This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

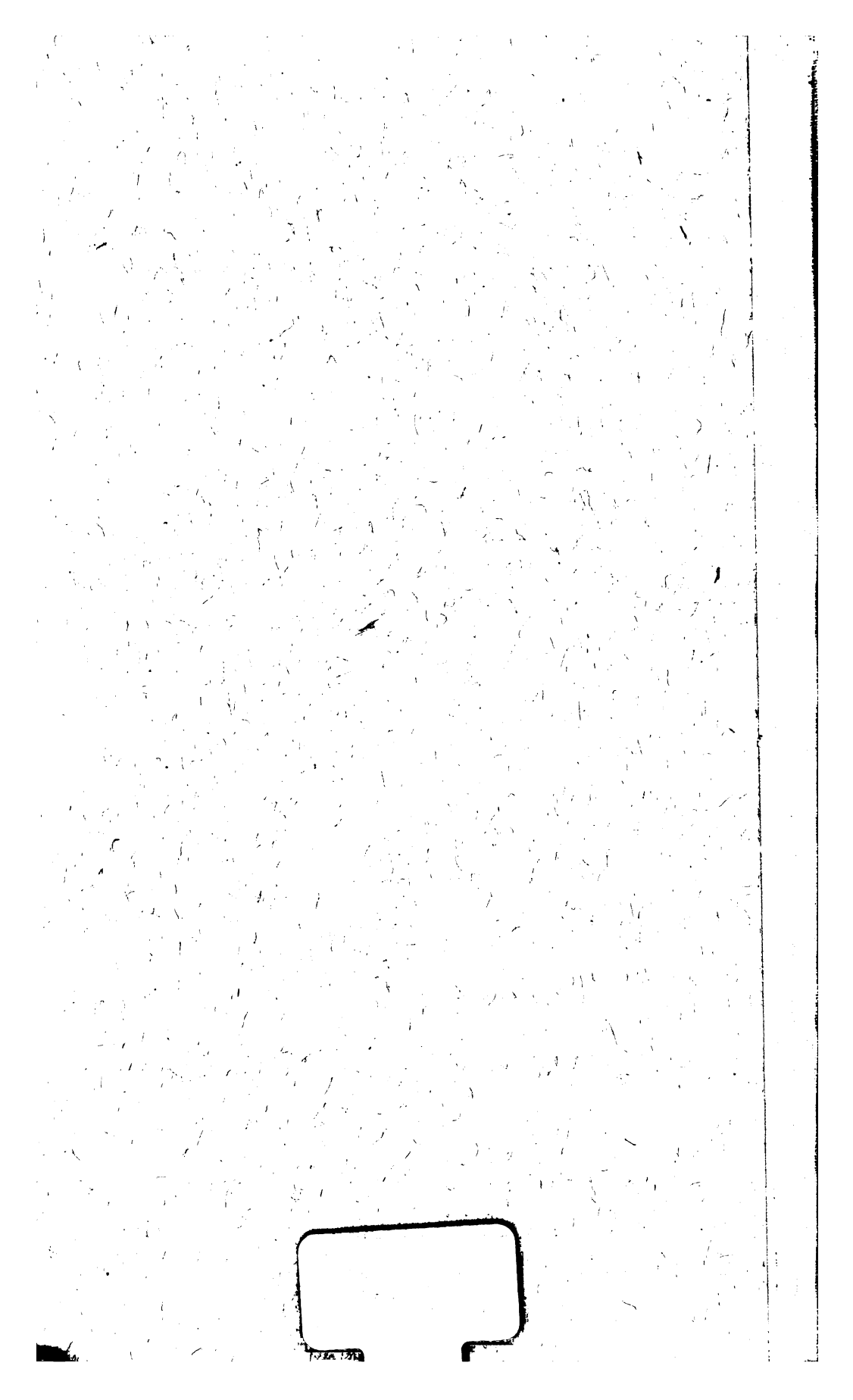

Transylvania

FIVE

USA 22

ERDÉLYI

ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

könyvéből

MONUMENTA COMITIALIA REGNI TRANSYLVANIAE.

ERDÉLYI
ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TÖRTÉNETI BEVEZETÉSEKKEL.

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SZILÁGYI SÁNDOR

RENDES TAG.

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

BUDAPEST, 1896.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

Ára 8 forint.

ERDÉLYI

ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

könyvéből

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

3rd Class

HARMADIK OSZTÁLY.

ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

BUDAPEST, 1896.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

Transylvania. Országgyülés.

MONUMENTA COMITIALIA REGNI TRANSYLVANIAE.

ERDÉLYI
ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TÖRTÉNETI BEVEZETÉSEKKEL.

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SZILÁGYI SÁNDOR

RENDES TAG.

19

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

BUDAPEST, 1896.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

EN.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
331121A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1927 L

Budapest. Az Athenaeum r. társulat könyvnyomdája.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

XXXIII. FEJEZET.

I.

Buda felmentésének hírét Európaszerte mindenütt a legnagyobb örömmel és lelkesedéssel fogadták: Erdélyben is — de itt az öröm közé némi üröm is vegyült. Az országgyűlés utolsó napjaiban megjött a hír, hogy Caraffa már Szolnoknál van [1]) — miből mindenki tudta, hogy ez a téli beszállásolásokkal van kapcsolatban.

Az elmúlt tél tapasztalata megmutatta, hogy a császár katonái a felső-magyarországi Partiumot nem tekintik Erdély kiegészítő részének s a beszállásolásokat a fejedelem megkérdezése nélkül intézik el. Hogy ez ne történhessék, a delegatió nov. 8-iki üléséből edictumot adtak ki, hogy, ha a császári hadaktól érkeznék is felhivás a máramarosiakhoz s kővárvidékiekhez, ezek a fejedelem és főgenerális tudta nélkül követeket hozzájuk ne küldjenek.[2]) S egyúttal a Bécsbe küldött követek, Gyulay Ferencz és társai után küldték Hevesy Jánost, meghagyva neki, hogy útközben találkozzék Caraffával és ennél emeljen szót a debreczeniek ügyében.[3])

Ez a küldetés a kisérletek egész sorozatának volt kezdete, melyekkel Erdély önállásának megvédését célozták. Gyulay útján leveleket küldtek a lotharingiai herczegnek, a bajor és szász választóknak s megbízták, hogy kérje ki ezeknek közbenjárását Erdély érdekében, magával a császárral pedig értesse meg, hogy akármit parancsolnak is Bécsből

[1]) Olasz F. nov. 4-iki levele a Török-Magyarkori Államokmánytárban VII. k. 198. l.

[2]) Törv. és Okiratok I.

[3]) Ugyanott IV. A Hevesy által felvitt levelet Alvinczy II. 24. l.

a tábornokok, azzal semmit sem törődnek, mindenek felett pedig sürgesse a diploma rectificálását, melynek végrehajtásával ő van megbízva.

Ettől fogva a delegatió nap nap után ülésezett s megbeszélte a teendőket. Írtak a brandenburgi választó fejedelemnek, kérve közbenjárását,[1]) s elhatározták, hogy Macskásy Boldizsárt a lengyel királyhoz küldik, kinek követe, Vyssinszky Konstantin még mindig Erdélyben tartózkodott s a ki Macskásyval együtt utazott el. Ez a követség folytatása volt a korábbiaknak: a Vajdáénak, Inczédyének, s czélja lett volna megnyerni a lengyel király közbenjárását, hogy Erdély függetlensége mindenkivel szemben biztosíttassék: azon az áron, hogy a német igától megszabadúljanak, készek »a respublica patrociniumát« felvenni. A fejedelem írt külön marquis Bethune-nek is — leveléhez csatolva egy a franczia királynak szóló levelét — s kérte, hogy az 1679-iki szerződés alapján járjon közbe érdekében a császárnál.[2]) De Lengyelország, Francziaország messze volt s ezekben a válságos időkben, midőn a német hadak közeledéséről naponkint érkeztek hírek,[3]) kicsoda hihette volna, hogy ez úton közvetlen segélyt nyerhetnek. Mindazok csak a jövő útját akarták egyengetni.

Valóban, mielőtt Caraffa a császártól kapott megbizatását hivatalosan bejelentette volna a fejedelemnek, ez már kapott értesítést Szolnokmegyéből, hogy Caraffa hadai sarczoltatják a falvakat s ez ügyben a fejedelem azonnal kérdést is intézett hozzá.[4]) S midőn épen e levelét hozzá akarta küldeni, nov. 22-én megérkezett Marchisio, hozva magával a császár leiratát, melyben tudatja, hogy a téli elszállásolásokkal Caraffa van megbízva, s ez utóbbinak felhivását, hogy a fejedelem teljhatalmú követét küldje hozzá.[5])

E tárgyalások alatt érkezett meg a hir, hogy Szeben-

[1]) Törv. és Okiratok V. De ezen levél csak 1687. ápr. 28-án küldetett el, mely alkalommal a svéd királynak is írt a fejedelem. T.-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 240. l.

[2]) Törv. és Okiratok III.

[3]) Ugyanott VI.

[4]) Ugyanott VI., VII.

[5]) Ugyanott II.

ben nov. 8-án lázadás ütött ki. A fejedelem e télen is — mint a múlt évben — oda kivánt a delegatióval együtt beszállani: ennek hírére ütött ki a lázadás. A delegatió e hírre nov. 25-én tartott ülésében elhatározta, hogy két magyar és két szászból álló küldöttség menjen Szebenbe, tartson ott vizsgálatot s a bűnösöket fogassa el.[1])

Ugyanezen a napon a delegatió elrendelte, hogy, ha a német hadak Somlyóba kérnének bebocsáttatást, ezeket semmi esetre se eresszék be, nehogy a török ezt nyílt elszakadásnak vegye. Ha azonban nagyon erőszakoskodnának, kérjenek salva guardiákat s ezekkel maguk részéről alkudjanak meg úgy, amint lehet.[2])

Erre a somlyai edictumra okot a Marchisióval kezdett tárgyalások adtak. Caraffa követe ugyanis azt kivánta, hogy három erősség: Huszt, Kővár és Somlyó engedtessék át a német hadaknak. Megelőzőleg hadai már elözönlötték a részeket, ő maga pedig beszállásolásuk iránt a megyei hatóságokkal indított tárgyalásokat. Ennek elhárítására elhatározta a delegatió, hogy Nemes Jánost és Bálintith Zsigmondot követségbe küldi Caraffához, felhatalmazva őket, hogy százezer forintig terjedő összeget igérjenek neki.[3]) A delegatió nov. 27-én elhatározta, hogy Caraffának 2000 frtot és hat szekeres lovat küld, Marchisiónak pedig száz aranyat ad.[4]) Egyúttal Kálnoki Sámuelt Máramarosba küldötték Veteranihoz, azzal a kéréssel, hogy e vármegye megszállásával várjon addig, míg a Caraffához küldött követség megbizatásában el nem jár.[5])

Ez intézkedésekkel a delegatió kimerítette azokat az eszközöket, melyeket ez idő szerint a téli beszállásolás veszedelmének elhárítására szükségeseknek tartott. S minthogy a küldött követségek eredményét be kellett várni, a fejede-

---

[1]) Trausch II. 228, Irthill naplója Trauschenfels Fundgruben 361. l. A delegatió határozata Alvinczy II. 28. l.

[2]) Alvinczy II. 28. l.

[3]) Törvények és Okiratok VIII. Az utasítások Alvinczy II. 33. s köv. ll.

[4]) Alvinczy II. 29., 30. ll.

[5]) Ugyanott II. 32. l.

lem nov. 27-iki rendeletével a delegatusokat haza bocsátotta, de ugyanakkor, deczember 28-ára, újabb tárgyalások megkezdésére összehívta őket Fogarasba.[1])

II.

Teljes sikere a küldött követségek közül csak egynek lett: a szebeninek, hol a szebeniek decz. 6-án újabb s a régieknél is erősebb térítvényt állítottak ki[2]) s a bűnösöket pedig megbüntették.

Macskásy Boldizsár Beszterczénél tovább nem mehetett, Máramarost már ellepték a németek. Élete is veszélyben forgott s a fejedelemnek visszajövetelébe bele kelle egyeznie. Elvált a lengyel követtől, a ki tovább folytatta útját, a delegatió pedig 1687. febr. 7-éről az ügy lefolyásáról jelentést küldött a lengyel királynak.[3])

Bálintith és Nemes Caraffánál csak ideiglenes szerződést tudtak kieszközölni. Az altábornagy úgy találta, hogy a követek nincsenek kellő meghatalmazással ellátva s ehhez alkalmazta decz. 12-én a maga resolutióját, kérve a fejedelmet, hogy vétkűl ne rójja fel neki, ha a katonasága fentartásához szükséges eszközöket jól rosszúl meg fogja szerezni. Ez a resolutió egy ideiglenes modus vivendi volt, melybe a követeknek is, bár contractusra lépésre nem voltak felhatalmazva, bele kellett nyugodniok. E szerint tizezer ember fentartására fizessenek november hóra 60,000 forintot 1687. jan. 20-ig s azután havonként 20,000 forintot: mely esetre Husztot, Kővárat és Somlyót nem fogja őrséggel megrakatni, s a Részek, a beszállásolások kivételével a fejedelem hatósága alatt maradnak.[4])

Ilyen módon Erdély egy része ezután is a németek kezében maradt. Igaz, hogy azon a czímen, hogy ez a rész Magyarországhoz tartozik s ahoz Erdélynek semmi köze — de a fejedelmi udvarban nem osztozkodtak ebben a felfogásban.

---

[1]) Törv. és Okiratok X.

[2]) Alvinczy II. 46.

[3]) Törv. és Okiratok IX. V. ö. Alvinczy II. 143. l.

[4]) Alvinczy II. 55—59. ll.

Bécsből a Gyulay követsége eredményétől vártak orvoslást s annyival inkább, mert más oldalról is fenyegette őket veszedelem — a törökök felől, kik bármennyit vesztettek is, de három oldalról támadhatták meg az országot. A vezér pedig figyelmeztette Balót a kapitihát, hogy »úgy tartják, hogy rossz a tatár had a német ellen, de jó lesz ő ellenek.« Majd rájok küld százezer embert, hijába »vonják meg magukat a németekkel az erős várakban,« ezek mellett a tatárok csak elmennek s úgy kipusztítják az országot, hogy a német nem fogja róluk levenni.[1]) Nap nap után jött Sárosytól a kapitihától a követtel az adó beküldését sürgető levél.[2]) S az ország helyzetét még az is nehezítette, az, hogy a német törökösséggel, a török pedig németességgel vádolta.

Gyulay pedig Bécsben semmire sem tudott menni. Ajándékait elfogadták, biztatták, igérték, hogy informatiót kérnek Caraffától, de arról, hogy Caraffát a Részek megszállásától visszatartsák, hallani sem akartak: még arra sem volt kilátás, hogy a várak átadásának követelésétől elálljanak:[3]) szóval Erdély ki volt szolgáltatva Caraffa önkényének.

Mindemellett hallani sem akartak arról, hogy a Caraffa resolutióját elfogadják. Sőt Nemest is csak a császár tekinteteért nem vonták felelősségre.

A decz. 28-ikára összehivott delegatió jan. 1-én megnyílt.

Az első gyűlésen felolvasták Caraffa resolutióját s levelét és a Veterani válaszát a Kálnoki által hozzá vitt pontokra,[4]) Sárosy jelentését a fővezérrel folytatott tárgyalásokról s Gyulay jelentését,[5]) s ezek után tisztába jövén azzal, hogy a fizetések elől ki nem térhetnek: rendkívüli adó kivetését határozták el, mert a Caraffa-féle pontok el nem

[1]) Ugyanott Baló jelentései II. 7. s 8. ll.

[2]) Törv. és Okiratok XIV. L. Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 203., 206., 207. s köv. ll.

[3]) Törvények és Okiratok XI.

[4]) Közölve Alvinczy II. 32. l. A válasz u. o. 60-ik l.

[5]) Törv. és Okiratok XI.

fogadása miatt újabb nagy és igen terhes áldozatokra kelle magukat elszánniok, hogy az ország függetlenségének legalább látszatát megmenthessék.

Ismét a hazafiak kölcsönével kellett magukat kiváltani.

A tehetősebbekre 500 német frtot s ugyanannyi mérő búzát és zabot vetettek ki. Az összeg is 500 és 50 között változott — s maga a pénzösszeg 42,250 tallért tett ki. A ki a kölcsönt nem akarta megfizetni, annak jószágát lefoglalták három évre: a kölcsön befizetésének ideje pedig január 12-ére tűzetett ki. A szászokra 35,500 német frtot vetettek. Ezen kívűl egyes városokra is vetettek ki: úgy hogy az egész összeg 80 ezer frtot, 12,900 köböl búzát s 13,000 köböl zabot tett ki.

Kinevezték a perceptorokat, kik azokat Beszterczén, Kolozsvártt, Szamos-Újvártt beszedjék, az inspectorokat, kik az élés elszállításáról gondoskodjanak; továbbá a német hadak számára rendelt pénz perceptorait és az inspectorokat — mert az elszállásolt német hadaknak 100,000 frt, tizezer mérő búza és tizenkétezer mérő zab deputáltatott.

Nem ratificálták a Caraffa-féle deliberatiót, daczára, hogy azt a követek aláírták s hogy neki »complaceáljanak«, Naláczy Andrást és Bálintith Zsigmondot küldék követségbe hozzá, s megszabták a nekik adandó úti költséget.[1])

Magnus Castelli német tisztnek megadták az engedélyt, hogy Erdélybe jöhessen.

A delegatió azt hitte, hogy ily jelentékeny áldozatok árán czélt fog érni. Naláczynak és Bálintithnak az volt a megbizatásuk, hogy Caraffát birják rá, hogy a követek által aláírt tractatus végrehajtásától álljon el: ennek fejében adjanak neki 100 ezer forintot, 12,000 mérő búzát s tizezer mérő zabot. Ha azonban ő ezt nem akarná elfogadni, kérjenek Bálintith számára útlevelet Bécsbe s kérjék meg a tábornokot, hogy lássa el őt elég ajánlattal.

Ez esetre Bálintithnak meg volt hagyva, hogy csatlakozzék Gyulayhoz Bécsben s együtt sürgessék a diploma

---

[1]) Alvinczy Okmánytár II. 68—78. ll. a delegatió határozatai egész terjedelmükben közölve.

kijavítását.[1]) Ugyanakkor Kálnokyt Veteranihoz küldötték, hogy kikérjék az ő közbenjárását is — természetesen elmaradhatatlan ajándékok kiséretében. Megbízták őket (jan. 9-én) azzal is, hogy a külföldi udvarok bécsi residenseivel is lépjenek érintkezésbe s ezektől is igyekezzenek megnyerni ügyök támogatását.[2]) Tény az, hogy bizonyos tekintetben Erdély is be volt foglalva a westphaliai és nymwegeni békékbe: ezen az alapon várták az Erdélylyel rokonszenvező udvaroktól a támogatást, »a régi fejedelmeknek azon materiában viselt tractáról való irásokbúl« kimutathatja követelésük jogosultságát, s az alapot az udvarok közbelépésére.

Caraffa ismét rettenetesen zsaroltatta Debreczent. Ez úttal Heisster volt a szerencsétlen városban, mely oltalomért a fejedelemhez folyamodott, ki ügyökben a delegatióval egyetértve, Vadovics András bejárót küldötte Caraffához s Heissternek is írt.[3])

S ezzel a delegatió tárgyalásai véget értek.

III.

E tárgyalások közben a fejedelem, aggódva, hogy azok az ország sorsára döntő befolyással lehetnek, febr. 13-ra Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.

Szorongatva egyfelől Caraffa s másfelől a török által s nem bízva abban, hogy a német parancsnok egy tatár invasiót meg tudna hiusítni s épen ezért a szakítást veszélyesnek tartva, a már kivetett, de be nem hajtott portai adót készletben akarták tartani s elrendelték, hogy azt márcz. 20-ára hajtsák be. (I. art.)

A II. és III. articulus a januári delegatió által kivetett készpénz és búza s zab megtérítéséről intézkedett; a szokott módon kivetvén ezeket ismét az ország lakosaira.

Intézkedtek az elpusztúlt helyek összeirásáról. (IV. art.)

---

[1]) Ugyanott 78—85. ll. az Instructiók.

[2]) Ugyanott II. 91. s. köv. ll.

[3]) L. Törv. és Okiratok XV., XVII., XVIII. s Alvinczy Okmánytárának idézett helyeit. A franczia királynak febr. 27-én írt levelet nem expediálták. Törvények és Okiratok XXIII.

Az V-ik articulussal Kubinyi Lászlót, Komáromy Jánost, Náprády Lászlót és Gulácsy Albertet honfiúsították.

A mesteremberek túlköveteléseivel szemben elrendelték, hogy ezek újabb intézkedések tételéig tartsák magukat a még mindég érvényben levő Rákóczy György-féle limitatióhoz. (VI. art.)

Elrendelték, hogy a Kajántorokban levő három zarándi falut, melyek a török követségek miatt eddig is sokat szenvedtek, a többiek segélyezzék. (VII.)

Az aranyosi hídvám ügyében, a tordaiak és aranyosszékiek közt felmerült differentiákat a kiküldött bizottság intézze el. (VIII.)

Intézkedett a Kis- és Felső-Bún közt fenforgó viszály ügyében. (IX.)

Komáromy Jánosnak Magyar-Igenben levő házát a rovás alól kivették. (X.)

Biró Bálintot, ki Bethlen Gergelyt több ízben becstelenséggel illette, arra büntették, hogy szalma süveggel fejében az országgyűlés előtt, azután a piaczon pelengér alatt s végre az udvarhelyszéki gyűlésen vonja vissza mocskolódásait. (XI.)

Elrendelték azon tordaiak megbüntetését, kik a németek múlt évi hadjárata alkalmával a keresztesieket megkárosították. (XII.)

Teleki Mihály mellé székelyföldi commissariussá kinevezték az elhúnyt Mikes Kelemen helyett Székely Lászlót. (XIII.)

Intézkedtek a törvénynapok megtartásáról. (XIV.)

Megújították a zsodomia ellen hozott törvényeket. (XV.)

Megújították a postálkodás ügyében hozott törvényeket. (XVI.) [1]

Ez egyszerű s mondhatni a közigazgatás egyes ágaira kiterjedő törvényekkel párhuzamosan tárgyalta a delegatió az ország politikai helyzetére vonatkozó eseményeket is s ezek közt első sorban a bécsi követség szomorú eredményét. Mert Gyulaynak hosszas halogatás után végre mégis

[1]) Törv. és Okiratok XIX.

sikerült resolutióhoz jutni. Áthidalhatatlan űr tátongott a bécsi és erdélyi államférfiak felfogása közt. Azok a múlt évi Haller-féle diploma két pontjának megváltoztatásában a császár »becstelenségét« látták: az utóbbiak ezt a két pontot a nemzetközi jog sértésének tekintették. Pedig ez a hivatkozás a »császár becstelenségére« valójában nem volt egyéb ürügynél. Hiszen mikor a diplomát Bécsben aláírták (jún. 28.), még Buda nem volt felszabadítva: Erdély támogatására vagy semlegességére tehát még akkor szükségük volt. Most épen kapóra jött a »tovább való tractatus« kérdése s amint Caraffa jól befészkelte magát az ország egy részében s állást foglalt határai mellett, jan. 16-án Gyulaynak kiadták a választ. Találóan jellemzi azt Teleki egyik jelentésében: »én azokban kegyelmes uram semmi igaz vigasztalásra való dolgot nem látok: az ilyen decretum mellett adott irást azelőtt csak az vármegyék sem akarták elvenni Magyarországon — de úgy látom, szinte szokásba kezd menni.«

Caraffával, mond a leirat, a dolog már el van intézve. Gondja lesz ő felségének, hogy a téli szállásra beosztott katonák ne zsaroljanak, hogy Csáky kárt ne tegyen a fejedelemnek, hogy a harminczad igazságosan szedessék s hogy a fejedelemmel jó szomszédságot tartsanak hadai.[2])

Ennek a leiratnak száraz, semmit mondó hangja, az üres, színtelen s a bizonytalanság ködében elvesző igéretek mutatták, hogy dolgaik rosszabbúl állanak, mint tavaly, mikor investigative Caraffa megbüntetését igérték — most már egészen kiadták őket az ő önkényének: hiszen ezzel úgy is minden rendben van. S épen ezért nagy veszedelemtől tartottak. »Mi azt sem tudjuk, mely órában borít el bennünket a tatár«, irá a delegatió,[3]) azért, mert a németet ajándékkal, fizetéssel látták el. A Kőrös vidékét török, labancz, Theököly emberei pusztították:[4]) szóval a delegatiónak bőven volt dolga a szükséges óvóintézkedések megtételével.

[1]) Törv. és Okiratok XVIII. *c)*

[2]) Szász Sylloge 35. s köv. ll.

[3]) Alvinczy II. 89-ik l.

[4]) Törv. és Okiratok XX—XXII.

Kálnoky Szigetről a Veteranival folytatott alkudozásokról, febr. 16-áról terjedelmes jelentést küldött,[1]) melyből világosan láthatták, hogy az erdélyi részek kiürítésére gondolni sem lehet. Azt ajánlotta, hogy neki, »az ország nevével jó kemény leveleket kellene írni, hogy, ha ugyancsak ki nem akar menni, ne rontsa, pusztítsa ezt a szegény földet,« őt pedig, ha »a generál nem accomdálná magát«, visszahívni.

Nem ezt fogadták el. A fejedelem (márcz. 1.) még egyszer felszólította Veteranit, hogy ürítse ki országát: az országgyűlés pedig a szokásos három pecséttel ellátott levelében felszólította, hogy a végrehajtás módozatairól megbizottjukkal, Kálnokyval folytassa a tárgyalásokat.[2])

Tüzetesebben írt neki magának ugyanezen napon a delegatió. Határozottan megírták, hogy a Nemes és Caraffa közt kötött szerződést nem tartják magukra nézve kötelezőnek, mert Nemes nem volt felhatalmazva, hogy szerződést kössön, mert ők ő felségének nem vazallussai, hanem szövetségesei; a Haller-féle diplomát, ha kiigazítják, elfogadják. Ő — Kálnoky — Veteranival semmi szerződést se kössön, »dib-dáb limitatiót« nekik ne engedjen — inkább bármit tűrjön el. Épen ezért csak megbizó levelet küldenek neki.« [3])

Egyúttal — márcz. 5. — a lengyel királynak is írtak. Elpanaszolták szorongattatásaikat, keserveiket, kérték, hogy vesse közbe magát a császárnál érdekükben, kérdezték, hogy nem fordúlhatnának-e a franczia királyhoz, emlékeztetve őt a nymwegeni békére?[4])

De tettek még egy kisérletet a császárnál, kihez Donáth Jánost küldötték fel. Bálintithnak már január 8-iki küldetése alkalmával meg volt hagyva, hogy Caraffával végezvén, siessen fel Bécsbe: de semmi bizonyosat sem tudván arról, hogy feljutott-e oda, szükségesnek tartották ezt az újabb követséget. Márczius 14-én kiállított utasítása értelmében neki egy felküldendő főkövetségnek útját kellett volna egyen-

[1]) Alvinczy II. 97.

[2]) Ugyanott II. 115—6. ll.

[3]) Ugyanott II. 119.

[4]) Törv. és Okiratok XXIV.

getnie, melyet a diploma revisiójának ügyében akartak Bécsbe küldeni. Titkos utasításában meg volt hagyva, hogy a külföldi protestans követekkel is közöljék sérelmeiket, az ország sanyargattatásait s igyekezzenek megnyerni a fejedelem és ország részére udvaraik közbenjárását.[1])

A mi a delegatiót még jobban elkeserítette: az Veteraninak és Wenzel hadbiztosnak Kővár és Lápos vidékéhez ntézett fenyegető leveleik voltak, melyektől mint önálló területektől az eddigi fizetéseken kívül még 147,996 forintot követeltek,; ezeknek megorvoslását is Kálnoky követsége által sürgették.[2])

Az intézkedések megtétele után, márcz. 14-én a gyűlés és a delegatió eloszlott.[3])

IV.

Az erdélyi követeknek Naláczynak s Bálintithnak most is azt ismételte Caraffa, mit első bejövetele alkalmával Gyulaynak mondott: nem gondol ő sem a császárral, sem az udvarral, azt cselekszi, a mit akar.[4]) Ez a szigorú katona serege érdekén kívül semmire sem volt tekintettel s minden magyarban árulót látott. Könyörületlen terrorismussal uralkodott a részeken, annál, amit összeharácsolt rosszabb volt a mód, a hogy összeharácsolta, s már ekkor megkezdte az eperjesi polgárok befogatását,[5]) mely a híres és embertelen »laniena«-val végződött. Megvolt neki a saját maga logikája: azt a leiratot, melyben Apafi megtagadta a contractus ratificálását, egyszerűen megerősítő iratnak jelentette ki[6]) s ezen az alapon úgy harácsoltatott, mintha ellenséges földön lett volna.[7])

Alig oszlott el a márcziusi delegatió, újabban minden

---

[1]) Törv. és Okiratok XXV.
[2]) Törv. és Okiratok XXVI. és Alvinczy II. 120. l,
[3]) Vass György naplója Nagy Gyula kiadásában. 63. l.
[4]) Alvinczy II. 106.
[5]) Ugyanott II. 114.
[6]) Ugyanott II. 103.
[7]) Törv. és Okiratok XXX.

oldalról oly kényes természetű jelentések érkeztek, hogy a fejedelem szükségesnek tartá, ápr. 4-ére ismét összehívni annak tagjait.[1]) Semmi kétség sem volt benne, hogy tavasz nyiltával a hadi operatiók újra meg fognak kezdetni, s ennek következtében a német sereg a téli kvártélyokat el fogja hagyni. De mielőtt ezt tenné, Caraffa számot akart vetni a megszállott helyekkel, a mi az ő nyelvén annyit tett, hogy annyi pénzt és élelmet akart kipréselni rajtuk, a mennyit csak lehet.[2])

A delegatió ápr. 7-én tartott ülésében elhatározta, hogy ezen »szemtelen fenyegetésekkel« szemben, a »német hadak csendesítésére« Caraffának és Veteraninak 50,000 forintot fizetnek, ebből harminczezer forintot azonnal útnak indítnak s ezen felül kétezer vonó marhát adnak, de többet őket ne terheljék. Ezen összegből 20 ezer forintot az ország közönséges pénzéből fizetnek ki s tizezer forintot kölcsön vesznek. Okolicsányi Pált a tudósítólevéllel előre bocsátják s elrendelték, hogy ha Caraffa »ugyancsak megkeményítené magát«, Naláczy térjen vissza, Bálintith pedig menjen fel Bécsbe a császárhoz.

Intézkedtek a pénz elszállításának módjáról, a szükséges költségek fedezésének módjáról.

A vonó marhákat az adókulcs arányában kivetették.

A gyéresiek közt fenforgó viszályok elintézését a tordavármegyei főtisztekre bízták.

A »szoros állapotokhoz« képest teljes felülést nem rendelhetvén el, úgy intézkedtek, hogy a szükséges vigyázással Tholdalagi János, szamosújvári főkapitányt bízták meg s a környéket hatósága alá rendelték. Ezenkívül bizonyos számú székely és szász puskásokat felültettek, oly módon, hogy egy hét múlva ott jelenjenek meg.[3])

Foglalkozott a delegatió a portai ügyekkel is. Baló belgrádi jelentéseiből látták, hogy a nagyvezér türelmetlenül várja az adó beküldését, szemére hányták a követnek,

---

[1]) Törv. és Okiratok XXVIII.
[2]) Törv. és Okiratok XXII.
[3]) Törv. és Okiratok XXXIV., XXXV.

hogy másképpen alakúlhattak volna a budai dolgok, ha ők határozott állást foglalnak a török mellett, bíztatták, hogy ebben az évben másforma sereggel fognak támadni s még területi nagyobbodást is helyeztek kilátásba.[1])

Az adó beküldését a portára már a januári országgyűlés is elhatározta s e czélra kivetette a portai adót. Portai követnek, ki azt bevigye, Gyerőffy György volt kiszemelve — de ennek megbetegedése következtében Sárossy János neveztetett ki: s azonnal hozzá is fogtak az előkészületekhez.[2])

Utolsó intézkedése a delegatiónak az volt, hogy tíz nap múlva, április 20-án, ismét össze fognak jőni Fogarasban.[3])

A delegatió határozatai közűl legsürgősebben elintézendő ügynek Caraffa megnyugtatását tekintették — de mire ők elhatározták, hogy Okolicsányit előre küldik, Caraffa április 1-én a nála levő követeket Naláczyt és Bálintithot visszabocsátotta, sürgetve a hátralevő restantiákat, meghiúsítván ilyen módon Bálintith tervezett bécsi követségét.[4]) Bálintithnak ez alkalommal a lengyel királyhoz is el kellett volna mennie s elmondani az okokat, hogy miért volt ő kénytelen a múlt évben — midőn hasonlóképen követségben volt hozzá küldve, útközből visszatérni.[5])

Ez alkalommal a fejedelem az 1684-ben perbe fogott Barcsay Mihálynak megkegyelmezett.[6])

V.

Ez az örökös szekerezés a fejedelmi székhely s az édes otthon közt sehogy sem tetszett Telekinek: de ez az újabb viszonyok átalakulásának volt következménye. Régi gyakorlat szerint egyik országgyűléstől a másikig, a fejedelem

[1]) Alvinczy II. 128 s köv. ll.
[2]) Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 231. l.
[3]) Alvinczy II. 144. l.
[4]) Ugyanott II. 134—5. ll.
[5]) Ugyanott II. 143. l.
[6]) Törvények és Okiratok XXXVI. V. ö. Erdélyi Orsz. Eml. XVIII. k. 19. l.

a tanácsosokkal együtt intézte az ország dolgait. Hanem mióta egy tanácsurat lefejeztek, az akkori kényes viszonyok közt a tanácsurak azon voltak, hogy a felelősséget mennél szélesebb körre terjeszszék ki, s állandósították a delegatió intézményét, mely levette ugyan a tanácsurak válláról a felelősséget, de nagyon nehézkesnek és gyakorlatiatlannak bizonyúlt be. Akkora testület mint ez, több mint száz taggal, nehezen mozgott, a mikor csak tehette, szeretett haza menni, hacsak pár napra is — s e miatt gyakran fontos dolgok halasztást szenvedtek. »Hányszor vallók kárát — irá Teleki Naláczynak pár nappal a delegatusok elmenetele után, április 14-én — az ugrándi expeditioknak, az rugd össze hagyd ott etc. alkalmatosságoknak s még sem tudunk tanulni? Délig alunni, ebéd után crapulás fővel országot igazgatni, veszedelem keresés.« [1])

Hogy mennyire igaza volt Telekinek, az eredmény megmutatta. Amint Caraffa elbocsátotta Naláczyt és Bálintithot, ezek haza indúltak. Útközben találkoztak Okolicsányival s ezt visszatérítették. De Bálintith, mielőtt a fejedelmi udvarba ment volna, útközből egy pár napi kirándulást tett családjához s Naláczy és Okolicsányi együtt folytatták útjukat. Ez bizony nagyon kellemetlenűl hatott a fejedelemre s a tanácsurakra: de mielőtt választ tehettek volna Caraffának s Veteraninak, be kellett várni Bálintithot. Amint azonban ő megérkezett, újra visszabocsátották Okolicsányit a német tábornokokhoz, hogy magyarázza meg nekik a késedelem okát s tudassa, hogy az ápr. 20-án összeülendő delegatióból új követséget fognak hozzá küldeni, Kálnokynak pedig megizenték, hogy igyekezzék Veteranit a megszállásolt részek elhagyására birni.[2])

A németeket a megszállott részek elhagyására birni, s Erdélyt a tatár invasiótól, mely újabban fenyegetődzött, megmenteni,[3]) ez volt az ápr. 20-ára összehivott delegatiónak két komoly feladata.

---

[1]) Törv. és Okiratok XXXVII.
[2]) Törv. és Okiratok XXXIX., XL.
[3]) Törv. és Okiratok XXXVIII.

Az április 22-én tartott ülésben felolvasták Caraffa levelét, melylyel Naláczyt és Bálintithot visszaküldte. Az bizonyos, hogy őszinteség hiányával nem lehet őt vádolni. Ő, úgy mint Caraffa, személyére nézve alázatos szolgája az erdélyi rendeknek: de mint generális a hadsereg érdekeit tartja szem előtt. Azért hát a contractus értelmében fizessék meg a restantiákat.

Másnap jött Kálnokytól levél. Okolicsányi megérkezett s a küldetése alapján kezdett tárgyalásairól tett jelentést. A delegatió a követelt restantiának megadását mint ajándékot ajánlotta fel, mert Erdély »nem haeredetariuma« ő felségének, hanem confoederatusa. Caraffa ebben az alakban is elfogadta az ajánlatot: ő a szavakkal nem sokat törődött, csak fizessenek, hanem a felajánlott magyar forintokat német forintokra tétette át s ez ismét különbözetet tüntetett fel. Kálnoky azt ajánlotta, hogy a követelt summáról térítvényt állítsanak ki, különben benn maradnak a németek.

Hosszas tanácskozás után a delegatió elhatározta, hogy Bálintithot és Donáthot visszaküldi Caraffához. Kiállítják a térítvényt is a hátralék megfizetésére vonatkozólag, de a követeknek adott utasításban szigorúan meghagyták, hogy igyekezzenek a generált rávenni, hogy elégedjék meg az ő — a követek — térítvényükkel, az országét pedig csak a végső szükség esetében kézbesítsék neki. Különben igyekezzenek az országot s részeket biztosítni, hogy az ország jövőre minden hasonló rablástól ment fog lenni. Eszközöljék ki a zálogképen letartóztatott s fogságba vetett nemesek szabadon bocsáttatását.

Még az nap, ápr. 23-án, nehány apróbb ügy elintézése után intézkedtek, hogy a portai követté kinevezett Sárosy János elutazhassék s útiköltségül 800 tallért szavaztak meg. Szigorúan meg volt hagyva neki, hogy tegyen Serbán vajda ellen panaszt a nagy vezérnél s sürgesse elmozdítását, mert a Csáky emberei »ott járnak alá s fel« s jelentse ki, hogy ha fejök bele vesz is, »nagyobb dologra kell kifakadniok.« Továbbá, hogy a mezei hadak a tövisi réten szálljanak táborba. A szokásos portai leveleket ápr

24-én készítették el, kapitihává Sándor Pált,[1]) tolmácscsá Móses Jánost nevezték ki: de ezek csak máj. 1-én indultak el.

Bálintithnak Bécsbe és Lengyelországba tervezett expeditiói meghiusúlván, elrendelték, hogy az általa visszahozott levelek a levéltárban (conservatorium) helyeztessenek el. De azt a tervet, hogy a lengyel király közbenjárását a császárnál igénybe vegyék, nem ejtették el, s elhatározták, hogy e czélból Macskásy Boldizsárt küldik hozzá. Nem akarnak ők — jelentse ki a királynak — sem törökké, sem németekké lenni, hanem ő felsége kegyes munkája által a keresztyénség szolgálatában akarnak megmaradni. Egyúttal pedig arra az esetre, ha az országot veszedelem érné, menedékhelyet kértek.

A németekkel való kiegyezésnek egyik feltétele a vonómarhák administratiója volt. Április 29-én ezek összegyűjtésére megtették a szükséges intézkedéseket, kinevezték a biztosokat, kik azokat Gyerőffy Györgynek szolgáltassák át, hogy ez Nagy-Bányán a német biztosoknak adhassa át.[2])

A delegatió ápr. 29-én oszlott el.

VI.

A lebonyolítás a német tábornokokkal nem ment olyan könnyen, mint ezt e jelentékeny áldozatok meghozatala után várni lehetett volna. Okolicsányi Pál meghozta máj. 10-ére Wenzl hadi biztostól a restantiajegyzéket Lápos és Kővárvidékről s ez 10,640 frtot tett ki.[3]) Schinntől is megjött a nyugta a Mikes Pál által kézbesített 30,000 frt beszolgáltatásáról,[4]) Kálnoky egyre-másra küldte a kétségbeesett leveleket, hogy elengedésről szó sem lehet: teljesítsék a fizetéseket úgy, mint Caraffa rendelte,[5]) mert ez nem érti a

[1]) Lásd Jakab Elek nagybecsű és érdekes tanulmányát Sándor Pál kapitiháról: Magyar Történelmi Tár XIX. és XX-ik kötet, hol a kapitihának Naplóját is közli.

[2]) Törv. és Okiratok LVIII., LXII.

[3]) Alvinczy II. 185.

[4]) Ugyanott 137.

[5]) Ugyanott II. 171., 177., 178. ll. Törv. és Okiratok XLV.

tréfát, azt megmutatta Eperjesen. Azután a portáról is jött egy követ, Huszain aga, ki az adó beküldését sürgette.[1]) Így a delegatió összehivása újra szükségessé vált.

Ez máj. 13-án kezdte meg tanácskozásait. Amit Caraffa terrorismusáról hallottak: az eperjesi vértörvényszék ítéletei, a protestansok üldözése, aggodalommal töltötte el őket jövőjük iránt. Mit várhatnak ettől a kiméletlen embertől, kinek egészen ki vannak szolgáltatva? s ki egy csomó embert azon ürügy alatt, hogy ezek zálogok, fogságba vetett? Azonnal írtak Kálnokynak: nem akarván a tüzet olajjal öntözni, nem ereszkednek a generál szavainak czáfolásába. Jelentse ki, hogy »egész contentatiót« tesznek, úgy amint kivánják. A kétezer marhát, daczára »a szegénység sok átkozódásának«, felszedik és kihajtják, a 30,000 frtot pár nap múlva útnak indítják, s előteremtik a még ezek felett követelt 26,000 frtot is, s ha másként nem lehet, a harmadik ezer ökröt is. De portió nevezetről sehol se legyen szó.[2])

A marhák beszolgáltatásával Gyerőffy György bizatott volt meg s most mellé biztosok rendeltettek.

A 20,000 frt hátralék elszállításával Daczó Gábort bízták meg, s gondoskodtak puskás kiséretről.

A Kálnokynak írt levelet úgy czímezik, hogy Kálnoky nevén kívül Mikes és Bálintith nevei is rajta legyenek s ezeknek meghagyták, hogy Veteranitól Caraffához menjenek.

Veteraninak a restantiákról assecuratoriát küldtek.

Írtak a fővezérnek, hogy a portai adó már útban van.

Másnap, máj. 14-én, intézkedtek a somlyai és kolozsvári őrségek fizetése ügyében.

Az Olasz Ferencz által adott előleg megtérítendő.

Mikes Pálnak 400 frt útiköltséget szavaztak meg.

A kapitihának 136 tallért, Sárossynak 200 tallért rendeltek.

A hadak felültetését elhalasztották.[3])

Donáth és Bálintith siettek Veteranihoz Nagy-Bányára. Ennek a fejedelem assecuratoriája ellen az volt a kifogása,

[1]) Törv. és Okiratok XLIV., XLVI.

[2]) Alvinczy II. 189. s köv. ll.

[3]) Törv. és okiratok XLVII., XLVIII.

hogy abban a máramarosi restantia nincs megemlítve. Azután az is kisült, hogy a restantia nem 26,000 frt, hanem 64,117 forint. Mindamellett valahogy rendezvén vele a dolgot, máj. 20. elindúltak Caraffához, kinek a 2000 arany ajándékot kézbesítették. [1])

Végre, sok keserves kínlódás után, júl. 1-én, az összes hátralékokat lefizették Wenzl kezéhez s erről nyugtát kaptak, hogy »többé e miatt soha sem fognak háborgattatni«.[2])

VII.

Sárossytól érkezett portai hírek következtében a fejedelem a delegatiót júl. 4-ére Balázsfalvára összehívta.[3]) Sárossy az adót Belgrádon jún. 3-án beszolgáltatta s jún. 27-én Belgrádból haza indúlt. Júl. 5-én érkezett Radnóthra, magával hozva a szultáni fermánt, mely »hűséges magaviselését jövőre is szivére kötötte« a fejedelemnek.[4]) A porta az ez évi hadjáratra nagy erőfeszítést tett s szerette volna, hogy három éven át tartó biztatás után maga a fejedelem is segélyére jőjjön hadaival, melynek természetesen nem megadásáról, hanem elodázásáról lehetett csak szó.

Júl. 7-én felolvasták a portáról érkezett leveleket: a szultáni fermánt az adó beszolgáltatásáról s a rendeletet a táborba szállásról.

Elhatározták, hogy a vármegyékre, székekre és városokra biztosok menjenek ki, kik az utolsó három év számadásait megvizsgálják s a rendkívüli adók inspectorai a legközelebbi országgyűlésen jelenjenek meg végső számadástétel végett.

Júl. 17-én Radnóthon országgyűlés fog tartatni.

Intézkedjék Olasz Ferencz, hogy a hódoltsági adó Somlyóról szállíttassék el Váradra vagy Kolozsvárra.

---

[1]) Törv. és Okiratok XLIX.

[2]) Törv. és Okiratok LVI.

[3]) Törv. és Okiratok LV.

[4]) Jakab Elek, Az Utolsó Kapitiha. Magyar Tört. Tár XIX. k. 168. l. A fermán és többi levelek Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 524. s köv. ll.

A csikiek a moldvai határnál lefoglalt marhákat illő kárpótlás mellett adják vissza.

Csáky Gábor adja vissza Thoroczkay István lovát (júl. 8.).

Inczédy Györgyöt megbízták a Somlyón esett rendetlenségek megvizsgálásával.

A császárnak s miniszterеinek Bécsbe 11 lovat s egy török lovat küldenek ajándékba: hárma szerszámos legyen.

Dániel Mihályt kiküldik az ojtozi, bozai és gimesi szorosok megvizsgálására (júl. 9.).

Dávid deák (Rozsnyay) békéljen meg feleségével.

Az universitas hópénzében esett hiányt Nagy Pál a kezénél levő ország-pénzéből egészítse ki.

Az újon fogadott gyalogosoknak fizetést rendeltek.

Elrendelték a táborba szállást oly módon, hogy »mind az körülöttünk levő, mind pedig az török parancsolatjára nézve« készen álljanak.[1])

Hogy létre fog-e jönni ez a táborba szállás, az még a jövő titka volt — ennek a rendeletnek nem volt más czélja, mint az ország semlegességének megőrzése. Fog-e az sikerülni, azt még maguk sem tudták: de az ország fenmaradásának ebben keresték biztosítékát. A tulajdonképeni harcztér még mindig távol volt Erdélytől, mert az Eger és Szigetvár körűl folyt harczok még nem veszélyeztették közvetlenűl az országot. S távol volt Eszék is, hová a nagyvezér jún. 19-én indúlt el nagy pompával és költözött át a Száván. Júl. 15-én érkeztek meg Eszék alá,[2]) nagy és szép haddal s tele reményekkel, hogy a múlt évek csorbáit ki fogják köszörűlhetni.

VIII.

Az országgyűlési meghivókat még a delegatió alkalmával, júl. 7-én szétküldte a fejedelem.[3])

A szokásos formák, névsor-olvasás, a fejedelem üdvözlése

[1]) Törv. és Okiratok LVIII.

[2]) Jakab Elek i. h. 173. l.

[3]) Törv. és Okiratok LIX.

s ennek izenete, fejedelmi propositiók beküldése után megnyílt az országgyűlés: a még le nem igázott, de félig kifosztott országnak gyűlése.

Kivetették az adót a porta contentatiójára, portánként 65 forintot s ezzel arányban a két másik nemzetre egy summában, papokra, városokra, szóval minden adóképesekre. (I. art.)

Kirendelték az adóperceptorokat. (II. art.)

Gondoskodtak, hogy a begyűlő adó jó pénzzé váltassék (III. art.).

Elhatározták az adó befizetésének határidejét s ennek Szebenbe való beszállítását. (IV. art.)

Az adó főinspectoraivá Bethlen Elek s Bánffy György választattak. (V. art.)

Teleki Mihály két tordamegyei helységét, Székely László egyik fejérvármegyei falvát, Alsó János és Keszei János torda- és fejérvármegyei falvait az adófizetés alól felmentették. (VI., VII., VIII. art.)

Elrendelték az 1685—87-iki évi számadások megvizsgálását. (IX. art.)

A puszta telkek a rovás alól kivétettek. (X. art.)

A paraszt telkeken lakó nemeseken az adó vétessék meg. (XI. art.)

A határszéleken a moldvaiak által elkövetett visszaélések orvosoltassanak. (XII. art.)

Hátszeget kivették az adófizetés alól. (XIII. art.)

A határvillongások elintézésére biztosok küldettek ki. (XIV. art.)

Gondoskodtak az utak és hidak jó karban tartásáról. (XV. art.)

Kapcsolatban az országgyűlési tárgyalásokkal, a delegatió is tartott üléseket, mely a politikai ügyeket tárgyalta.

Hogy a jövő évi beszállásolásoktól — rosszabbtól nem is tartottak — meneküljenek, elhatározták, hogy Bécsbe az udvarhoz követet küldenek. Hogy e tervezett főkövetség számára menedéklevelet szerezzen, előre küldék Bécsbe Büdöskuty bejárót (aug. 2.).

A fiscalis jószágok adójából 2000 forintot, a Teleki Mihályéból 1500 forintot defalcáltak.

Szemben a portai követelésekkel elhatározták, hogy a nagyvezérhez főkövetet küldenek tisztességes honorariummal, ki biztosítsa a nagyvezért hűségükről, de kérje, hogy őket régi szabadságaik megtartásában ezután se háborgassák. Főkövetté Sárossy Jánost, a nemrég visszatért követet nevezték ki.

Bécsi követekké Gyulay Ferencz és Donát nevezettek ki.

A vármegyei gyalogok számára fizettessék három hópénz a főgenerális kezéhez.[1])

Minthogy a nagyvezértől parancsolat érkezett, hogy Egerbe élést szállítsanak, a ki amellett még a táborba szállást is sürgette, a hozzá küldött követségnek feladatává tették megértetni vele, hogy ezeknek a megváltozott viszonyoknak okát nem az ő maguktartásában kell keresni. A követség utasítását aug. 21-én kézbesítették.

Egy héttel elébb, aug. 14-én, kézbesítették az útasítást Gyulay Ferencz bécsi követnek, azon meghagyással, hogy e hó végén már Bécsben legyen. A júl. 4-iki delegatióban megszavazott tizenkét lónak »praesentálásával« őt bízták meg. Küldetésének bevallott czélja az volt, hogy a jövő évre Erdélybe tervezett beszállásolásokat hárítsa el az országról: győzze meg a németeket, hogy rossz példa volna ez a töröknek. De a fősúlyt arra fektették, hogy Erdélyt a törökkel és lengyellel való kaczérkodás gyanújától igyekezzék tisztára mosni.

Sándor Pál kapitiha ugyanis júliusi jelentéseiben a török hadak nehány diadalmas csatározásáról küldött tudósításokat.[2]) »Ha kérdenék — hangzott utasítása — hogy örültek-e a törökök diadalának, mivel úgy hiszik afféle tökéletlen hírekkel gonosz akaróik informálják az udvart,« mondják meg, hogy értették ugyan, de nem örültek annak, s mint e követség is bizonyítja, devotiójukon az mit sem

[1]) Török Magyarkori Államokmánytár VII. k. 756. l.

[2]) Alvinczy II. 202—208. ll.

változtatott. Bizonynyal Caraffa informatióitól tartottak, a ki amikor csak alkalma nyilt, szemükre lobbantotta török és lengyel rokonszenvüket. Macskássy lengyelországi küldetésére vonatkozólag is megbízták Gyulayt, hogy ezt mint udvariassági tényt tüntesse fel, ki különben is a máramarosi határszéli villongások eligazításával volt megbízva. De titokban az is meg volt neki hagyva, hogy »protestáljon az evangelicus fejedelmek követei előtt, hogy ha »az persecutio megengedtetik, az ő urok ád számot Isten előtt róla«.[1])

Az az erdélyi politika ez, melyet másfélszázados gyakorlat fejtett ki, melynek köszönhette Erdély fenmaradását a két nagy hatalom közt, de melynek szövevényén Caraffa átlátott. Fölfedezte benne az őszinteség hiányát, de mint brutalis katona nem látott abban semmi mást, csak árulást és hűtlenséget. Az, hogy minden, ami 1686 óta történik, támadás Erdély vitalis érdekei ellen, s a nemzetközi jognak lábbal tapodása, nem jött tekintetbe az eperjesi vértörvényszék rendezője előtt. Erdélyben nem látott mást, mint egy lázadó és elszakadt provinciát, melyet vissza kell hódítani.

S hogy ez lehetővé lett, az épen azokban a napokban, midőn Gyulay Bécsbe s Macskássy Lengyelországba indult, dőlt el.

A júliusi csatározások, Eszék sikertelen ostroma után, jelentékeny veszteségek árán a lotharingiai herczeg hadaival átkelt a Dráván s visszavonult Mohácsra. Utána nyomult a nagyvezér is, de a mohácsi téren aug. 12-én döntő csatát vesztett. A keresztyén hadak teljes diadalt arattak: a törökök egész tábora, valamennyi ágyúja s roppant hadi zsákmány jutott kezükbe. S hogy e csapást újabbak és nagyobbak nem követték, azt a vezérek közt kiütött egyenetlenség okozta. A bajor fejedelem és Badeni Lajos elváltak a főtábortól, a lotharingiai pedig Erdély elfoglalását tűzte ki czélúl — hol pedig a közelgő veszedelemről még szept. 1-én sem tudtak semmit. A törökök vereségét — írta a

[1]) Alvinczy III. 170. s köv. ll.

fejedelem — szaporán hirdetik: »melynek mi egészben hitelt nem adhatunk semmiképen, a ratió sem dictálja azt, hogy megverték volna a törököt, különben sem volt annyi ágyú velek, mint a mennyit hirdetnek.«

IX.

Hiában biztatták a delegatusok magukat azzal, hogy a törökök vereségeiről szóló hírek túlzottak, s most legalább egy ideig otthon pihenhetnek: ezen reményükben megcsalatkoztak. Azt hitték, hogy a múlt évi, Scherffenberg-féle invasióhoz hasonlótól az idén meg lesznek kimélve, pedig most még ennél is sokkal veszélyesebb fenyegette őket Báró Houchin szathmári parancsnok szept. 14-én hadsegédét hozzá küldé, hogy, miután ő mint a lotharingeni herczeg követe Erdélybe akar menni, azonnal küldjön elibe Nagy-Bányára kiséretet s menedéklevelet.[1])

A fejedelem s tanácsurai bizonyosra vették, hogy ez a küldetés a téli beszállásolásokkal áll kapcsolatban, s sürgősen intézkedtek, hogy a delegatió szept. 19-re újra összejöjjön.

De a tanácskozásokhoz csak 21-én fogtak.

Elhatározták, hogy a bajor választónak s a lotharingiai herczegnek négy paripával kedveskednek s azok elvitelével Vay Mihály bizatott meg. A Kővárban levő lovakat Horváth Ferencz vigye el egészen addig, hol Caraffa tartózkodik s egyet adjanak Caraffának. A német kisérők számára 25 aranyat utalványoztak.

Utasításba adták Horváthnak, hogy tudassa Caraffával, hogy az a szállongó hír, mintha Kornis Gáspárnét el akarnák fogatni, s nem engednék meg, hogy emberei Erdélyben szabadon járjanak, valótlan, valamint az sem igaz, hogy Tholdalaghy Jánosné szolgáit eltiltották az Erdélybe való bejöveteltől.

Intézkedtek, hogy a várak úgy mint Huszt, Kővár, Szamos-Újvár, Déva, Kolozsvár kellőleg láttassanak el búzával.

---

[1]) Törv. és Okiratok LXV.

Elintézték a szászok által beadott postulatumot, melylyel az ellen panaszkodnak, hogy az ország törvényei s határozatai megsértésével, ingyen postálkodással s vecturával terheltetnek s e sérelemnek orvoslását kérték. A delegatió a szászok előterjesztését tárgyalásba vette s a legapróbb részletekig szabályozta, személyenkint elrendelvén, kiknek tartoznak postálkodással s vecturával, mikor »a haza szolgálatjában járnak« s a fejedelem ki is adta arról az edictumot.[1])

A régi restantiák behajtására a július 26-iki országgyűlésen kiküldött biztosok beküldötték mentségüket, hogy a delegatió űlésére nem jöhettek el, mert a behajtás sok nehézséggel jár, a munkának félbehagyását pedig akadályosnak és károsnak is találnák.[2])

Minthogy a lotharingiai herczeg követét október elejére várták, ezúttal eloszlatták a delegatiót, azonban elhatározták, hogy október 2-ára Radnóthra újabban összejőjenek a delegatusok.[3])

Ez alatt Bécsben Gyulay is megkapta a végválaszt. Addig, míg a harcztéren nem dőlt el a hadjárat sorsa, a kormány sem akart döntő lépést tenni Erdély irányában. A császár kihallgatáson fogadta ugyan Gyulayt, de a »conferentia«, a minisztertanács, csak biztatásokkal tartotta. Hiában sürgette a diploma megváltoztatását, arról hallani sem akartak, hiában hangsúlyozta, hogy ők nem subjectusi, hanem confoederatusi akarnak ő felségének lenni, erre viszont azt mondták, hogy Erdélynek e vállalatában segíteni kell a császárt.[4]) Végre, szept. 27-én, kiadták a választ: szeretne ugyan ő Felsége segítni az erdélyieken a beszállásolások ügyében, de ez a dolog a lotharingiai herczegre van bízva, s a császár meg van győződve, hogy ő tekintettel fog Erdélyre lenni, valamint ő Felsége is tekintettel lesz az ország kívánságaira.[5])

[1]) Alvinczy II. 174—178. ll.
[2]) Törv. és Okiratok LXVII. *b*).
[3]) Alvinczy II. 178. l.
[4]) Törv. és Okiratok LXVIII.
[5]) Alvinczy II. 210. l.

X.

Báró Houchin a szathmári parancsnok Tiell János hadi titkár kiséretében okt. 1-én Radnóthra érkezett s azonnal fogadta a fejedelem. Előterjesztésében kiemelte, hogy a török most egész erejével azon van, hogy Erdélyt leigázza. Közel áll az ország ahhoz, hogy a két hadakozó fél csataterévé legyen. A császár kész az országról e veszélyeket elhárítani, az erre vezető eszközök megbeszélése végett küldjön a fejedelem két tanácsurat a szükséges teljhatalommal ellátva a lotharingiai herczeghez. Másnap okt. 2-án beadta propositióit is: működjék közre a fejedelem a császári hadakkal, s e czélból: 1. legyenek a követek felhatalmazva, hogy a Szent-Jób felé közelgető hadnak kellő gabonát szállítsanak, 2. a had tartamára adjanak át nehány várat a császári hadaknak, 3. a közelgő téli beszállásolások ügyének eldöntésére.[1])

A delegatió okt. 2-án vette tárgyalásba Houchin küldetését. Bizottságot küldöttek hozzá, mely elhozta tőle a »lotharingus intimatióját« s azt délben felolvasták. Azonnal tárgyalásba vették s elhatározták: 1. hogy a véghelyekbe s erősségekbe nem fogadnak be német őrséget önként, mert ez kevésbbé volna veszedelmes, mintha erővel elfoglalják, 2. hogy a megigért 2000 köböl gabonát megadják s esetleg még többet is.

Máramaros vármegyének 42,000 forintot fizettek ki. Ebből 20,000 forint ajándékba ment, tizezer forint kölcsönbe — ezt csak a nemes ország, azaz az országgyűlés engedheti el. A többi 12,000 forintról Bándi Kovács István számadását elfogadták.

Megválasztották a lotharingiai herczeghez küldendő követeket: Bánffy Györgyöt, Alvinczy Pétert és Bálintith Zsigmondot.

Okt. 3-án a bavariai és lotharingiai herczegeknek ajándékba küldendő lovak felett határoztak. Ez nap a fejedelem díszebédet adott a követek számára.

[1]) Alvinczy II. 212—219. ll.

Okt. 4-én a kolozsvári, somlyai és az activ őrségeknek adandó két hópénz ügyében határoztak. A császári hadak számára rendelt tizezer köböl búzát kivetették, s az azok elszállítására szükséges szekerek ügyében határoztak. A búza beszolgáltatásával Kovács Istvánt és Széki Mártont bízták meg, s e vármegyékből és az universitásból megválasztották a szekerek gondviselésére szükséges biztosokat.

Úgy az napon (okt. 4.) újból tárgyalás alá vették a Haller-féle diplomát is, hogyha netalán annak tárgyalása szóba kerülne, annál tüzetesebben kimutathassák: miben ütköznek össze annak pontjai az alkotmánynyal?[1])

Az alatt elkészítették a lotharingiai herczeghez küldendő követek instructióját s a fejedelem azt okt. 6-án aláírta. Nagyon aggódnak a miatt, hogy a császárhoz küldött követ (Gyulay Ferencz) még nem jött vissza.[2]) Semmi esetre sem mehetnek rá, hogy az erdélyi várakba német őrséget fogadjanak be, s bármennyire erőltetik is, ezt el ne fogadják. Hiszen most is a szomszédban 40,000 emberből álló török had fenyegeti őket. A beszállásolásokba sem egyeznek bele: elégedjenek meg azzal, a mit igértek.

Október 7-én állították ki a követek számára a megbizólevelet a lotharingiai herczeghez, s az assecuratoriát, hogy mind azt, a mit ők a herczeggel elvégeznek, a fejedelem is el fogja fogadni.[3])

Elhatározták, hogy a delegatusok okt. 22-én Ebesfalvára ismét összejöjjenek — de ha a szükség kivánná, még előbb is. S ezzel eloszlottak.[4])

A delegatió tagjai közül valószinűleg még a vérmesebbek sem ringatták magukat abban a reményben, hogy az a három fegyvertelen orator útját fogja állani a harminczezer fegyveres oratornak, kiket a lotharingiai herczeg vezetett. Aggódva s bizonyos resignatióval várták a történendőket, de arról az álláspontról, melyet a Haller-féle

[1]) Alvinczy II. 219. s köv. ll.

[2]) Még nov. 12-én is Pozsonyban volt. Jakab Elek: Az erdélyi fejedelemség utolsó évei. Tört. Tár XIX. 275. l.

[3]) Alvinczy II. 221—228. ll.

[4]) Alvinczy III. 178—184. ll.

diplomával szemben elfoglaltak, lelépni nem akartak. »Erdély nem feudum, s attól, hogy vazallus állammá legyen, irtózik. Fizetett ugyan adót a töröknek, de jogait és törvényeit mai napig épen megtartotta«: ebben a nyilatkozatban törekvésük egész programmja benne van. Nem akartak arról, mi birtokukban van, lemondani — mert annak visszaszerzése kétséges. De amit erővel elvesznek tőle, azt még mindig visszaszerezhetik.

A lotharingiai herczeg ez alatt közelgett Erdély felé, hogy a jövő évi hadmíveletek számára az országot hatalmába kerítse. Megállapodott Somlyónál, azt kezéhez vette s előre küldte Veteranit, ki okt. 17-én már Papfalvánál táborozott. A kolozsmegyei főkapitány, Székely László, közeledtének hírére a német kapitánynyal s a főbb katonákkal eltávozott s helyettesévé Madarasi Mihályt nevezte ki, maga a város Kolozsvár pedig a lotharingiaihoz követeket s gabonát küldött. Amint Veterani megérkezett, azonnal tudatta a várossal, hogy a küldött gabona fél napra sem elég — s figyelmeztette a várost, hogy húzás-halasztással ne koczkáztassák a herczeg jó indulatát. Ezalatt megérkezett a lotharingiai herczeg is, azzal a követeléssel, hogy a város nyissa meg kapuit serege előtt. De a városnak meg volt parancsolva, hogy kapuit semmi esetre se nyissa meg, hanem még a vidékről behozott néppel is növelje az őrséget s csak annyi haladékot kért, míg erről a fejedelmet értesítik. A herczeg ezt sem adta meg, sőt a város kapuinak ágyút szegeztetett, s most a városnak a feladás iránt alkudozásba kelle bocsátkozni. A herczeg okt. 18-án elfogadta a pontokat, biztosította a szabad vallásgyakorlatot, a város kiváltságait s erre a herczegnek átadták a kulcsokat.[1])

Ezzel tényleg Erdély kulcsát adták át a herczegnek.

---

[1]) Törv. és Okiratok LXXI. Jakab Elek, Kolozsvár Története 790—1. Gunesch II. 233. l.

XI.

Kolozsvárba maga a lotharingiai herczeg vonúlt be. Onnan másnap, okt. 20-án Veteranit Szamosújvár ellen küldé egy részhaddal, mely d. u. 4 órakor megérkezett s a várost megszállta. Okt. 21-én a vár minden ostrom és ellenállás nélkül megadta magát.[1]) Egy időben ezzel a herczeg Scherffenberget egy hadtesttel útnak indítá, hogy a fejedelem és delegatió követeivel megkösse a szerződést. Scherffenberget jól ismerték az erdélyiek: itt volt a megelőző évben is s csak a nyár végén ment ki Buda ostromára. Az ő megbizatása ezúttal az volt, hogy Szebent szállja meg. De a fejedelemnek erről sejtelme sem volt. Ő épen 22-én hívta össze a delegatiót s most Radnóthról ezekkel és tanácsuraival Szebenbe futott, magukkal vivén Tiell-t is, hogy a delegatió itt folytassa tárgyalásait.

Okt. 24-én a delegatió levelet intézett a lotharingiai herczeghez. Ők azt várták, hogy a keresztyén fegyverek diadala könnyítni fogja megterheltetésüket, de szomorúan tapasztalják, hogy a herczeg a helyett teljesíthetetlen feltételeket szab eléjük. Kérik, hogy a herczeg a követek által küldött kivánataikat teljesítse.

Minthogy a dolgok rendbejöttéig Szebenben akartak maradni, megeskették a szebenieket: polgármestert, tanácsot s az egész polgárságot, hogy hívek maradnak a fejedelemhez és hozzátartozóihoz, idegen praesidiumot a városba be nem bocsátnak s a városban letelepedett magyarságot minden javaiban megvédik.

Elhatározták egyszersmind, hogy a külföldi protestans fejedelmekhez és államokhoz követeket küldenek, egyfelé Pápai Páriz Ferenczet, másfelé Kolosvári Istvánt; ez ügyben a lutheranus uralkodókhoz Szeben írt leveleket.[2])

De úgy látszik, nem volt idejük elküldeni e leveleket. Scherffenberg okt. 29-én Vizaknáról tudatta a fejedelemmel, hogy közeledik hadaival a város megszállására,[3]) s erre a

[1]) Vass György Naplója Nagy Gyula kiadásában 65. l.

[2]) Törv. és Okiratok LXXIII.

[3]) Törv. és Okiratok LXXIV.

fejedelem s az oda bevonult magyarság okt. 30-án a heltai kapun át kivonult, míg épen abban az időben egy más kapun át a császáriak tartották bevonulásukat Szebenbe.[1])

Már akkorra az egész német megszállás ügye el volt intézve, nem úgy mint a fejedelem óhajtotta, hanem mint a herczeg rendelte.

Scherffenberg okt. 22-én természetesen hadai élén Küküllővárott tárgyalt a fejedelem által kiküldött követekkel: Bánffyval, Alvinczyval, Thoroczkayval, Bálintithtal s Werder szebeni senatorral. Scherffenberg és Falkenhein irásban adták át kivánataikat a követeknek. A Houchin által kezdett pontokból indulnak ki: a császári hadak jövő évben Váradot, Temesvárt, Lippát, Aradot akarják visszafoglalni s ezért szükséges Erdély közreműködése. A hadak egy részét Erdélyben helyezik el téli szállásra s ezért szükségük van néhány várra és városra, s bizonyos mennyiségű élelmi szerekre, borra abrakra és egy összeg pénzre. De hogy a dolog ne húzódjék, két nap alatt határozott választ követelnek. A követek erre azonnal megadták válaszukat: a Houchin-féle pontozatokkal szemben, a váraknak idegen őrséggel megrakása s a téli beszállásolások ügyében nem volt teljhatalmú megbizatásuk. Miután a herczeg első kivánataitól nem akar elállani, a fejedelem őket most azért küldte, hogy a herczeg követeivel kiegyezzenek, úgy azonban, hogy ez az ország jogai, a fejedelmi trón veszélyeztetése s a négy bevett vallás szabad gyakorlatának biztosítása mellett eszközöltessék. A követek által kivánt összegekre nézve ők is concret ajánlatokat tettek. Még az nap Scherffenberg követei is kiadták a végválaszt, ultimatum alakjában: a várak egy részét már úgy is kézhez vették. A télre beszállásolandó 18,000 katona számára kivánt 16,000 élelem s 24,000 abrak, összesen 40,000 portiót és 900,000 forintot illetőleg a méltányos kiegyezéstől nem idegenek, de kikötik, hogy a dolog ne húzódjék.[2])

[1]) Trausch II. 233. l.

[2]) Alvinczy II. 185—192. ll. A lotharingiai herczeggel folytatott tárgyalásokról Jakab Elek a Tört. Tár 1874. 111. s köv. ll. érdekes okmányokat közöl, melyek a tárgyalásoknál használtattak.

Két nap múlva befejeztetett a tárgyalás Balázsfalván, hová maga a lotharingiai herczeg is eljött hadai élén.

Itt aztán megköttetett a híres balázsfalvi szerződés. Két részből áll ez. Az első a beszállásolásra s a várak átengedésére vonatkozik. Meghatározták az átadandó várakat s városokat, melyek közül egy pár már a császáriak kezén volt, részletezték az élelmi szerek, borok s a beszállásolásokkal járó más terhek összegét. A fizetendő pénz 700,000 frtra szállíttatott le, mely 1678. jún. 1-ig két részletben fizetendő. Az első 75,000 forintnyi részlet nov. 15-ike előtt megadatik. Mindezt csak Erdély magára fizeti, a Részekre külön vettetik ki. Megjegyezték azonban, hogy ennek daczára a kormányzás egységén Erdélyben s a Részekben nem ejtenek csorbát.

A második szakasz biztosította a fejedelmet s az országot, hogy a német hadak benléte által, sem utazásokban, sem valamely helyen való tartózkodásokban háborgatást nem szenvednek; a négy vallás szabad gyakorlata biztosíttatott, a fejedelem s fia méltóságukban megtartatnak, valamint a tisztviselők és rendek is, valamint a várak, városok, konventek és káptalanok is kiváltságaikban; senkit jószágaiban meg nem károsítnak; az árulók hitelre nem találnak, senki jószágát meg nem rohanják, a szabad kereskedést meg nem gátolják; jövő tavaszszal a hadi népet kiviszik az országból; ingyen szállásadásra senkit sem kényszerítnek; a fejedelem hűségétől senkit el nem tántorítnak; az árulókat kölcsönösen kiszolgáltatják, az országgyűlés szabad megtartását biztosítják. A két fejezet összesen 34 czikkből állt s minden eshetőség pontosan és gondosan körül volt írva. A szerződést az uralkodó részéről a lotharingiai herczeg, az erdélyi fejedelem részéről pedig ennek követei írták alá.[1])

»Soha könnyebben — írja Cserey — sem pogány, sem keresztyén egy országhoz olyan könnyen nem juta, mint akkor a német Erdélyhez, egy korbácslás nélkül fejet hajtának.« [2]) A megszállást kardcsapás nélkül végrehajtották:

---

[1]) Szász, Sylloge Tractatuum 24—36. ll.

[2]) Cserey Vera Historia.

egy nagy sereg élelmezésének, zsoldjának terhétől megszabadultak hét hónapra, s ha biztosították is Erdélynek politikai függetlenségét és államéletét a várak megszállása által, a politika irányának megszabását a hódító magának tartotta fenn. Anélkül, hogy jogaiból feladott volna valamit, Erdély a császár kormányának ki volt szolgáltatva.

A lotharingiai herczeg Balázsfalváról a capitulatió megtörténte után külön biztosító levelet küldött a fejedelemnek, hogy a szerződés minden pontozatát nemcsak ő, hanem a többi tábornokok is meg fogják tartani, s mindnyájan azon fognak törekedni, hogy vele szemben szolgálatkészségüket kimutassák.[1]) Okt. 31-én a herczeg visszafordúlt Balázsfalváról Kolozsvárra. »Szebenbe küldött ő felsége Scherffenberg generállal együtt négy regimentet, Fejérvárra Veterani generállal négy regimentet, onnét visszafelé indúlván, Beszterczére Picolomini generállal három regimentet, Kolozsvártt hagyott három regimentet, a többivel maga ő felsége, okt. 8-án kiment.« [2])

XII.

A balázsfalvi szerződés mind a pénzfizetés, mind az élelmi szerek első részletének beszolgáltatására nézve oly rövid határidőt tűzött ki, hogy itt gyors és erélyes intézkedések megtételére volt szükség. Az napon, melyen a lotharingiai herczeg Balázsfalváról Kolozsvárra távozott, a fejedelem nov. 7-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett, szigorú büntetést mérve a meg nem jelenőkre.[3])

De a legsürgősebb teendők megtétele végett, az országgyűlés összeülése előtt, hozzá kellett fogni az intézkedésekhez. Az erdélyi hadak főparancsnoka Scherffenberg, a szebeni parancsnok volt, ki mellé fejedelmi biztosokúl Keresztesi Sámuel, Frank Bálint és Szabó Keresztély rendeltettek. Az első tudósításai ezeknek már arról adtak hírt, hogy mindjárt a beszállásolásoknál »inconvenientiák« fordúltak

[1]) Alvinczy II. 229. l.

[2]) Wass György Naplója Nagy Gyula kiadásában 67. l.

[3]) Törv. és Okiratok LXXVI.

elő, s hogy Fejérvárra is onnan követelnek búzát és zabot.[1]) Veterani, a fejérvári parancsnok, a legudvariasabb levéllel ajánlotta a fejedelemnek jó szolgálatait s Scherffenberg is szép szavakkal igyekezett eloszlatni a fejedelem aggodalmait, de sürgette az intézkedések megtételét is, hogy az élelemszállítási zavarok szüntettessenek meg, kérve, hogy az országgyűlés mennél elébb hozza rendbe a dolgokat s egy ezredes megbizottját hozzá is küldé.[2]) Már voltak apróbb összeütközések is: a brassaiak szidták a szebenieket, hogy a németeket oly könnyű szerrel beeresztették a városba de midőn a fejedelem Apor Istvánt hozzájuk küldé, azonnal mentegetőző levelet intéztek hozzá.[3])

Amint a rendek összejöttek — a mi a folyton tartó katonai beszállásolások miatt nem ment könnyű szerrel — hozzáfogtak a tanácskozásokhoz. Bevégzett ténynyel állottak szemben: ott volt a balázsfalvi szerződés, melynek már nem megbirálásáról, hanem csak végrehajtásáról lehetett szó. Hogy mit tartoznak fizetni s mennyit tartoznak szolgáltatni, meg volt a szerződésben szabva s most már csak annak repartitiójáról s beszolgáltatásáról lehetett tanácskozni.

S ez volt a gyűlés első tárgya. »Vetettek fel rettenetes, hallatlan adót, minden kapura flor. 200 két negyvenes bort, négy vágó marhát, búzát metr. 60, zabot metr. 80 az mostani ben kvártélyozó németek számára, szénát jó szekérrel, 15 szalmát in summa nro 2000.«[4]) Az egyházi nemesek s rovatlan személyek fejenként ez összegnek egy tized részét fizették. S ugyanakkor ez adót külön repartiálták a vármegyékre, városokra, székekre. Ez volt a legnagyobb adó, mit országgyűlés eddigelé megszavazott.[5])

A *második törvényczikk* azt szabta meg, hogy a pénzösszeg felét deczember 1-éig, másik felét febr. 1-éig tartoz-

---

[1]) Törv. és Okiratok LXXVII.

[2]) Ugyanott LXXVIII.

[3]) Ugyanott LXXX. V. ö. Gunsch II. k. 234. l.

[4]) Wass György Naplója 66. l.

[5]) Bethlen Miklós II. 73. írja, hogy .ez a felvetés portánként 260 frt volt, melynek felét a földesúr fizette. Ezt a nagy munkálatot a VI. törvényczikkben kinevezett bizottság készítette el.

nak a kinevezett perceptoroknak beszolgáltatni, még pedig fej- és jószágvesztés büntetésének terhe alatt.

A *harmadik törvényczikk* megszabta a három terminust, mely alatt az élést beszolgáltatni tartoznak.

A *negyedik czikk* elrendelte, hogy a német hadak állomáshelyeire a kinevezett biztosok menjenek el, »hűségesen vigyázzanak« s intézkedjenek.

Ötödik czikk: a megyék 28,000 forintot, a székelyek 12,000 forintot s a szászok 50,000 forintot fizessenek három nap alatt.

Hatodik czikk: az összes adók beszolgáltatásánál főbiztossá Székely Lászlót s mellé biztosokká Bethlen Miklóst, Dániel Istvánt, Alvinczy Pétert, Aport Istvánt és a szászok részéről brassai Pecsétmetszőt nevezték ki. Egyúttal kinevezték a fejérvári állomáson levő biztosokat is, hogy a beszolgáltatásokat, ha kell, megsürgessék, beszolgáltassák s nyugtázzák. Intézkedtek egyúttal, hogy adózó jobbágyok, nemesek, városiak lakóhelyeiket el ne hagyhassák.

Hetedik czikk: Külön-külön minden vármegyében és székben kinevezték a biztosokat: a pénz, a búza, a bor, a zab, a vágómarhák, a széna és szalma felszedésére. Továbbá a tizennégy katonai állomásra is biztosokat neveztek ki.

Ezt a hét czikket, a dolog sürgősségénél fogva, a fejedelem november 18-án megerősítette [1]) s rendelkezett azok végrehajtásáról. Maga az országgyűlés azonban nem oszlott el, tovább folytatta tárgyalásait nov. 23-áig,[2]) de elhatározásait csak edictumokban adta ki. »Azután — írja Alvinczy feljegyzéseiben — az említett contributiók alkalmatosságával occurrált különb-különb szinű difficultások körül kivántatott szoros munkák folytanak szüntelen.« [3])

Komornik hadi biztossal nov. 12-én egy általa beadott computus alapján az ötödik törvényczikk értelmében kinevezett erdélyi biztosokkal némely felmerült nehézségek elosz-

[1]) Alvinczy II. 236—272. Megvan a Halmágyi-féle példányban az Akadémia birtokában fejezetekre osztva, mi az Alvinczy-féle gyűjteményben hiányzik.

[2]) Wass György Naplója 66. l.

[3]) Alvinczy II. 272. l.

latására új compositióra kellett lépni, mely a balázsfalvi szerződést kibővítette és módosította.[1])

November 19-én a lakságra, azaz a vármegyékre, főurakra, előbbkelő nemesekre, székelyekre, universitásra összesen 86,100 forintot vetettek ki, a főurakat és nemeseket személy szerint megnevezvén, kik haladéktalanúl beszolgáltassák a rájok kivetett összeget oly czélból, hogy az első, legsürgősebb fizetési kötelezettségnek eleget tehessenek. Ugyanaz nap elhatározták, hogy az oláh vajdához küldik Alsó Jánost, hogy ettől százezer tallért kérjen kölcsön.[2])

Történt ez alatt, hogy a lotharingiai herczeg Caraffát a magyarországi főcommendansság mellett az erdélyivel is felruházta s erről Caraffa nov. 16-án kelt levelével Apafit értesíté.[3]) S midőn a fejérvári állomáson beszállásolások s a katonák elhelyezése miatt apróbb surlódások történtek, Komornik nov. 21-én írt levelével figyelmeztette a fejedelmet, hogy ő ezeket a rossz dispositiókat és újabb zavarokat csak abban a reményben nem írja meg az új commendansnak Caraffának, hogy azokat ki fogják igazítni.[4]) A minden oldalról szorongatott delegatió Dániel Istvánt Veteranihoz[5]) s Bethlen Miklóst Szebenbe küldé. Veterani válaszában megigérte támogatását a fejedelemnek: annál több baja volt Bethlen Miklósnak, ki nov. 19-én érkezett Szebenbe, s másnap megkezdé a tárgyalásokat Falkenheinnal és Scherffenberggel. Az elhelyezésben nem mindenben tartották meg a balázsfalvi szerződést s a sereg élelmezésében is nem bizonyúlt teljesen kielégítőnek a korábbi kiegyezés. Végre, nov. 22-én elkészítette Falkenhein válaszát a Bethlen Miklós által nov. 20-án beadott pontozatokra, mely a sérelmes ügyek elintézésének módozatait foglalta magában.[6]) Orvosolták a sérelmeket a mennyire lehetett, de voltak új intézkedések is.

---

[1]) Alvinczy II. 430—36. ll.
[2]) Törv. és Okiratok LXXIX., LXXXI. *e)*. Alvinczy II. 273. l.
[3]) Törv. és Okiratok LXXXII.
[4]) Alvinczy II. 277. l.
[5]) Törv. és Okiratok LXXVIII. f.
[6]) Alvinczy II. 274. s köv. 278—84. ll.

XIII.

A delegatió nov. 28-iki ülésében: »az monostori palatióban német vitézek collocaltatván Bethlenben, Deésre, Szamosújvárra és Rettegre, hogy azoknak fogyatkozásuk ne essék, adtak: Bethlen Gergely uram búzát cub. 150, Macskásy Boldizsár uram cub. 200, Nagy Pál uram cub. 150. szénát penig az Bethlen Gergely uram curr. nro 200 és Nagy Pál uram is curr. 200 igértenek, assecuraltatván ő kegyelmek, hogy az oda deputalandó búzából és gabonából refundaltatik ő kegyelmeknek.«

Ugyanaz nap elhatározták, hogy a deputatusok számát bizonyos becsületes rendekkel szaporítják,[1]) s ez által lehetővé tették, hogy a delegatió tovább is együtt maradhasson.

Decz. 1-én a delegatió a szebeni állomáson levő erdélyi hadi biztosok mellé a szebeni főtiszteket is biztosokká nevezte ki, s meghagyta nekik, hogy máskülönben is mindenben legyen segélyükre.

Elhatározták, hogy a vármegyék vicetisztjei írják össze külön-külön falunként, hogy a földesurak hány kapuval birnak.

Továbbá elrendelék, hogy Caraffához, Veteranihoz s Piccolominihoz követeket küldenek ajándékokkal s terheltetéseik orvoslását kérik.

Hasonlóan Bécsbe is küldenek követeket »bizonyos panaszok declaratiójával«. Szebenbe a főhadi biztoshoz »az minden felől jövő difficultásoknak orvoslására és az károknak acceptálása felől, illendő instructióval«.[2])

XIV.

A német hadak bevonulása Erdélybe, a beszállásolások október végén csak kezdődtek, de azután is tartottak folytonosan. Nagyon váratlanúl és gyorsan jött, sok ezred vonúlt

[1]) Alvinczy II. 272. l.

[2]) Alvinczy II. 273. l.

be egyszerre s foglalt el egész területeket — előkészület pedig sehol semmi sem volt téve. Úgy hogy pár hét alatt egész vidékeket kiéltek: s erre aztán a hadak beljebb nyomúltak. Azután sokszor cserélgették is az ezredeket, mi sok vecturával járt. Sok baj volt Szebenben is, Fejérvárott is: de sehol sem annyi mint Beszterczén, hol Piccolomini volt a parancsnok s Bálintith az erdélyi biztos. Bálintith panaszt tett a fejedelemnél, ez Szebenben Scherffenbergnél, miért aztán Piccolomini rendkívűl megharagudott a fejedelemre, s Caraffával fenyegetőzött.[1])

Panasz volt mindkét részről: a német tábornokok az élelmi szerek, gabona, széna rosszasága, az intézkedések hiányossága miatt panaszkodtak, s előre megírták, hogy ha ilyen módon egyik kiélt helyről a másikra lesznek kénytelenek költözködni, az egész ország ki fog pusztulni.[2]) Mindkét oldalról látták, hogy újabb intézkedésekre van szükség. Épen azért Bethlen Miklóst és Daniel Istvánt Szebenbe küldék, hogy Falkenheinnal, Scherffenberggel s az ennek utódjaként Szebenbe küldött Veteranival újabb tárgyalásokat kezdjenek. Bethlen és Daniel decz. 12-én hat pontban beadták a sérelmek jegyzékét a beszállásolások, a katonák össze-vissza jártatása, a katonák elégedetlensége, a mértékek rosszassága felett, s erre válaszát Falkenhein még az nap megadta. Ezen kívűl még két új ezred jöveteléről volt szó, melyről azt mondta Falkenhein, hogy új terheket nem hoz az országra.[3]) Intézkedés ezekben az ügyekben a delegatiót illette meg, mely decz. 17-én újra megkezdte tárgyalásait.

Ezen a napon, decz. 17-én, a szebeni biztosok számára pénz- és gabonailletményeket rendeltek.

Decz. 19-én írtak a szebeni biztosoknak, hogy Falkenhein feltételeit nem fogadhatják el: inkább Bécsben fogják keresni azok orvoslását.

Decz. 25-én érkezett meg az új szultán és az új nagyvezér kapucsi basája Jussuf aga, fermannal, kaftánjukkal

[1]) Törv. és Okiratok LXXXIV.
[2]) Törv. és Okiratok LXXXV.
[3]) Törv. és Okiratok LXXXVIII.

s intő levelekkel, hogy az erdélyiek őrizzék meg hűségöket a porta iránt. A fejedelem a kapucsi basa megérkezéséről azonnal értesíté a szebeni parancsnokságot.[1]) Magát a kapucsi basát a fejedelem decz. 26-án fogadta, másnap megvendégelte s harmad napra elutazott.

Ez alatt Bethlen és Daniel visszajöttek Szebenből, s Caraffától és Egerből levél érkezett, melyben tudatja, hogy Egerben rendben hagyván a dolgokat, elindúlt Erdélybe.[2]) Caraffának természetesen azonnal válaszoltak, de a Bethlentől küldött resolutiót csak ünnepek után vették elé, s minthogy azokat illetőleg megegyezésre nem tudtak jutni, decz. 28-án Bethlent visszaküldték Szebenbe a tárgyalások folytatására. Ugyanakkor Maksai Ferenczet Beszterczére s Kovács Istvánt »az új hadak — t. i. a két beérkezett ezred — helybeszállítására« expediálták. Ráírtak a brassaiakra is, hogy a rájok kivetett adót fizessék meg.[3])

Bethlen csakugyan elment Szebenbe, magával vivén a delegatió óhajtásait, de valószinűleg nem levén kellő teljhatalommal ellátva, Veterani, a Scherffenberg helyettese, 1688. jan. 1-én Komornikot Fogarasba küldé, hogy a beszállásolások s élelmezés ügyében fenforgó differentiákat egyenlítsék ki.[4]) Jan. 8-án a delegatió által eredetileg kiküldött biztosok: Székely, Bethlen, Alvinczy és Apor s másfelől Komornik mint teljhatalmú biztosok közt megköttetett a szerződés. Ebben felhozzák, hogy az élelmi szerek szállítása körül fenforgó nehézségek s az abból származó zavarok megszüntetése czéljából újabb szerződésre léptek, mely azonban a lotharingiai herczeggel kötött szerződést nem módosítja. Hét pontból állott: a zab hiányának orvoslása, a mértékek ügye, a hús kiszolgáltatása körüli nehézségek orvoslása, a bor beszolgáltatása, a széna, az élelmi szerek, beszállásolások körűl mutatkozó hiányok orvoslása voltak részletesen körülírva.[5])

[1]) Törv. és Okiratok LXXXVI.
[2]) Törv. és Okiratok LXXVII.
[3]) Alvinczy II. 289—90. ll. Törv. és Okiratok LXXXIII.
[4]) Törv. és Okiratok XCIV.
[5]) Alvinczy II. 292—6. ll.

Hiába írta a fejedelem a szerződés megkötése után Falkenheinnak, hogy a nehézségek már el vannak oszlatva s ők igyekezni fognak pontosan végre is hajtani: a dolog nem ment olyan könnyen. Előre nem látott események, néha egy kis rossz akarat, félreértések akadályokat gördítettek elébe, úgy hogy Erdély egy fegyverrel hódított ország sorsát nem kerülhette ki. Kolozsvárott és Maros-Vásárhelytt összeütközések is voltak a katonák és polgárok közt. Azután Veterani elzáratta a brassai senatorokat, mert a kiszolgálással nem volt megelégedve, Déván lefoglalták a fejedelem kocsmáját — ezekhez járult az újabban érkező csapatok elszállásolása.[1]) Tényleg azonban nemcsak a katonasággal, hanem magával a néppel is sok volt a baj és a nehézség. Nagy volt a fogyatkozás mindenfelé, búza, hús, bor nemléte miatt, az is növelte a bajt, hogy nem volt az országban elegendő mérték, a vármegyei hatóságok a biztosoknak nem szolgáltattak semmi assistentiát, sőt, ahol csak tehették, akadályokat gördítettek eléjük, a német commissariusok pedig a beszolgáltatott marhák közül sokat visszaküldtek. A dolgon úgy próbáltak segíteni, hogy mikor tényleges katonai visszaélésekről panaszok érkeztek be, elrendelték a vizsgálatot, melynek azonban vajmi ritkán lett eredménye.[2]) Ezalatt 1688. jannuár 8. Pozsonyban Gyulay is kikapta a végválaszt: az 1686-iki diploma ratificatióját a megváltozott viszonyok miatt nem adhatja meg a császár, de intézkedni fog, hogy a katonák visszaéléseket ne követhessenek el.[3]) Annyi bizonyos, hogy a magyar területek visszafoglalásához Erdély rengeteg nagy és terhes adóval járúlt — mely jóval felülmúlta a szerződésben kikötött összeget.

XV.

Az 1687-ik év a császárra és fegyvereire nézve egyaránt fényes eredményekkel záródott le. Az okt. 18-ára hirdetett pozsonyi országgyűlés eltörölte a szabad király-

[1]) Törv. és Okiratok XCVIII.
[2]) Törv. és Okiratok XCIX.
[3]) Szász, Sylloge 22—24. ll.

választás jogát s a királyi ház férfi ivadékainak örökösödési jogát törvénybe igtatta. Aztán decz. 7-én Eger is feladta magát. A bécsi kormány Erdélyt is biztosítni akarta magának, mert, habár várai már tényleg kezében voltak s ott az ő akarata ellen semmi sem történhetett, de régi szerződéseken és békekötéseken alapuló viszonya a portához még tényleg fennállott. Ennek megszüntetésével a bécsi kormány Caraffát bízta meg, Magyarország és Erdély kormányzóját, kit a múlt esztendőből nagyon is jól ismertek, s ha bejövetelétől tartottak is, de nem hitték, hogy Erdély közjogi helyzetén változtasson. Ilyen körülmények közt nyújtotta be Bethlen Miklós Scherffenberghez nagy hírre vergődött röpiratát: »Moribunda Transsilvania ad pedes augusti imperatoris Leopoldi projecta,« melyben Erdély szenvedéseit és nyomorát festi, és annak megszüntetését oly módon véli eszközölhetni, ha az országba egy elfogulatlan kormánybiztost küld és a visszautasított Haller-féle diplomát megerősíti; a biztos hívja össze az országgyűlést, mely válaszszon egy directoriumot, ki az ország szervezését a fennálló törvények alapján hajtsa végre.

Már ekkorra a fejedelem jan. 24-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.[1])

Minthogy a kivetett nagy summa csak lassan gyűlt be, a múlt országgyűlésen kinevezett három generális perceptor mellé még hármat küldtek ki, kik közül három a pénz beszerzése, a másik három pedig a pénz beszolgáltatása körül forgolódjék, a netaláni hiányt pedig a görög compania pótolja. (I. art.)

Újabban 15,000 köböl zabot vetettek ki. (II. art.) A harmadik articulusban pedig a kapukat zabbal rótták meg. (III. art.)

Az adószedés sok nehézségbe ütközvén, ezek megszüntetésére szigorú rendszabályokat hoztak: 1. a puszta telkekért a földesurak tegyék le az adót, 2. a hanyag fiscalis tiszteket »kössék nyakon«, 3. az egyházi nemeseken is vegyék meg az adót, különben örökségе 40 frtért adassék zálogba,

[1]) Törv. és Okiratok C.

4. az adó alól a zsellérek sem lehetnek mentesek, 5. a rovás egyik vármegyéből a másikba nem vihető át, 6. a mely falvakból az emberek elbujdostak, azokért is a földesurak tegyék le az adót, 7. a földesurak fizessék meg az adót azokért a jobbágyokért is, kik azt nem képesek letenni. (IV. art.)

Azok a földesurak, kik idegen, azaz német haddal akarnak foglalásokat tenni, birtokaiktól fosztassanak meg. (V. art.)

Szigorú büntetés alá esnek azok, kik a fejedelem meghivására az országgyűléseken vagy delegatiókon nem jelennek meg. (VI. art.)

A VII. articulus biztosítja azokat, kik az ország szükségére pénzt vagy búzát adtak, hogy a kölcsönt vissza fogják kapni.

A kik a rájok vetett élést nem adták meg, az ebből származott károkért kártérítéssel tartoznak. (VIII. art.)

A kik a mostani szigorú viszonyok közt kölcsönt adtak másoknak, biztosíttatnak, hogy a kölcsönt visszakapják. (IX. art.)

A tizedik articulus az adó behajtására vonatkozólag szigorú rendszabályokat léptetett életbe.[1]) »Febr. 4. bomlott el az gyűlés, de csak az választott embereket bocsátották el.« [2]) A delegatió tovább is együtt maradt.

XVI.

A miért a fejedelem a delegatiót Fogarast tartá, az volt az oka, mert Caraffát várta. De az első napokban nem volt dolguk, »csak kártyázással töltötték az időt«.[3]) Febr. 8-án megérkezett Fogarasba Caraffa Kolozsvárról, febr. 5-éről küldött levele, melyben kérte, hogy néhány megbizottat küldjön hozzá Szebenbe. Febr. 10-éről Szebenből küldött levelében kifejezte óhajtását, hogy a fejedelem Telekit küldje

[1]) Törv. és Okiratok CI.

[2]) Wass György Naplója. 69. l.

[3]) Wass György Naplója. 69. l.

hozzá okvetetlenül több megbizottakkal együtt.[1]) Teleki már 13-án elindúlt s másnap reggel már Szebenben volt és találkozott is Caraffával.[2]) Febr. 17-én a delegatió megválasztotta a többi biztosokat Teleki mellé: Bethlen Eleket, Bánffy Györgyöt, Frank Bálintot és Alvinczy Pétert,[3]) kik 20-án érkeztek Szebenbe.[4])

Caraffa az eddigiek pótlására, részben pedig kiigazítására, mindenek felett pedig a közel 94,000 renusi forintra felszaporodott restantiák beszolgáltatására újabb szerződést akart kötni az országgal. A mint megérkezett Teleki, azonnal megkezdte vele a tárgyalásokat. Naponként összejöttek vagy a tábornok, vagy Teleki szállásán. Caraffa kivánságait megküldte Fogarasba a delegatiónak s ez észrevételeit febr. 16-áról visszaküldte Szebenbe.[5]) A delegatió küldötteit, amint megérkeztek, azonnal fogadta Caraffa (febr. 20.) s a szerződést még az nap megkötötték, mely a restantiák fizetésére s a katonaság számára adandó élelmi szerek, zab s másféle illetményekre nézve, a teendőket tíz pontban megszabta.[6]) Caraffa másnap nagy megelégedéssel értesítette a fejedelmet a szerződés sikeres megkötéséről.[7])

A követek 23-án érkeztek vissza Fogarasba s tettek jelentést eljárásuk eredményéről. Febr. 24-én Wass Györgyöt Mikó Istvánnal mint commissariust Medgyesre küldék.[8]) De a kiküldött bizottságok, szemben a katonai karhatalommal, a katonai erőszakoskodások megfékezésére elégteleneknek bizonyúltak. A marosvásárhelyi biztosok a rendesnél s eddig megszokottnál is élesebb visszaélésekről tettek jelentéseket. A német commissarius a mellé rendelt tisztekkel, mikor a magyar biztosok az ő computusukat nem akarták aláírni, »szidalmazták, fenyegették őket, kinek szakállát, kinek

[1]) Törv. és Okiratok CII.
[2]) Wass György Naplója.
[3]) Törv. és Okiratok CII. *c)*.
[4]) Wass György Naplója. 70. l.
[5]) Alvinczy III. 195. l.
[6]) Alvinczy II. 295. l,
[7]) Törv. és Okiratok CIX.
[8]) Wass György Naplója. 70. l.

bajuszát akarták kitépni, kötve Caraffához vitetni«. A biztosok útjukban is sok »insolentiákat« cselekedtek, a gazdákat megkötözték, sarczoltatták, a házakat felverték:[1]) szóval annyi erőszakosságot, visszaélést követtek el, hogy még Caraffa is megsokalta, s márcz. 1-én a fejedelemhez irott levelében megigérte azok orvoslását.[2])

Erdély váratlan és gyors megszállásával szemben, a delegatió szükségesnek látta a portához is felterjeszteni mentségeit. Márcz. 1-én Baló Mátyást mint követet a portára küldék, hogy fejtse ki ottan, hogy ők nem hívták a németet az országba, arra pedig, hogy egyszerre kétfelé fizessenek adót, képtelenek, s igyekezzenek a netalán fenyegető tatár beütést elhárítni.[3])

A katonai visszaélések megszüntetése végett újabb bizottságot küldtek Caraffához, melynek tagjai voltak Kálnoky, Nagy Pál, Alvinczy, Inczédi.[4]) A tárgyalásoknak az lett az eredménye, hogy elhatározták, hogy a visszaélések megvizsgálására bizottságokat küldenek ki, jelesül Kálnoky Sámuelt Fejérvárra Komornikkal, Alvinczyt és Nagy Pált Kolozsvárra az ottani commissariussal tárgyalni, onnan menjenek Beszterczére, de ide együttesen Komornikkal.[5])

XVII.

A Caraffával kötött szerződés ratificálására a fejedelem márcz. 10-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.

A két első napon még nem lehetett a munkához hozzá fogni, mert a rendek nagy része tulajdonképen ekkor érkezett be. A gyűlés megnyitása márcz. 12-ére maradt,[6]) s minthogy mást nem lehetett tenni, mint a már megkötött szerződést végrehajtani, pár nap alatt meghozták a törvényeket.

[1]) Törv. és Okiratok CVI.
[2]) Ugyanott CXI.
[3]) Ugyanott CXII.
[4]) Ugyanott CXIII. *a*).
[5]) Ugyanott CXIII. *b*).
[6]) Wass György Naplója. 71. l.

Az első czikk felemlíti, hogy a Caraffával kötött szerződés értelmében az 1688-ik év január végeig találtató restantiákat, melyek pénzben számítva össze, 112,581 forintot s 53 denárt tettek, márcz. 1-éig kell beszolgáltatni. Elhatározták, hogy a korábbi gyűlésekben felvetett adóból maradt hátralékok 15 nap alatt beszolgáltassanak Fogarasba.

A második articulus elrendeli, hogy a deputátusok által Caraffának megigért harminczezer köböl beszolgáltassék s azt szokott módon felosztották az adófizetők, városok, községek közt, s elrendelték, hogy abból 20,000 köböl Kolozsvárra, tizezer Dévára április végéig beszolgáltassék.

Megerősítették a febr. gyűlés IV. articulusát azok ellen, kik a kivetett élést későn szolgáltatják be. (III. art.)

Azok ellen, kik a fejedelem parancsolatinak nem engedelmeskednek, úgy járjanak el, mint azt a múlt gyűlésen elrendelték. (IV. art.)

Az ötödik articulust az adó beszolgáltatása körül Kővárvidékén tapasztalt visszaélések megszüntetésére hozták.

A hatodik törvényczikk Borosnyay Gergelyt honfiúsította.

A tapasztalt pénzhiány orvoslására megengedték, hogy Brassóban, Segesvárott ezen helyek lakosai s a többi hazafiak, Szebenben pedig csak a szebeniek verethessenek tallért, körülírván a veretés módozatait. (VII. art.)

A törvényeket márcz. 17-én tették közzé.[1]) Ez nap »bomlott el a gyűlés, de csak az választott embereket bocsátották el, az regalistákat nem«. Azaz a delegatió tovább folytatta tárgyalásait.

XVIII.

A delegatió együttmaradásának az volt az oka, mert a biztosokat kiküldték részint a szükséges intézkedések megtétele, részint a visszaélések megvizsgálása végett.

Fejérvárott Kálnoky Sámuel és Inczédy György vol-

[1]) Törv. és Okiratok. CXIV.

tak, kiket Szebenből, előbbi állomásukról, Caraffa küldött oda. Útközben Szerdahelyt és Szászsebesen tartottak vizsgálatot s márcz. 10-én érkeztek Fejérvárra s Komornikkal együttesen fogtak munkához. Minden felé sok kárt és és pusztítást találtak, sokat bajlódtak az összeirással s még többet azzal, hogy a német hadak biztosai nem akarták azokat elfogadni. Innen mentek Borberekre, hol arról értesültek, hogy Komornik Lugossyt elfogatta, ki azonban méltatlan fogságából kiszabadúlt. Innen Szászvárosra mentek. Itt is sürgették a pénzt: hogy ha nem kapnak, requirálnak. De az itteni tábornok Magni magyarúl írt levélben ajánlotta, hogy a visszaélések ellen vizsgálatot fog tartatni. Innen a biztosok Hunyadra s Dévára vették útjokat. Itt kapták Caraffa parancsát, hogy a hó végéig négyszáz ökröt tartsanak készen. Dévárói visszamentek Szász-Sebesre, hova ismét egy csomó kenyeret, ökröt, szekeret rendelt Caraffa.

Kolozsvárott Alvinczy Péter és Nagy Pál voltak a biztosok, kik a Szilágyságba s Kalotaszegre is küldtek ki biztosokat. A kártételeket illető vallatások nehezen mentek, mert az emberek nem mertek vallani s a német biztosok az utasításokat másként magyarázták. A kocsmároltatás az egész és fél »szervisz« (egy katona napi illetménye) felett sok volt a vitatkozás, melyek felett a delegatusoknak kellett sokszor dönteni. Márcziusban Kolozsvárott elvégezvén dolgukat, áprilisban Szamosújvárott s utóbb Beszterczén folytatták, honnan ápril végére visszahívta őket a fejedelem. A kolozsvári katonai kerületben Joó Mihály, Kálnoky Péter és Rot János voltak utóbb a biztosok.

Szebenben Keresztesi Sámuel volt a biztos, ki ápril elején Hunyadmegyébe ment a vizsgálatok folytatására.

Beszterczén Bálintith Zsigmond, Maksai Ferencz, Széki Márton folytatták a vizsgálatokat s intézkedtek, hogy a beszolgáltatások lehetőleg rendesen menjenek. De itt is sok volt a rendetlenség s az igazságtalan követelések miatt a biztosoknak sok vesződsége volt.[1]) De sok vesződsége volt a delegatiónak is, mely fentartotta magának a főbb intézke-

[1]) L. Törv. és Okiratok CXV.

déseket. Tartottak a tatárok beütésétől is s márcz. 17-én tartott ülésekben elhatározták, hogy László Balázst 500 arany és kupa honorariummal a khánhoz küldik Krimiába, s a fővezérnek is 200 aranyat küldenek, hogy a régi jó barátságot fentartsák vele.[1])

Baló László főkövet, kit — mint láttuk — a delegatió márcz. 1-én küldött a portára, hogy az Erdély megszállására vonatkozó eseményekről jelentést tegyen s a fejedelem ártatlanságát igazolja, megérkezett márcz. 29-én Konstantinápolyba. Két nap múlva, márcz. 31-én, az új nagyvezér Izmail pasa kihallgatáson fogadta.[2]) Maurocordatos még az napon írt levelében tudatta a fejedelemmel, hogy a nagyvezér szívesen fogadta Balót, de egyszersmind kérte a fejedelmet, hogy azt a régibb keletű kölcsönt, melynél ő volt a jótálló, igyekezzék mennél elébb kiegyenlíteni.[3]) April 10-én a nagyvezér újra felhivatta Balót, a ki utasítása értelmében jelentést tett a megszállás körülményeiről s ezzel indokolta, hogy az ország adóját nem küldhette be. A nagyvezér kihallgatta őt, a hazamenetelre engedélyt adott, de figyelmeztette, hogy a hívségben maradjanak meg s folytonosan küldjenek híreket a portára.[4]) Ápr. 12-én Baló visszaindúlt Erdélybe Sándor Pált továbbra is ott hagyván kapitihának, ki buzgón kérte a fejedelmet, hogy gondoskodjék visszahivásáról.[5])

A többi bajokhoz járult az is, hogy a nádor Thökölynek Erdélyben lefoglalt jószágai ügyében régi követelését megújította. Teleki azt ajánlotta a fejedelemnek, hogy igyekezzék az udvarnál Caraffa közbenjárását kieszközölni. A fejedelem ebbe nem egyezett bele, mert ő a nádornak vér szerint rokona s barátja, és mert nem szeretné, hogy a bécsi udvarnál a magyarok közt »alteratiót« látnának, »azonban a magyar nemzetnek is romlására s nem épülé-

[1]) Törv. és Okiratok CXVIII.

[2]) Jakab Elek: Az erdélyi fejedelemség utolsó évei czimű értekezésben. Sándor Pál Naplója M. Tör. Tár XIX. k. 191. l.

[3]) Törv. és Okiratok CXXI.

[4]) Sándor Pál Naplója M. Tört. Tár XIX. k. 191. l.

[5]) Törv. és Okiratok CXXIII.

sére czélozna«, s mert a nádorral való barátságát nem szeretné koczkáztatni.[1]) Ilyen módon nem is történt a dologban döntő lépés.

De már kitavaszodott s közelgetett az idő, midőn az Erdélyt megszálló hadak nagy része az ország elhagyására készült, hogy a harcztérre menjen. A tábornokok még az utolsó időben is küldtek panaszokat[2]) a biztosok eljárása ellen, melyen, a hogy lehetett, segítettek. Midenki bízott abban, hogy a megszállás nem fog sokáig tartani, bár azt, hogy a várak kiüríttessenek, remélni sem merték. Hogy Caraffa tulajdonképen mit akar, s van-e más valami titkos czélja, arról semmit se tudtak; remélték, hogy a februári szerződéssel az ügy be lesz végezve. De e reményükből csakhamar kiábrándultak. Caraffa április utolsó napjaiban a delegatióhoz egy iratot intézett, melyben öt pontba foglalva felsorolta követeléseit s felszólította a fejedelmet, hogy azok tárgyalására az általa név szerint megnevezett tanácsurakat s delegatusokat küldje hozzá. Ezek voltak: Teleki Mihály, Bethlen Elek és Gergely, Székely László, Frank Bálint, Szabó Keresztély tanácsurak, Bethlen Miklós és Apor István delegatusok s Alvinczy és Sárossy protonotáriusok. Caraffa akarata annyira határozott volt, hogy ennek nem lehetett ellenmondani, s a kivánt követek, a tárgyalásra ápr. 22-én, teljhatalommal ellátva, Szebenbe küldettek.[3])

A követség csakugyan elment Szebenbe (ápr. 27-én) s nehány napig tárgyalt Caraffával.[4]) Ennek alapját a Caraffa által Szebenbe küldött öt pont képezte, melyek közt az első és a legnevezetesebb az volt, hogy az ország állítson ki egy nyilatkozatot, hogy a portától végkép elszakad, s a császár hűségére tér. E nyilatkozatot Absolon Dániel, most Caraffa, előbb Zrinyi Ilona titkára, politikai

[1]) Törv. és Okiratok CXVIII.

[2]) Törv. és Okiratok CXIX., CXX., CXXV.

[3]) Ugyanott CXXVII.

[4]) Cserey 180. s köv. ll. leírja Teleki bemenetelét Szebenbe. Ő mint inas volt tanuja a dolognak; de összezavarja a februári s májusi tárgyalásokat. Feltálalja az akkori pletykákat, melyeket a hivatalos iratok megczáfolnak.

renegát fogalmazta, ki Caraffának már elébb tele beszélte a fejét, hogy minden bajnak Erdély az oka s addig nem lesz nyugalom, míg ezt önállóságától meg nem fosztják.[1]) De a követség, bár teljhatalommal volt ellátva, e nyilatkozatot még sem merte elfogadni a maga szakállára, hanem kinyerte Caraffától, hogy azt Fogarasba vihesse s a delegatió elé terjeszthesse. A tábornok jól tudván, hogy csakis pár napi halasztásról van szó, belenyugodott.

Amint a követek haza jöttek, máj. 2-án, a fejedelem máj. 10-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.[2])

Másnap, máj. 3-án, a delegatió tárgyalásba vette a híres öt pontot. A delegatiónak huszonkét tagja volt jelen: mind a 22 írásban adta be votumát. Hát biz ez keserű falat volt, be kellett venni. Az első votum Bethlen Miklósé volt:[3]) a homagium praestálását ő sem merte megtagadni, hanem ahhoz kötötte, hogy Caraffa is eszközölje ki a diploma megerősítését. Utána a többiek: Haller, Kálnoky, Nagy Pál, a székely és szász delegatusok. Határozatba ment, hogy ugyanezek a követek menjenek vissza, a fejedelem és delegatió teljhatalmával ellátva, s folytassák vele a tárgyalásokat. Még ugyanaz nap kiállította a delegatió külön a fejedelem s külön a statusok nevében a felhatalmazást, hogy tárgyalhassanak s végezhessenek Caraffával. Elkészítették az utasítást is, mely természetesen szivére kötötte a követeknek, hogy a mennyi kedvezményt csak lehet: annyit eszközöljenek ki, biztosítsák a fejedelemséget Apafinak s fiának, a szabad vallásgyakorlatot, a Partium el nem szakasztását, s hogy ne legyenek kénytelenek minden Caraffa által kijelölt várakat átengedni.[4])

A követek azonnal visszautaztak Szebenbe. De engedékenységre semmiben nem birhatták. Máj. 6-áról már

---

[1]) Bethlen Miklós II. 77. Előadása nem mindenütt megbízható. Emlékiratait vén korában írván, azt csak kritikával lehet használni. Vico, De rebus Caraffaei IV. 321.

[2]) Törv. és Okiratok CXXVIII.

[3]) Egészen másként hangzik az, mint az a votum, melyet Emlékiratai II. 181. l. közöl.

[4]) Törv. és Okiratok CXXIX.

küldték a jelentéseket, hogy a várakat csak assignálják úgy a mint kivánják, s az erre szükséges expeditiók fogalmazványait el is készítették. Máj. 9-ére befejezték a tárgyalásokat s aláírták a Caraffától kivánt okmányt, a nekik adott teljhatalom alapján, melylyel kijelenték elszakadásukat a török fenhatóságtól, s hogy magukat a császár pártfogása alá ajánlják. Másnap visszamentek Fogarasba.[1])

Épen ekkor hagyta el Picolomini hadaival Erdélyt.[2])

XIX.

A követség által aláírt declaratió Erdély közjogi viszonyát teljesen átalakította. Az az állapot, amit a bécsi béke teremtett, megszünt s ez jelezte az új korszaknak kiindulási pontját. Amint máj. 9-én a deputátusok aláírták, azonnal érvényessé lett: az országgyűlésnek nem volt más feladata, mint azt tudomásúl venni. Szerinte »Erdély visszatér Magyarország királyához, melytől az irigy sors s némelyek nagyravágyó merénye választá el; elfogadja Leopold és utódai mint magyar királyok oltalmát; lemond önkénytesen, keresztyén buzgalomból a török véduraságról, nem fog azzal érintkezni, nem küld neki adót, ajándékot, az uralkodó ház többi ellenségeivel sem érintkezik, s a ki tenné, felségsértésben marasztaltatik el. Elfogadván ő felsége oltalmát, a még meg nem szállott Kővár, Huszt, Görgény, Brassó váraiba megengedik a német őrség szállítását. Különben kérik ő felségét jogaik, kiváltságaik, a vallásszabadság megerősítésére, a lotharingiai herczeggel kötött szerződés épségben maradván.« [3]) Lényegileg ebből áll a híres okmány tartalma.

A május 10-ére hirdetett országgyűlés már megnyilt s a rendek meg is kezdték a tanácskozást, midőn a követség Szebenből visszatért, s az okmányt bemutatta a fejedelemnek s az országgyűlésnek: »a szegény fejedelem s az

[1]) Törv. és Okiratok CXXX.
[2]) Ugyanott CXXXI.
[3]) Szász, Sylloge 40. l.

ország a Caraffa kivánságát egészben teljesité«, irá Bethlen.[1]) Máj. 13-án adták be a rendek votumaikat.[2])

Megelőzőleg elhatározták a delegatió újjá szervezését is, szabályozván fizetésüket is. Megválasztották az új delegatió tagjait, s azokra, kik a delegatiónak nem voltak tagjai, s így ezen tehertől mentesek voltak, adót vetettek ki, melyből a delegatió tagjainak rendes fizetést szabtak meg. S egyszersmind szigorú rendszabályokkal gondoskodtak, hogy az ekkép kivetett adó pontosan begyűljön.[3]) Egyszersmind azt is határozatba vették, hogy a német hadak által elkövetett visszaélések ügyében országszerte vizsgálatot fognak tartatni s kidolgozták az erre vonatkozó kérdőpontokat.[4])

Ez alatt megkezdették a Caraffával kötött egyezmény értelmében a várak átadását — de itt épen a honnan legkevesbbé várták volna, váratlan akadály gördült elébük; a brassaiak már a hírére is, hogy őrség fog városukba nyomulni, kijelenték, hogy a »szűz Brassót soha sem foglalhatják el a németek, mert még a szolgálók is képesek azokat visszaverni.« [5]) Caraffa hírt vett ez ellenállásról s azonnal lövőszerszámokat akart indítni Brassó alá. A delegatió Brassóról a veszélyt minden áron el akarta fordítani, értesité a tanácsot s irták Alvinczynak, hogy csendesítse le a generált. Telekit (máj. 19.) Caraffához küldik a brassaiaknak, ha azonnal meghódolnak, amnestiát igérve. De a dolog huzódván, a tábornok Veteranit rendelte ki had élén Brassó ellen. Most a fejedelem s a delegatió Kálnokyt és Gyulaffyt küldte Brassóba. De ezek nem adták meg magukat, sőt ellenkezőleg Veteranit ágyúlövésekkel fogadták, mire a fejedelem az udvarhelyieket felültette, emellett újabb kisérletet tett a brassaiak lecsendesítésére. Teleki Mihályt küldvén hozzájok, mellé rendelvén Bánffyt, Macskásyt, Gyulaffyt, Bethlen Miklóst, Apor Istvánt, a két Kálnokyt, Toroczkait, Alsót (máj. 24.). De a lázadók megadásról hallani sem

[1]) Bethlen II. 83. l.
[2]) Törv. és Okiratok CXXXII. *c*).
[3]) Ugyanott CXXXII. *b*).
[4]) Ugyanott CXXXII. *d*).
[5]) Trausch II. 235.

akartak: elfoglalták a felső várat s a végsőig akarták magukat védelmezni. Veterani nem tehetett mást, mint hogy támadást intézett az alsó város ellen, azt felgyújtotta s magát a fellegvárat is lövetni kezdte. Erre aztán máj. 26-án a fellegvár is feladta magát s a német őrség bevonult Brassóba.[1]) Ezzel aztán a szebeni szerződés végre lett hajtva.

Az országgyűlés az alatt is, míg a brassai zavargás lecsendesítésén fáradozott, folytatta tárgyalásait. Már a hatalom Caraffa kezében volt — annyira, hogy midőn az oláh vajdától követ jött a fejedelemhez, annak elbocsátására is a tábornoktól kelle engedélyt kérni.[2]) A restantiák befizetése s az adandó kárpótlások ügyében a tárgyalások még folytak, de már befejezésükhez közeledtek. S most, midőn Brassó meghódolásával a Caraffával kötött egyezség teljesen be lett fejezve, a rendek újra fölvették a diploma kiállításának ügyét: de nem mint eddig tárgyalás, hanem kérelem alakjában. A török fenhatósággal való szakítást s a császárnak letett homagiumot úgy értelmezték, hogy a török pártfogást német pártfogás fogja felváltani, s elhatározták, hogy az erre vonatkozó diplomának kiállítását fogják kérni s erre nézve óhajtásaikat 13 pontban foglalták össze. A június 1-én tartott űlés elfogadta e pontozatokat. Kérték a rendek, hogy vallásszabadságukban ne háboríttassanak, Apafi és fia az országlásban ne gátoltassanak, a szabad fejedelemválasztás joga hagyassék meg, jus patronatus ne hozassék be az országba, jogai, kiváltságai, a fejedelmek adománylevelei erősíttessenek meg, a visszafoglalt s visszafoglalandó részek csatoltassanak hozzá, szabad kereskedésük hagyassék meg, a beszállásolás terhe vétessék le róla, elégedjék meg ő felsége évenként 50,000 tallérral, a törökkel kötendő békébe az ország foglaltassék be, adassék általános amnestia, veszély esetében a fejedelem, fejedelemné, az udvar és rendek vonhassák meg magukat az erősségekben, s ha a töröknek, tatárnak nem tudnának ellentállani, nyiljék meg előttük Magyarország.[3])

[1]) Törv. és Okiratok CXXXIII.
[2]) Ugyanott CXXXIV., CXXXV.
[3]) Szász, Sylloge 45—49. ll.

Még az napon, jún. 1-én, kinevezték a bizottságot, mely az előterjesztést Caraffához volt viendő: Bethlen Eleket, Macskásy Boldizsárt, Frank Bálint tanácsurakat s Alvinczy itélőmestert, utasításba adva nekik, hogy Caraffa útján e pontokra kedvező választ eszközöljenek a császártól.[1]) A bizottság nyomban útnak indúlt.

Ez nap intézte el a fejedelem azt a surlódást is, mely Teleki Mihály és Apor István közt máj. 31-én történt.[2])

Ez alatt meghozták a törvényeket, s azokat jún. 12-én kihirdették.

A császári hadsereg tábori szükségleteire ötszáz szekeret szavaztak meg, minden két kapura egy szekeret vetvén ki, külön a városokra s székelyekre meghatározott számmal. (I. art.)

A II-ik törvényben ezen szekerek mellé biztosokat neveztek ki, míg a III. törvény a szekerek felhajtására nevezett ki megbizottakat. A IV. törvény a béreseknek adandó hópénzről rendelkezett.

Minthogy némely helyeken a császár katonáit meggyilkolták, kifosztották, az ilyenek ellen szigorú eljárást rendelt el az V. czikk.

A VI. törvény az Oláhországgal fenforgó féreértések elintézéséről intézkedett.

Kolozsvármegyében Tótfalú nyolcz ravatalából ötöt elengedtek. (VII. art.)

Intézkedtek a 200 forintos adó hátralékainak behajtásáról, újabb terminusul a befizetésre máj. 21-ikét tűzvén ki. (VIII. art.)

A számadásra exactorokat neveztek ki, megszabván a számadás módozatait. (IX. art.)

A X-ik articulus a régi restantiákról intézkedett.

A XI-ik törvény intézkedett, hogy azok, kik az eddig kivetett adók kifizetésére egyes hatóságoknak vagy magánosoknak kölcsönöket adtak, a kölcsön adott összeget visszakapják.

---

[1]) Törv. és Okiratok CXXXIX.

[2]) Ugyanott CXL.

Elrendelték, hogy az Oláhország felől való passusokra szorosan vigyázzanak. (XII. art.)

Az udvarnál levő székely tisztek helyett két év múlva újakat küldjenek s ezek adóval ne terheltessenek. (XIII.)

Gondoskodtak a máramarosi passus biztosságáról. (XIV.)

Intézkedtek a delegatusok fizetéséről. (XV.)

Intézkedtek, hogy az egyes városokban elhelyezett búzában esett hiány pótoltassék. (XVI. art.)

Ezeket a törvényeket nem nyomatták ki, csak az elnök és itélőmesterek kézirásával ellátva tétettek közzé.[1])

Teleki, mint jó és gondos gazda, minden alkalommal gondoskodott jószágai megvédéséről. A szebeni tárgyalások alkalmával kieszközölte, hogy számára Caraffa a császártól protectionalist szerezzen, mely jún. 17-én meleg hangú levél kiséretében kiállíttatott s el is küldetett kézbesítés végett Caraffához.[2]) Úgyanazon napról kiállíttatott a császár válasza is a rendek folyamodására, mely nem válaszolt közvetlenül a folyamodásra, hanem annak tárgyalását későbbre halasztotta. Megdicsérte a rendeket készségükért s buzdította őket, hogy jövőre is maradjanak meg a hűség útján. Az ország védelmezéséről fognak gondoskodni, vallásszabadságukban nem háborgatják őket s pontos katonai fegyelem tartassék, s a hadjárat végével közösen fogják az üdvös munkát betetőzni, mikor a császár nézeteit ezekről velük közölni fogja. Addig is várjanak és reméljenek minden jót az ő atyai szivétől.[3])

A januári leirat, melyet Gyulay hozott magával haza, félremagyarázhatatlanúl kimondta, hogy a Haller-féle diploma megerősítése ügyében folytatott tárgyalások óta megváltoztak a viszonyok. A júniusi leiratnak is az volt az értelme: a várak kézbeadása óta Erdély már elfoglalt tartomány volt.

---

[1]) L. Törv. és Okiratok CXXXII.

[2]) Ugyanott CXLIII.

[3]) Szász Sylloge 49. l.

TORVÉNYEK ÉS OKIRATOK.

I.

A delegatió novemberi határozatai.

a)

1686. nov. 8.

Edictum Máramaros és Kővár ügyében.

Anno 1686. Die 8. mensis Novembris Albae Juliae, in generali dominorum celsissimi domini domini principis consiliariorum ac regni ad ardua ejusdem praesentis temporis negotia dirigenda, deputatorum congregatione deliberatum est:

Az Máramaros vármegyei és Kővár vidéki vicetisztek és nemesség mint alkalmaztassák magokat az újabban közelítő római császár ő felsége hadai requisitiója iránt.

Ha az római császár ő felsége hadai Erdélyhez közelítvén, azon ő felsége hadai principálisi kivánni fogják, hogy az Máramaros vármegyebéli, és az Kővárvidéki vicetisztek, vagy nemesség kimenjenek, vagy követeket küldjék hozzájok akármi dolog végett: semmiképpen se magok ki ne menjenek, sem pedig követeket hozzájok ki ne küldjék; hanem az mi kglmes urunkhoz s nemes Erdély országához tartozó hűségek és kötelességek szerént, mind az mi kglmes urunkat ő Ngát, mind pedig főgeneralis uramat ő kglmét éjjel nappal azon ő felsége hadai principálisi kivánságokról, voltaképpen tudósítsák, és várjanak az ő Nga és főgeneralis uram ő kglme resolutiójától s ahhoz alkalmaztassák magokat, hűségek s tartozó kötelességek sérelme alatt. Mely végezéseket főgeneralis uram ő kglme jó idején adjon értésekre megírt atyánkfiainak. Datum in civitate Alba Julia, die 8. mensis Novembris Anno 1686. ut in praemissis.

Ex serie praementionatarum, dominorum celsissimi domini domini principis consiliariorum, ac regni deputatorum deliberationum fideliter depromptum, ac pro spectabili ac generoso Domino Michaele Teleki de Szék, universorum regni exercituum supremo generali extradatum anno dieque et loco in praemissis per magistrum Petrum Allvinczi per regnum Transylvaniae protonotarium m. p.

(P. H.)

Kívül Alvinczy kezével: Hogy Máramarosbúl s Kővár vidékérűl, ha az ő felsége tisztei kivánják az tiszteket magokhoz menni, ne menjenek, arrúl való conclusum. Albae 8. Novembris 1686.

(Eredetije a Teleki család levéltárában 3740.)

b)

1686. nov. 25.

Somlyó ügyében hozott edictum.

c)

1686. nov. 25.

A Szeben városában indúlt tumultus orvoslása modalitása.

d)

1686. nov. 27.

Caraffa generál ajándékirúl.

e)

1686. nov. 27.

Marchisio ajándéka.

(Megjelentek Alvinczy Okmánytár II. 28 – 30. ll.)

II.

1686. nov. 11.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy a téli elszállásolások ügye reá bizatott.

a)

1686. sept. 30.

Leopold levele a fejedelemhez.

Leopoldus etc.

Illustrissime princeps syncere nobis dilecte. Post exantlatas denuo operationes campestres Budam multo sangvine et labore expugnatam, Turcarumque exercitum partim caesum, partim usque ad Eszekienses pontes rejectum: equum et necessarium nec minus pro ratione status et belli conveniens judicavimus, tempore modo rigidiore ingruente, militiam nostram e campo ad quietem reducere et certam illius partem, prouti anno elapso in superiore Hungaria ad hyberna collocare, quatenus corpora sua curare, viresque continuis vigiliis et conflictibus debilitatas resumere et victorias a divina bonitate concessas futuro verno tempore contra communem Christiani nominis hostem ejusque asseclas eo majori valore prosequi et continuare valeat.

Commisimus itaque benigne hujus negotii et militiae directionem nostro camerario, marescalli locumtenenti et constituto colonello, Antonio Comiti de Caraffa, a quo ea quae Synceritatem vestram concernunt pluribus percipere, fidemque dare poterit minime dubitantes cum cujuslibet fidelis Christiani munus exigat omnibus modis cooperari, ut exercitus noster in dictum finem et pro defensione patriae restauretur, et conservetur synceritatem vestram quoque omni necessaria assistentia eatenus prompte affuturam. Cui de reliquo gratiam nostram caesaream et regiam in omne tempus confirmamus. Dabantur in civitate nostra Viennensi. 30. Septembris 1686. regnorum nostrorum Romani 29, Hungarici 32, Bohemici vero 31.

Leopoldus.

Hermannus M. Badensis.
Christophorus Dorsch.
Joannes Adamus Vober.

b)

1686. nov. 11.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, Domine mihi gratiosissime.

Salutis ominato voto praemisso et obsequiorum commendatione. Sua Caesarea et Sacratissima Majestas dominus meus clementissimus dignata est totius superioris Hungariae generalatum mihi conferre, eodemque tempore authoritatem, posse cum Sua Celsitudine tractatus negotiorum praesentium ad finem perducere, et concludere adjunxit, ut ex inclusis credentionalibus patet. Hinc benignitati fortunae meae adscribendum puto in oblationem similis occasionis qua Suae Celsitudini inservire ansam habere potero et animi mei sinceritatem propensionemque erga suam Celsitudinem dato tempore et commoditate clare ostendere. Verum enim vero cum pro hyberno tempore aliqua pars militiae in confiniis Transsilvanicis ex partibus Regni Hungariae collocanda sit eo fine, ut contra excursiones inimicorum invigilare valeat, nec hoc assequi possit sine debita alimentatione militum imperialium, qui ex suis quarteriis sustentationem percipere debent, qua de causa ne graventur ultra vires incolae et cuilibet secundum proportionem suam portio assignetur et ad evitandas omnes inconvenientias et excessus necessarium cum sit amicabiliter convenire, ne sicuti praeterlapsa hyeme aliquid contra spem evenire contingat, huius intuitu illustrissimum dominum Marchisium O *(így)* inclyti regiminis Veteraniani supremum vigiliarum praefectum ablegatum emitto, qui suae Majestatis Sacratissimi Domini mei clementissimi epistolas tradet Celsitudini Vestrae, quae omnem majorem fidem in his, quae tam scriptotenus quam oretenus exponet ipsi praestare (sicut jam noto) dignabitur, e contra vero opus erit aliquos ad me quanto citius ablegare cum facultate breviter et peremptorie determinandi et concordandi quid et quantum debeat militi incola praestare, cavendo eodem tempore alterutrum pro excessibus, nec permittetur obulum percipere ultra conventionem, si ex altera parte quidquid pro sustentatione militiae congrue judicatum administrabitur. De caetero spero Suam Celsitudinem non tantum non se oppositurum intentioni Clementissimae Suae Majestatis Sacratissimae, quin imo gavisuram, quod occasionem habeat tali bello in utilitatem totius Christianitatis et Imperatoriae

Majestatis aliquod auxilium pro publico bono conferre et etiam apud exteros christianos principes augere suam gloriam, quam diuturnam suae Celsitudini cum incolumitate salutis perfectae augure et cordicitus evenire exopto et maneo Celsitudini Vestrae obsequentissimus servus

Zoboszloviae 11. Novembris 1686.

Antonius Comes a Caraffa.

Lent: 22. Novembris 1686. Marchisio hozta Római Császár ő felsége s Caraffa general levelek párja. Fejérvárra.

(Másolat a M. N. Múzeum birtokában. Caraffa levelének egy másik példánya megvan az Erdélyi Múzeum-Egylet birtokában, gr. Kemény gyűjteménye XXXVII-ik kötetében.)

c)

1686. nov. 24.

A fejedelem válasza Caraffa levelére.

Excellentissime dne, Comes nobis observandissime.

Ab illustrissimo dno Marchisione intelleximus omnia ea, que tam in scriptis, quam verbis commissa habuit, neque longam interjici patiemur moram, ut ad Vram Excellentiam remittamus. Ablegatos etiam nostros expediamus. Cum tamen interea inexpectata ad nos venerit fama, certius ex literis Exclae Vrae ad finitimos comitatus ditionis nostrae grosum vicecapitaneum nostrum Kőváriensem datis cognita et dispositione quartiriorum, insupportabiliumque contributionum ac portionum: fatemur nos, universosque regni status et ordines non parve exinde esse contristatos, tam ideo, quod Vra Excellentia comitatus illos a nostro regno avellere intendat, quam quod ultimariam eorum propterea auguremur desolationem. Excellentiam igitur Vestram iterato confidenter rogatam habemus vel saltem usque ad resolutionem illustrissimi domini Marchisionis et nostrorum ablegatorum cum Vra Excellentia convenientia: tales suas dispositiones de quartiriis et portionibus factas in Maramarus, aliisque comitatibus Kraszna, Szolnok, districtibusque Kőváriensi et Laposiensi suspendere ne gravetur. Experietur Vra Excellentia ideo realem nostram erga se officiositatem, universorumque regni statuum gratitudinem. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Datum in civitate nostra Alba Julia die 24. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae ad officia parati.

Kívül: Excellentissimo dno Antonio comiti de Carapha, sacrae Caesareae regiaeque Mattis actuali camerario, generali campi Marschalli locumtenenti, unius regiminis cataphractorum colonello, necnon in superiori Hungaria generali commendanti. Dno obsso.

(Egykorú másásolata az Erdélyi Múzeum birtokában. Kemény gyűjt. 37. k.)

III.

1686. nov. 10—nov. 13.

Macskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz.

a)

1686. nov. 10.

A megbizó levél.

Serenissime ac potentissime rex, dne dne benignissime. Mitto in regium Serenissimae Majestatis Vestrae conspectum fidelem syncere mihi dilectum comitatus Szolnok interioris supremum comitem et consiliarium intimum Magnificum ac Generosum Balthasarem Macskási, tam pro eo, quod foelicissimo serenissimae Vestrae Majestatis ex bello reditui aggratuletur, quam quod oraliter quaedam referat publicum regni statum concernentia, eaque magnae considerationis. Quicquid igitur et de publico, et de singulari mea erga Vram regiam Mattem, serenissimamque rempublicam observantia atque obligatione Serenissimae Matti Vestrae humillime expositurus est, submississime oro, dignetur verbis ejus non modo clementissime fidem dare, verum tam efficacissime cordi sumere, ut benigna serenissimae Mattis Vrae opera ac sollicitudine afflictissimus hujus regni status, optatam salutem sortiatur.

Quod cum universis statibus et ordinibus regni Serenissimae Matti Vrae perpetuis servitiis demereri non intermittam.

Serenissimae ac potentissimae Mattis Vrae obsequentissimus servus

M. Apafi mp.

Datum in civitate mea Alba Julia die 10. mensis Novembris a. 1686.

Külczím: Serenissimo ac potentissimo principi dno dno Joanni III. Dei gratia regi Poloniae, magno duci Litvaniae,

Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Volhiniae, Chioviae, Podoliae, Podlachiae, Severiae, Csernicoviaeque etc. et domino domino benignissimo.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum birtokában, Kemény gyűjt. 37. k.)

b)

1686. nov. 12.

Matskási megbízása.

Instructio pro magnifico ac generoso Balthasare Matskási de Szent Márton Matskása, consiliario nostro intimo comitatus Szólnak interioris comite supremo ac ad sacram Polonorum regiam Majestatem ablegato.

1. Isten segedelmével ő kglme megindúlván, a mint lehet siessen, oda érkezvén a királyt ő felségét szóval becsülettel köszöntse, szerencsés birodalmat kivánván ő felségének s aggratuláljon szerencsés hadakozásának s visszamenetelinek.

2. Követni kell ő felségét, hogy olyan későn küldhettük követünket ő felségéhez, megmondván okait, hogy a felháborodott idő s a római császár ő felsége hadainak birodalmunkban lételek miatt nem lehetett.

3. Tudjuk, hogy a respublikának vigyázása lészen az ő kglme követségére, ha a királynak úgy fog tetszeni, hogy a respublikának proponalja, in publico azt mondja ő kglme a respublica előtt, hogy az elmúlt téli quártélyozások, azután a császár ő felsége hadai beljebb jövetelek alkalmatosságával igen megpusztíttattunk, károsíttattunk s tovább is affféléktől félvén instálni küldöttük ő kglmét ő felségéhez s a respublikához, hogy instáljanak mellettünk a római császárnak, tovább afféléket ne követtessen rajtunk, quártéllyal egyéb terehviseléssel ne terheljen bennünket, a mint hogy instáljon is ő kglme mind a királynak ő felségének, mind a respublikának, mert el van végezve a fővezérnél, meg is írta s izente egy néhány ízben, ha többször az országban quártélyozni németet bocsátunk, a végre tartja maga mellett Galga szultánt, most Muradin szultánt is azért hivatja, a tatár chámnak már meg parancsolta minket egészlen elégettet, raboltat bennünket, hogy sem németé, sem töröké tovább nem leszünk, maradhassunk meg ő felsége munkája által a keresztyénség tovább való szolgálatjára.

4. Kétségkívűl megtudakozza a király ő felsége ő kglmétől, Gyulai uram mivel ment Bécsbe, ő kglme meg mondhatja, mivel újólag quártéllyal, portiók felvetésével fenyegetődnek, annak elfordítására expediáltuk.

5. Ha híreket tudakoz a király megmondhatja ő kglme, az fővezér Nándor Fejérváratt van, ott is akar telelni, noha a mint mi értettük a császárhoz is hínák ad consultandum. Galga szultán Nándor-Fejérváratt akar telelni, azt halljuk és Muradin szultánt is várnák, Váradra szállítanák quártélyban. Szegedet hogy az német megvette, az az hire, Erdélyre harminczezer portiót vetnek, nem tudjuk a fővezér mit akar, mert a mely haddal Buda segítségére indúlt volt, magával mind Nándor-Fejérvárhoz vitte, el nem bocsátotta.

6. Ha Tökölyi felől tudakozódik, megmondhatja ő kglme, hogy Váradra jött volt, de onnét a fővezér visszahivatta magához, mi végre nem tudjuk.

7. Egyéb dolgok iránt ha kérdést tészen, discretiója szerint feleljen úgy ő kglme, hogy hozzánk s hazájához való kötelességét meg ne sértse.

8. Az dolgokat végezvén, siessen visszajőni ő kglme, kitanúlván, a mint lehet mind az lengyelek, mind több keresztyének dolgait.

9. Kérje ő felségét alázatosan a tovább való jó szomszédságnak observálására és az ő felsége királyi obligatiója szerint az megkárosíttattaknak contentálására is. Isten penig ő kglme útját szerencséltetvén, hordozza békével s hozza vissza kivánt válaszszal jó egésségben. Datum in civitate nostra Alba Julia die 12. mensis Novembris, anno 1686.

(Egykorú másolata a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1686. nov. 12.

A titkos megbizás.

Macskási Uram titkos instructiója az lengyel királyhoz. 1686. 12. Novembris.

1. Isten segítségével ő kglme megindúlván, a mint lehet siessen, oda érkezvén a királyt ő felségét szónkkal becsülettel köszöntse, szerencsés birodalmat kivánván ő felségének s aggratuláljon szerencsés hadakozásának s visszamenetelinek.

2. Követni kell ő felségét, hogy ily későn küldhettük követünket ő felségéhez, megmondván okait, hogy az felháborodott üdő s az római császár ő felsége hadainak birodalmunkban lételek miatt nem lehetett.

3. Tudjuk pedig, hogy az respublikának vigyázása leszen az ő kglme követségére, ha a királynak úgy fog tetszeni, hogy a respublikának is proponáljon in publico, azt mondja ő kglme az respublika előtt, hogy az elmúlt téli quártélyozások s az után a császár ő felsége hadainak beljebbjövetelek alkalmatosságával, igen megpusztíttattunk, károsíttattunk s tovább is afféléktűl félvén, instálni küldöttük ő kglmét ő felségéhez s az respublikához, hogy instáljanak mellettünk az római császárnak, tovább afféléket ne követtessen rajtunk, quártéllyal egyéb terehviselésekkel ne terheljen bennünket, a mint hogy instáljon is ő kglme mind a királynak ő felségének, mind az respublikának, mert el van végezve az fővezérnél, egynéhány ízben megírta, izente ide, ha többször ez országban németet quártélyozni bocsátunk, avvégre tartsa maga mellett Galga szultánt, most Muradin szultánt is azért hivatja, a tatár chámnak is megparancsolta, mentest egészlen elégettet, raboltat bennünket, hogy se németé se töröké nem leszünk, maradhassunk meg ő felsége munkája által az keresztyénség tovább való szolgálatjára.

4. Tudjuk azt is, hogy az király ő felsége meg fogja kívánni tudni, eleitűl fogva mint folytanak a némettel való dolgaink, melyről ő kglmének elégséges instructiója lévén, tartsa ahhoz magát ő kglme. Megmondhatja azt bátran ő kglme a királynak ő felségének, hogy semminemű tractánkat a császárral ő felségével nem ratificáltuk. Jóllehet követeink Bécsben (kire instructiójuk nem volt) féltekben, egyéb iránt protestálva, subscribáltanak a dipplomának, de mi eddig is nem acceptáltuk, sem ratificáltuk, mivel mindenekben a mi szabadságink eversiójára czéloznak és a kit az előtt kérdésben sem tettek követeinknek, Kolosvárt, Dévát az után tétették az dipplomában, hogy praesidiumot bocsátunk belé, Safenberg, Csáki s Dunod informátiójára.

Lapszélén: Ezt titokban kell tartani.

Lapszélén: Titok.

5. Kétségkívűl megtudakozza a király ő felsége ő kglmétűl, Gyulai uram mivel ment Bécsbe, ő kglme megmondhatja, mivel újjólag quártéllyal s portiók felvetésével fenyegetődztek, annak elfordítására és a dipplomában való némelly nehéz, birodalmunk romlására czélozó terminusoknak meliorálására expediáltatott.

6. Ha objiciáltatik, Vajda László által arra ajánlottuk magunkat, hogy Isten boldogítván az keresztyénség fegyve-

Lapszélén: Titok.

rét, inkább mi az ő felsége és az respublika patrociniumját amplectáljuk s Bécsben azután ellenkezőt tractáltunk, ő kglme megmondhatja, most is jobb szívvel amplectáljuk az ő felsége és az respublika patrociniumját, csak az német alól szabadítson fel bennünket, a török alól is imminens periculum nélkűl szabadúlhassunk fel, mind az régi Erdélyen elkövetett nevezetes példákra, mind az elmúlt s ez esztendeig rajtunk elkövetett insolentiáira nézve.

Lapszélén: Titok. 7. Declarálhatja ő kglme, az dipplomának minden articulussa egészlen ez haza lelki testi szabadságának, libera electiójának, békességének et a nemine dependentiánknak s absolutus principatusságunknak eversiójára czéloz, és nem hogy az török igája alól akarna bennünket felszababítani, sőt az török igájánál tízszer nagyobbat akar nyakunkban vetni. Mert jóllehet mi az töröknek adót adtunk, de semmi törvényünkhöz, szabadságunkhoz nem szóllott, az egy adónkkal contentus volt, és így, ha Bécsbe ment követünknek el kell is venni a dipplomát, nem egyéb cselekedteti velünk, hanem az imminens periculumtúl való félelem, de jóakaratunk szerint nem acceptáljuk. Úgyis nagy protestatióval, hogy az keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, azok közt legfőképpen ő felségéhez s az respublikához elküldünk, hogy mellettünk interponálják magokat, mert ha ő felsége nem assistál szabadságunk megmaradhatásában, egészlen evertalódunk minden régi szabadságinkbúl.

Lapszélén: Titok.

Lapszélén: Titok.

8. Megmondhatja ő kglme ő felségének, eleitűl fogva, most is attúl félt a német, hogy ő felségével s a respublikával conjungáljuk magunkat, és hogy a franczia királlyal is ő felsége által tractálunk.

Lapszélén: Titok.

9. Minthogy pedig ő felsége bölcs tanácsa szerint az keresztyén királyokhoz fejedelmekhez akarunk küldözni, instáljon ő felségének ő kglme, méltóztassék embereinknek salvus passusokat adatni, hogy lehessen bátorságos útjok az ő felsége birodalmin által.

10. Ha híreket tudakoz a király, megmondhatja ő kglme: A fővezér Nándor-Fejérváratt van, ott is akar telelni, noha az a híre, az császárhoz is hínák ad cunsultandum; az portárúl újabb haddal szerdárt küldtek ki, ki is Tömösvárnál lészen Galga szultánnal és hogy Muradin szultánt is várnák s Váradhoz szállítanák quártélyban. Szegedet hogy az német megvette; nem tudjuk, az fővezér mit akar, mert a mely haddal Buda segítségére indúlt volt, magával mind Nándor-Fejérvárhoz vitte, el nem bocsátotta. Az a híre, a német Erdélyre harmincz ezer portiót akar vetni.

11. Ha Tökölyi felől tudakozódik, megmondhatja ő

kglme, hogy Váradra jött volt, de onnét a fővezér visszahivatta magához, mi végre nem tudjuk.

12. Noha az havasalföldi vajda dolgához örömest nem szóllanánk, mindazonáltal királyi leveléből ő felségének veszünk alkalmatosságot reá: megmondhatja ő kglme, hogy mi nekünk is keserves panaszunk van ellene, mert nem gondolván azzal, hogy velünk confoederált, erős hiti ellen az német előtt Csáki által ő vesztegette meg dolgainkat, a török előtt is ő vádolt, hogy a németet mi híttuk bé, 's quártélyoztattuk s fejedelemségünknek elfordítását is munkálódja sok költségeivel a fővezérnél s a török császár előtt is, valamit az moldvai vajda cselekedett ő felsége ellen, mind az ő tanácsából cselekedte. *Lapszélén:* Titok.

13. Ha ő kglmétől ugyan csak azt kivánja a király, hogy a némettel való tractátust előadja, numerusok szerint vegye elő ő kglme, a mint meg van jegyezve, de elsőben igen alázatosan instáljon ő felsége előtt, ha az tractákot kivánni fogja, méltóztassék ő felsége assecuratoriát adni, hogy semmi üdőben ő felsége ki nem jelenti, hogy mi ő felségének olyan genuine exponáltuk az dolgokat. *Lapszélén:* Titok.

Titok. Instálni kell ö felsége előtt hogy, ha mikor, vagy csoportonként, vagy valakinek in privato az ő felsége birodalmában kell pro securitate recipiálódni, ez felháborodott üdőben lehessen refugiumjuk s békességes lakások, míg az ő felsége birodalmában kiteleníttetnek lakni, magoknak hozzájok tartozóknak, javoknak egész securitásokkal.

(Fogalmazvány Komáromy kezével a Nemz. Múz. birtokában.)

d)

1686. nov. 12.

Válasz a Vyssinszki Szaniszló által hozott pontokra.

Resolutio ad puncta regis Poloniae-Alba. 12. Novembris 1686.

Ad primum nihil.

Ad 2. Meg kell vallanunk, nem kicsiny örömmel értettük mi is az keresztyénség fegyverének conjunctióját, gondolván, felszabadulunk az török iga alól annak alkalmatosságával, de felettébb kesergettetünk az elmúlt téli quártélyozóknak sok kártételek miatt, az után pedig birodalmunkban beljebb jövén, miket követtek el, bizonyságot tehet az ő felsége követje is róla. Azon hadaknak pedig revocáltatások iránt az ő felsége kglmes sollicitudóját, favorát

nagy submissióval agnoscáljuk, veneráljuk, míg élünk arrúl háládatosoknak is lenni meg nem szűnünk. Hogy Teleki uram a tatár chámnak írt volna az császár ő felsége hadai ellen való segítség felől, az egész impostura s egész hazugság, kirűl való erős hitit Teleki uramnak az ő felsége követje hallotta,[1]) nem is szokás s nem is szabad ez házában privátus embernek affélét attentálni.

Ad 3. Semmi kétségünk nincs benne, hogy ő felsége azt a szent hadat egyedűl csak a pogányok ellen ne viselné, adná Isten más keresztyének is ő felségét követnék abban és ne az keresztyéni szabadságok romlására, sőt erősítésére intendálnának.

Ad 4. Szívessen örülünk ő felségének a muszka császárral való ligájának, kivánjuk örökös és állandó legyen a felséges respublikának és az ő felsége királyi házának sokáig való virágzására, más szomszédi is ő felségének legyenek tökéletesek.

Ad 5-tum et 6-tum. Nagy kegyelmességének jelének tartjuk, hogy ő felsége az akkori hirekrűl méltóztatott bennünket tudósítani, kérvén alázatosan ő felségét továbbra is hasonló kegyelmességét fen tartani méltóztassék.

Ad 7-mum nihil.

Ad 8-vum. Valami jót római császár ő felsége előtt a király ő felsége Erdélylyel cselekszik, minden külső, belső szabadságunknak, békességünknek, határunknak, libera electiónknak et a nemine dependentiánknak megmarasztásában: ő felsége tökéletesen elhitesse magával, hogy olyan velünk való jótetéért soha háládatlanoknak bennünket ő felsége nem tapasztal.

Ad 9-num. Ebben az punctumban is az ő felsége tudósítását nagy alázatos submissióval veneráljuk.

Ad 10-mum. Az ő felsége tekintetiért Benyovszki a fogságbúl elbocsáttatott.

Appendix:

Az ő felsége hadainak annonával egyébbel is jó szívvel kedveskednénk, de referálhatja az ő felsége követje, mit követett el a német rajtunk, most is mit akar elkövetni, mennyire exhauriálta s pusztította el az országot.

(Fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

Jegyzet. A Vyssinszkinek adott visszabocsátó levelet l. Alvinczy II. 12. l.

---

[1]) Ettől fogva a 3. pontig más kézirása.

e)

1686. nov. 13.

A fejedelem levele egy lengyel főúrhoz.

Excellentissime domine
mihi colendissime!

Pro commodo Christianitatis hujus regni.. (Megjelent Alvinczy Okmánytár II. 16.) divinae protectioni Vestram Excellentiam recommendamus.

Excellentiae Vestrae ad officia paratus

M. Apafi mp.

Datum in civitate mea Alba Julia 13. Novembris. a. 1686.

Külczím nincs — de le volt pecsételve.

(Eredetije a N. Múzeum birtokában. Egy másik példánya meg van gr. Kemény gyűjteményének XXIX-ik kötetében.)

f)

1686. nov. 16.

A delegatió levele a lengyel királyhoz, melyben tudatja, hogy tekintettel az ő közbenjárására a fejedelem Pekry Lőrincznek kegyelmet adott.

(Alvinczy Okmánytár II. 21. l.)

g)

1686. nov. 16.

A fejedelem megbízó levele Macskási számára, hogy igyekezzék marquis Bethune s általa a franczia király közbenjárását megnyerni, hogy ez a császárnál eszközölje ki Erdély sérelmeinek orvoslását.

(Alvinczy II. 22—23. ll.)

IV.

1686. nov. 14—22.

A fejedelem Hevessy Jánost bécsi követeihez küldi.

a)

A fejedelem levele Caraffához.

Excellentissime dne, dne colendissime.

Congratulamur Excellentiae Vrae in partes regni nostri viciniores adventui, in cujus erga Excellentiam Vram testificationem tam per praesentes, quam earum exhibitorem non sinit bonus noster affectus Excellentiam Vram non salutare et votive quaeque eidem apprecari confidenter Excellentiam Vram contendentes, quatenus nominis sui memoriam in spe nostra bona depositam, erga nos, fidelesque regni nostri status universosque plebeos intralimineos, nominanter miseros oppidi nostri Debreceniensis cives Christiana propensione ejusque testimoniis prosequi et protegere ne gravetur, ac de exhibitoris praesentium ablegatum nostrum in augustissimam sacratissimae suae Mattis aulam nuper ablegato praecipuis in nostris regnique negotiis expediti itineris commoditatibus providere velit, qua Excellentia Vra nos sibi devinctos fore experietur. Deus Exclae Vrae vitam conservet diu incolumem. Datum in civitate nostra Alba Julia die 14. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae ad officia parati.

b)

A fejedelem a szathmári parancsnokhoz.

Illme dne amice nobis benevole.

In rebus necessariis mittimus per postas via celeriori praesentium exhibitorem egregium Joannem Hevessy cubicularium nostrum ad legatum nrum in augustissima aula commorantem. Amice itaque Vram Illritatem requirimus efficiat, ut absque omni remora iter suum continuare possit. Si vero, quod autem non speramus, casu aliquali ad excellmum dnum generalem Caraffa cogeretur ire, ne gravetur Vra Illritas in securitatem itineris sufficienti comitiva ipsi succurrere, ejus benevoli affectus testimonium mutuis recompensaturis officiis.

Hátlapján: Anno 1686. die 15 Novembris Fejérvárról Caraffának, Caprarának, szatmári és kassai commendansoknak írott levelek páriái.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-Egylet birtokában. Kemény gyűjt. 37. köt.)

c)

A delegatió levele Gyulayhoz.

(Megjelent Alvinczy Okmánytár II. 241.)

d)

1686. nov. 22.

Caraffa válasza a fejedelem levelére.

Celsissime domine Princeps, dne mihi gratiosissime. Celsitudinis Vrae epistolas sub 14. currentis exaratas humillimo cum respectu suscepi, congratulantisque animi benignam propensionem erga meum istis in vicinitatibus adventum ex ipsis observavi, quin et infinitas devoto corde referre gratias Celsitudini Vrae nequaquam praetermitto cum assecuratione, quod particulari meae sorti adscribam, si talis mihi concedetur honor, ut inservire valeam: quapropter quantum cordicitus exoptem in favorem Celsitudinis Vrae inclytusve *(sic)* hujus principatus officia mea praestare, ut experiatur, Celsitudinem Vram per praesentes debito obsequio rogandam duxi, ut ablegatos plenipotentarios tamen, qui authoritatem plenariam tractandi et concludendi (non sicut ante annum) pro intertenenda suae Mattis sacrmae militia ad me emittere, haud dedignetur eo etiam intuitu, ut gravia damna elapso anno illata (quae tamen Celsitudini Vrae praedixi) omnino evitentur et videat, quantum contrariae suae Mattis sacrmae intentioni et meae hostilitates adsint, imo Celsitudinem Vram assecuro, quod nullum timorem de quovis hoste concipere debebit, nam praefata suae Mattis sacrmae militia semper erit parata sanguinem suam pro Celsitudine Vra principatusque conservatione omni hora defundere. Cum non parva hinc animi perturbatione audire cogor difficultatem aliquam insurgere eo, quia nonnulla Caesarea militia in partes regni collocanda sit: Celsitudinis Vrae aulis, prudentiumque iudicio anteponere mihi visum est, quod res ista malos

erit paritura effectus. Idcirco Celsitudinem Vram omni affectu demisse rogo, reflexionem desuper agere dignetur, uti et praefatos ablegatos expedire, ut amicabiliter possimus convenire bonamque corespondentiam (quam omni studio et industria data) occasione conservandam studebo. De coetero pro certo habeat Celsitudo Vra, quod nihil magis cordi erit, quam talem occasionem desiderare, in qua ardentem cupiditatem Celsitudini Vrae, huicque principatui inserviendi demonstrare valeam. Ultimatim passum petitum a Celsitudine Vra pro cursore Viennam intendente ipsius manibus tradidi. Si aliis in rebus validum me agnoscit Celsitudo Vra, diu noctuque paratissimum adinveniet permanendo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Zatumarini die 22. Novembris 1686.

Antonius C. Caraffa mp.

Kívül: Caraffa general levele de dato 22. Novembris a. 1686.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum-Egylet birtokában. Kemény gyűjt. 37. köt.)

V.

1686. nov. 14.

A fejedelem levele a brandenburgi választóhoz.

Serenissimo electori Brandenburgensi.

Redux feliciter ex sua expeditione vir nobilis et clarus Stephanus Kolosvári collegii Albensis professor, retulit syncere mihi christianum Serenissimae dilectionis Vestrae erga me affectum et saluti regni mei consulendi studium pro quo mutuis semper Serenissimae dilectioni Vestrae obligatissimus ero servitiis. Est mihi animus, ut iteratum expressum ad Serenissimam dilectionem Vestram expediam, antequam tamen favente Deo hoc facere possem, quandoquidem declinatus ad pejora hujus regni status inter extrema sit positus, Serenissimam dilectionem Vestram confidentissime requirendam volui, quatenus ex naturali in rem christianam zelo et fervidissima erga sanctam, puram religionem nostram obligatione, dignetur bene docendis et inducendis ad hanc causam aliis quoque serenissimis sibi colligatis coram sacratissimo romanorum imperatore diligentissime instare, ut occasione tam felicis suae sacratissimea

majestatis contra Turcas operationis, ne opprimamur, nullisque quarteriis, portionibus et tributis oneremur, verum inviolate in omnibus antiquis juribus, corporis ac animae libertatibus approbatisque constitutionibus conservemur, qui a tot annis sub jugo Turcico pacifice permansimus ne deficiamus violentia armorum christianorum; factura est serenissima dilectio vestra opus Deo gratum, christiano eo tamen afflicto hujus regni populo salutare, a me vero perpetuis et obsequentissimis recompensandum servitiis. Quam interea divinae committo providentiae Albae Juliae 14. Novembris 1686.

Serenissimae dilectionis Vestrae amicus studiosissimus ad serviendum paratus.

Lent: Serenissimo electori Brandenburgensi 14. Novembris 1686.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, a M. N. Múzeum birtokában.)

VI.

1686. nov. 15.—decz. 28.

Jelentések a német hadak állásáról.

a)

1686. nov. 16.

Középszolnok megye jelentése.

Kgmes Urunk!

Isten Ngodat kgmes urunk minden szomorúságoktúl oltalmazza és Ngodat számos esztendőkig éltesse Isten, alázatosan kévánjuk.

Kgmes urunk kénszeríttettünk Ngodat, mint nekünk jó kgmes urunkat alázatosan levelünk által requirálnunk, mivel mostan is az mint látjuk az tavalyi kimondhatatlan élésadást semmiképen el nem kerűlhetjük, immár az Karaffa ő nsga élésadásra kénszerítő levele el is érkezett vármegyénkre, mely is minden holnaponként kíván tőllünk kétezer köböl búzát és kétezer köböl zabot, melyet miképen supportálhatnánk, megítélheti mind Isten s az Ngod méltóságos személye, mindazonáltal két vármegyeűl beszélgetvén maradásunk felől, hacsak egy kevés ideig is, vagy csak míg Isten engedné is tetsződött nekünk, hogy Karaffa generál ő ngát requirálnók egy néhány lovas németek felől, az kiket ide vármegyénkben egy bizonyos helyre szállíttanánk

és két vármegyéül tartanók, hogy az reánk ottan ottan excurráló és sanczoltatók ellen oltalmazna és valamiben, annyiban is inkább könnyebbítődhetnénk nyavalyánk és terhünk. Minek okáért alázatosan instálunk Ngodnak, mint kgmes urunknak, méltóztatnék ezen intercessiónkat méltó tekintetbe venni, és hogyha valamiben könnyebbítethetődnénk nyavalyánk, egy néhány lovas németeket vármegyéinkben behozni, kmegesen engedné meg. Mi is az Ngod kegyelmességét életünk fogytáig alázatos hűségünk által megszolgálni el nem mulatjuk.

Istennek kgmes gondviselése alá ajánljuk az Ngod életét, kívánva, Isten az Ngod fejedelmi házát marassza és oltalmazza minden szomorúságtúl.

Datum ex congregatione dnorum magnatum et nobilium Szolnok mediocris, die 14. Novembris a. 1686.

Ngod alázatos hívei

Közép-Szolnok vármegyei egész nemesség m. p.

P. S. Kgmes urunk mostan is az mi nagyubb, minden naponként és óránként az vármegyénkben levő falukat sanczoltatják ezen oláh és magyar lovas gyalogok, az falukra 10—16 legfeljebb 20 forintokat is elvonnak, az ilyenek ellen talám valami assistentiával lehetnénk.

Külczím: Illustrissimo ac celsissimo Principi dno dno Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transsylvaniae, partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti etc. dno dno nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1686. nov. 20.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngdat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Ngodnak alázatosan megírtam vala, tegnapelőtti levelemben Ngod böcsületes szolgája béindulása alkalmatosságával, Caraffa ő nga Szathmárra való menetelét, az után bizonyosan hozzák, hogy gróf Csáki István ő nga is odaérkezett Barkóczi Ferenczczel ő ngával együtt. Az magyar hadak Bagomérban szállottak quártélyba, minthogy oda rendeltetett téli quártélyok. Ez két vármegyék követeket

küldenek kgmes uram Caraffához ő ngához, ha mit az reájok vetett summa gabonában leszállíthatnának, azon suplicálják. Ez után ha mi hírt értek, mint kgmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten Ngodat szerencsés sok esztendőkig, jó egészségben. In Somlyó die 20. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan
szolgája, míg él
Olasz Ferencz, m. p.

(Külczím hiányzik.)

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1686. nov. 22.

Fráter István jelentése.

Méltóságos fejedelem, nekem kglmes Uram.

Ngod méltgos parantsolatját alázatossággal vettem; én kglmes uram úgy tudom minden occurrentiákrúl az urat főgenerális uramat ottan ottan tudósítani el nem mulattam eddig is, és valamit akár Szatmár s akár más felől érthettem, vagy volt úgy vagy nem, megírtam, tovább is penig kötelességem egyik részének tudván azt lenni hűségesen elkövetője leszek.

Ezelőtt két s három rendbeli leveleimben, mint megírtam, mostan is azt írhatom kglmes uram, hogy az előtt is ide bequártélyozott Veterani nevű generált bizonyos számú hadakkal ezen vármegyében jűni és naponként közelíteni halljuk. Munkátsot talám most olyan formális obsidióval, mint tavaly, meg nem szállják, hanem lenta obsidióval távullyabrúl fogják premálni, egyébaránt aligha egyszer meg nem próbálják ostrommal, most az víz is igen kiszáradván és fogyván is árkában, nem gondolom, hogy megállhassa az alsó része, ha erős ostromok lesznek. Karaffa még Szathmáron vagyon, onnan úgy hallatik, Kassára fog felmenni. Most kglmes uram egyéb oly hírt írni nem tudok, ezelőtt való dolgokrúl az urat ő kgmét tudósítottam.

Az mi penig ez végházrúl való Ngod méltsgos parancsolatját illeti, szorgalmatoskodni el nem mulatom. Ezzel Ngodat Isten kegyelmében ajánlom. Huszth 22. Novembris 1686.

Ngodnak alázatos szolgája

Frater István mp.

P. S. Levelem meg írása után értettem kglmes uram, hogy Karaffa kiment Szatmárrúl, bíztatnak minket is némelyek, hogy talán nem lesz az vármegyében quártélyozó német.

Az muszka követ Ilvon volt szemben az királylyal, híre az kglmes uram, hogy az respublikától azt kívánná, sub juramento kötelezze magát az török ellen való hadakozásra. Grodnán fog lenni gyűlések.

Külczím: Méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kglmes uramnak ő nagyságának igen alázatosan írtam.

(Eredetije az Erdélyi M. birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

d)

1686. nov. 24.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencséssen boldogítsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan jelentem, az német hadak Margittárúl holnap megindúlnak, Debreczenben mennek, megalkudtak az városiakkal, huszonnégy punctumokat hallom, hogy Hajzler ő Nga is subscribálta, de mik voltak, nem tudom. Napjában portió számra adnak két font húst, két font kenyeret, szénát, abrakot is font számon és minden hóra három-három német forintokat, hány ezer portió lészen, nem tudhattam meg kglmes uram. Igen ajánlotta magát Hajzler ő Nga az városnak, hogy megmutatja, hogy jóakarójok volt, igen bíztatta is. Barkóczi Ferencz ő Nga Szent Jóbon vagyon; Caraffa ő Nga patens mandatuma jütt kglmes uram ez két vármegyékre, hogy az kóborlókat fogdossák és kergessék. Most az nemesek követe még oda van kglmes uram; ha az felvetett gabonában alább szállíthatnának. Ezután, ha mi híreim lesznek, mint kglmes Uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással sok esztendőkig jó egészségben. In Somlyo die 24. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan szolgája
míg él
Olasz Ferencz mp.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatossan.

(Eredetije az Erd. Múzeum birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

e)

1686. nov. 25.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa Ngodat. Alázatosan kelleték, mint kglmes uramnak Ngodnak megírnom: ma reggel kilencz óra tájban érkezék ide hatvanadmagával az Karaffa ő nga regimentének egy német kapitánya, ő nga levelével, és ide az Palánkon belől akart szállani mindened magával, az vármegyébűl felszedendő gabona perceptiójára, de én nem bocsátottam be, azt mondja, ha szépen bé nem bocsátom, vissza mégyen és annyid magával jű, hogy erővel is bészáll; most az városra szállítottam, de tartanak attúl. mivel az hadak alá mennek, valami török excursió lenne, ha penig látom kglmes uram, hogy kárára az nemes országnak és Ngod méltósága ellen nem lészen, hogysem veszekedés légyen, inkább módját keresse, az holott békével maradhassanak. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatoson megírni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással sok esztendőkig jó egészségben. In Somlyó, die 25. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan
szolgája, míg él
Olasz Ferencz. m. p.

P. S. Az Petneházi kapitánysága alatt való hadat az Csáki László ő ngának adták kgmes uram, és úgy hallatik, hogy Horvátország felé mentek volna.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

f)

1686. nov. 27.

Frater István jelentése.

Méltóságos Fejedelem Assszony, nékem kglmes Asszonyom.

Nagyságod méltóságos levelét alázatossággal vettem, az itt való hírekről az urat ő kegyelmét egymást érő leveleim által ottan tudósítván eddig is, most legközelebb az beigyekező quártélyos hadakról bűségesen írtam ő kgmének; már az elei egy két mértföldnyire lévén, csak Isten ő felsége tudja, micsoda sok alkalmatlanságával, hátramaradásával leszen mind Ngtok dolgainak s mind ez egész vármegyének, s adná Isten, ne lenne végső pusztulásával; el sem végezhetém levelemet kgmes Asszonyom, hogy az bejövő német hadaknak quártélymestere, beérkezék, holnap reménlem az többi is be fog jünni, és így az Ngod méltóságos parancsolatja szerént most kecsegéket nem küldhetek, mert nem mehetnek ki embereink. Ezzel Ngodat Isten kegyelmébe ajánlom. Huszt, die 24. Novembris 1686.

Ngodnak alázatos szolgája
Frater István. m. p.

Külczím: Mlgos Bornemisza Anna erdélyi fejedelemasszonynak ő nságának, nekem kegyelmes asszonyomnak alázatosan adassék.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

g)

1686. decz. 12.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan jelentem, fáczánok keresésére, mind Váradra, mind az Alföldre küldöttem kgmes uram, az labanczok az Alföldön lévén, kioczolva, széjjel, ha valamint szerezhetek, szorgalmatosan igyekezem és küldök Ngodnak. Az nemes vármegyék találták volt meg az passát kgmes uram, hogy az kóborlók ellen az falukon salvagvárdiákot tarthassak, melyről nekem

mit írt az passa, Ngodnak alázatosan béküldtem, originálját itt kellett tartanom, hogy az nemes vármegyéknek publicáltathassam. Caraffát ő ngát megtalálták volt kgmes uram az élésnek Ecsedben való szállíthatásnak lehetetlensége felől, megengedtetett, hogy mind két vármegyék Szathmárban szállítsák. Váradon kgmes uram Petróczy uram ő nga és Ubrisi uramék még ott vagynak, mintegy harminczad magokkal, mind az Huszain házához szállították; most oly hírek vannak, hogy Tökölyt ő ngát várnák. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramak Ngodnak alázatossan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőkig jó egészségben. In Somlyó die 12. Decembris a. 1686.

Ngodnak alázatos, méltatlan szolgája míg él

Olasz Ferencz. m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő ngának alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

h)

1686. decz. 28.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten a következendő új esztendőre Ngodat örvendetesen juttassa s annak minden részében boldogítsa.

Nagyságodnak alázatosan jelentem, mint kglmes uramnak, ez múlt csötörtökön az váradi törökök husz vagy huszonöt zászlóval kimentek, mind lovasok, Kis-Marja felé, már Debreczenbe szándékoznak vagy nem, még nem tudom, hová is hogy végére mehessek, embert küldöttem. Ngodat alázatosan követem mint kglmes uramat, fáczánok szerzésére küldöttem minden felé, épen Gyulához is küldöttem embert, de még eddig egyet sem kaphattam, akár mely áron szerezhetek kgmes uram, munkálkodom szívesen, ha csak egyet kaphatok-is, el nem mulatom Ngod kglmes parancsolatját teljesíteni és küldeni. Adja Isten, levelem találja Ngodat szerencsés órában, jó egészségben. In Somlyó die 28. Decembris a. 1686.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája, míg él

Olasz Ferencz, m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak, ő nagyságának alázatosan.

Más kézzel: 1687. 8. Január. Fogaras Francisco uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

VII.

1686. nov. 20—29.

A fejedelem levelezése Caraffával a megszállott vármegyék ügyében.

a)

1686. nov. 20.

A fejedelem levele.

Ad generalem Caraffa 20. Novembris a. 1686.

In contestationem favorabilis nostrae in vestram Excellentiam officiositatis ordinatam nostrum ad Vram Excellentiam plane expedire volebamus ablegatum, cum accepimus ex Somlyo certificationem de domino Marchisione, ad nos veniente, qui antequam in aulam nostram perveniret necessitamur Vestram Excellentiam per praesentes amiciose compellare magnum cordis dolorem sumentes ex litteris Excellentiae Vestrae ad comitatus Kraszna, Szolnok mediocris, Maramarus et districtum Kőváriensem datis, in quibus Vestra Excellentia praefatos comitatus a nostro gubernio dividere quasi intendens insupportabilem afflictissimis incolis imposuit contributionem; quae quoniam clementissimae sacrae Caesareae et regiae Mattis in nos propensioni ac resolutioni, rei etiam Christianae summe praejudicant, confidenter ab Excla Vra contendimus: quandoquidem nos ad nostrum posse, pro debito sacratissimae suae Mattis respectu zeloque Christiano militi Caesareo alioquin etiam gratificari intendemus, vel saltem ad usque donec praetitulatum dominum Marchisionem exaudiemus, ac Vrae Exlae resolvemus a suis dispositionibus nominatos comitatus et maxime a quartiriis immunitare ne gravetur, pro nostra erga sacrmam suam Mattem et rem Christianam devotione, magna etiam Vram Excelam observantia mutuis officiis et gratitudinibus contéstanda. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Albae Juliae 20. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae

ad officia paratus.

Hátlapján: Caraffa generálnak írta urunk 20. Novembris 1686. Fejérvárrúl.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 37. köt.)

b)

1686. nov. 29.

Caraffa válasza a fejedelemnek.

Celsissime princeps ac dne dne mihi gratiosissime.

Celsitudinis Vestrae binis vicibus sub 20-a scilicet et 24-ta currentis ad me exaratas gratiosas litteras humillimo respectu accepi, ex iisque intellexi Celsitudinem Vestram suspicari, quasi ego comitatus Marmarosch, Craszna, Szolnok, districtumque Cővariensem et Laposiensem a regno Celsitudinis Vrae inclyto avellere, ipsisque insupportabilem contributionem imponere intenderem. Quemadmodum autem hoc ne cogitassem quidem, multominus de facto attentare praesumpsissem: sic rogo Celsitudinem Vestram humillime sibi persuasum de me habeat, quod non aliud, quam quod suae Matti Sacrmae clementissimae intentioni consentaneum sit, faciam, peragamque. Citationem comitatuum praedictorum quod concernit, ad eam summa me coëgit necessitas, quoniam militiam altememoratae suae Mattis Sacrmae tempore hyemali et absque necessariis vitae requisitis detinere non potui; et quomodo si id egissem, coram dno meo clementissimo respondere potuissem? conservatio enim praetactae militiae tempore hyemis et quidem talis, qualis nunc incidit, quartiria, intertentionemque requirit. Interea Celsitudinis Vrae ablegatos quolibet momento expecto, sancta promittens nihil unquam quantum possibile me intermissurum, in quibus Celsitudini Vrae, inclytoque ipsius regno humiliter inservire quivero.

Miror praeterea Celsitudinem Vram tot difficultatibus negotium quartiriorum modernum subjicere, nec contra communem christianitatis hostem sincero et intimo affectu pro viribus id contribuere velle, quod ad conservandam christianam militiam spectat, cum alias eius semper opinionis fuissem, eandem interesse proprio motam omnia, imo ultima quavis impendere inclinaturam, quo jugum barbari detractare valeret. Glorioso satis proeunt exemplo Celsitudini Vestrae tot electores, principes et inclyti status sacri Romani imperii, qui cum particulare comodum exinde non sperandum habeant, milites tamen concedunt faculta-

tes item, annonam, imo et pecunias pro posse contribuunt, quo ulteriores de die in diem operationes contra communem illum Christianorum hostem suscipi, ad eumque, quem tendunt finem, perduci queant. De coetero Celsitudinem Vram humillime rogatam duxi, ne intentioni suae Mattis sacrmae in saepius nominato negotio quartiriorum vel vi, vel alio modo resistere conetur, siquidem qualis potentiae suae Mattis sacrmae sit, ipsique copias sufficientes pro avertenda tali insperata, frustaneaque resistentia nunquam deesse, idque, quod requisitione condigna efficere nequit, armis consequi valere, toti mundo patet, quali in casu de omnibus qua efflagitante necessitate superinde eveniant, coram deo et universo protestor. Attamen spe innitor non dubia Celsitudinem Vram eo inclinaturam, ut negotium hocce quartiriorum quam citius complanetur et accomodetur, assecuro reiterato in omnibus possibilibus Celsitudini Vrae, inclytoque ejus regno humillime inservire nullo tempore me intermissurum, sicut gratiae ulteriori Celsitudinis Vrae me humillime comendo et maneo

Celsitudinis Vestrae

Zathmarini die 29. Novembris 1686.

obsequentissimus servus
Antonius Caraffa, mp.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemeny-gyűjt. 37. köt.)

VIII.

1686. nov. 27.

Nemes János és Bálintith Zsigmond követsége Caraffához.

Albae 27. Novembris 1686. Karaffának.

Excellentissime dne etc.

Quod antea in animo habebamus, hac tandem vice exequimur, expediemusque nros ad Vram Excellentiam ablegatos fideles syncere nobis dilectos, spectabilem ac generosos Joannem Nemes de Hidvegh, consiliarium nrum intimum, triumque sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai suppremum capitaneum ac Sigismundum Balinthitt de Körtvellyfája unum negotiorum regni moderandorum deputatum, qui postquam ad Vram Excellentiam pervenerint, seque nomine nro et hujus regni expectoraverint, ut a Vra Excellentia patienter attendantur atque syncere tractati ad nos laetanter et cum satisfactione quantocius remittantur, aman-

tissime rogamus. Eandemque divinae recommendemus protectioni.

Excellentiae Vrae etc.

Excellentissime etc.

Mittimus jam eos de quibus Vrae Excellentiae in aliis litteris nris mentionem feceramus, ad Excellmum dnum generalem Karaffa ablegatos, spectabilem videlicet et generosos Joannem Nemes de Hidveg consiliarium nrum intimum ac trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai suppremum capitaneum ac Sigismundum Balinthitt de Körtvellyfája unum moderandorum regni negotiorum deputatum, qui postquam ex itinere suo cum Vra etiam Excellentia convenerint, confidenter rogamus, ne gravetur praetitulatis nris ablegatis juxta rerum exigentiam opitulari atque serio allaborare, ut afflictissimae atque enervatae partes illae ditionis nrae ultimariam lugere ne debeant desolationem, Excellentiae Vrae perquam gratis demerebimur officiis. Servet Deus Vram Excellentiam quam diutissime foelicissimam. Datum etc.

Excellentiae Vrae etc.

Excellentissime etc.

Penes benignas sacrmae Caesareae et regiae Mattis literas retulit nobis illmus dnus Marchisio inclyti regiminis Veteraniani suppremus vigiliarum prefectus, omnia ea, quae tam verbis, quam scriptis commissa sibi ab Excellentia Vra habebat. Quem diu honorifice exceptum et tractatum, seque nobis bene accommodantem certis declarationibus ad Excellentiam Vram relegamus. Coeterum magno excipimus gaudio, quod sacrma Caesarea et regia Mattas statum Vestrae Excellentiae ad altiora sublimaverat, eidemque generalatum superioris Hungariae clementissime contulerit, Excellentiae Vrae et majora in dies gratiae Caesareae incrementa voventes. Neque dubitamus, quin Vra Excellentia omni tempore tam praeclari sui generalatus bonam nobiscum correspondentiam et vicinitatem sit servatura, quam interea divinae recommendamus protectioni.

Excellentiae Vrae

Datum Albae Juliae 27. Novembris 1686.

ad officia parati.

Szatthmári Commendansnak.

Mittimus legatos nros spectabilem a genererosum. T. T. ad Excellentissimum dnum generalem comitem a Caraffa, qui habent in mandatis, isti etiam vrae honorum et officiorum promptitudinem faciant. Vram itaque Illtritatem amice requirimus verbis eorum nomine nro proponendis omnem adhibere fidem, rebusque afflictae hujus patriae consulere ne gravetur. Experietur Vra etiam Illustritas nos bene sibi propensos. Quam interim bene valere desideramus.

Veteraninak.

Illme dne etc. Habet certam a nobis ad Vram Illtatem instructionem grosus Samuel Kalnoki de Kőrispatak unus negotiorum regni moderandorum deputatus, ex quo vra Illtas sincera etiam erga se animi nostri symbola metiri poterit. Quam ob rem Vram Illtatem amantissime rogamus, ne gravetur afflictissimum comitatus Maramarusiensis statum serio considerare, adeoque ita accommodare, ut enervati populi extremam ne patiantur desolationem. Expedivimus enim certos ad excellmum dnum gralem Karaffa ablegatos ad ineundum de rerum praesentium statu tractatum, quorum certificationem praesens ablegatus noster in praefato comitatu debebit expectare, ut juxta conventionem cum excellmo dno generale Karaffa faciendam status quoque cottus Maramarusiensis accommodetur. Benevolentiam Illtatis Vrae cum universis regni statibus cum gratitudine demereri non intermmittemus. Eandemque divinae recommendamus protectioni et manemus

Illtatis Vrae

ad officia parati.

A Császárnak.

Sacrma Caesarea et regia Mattas etc.

Benignissimas sacrmae Mattis Vrae litteras per Illmum dnum Marchisionem, regiminis Veteraniani suppremum vigiliarum praefectum humillime accepi. Syncero corde aggratulor tantae foelicitati armorum christianorum et imprimis sacrmae Mattis vrae, etiamque ardentissime voveo, ut Dnus exercituum tam sacris et ulterius adsit operationibus, atque

sacrmae Mattis Vrae ampliores triumphos, majoraque gloriae incrementa largiatur. Intendam augustissime Imperator, ut bonam cum excellmo dno comite Antonio de Karaffa sacrmae Mattis Vrae camerario colonello, generalis campi Marschalli locumtenente atque superioris Hungariae grali commendante agam cointelligentiam synceram erga sacram Mattem Vram devotionem et fecundum in rem christianam zelum juxta meum posse non illibenter contestaturus. Cum autem jam certae partes exercitus sacrmae Mattis Vrae ea iterum ditionis meae ad hybernandum intraveriint loca, quae occassione praeteritorum quartiriorum valde evacuata sunt, timendumque sit, ne et ulterius onerata, funditus plane evertantur, humillime oro sacrmam Mattem Vram, dignetur submississimam meam instantiam clementissime cordi summere et ingressas in meam ditionem copias revocari curare. Non enim intermittam, quantum possum, militibus sacrmae Mattis Vrae post etiam revocationem eorum gratificari, sicut etiam praeterito mense feci multae pro hac misericordia ad Caesareum et regium sacrmae Mattis Vrae thronum e coelo benedictiones orabuntur. Ego quoque cum universis hujus regni statibus perpetuis ac devotis demereri conabor servitiis. Sacrmae Caesareae et regiae Mattis Vrae humillimus servus.

(Egykorú másásolat az Erd. Múzeum-E. birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

Jegyzet. A követeknek adott utasítást és titkos utasítást lásd Alvinczy II. 33. s köv. ll.

IX.

1686. nov. 28—1687. febr. 7.

Macskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz.

a)

A nov. 28-iki jelentés.

Nekem természet szerént való jó kglmes Uram!

Kegyelmes uram szintén induló félben valánk, az lengyel követtel érkezék az máramarosi nótárius uram ő kegyelme jelentve, hogy az földnépén igen nagy zelussal uram Nagyságod méltósága ellen is szóllanak, látják az quártélyozó német reájok jő, mindeneket oda adnák csak az kíntól irtóznak, fegyverrel is, hogy opponálják magokat, ahhoz készülnek, az quártélymester Husztra elérkezett

volt vasárnap s az adjutantja Veteraninak immáron, úgy hiszi notarius uram, beszállottak, az vice-ispány is elejekben ment: mindezekre nézve notarius uram nem javalja, sem különösön az lengyel követ megindulását, sem együtt míg helyben nem szállanak és az föld-népe is meg nem csendesedik; elküldöttem kglmes uram vice-ispány uramhoz, ő kglme az németeknél lévén, kitanolja lehet-e elmenetelben módunk nem-e, úgy látom magánoson is elmenne az követ, mivel azt mondja nagyobb gyanósság fér hozzá, ha én is együtt járok. Ngod parancsolatját az iránt is alázatosan elvárom. Isten Nagyságodat hosszas szerencsés élettel áldja meg. Datum in Besztercze 1686. Die 28. Novembris.

Ngod alázatos szolgája
Macskási Boldisár mp.

P. S. Vice-ispány uram s nótárius uram sem mer az föld-népéhez is most bátorkodni, míg az német dolga az quártélyról el nem válik.

Külczím: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának, nékem kglmes uramnak ő ngának írtam alázatosan.

(Eredetije a N. Múzeum birtokában.)

b)

A deczember 1-ei jelentés.

Nekem természet szerént való jó kglmes Uram.

Nagod méltóságos parancsolatjának vétele előtt tudósítottam vala Nagodot alázatoson, Máramarosban micsoda zendülés, futás etc. mindeneket hordják az szegénység az erdőkre és hogy elküldtem az vice-ispányhoz oda expediált udvari katona megjövén nem bizttattak elmehessen maga, hanem az levelet Sajóról az szolgabíró fia elküldte, laboncz katonák járnak alá s fel, vice-ispány uram az szolgabírákkal, esküttekkel, nemesekkel tractára ment Rakaszra, pénteken volt gyűléseknek napja, tíz németet hattak zálogúl Huszton az tractának végeig: míg vice-ispány uram nem ír — nem tudósit — sem az lengyel követ magánosan annál inkább én el nem mehetünk, erről az materiáról eleget beszélgetvén az lengyel követtel, magát declarálta ösvényen el nem megyen, mert az tolmácsa irtóztatja az ösvényektől, edgyiket másfél arasznak mondja, az viskói utat azt mondja tolvajos mostani időben. Akármikor maramarosi, moldovai, lengyelországi tolvajok egyaránt állják, az maga

nemzettebelieket is megfosztanák azon az álúton, hanem ő, ezek lecsendesedvén, maramarosiak az föld-népe, az német is, ha beszálnak, csak köztök elmegyen, maga mentségére talál ratiókat, kiváltképpen hogy azért resideált itt az török felől való híreket megértvén, Nagod kglmes dispositiója által, Moldovában hadakozván az lengyel király, szüntelen tudósítja és hogy tudósította is; medio tempore megbetegedvén maga most gyógyult meg, szolgái négyen betegek, most is az urához visszaigyekezik, urának salvus passusa van, mely szonál az német tisztekre, generálokra, officirekre, ha contra jus gentium követjét az colligatusnak megtartóztatják, tudja, az ura az colligatiót felbontja: az én személyemről azt mondja, semmi helyes ratióval meg nem menthet, mert eddig régen tudják, Erdélyből ki megyen, tudják az portán tavaly követ voltam, az hadakban is nevezetben forgottam és hogy semmivel nem megyek, de én ehhez kgls uram nagyobb két ratiót mondhatok: mert Szathmárra expediáltatván aperte tilalmazták én általam az lengyel királylyal való correspondentiát máron magamot kapnak rajta, másik az jól tudják az francziával való tractatus is én általam ment véghez, bizony megölnek, megcsigáznak. Azért alázatoson instálok Nagodnak, mint jó kgls uramnak, múljék el tőlem ez veszedelmes követség, mert soha Nagod s hazám szolgálatjától nem vonogattam magamot eléggé mentem magamot, de némely jóakaró uraim reám erősödének, azt is megmondtam volt kglmes uram, szekér nélkül én bizony el nem mehetek, mert az én derekam Szathmárra jártomban egyben romlott, nyilallás érvén reám, semmit se mozdulhatok, én úgy is készültem volt, tudván, annélkül semmiképen nem útazhatok, mindenekben Ngod kglmes válaszát alázatoson elvárom. Az lengyel követ kévánsága az volna, az Haller János uramék hozta császár ő felsége resolutióit az királynak küldené meg Nagod az királytól küldött clavissal: mert ő olvasta, de nem concipiálhatta neki, pedig az megigírtetett volt: álljon az Nagod kglmes dispositiójában. Ezek után Isten Nagodot szerencsés országlattal megáldja. Datum in Besztercze 1686. die 1. Decz.

Nagod alázatos szolgája

Macskási Boldisár mp.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 37. köt.)

1687. febr. 7-én.

c)

A fejedelem egyik tanácsosának votuma.

Memoriale.

1. Az lengyel királynak okait (kell talám megírni) az maga követjit mért hogy elébb nem bocsáthatta el urunk ő Nga.

2. Macskási uram mért nem mehetett el az király követjével.

3. Az elmúlt télben is micsoda rendkívül való exactiókat tettek római császár hadai az erdéli birodalomban s hadai az elmúlt nyáron minemű pusztítást tettek benn itt az ország közepiben, melyről az királyt sokszor tudósítottuk ugyan, de közelébb szemmel látója volt az király ő felsége követje, és jól lehet Saffenberg generállal 50 ezer tallérban úgy alkudtunk volt meg, hogy ide az télre quártél nem jő, de az 50 ezer tallért is elvették, és mégis quártélt vetett az erdéli birodalomhoz való Partiumra, azhol minemű exactiókat, insolentiákat tesznek meg kell írni.

4. Talám nem ártana declaralni, hogy az nehéz nekünk, hogy egyik követjénél is, más generálnál is plenipotentiája lévén r. császárnak, annak mi hivén, azzal transigalunk, s midőn azt végbenvinnők, se Bécsben nem acceptaltatik s aprobaltatik, sőt még csak más ide alá lejövő generálok sem acceptálják az conclusiokot, hanem rajtunk újabb exactiokot tesznek, s már szintén mindenünkből exhaurialtak, feljebb mint az othomanica potestas.

5. Talám nem ártana azt is megírni, hogy követünk Bécsben van, de azt is egy napról másra procrastinálják és halogaztatják s vontatják válasz adásokot, semmi realitáshoz nem bízhatunk ott, ha az tractánk in effectum menni láttatnék is, mert meg nem állják.

6. Ha illendő lészen, talám azt is megírhatom, hogy mivel mi látjuk az tavalyi követeink r. császártól nekik adatott diplomát, minden szabadságink eversiójával lenni, megírtuk, hogy abban az formában az diplomát el ne hozza az mostan Bécsben levő követünk.

7. Nem kellene-e tanácsot kérdeni az királytól, hogy egy néhányszori írása szerint, mi nemcsak az r. császárral, hanem az több kereszténységgel is örömest confederálnánk az mi állapotunkhoz illendő képest csak ő felsége

méltóztatnék bölcs tanácsával éltetni bennünket, mi formában lehetne.

8. Macskási uramat hogy urunk ő Nga az királyhoz elküldi, ha bátorságos passusa lészen, késedelem nélkül.

9. Az tatár Hamnak (hogy tavaszra kijöjjön erre hadakozni), hogy már az török parancsolatja elment.

10. Az törökök dispositióját megírni, mind az hadra való készület dolgából, mind az t. császár udvara reformálásából.

11. Bécsben hogy az török követet admittálták.

12. Hogy az közhír az, hogy az török (Székes-Fejérvárt Egert offerálná r. császárnak, sőt némelyek Szigetet is mondják) az békességért.

13. Nem kétlem, hogy Szebennek híre el nem ment volna, hogy urunk ellen rebellált, talám nem ártana megírni, hogy az is egynéhány nyughatatlan elmétől indíttatván, placidis mediis sopiálódott már.

14. Nem kellene-e kérni, mind az gallus és több keresztény fejedelmek tavaszra való szándékokról tudósítana és hadakozásokról és az imperiumi hadak ha lejönnek-e tavaszra hadakozni.

15. Mivel az előtt is némely discursusban fenn forog vala, hogy az lengyel királytól nem ártana talám megkérdeni, hogy ha javallaná, hogy az galliai királynak írna urunk ő Nga, hogy ő Ngának tett igireti szerint (az erdéli dolgok az mire declináltak) az kereszténység és az r. császár előtt segítene, ne evertálódnék Erdély szabadságából.

16. Talám in fine finali ajánlanunk kellene illendő tisztességgel magunkat az királynak, s maga favorát s királyi affectióját kívánni.

N. B. Macskási uram ha ugyan elmegyen, ha gyűlés lesz az lengyelek közt az respublikának kell-e írni, és mi formában s miről.

Kívül: Serenissimo Poloniae regi 7. Februarii 1687.

(Egyik tanácsúrnak saját pecsétjével lepecsételt eredeti votuma a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

A lengyel királyhoz a követség elmaradása ügyében írt jelentés tervezete.

Elhisszük felségednek a felséged maga követje is referálta, hogy miért kellett ide be annyi ideig mulatni, akartuk mindazáltal mi is okait megírnunk, hogy Scherfenberg generál superveniálván az római császár ő felsége hadainak benlételek miatt nem lehetett bátorságos elbocsáttatása. Vártuk azomban Bécsből követeink resolutióját is, hogy követeinktől bizonyost érhetvén felségedet tudósíthassuk, a mint hogy ott mint forgottak dolgaink s mivel bocsátották követinket, felségednek becsületes követje által értésére adtuk, minthogy penig azon resolutiója a császárnak ő felségének szabadságink egész eversiójára célozott, újabb követünket küldöttük fel Bécsben s az után is várakoztattuk, ha mi realitást vehetnénk, de ez ideig sem vehettünk. Várakoztunk a felségedhez küldött postáink után is, kik megérkezvén az németek miatt széllyel oszolván az ország, elébb nem lehetett összve gyűjteni, mely nélkül nem lehetett elbocsátani felséged követjét.

Felségedhez rendeltetett s már meg is indított követünk azért nem mehetett el, hogy nekünk bizonyos emberünk secrete adta értésünkre, hogy Caraffa generál csak azért bocsáttattatta el a felséged követjét, hogy a mi követünk is felségedhez menni inkább bátorodjék meg. Veteranihoz érkezvén, tartóztassa, megtudván, hogy a derék dolgok annál lesznek.

Eddig való egynéhány alázatos informatióinkbúl noha tudjuk, felséged megértette, akartuk mindazáltal mégis reiterálnunk, hogy az németek minket felettébb nyomorgatnak. Bécsben amit végeznek is, ide alá a generálisok meg nem állják, mi is a mit egyik generálissal vagy plenipotentiariussal végezünk, a másik meg nem állja: Scherfenberg generálnak midőn ez hazából kimene, ötven ezer tallért adánk mind annyi kárvallásunk pusztíttatásunk után is a végre assecurála bennünket, quártélyozó e télen nem jő reánk, de Caraffa generál magát ahhoz nem tartá. Máramarusra, Kővár, Lápos vidékére a Szilágyon quártélyozókat küldvén, Máramarusra, Kővár, Lápos vidékére 10.800, Debreczenre 13 ezer portiót vetett az Szilágyra, Bihar vármegyére egynéhány ezer köböl gabonát, melyek mind Erdélyhez tartozó Partium vármegye, kiken feles hadat is tart. Mi annak az portiónak nevezetitűl is irtózván, hogy bennün-

ket ne okozhassanak, hogy azon portiózással magunkat jobbágyokká ne csináljuk annyi romlása után is a földnek, most újabban 50 ezer tallért, 10 ezer köböl buzát s 12 ezer köböl zabot küldtünk nekik, hogy azon quártélyokrúl a hadakat kivigyék s beljebb ne jőjjenek, már megválik tovább mit cselekesznek, elég az hogy úgy experiáljuk, végső romlásunkra céloznak, mások is informálnak bennünket.

Soha Erdélynek a török alatt ilyen állapotja nem volt, a megírt summát az szegénység nem fizethetvén, magunkon exigáltuk.

Minthogy a mely diplomát követeink Bécsből lehoztak szabadságunk s törvenyeink egész eversiójára való, ujabban vissza küldtük s megírtuk Bécsben küldött követünknek, hogy azon formában el ne hozza.

Mi felséged bölcs tanácsa szerint nemcsak a római császárral, hanem a több keresztyén colligatus fejedelmekkel is confoederalni akarnánk a mi állapotunkhoz képest, kérjük alázatosan felségedet, méltóztassék bölcs tanácsával éltetni mint cselekedhessük, mert úgy látjuk követjeink küldözése nem bátorságos.

Minthogy az galliai király minket includált volt a római császárral való neomagumi pacificatiójában, alázatosan kérjük felségedet, méltóztassék arrúl is bölcs tetszését adni, eszében juttassuk-e a galliai királynak s várhatnánk-e azon fundamentumbúl dolgunknak valami orvosságát felséged királyi assistentiája által.

Mihelt bátorságos alkalmatosságunk adatik felségedhez már elkészített követünket expediáljuk.

Már a tatár chamnak parancsolatja ment ez esztendei hadra, költsége is megküldetett.

A török császár az udvarát reformálta, felettébb való készületi van, még az exemptusokat is hadra kénszeríti.

A török követ Bécsben felbocsátkozott, mivel ment, mihelt végire mehetünk, felségedet tudósítjuk, noha a mely követje most a szerdárnak itt volt, azt mondotta, hogy a németek magok kivánták volna.

Közhír, hogy a török Székes-Fejérvárt, Egret, Szigetet offerálná az némettel való békességért.

Szebenben némely megveszett elmék ellenünk való rebellióra intendáltak, de már az is placidis mediis sopiálódott, kezünkben adván azon rebelliónak fautorit.

Mi felségednek mégis alázatosan reménkedünk királyi favorát tovább is hozzánk tartsa fenn és az római császár ő felsége előtt és az egész colligatus fejedelmek előtt segítse

dolgainkat, ne nyomorgattassunk ennyire, mert bizony egészlen evertálódunk, lehetetlen is supportálhassuk tovább reá sem érkezhetnénk, ha magunk akarnánk is fogyván szemlátomást inter incudem et malleum. Míg élünk depraedikáljuk et ad secus posteritates transmittáljuk felséged királyi patrociniumját, mástúl nem is várhatván snblevament felségeden kívül Isten után.

(Komáromy kezeírása a M. N. Múzeum birtokában.)

X.

1686. nov. 27.

A fejedelem decz. 28-ára újabb delegatiót hirdet.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram. Becsülletes tanácsúr híveink s az deputatusi s főrendek jó darab időtől fogva continuuskodván udvarunkban, hogy ki-ki házát megtekintse, keglmesen annuáltunk. Mindazonáltal tudjuk ezentúl jötten jönnek előnkben oly terhes dolgok, melyek megegyezett értelemből való választ kivánnak. Parancsoljuk azért kegmednek keglmesen és serio ad diem 28. Decembris fogarasi várunkban legyen jelen. Secus nec facturus. Datum in civitate nra Alba Julia die 27. Novembris a. 1686.

M. Apafi mp.

Lap alján: Nagy István uramnak.

Külczím: Generoso Stephano Nagy de Vízakna ad discutienda regni negotia deputato, fideli nobis dilecto.

(Eredeti pecséttel az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

XI.

1686. decz. 8.

Gyulay Ferencz jelentése bécsi követségéről.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngtoknak s kglmeteknek és Istentől békességes megmaradást kivánok.

Isten jó voltából holnap lészen négy hete miolta ide

érkeztem, az császár ő felsége kimenetele miatt hirtelen audentiám nem volt, az mikor felmentem, ő felségét köszöntvén s Nagyságtok s kglmetek kivánságát rövideden azon egy alkalmatossággal ő felségének megmondottam, kikre ő felsége kegyelmesen resolvált mindjárást, az után az conferentiát sollicitáltam, és egynéhány napok múlva felhivattanak, az holott Marchio Badensis, Detristain, Rosumbergh, Strathmán, Kinichczegh, Starumbergh, Rabbata, és Dors uramék ez szerént ültenek renddel; kik előtt az Ngtok s kglmetek adott instructiom szerént az dolgokat, mennyire Istenem vezérlette gyenge elmémet, megmondottam, assumálván, miként concludáltunk Scherffenbergh urammal, mint ő felsége plenipotentiáriusával (melyeket mindnyájan leírtanak) és hogy az diplomát is az mi kegyelmes urunk ő nga az nemes országgal eggyütt akarja confirmáltatni ő felségével, kinek bizonyságára az ötven ezer tallért ki is küldették általom, azért ő felsége már az diplomát, a miben kivánjuk melioráltatni, méltóztassék ennyi sok devotiónk mutatása után kegyelmesen melioráltatni, confirmálni, és a téli quártélyozástól is immunissá tenni, nemcsak Erdélyben, hanem hozzá tartozó részeiben is, mert az elmúlt télen és nyáron elég tractatus volt erről előttem lévő követekkel ő nagyságokkal ő kglmekkel ő ngoknak, és nem szükséges nekem itt már az üdőt haszontalanúl töltenem. tudhassa mind az mi kegyelmes urunk ő nga, mind Ngtok és kglmetek magát mennél hamarébb mihez alkalmaztatni, lévén ő felségének kegyelmes igireti az elmúlt téli quártélyozóknak kártételeknek refusiójáról is; akkor írásban kivánnák, hogy tegyem, mikben kivánjuk az ő felsége diplomájának melioratióját, melyet ugyanazon napon cancellarius Strathmán uramnak ő ngának magam megvittem, ott is amplificalván az dolgot, megvallom ilyen nude azért tettem fel az kivánságokat, (kiket is párban béküldöttem Ngtoknak s kglmeteknek) hogy annyival is inkább mennél hamarébb ujabb conferentiára felhivassanak, és akkor bővebben exponáljam magamat instructióm szerint, de én mind azoltától fogva is nem obtineálhattam sem az újabb conferentiát, sem semmi resolutiót, eggyik napról más napokra halogatván, mely conferentiának tegnap múlék el két hete, mért Büdöskuti uramat régen alá bocsátottam volna, bár csak valami resolutiót vehettem volna akaratjokról, hogy Ngtokat s kglmeteket tudhattam volna tudósítanom, mi kivánsága legyen ő felségének, és miben akadtanak legyen meg az dolgok. Az alatt érkezvén Hevesi uram is, bíztatván az conferentiával is, hogy valósággal

bocsáthassam Büdöskuti uramat is, az egész hetet haszontalanúl töltöttem el, jóllehet mihelt Hevesi uram az Ngtok s kglmetek parancsolatjával érkezett, mindjárást mentem aulae cancellarius uramhoz ő ngához, praesentálván az mi kglmes urunk ő nga méltóságos levelét újonnan ő ngának, az dolgokat is jobban világosítván ő ngának, melyeket azelőtt ugyan szántszándékkal mulattam volt el, hogy inkább okot szolgáltassanak az tractára és alkalomra, és mondá, megírhatom urunknak ő ngának mind ő reája, hogy Erdélyben quártélyozó nem megyen, de az partium a nélkül nem lehet, mert az ő felsége Caraffa alatt lévő hadának nincsen hol lakni, az partiumban is kellett valami kevésnek bémenni, de meg vagyon parancsolva Caraffának, hogy az kiket oda rendelt is, szoros disciplinában legyenek; kire én felelék ő ngának, az partiumot az én kegyelmes uram ő nga olyannak, és oly magájénak tartja, mint Fejérvárt, Fogarast s a többit, az török is olyan Erdélynek tartja azt a földet, mint a fejedelem, és annyit tészen az török előtt is, mintha Erdélyben bocsátaná bé urunk ő nga, melyért is az órája, hogy bé nem tölt, hogy füstöt vet az a szegény ország a töröktől, mi haszna lészen osztán ő felségének s az egész keresztyénségnek benne, szomorú példák lészünk az egész körülöttünk való keresztyén birodalmoknak, kik is reánk függesztették szemeket, és a mi dolgainknak kimenetelit nézik csak. Mondá ő nga; már Caraffa generál az ő felsége levelével követjét béküldötte, reája bizattatván azon quartélyozások iránt való dolgok; kire felelék, mi haszna volt Scherffenberg urammal nekünk végeznünk, a végre adta urunk ő nga, és az ország az 50.000 tallért is; szintén urunknak ő ngának az nehezebb, eljő egy generál, elkér plenipotentialissa mellett egy néhány ezer tallérokat, a másik téli quartélylyal terhel bennünket, ha méltó nem vagyok is, és legalábbvaló vagyok is az én kegyelmes uram ő nga hívei vagy szolgái közűl, de ugyan követje vagyok ő ngának és mi haszna az én ide való jövetelemnek, így tudva, ő nga egy curierje által is végben vihette volna, csak ne esett volna ő felsége bestelenségére, osztán Caraffa urammal ő ngával nem is végez az én kglmes uram ő nga, valamíg én ő ngát nem tudosítom, mert Caraffa uram annyit kérne, soha az meg nem adhatná, hanem ha ő felségének s ő ngoknak úgy tetszik, itt concludáljunk mindenekről, ha concludálhatunk, jó, ha nem, ő felsége akaratja, tovább mit fog cselekedni, csak tudhassa az én kglmes uram ő nga, és az nemes ország, miben vagyon már dolgunk, hiszem mind az conclusumot,

mind az diplomát nem Caraffa uram ő nga confirmálja, hanem ő felsége, Caraffa uram csak szolga, ő felsége az ura, nem Caraffa uramtól vár az mi kglmes urunk ő nga, hanem ő felségétől; mikor törökkel volt is dolgunk, nem az budai vezérrel, nem az váradi passával végeztünk, hanem az urával, onnan jött mindenkor jó válaszunk, soha meg sem szégyenültünk, soha kedvetlen válaszszal alább való emberét sem bocsátották el az erdélyi fejedelmeknek. Így mind az ő felsége hadának jobb, alkalmatosabb s hasznosabb volna az hadakat Szathmár, Beregh s több vármegyékben tartani, sem ő felségét nem busítanák, sem Erdélt nem szomorítanák, sem a törököt ellenünk való haragra nem ingerlenék, az ő felsége hada is csendesebben nyughatnék, mert bizony az partiumban is félthetjük őket az töröktől, mi okai ne legyünk, ha mi esik ott rajtok, ne okoztassunk, idején meg nem mondottuk, hanem tanáljanak ő ngok Istenért is jobb mediumot fel, ne keserítsék keresztyén fejedelmünket s hazánkat véle, ennyi sok kárvallásink, pusztíttatásink után is, kit előszámlálni bizony nem tudhatnánk, ihon annak utánna is mennyi feles pénzt küldöttenek ki tőllem, oly reménség és assecuratió alatt, hogy téli quártélyozóktól immunis lészen az partium is, az ki nagyobb, az föld elpusztul, az emberek elfutnak, ki Lengyelországban, ki Moldovában, ki a török földére, mi haszna ő felségének benne. Cancellárius uram ő nga mondá, beszél ő felségével, de beszéljek Rabbatával is s mondjam meg ezeket ő ngának is, azt cselekednék, az mi legjobb volna. Én osztán mondám, noha elég sok károkat vallottunk; elég pénzt is hoztam, de mégis ihon igírek még 30.000 tallért az partiumért is, hogy mégis az töröknek se lehessen méltó oka az belénk való garázdálkodásra, maga ezt én reám nem bízták, de mégis megadja az én kglmes uram ő nga, azon leszek, hadd mehessek örvendetes resolutióval vissza hazámban, mert pénzt is adni, annonát is praestálni, quártélylyal is terheltetni, az török igája alól is fel sem szabadíttani: soha az török igája alatt sem voltunk így megterheltetve, el sem viselhetjük soha. Az ki nagyobb, az keresztyénség nem azért fogott fegyvert, hogy a mely birodalmok az török igája alatt is békességben megmaradtanak, most az keresztyénség győzedelmeskedésével nagyobb oppressióra, az szabadságból szabadságtalanságra jussanak, és jobbágyokká tétessenek. Mondá ő nga erre sok gondolkodása után, beszél ő felségével, de Rabbatha urammal is beszéljek, mert Erdélyben quártélyozó had nem megyen, csak az partiumban lesznek, szükség mindazonáltal Erdélyből is valami kevéssel

segíteni.[1]) Onnan Rabbata uramhoz mentem, ott is az dolgokat megmondottam, ő nga is az szerént beszélett, mint Stratmán uram; de mivel már az generálisokkal való alkuvásinkban megcsalatkoztunk, megmondottam, hogy Caraffa urammal nem végez Ngtok s kglmetek, mert ő nga is szolga, és azért küldettettem, mint feljebb is írám, hogy ő felségével végezzek, kit is ő felsége confirmálhat, nem Caraffa uram etc. ő nga is mondá, hogy ő felségével beszél, de beszéljek Stratmán urammal is felőle, kire felelék, beszéllettem már ő ngával. Én az conferentiát azolta is mind sollicitáltam, hogy valami bizonyost írhassak, de nem obtineálhattam bizony semmiképpen: tegnap Détristain fejedelemmel, aulae praefectus urammal ő ngokkal beszélvén, derekason beszéllettem, conferentiát sollicitálván, sok megbántódásainkat, talám hazámnak, vagy személyemnek unalmas voltát is objiciálván, hogy az conferentia ennyire halad, és Ngtokat s kglmeteket sem tudósíthatom, ő nga is azt mondá, Erdélyben nem lészen quártély, de az partium a nélkül nem lehet, mert Buda megvételével az partiumon ő felsége kezét fentartja, kire mondék: ő felsége elakarja hát teljességgel Erdélytől szakasztani, az a consequentiája; mondá erre, nem szakasztja ő felsége, hanem a téli quártélyozásoktól üres nem lehet. Én azon volnék s vagyok teljes tehetségemmel, hogy az partiumból kibeszéljem a quártélyozókat, mert ratiót eleget találtam fel, hanem ha ugyan az ratiónak sem engednek. Az cardinalokkal is beszélettem, ő ngok is csak az partiumot beszélik, ő ngoknak is megmondottam hogy mindegy nékünk, mert az török haragját azzal is szintén úgy provocáljuk magunkra, és attól is szintén úgy fizettünk mint Erdélytől. Az erősségek nem adását is mind az cárdinálok, mind az ministerek, gyakran objiciálják az szállásokon, Rákóczi Györgyöt, Kemény János fejedelmeket hozván elő. Rákóczi György, Kemény János fejedelmek mind hogy német praesidiumokat vittenek bé az erősségekben s mind üdő nap előtt fegyvert fogtanak az török ellen, micsoda kimenetelek lett, úgy Báthori Sigmondnak is, mind megmondottam, és hogy a mi kegyelmes urunkat ő ngát mi országostól szeretjük, mint erdélyi méltóságos familiából álló keresztyén fejedelmünket, kinek minden nemzetsége Erdélyben vagyon, kinek még az atyját is Bethlen Gábor fejedelem idejében is az porta fejedelemséggel kinálta, és így mi sem egy, sem más gonosz akarójától, sem az török reánk való jövetelitől nem féltjük fejedel-

[1]) *Lapszélen más kézzel:* N. B.

münket, (objiciálván Stratmán uram, contra excubantem hostem kell ő felségének az partiumban hadat tartani az diploma szerént, kire én ugyan megfeleltem, hogy ita, sed tamen quando Transylvaniae necessitas exegerit, és most nincs szükségünk reája) sőt inkább ez az partiumban való quártélyozók hozzák reánk az törököt és tatárt, s mi haszna ő felségének benne, ha hamuvá porrá tétetünk, külömben mi megoltalmazhatjuk magunkat, csak innen ne adassék ok reája. Én Büdöskuti uramat régen aláküldhettem volna, de mind várakoztattam arra, hogy conferentiám leszen, és bizonyosabbról tudósíthassam Ngtokat s kglmeteket; de megértvén, hogy innen bizonyosan aláküldöttenek Caraffához, mi végre, Isten tudja, és onnan való informatióig alig leszen conferentiám, bizonytalansággal is alá kellett bocsátanom. A mint tegnap Detristain fejedelem szavaiból értém, aligha Caraffa uramnak nem parancsoltanak felőlle, végire menjen, az partiumban lévő vármegyékben hány kapu szám leszen, és ahoz képest kívánhassanak summát az partiumtól, ha pénzbeli alkuvásra vehetjük dolgokat, mert azt mondá, ő felsége azoknak az vármegyéknek sem hosszát, sem szélességét nem tudja s nem tud mit kívánni. Rabbata uram a minap is mondá, hogy tavaly is az máramarosiak mondották volna, ők jó szívvel megadnák az portiót, de az fejedelem és az urak tilalmazzák. Arra is én ugyan bizony megfeleltem ő ngának. És ha conferentiám lészen s bizonyosabbat érthetek, Ngtokat s kglmeteket tudósítani éjjel nappal el nem mulatom, magam is szívesen allaborálni Ngtok s kglmetek parancsolatja szerint az dolgokban nem szünöm, tudván mind hazám szüksége úgy kívánja s mind hogy itt semmi praebendát nem adnak, kétszerte való ára levén most mindennek, a mint azelőtt volt, az monetám igen fogy minden nap, nem is lakhatnám sokáig itt, ha akarnám is; Stratmán és Rabbata uraméknak ő ngoknak igírtem is Ngtok s kglmetek jóakaratját, csak szolgáljanak, nem avégre, hogy corrumpálni akarnók ő Ngokat, hanem hogy szolgáljanak, a mint Erdélynek annak előtte is minden császárok ministeri közt voltanak jóakarói, az kik az erdélyi dolgokat procurálták az monarchák előtt, az jóakaratot mindenik megköszönte; lóval nem ártana már ő ngoknak kedveskedni, annyival inkább ő felségének szerszámos lóval.[2]) Ma ismét cancellárius uramhoz ő ngához küldöttem, betegeskedése miatt igazított Rabbata uramhoz. ő ngával most estve eleget beszéltem, akarván világosabb dolgokat tanúl-

[2]) *Lapszélen más kézzel:* N. B.

nom, de egyebet nem mondott, hanem most az öreg császárné temetése miatt conferentia nem lehet, de két három napok múlva meglészen, maga obtineálja, el is hiszi, ő felsége nem fog kedvetlen választ adni, de Safenberg uram azt izente, hogy vagy Husztot vagy Kővárt kérik, kit ha adunk, immunitásban maradhatunk, de mivel ez absurdum, mitévő legyek, nem tudom, várakozzam-é itt, ne-e, ha az többi is azt vitatják, csak az részt kéri, de hogy nem szógált meg, nem adtam; itt az conferentia meglcszen két három napok alatt, és ha mi jót vihetek végben, Ngtokat s kglmeteket tudósítani újonnan el nem mulatom, ha meg nem csalattatunk. Caraffa és az császár hadai Erdélyben be nem mennek, szükség mindazonáltal vigyázni, és ha ott Caraffával végez, itt az diplomát könnyü confirmálni. Megvallom, ma bizony elmentem Rabbata urammal az discursusban, megmondván, az is nékünk nehéz, nincs hitelünk, akármit mondjunk is, miként lehet nagyobb devotiónknak mutatása, a mikor követjeit sponte küldi az fejedelem ő nga, a mikor dipplomát sollicitáltat, ki is minket kötelez inkább még minket, az is nehéz, hogy az hadait rajtunk quártélyoztatja és nyárra kelve, mint Budát úgy ismét Canisát, Szigetet, Egret és Székesfejérvárat fogják obsideálni, mi az veszedelemben maradunk; arra azt felelé, április és májusban lészen arról conferentia, többet nem szólott róla Safenberg uram is, ha nagyobb ember leszen ennél is, ki tudja, árthat jövendőben is, kell-e adni neki valamit, nem-e, most lássa Ngtok és kglmetek csak az nagyján eshessem által az dolgoknak, mind az ötvenezer tallérról való quietantiát s mind egyéb parancsolatait Ngtoknak s kglmeteknek végben vinni igyekezem, kiről is Ngtokat s kglmeteket tudósítani el sem mulatom mennél hamarébb. Itt az egész dolgok aulae cancellárius Stratmán és Rabbata uramékon ő ngokon állanak, mivel egy volt az levél, aulae cancellárius uramnak intituláltattam és adtam, bár Rabbata uramnak is lett volna egy még, noha ő ngát is contentáltam szóval. Az Lotaringusnak, Bavarusnak, Saxónak szóló leveleket még el nem küldöttem, lássuk elsőben, itt miként folynak az dolgok, megmutatja az első conferentia is, noha alig hiszem, az Saxón kívül az többi igen belé is szóljanak az dologban, ezeken a ministereken állván egészlen az dolog. Ezzel Ngtokat s kglmeteket Istennek kglmes gondjaviselése alá ajánlom. Bécsben 8. Decembris Anno 1686.

Ngtok s kglmetek

alázatos szolgája
Gyulai Ferencz m. p.

Külczím: A mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos tanács úri, és főrenden lévő deputatus igaz híveinek etc. nékem bizodalmas uraimnak ő Ngoknak s ő Kglmeknek alázatosan.

Ugyanott más kézzel: Gyulay Ferencz uram küldte Bécsből sub dato 8. Decembris 1686.

Büdöskuti uram hozta.

(Eredetije a Teleki család levéltárában: 3742.)

Jegyzet. A delegationak erre adott válaszát — mely azonban már Gyulayt nem találta Bécsben — lásd Alvinczy II. k. 86. s köv. ll. Ezen válasza 1687. jan. 9-én kelt.

XII.

1686. decz. 14.

Haller József levele báró Harrachhoz.

Servitiorum paratissima obsequia.

Illustrissime Domine Baro. Suam illustrissimam Dominationem humillime rogo sua illustrissima Dominatio dignabitur a celsissimo principe de Baden gratiam mihi rogare, caesarem augustissimum rogare humillime dignabitur de me rogare, et aliquam conditionem in Hungaria per Dominum Hieronimum solicitare, quam gratiam Dominationis erga me humillime reservire conabor. His deo ter optimo commendo illustrissimam Dominationem Vestram.

14. Decembris Anno 1686.

servus humillimus

Jos: Haller. L. B. de Hallerstain. mp.

Külczím: Illustrissimo Dno Dno libero Baroni Maximiliano Harechi sacratissimae caesareae Majestatis colonello Domino mihi amantissimo.

(Eredetije a Teleki család levéltárában: 6023.)

XIII.

1686. decz. 24.

Heisler tábornok menedéklevelet kér lovak vásárlására.

Celsissime princeps, Domine domine clementissime.

Cum status militiae suae sacrmae Mattis per anni hujus decursum in regno Ungariae manens egeat non nul-

lis pro anno secuturo instaurationibus, ad vestrae Celsitudinis inclinatissimam benevolentiam cumprimis censui recurrendum, cumprimis noverim meam hanc in recurrendo fiduciam, non modo inrite acceptandam, sed omnino optima et benevolentissima responsione donandam. Exopto proinde per hunc expressum a Celsitudine Vestra ea, quae pari demissione, cum gratioso annutu mihi possint transmitti, quo liberum pro aliquibus officialibus tam ingressum pro coëmendis equis, quam egressum cum coëmptis, quocunque loco deprehendi poterunt, e Transylvania admittere gratiose non dedignetur. Erit id inprimis pro totius incremento Christianitatis, cuius novi pientissimum esse Vestram Celsitudinem promotorem, sed vel maxime eam ad celsissimi nominis honorem. Ego vero pro mea sollicita obligatione competenti loco, honori Vestrae Celsitudinis inclinatissimo eiusmodi benevolentissimam facultatem debite referam. Dum divinae protectioni suam commendo Celsitudinem, maneo Celsitudinis Vrae

Debreczinii 24. Decembris 1686.

humillimus servus
Donatus Heisler mp.
Liber Baro de Heistersheim.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 27. köt.)

XIV.

1686. decz. 26.

Maurocordatus levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps ac Domine Colendissime.

Celsitudinis tuae legatus ad fulgidam Portam ac protonotarius admodum illustris et generosus Dnus Joannes Sarossius redux sincere, atque candide continuatum erga ipsam meum obsequium et observationem declarare poterit, et sane fiducia, quam in meo studio multis ab hinc annis pro suis in sublimi Porta servitiis collocaverat, et singularis ipsius in me benignitas multis huiusque argumentis, et recenti compensatione comprobata me quam arctissime devinciunt, ut ipsius honori, et emolumento omnia posthabere debeam. Fateor in hisce perarduis temporibus non minores pro conservatione regni sui Celsitudinem Tuam persentire difficultates, quam servos ipsius inter quos recenseri percupio experiri labores. Attamen sicuti ipsius infracta

magnanimitas et inconcussa constantia adamantis in morem collisa duris obicibus elucescit, ita famulantium ipsi sinceritas, atque integritas nullam inter labores latem adepta grandescit. Deus ter optimus qui bonorum omnium largitor est, sedata praesenti tempestate diu multumque Celsitudinem tuam tranquillam, atque incolumen, et sibi et patriae suae et nobis servet.

Datae Albae Juliae die 26. decembris anno 1686. more veteri

Celsitudinis tuae
ad servitia paratissimus
Alexander Maurocordatus.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XV.

1687. január 1—8.

A fogarasi consultatiok.

a)

Consultationes in arce Fogaras continuatae a die prima Januarii 1687.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. k. 64—78. ll.)

b)

1687. jan. 4.

A fejedelem rendelete Gerébhez a rendkívüli adó befizetése ügyében.

Michael Apafi, dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Egregie fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nram. Jóllehet e felháborodott szomorú időkhöz képest régtől fogván szegény hazánkon forgott szertelen nyughatatlankodások és expensák is forogjanak ugyan szemeink előtt, mindazáltal a római császár ő felsége a partiumban quártélyozó s ha Isten keglméből el nem fordíthatjuk, szegény hazánknak siralmas pusztulására czélozó vitézinek csendesítésekre s rettentő fenyegetődzésekhez képest szegény hazánk következhető romlásának elfordítására kételeníttettünk mellettünk levő böcsületes tanácsúri s főrendü deputatus híveink ő keglmek megegyezett tetszésekből hűségedre is talleros

331121 A

imperiales 200=kétszáz tallérokat, vagy két-két forintjával computálván, annyi érő pénzt sub spe futurae restitutionis vetnünk, három annyit érő jószágának elfoglalása s más azon summát letevő embernek három esztendei biradalma alá való bocsáttatásának szoros poenája alatt. Így értvén azért hűséged ez szomorú időkhöz képest jó reménség alatt modo praevio lött kglmes dispositiónkat, parancsoljuk igen serio hűségednek, azon hűségedre vetett summát ad diem 12. praesentis Beszterczén Haranglábi Sigmond és Resnel Pál híveink kezekhez administrálni el ne mulassa, különben ez dispositiónk ellen magokat opponálók ellen írott deliberatiónknak szoros exequutióját böcsületi sérelmivel experiálván, magának tulajdonítsa. Secus non facturus. Datum in arce nra Fogaras, die 4. mensis Januarii a. 1687.

M. Apafi mp.

Külczím: Egregio Joanni Geréb etc. fideli nobis dilecto.

Hátlapján: A. 1687, die 27. Januarii. Ez commissióban specificált summát fl. 400 négyszáz forintokat nemzetes Geréb János uram megküldötte, kiről quietáljuk ő keglmét. In Besztercze

Haranglábi Sigmond mp.
Resner Pál mp.

(Eredetije a Geréb család levéltárában.)

c)

1687. jan. 6.

A delegatio levele Veterani tábornokhoz.

Generali Veterani 6. Januarii 1687.

Excellentissime Domine Comes nobis observandissime.

Accepimus cum honore literas Excellentiae Vestrae Szigetini 29-na Decembris datas. Omnem eam, quam occasione novi anni prospere jam currentis, nobis exoptat, Excellentiae Vestrae pari corde reprecamur felicitatem. Modo plane cum inclytis regni statibus in eo laboramus, ut propediem militi caesareo pecunia et frumento in Nagy-Bánya gratificemur ut per hoc Sacratissimae suae Majestati conplaceamus, difficultatemque armorum suae Sacratissimae Majestatis ad ulteriorem ditionis nostrae enervationem enitemus, de quibus Excellentia Vestra a generoso ablegato nostro Samuele Kalnoki (qui ad 16. praesentis ad Vestram Excel-

lentiam iturus est) luculenter edocebitur. Interea Vestram Excellentiam divinae commendamus protectioni. In arce nostra Fogaras. 6 Januarii 1687.

Excellentiae Vestrae benevoli ad officia parati.

Külczím: Generali Veterani 7. Januarii 1687. ex Fogaras.

(Komáromy kezeirása. A M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. jan. 8.

A fejedelem a bécsi kormány tagjainak ajánlja Gyulayt és Bálinthitot.

Excellentissime Domine nobis observandissime.

Quandoquidem fidelem nobis dilectum generosum Sigismundum Balintith, moderandorum regni negotiorum deputatum certa instructione in aulam sacratissimae caesareae et regiae Majestatis emittere debuerimus, ac cum legato nostro spectabili ac generoso Francisco Gyulai consiliario nostro intimo et comitatus Szolnok mediocris supremo comite, fidele syncere nobis dilecto, inprimis conveniens, unitis tandem animis Vestram Excellentiam accedentes et debitum honorem exhibentes, specialia quaedam oraliter referant nos et regni statum concernentia. Excellentiam Vestram amantissime rogamus, dignetur praelaudatorum ablegatorum nostrorum verbis fidem adhibere, et rem coram Sacratissima sua Majestate promovere, expertum denique tot vicibus candorem in nos et hoc regnum continuare. Benevolentiam Excellentiae Vestrae gratissimis demerebimur officiis. Eandem divinae recommendantes protectioni.

Excellentiae Vestrae ad officia parati:

M. Apafi m. p.

Datum in arce nostra Fogaras 8. Januarii. Anno 1687.

Külczím: Literae Nro 4to. Missiles principis Apaffii ad diversos magnates Viennae, non expeditae.

(Eredetije pecséttel, de czímzés nélkül a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. jan. 11.

Teleki levele Heisslerhez a debreczeniek ügyében.

Generali Heiszler 11. Januarii 1687.

Tradiderunt mihi officiosissimas Excellentiae Vestrae literas Illustrissimi Domini officiales et candidum Excellentiae Vestrae in me affectum luculenter declararunt, quod fecit homo etiam Debreczinensis. Summe veneror synceram Excellentiae Vestrae mei recordationem tantique honoris exhibitionem, quod ego etiam Vestrae Excellentiae pari humanitatis et honoris lance remeriri obligatissimisque servitiis demereri studebo. Ad mandatum Excellentiae Vestrae coram celsissimo principe ac domino domino meo clementissimo pro passu praelaudatorum dominorum officialium humilem instantiam feci, et sua Celsitudo non tantum benignas salvi passus, verum et commissarium impertita est, cujus assistentia modo in hac urbe Cibiniensi, occasione plane nundinarum in equis coëmendis occupantur.

Intendi in eo etiam Vestrae Excellentiae complacere, quod mihi excellentissimo nomine Vestrae Excellentiae, praefatus homo Debreczinensis significavit, de quo ex ipsomet Vestra Excellentia informabitur.

Facio singularem istantiam coram Vestra Excellentia pro afflicto illo oppido Debreczen ut quantum fieri potest dignetur statum ipsorum sublevare, ne patiantur plenariam eversionem, specialiter vero pro perterrito domino ipsorum judice Stephano Komaromi hospite Excellentiae Vestrae homine valde probo et honesto mihique bene noto, dignetur ipsum favorabiliter excipere, meque antecedenter de statu ipsius securum reddere, quod si redierit, nullam Excellentiae Vestrae et aliorum patietur mulctam ac animadversionem utque etiam intra tempus reditus sui in suis substantiis et bonis ne damnificetur ille. Faciet Vestra Excellentia opus, pro quo devotissimis semper devinctus ero Vestrae Excellentiae servitiis. Interea Vestrae Excellentiae incolumitatem et plurimorum novorum annorum ex corde voveo felicitatem.

Excellentiae Vestrae

obligatissimus servus.

(Komáromy kezeírásával a M. N. Múzeum birtokában.)

Jegyzet. A Caraffához ez ügyben írt levelet l. Alvinczy II. 94. l.

f)

1687. jan. 11.

Teleki Mihály levele Gyulayhoz.

Édes Öcsém Uram.

A sok mi rajtunk forgó nehézségek kiírhatatlan példa nélkül való adózások miatt óránként jövő alkalmatlan híreink között annyira elfáradtam, bizonyítom Istennel alig írhatom ez keveset is.

Az egész dolgokat az delegátió iratásából eszében veszi.

Kgmednek jó lélekkel írom, nagyobb rész jövedelmesebb jószágom elpusztíttatott, 21 egész falum 33 portióim. Azoknak az én életemben hasznát nem veszem.

Miúlta kglmed elment, azúlta kivált hat héttől fogva urunk ő nga az köszviny miatt igen rosszúl volt; az suplicationak minden akadály nélkül való beadásában nem volt. Isten ő ngának jobb egészséget adván, én is gyakrabban itt forogván csendes alkalmatosságot keresvén reá, beadom. Hiszem is Istent jó válasza leszen. Bizony mind ő nga mind az statusok nagy jó emlékezettel vadnak kglmed felől.

Úgy látom palatinus uram ő nga az én kezemnél levő jószág felől. mint igen hasznos jószág felől úgy gondolkozik. Annak két faluja Kűvár táján lévén épen elpusztúlt, az többi is. Az két részre hogy kilencz ezer forintot adjak, az lehetetlenség. Az három részre megadom. N, N, N. három asszony részére ifjú klmes urunk ő ngától is rendkívül való kívánsága az két asszony részéről 100 ezer német forintot kivánni. Az az egész jószág is annyit nem érvén, nem hiszem négy ezer forintra jövedelmek felmenjen.

Holmi vásárlásokat irattam jegyzésben, kérem kglmedet ne fogyatkoztasson meg. Caraffa generál én felőlem most is Nemes János Bálintik uramék előtt besstelenül beszélett sokat besstelenített, szidott is fenyegetett is. Jobb Isten embereknél.

Azmint Caraffa uram az mi kglmes urunkkal s az országgal bánik: úgy nem édesíti ő ngát, hanem kedvetleníti.

Asszonyomnak kglmed leveleit postán megküldtem volt, ő nga válaszát is kglmednek megküldtem.

Az én kűvárvidéki jószágom úgy elpusztúlt, alkalmas protectió sem állítja helyben. Vallis urammal levő hadak, az mi marhájok megmaradott volt is, mind elhajtották.

Lészay dolgát ha lehet ne felejtse.

Isten hozza haza kglmedet mentűl hamarébb. Adja jó órában látnom.

Kercsesora 11. Januarii 1687.

Kglmednek igaz szolgája bátyja
Teleki Mihály m. p.

Külczím: Komáromy kezeírásával: Tekintetes nemzetes Gyulay Ferencz uramnak kedves uramnak öcsémnek.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XVI.

1687. jan. 12.

A fejedelem Diosyt az oláh papok püspökválasztó ülésére elnöknek nevezi ki.

Michael Apafi, Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum comes etc. Egregie, fidelis, nobis dilecte, salutem et gratiam nostram! Az oláh püspek meghalván, szabadságot engedtünk az oláh papoknak s esperesteknek, hogy válasszanak püspeket. Ez végre congregatiójok is lészen 24. mensis praesentis Januarii, ó szerént számlálván, az fejérvári monosteriumban. Hűségednek azért kegyelmesen és igen serio parancsaljuk, azon jüléseken s püspekválasztásokban legyen jelen és praesideáljon. Secus non facturus. Datum in castro nostro Balásfalviensi. Die 12. mensis Januarii. Anno 1687.

M. Apafi. m. p.

Diosi uramnak.

Külczím: Egregio Casparo Diosi de Alba Julia alteri supremo judlium Comitatus Albensis Transylvaniae etc. fideli nobis dilecto.

(Eredetije Orsz. levtár gyfv. kpt. misc. cista 1 fasc. 2 nro. 10.)

Jegyzet: Az elhalt Kalugyer Joassaf görög volt, az Acatius Josafát utódja.

XVII.

1687. febr. 6.

Teleki Mihály levele Veteranihoz.

Excellentissime Domine Comes domine mihi colendissime.

Literas Excellentiae Vestrae in Siculia, dum certis in negotiis essem occupatus, cum honore accepi. Celsissimo principi dno dno meo clementissimo sonantes ipsemet humillime repraesentavi et benignas suae Celsitudinis responsoriales Vestrae Excellentiae transmisi, sicut hoc Vra Excellentia a spectabili ac generoso domino Samuele Kalnoki summe memorato suae Celsitudinis ablegato uberius cognoscet; nullo modo intendit sua Celsitudo sacratissimam caesaream regiamque Majestatem offendere, imo quantum poterit, suae sacratissimae Majestati, et christianae reipublicae complacere. Servet Deus Vestram Excellentiam quam diutissime felicissimam et incolumem. Kercsesora. 6. Februarii 1687.

Excellentiae Vestrae

obligatissimus servus.

Külczím: Domino Generali Veterani 6. Febr. 1687.

(Komáromy kezeírása a M. N. Múzeum birtokában.)

XVIII.

1687. jan. 16.—febr. 9.

Gyulay Ferencz visszatérése Bécsből.

a)

1687. január 16.

A Gyulay Ferencznek adott decretum.

Sacrae caesareae regiaeque Majestatis domini nostri clementissimi nomine ablegato Transylvanico in aula caesarea degenti domino Francisco Gyulay hisce perbenigne significandum.

(Megjelent Szász Sylloge 19—22. ll.)

b)

1687. február.

Gyulay követjelentése bécsi útjáról.

(Alvinczy Péter Okmánytára II. 117. s köv. ll.)

c)

1687. febr. 9.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Méltóságos Fejedelem, jó kglmes uram fejedelmem,

Ngod méltóságos levelét, alázatos engedelmességgel vettem az Gyulay Ferencz uram levelének és az ő kglmének adott, hogy már assecuratoria, vagy minek írjam, pariajának velem való közlését mint kglmes uramnak alázatosan megszolgálom. Én azokban kglmes uram semmi egész vigasztalásra való dolgot nem látok. Az ilyen decretum mellett adott irást azelőtt csak az vármegyék sem akarták elvenni Magyarországban, de úgy látom szinte szokásban kezd menni. A mely Isten Ngodnak s ez szegény hazának eddig gondját viselte, ennek utána is ő szent felsége gondot viselvén, nem bocsátja őket Ngod s ez haza végső veszedelmére czélozó dolgokra. Isten Ngodat az én jó kglmes asszonyommal s ifjú urunkkal ő ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen jó egészségben éltesse. Kercsesora 9. Febr. 1687.

Ngod alázatos szolgája

méltatlan híve
Teleki Mihály m. p.

A levél oldalán: A mi clavissal volt írva Gyulay uram ngodnak szóló levelében megfordíttattam.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó kglmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XIX.

1687. febr. 13.—márcz. 2.

A fogarasi országgyülés tavaszi vívmányai.

a)

1687. febr. 13.

A törvények.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Trans. part. regn. Hung. dom. et Sicul. comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis, quod spectabiles ac magnifici, generosi item ac egregii et nobiles, coeterique universi status et ordines trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorum comitiis ad diem decimum tertium mensis Februarii anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi septimi, in oppidum Fogaras, per nos eisdem indictis et celebratis congregati: exhibuerunt nobis et praesentaverunt quosdam infrascriptos articulos in eodem conventu communibus eorundem votis et suffragiis, parique et unanimi consensu conclusos, supplicantes nobis humillime, ut nos omnes eos articulos, omniaque et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, nostrumque consensum illis praebentes, authoritate nostra principali acceptare, approbare, ratificare et confirmare, atque tam nos ipsi observare, quam per alios, quorum interest, observari facere dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor talis est:

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum tertium mensis Februarii anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi septimi, in oppidum Fogaras ex edicto suae celsidinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus I.

Az porta contentatiójára tartozandó adónak sietve való béküldése determináltatik bizonyos conditiók alatt.

Noha ennek előtte már két ízben is kemény parancsolatjok volt mind Nagyságodtól s mind peniglen arról

emanáltatott articulusokban az nemes országtól az porta contentatiójára tartozandó adónak perceptorinak, hogy szorgalmatosan az adót felszedvén az praefigált terminusra administrálják, de az mint informáltatunk, annak kevés effectuma lött, nem tudván azért, az perceptorokon múlt-é el nem administrálása, avagy az tisztek negligentiáján annak bészolgáltatása, holott az vármegye vicetiszteinek is bizonyos salariumok vagyon azon adóból, azoknak investigálása az főtiszt urakat ő kegyelmeket illeti, de mivel innét való elmenetelek nem lehet azon főtiszt atyánkfiainak, végeztük, hogy mindenik vármegyébe hiteles embereket expediálván, azon investigálják, az perceptorokon múlt-é el, vagy a tiszteken, avagy az adózó rendeken annak administratiója, kiknek is authoritas adassék, hogy az vármegye vicetiszteivel együtt mox et de facto az restantiákat béhajtsák, úgy hogy ad diem 20. praesentis mensis Martii fogyatkozás nélkül minden helyekről az perceptorok az arra rendeltetett helyre és generális perceptor kezében bévihessék; ha hol peniglen az perceptorok fraudulentiája deprehendáltatik, avagy a tisztek negligentiája elucescál, reportálván méltó büntetéseket elvészik. Elhozván magokkal azon mostan exmissus hiteles emberek az olyan perceptorokat és vicetiszteket, az negyven forintos adót is azon exmissus hiteles emberek investigálják, felcirkálván azt is, az megromlott helyeket az arról írott articulus szerént, helyesen investigálták-é az vice-tisztek, nem-é, úgy szedték-e fel, nem-é? Az adó administrálásában observáltassék az eddig való rend, úgy hogy az kik eddig is jó pénzűl szokták volt adajokat béadni, úgy mint az universitas, székelység, szász és oláh papok, fiscális tisztek és taxás városok, mostan is jó pénzűl administrálják, az vármegyék adajának pediglen felét az görögök tartozzanak jó pénzzé tenni, az felét peniglen tíz poltrásokká cserélni. Az szebeni compánia és az több görögök között Apor István atyánkfia disponáljon, melyik compánia mennyit váltson el, egy tallérért adván fl. 1. den 90., melyet is követ atyánkfia az eleiben adandó instructió szerént aszerint vigyen el. Hogy peniglen az tíz poltúrásoknak olvasásában és megválogatásában valami akadály ne essék, az szebeni görög compánia tartozzék egy hiteles görögöt adni generális perceptor atyánkfia mellé az pénznek investigálására, hogy kára az nemes országnak benne ne légyen, különben ha mi akadályt ejt, ő fizeti meg.

Articulus II.

Az kölcsön vött summának refusiójáról.

Ez jelen való esztendőben Januáriusban kételenségből az deputatus úri és főrendek atyánkfiai ő kegyelmek által magokra és bizonyos atyánkfiaira kölcsönben felvetett summának refusiójára vetettünk kegyelmes urunk Nagyságod kegyelmes consensusából az egész országra adót, ez ide alább megírt mód szerént.

Kapuszám után vetettünk ... ... flor. 50
Az ravatlan falukban lévő személyekre capitatim ... ... flor. 3
Az vármegyei egyházi nemességre ... ... flor. 2
A székelység ... ... flor. 8000

Az taxás városok adjanak másfél annyit, mint tavaly adtak a negyven forintos adóban.

Fogaras földe ... ... flor. 3000
Az szebeni compániabéli görögök ... ... flor. 1500
Brassai görökök az tavalyival együtt ... ... flor. 600
Idegen kereskedő emberek ... ... flor. 200
Az szebeni és brassai rovatlan faluk capitatim ... ... flor. 3
Az szász papok ... ... flor. 1000
Oláh papok ... ... flor. 1000

Az praefecturán adózni szokott személyek az ő nagyságok magok jószágiban lévő tiszteket is oda értvén mint tavaly az ordináriában adózzanak.

Fejér, Hunyad és Zaránd vármegyében felszállott ráczok capitatim aur. nr. 1.

Ezen adó percipiálására rendeltük generális perceptornak Petki Nagy Pál atyánkfiát, helye légyen Szeben városa, ezen adót az vármegyében az főbírák és vice-ispánok haladék nélkül felszedvén, fogyatkozás nélkül administrálják ad diem 10 mensis April. affutur. eltávoztatván azon vármegyei tiszt atyánkfiai, az künn járással felettébb az szegénységet ne terheljék. Különben az mely tiszt posthabeálná ennek felszedését, avagy peniglen annak alkalmatosságával exorbitálna in amissionem honoris et officii incurráljon, mindazáltal az vakmerő adózó szegénység is ha szófogadatlankodik, az szokott articularis poenával megbüntettessék az tisztek által.

Ezen felvetett adó, megemlített generális perceptor atyánkfia kezébe menvén, sine omni mora azon úri és főrenden lévő urainkat s atyánkfiait és az városi rendeket is. kik az szükségnek idején pénzeket kölcsön kiadták, arról producálandó quietantiájok szerént contentálni tartozzék. Kinek is szebeni atyánkfiai illendő szállásadással és gazdálkodással legyenek.

Articulus III.

Az kölcsön adott búza és zab refusiójáról.

Hogy az mely becsületes atyánkfiai, kik ez mostani szükséges állapotnak idején búzájokat és zabjokat ország számára kölcsön kiadták, kárban ne maradjanak, sőt plenaria refusiót vehessenek, azoknak contentatiójokra búzát és zabot vetettünk e szerént:

Kapuszám után vetettünk búzát S. cub. 5. zabot cub. 2.

Szász papokra { búzát, Saxonic. Cub. 600. zabot, Sax. Cub. 800.

Oláh papokra { búzát, Saxon. Cub. 100. zabot, Saxon. Cub. 200.

Taxás városok:

Vízakna búzát cub. 100. zab. cub.
Kézdivásárhely búzát cub. zab. cub. 100.
Illyefalva búzát cub. zab. cub. 25.
Abrugbánya búzát cub. zab. cub. 60.
Hatczog búzát cub. 20. zab. cub.
Udvarhely város búzát cub. zab. cub. 50.
Fejérvár búzát cub. 15. zab. cub.
Bereczk búzát cub. zab. cub. 20.
Hunyad búzát cub. 25. zab. cub.
Székelység adjon in generali zab. cub. 2000.
Fagaras földe búzát cub. zab. cub. 300.

Az ravatlan falukon mindenütt tíz-tíz ember egy kapura számláltatván contribuáljanak mint az kapuszámbéliek b. sax. cub. 5. z. cub. 2.

Ezen búza és zab perceptiójának helye intéztetett ez szerént:

Kolos és tordavármegyebéliek szállíttassák Kolosvárra, holott az város hadnagya alkalmatos helyet és perceptort is rendelvén, viselhessen hűséges gondot reá, míg más dispositió lészen felőle.

Doboka és Szolnok Beszterczére modo praemisso.
Hunyad Dévára.
Fejér vármegye Szebenben.
Küküllő Segesvárra.
Az Bárczaságról Brassóban.
Kőhalomszék, Segesvárszék ugyan Segesvárra.
Beszterczeszék ugyan Beszterczére.
A több universitasbéliek és székekbéliek mind Szebenbe.
Fagaras földe Szebenben.

Az székelységnek Brassóhoz közelebb való része vigye Brassóban, a többi Segesvárra.

És ut supra azon specificált helyek tisztei is azon gabonának mind helyet alkalmatost, mind perceptorokat illendőket rendelni tartozzanak.

Ezen búza öszveszereztetésére és administráltatására rendeltük:

Fejér vármegyében Nagy István és Farkas Ferencz.
Küküllőben Horvát Miklós és Simon Mihály.
Tordában Décsei István és Szaniszló Sigmond.
Kolosban Palotkai István és Kovács István.
Dobokában Almádi István és Rettegi István.
Szolnokban Nagy Sigmond és Kolosvári István.

Hunyad és Zarándba Károlyi György és Tisza László atyánkfiait, kik is hűségesen reá vigyázzanak s meglássák, valami gazos és külömben is káros búzát és zabot senki ne adjon, administrálják penig az kolosvári vékával, jól megnyomva, hogy az creditorok panasz nélkül contentálódhassanak; ezen búzát penig és zabot az megírt helyekre ad diem 15. mensis Aprilis praesentis anni administrálni kötelesek legyenek. Az szászságról magok rendeljenek ő kegyelmek, kik által hűségesen és hiba nélkül administráltassék.

Articulus IV.

Az kapuszámban való difficultásokról.

Az kapuszámban lévő elpusztult adózó rendek felczirkálásáról és azok miatt az adózásban lett sok difficultásoknak eligazításáról in anno 1685. Artic. 3. ugyanitt Fagarasban Nagyságod kegyelmes consensusából végeztük volt, de mivel az fenforgó boldogtalan állapotok annak eddig való véghezvitelét nem engedték, mostan is azon dispositiónk hogy effectuáltassék. Nagyságod kegyelmes annuentiájából végeztük, úgy hogy az vármegye főtisztei ha lehetséges, hova hamarébb magok praesentiájában fel-

cirkálván, hitelesen menjen végére az adózásban levő minden akadályoknak, úgy hogy az következendő országgyűlésre minden okvetetlen reportálhassák és akkoron vétetődjék oly végső igazításban, hogy a sok akadályok hadd tollál-tassanak és az kapuszám is állíttathassék bizonyos karban.

Articulus V.

Négy becsületes atyánkfiai incorporáltatnak.

Méltó tekintetben vévén kegyelmes urunk Felsőkubinyi Kubinyi Lászlónak, Szántói Komáromi Jánosnak, Fülpösi Náprádi Gábornak és Gulácsi Albertnek mind Nagyságodhoz, s mind ehhez az hazához való sok ízben megpróbált hűségeket, melyet az hazában való béjövéseknek idejétől fogva, mindenik az ő rendi és állapotja szerint megmutatott, egyszersmind remélvén azt is, hogy továbbá is mind Nagyságodhoz s mind az hazához tökéletes hűséggel fogják magokat alkalmaztatni: mi is azért országúl, három nemzetűl Nagyságod kegyelmes fejedelmi consensusa accedálván, magunk közé azon atyánkfiait incorporáltuk. Azon fenn specificált atyánkfiai is az egész statusok előtt, az unióban specificált conditiókra juramentumokat deponálván, magokat kötelezzék.

Articulus VI.

Az míves emberek excessusa ellen.

Sok rendbéli végezésével a nemes országnak az mesteremberek nem gondolván, míveknek ára felett való eladásában rendkívül exorbitálnak, némely helyeken rossz míveket is mívelnek és noha az szász nátión lévő főtiszt atyánkfiai sokszor magokra vállalták annak megorvoslását, de még eddig semmi hasznát nem érezhettük: hogy azért az ilyen tökéletlenségek az mesteremberekneknek és míveknek ára felett való eladása megzabolázódjék, végeztük, kegyelmes urunk Nagyságod tetszése is accedálván, hogy míg újabb limitatió lehet, tartsák magokat mindenféle mesteremberek, oda értvén egyéb áros és kereskedő embereket is az néhai méltóságos fejedelem Rákóczi György idejebéli limitatióhoz minden városokon. Ha kik peniglen az ellen cselekednének és míveket az limitatió szerént nem adnák, az vevő a szerént oda vetvén az árát, az mívet vigye el; melyet ha oda adni nem akarna, azon helynek tisztei tartozzanak oda adatni, kik is ha posthabeálnák, toties quoties azon tisztek in

poenam flor. 200 incurráljanak per directorem mox et de facto exequendam, az csizmáit is peniglen az kereskedő rendek tonnástól és bálostól kihordani ez hazából ne merészeljék sub poena supra specificata.

Articulus VII.

Zaránd vármegyében Brád, Ribicze és Mostakin nevü faluk eddig is nem kevéssé terheltettek, az Kaján ki s béjáró követek és egyébb rendek alkalmatosságával, azonkül is az török torkában lévén lakások, kik is hogy azon terhet jobban subportálhassák, végeztük Nagod kegyelmességéből kegyelmes urunk, hogy azon vármegyebéli több faluk azon három falukat segítsék, az tisztek úgy disponálván mindazáltal a dolgot, hogy az possessoroknak in hoc casu ne praejudicáljanak.

Articulus VIII.

Aranyas-székiek és tordaiak controversiájok.

Az aranyas-széki atyánkfiainak tordaiak ellen való panaszolkodásokból értjük kegyelmes urunk, hogy az Aranyason lévő vámos híd felett sok controversia forgott azon atyánkfiai között. Mely controversia hogy jobb módjával sopiáltathassék, végeztük kegyelmes urunk, Nagod kegyelmes tetszéséből, hogy az mint in an. 1680. jam praeterito segesvári gyülésünkben art. 20. az toroczkai és aranyasszéki határok felett való controversiának eligazítására bizonyos commissariusok újjólag determináltattak volt, hogy juxta art. 41. anni 1670. jam dudum praeteriti az tordaiak és aranyas-székiek között controversiában forgó darab erdőnek dolgát vegyék azon commissárius atyánkfiai ő kegyelmek; azon alkalmatossággal ezen materiából oriáltatott controversiát is vegyék végső igazításban in facie loci investigálván szorgalmatosan ez dolgot. Ha pediglen az determinált commissáriusoknak valamelyikében defectus lenne, Nagod méltóságos dispositiójára hagyjuk mást helyében kegyelmesen determinálni.

Articulus IX.

Küs-Bun nevü falunak circumscriptiója.

Küküllő vármegyében Küs-Bun nevü falunak az bíró tartásban és egyéb tereh viselésekben is az több faluktól

külömböző, eddig observált rossz ususból következett alkalmatlanságoknak eltávoztatására végeztük kegyelmes urunk. Nagod kegyelmes consensusa is accedálván, hogy mivel constál azon Küs-Bun nevü falunak az felső-buni határon való léte, az adózásnak terhét supportálják aequaliter az Felső-Bunon azon részben lévő jobbágyokkal. Egyéb állapotjában peniglen az több faluknak szokások szerint bírót és polgárt tartani tartozzanak, hogy jobb alkalmatossággal az vármegye tiszteitől lehessen függések, és mind latroknak megfogatása, utaknak és hidaknak csinálása jobb módjával mehessen véghez, melyre is kötelesek legyenek, egyebekben is mindenekben a szerint légyen dependentiájok az vármegye tiszteitől, mint az több faluknak.

Articulus X.

Torda vármegyében három rótt helynek defalcatioja.

Komáromi János atyánkfiának mind Naghoz s mind ez hazához mutatott hűséges szolgálatját megtekintvén és ezután is hasonlót remélvén, Torda vármegyében, Magyar-Régenben az mely két funduson az háza vagyon építve, annak egyike rováson lévén, az rovatal alól in perpetuum eximáljuk és azon vármegye kapuszámai közül in perpetuum defalcáljuk Nagod kegyelmes annuentiájából. Hasonlóképpen Toroczkó Szt-Györgyön az toroczkai némely possessor atyánkfiai ez iránt való megtalálásokat méltó tekintetben és azontól lött Nagod kegyelmes izenetit alázatos submissióval vévén, az mely két házhelyeket azon megírt possessor atyánkfiai, reformata religión lévén, pap, mesteri parochialis helynek és ugyanott templom éppítésére conferáltanak, azon házhelyeket Nagod kegyelmes consensusából az ravatal alól in perpetuum eximálni méltónak itéltük és ezen articulusunkkal eximálván, az tordavármegyei kapuszám közül ezen két rótt helyet defalcáljuk.

Articulus XI.

Homoród Sz.-Mártoni Bíró Bálintnak noha egyébünnen is sok nyelveskedése becsületes emberek ellen innotescált előttünk, de kiváltképpen leküldött Nagod méltóságos propositióji mellett lött kegyelmes izinetiből lelkünk fájdalmával értjük, tekintetes nemzetes Bethlen Gergely atyánkfiát minémű rendkivül való dolgokkal diffamálta és mocskolta légyen, melyet Nagyságod is az egész méltóságos tanácsi

rend becstelenségének ismér lenni, mi is országostúl magunk megbántódásának agnoscáljuk. Járulván ehhez az becsületes egész székely natiónak solennis instantiája arról, hogy azon Bíró Bálintnak az egész natió gyalázatjára egynéhány ízben lett mocskos nyelveskedését érdeme szerint megbüntetvén, ő kegyelmeket az affélébül emergálható suspicio alól felszabadítanók. Melyre nézve juxta vigorem legum et consvetudinem regni meg akarván büntetni mások példájára, mégis bizonyos tekintetre nézve, büntetését mitigáltuk, úgy hogy most mentést szalma-süveg tétetvén fejében, ezen gyűlés alkalmatosságával az egész ország hallottára Bethlen Gergely atyánkfia ellen tött mocskos diffamatiójit reclamálja, reclamálván, onnét vitessék az piaczra és ott is hasonlóképpen reclamálván, az perengér alatt levonatván, megverettessék. Hasonlóképpen az udvarhely-széki közönséges gyűlésben is azon süveg alatt reclamálni tartozzék és reá is erőltessék, Nagyságod kegyelmes annuentiájából végeztük, és ha tovább is hasonló nyelveskedést patrálna, toties quoties hasonló büntetése légyen másoknak példájára.

Articulus XII.

Naláczi István atyánkfia megtalálásából értjük kegyelmes urunk, Keresztes nevü falujában az elmúlt nyáron az németek benjárása alkalmatosságával Torda városa némely lakositól mennyi sok károkat vallott légyen. És noha az elmúlt fejérvári gyűlésünkben az efféle kártételek ellen írtunk volt articulust, mindazáltal ex consilio lett Nagyságod kegyelmes resolutiója szerént az elmúlt fejérvári gyűlésünkben emanáltatott IV-dik Articulust megolvasván és az ellen inpingált emberek megbüntetésére elégedendőnek ítélvén lenni, mindenekben Nagyságod kegyelmessége accedálván, in vigore hagytuk ezen articulusunk erejével.

Articulus XIII.

Az székelység közé való commissarius defectusa suppleáltatik.

Az székely natió atyánkfiai ő kegyelmek közé ennek előtte deputált commissarius uram, néhai Mikes Kelemen uram ő kegyelme decedálván, ő kegyelme helyében, az úr Teleki Mihály uram ő kegyelme mellé az urat Székely László uramat rendeltük. Sárosi János ítélőmester atyánkfiát is ratione executionum adhibeálván és ez iránt is Nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, ez articulusunkban azon defectust suppleálni szükségesnek ítéltük.

Articulus XIV.

Hogy Nagyságod ennyi sok változások között is törvényes terminusoknak kiszolgáltatását mind vármegyék s mind penig székelység részéről kegyelmesen proponáltatja, Nagyságodnak mint kegyelmes urunknak alázatosan megszolgáljuk. Melyet is hogy isten ő felsége véghez vinni Nagyságodnak engedjen, az Nagyságod méltóságos házával együtt jó csendes békességben szivünk szerint kivánjuk.

Articulus XV.

Nagyságod méltóságos izenetiből alázatosan értjük kegyelmes urunk, hogy az istent ingerlő és keresztyén embereket irtóztató sodomitai véteknek neméről írott articulusnak effectumát parancsolja Nagyságod. Melyhez képest az elmúlt esztendei Szebenben utolszor celebrált gyűlésünkben emanált VIII-dik articulusnak tenora szerént az Nagyságod kegyelmes dispositiójából az olyanokról concludált inquisitiót isten ennyire való csendességben megtartván, Nagyságod kegyelmes annuentiájából effectumban vétetni végeztük és ez articulusunkkal elébbeni ezen dologról írt articulusunkat s arról lett Nagyságod kegyelmes dispositióját roborálni szükségesnek itéltük.

Articulus XVI.

Szászvárosszékbélieknek alázatos supplicatiójokból értjük kgls urunk, hogy már egy darab időtől fogva az portára menendő követeknek és postáknak arra felé lévén útjok, mind jövő-menő útjokban becsült és egyéb postalovak adásával és extraordinaria expensával nem kevéssé terheltetnek, a szükség úgy kivánván, az határon túl is lovokat el kelletvén vinniek. Ezen szék peniglen, mivel azon kül is puszta állapottal vagyon, sem a terhet el nem viselheti, sem a szolgálatot ez iránt nem praestálhatván, ez haza fogyatkozása következik belőle. Hogy azért nem atyánkfiai is erejek felett ne terheltessenek és az haza szolgálatja is fogyatkozás nélkül véghez mehessen, hogy az universitas atyánkfiai ő kegyelmek istenes dispositiójok által ez iránt való terheket és extraordinaria expensájokat subleválják, Nagyságod kegyelmessége is accedálván, végeztük.

Conclusio.

Nos itaque praemissa supplicatione fidelium nostrorum regnicolarum trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum ac incorporatarum exaudita et admissa, praescriptos universos et singulos articulos nobis modo praemisso praesentatos, praesentibus literis Nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, vel variatione aliquali inseri et inscribi facientes, eosdemque ac omnia et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, acceptavimus, approbavimus et ratificavimus et confirmavimus. Offerentes nos benigne, quod praemissa omnia in omnibus punctis, clausulis et articulis tam nos ipsi obserbavimus, quam per alios, quorum interest, seu interierit, observari faciemus. Imo acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in oppido Fogaras, die decima tertia mensis Februarii anni praesentis 1687.

Apafi mp. (P. H.)

Claudiopoli per Mich. Némethi a. d. 1687.

(Eredeti nyomtatott példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

Az 1687. esztendőbeli februáriusi fogarasi gyűlés alatt, az generalis és partialis perceptoroktól lött számvételnek alkalmatosságával tapasztalt restantiák.

(Megjelent Alvinczy Okmánytára II. 124. s köv. ll.)

c)

1687. febr. 18.

Sim jelentése, hogy a zab beszedésénél kimélni fogja a népet.

Celsissime princeps, domine dne mihi gratiosissime. Obsequiorum meorum submissam commendationem. Ad me nuper gratiose exaratas debito respectu percepi et absque hoc jam juxta mandatum excellmi gralis comitis a Caraffa etc. etc. hic Nagybanyae in percipiendo frumento et avena talem dispositionem feci, ut, sicut est possibile, sine omni mora miseri rustici cum suis pecoribus et tranis

hinc expediantur, qui nec minimam quidem damnificationem hucusque habuerunt, vel quo durabit ista administratio timere possunt; quibus me suae Celsitudini humillime recommendo et permaneo

Suae Celsitudinis

Nagybanyae die 18 Febr. 1687.

humillimus servus
J. W. Sim m. p.

Hátlapján: Commissarius Szin levele 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XX.

1687. febr. 19—márcz. 1.

Olasz Ferencz jelentései.

a)

1687. febr. 19.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogitsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan akarám értésére adni. Három zászlóalja had jüvén ki Váradrúl magyarok is voltak közöttök, az Keresen jüttek fel Élesdig, és sok dulást pusztítást cselekedtek, mindeneket elpraedáltak Élesdig. Asszonyokon, leányokon erőszakot követtek, általcsapván Papfalva felé, tizenkettőig való labanczokat fogtak, vágtak, visszatértek. Tökölyi ő nga Gyula felé, két rakott szánakon kiment sirva Petróczival, Ubrisi uram, és az tatárok, Váradon maradtak. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok esztendőkig jó egészségben. In Somlyó, die 19. Februarii. Anno 1687.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája mig él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. febr. 22.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencséssen boldogitsa! Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan akarám értésére adni. Bizonyos emberem hozá, hogy ez elmúlt éjtszaka feles törökök mentek bé az Keresen, Kalotaszeg felé mennek, vagy erre felé fordulnak, még bizonytalan, tatárok is fognak vélek lenni. Az labancz lovas és gyalog hadak is tegnap estve felé, visszaszállottak kglmes uram Margitháig. Ezután ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok számos esztendőkig jó egészségben. In Somlyó die 22 Februarii. Anno 1687.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája mig él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 1.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencséssen boldogítsa! Ngodnak alázatosan megírtam vala az váradiak kijöveteleket, de hogy az labancz hadak Margithára visszaszállottak, az passa visszahivatta őket, Kalotaszeggé fogtak volt, alá mentek Gyula felé, ott maradnak, vagy tovább mennek, emberemet küldöttem, hogy végére menvén Ngodat alázatoson tudósíthassam. Szathmárrúl oly hírt hoztak kglmes uram, hogy ő fölsége tizenhárom vármegyén az portiót pro mensibus Majo et Junio megszaporította volna, melyért mindenik vármegyéből követek mentek fel ő fölségéhez. Ez után ha mit érthetek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan meg irni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással sok számos esztendeig jó egészségben.

In Somlio die 1. Martii a. 1687.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája, mig él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatossan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXI.

1687. febr. 22—24.

Teleki Mihály levelezése Heisslerrel.

a)

1687. febr. 22.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Literas Vestrae Excellentiae debito cum honore accepi, quod mei tam officiosissime recordata vino Tokajiano mihi gratificata fuerit Vestrae Excellentiae pari gratitudine remeriri et obligatissime reservire non intermittam. Intendamque ut tam Vestra Excellentia, quam reliqui honoratissimi serenissimae caesareae regiaeque Majestatis fideles nihil aliud in me experiantur, nisi quod solum syncerae devotionis et officiosae humanitatis est argumentum, quod reduces etiam Illustrissimi domini ab Excellentia Vestra huc exmissi officiales contestari poterunt, a quibus meam quantum potui non denegavi assistentiam. Interea Vestrae Exctiae prosperos rerum suarum successus et votiva apprecor solatia. In Fogaras 22 Februarii 1687.

Excellentiae Vestrae obligatissimus servus.

Külczím: Generali Haiszler 22 Febr. 1687.

(Komáromy kezeirása a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. febr. 24.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Per reducem hominem Debreczinensem significo Vestrae Excellentiae benignam de tribus mille salibus factam celsissimi principis ac dni dni mei clementissimi dispositionem, ut quandocunque ad generosum dominum capitaneum Somlyoviensem suos homines et currus ad evehendum Vestra Excellentia immiserit, paratissimos sales invenient. Dignetur et imposterum Vestra Excellentia mihi imperare, manebo

Exclliae Vrae servus obligatissimus.

Illustrissime domine mihi observandissime.

Literas Illustritatis Vestrae cum honore accepi celsissimo principi dno dno meo clementissimo sonantes, humillime suae Celsitudini repraesentari et sua Celsitudo benignas suas salvi passus, pro hominibus Vestrae Illustritatis clementissime impertita est. Ego quoque dedi ordines dno vice capitaneo Kővariensi, ut de secura cum intra veniet, provideat comitiva. Imposterum etiam Vestrae Illustritati servire ac gratificari paratus maneo

Illustrissimae dnationis Vrae

servitor paratissimus.

Külczím: Domino Generali Haiszler 24 Februarii 1687.

(Komáromy kezeirása, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 13.

Heissler válasza a fejedelemnek.

Celsissime princeps, dne dne mihi clementissime.

Litteras Celsitudinis Suae ad me clementissime 22 Februarii editas humillimo cum respectu accepi et gratiosissimam ex iisdem Celsitudinis Suae intellexi benevolentiam, nimirum, quod meos in principatum Transylvaniae missos officiales tanta clementissime affecerit gratia, pro qua, sicut et pro 3000 salibus benignissima manu elargitis demississimas ago gratias, apprecans ex corde, me ita capacem fore, ut hanc mihi ex speciali gratia exhibitam clementiam aliis meis submississimis servitiis demereri valeam; cupiens Celsitudinem Suam ad innumeros vixuram annos et diu felicissime regnaturam, permanens ego semper Celsitudinis Suae

Debrecini, 13 Martii 1687.

servus humillimus
Donatus Heisler m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XXII.

1687. febr. 26.

A fejedelem levele a portai kapitihához.

Kapikihának 26. febr. 1687. praemissis praemittendis.

Hogy ennyi üdőtűl fogva hűségedet nem tudósítottuk, oka az, vártuk Bécsben s egyebüvé küldött emberünket. Gyulai uram tegnap érkezék többire minden válasz nélkül, beszéli ő kglme nagy készületeket, a muszkáknak is nagy pompás követségek által való tractálódásokat. A békességet (oda mint viszik nem tudjuk, de a mi emberink úgy hozzák) többire hallani sem akarják, vadnak olyan hirek is, a francia hadat akarna ellene indítani. Még Máramarosban ben van Veterani, azt teljességgel elpusztították, és noha mi országúl nagy summa pénzben, feles gabonában sanczoltunk meg, minthogy még az őszszel be akartak reánk jőni újolag, de mégis nehezen hisszük, kimenjenek tavaszig, mint hogy már az árvizek is megindulván, a reájok meneteltül sem annyira félnek, ha szintén egész erőnk volna is ellenek, kiüzésekben módunk nem lehet és noha ez a szegény haza soha ilyen megszűkült állapattal nem volt, teljességgel minden kereskedésektűl elrekesztettek, másképpen is az elmult nyáron nagyobb része elpusztíttatván, praedáltatván, mégis hogy azzal hatalmas császárunkhoz való kötelességünknek eleget tehessünk, azon vagyunk teljes tehetségünkkel, az adót mentűl hamarébb megindítsuk, egyébiránt most mi tőlünk nemhogy adót kellett volna vagy kellene kivánni, sőt magoknak kellett volna minket költséggel segíteni, mert ha pénzünk lett volna, most az német mellett vagy semmi, vagy igen kevés had volna, sőt az németekben is felest vonhattunk volna magunk mellé, másképpen is a rettenetes adózást, huzást-vonást, nemcsak a magyar nemzet, de az maga közelébb lévő örökös országi is igen megunták, már a templomokat is foglalván mindenütt. Szegény debreczenieket is teljességgel elrontották, kik is félő, teljességgel el ne pusztuljanak.

Sorban vajda dolgairúl, látván a fővezér előtt oly nagy hitelét s kedvességét, nem irunk, másképpen gondoljuk, nem sokára a fényes porta maga kárával fogja elhinni felőle való izenetinket, akkor osztán mi ne okoztassunk, szégyenljük csak azt, hogy az ide confugiált s oda küldött Bocsor embert is az vajdának kézben adták, az ilyennel

nem hogy édesítenék, sőt idegenítik magoktól, a kik a fényes portához akarnának is ragaszkodni.

A mint Bécsben járt embereink kitanulhatták, igaz dolog, Egret, Váradot is emlegetik, hogy megszállják, de ha meg nem változik, szándékjok az, Nándor Fejérvárt obsideálják.

Fővezérnek
Tihájának
Réznek
Cordatnak
} kell-e irni?

Külczím: Kapikihának Fogarasbúl 26 Februarii 1687

(Komáromy kezeirása a M. N. Múzeum birtokában.)

XXIII.

1687. febr. 27.

A fejedelem a franczia király közbenjárását kéri ki.

Ezt el nem vitték.

Christianissime Rex, Domine benignissime.

Horrendam et vix ulterius tolerabilem regni mei Transylvaniae a Germanis oppressionem, credo, quod hactenus Vestra christianissima Majestas ex publica fama cognoverit. Intendebam aliquoties Vram christianissimam Mattem de veritate rei tam verbalibus, quam literalibus documentis submisse informare, sed obicem interjecit praesens rerum status, et haec pauca soli fortunae committo altissima mente regia pensitanda.

Sperabant subjugati a Turcis populi Germanos subsidio armorum christianorum in solam Turcarum repressionem intendere, contrarius tamen suscepti belli emersit eventus, nam adhuc in anno millmo sexmo octuagesimo quinto quarteria in finitimis meis provinciis insperate contra voluntatem meam statuumque regni occupantes, mirabiles exercuerunt insontem populum cruciandi et aliquot centena millia florenorum Rhenensium, cubulorum frumenti et jumentorum extorquendi modos; anno praeterito magna pars validi corporis exercitus mediam Transylvaniam ingressa et aliquot mensibus per totum ferme regnum libere divagata, meram exercuit hostilitatem, castella, urbes, pagos, villas, nobilitares curias subverterunt, nonnullas comburentes, nonnullas magno lytro absolventes, infinita erat pecorum et jumentorum

abactio, depopulatio populorum, horrenda in vivos et mortuos saevitia, et quod dolentius, contra datam parolam, sub muro refugii mei in adstantes copias meas nihil mali metuentes furtiva eaque nocturna irruptio et aliquot centum virorum insons demoliatio, plurimorum sangvinis effusio. Cui nec adusque a nobis reversi sunt, donec magna exsolvimus summa, tunc etiam hostilibus ad pejora comminationibus.

Postquam vero iteratis pro ulteriore respirio in aula caesarea precibus pulsassemus, ac complementa multarum promissionum, ratihabitionemque coepti nobiscum tractatus sperassemus, longe majoribus, quam antea angariare coeperunt oppressionibus, quarteriis etiam onerantes, ad inauditas etiam portiones solvendas, taliaque subeunda cogentes, quae nostris totaliter praejudicant legibus et libertatibus: ad nihil aliud intendentes, nisi ut omnibus libertatibus evellamur, libera principum electione ac peculiari principatu destituamur, coronae Hungaricae reglutinemur, eorumque superioratui ignominioso subjiciamur vasallatu. Omnes oppressiones patientissimis hactenus bajulavimus humeris ob respectum Sacratissimae Caesareae Majestatis et reipublicae christianae, atque, ut nullo modo possimus causari, magnam hoc quoque anno summam subministravimus, tam annonae, quam pecuniarum et jumentorum. Cum vero jam ulterius finalem inde hujus regni desolationem auguremur, acerbiora etiam emergentia summopere praetimeamus. Confugio ad regium potentissimae Mattis Vrae thronum firmam sumens fiduciam a christianissimo nomine Majestatis Vestrae, et quam submississime obsecro, dignetur clementissime recordari, qualiter mihi et regno Transylvaniae semet christianissima Majestas Vestra per regias suas patentes clementissime declaraverat, de inclusione nostra in articulum trigesimum tertium tractatus pacis Neviomagi 5 Februarii anni millesimi sexcentesimi septuagesimi noni cum sacratissimo Romanorum imperatore serenissimisque principibus electoribus et statibus imperii felicissime factae ac conclusae. Coram sacratissimo Romanorum imperatore efficere ne dedignetur, ut amplioribus Germanorum quarteriis, portionibus aliisque violentis oppressionibus ne oneremur. Non enim est possibile, ut amplius supportare valeamus, sed extremam debebimus lugere ruinam et eversionem occasione tam felicis progressus armorum christianorum qui sub jugo Turcarum a tot annis liberi permansimus. Cedet hoc in aeternam christianissimae Mattis Vrae gloriam, perpetuis meis et statuum regni servitiis demerendum, posterorum etiam ore depraedicandum. Interea Vrae christianissimae Matti omnem vitae regnan-

dique submisso corde voveo felicitatem. In arce mea Fogaras. 27 Februarii 1687.

Christianissimae Mattis Vrae

obsequentissimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

XXIV.

1687. márcz. 5.

A fejedelem a lengyel királyt értesíti a német hadak garázdálkodásairól.

Serenissimo Poloniae Regi 5. Martii 1687.

Iterum Vienna ablegatus noster reversus est, sed nihil praeter verba et promissa retulit, neque dipploma acceptavit, siquidem ex eo duo fortalicia omittere nolunt et quaedam puncta libertatibus nostris totaliter praejudicantia.

His diebus hybernantibus Germanis quinquaginta millia tallerorum, decem mille cubulos triciti, avenae tredecim mille super plurima millia per vim a misera plebe extorta suppeditavimus. Neque tamen contentus est dominus generalis Caraffa, sed petit adhuc centum nonaginta quinque mille florenos Rhenenses, quos si non administrabimus, jurat et hostiliter comminatur ut brevi cum tota armada Transylvaniam intrabit et deduplo graviores ipsemet axacturus est, portiones tormentaque allaturus, quibus omnium nostrorum fortalitiorum portae patebunt.

Defecit jam enervatus populus, neque valet ad plures solvendas portiones, ultimum exhorrescit excidium, nisi Deus omnis misericordiae mirabiliter praeveniat.

Credimus Sacram Regiam Mattem Vram tantis nostris lachrymis jam defatigatam. Animamur tamen naturali illa et incomparabili in afflictos populos misericordia, qua per orbem christianum praelaudatur, ut obsequentissima submissione ad pedes Regiae Mattis Vestrae provolvamur, oremusque, ut S. R. Mattas Vra misereatur tam inauditae pressionis nostrae et dignetur coram sacratissimo Romanorum imperatore aliisque principibus christianis efficacissima medela tot malorum nostrorum intercedere propter aeternam magni nominis sui gloriam et quod minus est perpetua servitia nostra.

Non enim est possibile, ut amplius persistamus, sed vel ad extrema praecipitabimur, vel ad juga dispergendus

populus infinita contra talem crudelitatem ad coelos mittet suspiria, eo quod plurimi vitiique, dolique ignari tam infoeliciter vitam finire cogantur.

Expectamus avide benignam Sacrae R. Mattis Vrae ad priores nostras resolutionem, et an liceat consulatque tam afflicto statui nostro christianissimo regi in memoriam revocare nostram paci Neviomagensi inclusionem?

Dolemus, quod noster ad S. Mattem Vram ire non possit ablegatus, certo scimus, quod in Maramarus a Germanis arestaretur, quamprimum passus liber erit, expediemus, sed nunc propter transcubantes per Maramarusiensem comitatum Germanos vix, vel in litteris mittendis datur securitas. Status noster eo jam devenit ut nec hominibus nostris Viennam missis concedant passum generales in Hungaria.

Magnus Vezerius Nandor Albae est. Imperator Turcarum futuro vere si non ultra Szofiam usque expedietur.

Quandoquidem Sacra Regia Mattas Vestra benignissimum regii sui in nos affectus symbolum jam a longo tempore restrinxerit, suspicamur aliquam de nobis praeconcepisse opinionem, ex quo omnes infandum sumpsimus moerorem et summopere condolemus, firmiter tamen adhaeremus regiae constantiae et immutabilitati illius amoris, quo nos Sacra Regia Majestas Vestra a tot annis clementissime prosequuta est.

Külczím: Serenissimo Poloniae Regi 5. Martii 1687. Fogaras.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

XXV.

1687. márcz. 12—14.

Donát János követsége a császárhoz.

a)

1687. márcz. 12.

A fejedelem levele a császárhoz.

Sacratissimo Romanorum Imperatori 1687. 12. Martii.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas dne dne clementissime.

Quandoquidem meam erga Sacratissimam Majestatem Vestram et christianam rempublicam devotionem iteratis jam vicibus palpabiliter contestatus fuerim, non possum

diffiteri, clementissime imperator, me optabiliorem sacrmae Mattis Vrae resolutionem per reducem meum ablegatum in consolationem tantae patientiae et observantiae meae contristatorumque regni mei statuum expectavisse. Et ulterius tamen augustis Sacratissimae Majestatis Vestrae clementiae foribus firmiter adhaerens, expecto avidissime desideratam Sacratissimae Mattis Vrae clementiam. Quod mihi Sacratissima Mattas Vra occasione nuper reducis ablegati mei per excelsum aulae suae caesareae ministerium, clementissime intimare dignata est, de eo Sacratissimam Majestatem Vestram per praesentem fidelem ablegatum meum generosum Joannem Donat vicecomitem comitatus Albensis humillime informare volui.

Servet Deus Sacratissimam Majestatem Vestram quam diutissime incolumem et omni felicitate locupletem.

Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis Vestrae

Fogaras 12. Martii 1687.

humillimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. márcz. 12.

A fejedelem levelének egy másik fogalmazványa.

Sacratissimo Romanorum Imperatori 1687. 12. Martii.

Sacratissima Caesarea et Regia Majestas, domine domine clementissime.

Ablegatus meus ex augustissima aula Sacratissimae Majestatis Vestrae reversus est, omniaque ea fideliter retulit quae a Sacratissima Matte Vra, tam in verbis, quam in scriptis obtinuit; submississimo animo excipio benignum Sacrmae Mattis Vrae in me et regnum meum affectum, sed non possum diffiteri clementissime imperator post tantam nullius unquam exempli patientiam et observantiam meam realemque et sinceram erga Sacrmam Mattem Vram et rempublicam Christianam devotionem et devotionis contestationem desiderabiliorem Sacratissae Mattis Vrae me expectavisse resolutionem. Emitto nunc generosum Joannem Donat vicecomitem comitatus Albensis, fidelem mihi dilectum in augustissimum Sacrmae Mattis Vrae conspectum pleno de statu afflicti regni mei documento, ex quo postea quam Sacratissa Majestas Vestra certitudinem rerum clementissime cognoverit, humilime oro, ne dedignetur multorum suorum

regnorum curis aggravatum et forsitan jam meis quoque precibus defatigatum caesareum suum animum ad submississimam meam instantiam convertere, et praenominatum ablegatum meum optata resolutione ad me quantocius remittere. Quia non desistam adusque ad fores clementiae Sacratissimae Mattis Vrae submissis precibus pulsare, donec desideratam benignam Sacratissimae Majestatis Vestrae obtenturus sum resolutionem. Interea Sacratissimae Majestatis Vestrae omnem vitae et regnandi demisso corde voveo felicitatem. Fogaras 12. Martii 1687.

Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis Vestrae
humillimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 14.

Donát János utasítása.

Instructio generosi Joannis Donat de Nyujtod vicecomitis comitatus Albensis Transylvaniae et nostri ad sacratissimam Romanorum imperatoriam Majestatem ablegati 14. Martii 1687.

1. Isten segítsége által megindúlván ő kglme, a mennyiben lehet siessen, mindenütt a mi fejedelmi méltóságunkat, hazája szeretetit s maga becsületit előtte viselvén.

2. Igen reá vigyázzon, hogy a hol discursusra kél a dolog, sok beszédü ne legyen, sokat nem tudomnal megérjen.

3. Delegatus uri főrenden levő híveink Caraffa generálnak írott levelekből ő kglme mindeneket megértvén, szavait ahhoz képest alkalmaztassa.

4. Római császárnak ő felségének írt levelünket alázatosan megadván, köszöntse ő felségét nevünkkel mennél tisztességesebben. A ministereket is szónkkal becsülettel köszöntvén, leveleinket, kiknek irattunk becsülettel adja meg.

5. Római császárnak ő felségének és az ő felsége miniszterinek igírt lovakat felküldeni el nem mulatjuk, megmondhatja.

6. Ha tudnánk, hogy követeink nem repudiáltatnának és olyan reinfecta nem jőnének vissza, mint elébbeni követeink, újobban becsületes követünköt küldenénk fel ő felsé-

géhez, ha ő felsége a mi kívánságunk szerint melioráltatná dipplománkat, annak ratificatiójára.

Innen kezdve más kéz:

7. Ha Bálintith uram felment Bécsben, tudósítsanak mentest ő kglmek postán felőle, mivel instructiójok nem volt olyan ő kglmeknek.

8. Úgy értettük, hogy már Bihar vármegyében ő felsége sokaknak jószágokat oszt, melyet is proponálván, meg kell jelenteni, hogy mind ezek az ő fels. assecuratiója ellen való dolgoknak láttatnak lenni.

Innen kezdve ismét más kéz:

9. Az harminczadokat is penig minden helyeken két annyira kezdették nevelni, mint annak előtte volt, ő kglme azért munkálódjék, szállíttassék az régi szokott rendire, és usuáltassék az szerint mindenütt az harminczad proventusnak exigaltatása.

(Fogalmazvány, melynek eleje Komáromy írása. Orsz.-levtár E. F. L. XVI. 124. sz.)

d)

Secreta instructio generosi Joannis Donát 15. Martii Anno 1687.

(Alvinczy II. k. 127. s köv. ll.)

XXVI.

1687. márcz. 14.

Naláczy és Bálintith jelentése.

Ajánljuk kglmednek, mint jóakaró urunknak kedves atyánkfiának köteles szolgálatunkat, isten kglmedet minden üdvösséges jókkal megáldja, szívesen kívánjuk.

Ez elmúlt napokban vöttük volt uram kglmednek nekünk becsülettel írott levelit, melyből értettük panaszát kglmednek, hogy még addig egy levelünket sem vötte volna, melyen bizony nem kevéssé búsulunk, holott eddig 4 rendbéli levelünket küldöttük kglmedhez, de ha meg nem adták, nem tulajdoníttathatik vétekül mi nekünk. Ez alkalmatossággal azért újobban akarók kglmedet az itt való dolgokról tudósítanunk. Mi uram hazánkhoz való szeretetünkhöz és

kötelességünkhöz képest az előnkben adatott dolgokban teljes tehetségünk szerént szívesen munkálódtunk, de annak semmi foganatja és haszna nem volt. Végtire kételeníttettünk rescribálni 24. Februarii az mi kegyelmes urunknak ő Ngának és az M. Deputationak, de még mind eddig is válaszunk nem jött. Tegnap vitetett vala fel ismét bennünket generál uram ő nga magához, holott hazánk ellen való sok rendbeli fenyegetődzésit reiteralta előttünk, ha kivánságit nem effectuálják. Azomban kére azon is ő nga minket, hogy kglmednek újobban írnók meg a dolgot, ha azokban valami könnyebbségre való authoritása vagyon, igyekeznék alkalmaztatni mennél hamarébb lehetne azokat. A dolgok penig ebben vadnak.

Mivel Maramarosra kglmed jelenlétiben 4 ezer portiót vetettek volt, azért az vármegye megadta a három holnapra való portiot kevés hiján, az mint arról való computust mutatta ő nga. A negyedik holnapról is úgymint Februárról dispositiót töttek s reménli, hogy megadják azt is.

A mi penig a Martiusi és Aprilisi portiójokat illeti, azokkal immár nem tartoznak, amint ő nga mondja, mivel az országtól adatott summából supplealódnak azok a portiók, proportionaliter a mennyi abból illik.

És így ha a maramarosiak a három holnapról való restantiát és a Februariusi portiot megadják, absolutusok lesznek a portióadástól.

Vagyon azért a nagy difficultas a Kővár és Lápos vidékiek dolgában. Mivel azokra, ugyan kglmed praesentiájában, az mint generál uram ő nga mondja, hatezer portiót vetettek volt. De azok abban többet nem administráltak kétezer köböl búzánál, melyet ugyan ő nga arestáltatott volt Bányán, és azonkívűl 1666 rénes forintnál.

És így azt kivánja ő nga, hogy azok is a reájok vetett hatezer portiót egészen fizessék meg, mint a maramarosiak az ő részeket. Külömben az accorda meg nem lesz. Azt penig oly szorosan megkivánja, hogy teljességgel lehetetlen annak elmúlni. Ha meg nem adják, azon esküszik rettenetes átkokkal, etiamsi coelum ruat, debet fieri, mert az országon megveszi erővel is, de akkor egy forint helyiben bizony százat vesznek.

Továbbá ma küldötte vala ő nga hozzánk az itt való commissáriusát, attól írásba küldötte le, mennyire ment a tízezer portiónak hat holnapok alatt a summája, Maramaros mennyit fizetett és fizet le abba. Azonkívűl a mi pénzt és élést az ország, és az a két districtus is adott,

mennyi defalcalódik azokkal abban a summában. Ezeket computaltatta ő nga s a szerént az mint látjuk, volna még hátra, melyet annak a két vidíknek kellene megfizetni — 147.926 fl.

Ezért penig ezután semmit el nem akarnak venni in natura, mivel elég élések vagyon az hátra maradott időre; hanem kész pénzűl kivánják. Mindazáltal ha 4 vagy 5 ezer ökröt adnának, kik alkalmatosok lennének terhet vonni, azonkívül tutajfákot, azokat elvennék a summának defalcatiójában, a mint megalkhatnának. Annak a computusnak pariaját kglmedhez küldöttük. De hogy mi arról valami alkalmot csináltunk volna, ójjon isten, mivel az instructiónkban nincsen, hanem kételenek vagyunk meghallgatni beszédeket, irásokat penig pro memoria tartjuk, hogy inkább tudhassuk megmondani kivánságokat, és a dolgok miben legyenek.

A mint azért megírtuk ebben vannak uram a difficultások és kivánságok azok, melyeket ha nem praesentálunk majd majd utolsó veszedelemmel fenyegetnek bennünket.

Ezeket akartuk uram kglmednek értésére adni, nem úgy, hogy mi kglmedet valamire tanácsolnók vagy ingerelnők, mert arra hatalmunk s akaratunk sincsen, hanem generál uram ő nga kérésit meg nem vethettük, kglmed maga tudja instructióját mihez kell magát alkalmaztatni. Egyébiránt Maramarosból ki nem viszik addig a hadakot, míg az accommodatió a két districtus részíről is meg nem lesz, mindazáltal több portiót rajtok nem kérnek, hanem pénzeken élnek, a mint mondják. Mi uram eleget munkálódtunk, kit isten tud, mind a közönséges, mind a máramarosiak dolgaiban, de eddig ennél tovább nem vihettük. Várjuk minden órában az mi kglmes urunk ő nga méltóságos parancsolatját, és ha kivántatik s az idő engedi ezután is kglmedet tudósítani el nem mulatjuk. Ajánlván ezzel a jó istennek oltalmában kglmedet és maradván

Eperiesini, die 14. Martii 1687.

kglmednek kész szolgái, attyafiai
Naláczi András m. p.
Bálintit Sigmond m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXVII.

1687. márcz. 16.

Toldalaghy és Daniel jelentése a delegatióhoz.

Mint bizodalmas jóakaró urainknak ajánljuk Nagtoknak s kienteknek alázatos szolgálatunkat.

Szintén ezen órában érkezék magyarláposi szolgabírónak ezen levele, melyet in specie Nagtok s kienteknek elküldöttünk, mely dologra nézve ez az föld itt esmét igen megzendült. Itt való dolgainkat is már Isten kegyelméből elvégeztük az Nagtok s kientek parancsolatja szerént, vagyon már hátra csak az quietantia kiadás, melyet is micsoda akadályoson akarnak kiadni az németek, ez inclusából megláthatja Nagtok s kientek, mi mindazonáltal igen sietve rescribáltunk Széki uraméknak, hogy ha levelünk ott helyben éri ő kegyelmeket, ő kigyemek ki ne mozdúljanak, míglen Nagtoktól s kientektől informatiót nem vésznek. Isten tartsa meg Nagyságtokat s kienteket sok számos esztendőkig jó egészségben. Datum Bisztriczini, anno 1687. die 16. Martii

Nagtok s kienteknek alázatos szolgái
Toldalagi János mp.
Daniel István mp.

Külczím: **Az tekintetes és nagyságos deputatus úri és főrendeknek ő Nagoknak s ő kegyelmeknek, nekünk bizodalmas urainknak ő Nagyságoknak s ő kegmeknek adassék.**

Hátlapján más kézzel: Toldalagi János és Daniel István uramék levelei a. 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XXVIII.

1687. márcz. 19.

A fejedelem rendelete Telekihez.

Michael Apafi, dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Spectabilis ac generose fidelis nobis syncere dilecte salutem et gratiam nostram. In recenti érkezett tudósíttatásinkra nézve szükséges volna bár kegmednek, egész depu-

tatusi, becsületes úri és főrend híveink etiam de praesenti mellettünk volnának, kihez képpest késedelmet kegmetek convocáltatása nem szenvedhetvén, kegmesen és serio parancsoljuk minden kigondolható maga mentségét félre tévén, ad quartum proxime affuturi mensis Apr. fogarasi várunkban jelen lenni el ne mulassa, különben cselekedve, in tali casu nem compareálásáról decernáltatott poenat el nem kerüli, másképpen is animadversiónkat tapasztalja magán. Secus non facturus. Datum in curia nostra Komanaiensi die 19. Martii a. 1687.

M. Apafi mp.

Lap alján: Az úrnak Teleki Mihály uramnak.

Külczím: Spectabili ac groso Michaeli Teleki de Szék, consiliario nro intimo, exercituum regni et nrorum generali, comitatuum Albensis Tranniae, Tordensis et Maramarosiensis comiti, arcium nostrarum Huszt et Kővár, praesidiorumque in iisdem constitutorum ac districtus ejusdem nominis Kővár, sedium item Siculicalium Csik utriusque Gyergyo et Kászon capitaneo, decimarum denique nrarum fiscalium avendatori ubique suppremo etc. fideli nobis syncere dilecto etc.

(Eredetije a Teleki levéltárban 3587. sz.)

XXIX.

1687. márcz. 24.

Teleki levelezése Enebell küldetése ügyében.

a)

D. Generali Veterani 24. Martii 1687.

Illustrissime et Excelsissime Domine Comes Domine colendissime.

Tradidit mihi honestissimas Vrae Excellentiae literas magnificus dominus Julius Franciscus Enebell de Visenberg inclyti regiminis Vrae Exciae capitaneus, cujus adventum sicuti a spectabili ac generoso domino ablegato Samuele Kalnoki informabar, citius sperabam, siquidem ex aula domum plane reverti volens, quam primum intellexi me ad alium usque diem continui et expectavi, qui quam primum appulit statim celsissimo principi et dno dno meo clementissimo humilime repraesentavi. Quem sua Celsitudo clementissime admisit et honorifice tractavit atque commissarium (qui cum dnis officialibus excellentissimi dni generalis Hajszler deambulabat, eidem adjungi curavit, facultatem

impertiens et benignissimo salvo passu muniens, ut ubicunque locorum praelaudati dni generalis Hajszler officiales equorum emendorum dabant operam, illa imo et latiori via suam intentionem exequuntur. Doleo, quod cum praetitulato dno capitaneo (quem diutius morari sperabam) confidentius agere non potuerim, quod ex parte mea non defuisset, nisi suum sic admaturaret reditum, lucrifaciens meam tam erga Vram Exciam obligationem, quam suae magnificentiae inserviendi studium altera quoque occasione contestari. Perscripsi dno praefato commissario, ut nominatum dnum capitaneum Bistriciam usque comitetur omnemque itineris impendi curet commoditatem. Rogo Vram Excellentiam deinceps etiam mihi imperare dignetur, sum enim et maneo Vestrae Excellentiae obligatissimus servus.

b)

Magnifico domino capitaneo Julio Francisco Enebell de Visenberg.

Doleo magnifice domine mihi observande, quod propter tam citissimum reditum, cum Vestra Magnificentia conversari et notitiam contrahere nec potuerim, spero tamen favente Deo dari alteram quoque occasionem talem intentionem ad vota contestandam. Perscripsi domino Commissario, ut Vestram Magnificentiam Bistriciam usque comitetur et quantum poterit itineris commoditatem adoperetur. Rogo Vram Magnificentiam meas literas ad excellentissimum dominum generalem datas ne gravetur suae Excellentiae praesentare sibi persuasissimum habere, quod sim Vestrae Magnificentiae ad serviendum paratus.

Külczím: Veterani uramnak s ide bejárt kapitánnyának így írtam Szebenből 24. Martii 1687.

(Komáromy fogalmazványa. A M. N. Múzeum birtokában.)

XXX.

1687. márcz. 24—25.

Kolosvári János jelentése Kálnokynak.

a)

A márcz. 24-iki jelentés.

Rabi állapatom szerént való alázatos szolgálatomat ajánlom Uram kegmednek, isten uram kegmedet minden szomorúságtól oltalmazza, kívánom.

Kegmed 21 praesentis költ levelemre való válaszát ma délben nagy alázatossággal vettem, szegény rab szolgája mellett való instantiáját adja Isten más állapatomban életem fogytáig alázatoson szolgálhassam meg uram kegmednek, továbbra is kérvén uram kegmedet minden utakat és módokat hamar üdőn való szabadulásomban felkeresni és innen kiszabadítani méltóztasson az mi keglmes urunk ő naga méltsgos személye, főgeneralis uram ő kegme és az nemes haza statusi előtt szegény szolgája mellett instálni el nem mulatván, ő nagok s ő kegmek előtt declarálván ennyi hosszas üdőtűl fogva az élés administrálásában való fáradozásunkat és azon élésnek fogyatkozás nélkül való bészolgáltatása után réám következett váratlan és reméntelen bajos és szoros fogságomat; kegmed uram bölcs elméje szerént voltaképpen mind ő nagokkal s ő kegmekkel elhitetheti azt, énnékem itt szenvednem nem kellene ennyi bajoskodásim után, mind penig munkálkodhatik abban (ha ugyan fide jussosokat kíván Veterani uram ő naga az vidéktől az praetendálandó restantiák iránt, melyekben én semmit nem tudok és reám bízva abban semmi nincsen) küldhetnek n. Belső Szolnok vármegyéből helyemben ő nagok s ő kegmek emberséges embereket és engemet kiválthatnak innen, mivelhogy Széki Márton uram ő kegme innen re infecta quietantia nélkül elment az urak untalan szorgalmaztatván az sietéssel bennünket; minek igazgatása, conferálása és egyéb computusokra nézendő dolgokat reám bízván és én is lévén interessatusabb benne, ha ugyan sokáig itt kelletik raboskodnom, az ide szállított élésnek rendes administratióját, onnan belől való erogatióját, és az külömböző helyekről és személyektől interveniált defectusokat maga nállam nélkül Széki uram el nem igazíthatván, az nemes országnak minémű kára forogjon benne, kegmed uram itílje meg. Furtenburgh uram tegnap haza jövén, két aranyam adásával obtineáltam quietantiát ő kegmétől, külömben nem 10000 köböl búzáról és 12000 köböl zabról, valamint onnan belől parancsolva volt, az szerént, melyet ha az szerént eddig kiadott volna, meg is nyugodtunk volna Erdélyben, miolta bészolgáltattuk az élést, de mindeddig húzta, halasztotta s most adta ki; a fő commissariusától várt, mind Szathmárt lévén. Az quietantiát, uram, nem bátorkodom elküldeni, kegmed tudósítson, mitevő legyek, mindjárt. Udvarhoz küldjem-e? kegmedhez-e? mert nem bátorságos hordozni. Engem, uram, ide még 19 Martii béküldött aristum alatt Sprincfel uram Láposról; itt valóban szoros őrizet alatt tartatom (salvo honore). Félve mindenik strasáltat éjjel-nappal, nem tudom

mit akarnak velem. Veterani uram ő naga írja, hogy írnék Caraffa uramnak ő nagának Eperjesre és ha ő naga elbocsáttat, Veterani uram ő naga nem ellenzi. Én uram alázatoson kérem kegmedet, írjon mellettem ő nagának is mentűl hamarébb, ha ugyan Veterani uram magától el nem eresztheti, mindazáltal, uram, tudom Caraffa ő naga nélkül is vagyon módja ő nagának elbocsáttatásomban, csak akarjon s kegmed instantiája tudom nem is lészen hejába. Az vidékről, uram, most jövén levelem, azok, uram, igen megbódultak, nagy része oda hatta mindenét, elfutott, mivel 150 lóval két hete lesz az jövő csötörtökön miolta rajtok élődnek, teljességgel elpusztul az a darab föld, nem állhatja soká, mert rútul bánnak véle, az borért verik — rontják az szegénységet, és mindenére 80 forintot erőszakkal akarnak extorqueálni, mi végre, én nem tudom, én megírtam, semmit ne adjanak, eléggé biztatom innen őket, az mint tudom, de haszontalan biztatás, ha uram onnan belől ő nagok s ő kegmek nem jovolják, én oda bé is már kétszer is írtam inségek felől, kivált Lápos lábra nem hiszem, hogy soha állhasson, mind ott vadnak. Isten áldása legyen uram kegmeden.

Irtam Nagybányán rabszálláson 24. mar. 1687.

Kegyelmed szegény rab szolgája
Kolosvári János m. p.

Oldalt P. S.: Valóban félnek uram attól is, az mint halljuk az egész armáda Büdfalva felé Lápos vidékén jő ki, mely ha úgy vagyon, annál inkább elpusztulnak. Kgmed uram ha érthette, tudósítson éjjel-nappal, mihez tartsák magokat s engemet is ide etc.

P. S.: Kegmed uram az élő Istenért mit vehet eszében indulások felől, merre és mikor lészen, had tudhassuk ahoz alkalmaztatni magunkat.

Más kézzel: 1687. 24. Mart. Kolosvári János uramtól.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

b)

A márcz. 25-iki jelentés.

Rabi állapatom szerént való alázatos szolgálatomat ajánlom uram kegmednek, Isten uram kegmedet minden szomorú változásoktúl oltalmazza, kívánom.

Kegmed 21 praesentis költ levelét 14 ejusdem vévén nagy alázatoson, én is mindjárt írtam uram kegmednek mind magam, mind penig nyomorult vidékünk dolgairól, kételkedvén benne, mikor érkezik kegmed kezében, ujjólag uram, akartam kegmedet tudósítani. Engemet uram, ide 19 praesentis 40 vitézek által Springsfel kapitány uram Láposról békisértetvén, igen szoros arestom alatt tartatom, nem lévén csak fél felé is (salvum sit) muskotélyos nélkül szabados menésem, mit akarnak velem, nem tudhatom; mind Láposon létemben, mind azolta, miolta ben vagyok, egy nehány úttal Springsfel uram írván, Lápos és Kővár vidékein restantiában praetendálandó 30,548 forintot, avagy még többet, tőllem és az vidékektől sollicitál, mely restantiát én nem értek, nem tudok, adósok-é? nem-é? Resolváltam magamat sokszor, egyebet mi reánk az nemes ország nem bízott, az 10,000 köböl búzának és 12,000 köböl zabnak administrálásánál, melyet fogyatkozás nélkül praestáltunk, többet nem praestálhatunk, bizattak többre nem lévén, mindazáltal ők csak igíretet, contractust forgatnak, melyhez is én semmit nem tudok, megmondván, az mi kegmes urunk ő naga és az nemes ország statusit illeti azon dolog, nem ily alávaló és csekély elméjű embert. Tovább uram, úgy hallom szintén mostan jövén Láposról hozzám, már az executióhoz fogatott az vidéken. Búzát, zabot hol kaphat, csépelteti és az láposi templomban szállíttatja, pénzt és búzát s zabot vetett föl az vidékre, mit akar vélle, nem tudják, elég az, hogy onnan el nem akar menni, miglen vagy onnan belől, vagy az vidékről satisfactiója nem lészen. Én uram, nem hiszem, hogy (ha ő nagok és ő kegnek kglmes jó igíretek szerént onnan belől ki nem pótolják és ez nyomorult, utolsó pusztulására közelített vidéket meg nem szánják), hogy azon nagy summának megadását véghez vihessék, ha ugyan executióban vétetődik azon restantia, teljességgel elpusztulnak, nem semmi uram, már az télen egynéhány úttal feles németek és most is 150 lovas már két héttől fogva rajtok minden misericordia nélkül quartélyoz, az egy faluban Láposon lévén mind, borra, serre és mindenre elégedendőképpen és usque ad lubitum őket erőltetvén, annak nem praestálhatásaért vervén, ront-

ván, kergetvén etc. nyavalyásokat. Én uram, innen eléggé instálok az kapitánynak mellettek, de csak haszontalan, úgy látom, parollát adott, hogy felettébb nem cselekeszik, de semmit az vitézek tőlle nem dependeálnak, minden erőszakot csak elkövetnek, ott már sem széna, sem abrak nincsen, Kegdet uram az istenért kérem az szegény vidék képében is, az mi kegmes urunk ő naga, főgenerális uram ő kegme és az nemes ország statusi előtt instáljon mellettek és mellettem is szegény szolgája mellett, tudom, foganatos lészen. Veterani uram ő naga írja, Caraffa uram ő naga híre nélkűl nincs autoritásában elbocsáttatásom, én penig úgy hiszem, csak ő naga akarjon, mindjárt meglehet. Ugyanis mit vihet ő naga velem végben ingadozó nádszállal? Ha az én itt való szenyvedésemmel használhatnék valamit nemzetemnek és édes hazámnak, kész resolutióval és indulattal szenyvedek usque ad respirium. Széki uramnak szükségesképpen innen el kellett az urak parancsolatjára menni re infecta quietantia nélkűl, mert soha bizony nem obtineálhatunk uram quietantiát mindaddig, míg Syhm uram Eperjesről meg nem jöve, Furtenburg uram ő naga nélkűl csak nem ada; már uram Furtenburg uramtól valami nehezen két aranyaimnak odavaló kételen ajándékozásával obtineáltam, az szerént, mint onnan belől parancsolva volt és magunk kivántuk, nállam lévén, Kegd parancsoljon felőlle, mitévő legyek; mert bizonytalan lévén hordozása, nem merem minden embernek kezében adni. Úgy hiszem, holnap után Széki uram udvarhoz jut, ő kegme is minden dolgokat alkalmasint, kivált rajtunk esetteket reportál, az nemes országnak, nemes vármegyének írtam supplicatiókat szóval is Széki uramra bízván, micsoda válaszom leszen, Isten tudja. Kegd is uram (mégis ultimate kérem) instáljon szegény szolgája mellett mind oda bé, mind general Veterani uramnak ő nagának; azonban az nyomorult vidékről szállíttassa el az vitézeket, ne pusztuljanak teljességgel el nyavalyások végképpen, az isten is megáldja uram Kegdet érette. Bő irásomról alázatoson követvén uram Kegdet maradok

Kegdnek kész és alázatos rabszolgája Nagy-Bányán, rabszálláson 25. Martii 1687.

Kolosvári János m. p.

P. S. Az vidéknek már majd nagyobb része elfutott, Kővár vidéke egészlen, ott senki hon nincsen, mert ugyan talám eddig Láposról Kővár vidékére általment volna, onnan is nemes embereket horgásznának, úgy látom, de én idején Katona Mihály uramnak megírtam vala az dolgokat etc.

Az szigeti gyilkost uram az német kapitány kiragadván szolgabiró kézből és mindenét elfoglalván, beküldte Bányára az tömlöczben, mit akarjon vélle, nem tudom. Úgy látom, ispánnak teszi ő magát erőszakkal, én uram innen mit tudjak tenni? Az becsülletes szigeti ember megtudja uram voltaképpen ezen dolgot mondani etc. nincs ott uram semmi jurisdictiója most az tiszteknek etc.

Külczím: Tekintetes nemzetes Kálnoki Sámuel uramnak ő kegmének titulus, jó uramnak ő kegmének nagy alázatoson.

Más kéz: 1687. 25. Martii Kolosvári János uram.

(Eredetije az Erd. Múz. birtokában, gr. Kemény-gyűjtemény 32. kötet.)

XXXI.

1687. márcz. 26.

Teleki levele Gyerőfyhez a delegatió ügyében.

Ajánlom kegyelmednek szolgálatomat.

Kegyelmed levelét becsülettel vettem; betegeskedését bánom, s károsnak is tartom mind a mi kegyelmes urunk ő nagysága, mind a nemes ország dolgaira nézve; erről azért nem nekem, hanem a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának írjon kegyelmed. Az urak s delegatusok a jövő péntekhez egy hétre gyülnek össze Fogarasban; én bizony nem tudom, ki készülhetne már ily hirtelen oly hoszszú útra, én pedig jó szívvel maradnék. Isten kegyelmedet gyógyítsa, s éltesse jó egésségben. Szeben, 25-a Martii, 1687.

kegyelmed szolgája, komja
Teleki Mihály m. k.

Külczím: Tekintetes nemzetes Gyerőfi György jóakaró komám uramnak.

(Eredetije gróf Kornis Károlynál.)

XXXII.

1687. márcz. 28.

Kálnoky jelentése a delegatiónak.

Ajánlom Ngtoknak s kglmeteknek alázatos szolgálatomat. Isten kivánatos áldásival örvendeztesse és szegény hazánknak gyenge békességinek oltalmazására segélje, s boldogitsa Ngtokat s kglmeteket.

Miolta Ngtok s kglmetek az győlést elbontotta, az urat generalis uramat ő kglmét gyakran tudósítottam az itt való bajos dolgoknak folyásiról. Legközelebb penig Oklicsányi uram által, minthogy ő kglme general uram szavait sokszor hallotta, Caraffa uram ordinantiáit látta; mely nehezen tartóztathattam Veterani uramat az Lápos és Kővár vidékire való bemeneteltől, csak az jó Isten tudja.

Immár sok instantiaimra resolvalta magát ő nga, hogy 6. Aprilis az hadakot kimozdítja és Bányára szállítja; ott lévén kenyere és abrakja az erdélyi beneficiumból. De mivel Caraffa uram azt parancsolja ő Ngának, hogy mind az hat holnapra való négy ezer portiok summaját megvegye (sőt Aprilist is itt töltse el) kévánja, hogy az vármegye öszvegyüljön, és mind az hat holnapokról való számtétel stricte meglegyen, hogy valamely faluk nem administralták portiójokat, avagy mentest megfizessék, avagy kezest adjanak s bizonyos napra Bányára administralják. És így, minthogy ennek az szegény vármegyének minden holnapra való contributiója florenos 26,000 nimet forintot teszen, azonkivűl Februariusnak és Martiusnak is sok csorbája fog esni, minthogy egy nehány faluk régen elfutottak az havasokra, én félek attúl legalább 40,000 fr. adósság marad rajtok. Akkor leszen itt az bajoskodás, akkor volna szükséges az tanács. Mert vagy contractust csinál az adósságról vélek; vagy sok számu nemes [embereket elviszen kezeseknek, egyiket (azt mondja) megkivánja. Még ez az szegény romlott vármegye mind eddig contractust nem subscribált; noha tavaly sok embereket elvitték magokkal, most már inter duo extremà mala melyikhez nyúljanak? Mert soha bizony valamelyik nélkül ki nem mennek.

Nekem instructiom az mi volt, két hét alatt mind véghez vittem, és ha az mü kegyelmes urunkhoz való köteles hűségem s hazám szereteti nem viselt volna, úgy tetszik régen elmehettem volna innen, de láttam az következő nagy gonoszt s úgy subsistaltam; már nyolcz hetet töltöttem itt annyi bajoskodással, hogy csak az jó isten tudja, néha napjában csak ételemre való időm is alig volt, az szegény nyomorodott nép szüntelen rám járt, az general előtt instaltam mellettek; túl penig az vitézlő rend ottan inopportune csak rám járt portiójoknak administraltatása felől. Én magamat nem immiscealtam expresse semmi oly dologban, mely instructiomat sérthette, de alattomban, ispán urammal igazgattuk úgy az dolgokat, hogy ha tavaly ilyen disciplina lett volva, megvallja mind general uram s mind ez az tartomány, hogy jól subsistaltak volna; de semmi

rend nem volt, hanem magok voltak az vitézek mind gazdák, sáfárok és szakácsok; abból lett annyi tékozlás, hogy azt képzeni nem lehet, az ki itt nem forgott. Csak most is, ugy hiszem eddig való expenzák százhúszezer nímet forintra rá mennek.

Ngtok s kglmetek mennyi oblatiot tett Donath uram által Caraffa uramnak, én azt meghatározni nem tudom. De hogyha ő kglme kedvet nála nem talált, én félek attól; követ atyánkfiai is Eperjesről úgy irják, Caraffa uramnak ide 19 praesentis írt utolsó ordonantiaja is azt tartja, csak bemenjen, ebben kétsége ne legyen. Tudja csak az jó Isten, mennyi instantiaim voltak Veterani uram előtt, ne cselekedje, eddig tartóztattam, minap is hogy Láposra egy kapitánt külde, egy egész regimentet akar vala küldeni, addig törekedtek, hogy csak 120 lovast küldött, azok mit követtek ott el, kétségkívül nagyobb mértékben ment Ngtok s kglmetek füleiben híre. Elég az, hogy szegény Colosvári János uramot arestalták, Bányára vitték. Egynehányszor reménkedtem mellette, bocsáttassa el general uram, de csak azzal menti magát, hadd legyen Caraffa uram előtt hire, hogy nem aluszik (mert olyan terminusokkal írt neki, láttam) hitire elbocsáttatja, csak az erdélyi accommodatiót lássa.

Maga kivánta Veterani uram, hogy Oklicsányi uramot beküldjem, hogy ha ad 12. Aprilis Bányára jő resolutiója, és bizonyos fizetése jő az hadaknak, ott subsistal, sőt kapitányját is revocalja Bányára, de ha nem contentálódik azon az napon túl parolája alól szabaduljon fel és ne okoztassék Erdélytől, fenyegetődzik, hogy valamit hadai eltékozolnak semmi abban nem tudatik számban s még is az adósságot csak megkivánják.

Ez az szegény romlott vármegye is becsületes atyjokfiát Szegedi Sigmond uramat küldötte Ngtokhoz és kglmetekhez, hogy ha mi subsidiummal lehetne hozzájok, ő kglme által szóval is izentem, az mit az irásból kifelejtettem volna. Harmad napja császár ő felsége belső embere az kassai kamaráról Gyürki Pál uram érkezvén valami szálly fáknak vételire, izente nekem általa, Caraffa uram intimáljam az mi kegyelmes urunknak ő ngának az három ezer ökröket, ha megadnók jó árán acceptálja az adósságban. Azt mondja hitire, látta szemével az bellicum parancsolatját, hogy az contractust effectualtassa Erdélylyel. Már Ngtok s kglmetek resolutiója engemet Bányán talál, mert én itt igenesen Kővár felé akarnék általmenni (míg ezek az hadak Szőlős felől kerülnek), meglátom, hogy az bement kapitany mit csinál. Mivel penig az idő igen rövid, több irásomat nem küldhe-

tem. Az Istenért, ha csak 40.000 forintot is Bányára ad 12. Aprilis küldjön, mert semmi reménségünk az adomnál Isten után nincsen. Isten segílje minden jóra Ngtokat s kglmeteket kívánom és maradok

Sziget, die 28 Martii 1681.

Ngtoknak s kglmeteknek
köteles alázatos szolgája
Kálnoki Sámuel m. p.

Lent: 1687. 28. Martii Kalnoki S. uram az Deput.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXIII.

1687. ápr. 2.

Teleki jelentése a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem nékem jó kglmes uram fejedelmem.

Ngod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem, eddig is kglmes uram el nem mulattam egynéhány ízben a végekre írni az vigyázás felől, ennekutána is el nem mulatom, de annál mind többet tenne Ngod méltóságos parancsolatja, a mint hogy alázatosan javallom is kglmes uram, hogy Ngod mind Beszterczére, Szamosújvárban, Kolosvárban, Kővárban, Csehben, Somlyóra s Husztra is (noha Maramarusban most akarván költöződni az németek, az oda való küldés bajosabban lehet) mennél jobb formában parancsoljon, hogy szorgalmatossan vigyázzanak s méltóságos parancsolatit Ngodnak Ngodnak maga szolgái vinnék meg. Isten Ngodat az én jó kglmes asszonyommal s ifjú urunkkal ő ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen jó egészségben éltesse. Kercsesora 2. Aprilis 1687.

Ngod alázatos szolgája, méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó kglmes uramnak, fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XXXIV.

1687. ápr. 7—11.

A fogarasi consultatiók.

a)

1687. ápr. 7.

A delegatió conclusumai.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 144—148. ll.)

b)

1687. ápr. 8.

A delegatusok levele Caraffához.

Caraffa generalnak 8. Aprilis 1687.

Excellentissime domine, Comes nobis observandissime. Nolumus reiterare ea, quae aliquot jam vicibus de damnis et expensis nostris Vestrae Excellentiae luculenter declaravimus, verum, quod per nostrum in aulam caesaream ablegatum generosum Joannem Donat aliquot adhinc diebus Vestrae Excellentiae certis sub conditionibus de dandis adhuc aliquot mille florenis, et aliquot centum bovibus, intimationem feceramus, hoc ipsum modo per praesentes explicamus, quod nimirum si a Vestra Excellentia assecurabimur, (quam tamen assecurationem per sacratissimam etiam caesaream regiamque Majestatem confirmari cupimus) quod pluribus quartiriis partes regni nostri Transylvaniae tam interiores, quam Hungaricae eidem annexae non aggravabuntur easdemque amplius membrum, vel pars exercitus caesarei sub ullo praetextu non ingredietur, et quae ad hybernandum ingressa est, sine mora revocabitur, nihil denique debiti ac restantiae praetendet contra partes ditiones nostrae Transylvaniae, tam interiores, quam exteriores signanter comitatus Maramarus, Szolnok, Mediocris et Kraszna districtusque Kőváriensem ac Laposiensem ac Debreczinum; non impositive (siquidem vel memoriam istius portionis exhorrescimus) verum ex syncera nostra erga suam sacratissimam Majestatem et christianam rempublicam devotione non parcentes tantis damnis et enervationi populorum: quinquaginta mille florenis Hungaricalibus et bis mille bovibus militibus caesareis gratificari supra tantam jam datam atque acceptam summam tam pecuniae, quam frumenti perpessa-

que, tam multa damna parati sumus gratificari, quorum quinquaginta millium florenorum triginta millia ad manus illustrissimi domini commissarii caesarei propediem, reliqua vero viginti millia cum praedictis bis mille bovibus ad proxima festa adventus Spiritus Sancti in Nagybanya exmitti curabimus, de quo Vestram Excellentiam assecuramus.

Quamobrem Vestram Excellentiam studiosissime rogamus cum jam tanta accommodationis nostrae, tam erga suam sacratissimam Majestatem quam christianam rempublicam supra cogitationes suas cognoverit exemplaria, subintellexeritque miseriam et enervationem populorum nostrorum, ne gravetur copias caesareas quantocius ex omni parte tam interiori, quam exteriori ditionis nostrae revocare, excursiones serio inhibere, ac de praedeclaratis desideriis nostris in bona forma nos assecurare, etiamque per sacratissimam caesaream Majestatem assecuratos facere, ulteriorem denique rerum statum ita accomodare, ut occasione Vestrae Excellentiae a sacratissima caesarea Majestate, neque publica christiana re abalienemur, alioquin cum vel minimus vermiculus sui defensa, quantum potest uti soleat. Si nos quoque pro nobis et populis nostris mediis defensivis uti cogemur: tam coram deo, quam orbe christiano non poterimus causari. Servet deus Vestram Excellentiam incolumem et diutissime felicissimam.

Excellentiae Vestrae
ad officia parati.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. ápr. 8.

A delegatusok levele Veteranihoz.

Domino generali Veterani.

Excellentissime domine, Comes nobis observandissime.

Humanitatem benevolumque Excellentiae Vestrae in nos regnumque nostrum affectum, tam ex generoso ablegato nostro Samuele Kálnoki, quam ex officialibus afflictissimi comitatus Maramarusiensis luculenter cognovimus, neque diffitemur Vestram Excellentiam, majori si voluisset enervatis illis populis esse potuisse difficultati, econtra quantum potuerit, etiam sublevamini adfuisse, quod uberius in prolongatione executionis suae ordinantiae experti sumus, neque intermittemus Vestrae Excellentiae cum universis statibus

regni gratis officiis recompensare ipsi etiam miserrimi populi laudem et honorem Excellentiae Vestrae propalabunt.

Nos realem erga suam sacratissimam Majestatem Caesaream et rempublicam Christianam devotionem contestari volentes, quomodo militi caesareo et hac vice gratificari intendamus, ex generoso ablegato nostro Samuele Kálnoki Vestra Excellentia edocebitur, ad quem nos referimus et Vestram Excellentiam divinae recommendamus protectioni. In arce nostra Fogaras 8. Aprilis 1687.

Vestrae Excellentiae ad officia parati.

Külczím: Oklicsani uram által Caraffa s Veterani generáloknak. Fogaras. 9. Aprilis 1687.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

Assecuratio super restantiis jam promissis juxta deliberatum in Fogaras 8. Aprilis 1687.

(Közölve Alvinczy Péter Okmánytár II. 136.)

e)

1687. ápr. 8.

Naláczy András és Bálintith uramnak írt levél a deputatusok neve alatt.

(Ugyanott II. 138.)

XXXV.

1687. ápr. 11.

A fejedelem rendelete hadfölkelés ügyében.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc.

Spectabilis et generose fidelis nobis dilecte syncere, salutem et gratiam nostram. Ez mostani háborgó üdőhöz képest belső meghitt tanácsúr híveink s a nemes ország deputatus rendei közakaratjok is a lévén, hogy a székelység közül is bizonyos számu gyalogokat conscribáltassunk: kegmednek azért kegmessen és serio parancsoljuk s hazájához való szeretetire s kötelességére kénszerítjük, jurisdictiója alatt való csiki, gyergyai s kászonszékekbeli gyalogokbúl

nyolczvant igen jó fegyveresseket és ruhásokat válogattasson öszve s tegyen olyan rendelést köztök, hogy 23-ik praesentis okvetetlen itt legyenek. Lévén egy alkalmatos hadnagy is véllek. Secus non facturus. Datum in arce nra Fogaras 11. Apr. 1687.

M. Apafi mp.

Lap alján: Csik.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék, consiliario nro intimo, exercituum regni et nrorum generali, comitatuum Albensis Tranniae, Tordensis et Maramarosiensis comiti, arcium nrarum Huszt et Kővár, praesidiorumque in iisdem constitutorum ac districtus ejusdem nominis Kővár, sedium item Siculicalium Csik, Gyergyo et Kászon capitaneo, decimarum denique nrarum fiscalium arendatori ubique suppremo etc. fideli nobis syncere dilecto etc. etc.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birtokában, Kemény-gyűjt. 32. kötet.)

XXXVI.

1687. ápr. 11.

Barcsai Mihály térítvénye.

Én Nagy-Barcsai Barcsai Mihály adom emlékezetül az kiknek illik ez szabad jóakaratom szerint adott reversalisomnak rendiben mindeneknek, hogy az én jó kegyelmes uram és édes nevelt hazám ellen való nevezetes vétkekben tapasztaltotván, ennek előtte való esztendőkben megfogattottam s törvényesen convincaltottam is, de az én jó kglmes uram nem gyönyörködvén az ellenem hazám törvénye szerént költ sententiának executiójában, az méltóságos tanácsi rend, sőt az egész ország statusi mellettem lött érdemes törökedéseket kegyelmesen tekéntvén az ellenem legitime költ sententiát mitigálni, és mind méltotlon személyemnek, mind penig birodalmamban levő kevés jószágocskámnak megkegyelmezni, sőt hosszos fogságomat is megelégelvén kezességen és illendő reversalis alatt való elbocsáttatásomra is lépni kegyelmesen méltóztatott ő nga.

Nem akarván azért én is ő nga és az ő nga méltóságos háza s édes hazám iránt háládotlonsággal okoztotni, magom szabad jóakaratom szerént esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiú és szentlélek, teljes szentháromság, egy bizony örök Istenre, hogy én valamíg ez árnyék világon élek: ez

hazából, megírt Erdély országából el nem bujdosom s elszökve is, sem titkon sem nyilván ki nem mégyek. Az mi kegyelmes urunk, méltóságos Apafi Mihály kegyelmes fejedelmünk, méltóságos Bornemissza Anna kglmes asszonyunk, és méltóságos második Apafi Mihály, nemes Erdély országa választott és confirmált fejedelme, ifjú kegyelmes uram ő ngok méltóságok sérelmére birodalmok megháborítására, sőt csak kisebb károkra s búsíttatásokra szolgáló dolgokban is magamat nem elegyítem, senkivel soha sem ez országban, sem ez országon kívül akarhol levéllel, és akarmicsoda nemzetségből állókkal is, semmi szinek és tekéntetek alatt, sem titkon, sem nyilván, sem magom, sem mások által sem nem tanácskozom, sem meg nem egyezek, sőt semmi úton és módon munkás is nem lészek; sőt mindazokat valakik, az én megemlített kegyelmes uraimnak s kegyelmes asszonyomnak gonosz akarói, ellenségei s árulói, minden személy válogotás nélkül és teljes életemben megesküdt ellenséginek, gonosz akaróinak s édes hazám megháborító árulóknak tartom, vallom és tehetségem szerént ellenek állani vérem hullásáig s életem fogytáig igyekezem, sőt az olyanoknak személyét s ártalmas dolgokat s csak szándékjokat is ha eszemben vehetem, minden félelmet, atyafiságot, bosszuságot, reménséget, sőt akármely világi tekénteteket is félretévén, az mi kegyelmes urunknak ő ngának, ő nga becsületes meghitt hívei által valósággal és híven megjelentem. Az mi kglmes urunk ő nga méltóságos udvarában sem egyszer, sem másszor, sem együtt, sem másutt nem mégyek, sőt ifjú urunk ő nga mellé is magamat sem egy, sem más akármi úton is beszínleni nem munkálódom s nem is színlem soha is. Sem az ő nga vagy az ő nga méltóságos successori előtt magomnak gratiat, vagy ez reversálisomban feltött conditiók alól való felszabadíttatásom felől sem titkon, sem nyilván, sem magom, sem mások által nem munkálódom. Az nemes ország, sőt az nemes vármegyék gyűlésére is soha nem mégyek, hanem ha jószágom oltalmára kételeníttető szükségem kivánná, semmi néműi conventiculumokban nem járok, magamhoz is senkit atyafiaim kívül nem jártatok, sőt másokkal való társolkadásamat is magam lokó helyemen kívül nem járván, hanem háborúságos időbeli futásnak idejin valamely erősségben recipiálom magomat olykor és oly helyen is penig ezen reversalisom szerént alkalmaztotván magomat távoztatom. Méltóságos fejedelmim, azoknak tanácsosi, sőt más becsületes úri főrendek, annál inkább ország dolgai igazgatásában magomot semmi úton nem elegyítem; Tökelyivel, Csákival, Sorban vajdával sem pedig egyéb nemzetből

vagy ez haza tagjaiból álló akármely rendbeli emberekkel is az mi kegyelmes uraink s kegyelmes asszonyunk méltóságok sérelmére, életek veszedelmére s birodalmak megháboríttatására s károkra szolgáló dolgok felől nem tractalok és nem colludalok; bosszút teljes életemben soha senkin sem titkon, sem nyilván sem nem űzök, sem állani sem magom, sem mások által, sőt bócstelenségére s kárára, annál inkább romlására senkinek nem igyekezem. Jószágot sem az mostani kglmes urunktól s asszonyunktól, sem az ő ngok méltóságos succesoritól nem sollicitalok, sem külömben is szerzeni nem igyekezem, sőt ha mi jószágot akormikor is azon kívül, amit most birok, akármi úton módon apprehendálhatnék is, kezemnél meg ne maradhasson, excepto iure consangvinitatis et successario, ha melyek rám devolválnának, se az mi mostani kegyelmes urunktól, sem az ő nga méltóságos successoritól sem titkon, sem nyilván és senki által gratiat, ezen conditiók alól való felszabadíttatásomat nem sollicitálom; egy szóval mostani sorsom circumscriptióját, minden részekben hűségesen viselvén előttem, minden hiba nélkül szentűl megtartom minden punctumiban, alioquin ha csak mi részíben inpingalni comperialtatom is, az minémű processuson ő ngoknak fog tetszeni, azon processuson életem s minden ingó s ingatlan javaim elveszésével büntetődjem, per praesentes szabad jóakaratom szerént vallom és obligálom magomot reá. Datum in arce Fogaras, die undecima mensis Aprilis. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo.

Külczím: Anno 1687. 11. Aprilis. Barcsai Mihály uram reversalissa.

(Egykorú másolat a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXVII.

1687. ápr. 14.

Teleki Mihály levele Naláczyhoz.

Ajánlom kglmeteknek szolgálatomat.

Kegyelmetek levelét becsülettel vettem; mivel jőjjenek legyen az követek, én egészlen nem tudom ugyan; de a mint sajdíthatom s kglmetek is megfogja látni 147 ezer kilenczszáz egynéhány forintot praetendalván 14-dik Martii Caraffa generál, azután lévén az Máramarosi martiusi s aprilisi expensák s Lápos-vidéki actusok, a Szilágyságon felvetett

lövő szerszámok alá való marhák exactioja, azokat belé tudván az 147 ezer summában, kevéssel haladta volna meg az ő talis qualis praetensiója az mi Oklocsáni uram által tött igiretünket, s alig hiszem azzal contentus ne lett volna Caraffa is, de legalább Veterani generál assequalhatván az maga ductussát, ha nem minden részeiben is, gondolom csendesebben alkalmaztatta volna magát, ha in tempore elvehette volna innét az választ. Mondja ugyan Oklocsáni uram, hogy Kállóbúl tudósították volna Naláczy András uramék Kálnoki uramat, de még 10-dik Aprilis nem vette volt, a mint kglmetek maga is megláthatja Kálnoki uram oda küldött tudósításából.

Kglmetek Oklocsáni uramat mi formában expediálta, azt én nem tudom. 2. Az is tanácsos lesz-e a Caraffa generálnak írt levelet magának is megvinni, Veterani generálnak is pariáját megmutatni mutato rerum statu? 3. Ha elmegyen Oklocsáni uram: Mikes Pál uram az harminczezer forintot s a paripát kiviszi-e? 4. Mit mondjon Oklocsáni uram, hogy megtért volt? 5. Kálnoki uram az egész dolgot és Oklocsáni uram által kiküldött conclusumot declarálja-e Veterani generálnak? 6. Ha azt kérdi Veterani generál, hol várja meg az hadakkal az Naláczi uramék által lett kivánságira való választ? arra Kálnoki uram mit feleljen? 7. Kálnoki uram kivánsága szerént eljőjjön-e Bányátúl, vagy ott legyen Veterani generál mellett? 8. Ha kérdi Veterani Kálnoki uramtúl, mikorra megyen resolutió az Naláczi uramék hozta követségre, arra mit feleljen Kálnoki uram?

Még tegnap mindjárt postán küldtem Naláczi András uramhoz, hogy tudosítson, azt írja ő kglme ma ide jő, innét udvarhoz megyen, elérkezvén ő kglme, beszélek ő kglmével is, kglmetek resolutióját is elvárom. Mert hogy csak én expediáljam Oklocsáni uramat s ne succedáljon a dolog s én okoztassam, az nem lehet, bizony dolog, a mint én is intézhetem az dolgokat, jobb lett volna ő kglmének meg nem térni, de már megtérvén, a követek is megérkezvén, mégis csak az elébbeni válasszal menni, consideratióra való dolog, kiváltképpen már a mi formában mi az dolgokat kezdtük folytatni.

Foelix civitas etc. s foelix quem faciunt etc. Non est sapientis dicere etc. nem ok nélkül mondták volt ezeket az régiek, hányszor vallók kárát az ugrándi expeditióknak, az rúgd összve s hadd ott etc. alkalmatosságoknak s mégsem tudunk tanúlni? Délig aludni, ebéd után crapulus fővel országot igazgatni, veszedelemkeresés.

Ez világi nagy potentátok éjjel-nappal tanácskozni szoktak, mégis sok hiba esik dolgokban.

Megmondám, úgy tetszik, mihelt eloszlunk, elég hírünk jő, bár csak két-három hétig üljünk együtt. Itt írhatnék többet is etc. Most ha már mind együtt volnánk a dolgok jobban s szaporábban folyhatnának, öten hatan az dolgokhoz bátran nem szólhatunk, annál inkább nem folytathatjuk az dolgokat, ha jól esnék még úgy is sok szót vetnének hozzá, ha rosszúl esnék pedig minket, kiváltképpen engemet okoznának, sic transit gloria mundi.

Interim, sua Majestas bene sperare jubet.

Ezen levelemet kglmetektűl visszavárom, ennek visszaküldése és erre való válasz nélkül Oklocsáni uramat nem expediálhatom. Isten éltesse kglmeteket. Kercsesora 14. Aprilis 1687. kglmetek szolgája, komja báttya

Teleki Mihál m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXVIII.

1687. ápr. 15.

Baló Mátyás jelentése.

Kegyelmes Uram!

Az itt való dolgok folyási, az adó rendkívül való késedelme, azon késedelemnek sokképpen való magyarázása, az Ngod embereinek itt igen ritkán való léte kénszeríte arra, hogy mivel egyéb embert nem találék ez nem igen bátor alkalmatossággal is Ngodnak írjak, reménlvén talám Ngod kezében megyen. Itt most az dolgok így folynak.

9. Aprilis jöve török császár embere franczia király levelével, mely Alsatiabúl 18 nap Constantinápolyhoz, onnét hét nap ide jött, mely ezeket az félig megholtakat úgy resuscitálá, hogy a kik láttatnak vala mintegy nyulaknak lenni ezelőtt, most viselik magokat mint vad oroszlánok és valóban is vigadnak. Expresse az franczia király írja, az némettel meg ne békéljék, mert maga in persona már Alsatiában százezer emberrel van, Flandriában küldött nyolczvanezeret, nyolczvan gályát is indított Hispania felé, mely hol fog kikötni, az alkalmatosság mutatja meg, az fővezér meg ne békéljék, erről az részről emberkedjék, úgy ő is az más részről: melyre nézve jóllehet ezelőtt sem volt kedve szerint az adó késedelme, de most bizony valóban sok idegen conceptusokkal vannak késedelme felől, és sokképpen is anatomizálják késedelmét, melyet én most elhagyok.

Maurocordatus uram ma is mondá az kapun, a fővezér mindennap kérdezi, hogy ha jött-é hír az erdélyi adó felől, tegnapelőtt pedig nagy rancorból mondta: látom én hogy az erdélyiek engem szóval tartanak, és minden bizodalmokot vetették az németben, melyből rövid nap kikopnak, és most igen felemelték fejeket, és sem adózni, sem szolgálni a török császárnak nem akarnak, de várjanak csak egy kevéssé, elhigyjék alább nyomatom fejeket, igen kitanúlván már minden dolgokat. Monda ismét: ha még öt-hat nap alatt az adó jövetele felől hír nem jő: a Muradin szultánnak eleiben küldenek, directe jőjjön Erdély felé, keményen rabolja s égesse meg. Ez az ember pedig hamar is megcselekszi, a mint kiváltképpen haragszik, hogy tavaly Saffenberget le nem vágatta Ngod, nem gondolván azt, hogy a véle ott járt németeknek egyik colonellusa mezőben megverte s mindenét elnyerte. Az muszka és lengyelek közt való békesség még csak in suspenso van. A tatár chám is ide küldé a muszka császár levelét, melyben assecurálja, véle való békességét megtartja, az rendes honorariumot is neki megküldi, melyet mint Maurocordatus uram monda, cselekszik azért: a pacificatio nem ratificáltatott, mert Lengyelországban is azólta diaeta nem volt. Ngodat az istenért kérem, ha még meg nem indíttatta az adót, ne késsék véle, ezeknek furorjuk in apertum incendium ne erumpaljon, azt pedig Ngod csak elhigyje, ha most láttatnak is valamit simulálni, de itt igen megnótáltatott, és ha az ő intézések szerint a kakas szó alkalmatosságával progrediálhatnak, nemhogy terhünknek könnyebbítése felől valami reménségünk lehetne is, de bizony többtől félhetni, mert ezek előtt csak akkor fog a ratio, mikor félnek, de mikor kedvek szerint perdül az koczka, semmi ratio nem használ, csak a mely nagy erszény pénzekkel lesz támogatva.

Tökölyinek ide majd minden harmad nap újabb emberei, levelei jőnek, mindenünnen való sok informatiokkal, én nem tudom van-é úgy? Ide úgy hozzák, a lutheránus magyar főrendeken, sőt Caraffa rút lanienája végett, és hogy őköt az franczia ellen akarnák vinni az imperiumban, valóban takarodnak az vitézlő vagy dicam, praedaló rend maga mellé és Munkácsra, valóban is vigadnak ad cantum Galli. Itt úgy hirdetik már az német had takarodnék felfelé.

A boncsokokat kglmes uram tegnap tevék ki, maga is a vezér ő nga a jövő héten kiszáll kedden, vagy szerdán és csak a hadak érkezzenek, melyeket igen felesen hallom hogy jőnek, maga is megindúl, és merre fordítja tenorem belli, azt én nem tudom. Ngodnak az élő Istenért igen

alázatosan könyörgök, méltóztassék helyemben kglmes igireti szerint más kapitihát küldeni, én kglmes uram, már negyvennégy hete, miólta táborban vagyok, sem egy lovam, sem egy pénz érő élésem, sem tizenegy egész holnaptúl fogva egy pénz érő praebendam, magam s szolgáim, mint a czigányok rongyosok, sok adósságban vagyok és ha nyakon kötve a vezér ő nga el nem vitet, innét ki nem mégyek, mert nem szoktam a jancsári talpaláshoz, de kezekben lévén, azt cselekedhetik velem, az mit akarnak.

A követ még meg nem jöve, sem semmi hír felőle nincs, hová lehete el, azt hirdetik Bécsben vitték volna fel. A mely császár embere a kardot és kaftányt hozá, tegnap kaftányozák fel misziri vezérségre, jól megadák szolgálatjának jutalmát.

A váradiak kglmes uram itt importunuskodnak vala, mivel jól a Ngod levelét nem interpretáltak volt, melyet 15. Fogarasbúl küldött volt Ngod, és a kapun nem szintén tisztességesen szóllalkoztunk vala öszve az passa kapikihájával, ki is onnét szállására vivén magával és a Ngod levelét velem interpretáltatván, megcsendesedék s megvallá, hogy ő nekik másképpen magyarázták azután csak abban marada.

Ezek kglmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal Ngodnak asztán meg akarék jelenteni etc. Nándor Albae 15. Apr. 1687.

Ngod alázatos megnyomorodott szegény szolgája
Baló Mátyás.

(Egykorú hivatalos másolata a M. T. Akadémia birt.)

XXXIX.

1687. ápr. 16.

A fejedelem levele Veteranihoz.

Domino generali Veterani. Fogaras. 16. Aprilis 1687.

Excellentissime domine comes, nobis observandissime.

Adhuc nona praesentis expediveramus nostrum aulicum Paulum Oklocsani, qui nisi a generoso ablegato nostro ab excellentissimo domino generale comite a Caraffa veniente ex medio itinere revocetur infallibiliter duedecima praesentis juxta desiderium Vestrae Excellentiae in Nagy-Bánya ad Vestram Excellentiam pervenisset. Quem iterum citato passu remittimus ac negotia per generosum ablegatum nostrum Samuelem Kalnoki Vestrae Excellentiae declaramus,

plurimumque in experta humanitate ac bono affectu Vestrae Excellentiae ulterius confidimus. Quod nos vicissim Vestrae Excellentiae cum universis regni statibus reali gratitudine demereri non intermittemus, divinae recomendantes protectioni. In arce nostra Fogaras.

Excellentiae Vestrae ad officia parati.

(Fogalmazvány Komáromytól, a M. N. Múzeum birtokában.)

XL.

1687. ápr. 16.

A fejedelem levele Kálnokyhoz.

16. Aprilis 1687. Fogarasban. Kálnoki uramnak. Praemissis praemittendis.

Kglmednek tudósítási sűrűjen jövén, az ország gyűlésének eloszlási után akarván succurrálnunk mind máramarosi híveinknek szegénységeknek, mind Kővár s Lápos vidékének, mind magunkat accommodálni az keresztyénséghez. Látván hogy Veterani generál is miérettünk szenvedett légyen (kinek jó alkolmaztatása felől Naláczi András uram is recognitiót tészen) és hogy kglmed írásira alkalmatosabban tehessünk választ, a kévánt terminusra Oklocsáni is odaérkezhessék ad sextum praesentis összvehivattuk vala tanácsi és delegátusi renden lévő híveinket, kiknek tetszésekből expediáltuk vala is 9-dik Oklocsánit, de elől tanálván Naláczi András uram, visszatérítette, melyet valóban bánunk, igaz ugyan Oklocsáni még tegnapelőtt érkezett vissza udvarunkban, Naláczi András uramat vártuk, hogy az dolgokat általa érthessük, de ő kglmétől is Bálinthit uram nélkül ki is még az Szamos mellől háza felé divertált, az dolgokot egészen meg nem érthettük, nála lévén az levelek, tovább peniglen Oklocsánit sem akartuk tartóztatni, hogy kglmed elméje is függőben ne légyen, Veterani generál is felőlünk ne gondolkozzék; minthogy azért az dolgokat is egészen nem értjük, tanácsi deputátusi híveink is eloszolva lévén, magunktól categorice nem resolválhatunk, Oklocsáni expeditiójakor, gondolván, hogy akkorra kglmedtől válaszunk jöhet, az jövő vasárnapra poroncsoltuk volt az egész delegátusoknak, hogy itt legyenek, itt is lesznek Isten megtartván bennünket egész számmal, azalatt Bálintith Sigmond uram is elérkezik, egészen megértvén az Caraffa generál kévánságit, kglmedet ottan sietve tudósítjuk, Caraffa generálhoz is expediálunk. Akartuk azért kglmedet előre is tudósítani, hogy érthesse az dolgokot,

disponálhassa az Veterani generál elméjét, azon is légyen kglmed teljes tehetségével, hogy csendesítse, kérje hogy hozzánk s ez országhoz eddig viselt affectióját tovább is continuálja. Az paripát szónkkal praesentálja s több jó akaratunkat is igirje s kérje legyen csendes várakozásban. Az mely pénzt pedig megindíttattunk volt Mikes Pál uram által, megporoncsoltuk valamelyik várban vitesse bé, újabb dispositiónkig, míg már mind magunk mind az egész delegátusok az dolgot egészen megérthetjük, és újobban concludálhatunk; azonban kglmed bennünket sietséggel tudósítson, hogy legfeljebb mához egy hétre vehessük kglmed tudósítását.

Másik levél formája.

Ezt vitte el Oklocsáni uram utóbban.

Kglmed sokszori tudósítására s szorgosztatására nézve, segíteni kivánván máramarusi s Kővár Lápos vidéki híveinknek s szegénséginknek is ad 6-tum összvehivattuk vala az egész delegátusokat s ő kglmeknek megegyezett akaratjokból mi formában expediáltuk volt Oklocsánit, 9-dik expediálván innét, úgy hogy az kévánt terminusra, úgy mint ad 12-mum Bányára érkezhessék, megérti kglmed az akkor expediált levelekből, oda is érkezhetett volna ad terminum, de Naláczi András uram előltanálván visszatérítette, melyet bántunk is, mindjárt vissza is akartuk küldeni még tegnap előtt, de Naláczi András uram érkezéséig nem érthetvén semmit az Caraffa generál kévánságiban, tartóztatnunk kellett, az estve ő kglme is elérkezvén s véle beszélgetvén, úgy is az egész dolgot jól meg nem érthettük, mert Bálintith uram divertálván az Szamostól házához, az levelek kiváltképpen az specificatiók, vagy minek kell írni, nála lévén, elsőbb expeditiójakor Oklocsáninak gondolván, hogy kegyelmedtől ujólag visszatérhet, az jövő vasárnapra poroncsoltuk volt az egész delegátusoknak, hogy itt legyenek, az mint hogy Isten megtartván bennünket itt is lesznek, így halasztanunk kell akkorra az Caraffa generálnak való választételünket; hogy azért kglmed elméje is függőben ne légyen, Veterani generál is felőlünk idegen gondolkozásokkal ne légyen, és hogy az elsőbb expeditiókor lett dolgokat megértvén, hihesse el, hogy nemhogy contemnáltuk volna, sőt tetszését akarván követnünk, látván hogy érettünk szenvedett is Caraffa generáltól, hogy inkább tekinteti nevekedjék, kiváltképpen való ok volt előttünk, mint az akkori expeditiókból kitetszik, ha kglmed hasznosnak s nem károsnak ítéli, megjelentheti ő kglmének; minthogy azért az haladásnak

nem mi vagyunk okai, úgy méltán ő kegyelme minket nem okozhat, sem azért híveinket, szegénységinket nem büntetheti; minden tehetségével legyen azon kglmed, ha lehet inducálja arra, hogy biradalmunkból vigye ki az hadakot, ha pedig az semmiképpen nem lehetne, legyen csendes várakozásban s tartsa szoros disciplinában az vitézeket, beljebb való excursióktól, militaris executiótól fogja el őket, hogy ne kénszeríttessünk mi is magunk szegénységünk oltalmára való mediumokhoz nyulnunk; Naláczi András uram hozta dolgokra nézve, az most hamar következendő delegátusok conclusumáig, az mely harminczezer forintokot Mikes Pál uramtól megindítottunk volt, megírtuk ugyan, hogy valamelyik várban vigye bé: de azt is megporoncsoltuk, ha az kglmed levelit vészi, mindjárt megindítsa azon pénzt; ha azért kglmed úgy gondolja hasznosbnak s jobbnak, ha Szin commissárius uram (minthogy kglmed is azt írja, hogy Veterani generál hozzá sem nyúlna az pénzhez) Bányára megyen s ott kézhez vészi, vitesse oda az pénzt és adják kezihez, csak hogy igen meg kell látni, hogy valamint más formában való tekintettel vagy itilettel következhető kettős fizetésben ne essünk, minthogy Naláczi András uram maga is recognoscálja Veterani generál velünk s szegénységünkkel való jó alkalmaztatását, melyért mü is ő kglmének kedveskedni kivánván; ha szintén az pénz kivitele halad is, de az számára küldött paripát kglmed praesentálja, igérvén több jó akaratunkat is, kérje, hozzánk ez hazához való affectióját tovább is continuálja. Az mennyire Naláczi András uram relatiójából az dolgokat érthetjük, hogy az dolgokban jobban procedálhasson, akartuk kglmedet arról is tudósítani: úgy vesszük eszünkben Caraffa generál az Nemes Jánosék subscribálta contractusok szerint akarja az egész acccommodatiót, igérte ugyan, hogy minden oldalfélt lett expensákot, militaris executiókat béveszen, de mi ellenkezőképpen experiáljuk, mert ha mindent bévett volna, vagy venne, az mostani elsőbbszeri Oklocsáni által elsőbbszeri expeditiókor offerált ötvenezer forint s kétezer marhák megadásával semmi praetensiója rajtunk az szerént is nem lehetne; ő kglme pedig azt mondja: Donát János oda érkezvén Eperjesre az statusok hosszú declaratióval Caraffa generálnak írt levelét (melynek pariáját Teleki uram kglmednek kiküldte volt) megadván, azután az télben kivitt százezer forintot rhénes forintokra számláltatni megigirték ő kglmének„ mely tészen huszezer forintot, újobban 8 száz marhákot igirtek mely is tészen az ő intézések szerént is (noha harmincz forintnál jóval feljebb vészik csak mely rossz ökörnek is bokrát)

tizenkétezer forintra mégyen. Az mely kétezer aranyat praetendál, hogy tavaly igirtek volt neki, annak megadását is offerálván Donát János által, elsőbben elvételét egészen denegálta, de azután azt izente, hogy azon contractusban való summában béveszi; mely is tészen csak négy forintjával is nyolczezer forintot. És így ez három rendbéli tészen in summa negyvenezer forintot, ezeket is megkivánván s megadván is, kilenczvenötezer német forint restantiát mondottak, hogy van ezeken kívül, — megitílheti már kglmed.

Veterani generál maga is Oklocsáni által küldött leveléber százezer forintokot praetendál; klmed is azt irja utólszor Teleki uramnak írott levelében, hogy százezer forintnál feljebb nem mégyen kévánságok.

Az mint Naláczi uram mondja az Lápos vidékin s a két Bányán Kővár vidékin elvette búzát arra akarják fordítani, hogy az innen kivitt tízezer köböl búzát kassai köbölre intézzék s úgyis az cassai köblöt négy forintban tudják, holott Eperjesen s Kassán ötön is elmégyen, quietantiát pedig úgy adtak róla mint erdélyi köbölre.

Az mint kglmed maga is tudja, hatvanezer forintnál többre ment az Bányára való zab szállításnak vecturája, melyet is acceptálni nem akar.

Kraszna s Közép-Szolnok vármegyéből húszezer köböl búzánál 12 vagy 13 ezer köböl zabnál többet vittenek bé Szatmárra, szerencse ha azt is acceptálja.

Az Máramarosban való martiusi s aprilisi expensákot, Lápos s Kővár vidékin való executiókot is igen megütögetve s rázogatva akarja csak acceptálni, azoknak is pedig felcircálása üdőt kévánna, mégis az contentatiót hamar kévánják.

Az mint Naláczi uram mondja két hétre fogadták ő kglmek Caraffa generálnak, hogy béjőnek, 2-da indúlván onnét, ma van két hete, még pediglen most sincs Bálintith uram, kinek érkezéseig (noha úgyis, ezeknél jobbakot nem hisszük értsük) az egész dolgokot jól s fundale *(így)* meg nem érthetjük. De akármint is az egész delegátusok összvegyűléséig, mely is már ötöd nap, újabb conclusumot nem tehetünk. Igyekezze kglmed az dolgokot mentől jobb formában s jobb rendben venni, bennünket is tudósítani, úgy hogy mához egy hétre vehessük bárcsak kglmed tudósítását.

Az mint informáltatunk Kraszna vármegyében feles vonó marhákot vettenek ágyuk alá, azt mondja ugyan Naláczi uram, azt is béveszik. Igazán mi mondhatnók most, ha volna bíránk; nemhogy mi adósok volnánk az ő talis qualis praetensiójok iránt is (ha az debreczeni s Bihar vármegyei exactiókot elhagyjuk is), de őket tehetnők adóssá.

Ha jó affectióját látja kglmed Veterani generálnak, kérje, hogy informálja Caraffa generált jól az dolgokról.

Csak az nem nagy szabadságtalanság-e, minket rhénes forintra s kassai köbölre erőltetnek, soha velünk a török azt nem cselekedte, kedveskedésből adnánk, amit adnánk, erővel extorqueálják mégis rajtunk s adósságnak tartják.

Mint feljebb is irók, mihelt összvegyűlnek a delegatusok, azon lészünk mind kglmedet tudósítsuk, mind kglmed által Veterani generált, mind Caraffa generálnak resolváljunk, nem is lehet pedig elébb resolválnunk, mert az statusoknak írott Caraffa generál levele oda vagyon Bálintith uramnál.

Ha pedig Isten úgy szerencséltetné a dolgot, hogy Veterani generál acceptálni találná az Oklocsáni uram elsőbb expeditiója szerént való summát és assecuratiót és azzal contentus lenne, igen jól esnék, úgy kglmed bár igérne is néki.

Kglmed azért igen caute, discrete, moderate procedáljon az dologban s mint sem véle kárt tegyen az dolognak, inkább az assecuratiót meg se mutassa; bíztuk az egész dolgot kglmed igaz hűségére s hazafiúságára, úgy cselekedjék, hogy valamint jót akarván cselekedni, gonosz ne jőjjön ki belőle.

(Egykorú másolat a M. N. Múzeum birtokában.)

XLI.

1689. ápr. 19.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa kévánom. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan akarám értésére adni, Lompérthoz tegnapelőtt érkezvén az vicecolonellus Plittestorff, negyed napig várták ott, ma onnét kiindúltak, és szállásokat rendelték mái északára Czigányihoz és holnap Karikához, egyenesen mennek kglmes uram Szeben felé, még Heisler generál ő nga hátra van, ezen holnapnak fogyta felé, úgy mondják ide érkezik, húsz németeket hagytak kglmes uram itt Somlyón, kik megvárják, és elérkezvén magával együtt bémenjenek. Onod felől írják kglmes uram, hogy az innepek előtt mind Vára városa, igen hirtelen egészen elégett, az tűz igen sok károkat tött mindenféle rendeknek. Ezután mint kglmes, ha mik occur-

rálnak Ngodnak alázatoson értésére adni, el nem mulatom. Éltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok esztendőkig, jó egészségben.

In Somlyó die 19. Aprilis. Anno 1689.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája míg él

Olasz Ferencz m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatoson.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XLII.

1687. ápr. 20—29.

A delegatio tárgyalásai.

a)

Consultationes ad diem 20. Aprilis anni 1687. in oppidum Fogaras indictae, cum negotiis ibidem expeditis.

(Megjelent Alvinczy II. 149—171. ll.)

b)

A portai és külországi expeditiók.

(Megjelent Török-Magyarkori Államokmánytár VII. 231—241. ll.)

c)

Instructio Specialis pro legato ad portam Othomanicam expedito Anno 1687. die 24. Aprilis.

(Megjelent Alvinczy II. 180. s köv. ll.)

d)

1687. ápr. 24.

A fejedelem levele Veteranihoz.

Domino generali Veterani.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Literas Excellentiae Vestrae per dominum Oklocsányi ex Maramarus mihi scriptas debito cum honore acceperam, ad quas tunc statim rescripsi, sed literae meae per pare-

fatum dominum Oklocsányi qui ex medio itinere revocatus erat, relatae sunt, tandemque dum iterato expediretur pluribus literis istas oblitus est auferre. Benevolentiam Excellentiae Vestrae, quam erga comitatum Maramarusiensem bonaque mea Kővarino adjacentia praestitit, et mihi spectabilis ac generosus dominus Samuel Kalnoki celsissimi principis ac domini domini mei clementissimi ad Vestram Excellentiam ablegatus declaravit, non tantum magni aestimo, verum debitis servitiis demereri conabor.

In eo vero Vestra Excellentia secura esse potest, quod altenominatus princeps ac dominus meus clementissimus universique regni inclyti status et ordines in quantum possunt, tam sacratissimae caesareae Majestati, quam reipublicae christiani etiamque Vestrae Excellentiae complacere studebunt. Ego quoque libentissime inservire non intermittam, de quo per praefatum dominum ablegatum Vestra Excellentia luculentius informabitur. Quam interim divinae recommendo protectioni. Fogaras.

Kívül: Veterani generálnak Fogarasbúl 24. Aprilis 1687.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, mely Teleki Mihálynak szóló egy levélborítékra írva, a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. ápr. 26.

A fejedelem levele a lengyel királyhoz.

Serenissime et potentissime rex, domine dne benignissime!

Magnificus dnus Constantinus Vysinszki serenissimae Majestati Vrae referre potuit, quod ablegatum meum, magnificum et generosum Balthasarem Macskássi consiliarium intimum et comitatus Szolnok interioris supremum comitem, fidelem syncere mihi dilectum itineri admoveram, praecipuis ad serenissimam Majestatem Vestram documentis, sed in via impeditus, cur tantisper morari debuerit, serenissima Majestas Vra ex ipsomet clementissime est intellectura: nihil dubito, quin serenissima Majestas Vestra verbis eiusdem fidem adhibitura et postquam omnem regni mei statum fundamentaliter cognoverit, benignissime (sicut solet) sit pensitatura, atque regio cordi ita sumptura, ut paternam serenissimae Majestatis Vestrae benignitatem et efficacem assistentiam submissis servitiis demereri cum universis regni

statibus perpetuo sim obligatus. Interea serenissimae Majestati Vestrae incolumitatem, regiae suae gloriae amplitudinem ac votiva quaevis demisso corde apprecor solatia.

Serenissimae potentissimaeque Majestatis Vrae
servus obsequentissimus.

Datum in arce mea Fogaras 26. Aprilis a. 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

Jegyzet. Ugyanez apr. 10-iki kelettel megvan Alvinczy II. 143.

f)

1687. ápr. 28.

A fejedelem levele a svéd királyhoz.

(Megjelent Szilágyi Ferencz, Klio. Históriai Zsebkönyv. III. köt. 419—20. ll.)

g)

1687. ápr. 29.

Móses János tolmács hitlevele.

Én fogarasi Móses János, az mi kglmes urunktól ő ngától portai török tolmácsságra méltóztatván, szabad jóakaratom szerint vallom és esküszöm az élő Istenre, ki Atya, Fiu és Szentlélek, teljes szent-háromság egy bizony örök Isten engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem üdvösségét, hogy én megemlített kglmes urunk nemes Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura, és székelyek ispánja, nékem kglmes uram, méltóságos fejedelem asszony, méltóságos Bornemissza Anna kglmes asszonyunk és ifjabbik méltóságos Apafi Mihály választott fejedelmünkhez, ő ngokhoz s az egész ő ngok fejedelmi házához, tökéletes, igaz és hív, ő ngok ellenséginek ellensége és jóakaróinak jóakarója lészek, soha semmi szinek s tekintetekre nézve, ő ngokat el nem árulom, sem az ő ngok árulóival egyet nem értek, sőt életem fogytáig az ő ngokhoz tartozó hűségemben megmaradok. Ez tolmácsi hivatalban pedig valahol, és valamikor kivántatik, akár erdélyi s akár magyarországi, akár penig más egyéb dolgokban is, melyek a mi megírt kglmes urunk ő nga méltóságos személye, fejedelemsége és birodalma s az ő nga méltóságos fejedelmi háza békességét s boldogságát s ez hazának is csendességét, sőt (melyet Isten távoztasson)

ha az idő szükséges alkalmatosság úgy hozza, ellenkező dolgokról is, ha mit velem tolmácsoltatnak, minden szín és csalárdság nélkül tolmácslok, semmit az előmben adandó dolgokban s beszédben el nem mulatok, hagyok, sem változtatok; hasonlóképpen ha mit az kapukon, vagy másutt is, vagy jót vagy gonoszt is hallok, vagy vészek eszemben, melyek az én ő ngokhoz való kötelességemet illetik, az kiknek illik, igazán és híven megjelentem; másoktól pedig szorosan titokban tartom; hogy én általom, az ő ngokhoz tartozó kötelességem ellen, semmi ellenkező dolgok és hírek ne terjedjenek; egyébiránt is magamat az ő ngok méltóságos parancsolatihoz híven és igazán alkalmaztatom, mindenkor, mindenütt és mindenekben, minden félelmet, atyafiúságot, barátságot, ajándékot, igíreteket, egyéb reménséget, bosszúságot és egyéb minden kigondolható mesterséges szineket s módokat is kirekesztvén; külömben penig, ha cselekeszem, életem és minden javaim álljanak az ő ngok kglmességében ezen reversalisom ereje által, melyet kezem írásával és szokott pecsétemmel is megerősítettem.

Datum in arce Fagaras. Die 29. Aprilis. Anno 1687.

Coram nobis Joanne Fagarasi, m. p.
(p. h.)
et Stephano Boros, m. p.
(p. h.)
cancellariae majoris juratis scribis ac notariis.

Külczím: Moses János török tolmács reversalissa pro anno 1687.

XLIII.

1687. ápr. 26—27.

Az oláh vajda levelezése a fejedelemmel.

a)

1687. ápr. 26.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Most érkezvén postáink Landor-feérvárrat levő kapitháinktúl levelekkel, melyek közt az Ngod kapitihája levelit is vevők, melyben kér bennünket Ngodnak szóló leveleit küldenők brassai bíró uram kezében, ki is sietséggel küldhesse Ngodhoz, itt penig úgy adaték értésünkre, hogy az bíró Ngodhoz ment volna és Brassóban jelen nem volna,

annakokáért, hogy késedelem nélkül hamarébb juthassanak az levelek Ngod kezéhez, emberünk által sietséggel küldöttük Ngodhoz; kiknek szólnak az levelek, Ngod megláthatja és megadathatja, az kiknek illik. Ezután is oly dolgok occurálván, kiben Ngodnak kedveskedhessünk, jó szívvel megcselekszük. Itt minálunk egyéb híreink nincsenek, hanem az fővezér ő ngától érkezett parancsolatunk, táborban menjünk, ahhoz képest most abban vagyunk szorgalmatosak és készülünk, az császár parancsolatja szerint oda megyünk, az hova fognak parancsolni továbbra. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 26. Aprilis. Anno 1687.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli

oláh aláírás:

io Serban voevoda.

Külczím: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. Domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. ápr. 27.

Illustrissime Princeps domine frater amice et vicine nobis benevole.

Ngodat hogy bíztunkban kelleték búsítanunk követjük. Szükségünk lévén egy jó kőművesre, kérjük atyafiságos szeretettel Ngodat, ne nehezteljen egy jó kőművest küldeni ide, az kivel márványkűben kell keveset dolgoztatnunk, munkájárúl megfizetésivel böcsülettel visszaküldjük. Azomban porta szükségire fűvezér parancsolatjábúl kelletvén Brassóban vagy kétszázezer spárgát csináltatnunk, és azakat elkészétvén az tartzvári harminczadig elhozták, ott az harminczados megtartóztatván által jűni, nem akarja bocsátani Ngod parancsolatja nélkül; az az spárga penig nem mienk, hanem az hatalmas császárunké, és ha attúl is harminczadot vagy vámot köll adni a porta birodalma alatt lévő országiban, talám illetlen, külömben ha ugyan akadályasztatni fognak azon kétszázezer spárgák s az praefigált üdőre oda nem érkezhetnek, az hova az parancsolat vagyon, nem az mi dolgunk akadályasztotik, álljon az Ngod szabadságában; nekünk csak anni kedvességit mutatná Ngod azzal, hogy azon gond-

viseléstűl menekedhetnénk meg. Quibus in reliquo Illtem Vram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest die 27. Apr. Anno 1687.

Illtis Vrae fratres amici et vicini benevoli

Oláh aláírás.

Czímezés: Illmo Principi dno Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium regni Hungariae dno et Siculorum Comiti etc. dno fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XLIV.

1687. május 7.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemnek.

Méltóságos fejedelem, jó kegyelmes uram, fejedelmem.

Ngod méltóságos parancsolatját alázatos engedelmességgel vettem, közölvén öcsém Székely László urammal is. A fővezérnek egyebet Ngod nem írhat, hanem hogy Ngod az adó megszerzésében szívesen rajta volt, melynek eddig való meg nem küldhetésének okát, az adóval bemenő Ngod főkövetjétűl megérti. Egyéb dolgokbúl is relegálni kell ő kglmére követ uramra. Megiratván azt is, már az adót úgy tudja, Ngod megindították Szebenbűl. Minthogy kglmes uram holnapután úgymint szeredán ki is indítják, igírni kell Ngodnak továbbra is magát hatalmas császárhoz s fényes portájához való igaz hűségét s maga jó alkalmaztatását. Ngodnak az levelek fordítását és a kapikiha levelét alázatosan megküldöttem. Isten Ngodat sok esztendőkig szerencsésen éltesse. Szeben, 7. Maii. 1687.

Ngod alázatos szolgája, méltatlan híve

Teleki Mihál, m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó kglmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatoson.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XLV.

1687. máj. 7.

Kálnoky levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes Uram!

Ngod méltóságos levele által való parancsolatját Almási uram meghozván, nagy alázatossággal vettem. Én igaz hűséggel, tiszta lélekkel mint eddig is, mindenekben az szerént alkolmaztatni magamat csekély elmém s tehetségem szerént igyekezem; mindenekről az deputatusi főrendeket ő ngokat és ő kglmeket informáltam mind tegnap és ma is; itt kegyelmes uram elég szomorú példák estek, féltem bizony nem magam méltatlan személyemet, mely igen keveset ér, de az Ngod méltóságának sérelmit és az hazánk hitelinek kárát, hogyha az generálísnak oly assecuratiója nem jön mához egy hétre, melylyel quietálhassak: elviszen magával nem úgy mint követet, hanem böcstelen állapattal tractál. Melytől hogy az jó Isten az Ngod méltóságát oltalmazza, és országlását szerencséssé s békességessé tegye, szívesen kivánom. Datum Nagy-Bánya. Die 7. Maji 1687.

Ngodnak alázatos igaz híve míg él

Kálnoki Sámuel m. p.

Czímezés: Erdély országának méltóságos fejedelmének etc. nékem kegyelmes uramnak ő ngának nagy alázatossan adassék.

Más kéz: Sub dato 7. Maji a. 1687. Nagy-Bányáról írta, Kálnoky Sámuel uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XLVI.

1687. máj. 13.

A fejedelem levele Maurocordatushoz.

Illustrissime domine, Amice mihi observandissime.

Acceptis literis Illustritatis Vestrae ad me per honoratissimum Husszain Aga transmissis, ea, quae in admaturatione annui census Illustritas Vestra amicabiliter intimanda duxit, probe intellexi. Quantum insudaverim, ut ab isto regno Transylvaniae, modis omnibus labefactato, postergatis iis omnibus, quae obicem ponere poterant, tributum extorquerem, ac istis quoque perarduis temporibus portae fulgi-

dissimae, in signum veri et recti obsequii administrarem, ac quibus de causis rationabilibus hactenus in aerarium Imperatoriae Majestatis, plane citiusque non transmiserim, legatus meus pro censu praesentando expeditus uberius propediem est declaraturus; ad cujus relationem me referens, Illustritatem Vestram, ea qua par est observantia, rogo adhibeat operam, quatenus inveniat fidem mea portae fulgidissimae ab initio praestita illibata fidelitas, quam hactenus exemplariter et intemerate colui; eandem quousque vita mea erit superstes, Imperatoriae Majestati ejusque portae fulgidae contestaturus devotionem, quicquid inimicorum sinistre de me contextae secum ferant criminationes. Proinde cum jam tributum movisse persuasissimum potest habere Illustritas Vestra: ut legato meo opitulari ac mihi regnoque isti afflictissimo amicitiam et promptitudinem suam demonstrare ne gravetur, Illustritatem Vestram peto amanter et confidenter. Quam Illustritatis Vestrae benevolentiam ego quoque reciprocis pensabo una cum regno Transylvaniae officiis. Deus Illustritatem Vestram faustissimis prosperet successibus. Datum in arce mea Fogaras 13. Maii a. 1687.

Illustritatis Vestrae amicus ad officia paratus.

(Aláiratlan tisztázat a M. T. Akadémia birtokában.)

Jegyzet: A nagyvezérnek írt levelet l. Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 248. l.

XLVII.

A fogarasi delegatió határozatai 1687. máj. 13—15.

(Közölve Alvinczy II. 188. és 189., továbbá 194. ll.)

XLVIII.

1687. máj. 15—17.

Gyeröffy jelentése s az arra adott válasz.

a)

1687. máj. 15.

Gyeröffy jelentése.

Méltóságos fejedelem, nékem jó kglmes uram.

Tegnapelőtt alázatossan tudósítottam vala Ngodat, mennyi számú ökröket indítottam ki Bányára, ma érkezvén

Kálnaki uramtúl levelem, kiben írja, hogy az commissarius elérkezett, és hogy én innét elmennék, az commissariussal az árok felől megalkunnám; nékem pedig kglmes uram Ngodtúl semmi olyan parancsolatom még eddig nem jött, hogy vélek alkudjam, hanem hogy jó formában vegyek quietantiát perceptiójokrúl; pénzt is emleget levelében Kálnaki uram, hogy várnának az németek; Ngodat azért alázatosan kérem, méltóztassék nékem instructiót küldeni, mihez kellessék magamat tartanom, hogy jövendőben is magamat azzal megmenthessem; az marhákat igen lassan hajtják kegyelmes uram, itt több nincsen háromszáznál, ha magam előre elmegyek, itt nem lészen, ki percipiálja, az mint értem, már Ketzeli István uram ráérkezhetnék; Ngodat mégis alázatosan kérem, parancsoljon ő kglmének mellém való jöveteli felől, vagy penig más becsületes hívének, mert Isten látja kglmes uram nem járhatok, ez az hivatal penig lábos embert kívánna, nem kuldust.

Isten Ngodat szerencsés élettel áldja meg szíbűl kivánom. Dés 15. Maii 1687.

Nagyságodnak alázatos híve, szolgája

Gyerőffi György, m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő ngának, nékem jó kglmes uramnak ő ngának adassék.

Ugyanott más kéz: 17. Maji 1687. Gyerőffi uram levele az administrálandó marhákról hozták Fogarasban.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1687. máj. 17.

A fejedelem válasza.

Gyerőffi uram levelire való válasz.

Michael Apafi etc. Generose. Kegmed 15. praesentis Désről irott levelét vettük, mit írjon értjük, úgy hiszszük, becsületes meghitt tanácsúr s főrenden levő deputatus híveinkkel ő kegmekkel mostani utólszori confluxussokban lött conclusumok és velünk egyező tetszésekből való instructiója kegmednek az marhák administratiójáról, kezéhez ment eddig, kegmed succursussára melléje is rendeltettenek Horvát Ferencz és Stencsel híveink, szükség azért, hogy kegmed szakaszankint az marhákat úgy indíttassa, az mint megírtuk és az mint érkeznek s az utólszori szakaszszal

maga is megindúljon, az administratiójáról való quietantia vételre; az árok miben határozódjék meg, arról Kálnoki Sámuel uramnak vagyon istructiója. Nekünk minden felől azt írják, az marhákat megindították s vélek útban vadnak. Ha az marhák ösztövérségében lenne difficultas, kegmed bátron megmondhatja, ha az egész ország marháit mind egy helyben hajtanák is, az szénátlan s szalmátlan alkalmatlan tél és száraz tavasz miatt kétezer kövér marhát nem volna az ki válogatni tudna. Az pénzt is megindítottuk Daczó Gábor hívünk által, kinek is vagyon instructiója administratiójárúl. Eidem in reliquo etc.

Fogaras, 17. Maji a. 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XLIX.

1687. máj. 20.

Bálintith és Donát jelentése a delegatióhoz.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagtoknak s kegyelmeteknek etc.

Nagtokot s kegyelmeteket kelleték az itt való dolgokról alázatoson tudósítanunk, mü az mü kegyelmes urunk ő naga méltóságos parancsolatjából subsistáltunk volt Kővárban s annak utánna érkezvén ő Naga s Nagtok kegyelmetek újjabb parancsolatja, onnat megindúltunk s Kőváron innét értünk el hatszáznyolczvannyolcz ökröket s Remeténél mind azokkal együtt megállapodtunk, értvén, hogy az németek ki akarnak jűni az ökrök látni, az hová commissarius Szin uram ő Naga Kálnoki Sámuel s Mikes Pál uramékkal ő kegyelmekkel kijövén, ugyanott mindjárt számban is adtuk az marhákot s onnat ide Bányára béjövén együtt, másnap Veterani urammal ő nagával szemben voltunk és instructiónk szerént, a miket Nagtok kegmetek poroncsolt, abban szívesen munkálódtunk.

Az mü kegyelmes urunk ő naga assecuratiójával egyébaránt contentus volt ugyan, de mivel specifice Máramarosról emlékezet nem volt benne, semmiképen el nem hitte, hogy a Máramaroson lévő restantiát Nagyságtok s kegyelmetek oda értette volna és így a máramarosiak közűl kettőt csak megtartóztatott, igírvén, hogy a többit elbocsátja.

Mikes Pál uramot is penig addig el nem bocsátja, míg egész contentatió nem leszen, jóllehet mü sok ratiókkal

állítottuk, hogy meglévén már az ő Naga assecuratiója, ne tartóztasson ő naga senkit ott, de azzal menté többi között magát, hogy ő az maga részirŏl ugyan megcselekedné, csakhogy oda fel császár ő felségének is megírta, hogy zálogok vadnak itt s kétség nem lehet benne, hogy egész contentatiót ne tenne Nagtok s kegyelmetek s avval mentette magát oda fel Caraffa uram ő Naga előtt is, hogy azért nem ment bé ordinantiája szerént executióra, kihez képest már semmiképpen el nem bocsáthatja, külömben azt mondja, meg lesz poroncsolva ut honeste tractentur s itt maradhat Bányán Mikes uram az máramarosiakkal együtt, magával el nem viszi.

Továbbá szívesen igyekeztünk azon is, hogy Caraffa uram ő Nagához felbocsásson bennünket a több dolgoknak tractálására, maga recommendatióját is kivánván követségünk mellé, melyre mindjárást nagy kedvvel igéré magát, hogy megcselekszi, méltónak s illendőnek itélvén lenni s meg is cselekedte. De úgy mindazáltal, hogy az Vallis uram ő Naga hadaira az őszszel lett expensákon kívűl defalcatiót ne sollicitáljunk, mert semmiképpen meg nem engedi.

Mü váltig voltunk rajta, hogy a Lápos vidékin esett sok károkot és excessusokot ő Naga acceptáltassa, akar csak maga ha fel nem bocsátja, de semmiképpen arra nem inducálhattuk, avval állatván dolgát, hogy azok mind a militaris executiókon estek, mivel ő Nagának már ordinantiája volt, hogy mind ott, mind más részin az hazának peragálja az executiót quoquo modo, de ő naga mégsem cselekedett ordinantiája szerént, megszánván az országnak nagy romlását.

Végtire kívántuk azt, hogy avagy csak a Máramarosban esett károkot acceptáltassa s abban ugyan acceptáltak valami keveset, de bizony nem sokat.

Az Caraffa uram ő Naga oblatióját penig mü itt meg nem említettük Veterani uram előtt, az urunk ő Naga s az úr ő kegme jószági iránt, minthogy maga is titkoson izent volt felőle.

Az mely marhákot Máramarosból kihoztak volt, azokot, míg idejöttünk, visszabocsátották volt, egynéhány ugyan még maradott itt, de azok felől is igíretet tett.

Az kétezer aranyról Szin uram egynéhány ízben tudakozódván, hogyha elhoztuk volna, néki van poroncsolatja felőlle, hogy percipiálja, meg kellett mondanunk, sollicituskodván rajtunk, de megmondottuk, hogy nékünk az a poroncsolatunk, hogy Caraffa uramnak ő Nagának praesentáljuk, melyet maga Szin uram sem ellenze s tovább nem is urgeálta.

Továbbá, mivel vettük eszünkben s tudtuk is elébbeni experientiából, hogy Caraffa uram ő Naga az ide alább való tudósítás nélkül ezekben az dolgokban semmit nem fog cselekedni, mü közönséges tetszésből, mivel az commissariusok is itt voltanak, az eddig lett expensákot és egyebet is, a mi keveset eddig defalcálhattunk, computusban vettük és Nagtoknak s kegyelmeteknek is inclusában béküldöttük.

De mü nékünk az Nagtok s kegyelmetek utólszori irása nagy scrupulust tett, melyben írja Nagtok s kegyelmetek, hogy az húszezer forinton kívül, melyet Daczó Gábor uram hoz és a kétezer ökrök árán kívül circiter 25 vagy 26 ezer forint restantia ha lészen, holott a dolog sokkal külömben vagyon, mert igaz dolog az, hogy a máramarosi restantián kívül a Lápos s Kővárvidéki restantia többre nem mégyen, hanem 27 ezer kilenczszáznegyven magyar forintra s 40 pénzre; de Máramarosból még martiusra is van restantia, az áprilisi penig egészen restál, mely tészen 38,665 magyar forintokot s 40 pénzt, de ennek is kétezernégyszáz forintját Sztojka Sigmond uram, az máramarosi becsületes ember azt mondja, hogy marhával, pénzzel ő kegyelmek kipótolják és így marad fen 36,165 magyar forint s 40 pénz máramarosi restantia, mely a Lápos és Kővárvidékivel együtt tészen fl. nngaricales 64,117 és ez az egész summa van restantiában.

Mü már Isten kegyelmiből innét Caraffa uramhoz ő Nagához ma felindulunk, ott az Vallis uram ő Naga hadaira lett expensák és károk iránt, mind penig egyéb oblatióira nézve, ha mit ebben az summában defalcáltathatunk, munkálódunk s egyéb dolgokban is igaz hűséggel tehetségünk szerént igyekezünk eljárni.

Szintén már irásunkot végezni akarván, jöve Stoyka Sigmond uram hozzánk, jelentvén, hogy Veterani uram ő Naga felhivatván, azt mondotta újjobban, hogy ha nyolczad nap alatt az mü keglmes urunktól válasz nem jő, arról specifice, hogy ha az assecuratóriában a máramarosi restantia oda értetik-e, vagy nem, bizonyoson vasban vereti a máramarosi becsületes embereket s magával elviszi, kihez képest kéret Stoyka uram, hogy Nagtoknak s kegyelmeteknek írnók meg, reménkedvén Istenért is Nagtoknak s kegyelmeteknek, hogy ilyen nyomorú megromlott állapotjokban szánja meg, mivel némelyek ő kegyelmek közűl, a kik detentióban voltak, kiváltképpen ketteje nehezen emészti meg a tömlöczözést.

Mü ugyan iteratis vicibus mondottuk azt, hogy generaliter vagyon az ő Naga assecuratoriája a máramarosi restantiákról is, de nem is mertük igen derekasan urgeálni,

mivel mü is megütköztünk az Nagtok kegmetek leveliben, holott azt írja Nagtok kegmetek, hogy az 20 ezer forinton s az kétezer ökrökön kívül huszonöt, vagy 26 ezer forint restantia ha leszen, holott sokkal is több a máramarosival együtt, a mint feljebb is megírók.

Mü előttünk ugyan semmi distinctiót Nagtok s kegyelmetek nem tett az máramarosi restantiákról, hanem in genere minden fenmaradható restantiákról adott Nagtok kegyelmetek instructiót is, mü ahoz képest is mondottuk, hogy az ő Naga assecuratiójára generaliter értetik, de az mint feljebb is megírtuk, az utólszori írásához képest Nagyságtoknak kegyelmeteknek felettébb sem mertünk bátorkodni. Caraffa uram ő Naga előtt is tartunk attól, hogy abban ne legyen difficultás, kihez képest igen szükségesnek itílnők, ha Nagtok s kegmetek münket is tudósítana azon dolgokról, hogy mü is ne kételkednénk és ha mü nékünk kelletik assecuratiót adnunk Caraffa uramnak ő Nagának, ahoz képest világosíthatnók, ha kivánni fogná.

Az mint penig instructiónkban az is volt, hogy az hátramaradandó restantiának administrálását, mentől továbbra lehetne, úgy igyekezzük determinálni, azt mü nem urgeálhattuk itt is s Caraffa uram ő Naga előtt sem tudjuk urgeálni, mivel urunk ő Naga az assecuratoriában ad decimum Junii determinálta s úgy látjuk serio meg is várják, hogy akkor az egész contentatió meglegyen.

Most Nagtokot kegyelmeteket egyebekről tudósítani nem tudjuk, ha pedig valami oly dolgok occurálnak, el nem mulatjuk. Ezek után Isten Nagtokot kegyelmeteket szerencsés életben számos esztendőkig boldogúl tartsa meg. Datum in Nagy-Bánya 1687. die 20. Maii.

Nagtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgái

Bálintith Sigmond, m. p.
Donáth Mátyás, m. p.

Más kézzel: Bálintit és Donát uramék levele de dato N.-Bánya 20. Maii 1687.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-Egylet birt., Kemény-gyűjt. 32. kötet.)

L.

1687. május 27.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine dne mihi gratiosissime.

Per manus grosorum dnorum ad me ablegatorum nimirum dni Sigismundi Balintith et dni Matthiae Donat expeditorum eo, quo decet respectu Celsitudinis Vrae literas percepi, ex quibus inexplicabili cordis consolatione accommodationem per Vram Celsitudinem factam in contestationem inclyti regni et status erga suam sacrmam Majestatem dnum dnum meum clementissimum christianamque rempublicam ad augendam intellexi, quam omni fervore (ut officii mei munus requirit) affatae suae imperatoriae Matti repraesentare non intermittam, nil dubitans, quod omnibus in occurrentiis eiusdem clementiam tam versus inclytum regnum et status, quam Celsitudinem Vram demonstrare nunquam recusabit, ut experientia uberius erit edoctura, nam negari nequitur summum contulisse favorem Celsitudinem Vram in tanto dispendioso bello, ad quod continuandum tanto zelo et affectu coadlaboravit. Quod vero personam meam attinet, aeterne durabit in me recens memoria tantarum gratiarum, quarum si minimam aliquam partem humillimis meis servitiis demoereri quivero, nihil intentatum reliquam, singularique meae adscribam fortunae. De coetero gratificationem duorum millium aureorum animitus percepi, effective autem regiminibus his in tanta existentibus egestate assignavi, in defalcationemque restantiarum suscepi, ut ex quietantia manibus grosorum dnorum ablegatorum tradita apparet, quod vitio rogo, Celsitudo Vra non dignetur vertere, si pro mea particulari persona non assumpsi: nam et gratias humillimas, quasi egomet perceperim, Celsitudini Vrae refero, consimilemque conservo obligationem, sat enim est benigni animi eiusdem erga me propensitatem videre, ubi sincero cordis candore assecurare possum, quod si thesaurus mihi delatus esset, majori gaudio suscipere non voluerim pro succurrenda militia, hujus summae inopia. Ultimatim ut experiatur Celsitudo Vra reciprocam servatis servandis propensitatem qualive flagrer inserviendi desiderio miseris Celsitudinis Vestrae subditis, (secundum relationem oralem grosarum dd. ablegatorum) relaxationem feci ad 10,000 florenorum Hungaricalium, adhucque majorem peregissem, currentes angustiae si permisissent, quod pro exigua parte (multis quae teneor) obli-

gationum, in defalcationem suscipiendo, adscribet Celsitudo Vra, cui dum omnem benedictionem supra prosperum in multis annis Celsitudinis Vrae gubernium apprecor, me demississime devovendo Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

C. Antonius Caraffa, m. p.

Eperiessini die 27. Maii 1687.

P. S.: Dum jam praesentes fuissent occlusae, Grosi dni ablegati expectorarunt coram me nomine Celsitudinis Vrae securitatem in posterum fiendam inc. regno et statibus: circa quod hoc tantum modo significavi, quod usque dum ego commandam habuero, haec campagna et me circa has partes detinebo, nullo modo permittam, ut militia excessus aut incommoditates aliquas inferat: quid vero in futurum sua sacrma Mattas sit demandatura me latet et deberentur deputati delegari ad aulam Caesaream, qui imperatoriae mentis deliberationes hoc in passu intelligerent.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 32. köt.)

LI.

1687. jún. 3.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa! Ngodnak ma megírtam vala kglmes uram alázatosan, hogy tegnap estve egy lovas iszpahia ide beszaladván, azt hirdette, hogy őket igen megverték és széjjel eloszlatták; de azután ellenkezőképpen jüve az hír, hogy elmentek volt háromszázan az törökök Madarászra rabolni, és visszatértekben utólérték az szatthmáriak, és Kisfalú és Sz.-Király között lesre vivén, azon általmentek, az les hátúl vévén őket, hatvan magyar és hatvan németh volt, felesen elhúllattak bennek a törökök, és elfogtak, most hirtelenében úgy hozták kglmes uram, hogy Perinyi János, Bagosi László, Lónyaj Gábor, Rédei Sigmond, Hajdú János uramék többekkel együtt, még elő nem jüttek, bizonytalan, ha kiket fogtak el, kiket vágtak le bennek. Ezután ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni késedelem nélkűl el nem mulatom. Éltesse Isten szerencsés uralkodással, sok számos esztendőkig Ngodat, jó egészségben.

In Somlyó, die 3. Junii. Anno 1687.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája, míg él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczím: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LII.

1687. jún. 4.

Haller Pál levele Naláczyhoz.

Szolgálatomat ajánlom kglmednek, mint jóakaró uramnak Istentől áldást kívánok kglmednek.

A mi kglmes urunk ő nga parancsolatját hozák, melyben ír ő Nga, hogy a Sztriji kapitány tudakozza a Duka vajda pénze hovát lött eziránt adjam censurámat. Én egyebet nem tudok mondani, hanem a mint az urak ő kegyelmek nagyobb részint megegyeznek, én is azt jovalló lészek, a mint kglmeknek tetszik s nagyobb része megegyez én is egyebet nem tudok mondani. Úgy tudom, hogy Szebenben is forgott fen ezen dolog, kívánom Istentől találja ez kis írásom kglmedet jó egészségben, én bizony valóban nyomorultúl vagyok, tovább lakam Kolosváratt Pecsi uramnál, de még eddig semmi hasznát nem érzettem, a fuladás s az lábaim fájdalma megvagyon rajtam. Ezzel Istennek oltalmában ajánlom kglmedet. Datum Méhes die 4. Junii. Anno. 1687.

Kglmed jóakaró attyafia s kész szolgája

Haller Pál, m. p.

Czímezés: Tekéntetes nemzetes Naláczi István uramnak cum pleno titulo nékem jóakaró kedves öcsém uramnak ő kglmének adassék.

Ugyanott más kéz: 1687. die 10. Junii. Haller Pál uram ő nga censurája az Duka pénzéről. Fogaras.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LIII.

1687. jún. 7.

Gyulay Ferencz jelentése.

Méltóságos fejedelem, nekem érdemem felett való kegmes uram!

Nagod 1. Junii írt méltóságos levelét kegmes parancsolatjával edgyütt alázatos engedelmességgel vettem, noha

azon Duka vajda pénze félének kereseti, a Duka vajda successorit illethetné inkább, semmint az királyt ő felségét, maradván Dukának azon kivűl is elég pénze, méltán tarthatván attól is, hogy más részről is még valaha meg ne kívánják, mindazonáltal mivel azon pénz a mostani terhes, szorgos resolutiókra nézve az ország közönséges megmaradásaért való javára fordíttatott, ámbár az török adajában adattatott is, de mondhatná Macskássi Boldisár uram ő kegyelme, hogy az német császár hadainak kéntelenítettetett Nagod adatni, ha pedig Nagod megigérteti is ő felségének Macskássi uram által, nem tartanám rosznak, akarván az ő felsége jóakaratjával élni Nagod is az szegény hazával edgyütt, ha előhozná az király ő felsége, vagy ministeri, mindezek álljanak az Nagod fejedelmi kegmességében és bölcs tetszésében. Ezzel Nagodat méltóságos fejedelmi házával együtt Istennek kegmes gondviselésében ajánlom. Németi die 7. Junii a. 1687.

Nagod alázatos méltatlan híve és szolgája
Gyulai Ferencz, m. p.

Külczím: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való kegmes uramnak ő Ngának nagy alázatossággal írám.

LIV.

1687. jún. 17.

Széchy György levele Olosz Ferenczhez.

Szolgálok Uram kegyelmednek, Isten minden jókkal áldja meg kglmedet.

Az kglmed levelét böcsülettel vöttem, parancsolatját értem. Én uram holott urunknak ő Ngának portiója volt, elmentem ugyan dézmálni és az mások jobbágyinak bárányit megdézmáltam, de híremmel az ő Ngokét nem dézmáltam, hogy ha találtam is dézmálni senki nem mondotta, hogy ő Ngok jobbágyi, mert egyébiránt, ha megmondották volna, nem dézmáltam volna, ha szintén úgy talált lenni is, mint már kglmed leveléből értem, mind is onnét nem jött több, hanem három rosz bárány, egy kis gidó, annak is egyik báránya megholt, nem aprilisben dézmáltam penig uram, hanem júniusban, ha penig kegyelmed parancsolja, akkor visszaadatom, aki megmaradott, akár lábán, akár pénzül; az holott penig több jobbágyok voltak ő Ngoknak, elpusztúltak, azon juhok is az erdőn voltak, úgy esett az dézmá-

lás is. — Isten oltalmazzon, hogy ő Ngokét szánt szándékkal megdézmáltam volna, de az faluk sok részre vadnak, egynéhány urak birnak egy-egy faluval. Isten tartsa kegyelmedet jó egészségben.

In Szécz die 10. Junii. Anno 1686.

Kegyelmed alázatos szolgája

Szécsi György.

Czímezés: Tekintetes nemzetes Olasz Ferencz uramnak, kglmes urunk ő nga somlyai főkapitányának ő kglmének adassék.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LV.

1687. jún. 22.

Teleki Mihály jelentése.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes uram!

Sárossi uram Ngodnak írta levelét megfordíttottam, alázatosson Ngondnak el is küldöttem. Nékem is ír kiváltképpen való dolgokról, melyeket Ngodnak magam alázatosson repraesentálni el nem mulatok. Vékony itíletem szerént igen szükségesnek látom, hogy Ngod az urakat delegatusokat senkit ki nem hagyván, méltóságos udvarában hivassa, úgy látom az választ siettetik, Sárossi uram úgy kévánja, hogy az válasz előbb menne oda az Ngodhoz jövő agánál, valóban jól esett az mint ő kglme írja, hogy ő kglme elébb érkezett volt bé az adóval az Fogarasban levő török követnél; a mely aga Ngodhoz most jő az járt Caraffához, ki is császár embere nem vezéré. Isten Ngodat sok esztendeig szerencséssen éltesse méltóságos szerelmesivel s fejedelmi egész házát virágoztassa. Gernyeszeg 22. Junii. 1687.

Nagyságodnak alázatos szolgája méltatlan igaz híve

Teleki Mihály, m. p.

Czímezés: Méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelemnek ő Ngának jó kegyelmes uramnak s fejedelmemnek.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LVI.

1687. jú l. 1.

Wenzl nyugtája a restantiák kifizetéséről.

Specificatio

illarum pecuniarum, tritici, avenae et bovum ex inclyto regno Transylvaniae pro militia Caesarea praestita.

1. Ad manus supremi commissarii domini Joannis Wilhelmi Synn piae memoriae administratas per gsos dnos Stephanum Keczeri et Kovatsch.

	Hungaricales:	Germanicales:
Florenos Hungaricales .	100,000 fl. — d.	83,333 fl. 30 kr.
10 m. cubullos tritici Kuivariensis et Laposfidek	40,000 » — »	33,333 » 20 »
	2,000 » — »	1,666 » 40 »
Avenam cubulos 12 m. .	14,400 » — »	12,000 » — »
Ad manus meas duabus vicibus	50,000 » — »	41,666 » 40 »
Boves 2 m.	40,000 » — »	33,333 » 20 »
Item in parata pecunia .	11,950 » 20 »	9,958 » 30 »
Ex mandato excellmi dni gralis comitis de Caraffa ex integra summa concessit defalcationem . .	16,000 » — »	13,333 » 40 »
	274,350 fl. 20 d.	228,625 fl. 50 kr.

Supra quas administratas, nempe in parata pecunia, centum triginta et sex millia nonigentos et quinquaginta octo florenos germ. et 40 kr.

In tritico, triginta tria millia trecentos triginta et tres florenos germ. et 20 xr. in avena duodecim millia, in bovibus, triginta tria millia trecentos et triginta tres fl. germ. et 20 kr. Item ex mandato excellmi dni gralis comitis de Caraffa concessit ex integra summa in defalcationem tredecim millia trecentos et triginta tres florenos et 40 kr, in summa autem ducentos et viginti octo millia sexingentos et viginti quinque florenos Rhenenses, sive germ. et 40 kr.

Quibus hic sic absolutis, nullae amplius super inclytum regnum Tranniae restantiae praetendantur. In cujus rei memoriam et testimonium paria (unam quidem inclytum regnum Transylvaniae alteram vero bellicus commissarius dnus Jacobus Wenzl, qui non plus, nec minus accepit)

fuerunt descripta, propria manu subscripta et sigillis corroborata. Signatum Zathmarinum, die 1-mo Julii 1687.

Sacrmae Caes. regiaeque Mattis commissarius bellicus
Jacobus Wenzl m. p.
de Sternbach. (P. H.)

Hátlapján: Summarius contributionis Transylvaniae extractus pro anno 1687. per commissarium dnum Wenzl extradatus.

(Eredetije a Teleki levéltárban. 3614. sz.)

LVII.

1687. jú l. 3.

Nagy István levele Telekihez.

Alázatos szolgálatomat ajánlom uram kglmednek!

Én uram noha az posta által az extractust beküldöttem, és kglmed levelét is megtalálván, a széna, kit oda be kifogott kglmed húsz öl, valamint megírtam, az többiről az extractusban mint vetettem számot, feltöttem.

Az mely ötven forintot a Sárközi uramék számvetésében controvertáltam, azután jutott világosabban eszemben, kit hogy ne okoztassam, nem mulathattam el meg ne írjak, hogy a berbécsek ára volt s a mint kglmed megírta volt, hogy azok mételyes marhák lévén, csak kárban vallotta kglmed s még több kárt is vallott miájok, több marhái is veszvén el miájok, így az mint jut eszemben az első számvetésben, minthogy marhául in specie adták meg, azért nem tötték fel; az másodikban pénzül megvöttem s ott azért van feltéve, már uram áll kglmed úri gratiájában a dolog.

Mennyi gabonát osztottak ki Lendman *(sic!)* a jobbágyoknak extractussát kglmednek beküldöttem, már tovább uram áll a kglmed gratiájában a dolog!

Isten jóvoltából uram már a német igája miá érkezhetvén, talán tovább is, a mint lehet munkálódom és kglmedet mindenekről tudósítom. Isten kglmedet szerencséssen éltesse. Sziget 3. Julii 1687.

Kglmed méltatlan alázatos szolgája
Nagy István m. p.

Az Gyulafi uram jószága felét újabban is consignáltuk ispán urammal ő kglmével, áll uram tovább kglmed dispositiójában.

Az polyániaknak még vagy húsznak nem jutott zab,

ha, fog uram kívántatni, adatok még, ha penig veszem eszemben, hogy a nélkül meglehet, elhagyom.

Az kaszások kívánásától félnek uram, hogyha lehetne, reménkednének, hogy ebben az esztendőben aziránt lenne engedelemmel kglmed, hadd jőnének meg azok is, kik elmentek, ne idegenednének el: azért áll uram kglmed gratiájában a dolog!

Czímezés: **Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak ő kglmének, nekem érdemem felett való jó uramnak ő kglmének adassék.**

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LVIII.

1687. júl. 4—9.

A balásfalvi delegatió határozatai.

Deliberationes illustrissimi deputationis in castro Balásfalva a die 4. mensis Julii anni 1687. celebratae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 195. s köv. ll.)

LIX.

1687. júl. 7.

Meghívó a júl. 26-iki országgyülésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram! Az mostani fenforgó szoros állapothoz képest becsületes tanácsúr híveinknek ő kegmeknek egyező tetszésekből kelletett kegteknek ad 26. praesentis mensis Julii Radnóthra generális országgyűlését promulgálnunk: keglmesen és serio parancsoljuk kegteknek az megírt napon és helyen jelen lenni el ne mulassa, azon alkalmatossággal mind vármegyében, mind székely és szász székekben, városokon is az 1685., 1686., 1687. esztendőkbeli akármely extraordinarie felvetett contributiók, úgymint pénz, búza, zab és köles, ennek felette ökör és berbécs felszedésében és administratiójában perceptorok és inspectorok voltanak, minden ehhez való requisitumokkal compareáljanak, hogy dolgok végső igazításban vétetődhessenek; kegteknek penig főtiszt becsületes híveink

az vármegyéknek és székeknek mostani gyűlésében magok is jelen legyenek, hogy annyival is jobban disponálhassanak az nemes ország előtt forgandó szükséges dolgoknak eligazítására. Secus non facturus sub poena in generali decreto et articulis regni expressa. Datum in castro nostro 7. Julii a. 1687.

M. Apafi, m. p.

Külczím: Generoso Joanni Geréb de Illyefalva etc. fideli nobis dilecto.

A levél másik oldalán: Mikor az tiszték itt voltak, Gábor deák Székely . . . . . Szinda István uramék itt voltak annak előtte is mikor itt voltak, a kötés ez volt.

1. Gábor deák uramék, hogy itt voltak, bort hoztak fel just . . .

2. Három berbécs háromszor.

3. Ugyanakkor ismét azon alkalmatossságra bort just. 18. Ugyanazon alkalmatosságra, mikor Mikes uram itt volt, just. 10.

4. Czipó költ ezen alkalmatossságra num 22. tyuk . . . . 6.

Az . . . . . szerszám mind enyim volt.

(Eredetije a Geréb-család levéltárában.)

LX.

1686. júl. 26—aug. 14.

A radnóthi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

1687. júl. 26.

A tagok névsora.

Cathalogus dominorum baronum magnatum et nobilium ceterorumque statuum et ordinum trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum ad generalia regni comitia in oppidum Radnóth ad diem 26. mensis Julii anno 1687. noviter vero in civitatem Segesvariensem ad diem 5. Januarii anno 1689. convocatorum.

Domini consiliarii:

Haller János uram ő naga.
Teleki Mihály uram ő kegme.
Naláczi István uram ő kegme.

Bethlen Gergely uram ő kegme.
Bethlen Elek uram ő kegme.
Székely László uram ő kegme.
Bánfi György uram ő naga.
Macskási Boldizsár uram ő kegme.
Gyulai Ferencz uram ő kegme.
Frank Bálint uram ő kegme.
Szabó Keresztély uram ő kegme.

Domini prothonotarii:

Alvinczi Péter uram ő kegme.
Sárosi János uram ő kegme.

Domini assessores:

Kemény János uram ő naga.
Kún István uram ő kegme.
Gyerőfi György uram ő kegme.
Tholdalagi János uram ő kegme.
Daniel Mihály uram ő kegme.
Keresztesi Sámuel uram ő kegme.
Kendefi János uram ő kegme.
Horváth Kozma uram ő kegme.
Apor István uram ő kegme.
Kálnaki Farkas ő kegme.
Haranglábi Zsigmond uram ő kegme.
Naláczi András uram ő kegme.
Ugron Ferencz uram ő kegme.
Alsó János uram ő kegme.
Inczédi Pál uram ő kegme.

Director:

Hegyesi István uram ő kegme.
Polus *(sic)*.

Domini Magnates:

Veselényi Pál uram ő naga.
Serédi Benedek uram ő naga.
Gyulaffi László uram ő naga.
Bethlen Miklós uram.
Bánffi Farkas uram.
Vajai Mihály uram.
Mikola László uram.

Rédei István uram.
Bánffi Boldizsár uram.
Thoroczkai Mihály uram.
Thoroczkai István uram.
Bánfi Pál uram.
Bethlen Sámuel uram.
Kollatovich György uram.
Mikes Mihály uram.
Barcsai Péter uram.
Lugosi Ferencz uram.
Thoroczkai Péter uram.
Ifjabb Tholdalagi János uram.
Daniel Péter uram.
Daniel Ferencz uram.
Kendefi Pál uram.
Kendefi Mihály uram.
Bálintith Zsigmond uram.
Jósika Gábor uram.
Almási Bánfi György uram.
Bánfi Mihály uram.
Thoroczkai Mátyás uram.
Folti Bálint uram.
Vitéz Ferencz uram.
Kemény Boldizsár uram.
Kereszturi János uram.
Rácz István uram.
Barcsai István uram.
Barcsai Ábrahám uram.
Torma Kristóf uram.
Mikes Pál uram.
Szalánczi István uram.
Kún Miklós uram.
Idősbik Vas György uram.
Ifjabb Vas György uram.
Henter Ferencz uram.
Buda János uram.
Kabos Gábor uram.
Balogh Boldizsár uram.
Maxai Ferencz uram.
Ifjú Kún István uram.
Barcsai György uram.
Suki Pál uram.
Suki Mihály uram.
Ifjú Thoroczkai Péter uram.
Harinai Ferencz uram.

Nádudvari István uram.
Maurer Mihály uram.
Balogh László uram.
Nagy Pál uram.
Nagy István uram.
Nápolyi Péter uram.
Sz.-Lászlai Sárosi János uram.
Zeyk László uram.
Szikszai György uram.
Boros László uram.
Ugron Pál uram.
Szentjoanni Iványi Sámuel uram.
Széki István uram.
Mihácz János uram.
Henter Benedek uram.
Geréb János uram.
Bernád Ferencz uram.
Sándor János uram.
Radák István uram.
Bodoni Balás uram.
Désfalvi Farkas uram.
Henter Mihály uram.
Dónáth Mátyás uram.
Dónáth János uram.
Daczó Gergely uram.
Daczó Ferencz uram.
Orbán Pál uram.
Thordai Gábor uram.
Vas Dániel uram.
Ajtoni István uram.
Jankó Péter uram.

Dominae relictae:

Kemény Simonné asszonyom ő naga.
Keresztesi Ferenczné asszonyom ő kegme.
Rédei Ferenczné asszonyom ő kegme.
Kendefi Gáborné asszonyom ő kegme.
Lázár Imréné asszonyom ő kegme.
Bánfi Kristófné asszonyom ő kegme.
Bethlen Pálné asszonyom ő kegme.

Comitatus:

Fejér vármegye.
Küküllő vármegye.

Torda vármegye.
Kolos vármegye.
Doboka vármegye,
Belső-Szolnok vármegye.
Hunyad és Zaránd vmegye.
Kraszna vármegye.
Máramarus vármegye.
Közép Szolnok vmegye.

Sedes Siculicales:

Udvarhely szék.
Sepsi, Kézdi, Orbai szék.
Csik, Gyergyó, Kászon szék.
Marus szék.
Aranyos szék.

Sedes Saxonicales:

Szeben szék.
Segesvár szék.
Brassó districtus.
Megyes szék.
Besztercze szék.
Szászsebes szék.
Nagy-Sink szék.
Kőhalom szék.
Újegyház szék.
Szászváros szék.
Szeredahely szék.

Civitates et oppida:

Fejérvár városa.
Kolozsvár városa.
Kolozs városa.
Debreczen városa.
Marosvásárhely városa.
Vizakna városa.
Szék városa.
Zilai városa.
Udvarhely városa.
Kézdi-Vásárhely városa.
Bereczk városa.
Sepsi-Szent-György városa.

Illyefalva városa.
Csik-Szereda városa.

In summa 160.

(Itt egy lap üresen maradt.)

Nomina deputatorum:

Johannes Haller.
Michael Teleki.
Stephanus Naláczi.
Gregorius Bethlen.
Alexius Bethlen.
Ladislaus Székely.
Georgius Bánffi.
Balthasar Macskási.
Franciscus Gyulai.
Petrus Allvinczi.
Joannes Sárosi.
Sámuel Keresztesi.
Johannes Kemény.
Michael Daniel.
Johannes Kendeffi.
Stephanus Apor.
Andreas Naláczi.
Volffgangus Kálnoki.
Franciscus Ugron.
Johannes Also.
Paulus Inczedi.
Nicolaus Bethlen.
Ladislaus Gyulaffi.
Stephanus Thoroczkai.
Petrus Thoroczkai.
Samuel Bethlen.
Volffgangus Bánffi.
Sigismundus Bálinthit.
Samuel Kálnaki.
Franciscus Lugasi.
Paulus Bánfi.
Gabriel Jósika.
Balthasar Kemény.
Andreas Tholdalagi.
Sigismundus Pernyeszi.
Franciscus Maxai.
Stephanus Nagy.
Paulus Mikes.

Franciscus Földvári.
Ladislaus Balogh.
Paulus Nagy.

(Egykorú másolat hosszában kétfelé választott íveken, megvan a nagyszebeni levéltárban.)

b)

1687. júl. 26—aug. 14.

A törvények.

Nos Michael Apafi, dei gratia princeps Trans. part. regn. Hung. dom. et Sicul. comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod spectabiles ac magnifici, generosi item ac egregii et nobiles, ceterique universi status et ordines trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum sextum mensis Julii proxime praeteriti, anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi septimi in castrum Radnot per nos eisdem indictis et celebratis congregati: exhibuerunt nobis et praesentaverunt quosdam infrascriptos articulos in eodem conventu communibus eorundem votis et suffragiis, parique et unanimi consensu conclusos, supplicantes nobis humillime, ut nos omnes eos articulos, omniaque et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, nostrumque illis consensum praebentes, authoritate nostra principali acceptare, approbare, ratificare et confirmare, atque tam nos ipsi observare, quam per alios omnes, quorum interest, observari facere dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor talis est:

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum sextum mensis Julii proxime praeteriti anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi septimi in castrum Radnoth ex edicto suae celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulis I.

Az ország adajáról.

Jóllehet kegyelmes urunk az már régtől fogván szegény hazánkon fenforgó és Isten itiletiből terjedő táborozás, határinknak terméketlensége és egyéb sok színű szorongattatások miatt felette igen nagy fogyatkozásban legyenek szegénységink, mindazáltal az kételenítő szükségtűl viseltetvén ez jelen való esztendőre, Nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, vetettünk az fényes porta contentatiójára kapuszám után indifferenter mindenütt, excepto Máramaros (az hódoltságon az régi rendtartás observáltatván) az praesidium pénzével együtt ... ... flor. 65.

Minden helyeken az egyházi nemességre capitatim ... ... flor. 2.

Mindenütt lévő ravatlan helyeken lakó személyekre capitatim ... ... flor. 3.

Az Szeliste széki, Tolmács széki és Törcsvári jószágra capitatim ... ... flor. 2.

Az székely natióra közönségesen ... ... flor. 15,000.

Egész Fagaras földére ... ... flor. 3,000.

Az szász papokra közönségesen ... ... flor. 4,000.

Az oláh papokra közönségesen ... ... flor. 2,000.

Az szebeni görög compániára ... ... flor. 2,400.

Az brassai görög compániára ... ... flor. 1,200.

Örményekre közönségesen ... ... flor. 400.

Az görögökre, kik a szebeni és brassai compánián kívül vagynak, capitatim ... ... flor. 2.

Az idegen kereskedő rendekre és imittamott commoráló ráczokra is capitatim ... ... flor. 2.

Nagy folyóvizen lévő malmok molnárira és malom-mesterekre capitatim ... ... flor. 2.

Kamaraispánok, sóvágók, udvarbírák, számtartók, máglások, harminczadosok, fő és vicedézmások és a fejérvári sidók két-kétannyit adjanak, mint ordinarie szoktak adózni.

Fejérvári városi rendre capitatim ... ... flor. 2.

Vajda-Hunyad városára ... ... flor. 104.

Abrugbánya városára ... ... flor. 400.

Vizakna városára ... ... flor. 600.

Udvarhely városára ... ... flor. 140.

Kézdi-Vásárhely városára ... ... flor. 400.

Sepsi-Szent-György városára ... ... flor. 80.

Illyefalva városára ... ... flor. 80.
Bereczk városára ... ... flor. 80.
Csik-Szereda városára ... ... flor. 60.

Articulus II.

Ezen adó perceptoriról.

Az kapuszámok után, item az székely és szász natióra, item egyházi nemesekre és ravatlan személyekre, item specificált molnárokra s malommesterekre felvetett adó perceptoriról az nemes vármegyék és székek fő és vicetisztei hogy disponáljanak, Nagod kglmességéből végeztük.

Az taxás városok, az szebeni és brassai compániabéli görögök, hogy magok administrálják részekről való adójokat, concludáltuk.

Az több kereskedő minden rendekre és ráczokra vetett adó perceptióját Nagod kegyelmességéből Hunyad és Zaránd vármegyében Czermenyi Sigmond, egyébütt pedig mindenütt, ha kik affélék találtatnak Mihocsa Mihály atyánkfiainak committáltuk.

Az Fagaras földi adót fagarasi főkapitány uram dispositiójára bíztuk.

Az praefecturán forgani szokott adó perceptióját praefectus atyánkfiának committáltuk.

Observatio. Minden partialis perceptorok a reájok nézendő adót, hiteles regestum és testimonialis szerént percipiálván, aszerént administrálják is generalis perceptor atyánkfia kezéhez: különben ha mi defectus lészen, magoknak imputáltatik.

Articulus III.

Ezen adó jó pénzzé tételéről.

Az székelység adaját hogy a szebeni görög compánia az eddig való szokás szerint jó pénzzé tenni tartozzék, Nagyságod kegyelmességéből concludáltuk.

Az n. vármegyék és szász natió is magok adaját hogy jó és folyó pénzűl is promiscue administrálván, generális perceptor atyánkfia percipiálja, Nagod jó tetszéséből végeztük.

A taxás várasok pedig, szász és oláh papok, item a praefecturára adózni szokott személyek, item az idegen kereskedő rendek és ráczok is, item a szebeni és brassai compániabéliek, item Fagaras földiről is a reájok vetett adót jó pénzűl administrálják, Nagod kegyelmességéből végeztük.

Articulus IV.

Ezen adó terminusa és gen. perceptor determináltatnak.

Ezen adónak fele részét minden megírt adózó helyek és személyektől ez jövő sz. Márton, fele részit pedig ez jövő új esztendő napjaira gen. perceptor Ugron Ferencz atyánkfia kezéhez Szeben városában administrálni tartozzanak az eddig affélékről írott büntetés alatt, tartozván szebeni főtiszt uraink s atyánkfiai megírt perceptor atyánkfiának illendő provisióval és assistentiával is lenni.

Articulus. V.

Ezen adó főinspectoriról.

Ezen adó főinspectorinak Nagod kglmességéből az eddig observáltatott szép usus szerént Bethlen Elek és Bánfi György uramékot ő kegyelmeket rendeltük, megnyugodván abban, hogy ő kegyelmek is aziránt kévántató magok jó alkalmaztatását hűségesen elkövetik.

Articulus VI.

Holmi adókbéli relaxatiókról.

Nagy tekintetben vévén kglmes urunk az úr széki Teleki Mihály uram ő kegyelme ez haza és Nagyságod terhes dolgaiban nagy mértékben tapasztalt hasznos forgolódásit, az ő kegyelme Thorda vármegyében lévő Felső-Oroszi nevű falujának fél kapuját és Sós-sz.-Mártoni falujának két rótt helyeit vigore praesentis articuli, az adó alól eximáljuk és in perpetuum defalcáljuk.

Articulus VII.

Az úr Székely László uram részéről való relaxatióról.

Kegyelmes urunk az úr Székely László uram ő kegyelme ez haza és Nagyságod dolgaiban is viselt hasznos szolgálatját és Fejérvármegyében lévő Szederjes nevű igen megromlott faluja iránt előnkben terjesztett instantiáját előttünk viselvén, az Nagod kgles consensusából azon Szederjes nevű faluján lévő egyik kapuját az adózás alól eximáljuk és vigore praesentis articuli in perpetuum defalcáljuk.

Articulus VIII.

Alsó János és Keszei János atyánkfiai ravataljok defalcatiójáról.

Megtekintvén kegyelmes urunk Alsó János becsületes atyánkfiának azért lett méltó instantiáját, Thorda vármegyében Disznajon lévő udvarháza helye terjesztésére applicált fél ravatal alatt lévő darab, úgy iffiú kegyelmes urunk hasznos szolgája Keszei János atyánkfia Fejér vármegyében Boros-Bocsárdon lévő lakóháza helye és azon házának bővítésére pénzen vett s applicált colonicalis fiscális ravatal alatt lévő két fundusait az ravatal alól Nagyságod kegyelmes consensusából vigore praesentis articuli eximáljuk in perpetuum.

Articulus IX.

Az 1685. esztendőtül fogván való számvételről.

Az közelebb elmúlt egynéhány szomorú esztendőktül fogván fenforgott dolgoknak mivoltához képest kelletvén kgls urunk külömb contributiót felvetnünk, hogy azon contributiók feledékenységgel el ne múljanak, szükségesnek ítéltük eddig gyakorlott jó rendtartásunk szerént hiteles számvétel által jó rendben vennünk és azokban interessatus atyánkfiai iránt magunkat quietálnunk; evégre ab anno 1685. usque ad annum praesentem 1687. felvetett és fenforgott mind ordinária, mind pedig extraordinária mindenféle contributiók partialis és generális perceptoriról, az adóról és ahoz tartozó matériákról írott articulusok és deliberatiók szerént való számvételre Alvinczi Péter egyik itílőmester, Ugron Ferencz és Beszterczei Resner Pál atyánkfiait rendeltük, úgy hogy ő kegyelmek ad diem 25. praesentis mensis Augusti Maros-Vásárhelyre confluáljanak és szép egyező értelemmel hazájokhoz tartozó kötelességek szerént indifferenter minden partialis és generális perceptoroktól (kivévén Apor István atyánkfia az negyven forintos adó erogatiójának rátióját) valakiknek kezeken, vagy inspectiójok alatt valami contributiónak provisiója forgott, az fenn említett articulusok és deliberatiók szerént vegyenek hűségesen számot, ha honnan mi restantiát administrálnak hitelesen percipiálván és ország közönséges szükségére fordítván. Mely terminusra mind vármegyék, székek és városok perceptori is jó készülettel compareálni és ratiocinálni tartozzanak sub poena fl. 200. per dictos exactores exequen. és ha ki úgyis nem compareálna,

vagy más által rátióját hitelesen nem expediálná, főtiszt uraink s atyánkfiai az exactoroktól informáltatván felőle, de facto fogattassanak meg és in captivis tartozzanak számadásokat cum restantiis végképen eligazítani; ha kiknek pedig ratiójokból emergált, vagy emergálandó restantiájokat felérő residentiájok nem comperiáltatnék, de facto arestáltassanak usque ad plenariam satisfactionem, Nagyságod kegyelmes consensusából concludáltuk.

Articulus X.

Az ravatal alatt lévő puszta fundusok difficultásinak orvoslásiról.

Valamely helyeken kgls urunk az ravatal alatt lévő sessiókról deficiált teljességgel az ember és az hozzájok tartozó appertinentiákat is nem colálják, az vármegyék és székek vicetisztei hűségesen cirkálják fel, az effélékről ezelőtt írott articulusok tartása szerént és azokról fide mediante írott pecsétes testimoniálisokat producálják az Maros-Vásárhelyre terminált mostani számvételre, melyeket azon exactorok az jövendő ország gyűlésére igazításra hozzanak elő, addig pedig az olyan desertákról tartozó adó exigáltatását penitus suspendáljuk, nem obstálván az olyan helyekről tartozó adó exactiójának modalitásáról írott articulusok.

Articulus XI.

Az paraszt fundusokon lakó nemes emberek adajok exactiójáról.

Valahol paraszt fundusokon lakó nemes ember az paraszt bíró kezéhez magát illető rótt helyről adaját administrálni nem akarja, tehát requiráltatván azon vármegyék és székek vicetisztei felőle, de facto tartozzanak executióban venni, hogy az olyan defectusért ne szenvedjenek az paraszt bírák sohult is, ideértetvén az ecclesia földén lakó nemes emberek is, az capitalis adóra nézve; az nativus nemes emberek dolga pedig, kik az ilyen adó alól eximáltattak, excipiáltatván, Nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, végeztük.

Articulus XII.

Az moldovaiak sok insolentiájáról.

Az moldovaiak az székelységen és vármegyéken is az szélyben lakó szegénységinken régtől fogván gyakorlott és

naponként terjedő sok insolentiájoknak illendő orvoslásában igírt Nagod fejedelmi kglségét Nagyságodnak alázatosan megszolgáljuk.

Articulus XIII.

Haczok városa adajáról.

Megtekintvén kgs urunk Haczok városa instantiáját ez háború üdőben, míg az követek járása és az postálkodás azon viseltetik, minden ország közé tartozó contributiók alól eximáltuk őket, hogy az portára járóknak inkább gazdálkodhassanak: az gazdálkodásban pedig valakik rótt helyen laknak, tartozzanak az városiakat segíteni, non obstante nobilitari eorum praerogativa, Nagyságod kegyelmes consensusából concludáltuk.

Articulus XIV.

Némely controversiás helyek eligazításáról.

Az borgói és mártontelki határokbéli controversiáknak eligazításáról írott articulusinkat kgls urunk most is in vigore hagyjuk. Az Csapó és Radnóth között lévő kisfaludi, item bogáthi és kornitelki határok dolgát pedig, hogy iuxta sessionum antiquarum proportionem nemes Küküllő vármegye fő és vicetisztei ezen vármegye becsületes tagjai közül egynéhányat adhibeálván magok mellé, Nagod kgls dispositiójából leendő alkalmatos terminuson igazítsák el végképen, certificáltatván felőle az több possessorok is jó idején. Jósika Gábor atyánkfiával való ilyen szinű controversiát pedig az úr Naláczi István uram, Hunyad vármegye becsületes tagjaival vétesse igazításban, meghozván Isten Jósika Gábor atyánkfiát, Nagyságod kegyelmességéből concludáltuk.

Articulus XV.

Az utakról és hidakról.

Jóllehet kglms urunk jó declaratióval írott constitutióink vagynak, az városokon, falukon és akármely helybéli territoriumokon lévő káros utakról s hidakról s különben is akadályos helyekről és az olyan utakon és hidakon esett károknak megfizetéséről Appr. Constitut. part. 3. tit. 37, 38 és tit. 39. art. 1., item Constitut. regni 1682, in oppido Fagaras Art. 22, item Constit. reg. 1680. in civitate Alba Julia mens. Majo editorum art. 8., mégis mindazáltal igen

kevés, vagy többire semmi foganatját nem látjuk. Hogy azért azon articulusok szerént indifferenter minden városokon, falukon és territoriumokon, úgy a málnási, rikai, csiki, beszterczei, kővárvidéki és dévai (holott az egész város lakosi egyaránt segíljenek) utak s hidak alkalmatossága is, hogy az uton járók iránt akadályos helyekkel, jó módjával restauráltassanak, hűségesen prospiciálván felőle az kiknek, mint incumbál, az in anno 1680. Novemberben Fejérváratt iratott 18-dik articulus szerént; kik ha ezután is negligenseknek comperiáltatnak, Nagyságod kemény animadversióját el nem kerülik: Nagyságod kegyelmes consensusából végeztük.

Conclusio.

Nos itaque praemissa supplicatione fidelium nostrorum dominorum regnicolarum trium Nationum regni nostri Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum ac incorporatarum exaudita et admissa, praescriptos universos et singulos articulos, nobis modo praemisso praesentatos praesentibus literis nostris, de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, vel variatione aliquali inseri et inscribi facientes, eosdemque ac omnia et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, acceptavimus, approbavimus et ratificavimus et confirmavimus, offerentes nos benigne, quod praemissa omnia in omnibus punctis, clausulis et articulis tam nos ipsi observabimus, quam per alios, quorum interest, seu intererit, observari faciemus. Imo acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in castro Radnóth, die decima quarta m. Augusti, ultima videlicet generalis congregationis, anno domini 1687.

Apafi m. p. (P. H.)

Claudiopoli, per Mich. Némethi a. d. 1687.

(Eredeti nyomtatott példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1687. aug. 14—28.

A delegatiónak augusztusi radnóthi határozatai.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 209. és 210. ll.)

d)

1687. aug. 2.

Büdöskuti küldetése Bécsbe.

1.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Post tam evidentissimam meam erga sacratissimam Caesaream Majestatem et rempublicam Christianam devotionis contestationem, ut benignam suae Majestatis sacratissimae gratiam mihi regnoque meo Tranniae iteratis vicibus clementissime promissam submissis mediis acciam, propediem extraordinarium meum ad suam sacratissimam Majestatem emittam legatum: qui antequam in augustam sacratissimae suae Majestatis aulam perveniret, Excellentiam vestram amantissime et ex ea (quam hactenus expertus sum) confidentia rogo, ne gravetur rebus tam meis, quam statuum regni Tranniae ita consulere, ut et expediendus legatus meus integritatem consilii, optimique affectus Vrae Excellentiae experiatur. Ego quoque cum universis regni statibus debitis officiis et gratitudine demerear. Quam interea divinae recommendo protectioni.

Excellentiae Vestrae servitor paratissimus

M. Apafi m. p.

Datum in castro meo Radnóth 2. Augusti a. 1687.

(Corrigált és nem expediált tisztázatok az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

2.

Illustrissime dne nobis honorandissime.

Anxios nos tenet, quod ex certa fama cognoscere coepimus, milites videlicet Caesareos ditionem nostram pro futuris, hyberniis intrare velle. Quod antequam propediem per specialem legationem praeveniremus ab Illustritate Vestra amanter contendimus, ne gravetur efficacissimam operam adhibere ut praeconceptus illi de nobis et regno nostro Tranniae negligantur, salutemque ac permansionem afflicti regni nostri omnimode ita consulere, ut postquam legatus noster benevolentiam vestrae Illustritati comperturus fuerit grata vicissim nostra et statuum regni officia vestra Illustritas experiatur. Cui de reliquo firmam valetudinem et votiva apprecamur solatia.

Illustritatis Vestrae ad officia paratissimus.

Datum in castro nostro Radnóth 2. Augusti a. 1687.

3.

Excellentissime dne nobis colendissime.

Exhibitorem praesentium ordinati jam nostri legati extraordinarii praenuncium in augustissimam suae Majestatis sacratissimae aulam amandavimus. Quem saepius expertae vestrae Excellentiae benevolentiae recommendamus, confidimus omnino passu et itineri necessariis mediis ita per Excellentiam Vestram fulturum, ut incolumis et celerius scopum itineris assequi possit. Et legatus noster propediem itineri se accinget et negotia nra Vrae Excellentiae expectoraturus est. Vram Excellentiam confidentissime duximus requirendam, ubi de negotiis nris et regni fuerit edocta juxta promissam benevolentiam non ducat molestum in augustissima aula ea, qua pollet authoritate, ita efficacissime recommendare, ut nostrum amicum affectum magis devincat, quod uti speramus Vestram Excellentiam divinae recommendamus protectioni.

Datum in castro nro Radnoth 2. Augusti 1687.

Excellentiae Vrae ad officia paratissimi.

4.

Illme dne, amice nobis benevole.

Exhibitorem praesentium ordinati jam nri solennis legati praenuncium in augustissimam suae Majestatis aulam expedivimus. Qui ut celerius et sine impedimento iter suum continuare queat, Vram Illustritatem amice compellamus salvo passu comitiva aliisque benevolentiae testimoniis eum promovere non gravetur. Cujus amicitiae quemadmodum nos non immemores fore promittimus Eandem Vestram Illustritatem divinae recommendamus protectioni.

Datum in castro nostro Radnoth 2. Augusti a. 1687.

Illustritatis Vestrae ad officia parati.

Hátlapján: Büdöskúti bejáró az mely levelekkel a radnóthi gyűlésből felment, azoknak párja. 2. Augusti a. 1687.

(Fogalmazványok az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 33. k.)

e)

1687. aug. 14.

Gyulay Ferencz utasítása.

Instructio pro Spectabili ac generoso Francisco Gyulay de Marus-Némethi, consi-

liario nostro intimo, comite Cottus Szolnok Mediocris supremo nostro in augusti Caesar. regiamque Majestatis aulam ablegato conscripta.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. k. 170. s köv. ll.)

f)

1687. aug. 21.

Sárossy János portai követ utasítása.

Instructio pro generosis magistro Joanne Sarosi de Kis Saros altero nostro prothonotario, Gabriele Josika de Brajnicska Comitatense, Joanne perinde Sárosi de Szent-László Siculo, prudenti et circumspecto Marco Drauth Saxone et senatore Cibiniensi nostris et regni statuum ad excellentissimum dominum magnum Vezirium legatis.

1. Megindulván ő kglmek Isten segítsége által útjokat admaturálják.

2. Maga kévánván az fővezér ő nga, hogy az országnak három nemzetből álló követeit küldjük bé, a nemes ország közönséges akaratjából ő kglmek választatván, és a fővezérhez ő ngához jutván, mind a mi s mind az ország nevével köszöntsék becsületesen a fővezért ő ngát s ajánlják a fényes portához való hűségben állhatatos megmaradásunkat, praesentálván mind ő ngának, mind kihajának, mind T. T. ajándékinkat.

3. Noha mi az elmúlt esztendőben a magyar dolgokról ex fundamento mint kezdődtek kezünkre, mint estek s folytak, és estek ki kezünkből, a fővezérnek ő ngának Oszmány agája által bővségesen irattunk és akkori insinuatióra eléggé resolváltunk, mindazáltal minthogy mind kapikihánk, mind Sárosi uram által nem szünt azon dolognak insinuatiójától s mi formán és micsoda igéretekkel reá való segítséggel benne forogván, tudja Sárosi uram: ha előhozza ő kglmeknek, e szerint feleljenek.

4. Küprüli vezér mi formán parancsolt volt azon dolognak conserválása felől nekünk ő nga által folytatván dolgait, jól tudja ő nga, annakutánna Musztafa vezér is parancsolván felőle, sőt az athnameját maga hivatván be követeinket, és azt kiküldvén, a mellett oda ki miket vittünk végben, a mellénk rendelt szerdarban, segétségben, a török hadaknak

magokat az athnáméhoz nem tartásban, mint frusztralodtunk, és arra nézve az magyarság szive mint idegenedett volt el a fényes portától: mi Beszerment elrontván, Kállót, Károlyt jó dispositióval hagyván, a magyaroknak a Tiszán innen való földet jó securitas alatt quártélyúl hagyván és oly reménség alatt megtérvén, hogy Musztafa vezér a fogyatkozásokat megorvosolja, mi is tavaszig a magyar nagy urak elméjét újobban disponáljuk és akkori tavaszkor jobb móddal kezdünk a hadakozáshoz Sárosi uram jól tudja. Azonban Tökölyi mint csinálta magához azon szerdárt, és az által a budai vezért, és az athnámé tőlünk mint vitettetett viszsza, nekünk is mint parancsoltatott meg, hogy tovább az magyar dolgokhoz ne szóljunk, mind magától Musztafa vezértől, mind azután Fülek alatt a budai vezértől, és mely böcstelenűl tractáltattattunk, sanczoltattattunk, azt is jól tudja ő kglme; azután az bécsi táborozás alkalmatosságával, micsoda levele által exuált bennünket Tököly, és az egész országot, hogy néki sem dependenter, sem independenter nem kellünk s rosszúl folytatván dolgait, mi vége lött tudja azt is ő kglme, úgy azt is, mig kezünkben volt azon dolog, mennyi munkával, költséggel, magunk birodalmának pusztításával sustineáltuk, és hogy jutalma mind ezeknek az nagy böcstelenség lett. Jól eleiben adván azért az vezérnek ő ngának, megmondhatják, minthogy azon materiában az megöletett vezértől lett az akadálytétel, és maga is ő nga arról való nékünk lett instrutióját két ízben is változtatván úgy Munkácsnak is kezünkben való bocsátásának igéretit is, megmondván, ha pénzt itt küldött volna, jó részét a német hadaknak elvonhattuk volna, az minthogy a Munkácshoz ment hadak is már a mi alkalmatosságunkkal állattak volt el a német mellől, mivel az ő nga intimatiója és pénzbeli igéretire nézve már munkálódni kezdtünk volt (mely is nem kevés költségünkben tölt) azon dologban való szolgálathoz való alkalmatosságok, annyi akadályokkal, alkalmatosságokkal vétetődvén ki kezünkből, azt vélvén már azokból az magyar nagy urak is, hogy semmi közünk azon dologhoz nincsen, bajos volna hozzá nyúlnunk, nem is reméljük, hogy valami hasznot vehetnének. Azoknak is elméjek három felé miképpen vonódhatnék? Egészlen már minden várak a német kezénél lévén, a magyar tiszteket is taliter qualiter helyben állítván, nagyobb részét a magyaroknak kivált az nagyát magáévá tévén, a német mellől azokat el nem vonhatni. Tököly is noha kevés haszonnal, de naponként igyekezi maga részére vonni őket, és így mi mint avatnók közökben magunkat? Látván, vevén is észre az

magyarok mint feljebb is írók, a mi alkalmatosságunk mennyi ízben bontatott meg az fővezérek alkalmatosságával.

Egyébaránt is ez országbéli nemesi vitézlő rendek a három esztendei ez országon kívül és benn az hazában való tizennégy, tizenöt esztendőktől fogva, miólta az magyar dolgok fenn vadnak, hadakozás, táborozás együvé s másuvá való fizetés miatt minden esztendőben az adót is megkelletvén adni, az hadakozásra teljességgel alkalmatlanná lett. Ez szerint azért eleiben adván jól az dolgokat a vezérnek ő ngának, vagy cedál, vagy oly bizonyos csalhatatlanul ratiókkal való valóságos igéretekre mégyen, akármelyiket cselekedje ezek közűl, ha cedál a ratióknak jó; ha penig az igéretek tételénél mégis tovább is kévánná azon dolgot, vagy ha felettébb megharagudnék, rescribáljon kglmetek, de sem egy, sem másképpen becsületes tanácsúr s delegatus híveink conclusuma, duplas voxa szerint ne concludáljanak, mert arra ő kglmeknek sem authoritást, sem plenipotentiát nem adunk.

5. Azt írván nekünk kapikihánk most Eszéktől, csak effectuáljuk az fővezér ő nga parancsolatit, azt mondotta a fővezér minden eddig való dolgaink amnestiában mennek. Menjenek végére ő kglmek mit ért ő nga azon, mert mi semmi vétkünket nem esmérjük, sőt minden praedecessorinknál nagyobb hűséget praestáltunk.

1. Az ország mi kezünkben pusztán jövén, mindjárt fejedelemségünk kezdetében mennyét költöttünk a mellettünk levő török hadakra, bennlevő németek exturbálására, székelyhidi, kolosvári németek a német császár hűsége mellől való elállításra.

2. Barcsai Ákos igérte nagy summának nagy részét mi adtuk meg.

3. Két vagy három ízben is mennyi élést vitettünk a táborra.

4. Az egynéhány úttal az országon általment tatárokra, oláhokra mennyét költöttünk.

5. Az magyarországi dologra s hadakra többet expendáltunk kétszázezer tallérnál.

6. Az háromesztendei hadakozásra mennyét költettünk, mennyi híveink emberink holtanak meg s vesztek el, s mennyét kellett adnunk, kedveskednünk vezéreknek, passáknak.

7. Béldi Pálért (kik nékünk árulóink voltanak) alkalmatosságával minemű summát kelle fizetnünk, sok hűségünk után ugyancsak onnan veve Csáki László alkalmatosságot a porta s ellenünk való dolgokra.

8. Zóllyomi alkalmatosságával is mennyét kelle fizetnünk.

9. Minden hűségünknek megmutatása (noha ha soha több hűséget nem mutattunk volna is, csakhogy az bécsi táborozás alkalmatosságával a győri hidakat megtartottuk, mely nélkűl Bécsnél az fővezér nem subsistálhatott volna, emberei, hada is, nem járhattak volna, s megszaladván Bécstől, nagyobb rész hadának el kellett volna veszni) több kegyelmességét érdemlettük volna a portának, mint praedecessorink, mégis fiúnk confirmatiójáért mennyét kelle fizetnünk.

10. Az német miatt is (elhagyván az előttenieket) csak három esztendőben mennyi károkat praedálásokat szenyvedtünk, és látván hatalmas császár hadainak distractióit, és hogy magunk erőnktől, noha az mint lehetett fegyverkeztünk is, feles veszvén el a németekben a mi hadaink miatt ez országban, kik között nagy emberek is vesztek el) teljességgel az németeknek ellenek nem állhatunk. Az lévén az fővezér intimatiója is, amint megtarthatjuk hatalmas császár hűségében magunkat, csak tartsuk meg; úgy kelle kifizetnünk tavaly őket. Újabban quártélyra jövén a tizenhárom vármegyében, Debreczenben, Máramarosban levő német hadaknak egészlen ez országban való béjövetelekkel fenyegetőzvén, bizonnyal végére is menvén, ha nem fizetünk: egészlen reánk jünnek. Lengyelországból is bizonyos hadak jöttek volna mellékek, azért kellett annyi, s olyan rendkívül való kedvezéssel hozzájok lenni, mert külömben magunkat meg nem oltalmazhattuk volna; nem voltunk s nem volnánk oly bolondok, ha soha azelőtt nékünk nem vétett volna is csak egynéhány esztendőbeli praedálásáért, házainknak, jószáginknak, templomok, városok, faluk felveréséért, égetéséért, vallásunkban való megbántásért, gabonáinknak eltékozlásáért, embereink levágatásáért, marháink elhajtásáért fizettünk volna, az a nehéz mind ezeket hatalmas császár hűségében való megmaradhatásunkért cselekedtük, mégis már midőn a német igája alól ő hatalmassága fegyvere szerencséje által könnyebbséget, megmaradást reménlenénk, haragot, bőcstelenséget, fenyegetődzést, törvényünk, canonunk ellen való szabadságtalanságot kell szenvednünk, hallanunk. A szebeni obsidiót ő hatalmassága hűségéért szenvedők, és ha Saffenbergnek a mi hadaink distractiót ne csináljanak, hogy az időből ki ne kopjék, vagy Temesvár alá, vagy Havasalföldében (az hova is kívántatott volt) ment volna.

6. Ne is várják ő kglmek, hogy maga hozza elő az vezér a Gyulai uram követségét, hanem magoktól mondják meg, azért küldtük ő kglmét, hogy a végekben mostan is a németek felettébb sok károkat tésznek, embereinknek

jószágokat, kiket vagy nemzetségek, vagy házasság alkalmatosságával bírnak, bírni nem engedik, és hogy annak alkalmatosságával az dolgokat is ő nga ki akarja tanulni, hogy a portát informálhassa. Azomban ő nga a keresztyén királyok fejedelmek közt való jóakaróinak, kivált a maga vallásán valóknak annak alkalmatosságával jobb móddal küldhessen leveleket s informálhassa őket, hogy az német az vallást mint persequálja, micsoda képtelenséget követett el rajtunk és a szegény magyarokon, hogy ők is fogjanak fegyvert ellene, minthogy ígérték is, ha nem szünik a persecutiótól, hivalkodó szemmel nem nézik, ebben is hatalmas császárnak igyekeztünk szolgálni. Ha az Bécsben küldött lovakról tésznek kérdést (de ahhoz kérdetlen ne szóljanak) megmondhatják ő kglmek, az elmúlt esztendőben ugyan Gyulai Ferencz uram fenn lévén, a sok rajtunk levő gonoszoknak könnyebbedéséért reménkedvén, a ministereknek akkor magok kérve kértenek paripákat, úgy töttünk volt igéretet egynéhány paripáknak küldése felől, most (kiváltképpen azért, minthogy ugyan Gyulai Ferencz uram által lett volt a vallásunkon való királyok, fejedelmek residensi által való megtaláltatások, ő kglme forogván már a dologban, ő kglmét kellett küldenünk) általa, hogy inkább szemben ne foghassák, kellett küldenünk egynéhány lovakat. Egyébiránt is ha az generálisoknak s hadakozó tiszteknek nem kedveskedünk, annál inkább több kárt tésznek, kivált a szélben lakóknak; megmondhatják azt is, hogy híveink közűl felesen vadnak még rabúl nálok, azoknak szabadításában munkálódunk. Lám Sorban vajdát ő nga maga mentette azzal, hogy azért küld az keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, hogy a dolgokat kitanúlhassa. Sorbán vajdának penig sem országát nem pusztították, sem embereit el nem vitték, ő penig pénzzel is kedveskedett.

7. Ha a vezér ő nga kérdi táborozásunkat, arra azt feleljék, eddig kiszállottak, mert féltünk attól, a szomszédságban levő német, lengyel hadak bécsapnak birodalmunkban és azok ellen kelletik vigyáznunk.

8. Ha az mostan elment török követ által megigért ötvenezer köböl búzáról tészen kérdést, azt feleljék, csak ő nga parancsoljon a lippai bégnek, hogy az váradgyai portushoz hajókat küldjön érette, nem lészen fogyatkozás azon búzában, most készítik. Radnóth die 21. Augusti. Anno 1687.

Kívül, más kézzel: Anno 1687. 21 Augusti Radnóth. Sárosi János uramnak instructiója a fővezérhez.

(Egykorú másolat Orsz. levéltár. E. F. L. XVI. 125.)

g)

1687. aug. 28.

Sárossy János uramék követségéhez expediáltatott levelek minutája Almakerih 28. Augusti 1687.

(Közölve Török-Magyarkori Államokmánytár VII. 256. s köv. ll.)

LXI.

1687. aug. 12—20.

Macskássy követsége a lengyel királyhoz.

a)

1687. aug. 12.

A lengyel király szükség esetére menedékhelyet igér az erdélyieknek.

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiae, Samogiciae, Kyoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Liuoniae, Smolensciae, Seueriae, Czerniechoviaeque.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis. Cum ea sit amicae vicinitatis, juriumque bonae amicitiae necessitudo, ut sibi mutuo et ad invicem, quos inter illa intercedit, favere et correspondere debeat. Hinc est, quod cum illrmus princeps Transylvaniae, suo ac totius inclytae provinciae suae nomine desiderium exposuisset in regna nra casu, quo ultima necessitas sic juberet, se recipiendi atque confugiendi. Nos pro solita benignitate atque clementia nra tali casu ultimae necessitatis (quem Deus T. opt. max. avertat) omnia vicinae humanitatis jura, gratias protectorales affectumque nrum regium, quicunque in ditiones nras sese receperint paterne pollicemur, nec ullas ipsis a nobis, vel a subditis nris inferri patiemur injurias. In quorum fidem praesentes manu nra subscriptas sigillo communiri jussimus. Dabantur Zolkieviae die 12 mensis Augusti anno dni MDCLXXXVII. Regni nostri XIV.

Joannes rex m. p. (P. H.)

Adamus Sarnovsky secretarius.

Lap alján: Literae protectionales ad Transylvaniam.

(Eredetije pecséttel ellátva a Teleki levéltárban 3613. sz.)

b)

1687. aug. 21.

Matczynszky válasza.

Celsissime princeps, domine colendissime.

Quaevis obsequendi occasio a Celsitudine Vestra mihi oblata, quemadmodum grate accidere mihi solet, ita promptissimo studio ad executionem cooperari satago. Quidquid et magnificus dominus Balthazar Maczkaci intimus Celsitudinis Vestrae consiliarius sibi ad me a Celsitudine Vestra commissum habuit, mihique retulit, totum id apud sacram regiam Majestatem dominum meum clementissimum dextere peregi ita, ut de mea nihil defuisse videretur promptitudine. Cuius etiam imposterum si Celsitudo Vestra opus habere voluerit mihique mandare non gravabitur, experietur Celsitudo Vestra aeque alacrem, ac syncerum animum meum: ad praesens vero benigno me commendo favori, optimam, ac diuturnam una cum prosperrimis successibus valetudinem intime apprecans. Datum in tentoriis ad Buczacz die 21. Augusti. Anno Domini 1687.

Celsitudinis Vestrae benevolentissimus et obsequentissimus servus

Marcus Matczynsky m. p.

Külczím: Celsissimo principi domino Apaffi Transylvaniae principi, partium Hungariae domino et Siculorum comiti, domino colendissimo.

Ugyanott, más kézzel: M. Matyczinszky levele de data Buczacz in tentoriis, 21. Augusti. Anno 1687. exhibitae pro conservatorio in Radnoth 22. Septembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXII.

1687. aug. 14.

Amnestia Baranyai Gergely számára.

Michael Apafi *sat.*

Spectabilis *sat.* Salutem *sat.*

Baranyai Gergely deák vallásunk szabadsága, m.-vásárhelyiek privilegiuma ellen, mit követett volt el, kegyelmednél nyilván vagyon, és ha a törvénynek szigorát, magistra-

tusi keménységünket akarnók követni, észrevehette volna, mit tegyen embernek a maga ductusának követése. De mi természeti kegyelmességünktűl, (melynek gyakorlásában eleitől fogva munkálódunk) viseltetvén és méltó respectusunk lévén az catholica religión lévő becsületes híveink mellettevaló alázatos instantiájokra, eddigvaló helytelen cselekedetirűl kegyelmes amnestiánkat adtuk. Mindazáltal kegyelmed jó declaratióval adja eleiben Gergely deáknak: volt eddig ami volt, de meglássa, ezután legkisebb dologban is, szent vallásunk ellen úgy elegyítse magát, hogy ha mi követi, magának s tanácsadójának tulajdonítsa. Cui *sat.* Datum in castro nostro Radnoth 14. Aug. 1687.

M. Apafi m. p.

Külczím: Spectabili *sat.* Michaeli Teleki de Szék *sat.*

(Eredetije a gr. Teleki család levéltárában. Miss. 222. c.)

LXIII.

1687. aug. 16.

Caraffa válasza a fejedelemnek.

Celsissime Princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Epistolae Celsitudinis Vrae sub 2-da currentis exaratae per manus cursoris allatae mihi sunt, quas debito cum respectu suscepi et extemplo passu, omnibusque aliis necessariis munitus praenuncius Viennam versus iter suum intendit. Et si in posterum comparebunt Celsitudinis Vrae ablegati secundum meum posse inservire non praetermittam, particularique meae adscribam fortunae, si talis sese mihi praesentabit occasio, ut ingentem animi mei sinceri propensitatem erga Celsitudinem Vram, inclytum regnum et status demonstrare valeam: cui Celsitudini Vrae dum omnia prospera omnia ad votum foelicia animitus apprecor, permaneo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Eperjesini die 16. Augusti 1687.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa levele a Sárosi Sigmond bejáró vitte levélre tészen választ.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXIV.

1687. szept. 1.

A fejedelem levele Teleki Mihályhoz.

Istentől ő felségétől minden jókat s jó egészséget kévánunk kegmednek.

Akarók kegmedet mostan is levelünkkel látogatnunk, kévánván, írásunk találja jó egészségben kegmedet. Az törökön való diadalmát a németnek somlyai kapitányunk és a kővári vicekapitány kegmednek írt levelekből szaporán kezdők érteni, melynek mi egészen hitelt nem adhatunk semmiképpen; a ratió sem dictálja azt, hogy szintin úgy megverték volna a törököt, külömben sem volt annyi ágyú véllek, a mennyit hirdetnek. Írtunk ugyan Naláczi uramnak, hogy tudósítson bennünket s ott való postánkat is várjuk mindennap. Szintén most érkezének a debreczeni emberek ide, kik is ezt á dolgot csak ambigue beszéllik, semmi valóságot nem tudnak beszélleni, abból is kitetszik magok költött hírei a németeknek affélék. Nem késleltetjük a debreczeni embereket itt, kegmedhez küldjük. Értjük azt is Katona Mihály uram leveléből, fenyegetőznek a németek ide bé téli quártélyozásra való jövetellel. Kegmed azért írja meg néki, ha továbbá is afféle hírt hall, magától a mi nevünk benne nem forogván, hirdessen olyant, hogy oly könnyen az erdélyiek bé nem bocsátják őket, mint eddig. E penig csak magánál legyen kegmednél. Turzai a török követnek késéséből visszajövén, azt beszéllette, hogy az karánsebesi aga mondotta, másodszor is Isten nekiek győzödelmet adott, melynek örömét ott lőtték is. Ajánljuk ezzel Istennek oltalmában kegmedet.

Ebesfalva 1. Septembris a. 1687.

Istentől kegmednek minden jót kéván

Apafi Mihály m. p.

Külczím: Tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kegmének, belső meghitt tanácsúr s főgenerális hívünknek ő kegmének adassék.

(Eredetije a Teleki levéltárban 3612. sz.)

LXV.

1687. szept. 14—16.

Báró Huochinnak, a lotharingiai herczeg követének levelei a fejedelemhez.

a)

1687. szept. 14.

Menedéklevelek ügyében.

Celsissime Princeps.

Siquidem hodierna die a serenissimo duce Lotharingiae expressum mandatum, et literas a praenominata sua Celsitudine, ad Celsitudinem Vestram sonantes obtinuerim, quas ad Celsitudinis Vestrae proprias manus tradam, et hinc discedam, cum in quibusdam negotiis importantissimis sint; idcirco per hunc meum expresse ad Celsitudinem Vestram transmissum adjutantem eandem Celsitudinem Vestram humillime requirere volui, ut absque mora mihi comitivam et salvum passum Nagybaniam mittere dignetur; ego in reliquo gaudeo, propter gratiam habituram, quam spero in humillima reverentia quam proxime personaliter Celsitudini Vestrae exhibiturum et me gratiae Celsitudini Vestrae humillime commendans permaneo

Celsissimi principis servus humillimus

Zattmarii die 14. Septembris 1687.

Paulus Antonius L. B. de Houchin.

Kívül más kézzel: Houchin levele de data Zatthmar 14. Septembris. Anno 1687. hozta adjutantja Radnótra.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. szept. 16.

Újabb levele ugyan ez ügyben.

Celsissime princeps.

Literas Celsitudinis Vestrae sub 12. currentis ad me gratiosissime transmissas obtinui, et summe gaudeo Celsitudinem Vestram mihi tanquam servo humillimo quidpiam mandare non dedignari. Domino Sigismundo Sarosi cubiculario Celsitudinis Vestrae omnimode gratificatus sum, spero

quoque literas per expressum a me transmissas Celsitudinem Vestram obtinuisse, in quibus significavi, quatenus expressum mandatum a celsissimo duce Lotharingiae obtinuerim, ut de rebus importantissimis nomine sacrae caesareae regiaeque Majestatis oretenus commissionem meam deferam et literas a dicta Celsitudine ad Celsitudinem Vestram sonantes personaliter tradam, qua de causa etiam pro salvo passu et comitiva humillime rogavi. Si itaque praedictae meae literae nondum traditae sunt, rogo iterato, me praenominato passu et comitiva usque Nagybaniam ob summum in mora periculum die noctuque condignari. Caeterum permaneo

Celsitudinis Vestrae servus humillimus

Zattmarini die 16. Septembris 1687.

Paulus Antonius L. B. de Houchin.

Kívül más kézzel: Houchin levele de data 16. Septembris. Anno 1687. Zathmár. Radnótra.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXVI.

1687. szept. 16.

A fejedelem levele a moldovai vajdához.

Illustrissime Princeps domine amice et vicine nobis benevole.

Jasiis 19. Augusti datas illustrissimae Dominationis Vestrae literas cum honore accepimus, quod illustrissima Dominatio Vestra nostri non tantum recordata fuerit, verum candidum suum in nos affectum declaraverit et certificaverit nuntiis illustrissimae Dominationi vestrae, pensaturi summus officii: Quantum ad damnificatos quaerulantes attinet, nostrum magis esset conqueri, sicut ex iteratis damnificatorum subditorum nostrorum lacrimis edocemur. Dictant tamen nobis culta hactenus ab utriusque bonae amicitiae et vicinitatis argumenta, ut severa ad confinia nos officiales nostros demus mandata de prohibendis istius modi excessibus, contentatione compertorum damnorum et optime colenda, sicut antea bona vicinitate et cointelligentia, quod nos vicissim ab aequitate illustrissimae Dominationis vestrae non indubie speravimus; melius tamen foret, si abutrinque idonei ad locum certum emitterentur commissarii coram quibus omnes hujusmodi difficultates, injuriae, damna et controversiae finaliter deciderentur, sicque omnes quaerelae tolle-

rentur. Nos ex parte nostra non deerimus, postquam de loco et tempore unanimiter prius fuerit conventum. Nihil aliud est, quod ad illustrissimam dominationem vestram scribamus (quam quod hactenus ex ipsa quoque famae publica cognovi) *(sic)* operationes utriusque exercitus campis Eszekiensi et Mohacsiensi. Nos multa mala et difficultates exhorrescimus. Vestram illustrissimam Dominationem amicissime rogamus certam confidentiam dignetur et deinceps nobiscum continuare et si quae nova habebit communicare. Cui reciprocam nostram amicitiam syncere promittimus atque commendamus protectioni. In castro nostro Radnoth 6. Septembris 1687.

Illustrissimae dominationis vestrae amici et vicini benevoli.

(Oláh kézből eredő fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

LXVII.

1687. szept. 19—22.

A radnóthi consultatiók.

a)

1687. szept. 19—22.

A delegatiónak radnóthi szeptemberi határozatai.

(Megjelent Alvinczy Okmánytára III. k. 174—178. ll.)

b)

1687. szept. 19.

Alvinczy és társai jelentése.

Méltóságos tanácsúri és ez haza terhes dolgai folytatására rendeltetett főrendek, nékünk uraink.

Alázatosan jelentjük Nagtoknak s Kegmeteknek az Nagtok és Kegmetek nékünk parancsolt dolgok körül, noha bizony valóban szorgalmatoskodunk: de mind a contributiók számos volta, mind pedig a perceptorok ő keglmek sok rendbéli fogyatkozások miatt el nem végezhettük; a mely részét végeztük is pedig, az sok rendben kívántató correctió miatt igen maculatumban vagyon, lévén még hátra az Kovács István uram, Páter János uramék ratiói, annakfelette egynéhány rendbéli kiadott difficultásoknak ratificatiói, az Sárosi János uram ő keglme ratiójával együtt, mely

körűl most munkálódunk. Ezekhez képest félbenhadnunk akadályosoknak látjuk és egyszersmind károsnak is, sőt még az dolgokról való írásinkat nem procurrálhatjuk, addig nem is reportálhatjuk. Várjuk azért a Nagtok Kegmetek resolutióját alázatoson, várván egyszersmind Nagtok s Keglmetek dispositióját arról is, a nállunk lévő pénzt hova tegyük és az kin lévő pénz, búza, zab és marhák beszolgáltatásáról a kiknek kívántatik, micsoda választ tehessünk, akarván magunkat mindenekben tehetségünk szerént Nagtok Kglmetek parancsolatjához alkalmaztatnunk. Ajánljuk Isten oltalmában Nagtokat Keglmeteket.

Nagtok Keglmetek alázatos szolgái Marusvásárhely 19. Sept. 1687.

Alvinczi Péter m. p.
Ugron Ferencz m. p.
Resner Pál m. p.

Külczím: Az méltóságos tanácsúri és ez haza terhes dolgai folytatásában fáradozó főrendeknek ő nagoknak s ő keglmeknek, nekünk jó urainknak ő nagoknak s ő kglmeknek alázatoson. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

Jegyzet. V. ö. az ezen évi jul. 26-iki törvények IX. articulusával.

LXVIII.

1687. szept. 25—27.

Gyulay Ferencz bécsi követsége.

a)

1687. szept. 25.

Gyulay szept. 25-iki levele.

Méltóságos fejedelmem, nekem természet szerént való keglmes uram!

Nagod méltóságos parancsolatját alázatos engedelmességgel vettem Sárossi uram által; már jó darab ideje levén, miólta felérkeztem, azólta az mennyire lehetett, az dolgokban munkálódtam, lévén mind ő felségénél audientiám s mind conferentiám, holott is csak Detristain főhopmester és cancellarius Stratman uramék ő nagok voltanak jelen; én, keglmes uram, eddig még instructióm kivűl semmiben magamat nem egyelítettem, nem is recedálok attól, de úgy

látom, itt mennél inkább győzedelmeskednek, annál feljebb látnak és mindnyájan csak azt mondják, lehetetlen, hogy ne segítse és segíttesse az ő felsége hadát, mert az szükséges, kénszeríti őket rája, én eléggé megmondottam sok helyeken, velem lévén Donát Mátyás uram is, hogy bizony nem adhatunk, mert semmink sem termett, kereskedésünk sem lehett, sem vizen, sem szárazon, de ezek csak extremumot tentálnak, ha semmit sem adunk, én bizony nem igírtem, nem is igírek semmit is. És az mikről most ultimatim parancsolt is Nagod, mennél hívebben s igazabban lehet, úgy igyekezem azokban is szolgálnom és Sárossi uram által tudósítanom, mivel ismét conferentiám leszen vagy ez jövő vasárnap, avagy hétfün; magam is örömest nem késném, de az lovakkal sem érkeznek el, még egy postáját Nagodnak elvárom Nagod keglmes választételével, azután, ha Nagod keglmessége s parancsolatja lészen, alámenni sietek. Büdöskúti uramnak most is az magam pénzemből kellett adnom, egyébüve is ha úgy kívántatik, bizony az költségem is elfogy, ha késem. Volstan uram secretariusa újobban supplicatiót küldött Nagodnak, az ura is maga kért reá, ne feledkezzem írni Nagodnak felőle. És váltig mondottam. hogy míg az felesége is él azon kapitánynak, testumentumát is látnók, de ő csak azt mondja, testumentumot is a mikor tett, úgy hiszi, nekie legálta, hacsak felét is, a mie volt; valami választ kellene Nagodnak írni. Ezzel Nagodat Istennek keglmes gondviselése alá ajánlom méltóságos fejedelmi házával együtt.

Viennae, die 25. Septembris a. 1687.

Nagodnak méltatlan alázatos híve s szolgája

Gyulai Ferencz, m. p.

Külczím: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való keglmes uramnak ő nagának nagy alázatossággal irám.

Hátlapján más kézzel: Anno 1687. die 5. Octobris Radnóthra érkezett Büdöskúti Boldisár uram Bécsből, hozta Gyulai Ferencz uram ő keglme urunknak ő nagának írt levele.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

1687. szept. 25.

Gyulay jelentése.

Gyulai Ferencz uram tractája az bécsi conferentián 1687.

Midőn ő felségétől az diplomát semmiképpen nem obtineálhattam volna, ex consilio Stratman uramtól ő nagától ő felsége megizente, hogy az diplomát meg nem változtathatja becstelenségével (subscribálván elébbeni követeink), hanem rescribáljak, hogy vegye el urunk ő naga és az ország, a mint már egyszer megkínált bennünket ő felsége, az szerint, avagy ha toább való tractatust akar is urunk ő naga indítani, nem denegálja ő felsége.

Én felelék reája: ő felsége előtt az én keglmes uramnak ő nagának és az nemes országnak ennél most egyéb kívánsága nincsen, melyeket memorialéban feltöttünk, szóval is bőven declaráltam és mivel ő felségéhez és az keresztyénséghez sok ízben való devotiónkat s keresztyénségünket mutattuk meg (non quidem ex metu, sed ex Christiana devotione nostra et ante tempus) kinél nagyobb jelét akarmely confoederatusa is ő felségének jobban meg nem mutatta, még pedig olykor, a mikor az török igája alatt volnánk, kinek is igája alól szívesen kívánnánk felszabadulni.

Azért ő felsége is adja jelét urunkhoz ő nagához s országunkhoz való kegyelmességének, hiszem ő felsége sui juris, úgy tudja az én keglmes uram ő naga.

Erre mondá Stratman uram, micsoda jelét kívánjuk.

Én felelék: Egyik jele az ő felsége keglmességének az, hogy a diplomát az mi kívánságunk szerint adja, mivel még mi olykor kívánjuk, a mikor a török igája alól fel nem szabadított bennünket és az mikor bennünket felszabadítana is ő felsége és az keresztyénség fegyvere, nem subjectusi, hanem confoederatusi akarunk ő felségének lenni, sőt ha szintén az töröktől fegyverrel elnyert volna is ő felsége bennünket, még sem lehetne bennünket ily rendkívül való terehviselésekkel szorongatni és szomorítani bennünket, nem is illenék ő felségéhez.

Erre mondá Stratman uram, az több ministerek is erős fogadásokkal: Ő felségének semmi gonosz intentiója urunkhoz ő nagához és az országhoz nincsen, Erdélyt bizony semminemű exaktiókkal nem terheli, hanem illik urunknak ő nagának és az országnak segíteni ő felségét ilyen expe-

ditióiban az confoederatusokra nézve is, mert mikor az keresztyénség fegyverét segíti, magát segíti akkor.

Kire felelék: Ha ő felsége exactiókkal terheli hazánkat partiumbeli hozzá tartozó részeivel, mi törökkel-tatárral nem fenyegetődzünk (noha úgyis nem kevés distractiót szerezhetnénk ő felségének, ki nélkül is jobb volna ellenni ő felségének és azt az erejét másuvá fordítani), de bizony az confoederatusokat s az keresztyénséget megtaláljuk és ha más keresztyén királyokhoz folyamodni kénteleníttetünk, nem mi, hanem ő felsége és az ministerek lesznek okai, mert az keresztyénség nem azért fogott fegyvert, hogy keresztyén országot nyomorgasson az ő felsége fegyvere, hanem töröktatár ellen hadakozzék és ha egy alávaló férgecske gondot igyekezik viselni az maga megmaradásáról, mennyivel inkább az kit Isten értelemmel megáldott, hogy ne viselne gondot az maga megmaradásáról.

Ezekre nézve újobban a ministerek által ő felsége assecurált, hogy az ő felsége hada az erdélyi határban be nem jön, Caraffának is erős parancsolatja lészen, hogy se urunkot ő nagát, se az országot ne kedvetlenítse, az hadakat is szoros disciplinában tartsa (a mint Eperjesen Caraffa generál is megvallá, hogy nem volt ordinantiája az bejövetelre).

Kire felelék: Caraffa uram úgy cselekedjék, hogy in defensionem sui bizony fegyvert is fog Erdély, hírré adván az keresztyénségnek, mi okon kellett cselekedni, mert az mennyi hada vagyon ő felségének, Magyarországnak csak egyik része is könnyen eltarthatná, mondván, nem ad urunk ő naga és az ország több pénzt, csak az mennyiről nekem is parancsoltanak, kit is supra vires cselekesznek, nem is félelemből, hanem az keresztyéni szeretetből, melyet én is megígérhettem volna, Nemes János uramnak sem hiszem annál többre hatalmat adtanak volna.

Erre mondották az ministerek: ő felsége parancsol Caraffának, másképen accommodálja magát Erdélyhez, hanem ő felsége azon kéreti urunkot, hogy annonával pénzért segítse az ő felsége hadát, úgy pedig, ha az közelebb való helyet fogja az ő felsége hada megszállani, másképen nem kívánják, erről pedig idején tudósítsa urunk ő naga ő felségét, kiért Istentűl áldást, az keresztyénségtől dicséretes emlékezetet veszen urunk ő naga magára, ő felsége is keglmességét mutatja. Caraffához érkezvén kezdé mondani, most sem akarunk semmit is adni, mint tavaly, de már is parancsolt Veteraninak, mit cselekedjék, ha pedig adnak, csak lásson pénzt, mindjárást kiviteti az hadakat Ugocsa

Bereg vármegyében és megmutatja, hogy ő nem Austerus, hanem urunknak ő nagának és az országnak igaz jóakarója és ha annonát ígérnek az ő felsége kívánsága szerint pénzért, az diplomát fortalitiumok kihagyásával is kiadja ő felsége, azon lészen, végben is viszi.

Kire én is felelék: Ő felsége mindenekben keglmességét ígérte, azért ő naga úgy cselekedjék, hogy ha Erdély máshoz folyamodik, avagy fegyvert fog, az egész keresztyénség előtt ő naga lészen az oka.

(Egykorú hivatalos példány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

c)

1687. szept. 27.

Gyulay Ferecz uramnak Bécsben adott decretum 27. Septembris 1687.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 210. s köv. ll.)

d)

1687. okt. 19.

Apafi levele Kolozsvár megszállásáról.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram! Hűségtek belső tanácsúr s főgenerális hívünknek, tekintetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak írt levelét mi is láttuk s megolvastuk. Mint történt a dolog Kolosvárnál, még arrúl eddig semmi bizonyos tudósításunk nincsen. Nem gondolhatnók azt is, hogy Besztercze felé mennének, minthogy már Scherfenberg generál és az generalis commissarius tractára jőnek Küküllővárra, hová mi is becsületes úr híveinket expediáljuk és ott miben fognak determinálódhatni a dolgok, hűségteket is informáljuk róla. Egyébaránt ha ugyan Besztercze felé mennének, az falukra és hostattjokra salva gvárdiát kérhetnek és gazdálkodással is, a mint lehet, kedveket keressék, de a városban semmi szín és praetextus alatt bé ne bocsássák őket, sőt ha extremumra találna menni a dolog, protestáljon hűségtek Isten és az egész keresztyén világ előtt hűségtek oka

ne légyen, ha mi ellenkező consequentiája következik az dolognak és instáljanak iterato, ne igyekezzenek az várost vagy elrontani, vagy hozzánk való hűségétől elszakasztani, de ha ugyancsak keménykednek is az váras ellen hűségtek az jó Istent híván segítségűl, az várost fegyverrel is oltalmazzák, az vidékről feles fegyveres embereket vivén be az várasban, elég erő leszen hűségtek dispositiója alatt, holott így tudják, főgenerális úr hívünk az extraordinarius gyalogokat is oda rendelni emberkedjék és régi igaz hűségekben hozzánk való kötelességekben és hazájokhoz való szeretetekben mind végig megmaradjanak, mi is fejedelmi hivatalunk szerént mellettünk levő tanácsúri és főrendű deputatus híveinkkel együtt azon leszünk, szegény hazánkot megoltalmazhassuk és conserválhassuk.

Quibus de coetero gratiose propensi mansimus. Datum in civitate nostra Cibiniensi 19. Octobris 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

e)

1687. nov. 17.

Gyulay Ferencz levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem, nekem természet szerint való keglmes uram!

Nagod méltóságos levelét Hevessi uram által alázatos engedelmességgel vettem igen súlyos betegségemben, ... (Megjelent Magyar Történelmi tár XIX. 115. l.)

Posonii 17. Novembris 1687.

Nagod méltatlan alázatos híve és szolgája

Gyulai Ferencz, m. p.

Külczím: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való keglmes uramnak ő Nagának nagy alázatossággal irám.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

f)

1687. nov. 19.

Széchenyi György esztergomi érsek a fejedelemnek: válaszol a Gyulay által kézbesített levélre.

Ajánlom kegmednek szolgálatomat.

Vettem kegmed levelét böcsülettel és a mint az elmúlt esztendőben, úgy most is kegmed követi mellett, valamiben tudtam szolgálnom, semmiben semmit el nem mulattam.

Jó neve van kegmednek mind ő fölségénél, mind pedig az udvarnál közönségesen, és úgy hiszem, kegmed sem ád okot reá, hogy ezután is külömben legyen. Bizony szivem vigasztalásával értettem csak e napokban is Prukban meghálván az nagy veszedelemkor is, ott s másutt is kegmed keresztyény magaviselését, azont hallom a győriektűl s Győr táján valóktúl. Irom ezeket, mert sokan oly állapotokban és oly üdőkben, noha keresztyének vagyunk ugyan, de sokszor félre teszszük a keresztyénséget és a kegyetlenséget veszszük elő helyében. Commendálom magamot kegmednek, szolgáltasson velem, a mikor miben parancsolatját vészem kegmednek, a tévő leszek. Isten tartsa kegmedet sokáig jó egészségben.

Datum Posony die 19. Novembris a. 1687.

Kegmed jó szolgája mindenkor

Széchen György, m. p.
esztergami érsek.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffy, principi Transylvaniae, Siculorum comiti etc., domino domino amico colendissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában.)

LXIX.

1687. okt. 2—7.

A radnóthi conclusumok.

Anno 1687. die 2. Octobris Consultationes in castro Radnoth expeditae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. 178—185. ll.)

LXX.

1687. okt. 8.

Macskási Boldizsár s Baló Mátyás bizonyítványa Maurocordatus Sándor Teleki ellen tett nyilatkozatáról.

Nos Balthasar Macskási de Szent-Márton Macskása comitatus Szolnok interioris supremus comes, tabulae Judriae celsissimi principis Tranniae juratus assessor ac cum tributo regni Tranniae ordinario ad portam Ottomanicam in anno 1686 jam praeterito legatus ordinarius et Matthias Baló de Nagy Baczon praedictorum Celsissimi principis et regni in eadem porta continuus orator. Damus pro memoria per praesentes: Quod in anno praespecificato circa finem mensis Martii cum Adrianopoli proprium nrum hospitium ex mandato excellmi dni supremi Vezerii designatum illmus dnus Alexander Maurocordatus totius Christianitatis in praetitulata porta interpres universalis accessisset, inter coetera post multas ultra citraque factas conferentias, dictus dnus interpres formaliter praetulit ista verba: Dnus Teleki per mentem principissae dominatur in principem, dicunt Germanorum pecuniam recepisse, illis favere, nobiles in Trannia, quos vult, incarcerat, bonis spoliat, ad honores juxta meritum ipsorum nobilium evehi non permittit, solus regnum dirigit. Ad quae dni interpretis verba ab uno nostro facta est responsio talis: Ego hoc non adverti, nos nris privilegiis utimur, nos hoc non permitteremus, ut nos quispiam supprimat, solum principem veneramur, etiam dnum Telekium, tamquam generalem cohonestare solemus.

Super qua quidem praedicti dni interpretis modo antelato facta relatione nos quoque praesentes lras nostras testimoniales ad futuram rei memoriam fide nostra christiana mediante sigillis nris usualibus et manuum nrarum subscriptionibus roboratas dedimus. Datum post finitam nostram legationem et functionem in castro Radnoth die octava mensis Octobris 1687.

Iidem qui supra

Balthasar Macskási, m. p. et Matthias Balo, m. p.
(P. H.) (P. H.)

(Eredetije a Teleki levéltárban 3611. sz. a.)

LXXI.

1687. okt. 17—19.

Kolozsvár megszállása.

a)

1687. okt. 17.

Veterani levele.

Nobiles grosi providi et circumspecti dni judex et jurati assessores dni mihi observandissimi.

Nullus dubito, quin dominationes Vrae ab exmissis suis ad serenissimum dnum Lotharingiae ea, quae mihi circa missam annonam scripsit, perceperint, praesertim, quod ea non pro media die exercitum intertenendi sufficiat et hac de causa regiminibus apud me hic in Poppfalva existentibus distributa. Quemadmodum ea, quae e re Vra futura sunt, suggerere non defeci pristinum erga dominationes Vras affectum contestaturus, ita et nunc svadeo, ut petitam annonae summam propediem ad castra Serenitatis suae devehenda demandet serio, unde gratiam suae Serenitatis facili negotio aucupandam scio, ne forsan ex tergiversatione ulteriori in contrarium evertant affectum, quapropter omnino studendum, ut hodie infallibiliter praementionata 40 m. aut 50 m. portionum deferantur cum annumeratis quae jam miserunt.

Si in pluribus gratificari potuero inveniar, Nobilium generosarum Dominationum Vestrarum

Dabam ex Poppfalva die 17-a Octobris 1687.

paratus Federicus Comes Veterani, m. p.

Külczím: **Nobilibus, generosis, providis et circumspectis dominis, judici et juratis assessoribus liberae regiaeque civitatis Claudiopolitanae, dnis mihi observandissimis etc. Claudiopoli.**

Hátlapján más kézzel: **Veterani uram levele, élést kér.**

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

1687. okt. 18.

Lothringeni Károly térítvénye.

Quoniam sua Serenitas liberali oblatione nos gratiose praevenit, acquiescentes in virtute excelsa et fide, qua sua Serenitas rem Christianam hodie administrat, haec postulata nostra et conditiones suae Serenitati humillime offerimus, utpote quarum inviolato vigore servando condescendimus ad mandata suae Serenitatis tum civitatenses, tum praesidiarii.

1. Quod religionum hactenus receptarum exercitia in suo libero statu, sicut de praesenti inveniuntur, intacte conserventur, templa, collegia, scholae, domus parochiales, proventus eclesiastici singulari protectione muniantur, conserventur, neque ullo modo ipsae etiam eclesiasticae personae tum ratione personarum, tum bonorum et possessionum suarum ullis oneribus aggraventur.

2. Quod status politici tam officiales cuiusvis ordinis, quam cives in suo statu, ordine et officio, item privilegiis, donationibus, immunitatibus et aliis quibusvis tam generalibus, quam specialibus bonis et possessionibus tam mobilibus, quam immobilibus illibate contineantur et conserventur.

3. Quod omnia et singula quaecunque, qualibuscunque sub praetextibus injuriata vel offensa praetendantur, vel quocunque tempore, vel quovis modo possent praetendi ratione cujuscunque status et ordinis hominum magnatum, nobilium civium, praesidiariorum Germanorum et Hungarorum et aliorum quorumvis in civitate hac existentium in perpetua amnistia relinquantur.

4. Quod si qui ex statibus specificatis universis, vel de praesenti, aut expost etiam quibuscunque temporibus ex hac civitate aliorsum quocunque commigrare voluerint, tam immobilia sua bona vendere, quam et mobilia secum auferre absque ullo impedimento liceat et sic cum universis suis substantiis liberam habeant discedendi facultatem.

5. Quod haec civitas praesidio numeroso, nec alio onere (quod ad ipsam non attinet) non gravetur.

6. Quod civitas ulteriori annona amplius non gravetur.

7. Cum praesidium in civitatem introducitur, distributio hospitiorum nostrorum subsit potestati, ita, ut officiales moderni publici, supremus videlicet substitutus et vicecapitanei, castellani, ductores civitatis, assessores senatus,

notarii et alii etiam quilibet circa publica negotia occupati, sive modo, sive posthac ne onerentur ullo modo.

8. Quod miles dum in civitatem introducitur, severe prohibeatur praedari sive civium, sive aliorum bona hic existentia.

Quae omnia suae Serenitati humillime oblata postulamus humiliter, ut sic moderanda mandet, quae omnia sub sigillo Serenitatis Vestrae confirmanda et tam per Serenitatem Vestram, quam per alios etiam, quorum interest observari facienda humillime desideramus. Ex castris ad Claudiopolim positis die 18. Octobris 1687.

Carolus dux Lotharingiae m. p.
(L. S.)

Transsumptum ex vero originali et extradatum in paribus per juratum civitatis Kolosvariensis notarium sub sigillo dictae civitatis authentico. (P. H.)

Hátlapján: Lotharingiai herczeg ő felsége adta assecuratiónak párja. A. 1687. die 17. Octobris.

(Egykorú hiteles másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXII.

1687. okt. 20.

Caraffa levele a fejedelemhez: ajánlja közbenjárását az udvarnál.

Celsissime Princeps dne dne mihi gratiosissime.

Respectu eo, quo par est Celsitudinis Vrae litteras per generosum dominum Franciscum Horvát ad me delegatum suscepi, qui una simul equum Celsitudinis Vrae nomine mihi praesentavit, pro quo debitas referre gratias, inque ejusdem Vrae Celsitudinis conservandam memoriam detinebo.

Praefatus grosus dnus Franciscus Horvát expectoravit oretenus, quantum nomine Celsitudinis Vrae inclyti regni et statuum mihi representandum fuerat ipsi concreditum: et pro indubitato habeatur, quod quanti ponderis erunt interpositiones meae apud aulam Caesaream, omni impendam calore, ut negotia ad vota succedant, nil dubitans Celsitudo Vestra pariter bene perpensis dispendiis, qua secum invetuit bellum hoc pro bono publico, totave Christianitate

susceptum et perseverandum praesentibus necessitatibus subvenire non despiciet: ego vero ex parte mei nihil intentatum relinquam, Celsitudini Vrae inserviturus (uti teneor), quam dum per plurimos annos prospere in hoc principatu foeliciterque valere animitus ominor, demisse maneo.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus
Eperiessini, die 20. Octobris 1687.
C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján: 1687. 22. Octobris, Caraffa generál levele, Horvát Ferencz uram hozta.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXIII.

1687. okt. 24—29.

A szebeni delegatio irományai.

a)

1687 okt. 24.

A delegatio levele a lothringeni herczeghez.

Serenissime Princeps domine, domine nobis gratiosissime!

Post synceram, eamque vix a saeculis auditam nostram erga sacratissimam Caesaream et Regiam Mattem ac rempublicam Christianam devotionis nostrae contestationem fatemur ex tanta foelicitate armorum Christianorum respirium tandem et sublevamen sperasse, cum hac quoque vice per nostros ablegatos in sustentationem exercitus multa et magna obtulerimus: sed quoniam desideria Serenitatis Vestrae per excellentissimos dominos suos ablegatos declarata conceptum, facultatem et vires nostras longe superant, sciamusque nos rem hanc cum Christiano principe habere et suscepta arma non in oppressionem Christianorum gerere: per nostros ablegatos spectabilem ac magnificum Georgium Bánfi de Losoncz consiliarium celsissimi principis dni dni nostri clementissimi intimum, supremum comitatuum Albensis Tranniae et Dobocensis comitem, generosos item Stephanum Toroczkai de Toroczko Szent-György, sedis Siculicalis Aranyas supremum capitaneum, Sigismundum Bálintith de Körtvélyfája et amplissimum Georgium Verder senatorem civitatis Cibiniensis ac ad ardua regni negotia moderanda deputatos Serenitatem Vram humillime oramus, dignetur

ex innata sua misericordia demissam instantiam nostram cordi sumere et desideria sua tam gravia ac penitus intolerabilia clementissime mitigare ex magno suo in rem Christianam zelo et pro immortali serenissimi sui nominis gloria, ne deficiamus totaliter per haec impossibilia: Factura est Serenitas Vestra opus deo gratum, Christiano principi condignum, nobis et posteris nris cum magna Serenitatis Vestrae laude depraedicandum.

Datum in civitate Cibiniensi die 24. mensis Octobris anno 1687.

Serenitatis Vestrae

servitores humillimi Celsissimi principis Tranniae dni dni nostri clementissimi consiliarii ac proceres ad ardua regni ejusdem negotia moderanda deputati.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. k.)

b)

1687. okt. 25.

A szebeniek hűségesküje.

Juramentum formulae unionis.

Én T. T. Esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiú, szentlélek, teljes szent-háromság, egy bizony örök Isten, hogy én az én két keglmes uraim méltóságos idősbik és második Apafi Mihály keglmes fejedelmim s méltóságos Bornemisza Anna keglmes asszonyom ő nagok méltóságok, fejedelemségek, egész fejedelmi házok s minden javok megmaradásokban, ennek felette szebeni polgármester, királyi bíró, tanács, száz emberek s az egész szebeni lakosok, sőt Szeben városában magokat recipiált tanácsurak, deputatus főrendek, az egész úri fő s nemes magyarságnak, azoknak szerelmeseknek, hozzájok tartozóknak és minden javoknak teljes securitásokban (ideértvén az mi egymás között írott eddig való obligatoriáinknak is tenorát) fejem fenállásáig s életem fogytáig egyetértek, ő nagok s ő keglmek mellől el nem állok, szabadságtalanságokra s veszedelmekre nem igyekezem, annál inkább ő nagokat s ő keglmeket el nem árulom, sőt akármely nemzet miatt következhető extremitásban senkit, sem magát, sem szerelmesit, sem hozzájuk tartozókat, sem semminemű javokot ez városból ki nem adom, sem pedig ez városban semminemű praesidiumot az magunk felekezetin s hozzánk köteles embereken kívűl be nem veszek s nem bocsátok,

hanem vérem hullásáig s életem fogytáig az mi megírt keglmes uraink s keglmes asszonyunk hűségében megmaradván, ez városnak lakosit s ebben megtelepedett úri, fő és nemes rendeket, sőt az egész magyarság (valakik az mi keglmes uraink s asszonyunk igaz hívei) s azoknak szerelmesek s hozzájok tartozók és minden javok hűséges oltalmazásában magamat nagy készséggel és jó lelkiismerettel alkalmaztatom, semmi fraust ezen hitem ellen szivemben nem reserválván. Melyre még is az igaz Isten engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem idvességét.

Szeben 25. Octobris a. 1687.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. k.)

c)

1687. okt. 24—29.

Apafi fejedelem megbízó levelei a külföldi udvarokhoz kinevezett követei számára, melyekben a protestans hatalmak közbenjárását kéri ki.

a)

Pápai Páriz Ferencz részére: Károly dán királyhoz, III. János György szász választóhoz, a svéd királyhoz s a svájczi rendekben.

Szeben okt. 24.

b)

Kolosvári István részére: Fridrik Vilmos brandenburgi választóhoz, a belga rendekhez, s más fejedelmekhez. Ezek nincsenek megpecsételve s czímezve is csak egy pár van.

Szeben okt. 24.

c)

Sury Mihály részére a szász universitástól:

Dánia és Norvégia uralkodójához, Károly svéd királyhoz, III. János szász választóhoz, Fridrik Károly würtenbergi herczeghez, Nürnberg város tanácsához s polgármesteréhez.

Szeben okt. 29. Ellátva aláírással s Szeben városa, vagy az universitas pecsétjével.

(Eredetijei a gróf Teleki nemzetség m.-vásárhelyi levéltárában 970—977. sz. a.)

LXXIV.

1687. okt. 29.

Scherffenberg levelei a fejedelemhez és követekhez.

a)

A delegatióhoz.

Illustrissime, spectabiles ac magnifici item et generosi domini mihi colende et observandi.

Expeditus a serenissimo Lotharingiae duce cum militia caesarea praesenti hybernio in stationem civitatis Cibiniensis collocanda juxta conformitatem conclusi nudius tertius cum praetitulatis dominationibus Vestris tractatus, quemadmodum non dubito, celsissimum principem et ordines in tantae consequentiae negotiis proprio ipsorum bono prae primis consulentes nullam effectuandis conventis et promissis moram, vel unius momenti temporis injecturos, ut tam ponderosus exercitus (qui antequam res in effectum plene deducta fuerit, nec pedem a Marusio movebit) quo citius melius ex provincia educi ac ulteriores damnificationes evitari possint. Ita mea quoque ex parte omnem facilitandi modalitatem intendens, exhibitorem praesentium commissarium suae sacrae caesareae regiaeque Majestatis bellicum praemittendum duxi, quocum saepius fatae dominationes vestrae ipsemet, aut alii a principalibus suis hunc in finem deputati statim convenire et tam super repartitiones universali copiarum, quam earundem intertentione omnia concludere et accommodare poterunt. Adjunxi quoque quartiriorum magistros, qui de hospitiorum distributione provideant, ne cum milite diutius subsistere et vicinia contra intentionem molestus esse necessitor. Prouti magnificus dominus Michael Inczédy oretenus fusius exponet. Coeterum maneo. Actum in Visakna die 29. Octobris 1687.

Illustrissimis spectabilibus magnificis et generosis dominis ad servitia et officia paratus

Fridericus comes de Scherffenberg, m. p.

Külczím: Illustrissimo spectabilibus magnificis item et generosis dominis N. et N. cellmi Principis Traniae ad modernos cum serenissimo Lotharingiae duce tractatus hucusque ablegatis mihi colendis et observandis. Cibinii.

Ugyanott, más kézzel: 29. Octobris 1687. Vizaknán költ Scherfenberg levele hozta Inczédi Mihály uram Szebenbe.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

A fejedelemhez.

Celsissime Princeps et domine mihi gratiose.

Exhibuit mihi generosus dominus Michael Inczedy, quas sub hesterno dato literas Celsitudo Vestra mihi exarare dignata est. Consignavit quoque subscriptum et sigillatum a Celsitudine Vestra conclusi cum serenissimo Lotharingiae duce super praesenti quartiriorum sive hyberniorum negotio tractatus instrumentum, quod cum habitis a serenissimo duce paribus pariter nostra, id est suae serenitatis parte sigillatis commutatum fuit. Nunc effectuationem conclusorum admaturari anhelat serenissimus dux. Ego vero gratiae Vestrae Celsitudinis me commendo. Actum, in Visakna die 29. Octobris 1687.

Celsitudinis Vestrae servus obsequentissimus
Fridericus comes de Scherffenberg m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffy electo Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino mihi gratioso.

Ugyanott más kézzel: 29. Octobris Vizaknán költ Scherfenberg levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXV.

1687. okt. 22—27.

A balásfalvi szerződés.

a)

1687. okt. 22.

Ulteriores a serenissimo Lotharingiae duce propositorum nuper celsissimo Transylvaniae principi et regno punctorum particularitates, per nos infrascriptos ablegatos exponendae et tradendae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. 185. l.)

b)

Responsio ad propositiones dominorum legatorum serenissimi ducis Lotharingiae.

(Alvinczy-Okmánytár IV. k. 188. l.)

c)

Az felséges lotharingiai Herczeg 28. Octobris. 1687. Balásfalvánál fekvő táborról írt levele a capitulatió után urunknak ő nagyságának.

(Alvinczy-Okmánytár II. k.)

LXXVI.

1687. okt. 31.

Meghivó a nov. 7-én tartandó országgyülésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Az mostani rajtunk forgó motusokat k..... hetvén, kéntelenítttetünk a felséges Lotharingiai..... terhes és nagy summa pénz, bor, búza, vágó marha..... ... és abrak adásban megalkunnunk, melynek praestálását már minden órán kévánják; hogy azért annyi terhes szenvedésink és nagy munkával lött öszvealkuvásink.... azoknak nem praestálásaért szegény hazánk utolsó veszedelme ne származzék, szükségesnek itéltük a nemes ország convocaltatását. Parancsoljuk azért keglmednek sub poena perpetuae infidelitatis notae, ad diem 7. Novembris fogarasi várunkban legyen jelen és a szokás szerint való procrastinatiót tégye félre, mert minthogy hazánk veszedelmében forog a dolog, periculum imminens in mora, ha külömben cselekszik, higyje el bizony büntetéstelen nem marad, kiki bátorsággal eljühet..... assecuráltak bennünket, hogy senkit nem hábor..... lotharingiai herczeg is már a derék haddal vissza..... secus sub poena praetacta nec facturus. Datum in arce nostra Fogaras, die ultima mensis Octobris anni 168(7).....

M. Apafi, m. p.

Külczím: Generoso Joanni Geréb de Illyefalva, fideli nobis dilecto.

(Eredetije a Geréb család levéltárában.)

LXXVII.

1687. okt. 31—nov. 5.

A szebeni biztosok jelentései.

a)

Az okt. 31-iki jelentés.

Nékünk természet szerint való igen jó kglmes urunk. Isten Nagodot szerencsés hosszú élettel s országának békességes birodalmával boldogítsa, szívből kévánjuk.

Keglmes urunk az Nagod méltóságos levelét alázatoson és illendő becsülettel vettük s keglmes parancsolatját kész engedelemmel értettük. Mi keglmes urunk, tartozó kötelességünk szerint teljes tehetségünkkel azon vagyunk, mindenekben igaz hűségünket megmutathassuk. A prófont dolgáról mentől illendőbben provideálhassunk, azon munkálódunk minden tehetségünkkel. A szállások iránt estenek inconvenientiák többire az miatt, hogy üres házak nem találtatván, az hadak nem gondoltanak az czédulákkal is, egynéhány helyen leszaggaták az kapukról, erővel beszállattanak, melyről generál Scherffenberget ő nagát megtaláltattuk, rész szerént eddig is megorvaslatta, továbbra is igírte megorvaslását, sőt azt mondja, hogy az lovas hadakban az falukra is kész kiszállítani, minthogy el nem férnek, félünk is attól, hogy továbbra is nemes uraink szállásokat mind meg nem oltalmazhatjuk, melyről várjuk az Nagod keglmes parancsolatját, ha sollicitáljuk-é az hadaknak rész szerént való kiszállítását az falukra, vagy nem. Kolosvári és Pápai uraméknak Nagod keglmes parancsolatját megmondattuk s ő keglmek kész engedelmességgel Nagod szolgálatjára ma megindulnak. Generál Scherffenberg és császár commissariusa leveleit Nagodnak alázatoson megküldöttük és maradunk Nagodnak mint természet szerént való igen jó keglmes urunknak alázatos igaz hívei s engedelmes kész szolgái

Szeben 31. Octobris a. 1687.

Frank Bálint, m. p.
Szabó Keresztél, m. p.
Keresztesi Sámuel, m. p.

Külczím: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagának etc. nékünk természet szerént való igen jó keglmes urunknak ő nagának.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

A nov. 5-iki jelentés.

Nékünk természet szerént való jó keglmes urunk!

Isten Nagodat szerencsés hosszú élettel s országának békességes birodalmával boldogítsa, szívből kévánjuk.

Keglmes urunk! Nagod méltóságos levelét alázatosan és illendő becsülettel vettük s keglmes parancsolatját nagy engedelemmel értettük. Eddig is keglmes urunk minden tehetségünkkel igyekeztünk tartozó kötelességünk szerént igaz hűségünket Nagodhoz mindenekben megmutathassuk, továbbra is azon munkálódni egész tehetségünkkel, meg nem szűnünk. Nemes uraink szállások iránt is azon voltunk, Nagod keglmes parancsolatját mindenekben effectuálhassuk s nem is recedáltunk volna, ha az erőszak nem kényszerített volna bennünket. A Fejérvárra szállítandó búza és zab iránt keglmes urunk, minthogy nékünk helyben zabunk nem volt s hertelen kívántaték az itt lévő hadak számára, az zabot ki kellett adnunk, itt penig nem is volt több ezer köbölnél, búza vagyon ugyan, de az iránt is kérjük alázatoson Nagodot, hogy maradna helyben, mi ugyan az Nagod keglmes annuentiája nélkül hozzá nem nyúlunk azon kivűl, az mely Nagodtól megengedtetett. Ha penig Nagod keglmes dispositiója, hogy ugyancsak innét szállíttassék ezer köböl búza Fejérvárra, instálunk alázatoson Nagodnak, méltóztassék Nagod szekerek iránt máshova parancsolni, mivel még ezen székbeli szegénység egészlen haza nem telepedvén, az itt lévő hadak számára kévántató fa és széna öszvehordását is nehezen vihetjük végben. Szász-Sebesben mi részünkről való commissarius még az estvéig nem érkezett volt, úgy értettük, továbbra is ha mit érthetünk, Nagodnak alázatoson megjelenteni el nem mulatjuk és maradunk Nagodnak mint természet szerént való jó keglmes urunknak életünk fottáig alázatos hívei s engedelmes kész szolgái

Szeben, 5. Novembris a. 1687.

Christianus Szabó, m. p.
Frank Bálint, m. p.
Keresztesi Sámuel, m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagának etc. nékünk természet szerént való jó keglmes urunknak ő nagának.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXVIII.

1687. nov. 3—6.

A német tábornokok levelezése a fejedelemmel a beszállásolások s élelmezés ügyében.

a)

1687. nov. 3.

Scherffenberg levele.

Celsissime princeps, domine gratiose.

Quas sub ante hesterno dato, ratione exmittendi ad Celsitudinem Vestram sive supremi sive vices gerentis commissarii bellici, aut vero extractus cuiusdam super victualium ad quasvis stationes administrandorum repartitione, mihi exarare placuit, literas debito cum honore accepi, continentiisque earundem intellectis Celsitudinem Vestram latere nolui. Commissarium quidem supremum bellicum consummandis, quae restant, officii sui dispositionibus intentum, de facto adhuc in castris penes serenissimum ducem, propediem tamen hic affuturum, vice gerentem vero eiusdem heri Albam Juliam ad lustrandas ibidem copias profectum esse, quibus utriusque Celsitudinis Vestrae desiderium, ut alteruter coram Celsitudine Vestra totali dispositionum operi absolvendo adesse velit, quantocius insinuavi, spero adventum suum non tardaturos. Interea temporis, ne qua in parte defectus appareat: curavi per commissarium Comornik Celsitudini Vestrae in antecessum eventualem administrationis, ad quaevis stativa necessaria distributionem transmitti, secundum quam si praestatio instituatur et indesinenter continuetur, nihil obstabit, quominus bono ordine conventa in effectum deduci, et in subsequente tandem generali congregatione, si quae occurrerent dificultates, facili negotio tolli utrinque possint, et complanari. Hisce Celsitudinem Vestram diu incolumen valere exopto.

Celsitudinis Vestrae servus obsequiosissimus

Cibinii die 3. Novembris 1687.

F. C. de Scherffenberg m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. nov. 4.

Veterani levele.

Celsissime princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Exili literarum stylo meo, obligationem meam contestaturus erga Celsitudinem Vram, gratulor mihi cumprimis, me nactum occasionem praesentibus lineolis demissa mea quamvis minima offerendi servitia, nutum Celsitudinis Vestrae praestolaturus, ut facto ipso exhibere queam, omnem deinceps moturus lapidem, ut in bonis servandis ordinibus et bona disciplina militari militem continendo Celsitudinis Vrae gratiam mihi promittere ausim unice aestimandam. Ea propter adventum meum Albam Juliam intimandum ratus, occasionem gratiose mihi insinuare ne dedignetur, quominus profiteri liceat me esse Celsitudinis Vestrae humillimum servum.

Dabam Albae Juliae 4ta Novembris 1687.

Federicus Comes Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti dno dno mihi gratiosissimo.

Coronae vel ubi.

Hátlapján más kézzel: Veteráni gral levele 4. Novembris 1687. Fejérvárról.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

c)

1687. nov. 5.

Scherffenberg levele.

Celsissime Princeps, domine gratiose.

Redditae mihi sunt sub 3-a currentis perscriptae Celsitudinis Vestrae responsoriae ex quarum tenore non sine admiratione intelligendum fuit, quasi multa tractatui contraria hic me praesente admissa fuisse, Celsitudo Vestra inaudiverit. Siquidem vero nullius mihi conscius sim, quod vel in minimo tractatuum sensui adversaretur: imo magis conquerendum haberem, quod hactenus nec hic loci, nec alibi constitutae caesareae militiae ulla administratio ordi-

nate, aut serio instituta fuerit, nec de facto instituatur: spero Celsitudo Vestra et huic necessitati per praesentem dietam, quo citius melius consulere, et si quae in aliis sinistre fortassis relata fuissent, illa mihi adaperire, interea vero temporis meliorem in partem interpretari dignabitur. Eo facto experietur ulterius, quam sim et maneam

Celsitudinis Vestrae servus obsequiosissimus
Cibinii die 5. Novembris 1687.
Fridericus C. de Scherffenberg, m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel: Fogarasban jött Scherffenberg levele. Anno 1687. 5. Novembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. nov. 6.

Scherffenberg levele.

Celsissime Princeps, domine gratiose.

Haerentibus adhuc dum hodie plerisque circa hybernantis in Transylvania caesarei militis intertentionem conceptis dispositionibus, quemadmodum non dubito Celsitudinem Vestram velut prioribus suis insinuaverat, stabiliendo eatenus ordini sollicite intentam, comitia eo fine statibus indixisse, ut iisdem simul et semel praesentibus sufficientia et congrua adinsceniri ac resolvi possint media, quibus certo fundamento firmatis militiae caesareae necessaria victualia ad quasvis stationes, uti et reliqua vigore tractatus administrentur, et exhinc tam tranquilitati publicae huius provinciae, quam securae et quietae regnicolorum permansioni, quam optime consulatur. Ita mea quoque ex parte desiderium facilitandi boni publici et negotiorum contestari, simul et omnem pro viribus operam conferre volens, in absentia domini supremi commissarii bellici latorem praesentium illustrissimum dominum Georgium Benedictum Boronem de Oggilby sacrae caesareae regiaeque Majestatis cammerarium, et laudabilis Badensis peditum regiminis vicecolonellum ad Celsitudinem Vestram hac occasione expediendum duxi, ut remonstrando militiae caesareae necessitatem eo firmioribus consiliis conventorum praestatio deter-

minari, et quibusvis inconvenientiis obviari possit. Cui proinde in omnibus, quae meo nomine pro summe dictae suae Majestatis caesareae ac regiae servitio proposuerit, Celsitudo Vestra, fidem indubiam adhibere, ne gravetur simulac concedere, ut donec res ad certum ordinem redactae sint, conferentiis eo super instituendis intervenire eoque magis salutares quasvis Celsitudinis Vestrae et statuum pro Christianitatis causa intentiones, sua quoque industria admaturare valeat. Ceterum Celsitudinem Vestram diutissime pro Christianitatis bono incolumem valere cordicitus apprecor.

Celsitudinis Vestrae servus obsequentissimus

Cibinii die 6. Novembris 1687.

F. C. de Scherffenberg, m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae Principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel: Fogarasban jött Scherffenberg generál levele 6. Novembris. Anno 1687.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. nov. 16.

A fejedelem levele Scherffenberghez.

Excellentissime domine, comes nobis observandissime. Dolenter intelleximus quasdam incommoditates post militum regiminis Excellentiae Vestrae in quartirium ingressum intervenisse et negotia non juxta factum cum serenissimo Lotharingiae duce tractatum accommodata esse: Si quidem jam ad Segesvarinum usque excurrunt ac aliquorum subditi ab ordinario suorum dominorum terrestrium servitio interdicti sunt et ad extraordinarias praestandas coguntur contributiones. Vestram Excellentiam amanter requirimus, ne gravetur tam se in quartirio destinato juxta articulos tractatus continere, quam milites sui regiminis contineri et accommodari facere. Certam enim post factam conclusionem cum domino caesareo commissario instituimus dispositionem dedimusque bonos ac citissimos ordines de administrandis ad quartiria necessariis, quod excellentissimo domino comiti generali de Scherffenberg ad ipsius desiderium per nostrum ablegatum declaravimus. Nihil dubitamus, postquam vestra Excellentia ex praelaudato domino generale et certitudine

rei tales nostras dispositiones cognitura est, se conclusione tractatus omnimode sit cum suis militibus accommodatura et militum excursiones violentias ac incommoditates serio prohibitura. Cui dum firmam valetudinem desideramus, divinae etiam ipsam recommendamus protectioni. Datum in arce nra Fagaras 16. Novembris anno 1687.

Excellentiae Vestrae ad officia parati

M. Apafi m. p.

Külczím: Excellentissimo domino magno comiti de Castell S. C. Regiaeque Mattis camerario, necnon unius inclyti regiminis dimacharum colonello supremo domino observandissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

f)

1687. nov. 24.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps domine, domine gratiosissime.

Datas Celsitudinis Vrae literas 13. Novembris Fogerassino eo, quo par est honore, per generosum dominum Stephanum Daniel de Vargyas obtinui, quibus lectis contenta percipiens omnibus, quae proposuit, fidem habendo. Superest tamen, si miles in bonae disciplinae limitibus continendus est, ut quantocius conventa naturalis sustentatio, tam in avena, carne etc. prout tractatus sonant, deferantur, ne ob carentiam (cum hoc tempore et eques equusque valde patiantur) mandata necessitate compulsi transgrediantur. Ceterum in bonis ordinibus, et militari disciplina, quoad valeo, lubens continere ipsos adnitar. Hisce me gratiis et favoribus commendans existo

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Albae Juliae 24-to Novembris 1687.

Fredericus comes Veterani.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino nec non Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo. Fogerassini.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában)

LXXIX.

1687. nov. 4.

Az oláh vajda a fejedelemnek portai híreket ír.

Illustrissime princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Nagod levelét hírekről való tudósításival együtt szolgánk visszaérkezésével együtt böcsülettel vettük; Nagod birodalmában németek bemenetelit és némely várokban praesidiumok helyheztetésit, az mint Ngod írja, azon valóban búsulunk s bánjuk, mivel bizonyos dolog az, hogy midőn valaki a szomszéd házát kedve ellen háborgatja, az mellette lévő szomszéd is semmi jót nem várhat, mely dologrúl nincs mit mondanunk, hanem csak az mindenható Isten csendesétse és alkalmaztassa mély és szent bölcseségivel, az mint ő szent felségének tetszik az erőteleneknek javára.

Portára menő Sárosi János uram után embere által küldött Ngod levelét is vettük, melyben kíván Ngod bennünket késedelem nélkül segítségünkkel hamar mehessen, melyet megcselekedvén az Ngod méltóságos tekéntetiért, haladék nélkül innét is megindíttatván, előtte lévő útját continuálta. Hírek iránt is kívánván Ngod bennünket portán fönforgó állapotokrúl, ne neheztelnők tudósétani Ngodat; ez iránt is akarván az Ngod kívánságinak eleget tenni, ezt írhatjuk Ngodnak, az mint mi is bizonyosabban érthettük, postáink érkezvén úgy Constantinápolybúl, mint Drénápolybúl; Constantinápolybúl kapityhájáink azt írják, hogy hatalmas császárunk fényes portájára hivatván néhai Kiöprűli fővezér fiát, az ki rendeltetett volt az Bogáznál lévő várok vigyáztatására, kinek is neve Musztafa passa, és portára érkezvén, mindgyárást kaimékámmá álléttatott, azután másodnap, az mint némelyek mondják, talám hatalmas császárunk azt vélte, hogy az rebellált had azzal contentálódnék, és megállapodik, tartózkodván az Constantinápolyban való meneteltűl, a végre küldött ő hatalmassága, hogy az fogságban lévő helyben ölettetnék meg Szuleimánn passa fővezér, fejit penig küldötte az mostani fővezér Sziaus passához ő Ngához, és az táborhoz, de az mint értjük, ők azzal sem elégedtek meg, mivel mind azon vannak, hogy Constantinápolyban menjenek. Előbbeni kaimékám Redzep passát is az hova bújt volt el, megtalálták, elárúlván egy török, az ki látta volt, ötszáz aranyért, kiket Bosztándzi bassa igért volt azoknak, az kik mondanák meg, az hova bújt el; és megtalálván vitette fogságban, de még eddig nem értettük, hogy

megölettetett volna. Fővezér Ibrahim passa fejét is (az ki Szulimán passa előtt volt fővezér) nékünk úgy írják, hogy Rodus szigetinek várából való exiliumjából, fejét vitték volna Constantinápolyban. Mondják, hogy nagy búsulásban vadnak, úgy az porta, mint más nagy rendek, látván azon rebelliseknek zabolázatlanságát. Drinápolybúl is fővezér urunk ő nga mellett levő emberink írják, hogy ő ngával levő táborral együtt oda érkezett 25 praesentis Drinápolyban, s mindenképpen azon van, Constantinápolyban ne menjen, de az szpahiák az janchársággal együtt igen fönzöndültek volt ellene, magukhoz vévén egy boncsiukját is, megindulván, előre akartak menni, de fővezér urunk ő nga az hadaknak egyik rendbelit maga mellé vévén, megtartózkodott és nem akart megindulni, és úgy maradott meg akkor, mindazonáltal még bizonytalan, ha ő nga megmaradhat-e Drinápolyban, avagy el kelletik mennie, nem sokára ezt is megérthetjük. Mondják ezt is, hogy mások is azon lármaszerzőknek az alacsonyában ölettettek meg közűlük nem sokan, ennek is végit és megállapodásokat miképpen lehet meg nem tudhatjuk, egyedűl csak az Isten tudós benne. Szakcsinál lévő Szerásztyer passa ő nga mellett lévő kapityhánktűl is jött postánk oly hírrel, hogy megindult volna Szakcsirúl, 25. Octobris az szultánnal együtt, ki Budzákban volt, az készen lévő élésekkel együtt Kamenitzben, nékünk is parancsolván ő nga, valami hátramaradt restantia élést mi indíttatnók meg késedelem nélkül érné el az több élést, vihessék együtt, mely dolog végett parancsoltunk arra rendelt híveinknek az ország véghelyeiben, az hova gyűjtetett volt, a mennyire lehetett, és amint lehet csak indítanák meg s vinnék az praefigált helyre, noha egyedűl csak az Isten tudja, mely ügygyel-bajjal és mely nagy fogyatkozásával vagyon ez szegény hazának, de mit tehetünk? Lehet hogy sok bűneinkért, és ez megnyomorodott haza lakosinak bűneiért vagyunk nagyobb inségben és nagyobb szorongattatásban, mind sem mások; mindenekben legyen Isten ő szent felsége akaratja. Hasonlóképpen mi is kérjük Ngodat, hogy a részről is, ha mik újulnának, az ott kinn fönforgó állapotokrúl ne nehezteljen Ngod tudósítani, hasonlót követvén mi is Ngod kívánságiban, szomszédságos atyafiságunk szerint. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest, die 4. Novembris. Anno 1687.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli

oláh aláirás:

io Serban voevoda.

Külczím: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. etc. Domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXX.

1687. nov. 6.

A brassaiak mentegetőző levele a fejedelemhez.

Illustrissime Celsissimeque princeps et domine domine nobis naturaliter gratiosissime.

Az Ur Isten ő felsége Ngodat ez haza békességének számos esztendőkig való megmarasztatására, szerencsésen éltesse, mint kglmes urunkat, szűbéli alázatossággal kívánjuk.

Méltóságos Fejedelem, és kglmes uruuk! Ngad hozzánk, s várasunkhoz expediálván credentionálissával tekéntetes Apór István uramat ő kglmét, mely által admoneálván Ngadhoz tartazandó hűségünknek megállására, mind eddég, úgy ennek utána való perseverálására is, fontosabb mértékben való megtapasztaltatásnak okáért assecuratiót is kívánván tőlünk; melynek adásán mikor szentén munkálkodnánk, szomoruvan írhattunk Ngadnak, hogy az egész populusnak holmi békességet megutáló emberektől egyszer másszor költ hírek, haszantalan beszédeknek elhitetésétől esett felzendülésétől conturbálotunk igyekezetünkben, az bevött félelemtől sem ratiónak, sem pedig intésünknek nem engedvén (micsoda beszédek s felzendülésnek okai voltak Ngadnak includált levelünkben elküldöttük) mindazonáltal nem oly véggel, hogy Nagad mellől elállana; hanem hogy elméjekben penetrált hamissan költ híreknek, és onnét kövötköződő gondolások szerént való gonosznak obviálna: mert Nagad mellől, mint kegyelmes urától nem igyekezik elállani, az mint az elküldött assecuratióval is tanubizonyságot tesznek róla. Minekokáért Ngadat, mint kegyelmes urunkat alázatasan kérjük az balgatlan *(így)* s értetlen község miatt esett fogyatkozást (mely feljebb megírt okokra nézve történt) valami elállásunknak ne interpretálja, mely távuly legyen tőlünk. Istennel bizonyítjuk, hogy Nagad, mint kglmes urunk mellett készek lészünk életünkkel, fejeinkkel hűségünket comprobálni, sőt ezen felzendülést lecsillapítván, kövötsége summája szerént illendő satisfactiót igyekezünk tönni, az Ngadhoz tőlünk kívántató hűségünk s az szép és

rendes uniónak regulája azant dictálván. De ceteris illustrissimam Celsitudinem Vestram feliciter vivere, regnare desideramus. Coronae, die 6. Novembris. Anno 1687.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles perpetuique servitores

Judex, Senatusque Coronensis.

Külczím: Illustrissimo ac celsissimo principi domino' domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti domino domino nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXXI.

1687. nov. 7—18.

A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

A törvények.

Constitutiones deliberativae universorum Statuum et ordinum trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum ex clementi Celsissimi principis, domini domini nostri clementissimi annuentia: super certis quibusdam contributionibus in rationem militiae sacratissimae Romanorum imperatoriae Majestatis in hoc regno Transylvaniae quartirisantis conscriptae.

(Az Articulusokat lásd Alvinczy II. 236—271. ll.)

Mely fenn megírt conclusumokat az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes consensusából pro ratis et firmis, mindenektől megtartatni akarván, három nationalis pecsétünkkel tetszett megerősíttetnünk, az minthogy az megírt kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes consensusából meg is erősítettük, és pro universorum trium nationum regni Transylvaniae statuum et ordinum, decretis kiadtuk. Datum in videlicet generalis congregationis universorum trium nationum statuum et ordinum regni Transylvaniae. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytár II. 236. s köv. ll.)

b)

1687. nov. 18.

Az adó kivetése Kolozsvármegyében.

Anno 1687. die 1. Decembris[1]) fogarasi gyűlésben a német hadak számára kapuszám után felvetett 200 forintos adónak perceptiója.

Kolozsvármegyéből:

Ajton.

Blasii Sulyok	Col.	7	fl.	140
Andreae Kapi	»	5	»	100
Gothardi Kun	»	5	»	100

Apahida.

Civitatis Kolosvár	»	3	»	60
Emerici Literati	»	4	»	40
			ennek ketteje de porta.	
Emerici Gellyén	»	1	fl.	20

Alsó M. Suk.

Pauli Suki	»	2	»	40

Aranykút.

Stephani Jaxit	»	2	»	40
Volfangi Cserény	»	2	»	40
Ladislai Csefeji	»	3	»	60
Stephani Huszár	»	1	»	20

Alsó-Szavát.

Stephani Jaxit	»	4	»	80
Nicolai Ombozi	»	2	»	40
Johanni Nádudvari	»	1	»	20

Botháza.

Stephani Suki	»	1	»	20
Georgii Pókai	»	1	»	20
Pauli Ombozi	»	1	»	20
Stephani Egri	»	1	»	20

[1]) Hibásan nov. 18. helyett.

Báld.

Andreae Szentpáli	Col.	3	fl.	60

Bóós.

Mathaei Vicei	»	5	»	100

Báre.

Balthasaris Kemény	»	6	»	120

Berkenyes.

Simonis Pécsi	»	7	»	140

Buda-Telke.

Stephani Csáki	»	10	»	200
Johannis Buki	»	6	»	120

Bathos.

Andreae Cseh	»	40	»	800

Bány.

Tomae Bornemisza	»	15	»	300

Cseh-Telke.

Volphangi Cserény	»	1	»	20
Simonis Pécsi	»	2	»	40
Johannis Szentpáli	»	5	»	100
Colos, oppidum	»	21	»	420

Domb.

Simonis Pécsi	»	4	»	80
Georgii Vitéz	»	1	»	20

Dédrád.

Simonis Pécsi	»	3	»	60
Georgii Horvát	»	1	»	20
Francisci Kornys	»	1	»	20
Francisci Földvári	»	13	»	260
Stephani Lázár	»	8	»	160
Tomae Bornemisza	»	7	»	140
Nicolai Harinnai	»	1	»	20

Erked.

Volphangi Barcsai	»	6	»	120
Nicolai Harinnai	»	6	»	120

Ércze.

Francisci Kornys	Col.	2	fl. 40
Michaelis Toldalagi	»	2	» 20
			ennek egyikén az papház.
Eölyves integra possessio ...	»	24	fl. 280

Faragó.

Johannis Toldalagi	»	10	» 200
Francisci Mikó	»	1	» 20
Stephani Mikó	»	5	» 100

Felsö-Szavát.

Pauli Suki	»	12	» 240

Füzkút.

Francisci Mikó	»	2	» 40
Christophori Torma	»	2	» 40
Martini Kaczkány	»	1	» 20

Felsö-Répa.

Pauli Veselény	»	15	» 300

Györgyfalva.

Balthasaris Veselény	»	15	» 300
Stephani Hajósi	»	1	» 20
Michaelis Balassi	»	1	» 20

Gyéres.

Balthasaris Veselény	»	1	» 20
Petri Nápoly	»	2	» 40
Andreae Henter	»	1	» 20

Gleden.

Sigismundi Bornemisza	»	2	» 40
Johannis Bánfi	»	5	» 100
Volphangi Aliae	»	20	» 400

Harasztos.

Christinae Harinnai	»	11	» 220

Kötelend.

Stephani Karsai	»	2	» 40
Pauli Suki	»	1	» 20

Kis-Nyulas.

Stephani Huszár	Col.	2	fl.	40
Benedicti Kun	»	3	»	60
Nicolai Pókai	»	1	»	20

Keszi.

Wolphangi Bethlen	»	4	»	80
Johannis Balling	»	2	»	40
Francisci Mikó	»	2	»	40

Kis-Czég.

Nicolai Mikó	»	3	»	60
Balthasaris Veselény	»	1	»	20

Korpád.

Tomae Büdöskuti	»	4	»	80
Tomae Salkai	»	2	»	40
Johannis Biberczfalvi	»	2	»	40

Királyfalva.

Stephani Huszár	»	5	»	100

Kis-Sármás.

Johannis Szentpáli	»	2	»	40
Johannis Vajda	»	1	»	20

Komlód.

Georgii Horvát	»	2	»	40

Keczed.

Georgii Horvát	»	9	»	180

Katona.

Georgii Apafi	»	5	»	100

Köbölkut.

Johannis Baki	»	10	»	200

Kozmatelke.

Ladislai Krajnik	»	7	»	140

Kis-Sajó.

Francisci Kornys	»	1	»	20
Volphangi Aliae	»	2	»	40
Sigismundi Bornemisza	»	1	»	20

Ludvég

Stephani Huszár	Col.	12	fl.	240

Légen.

Johannis Balling	»	1	»	20
Stephani Szabó	»	1	»	20
Blasii Literati	»	1	»	20

Lompért.

Nicolai Harinnai	»	1	»	20
Johannis Székely	»	1	»	20
Ladislai Sombori	»	1	»	20

Mócz.

Volffangi Cserény	»	3	»	60
Balthasaris Veselény	»	3	»	60
Andreae Henter	»	1	»	20
Petri Nápoly	»	1	»	20
Magyar Kallján	»	4	»	80

Mezö-Szent-Márton.

Stephani Huszár	»	3	»	60
Francisci Balassi	»	1	»	20
Georgii Horvát	»	3	»	60
Johannis Bodoni	»	4	»	80

Magyar-Palotka.

Stephani Palotkai	»	2	»	40
Nicolai Bedő	»	1	»	20
Martini Szanislai	»	1	»	20

Mezö-Eörményes.

Volphangi Kamuti	»	18	»	360

Mezö-Szilvás.

Volphangi Kamuti	»	10	»	200

Mezö-Eör.

Johannis Mikola	»	1	»	20
Benedicti Sándorházi	»	1	»	20

Magyar-Fráta.

Beredicti Suki	»	5	»	100

Méhe.

Stephani Haller	Col.	3	fl.	60

Mezö-Szent-György.

Gaspari Kendefi	»	2	»	40
Stephani Huszár	»	2	»	40

Monor.

Volphangi Aliae	»	13	»	260
Francisci Kornys	»	5	»	100
Sigismundi Bornemisza	»	2	»	40
Johannis Bánfi	»	4	»	40

Magyar-Felsö-Suk.

Pauli Suki	»	2	»	40

Nagy-Sármás.

Stephani Erdély	»	10	»	200

Novaj.

Johannis Szentpáli	»	2	»	40

Nagy-Nyulas.

Georgii Horvát	»	8	»	160
Gabrielis Mikó	»	2	»	40
Nicolai Székely	»	2	»	40

Nagy-Czég.

Francisci Bánfi	»	5	»	100

Nagy-Ida.

Jacobi Horvát	»	10	»	200

Oláh-Desmér.

Johannis Mikola	»	7	»	140

Oláh-Ród.

Stephani Kassai	»	3	»	60
Gaspari Gyerőfi	»	4	»	80
Martini Literati	»	1	»	20
Balthasaris Fekete	»	1	»	—
Andreae Sarló	»	3	»	60
Michaelis Kabos	»	2	»	40

Oláh-Kara.

Jacobi Literati	Col.	4	fl.	40

Oláh-Palotka.

Volphangi Cserény	»	1	»	20
Volphangi Borzáti	»	1	»	20
Volphangi Bethlen	»	1	deserta	
Johannis Horváth	»	2	fl.	20
			egyike deserta.	

Oroszfája.

Stephani Mikó	»	1	fl.	20
Georgii Horvát	»	1	»	20

Pete.

Stephani Szabó	»	1	»	20

Pata.

Balthasaris Kornys	»	5	»	100
Stephani Hajósi	»	4	»	80
Michaelis Balassi	»	1	»	20
Petri Filstihe	»	1	»	20
Petri Torma	»	1	»	20

Puszta-Kamarás.

Balthasaris Kemény	»	10	»	200

Posmos.

Balthasaris Veselény	»	8	»	160

Péntek.

Stephani Czite	»	15	»	300

Szamosfalva.

Johannis Mikola	»	2	»	40
Johannis Gyerőffi	»	3	»	60

Solymos.

Volphangi Borzási	»	1	»	20
Nicolai Harinnai	»	8	»	160

Septér.

Stephani Huszár	»	2	»	40
Francisci Mikó	»	6	»	120
Georgii Horvát	»	5	»	100
Michaelis Almádi	»	5	»	100

Szombat-Telke.

Balthasaris Kemény	Col.	2	fl.	40

Szent-Péter.

Simonis Pécsi	»	8	»	160

Szent-András.

Nicolai Szilágyi	»	2	»	40
Simonis Pécsi	»	2	»	40
Johannis Gáspár	»	2	»	40
Clementis Kósa	»	2	»	40
Francisci Földvári	»	4	»	80

Szász-Püpös.

Simonis Pécsi	»	1	Ez deserta.	
Stephani Komáromi	»	2	fl.	40
Johannis Nagy	»	1	»	20
Tomae Bornemisza	»	1	»	20

Szász-Akna.

Francisci Joga	»	3	»	60
Christinae Harinnai	»	5	»	100

Szokoly.

Georgii Horvát	»	8	»	180
Tomae Katona	»	3	»	60
Georgii Joga	»	1	»	20
Johannis Vajda Némai	»	6	»	100

Széplak.

ennek egyikét az ország defalcálta.

Francisci Széplaki	Col.	6	»	120
Gaspari Jankafi	»	3	»	60

Szopor.

Stephani Sulyok	»	3	»	60
Petri Orbán	»	3	»	60

Szent-Mihály-Telke.

Volphangi Kamuti	»	15	»	300

Tótháza.

Stephani Sulyok	»	3	»	60

Tancz.

Simonis Pécsi	Col.	1	fl.	20
Nicolai Harinnai	»	1	»	20
Francisci Földvári	»	9	»	180
Stephani Lázár	»	2	»	40

Tuson.

Simonis Pécsi	»	4	»	80

Teke.

Francisci Vas	»	15	»	300

Visa.

Stephani Géczi	»	4	»	80

Visolya.

Stephani Huszár	»	11	»	220

Vajda-Kamarás.

Volphangi Bethlen	»	10	»	200

Vajola.

Integra possessio	»	12	»	240

Velkér.

Stephani Huszár	»	1	»	20
Volphangi Kamuti	»	1	»	20
Stephani Hallér	»	5	»	100
Johannis Vas	»	1	»	20
Francisci Kornis	»	1	»	20

Ujfalu.

Simonis Pécsi	»	4	»	80
Georgii Horvát	»	1	»	20
Francisci Vas	»	2	»	40
Clementis Kasza	»	1	»	20
Francisci Földvári	»	4	»	80

Ujlak.

Volphangi Kamuti	»	5	»	100
Tomae Bornemisza	»	2	»	40

Volphangi Kamuti.

Kolos-Monostor	»	10	»	200
Szász-Fenes	»	15	»	300

Oláh-Fenes	Col.	9	fl. 180
Magyar-Tótfalu	»	2	» 40
Oláh-Tótfalu	»	8	» 160
Stolna	»	3	» 60
Szász-Lóna	»	7	» 140
In summa portae 92 facit flor. 18,4000	Col.	6	
	Ez az 6 deserta.		
			fl. 120

Az egyházi nemesség az kiktől percipiáltam.

Septér.

Fogarasi János uram	fl.	20
Borsa Tódor »	»	20

Bosban.

Tarcza Lajos uram	»	20

Frátaiak.

Hunyadi Mátyás uram	»	20
Flóra Ursuly »	»	20
Flóra Dán »	»	20
Flóra Paskuly »	»	20
Tatár Péter »	»	20

Köbölkút.

Kováts Márton uram	»	20
Makai András »	»	20

Mocs.

Fráncz Márton uram	»	20

Faragó.

Borsa Miklós uram	»	20

Széplakiak.

Szabó Zsigmond uram	»	20
Barakony László »	»	20
Gyulai András »	»	20
Csorvási Márton »	»	20
Gruzda György »	»	20
Deák Mihály »	»	20
Tállyai András »	»	20
Szabó Mihály »	»	20
Gruzda István »	»	20

Noraj.

Kerekes László uram ... ... fl. 20

Szász-Akna.

Katona Tódor uram ... ... » 20

Bot-Húza.

Végh György uram ... ... » 20

Velkér.

Flóra Pap Tamás uram ... ... » 20
Flóra Pap Mihály » ... ... » 20

Báld.

Kása Miklós uram ... ... » 20

Az nemesség 26 facit ... ... fl. 500
És így az egész summa teszen » 18,900
desertán kívül, mely ... ... » 120

Franciscus F. Harinnai m. p.

Kívül: Kolosvármegye 1687-beli kapuszám után való repartitio és contribuens nemesek seriese.
Harinnai Ferencz perceptori ratiója.

(Eredetije a gr. Toldalagi család radnótfái levéltárában.)

c)

1687. nov. 19.

Alsó János utasítása.

Instructio pro generoso Joanne Also de Al-Pesteny ad illustrissimum Valachiae Transalpinae principem expedito legato nostro data.

1. Oda érkezvén ő kglme, az mi kglmes urunk és az egész ország nevével az vajdát ő ngát becsülettel köszöntse, és mind az urunk ő nga, mind penig az ország leveleit adja meg.

2. Ez szegény ország külömb-külömbféle szorongattatásit és fogyatkozott állapotját jó declaratióval előszámlálván, mondja meg, annyira exhauriálódtunk, hogy az tovább kívántató expensára semmiképpen nem érkezhetünk, melyhez képest instáljon az egész ország nevével, tekéntvén az mi szoros és megfogyatkozott állapotunkat, méltóztassék

bennünket 100,000 talléroknak kölcsönadásával megsegéteni; Isten bennünket ez szoros állapotok alól felszabadétván cum gratiarum actione megfizetjük ő ngának, minden imide-omoda való mutogatás nélkül. Ha penig meg nem fizethetnénk, tehát oly formában való refusiót teszünk ő ngának, hogy mind ő maga ő nga, mind penig ő nga szerelmesi és atyjafiai bene contentusok lesznek vele.

3. Instáljon ő kglme azon is az nemes ország nevével, mivel ő nga maga iránt ez országnak semmi idegenségét nem tapasztalta, sőt ha miben kívántatott, még ellenkező állapotjában is, jó szomszédságát s igaz affectióját mutatta ő ngához; ne gyönyörködjék azért ő nga ez szegény országnak tovább is terjedő szorongattatásiban, sőt keresztyéni jó affectiójának kivánatos gyümölcseit tapasztaltassa vélünk ő nga: várván ez szegény országnak is ő nga iránt kívántató jó maga alkalmaztatását mindenekben. Datum in arce Fogaras die 29. mensis Novembris. Anno 1687.

(Egykorú másolat orsz. levéltár E. F. L. XVI. 126. l.)

d)

1687. nov. 22.

A szathmári parancsnok válasza a fejedelemnek.

Celsissime Princeps.

Gratiosam petitionem Celsitudinis Vestrae ex literis a 6-ta Novembris ad me exaratis,[1]) percepi, et earundem exhibitori pro tenuitate virium mearum assistere non intermisi. Etiam deinceps in quibus Celsitudinis Vestrae gratiosum beneplacitum demonstrare potero, non intermittam opere exhibere, quatenus sim et permaneam

Celsissimi Principis servus humillimus

Zattmarii 22. Novembris. 1687.

Paulus Ant. L. B. de Houchin.

Külczím: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli Apafi, Transylvaniae Principi, necnon partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

[1]) A levelet magát lásd Alvinczy II. 223. l.

e)

1687. nov. 22.

Falkenheim uram resolutiói hozzá a beadott punctumokra.

(Megjelent Alvinczy II. 278.)

f)

1687. decz. 15.

Az oláh vajda válasza a delegatiónak, Alsó követségére.

Spectabiles magnifici ac generosi domini, amici et vicini nobis benevoli.

Szomszédságos jó affectiójából írott Kglmetek becsületes levelét igen kedvesen vettük, és hozzánk expediált főrenden lévő becsületes atyjafiát, tekéntetes nemzetes Alsó János uramot ő kglmét, kérvén azon kglmetek nevivel mondandó szavainak teljes hitelt adnánk; mely iránt mi is az Kglmetek szomszédságos szeretetit előttünk viselvén, válosztételünket is ugyan ő Kglmére bíztuk, elhitetvén magunkkal, hogy Kglmeteknek voltaképpen referálni fogja és ő Kglmétűl váloszunkat mindenekben megértheti.

Quibus in reliquo spectabiles magnificas ac generosas dnes Vras bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 15. Decembris 1687.

Spectabilium magnificarum ac generosarum dnum Vrarum, amici et vicini benevoli

oláh aláírás.

Külczím: Spectabilibus, magnificis ac gererosis dnis universi status et ordinis trium nationum regni Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum etc. dominis, amicis et vicinis nobis benevolis.

Ugyanott, más kéz: Havasalföldi vajda statusoknak írt levele. Alsó János uram hozta. A. 1687.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában)

Jegyzet. A fejedelemhez írt válaszát l. Török-Magyarkori Államokmánytár VII. 285.

g)

1687. nov. 23—28.

A delegatió novemberi határozatai.

(Alvinczy II. 272. s köv. ll.)

LXXXII.

1687. nov. 16.

Caraffa a fejedelemnek. Jelenti, hogy Erdély és Magyarország commendánsává kineveztetett.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Ex inclusis serenissimi Lotharingiae ducis epistolis Celsitudo Vra colligere poterit a sua sacratissima Matte, dno dno meo clementissimo commendam inclyti hujus Hungariae regni non solum, verum et Transylvaniae mihi benignissime collatam esse, quam ob rem animitus gratulor honorem habiturum celsissimae dominationi Vrae posse inservire, quod singulari adscribam fortunae, quotiescunque sese praesentabit occasio propensissimam animi mei devotionem proximius demonstrare, sperans invicem Celsitudinem Vestram operam navaturam, ut quaeque vigore contractus sunt promissa, punctualiter praestentur, ne suae sacratissimae Mattis dni dni mei clementissimi militia damnum patiatur. Siquid proinde occurreret (siquidem Eperiessini adhuc per aliquot dies commorari cogar in conficiendis certis negotiis subinde vero propius accedam) pro certo habeat Celsitudo Vra nihil intentatum relicturum, in quibus inservire valuero, ut erit experientia uberius edoctura. De cetero Celsitudinem Vram diu et saluberrime ad vota valere desidero, debito cum respectu me devoveo

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Tokayni die 16. Novembris.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján: Caraffa gral levele 16. Novembris 1687. Tokajból.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt 33. köt.)

LXXXIII.

1687. decz. 1.

A brassaiak levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem,

Keglmes urunk! Szoros kötölességünknek meg akarván felelni, Nagod mint kegmes urunk előtt el nem titkolhattuk, érkezvén szintén mostan Szebenben levő császár ő felsége commissariusától profont mesterének egyike, a mellett pedig ugyanazon commissariustól levele, melyben az reánk vetett élés és egyéb azon német császár ő felsége vitézi számára adandó victualiumoknak administrálását erősen sollicitálja, lévén pedig követeink oda Fagarasban, kik az vecturának könnyebbitéséért ott levő uraktól jövendőbéli restitutiónak assecurálásával mind bor, széna, búza etc. csereképen kérjenek, nem lévén semmiképen módunk benne, hogy az vecturájával supportálhassuk, Nagadat, mint kegmes urunkat alázatasan kérjük ezen szükségeinkre nézve méltóztassék assistentiával lenni, mely érettünk deponálandó summának restituáltatását compromittáljuk hiba nélkül administrálni; hogy pedig Nagad egyéb okokra nézve is (melyre nézve minapi expeditiónk volt) hűségünket realiter tapasztalhassa, ezen levelünkben includált megírt bíró uramnak szóló levelének párját elküldöttük, megértvén Nagad continentiáját, abban illetett punctumokat Nagad keglmes consensusához applicáljuk beteljesíteni s azokhoz magunkat alkalmaztatni, kiváltképpen kívánsága szerént megemlített commissariushoz küldendő követeinknek elküldésében és hogy mégis notarius uram által referált alá s fel járó idegen emberek felől való tudósítást szorgattja. Mihöz annakokáért magunkat applicáljuk, az resolutió iránt Nagad keglmes informátiójától várunk, melyet mind ebben s nagyobb dologban is igaz hűségünknek kötelezése szerént életünk letétettetésével is igyekezzük mint kegmes urunk parancsolatját végben vinni. In reliquo illustrissimam Celsitudinem Vram foelicissime vivere prospereque regnare desideramus.

Illustrissimae Celsitudinis Vrae humiles paratique servitores

Coronae, die 1. Decembris a. 1687.

Judex senatusque Coronensis.

Külczím: Illmo ac celsissimo principi dno dno Michaeli Apafi, dei gracia principi Tranniae, partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti, dno dno nobis naturaliter clementissimo.

Ugyanezen levél belső oldalára írva a következő válasz:

Michael Apafi etc. Prudentes ac circumspecti etc. Hűségtek sub dato prima praesentis költ levelét vévén, continentiáját megértettük. Álmélkodással csudáljuk Hűségtek maga alkolmaztatását, megírtuk már etiam ex super abundanti Hűségteknek, admaturálja az Hűségtek várossára s districtussára vetett pénz és egyéb victuálék aministratióját, az arról írásban kiadott dispositió szerént, de mégis csak hallgatással mulatja, melyből következett az ő felsége hadai commissariusának Hűségtekhez lett levele és követje küldése, mely levelet is Hűségtek nem in specie, hanem csak in paribus küldötte kezünkhöz, inclinálván Hűségtek arra, hogy kévánsága szerént az commissariusnak követét küldi Szebenben. Holott azért Isten kegyelméből az fejedelmi igazgatás az mi kezünknél vagyon és Hűségtek hozzánk tartozó kötelessége is meg nem háboríttatott, Hűségteknek kegmesen és serio parancsoljuk, hozzánk és ez országhoz tartozó kötelességéről ez fenforgó szoros állapotoknak mivoltához képest megemlékezni és magát mindenekben ahhoz alkolmaztatni el ne mulassa, nevezetesben pedig az megírt contributiók administratióját az arról való dispositiók szerént ammaturálja, azután ha mi levelek vagy izenetek Hűségtekhez dirigáltatnak, azokra semmit magától ne resolváljon, annál inkább magától semmi oblatiókat ne tegyen, hanem minden leveleket in specie hozzánk küldeni s az izeneteket is valósággal hírünkké tenni minden késedelem nélkül el ne mulassa és mind azfélék iránt, mind pedig egyéb ezféle dolgokrúl az mi resolutiónkhoz magát alkolmaztatni, etc. ha mégis ellenkező dolgok tapasztaltatnak, Hűségtek részéről maga közönséges nagy kárával fogja maga nem alkolmaztatásának kemény animadversiónk szenvedésével való orvosoltatását tapasztalni. Az mi az alá s feljárók dolgát illeti, megmondhatják szóval embereknek, de írást róla ne tegyen, ott affélék nem találtatnak, de azomban ezfélék iránt is reánk relegáljon és tőlünk veendő resolutiókhoz alkalmaztassák magokat.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXIV.

1687. decz. 2—8.

A Beszterczére küldött biztosok jelentései.

a)

A decz. 2-iki jelentés a fejedelemhez.

Méltóságos erdélyi fejedelem, nekem keglmes uram!

Keglmes uram a Nagod méltóságos parancsolatját 1. Decembris itt Beszterczén igen alázatosson vöttem; mindenekben azért a Nagod kegmes parancsolatja szerént igaz tökélletes hűséggel igyekeztem eljárni. Nagod méltóságos füleit a dolgoknak hosszas leírásával nem akartam terhelni, hanem a mélt. deputatiónak mindeneket bővön megírtam, abbúl Nagod méltóztassék kegmesen megérteni, itt mi karban folyjanak a dolgok. Isten Nagodot szerencséltesse és boldogúl éltesse sok esztendőkig. Datum Bisztriczii 1687. die 2. Decembris

Nagodnak méltatlan alázatos szolgája

Bálintith Sigmond, m. p.

Külczím: **Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagának, nekem természet szerént való kegmes uramnak ő nagának alázatoson.**

(Eredetije Maxai írása az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

A decz. 2-iki jelentés a delegatióhoz.

Alázatos szolgálatomot ajánlom Nagtoknak és Kegmeteknek.

Az mü keglmes urunk ő naga 27. Novembris költ méltóságos parancsolatját tegnap, úgymint 1-ma Decembris itt Beszterczén alázatoson vöttem. Az ő naga parancsolatja szerént mingyárt mentem fel generál uramhoz ő nagához és azokat a difficultásokat proponálván, orvosoltatások felől instáltam. Első szava is a lőn, hogy én mindenkor csak panaszolni megyek, jó hírt és választ az ő nagok panaszira egyszer sem viszek, de valamint én halasztok Fogarasban válaszokért, bizony ő naga is ezután úgy fog minden panaszokért hallasztani Caraffa uramra ő nagára. Semmibe tartják az erdélyiek az ő nagok panaszit, sok fogyatkozásit, császár

hadainak veszedelmét, mintha azok csak játékok volnának, de bizony megbánják rövidnap. Úgy látom, valóba igyekezik is benne, mert másnap, hogy ide jöttem, mingyárt küldötte fel esmét Caraffa uramhoz s onnét Bécsbe az adjutántját s megírta, az mint mondá, minemű rosz és szoros quártélyba vadnak itt a vitézek, fogyatkozások is mennyi van s nincs annyi tekinteti a császárnak (a kinek dolga forog benne) hogy megorvosolják dolgokat, a hadak elvesznek, haszontalanokká lesznek s úgy látja, ugyancsak abba is igyekeznek az erdélyiek, többet sokat ezen kívül mondott. Nem ártana Nagtoknak, Kegmeteknek (noha énnállamnál jobban meg tudja gondolni) a mennyiben lehetne azokban a dolgokban s kívánságokban, melyekről immár két levelembe írtam, kedveskedni, mivel ők azokat minnyájan igen igen nagyra magyarázzák, kiváltképpen most hamarjában a quártély dolgában ha lehetne könnyebbségek, mert a bizonyos, magunk is látjuk, hogy itt benn igen szorosan vadnak s helyek sincs a lovoknak s mennyi bajok a városiakkal is a miatt, csak Isten tudja s én meg nem írhatom, s a város faluiban kívánnak penig quártélt öt compániának, nemhogy valami erősséget emlegetnének. Az élést pedig csak olyan formában kívánják azokba is administráltatni, mintha itt a városba administrálnák. Látom a tisztek is tágítás nélkül szorgalmaztatják a generált a quártély dolgából s igen megindúltanak rajta.

Az itt és körül való nemesség és parasztság dolga is orvoslás nélkül naponként nehezedik. Egyfelől minden jót igírnek, másfelől meg nem állják. Ami a proponált difficultásokra való választételit illeti generál uramnak ő nagának, a salagvárdakot azt mondja megparancsolta, hogy mindenünnét revocálják ad 28. Novembris. Vissza is mentenek immár az quártélyokban. Annak alkalmatosságával mind megszűnnek úgymond azok a panaszok, melyek a salagvardák excessusiból származtak. Ami azoknak exactiójokat illeti, arra csak a válasz, amint első levelembe megírtam. A bethleni dolgot (itt lévén szinte akkor az odavaló német tiszt) megparancsolta, hogy ezután a ne légyen, noha az tagadá, hogy eddig nem hallott semmi oly excessust és ha volt is, gondolja nem egyébért, hanem szép szerént nem akartak sem a várból, sem máshonnét adni, éhel penig meg nem halhat a vitézlő rend. Azon haragszik igen gral uram ő naga, miért búsítják mindjárt urunkot ő nagát minden dologgal, miért nem jűnek panaszlani elsőben a német tisztekhez és ha azok meg nem orvosolnák, azután ő nagához s megorvosolná, azt ígíri s kívánna aziránt kedveskedni

urunknak ő nagának, de hogy senki ő nagához nem jő panaszolni, hanem mindjárt Fogarasban a fejedelmet, úgymond, búsítják, azt nagy böcstelenségnek tartja, hanem ezután tartsák azt a rendet, ne búsítsák mindjárt a fejedelmet, hanem ha az alább való német tisztek el nem igazítják a bántódásokat, ő nagát requirálják s ha meg nem orvosolja, azután a fejedelmet. Marosvásárhelyiek dolgából azelőtt is instáltam volt, most is és erre olyan válaszom lött, hogy immár írt az vásárhelyi commendantnak. Vásárhelyi uramék is ide küldötték generál uramhoz ő nagához Szőcs Miklós és Géresi uramékot, igaz dolog, amint ő kegmek mondják, commissarius uram hivatta volna, hogy dispositiót tegyen a gazdálkodás dolgából, de ugyan instálni akarnak ő kegmek is generál uramnak megbántódásokról; mint vihetik végbe dolgokat, nem tudom. A commissarius értvén ő kegmek panaszát, igen igírte jóakaratját, hogy megorvosolja.

Az urunk ő naga, ország, az urak és nemesek ő nagok s ő kegmek dolgaiba fáradozó szolgák tartóztatását, szállás nem adását illeti, arra ez a válasz lött: Szokások ő nagoknak olyan vagyon, ha a császár maga címere s postája megyen is által az olyan helyeken, ahol az ő felsége armadája vagyon collocálva, ha szinte comitivája volna is, de ha úti levele nincsen, bizony megtartóztatják, azért itt is azon szokásokat el nem hagyják, hanem aki járni akar, legyen vagy a fejedelemtől, vagy ő naga tisztviselőitől, vagy a német tisztektől, vagy az uraktól levele, semmiképpen külömben nem lehet.

Szinte most izené generál uram ő Naga a secretariussától, Caraffa uram ő naga levelét most vötte, melybe parancsolja, hogy a Neoburgumi herczeg regimentének, mely immár négy óra . . . járh . . . spatiumnira vagyon csak innét a város . . . adjon quártélt, azért én tegyek mindjárt dispositiót arról. Én megizeném, hogy arra hatalmam nincsen. Immár mit fog ő naga cselekedni, nem tudom.

Szamos-Újvárra, Bethlenbe, Désre még el nem küldötte azt az öt compániát, tartózkodott azért, hogy ez mostan jövő hadak beszállása mint lészen.

Ezek után Isten Nagtokat, Kegmeteket éltesse szerencsésen és boldogúl. Datum Bisztriczii die 2. Decembris 1687.

Nagtoknak kegmeteknek alázatos szolgája

Bálintith Sigmond, m. p.

P. S. Vagyon ilyen nagy difficultás is, hogy az Veterani generál uram ő naga Alvinczen és Borberekben levő hadainak fele helyekben maradván, oda is innét kívántatik prófon-

tozni Fejérvárról és minthogy az commissarius urammal levő dispositiókban úgy láttatik, hogy Balpataki János és Vas Dániel uramékat is mellém rendelték volna, holott Vas Dániel Háromszéken, vagy hol lakik, én bizony nem is tudom jó szerivel mostan, Balpataki uramnak ő kegmének már kétszer is megírtam, hogy ott helyben maradván, értsen egyet ő kegme is velünk és subleválja az oda alá való provisiót, minthogy ugyan az ott levő vármegye szolgabírájának is meghattam, hogy az nemes ország rendelése szerént való kapuszámok után tartozó administratióját is mind az ő kegme gondviselése alá szolgáltassa be processusából, ne fárasztassa alá s fel az embereket is véllek, de ő kegme és az kiket is szükségesképpen maga mellé kévántatik applicálni Alvinczről és Borberekből a szolgálatnak segítségire rationistáknak lenni (ki nélkül teljes lehetetlenség akárkinek is szamarkadni *(így)*) mind maga Balpataki uram, de legkiváltképpen az vinczi és borbereki nemes emberek csak azzal vetik el magokról, hogy nem látván az ő naga commissióját, sem peniglen az ország végezésit rólla, ők bizony senkinek számadó szolgái nem lesznek fizetés nélkül és én nem tudok ekképpen senkivel is bírni, sem az oda alá való szolgálatban eljártatni, de úgyhiszem bizony, hogy afféle refractariuskodásért és elébb elébb való mutogatásért több kárakkal fogják ő kegmek, az mi jovak feltaláltatik. kárvallásakat concludálni és én oka nem leszek semminek is, mert az vinczi udvarbíró is csak mint here hever oda alá és egy jobbágy segítséggel nem is akar lenni s más ország jobbágyinak segítségekkel nem élhetünk, ha az ő nagok embereinek is segítségekkel nem élünk, holott ott is mingyárt marhapásztor kévántatnék s azoknak is rekeszek. Azomban az boroknak, gabanáknak pinczéjek és prófont házak több requisitumokkal együtt ehez a becsületes hasznas hivatalhoz s azak mellé, mint feljebb is irám, rationisták már az Nagtok kegtek dispositiójában álljon, miképpen fogja orvasalni ezen fogyatkozásokat is. Bizony dolog, ha elébb parancsolt volna Nagtok s Kegtek nekem is, egynéhány úttal való tudósításomra (holott mostan is üres kézzel vagyok, mind az nemes ország conclusuma felett, mind peniglen másoknak dependentiájok iránt is) talám nem késedelmeskednének annyira itt is a szekerek feles terheknek késedelmes lerakatásakkal és az bornak nem léte miatt is nem szenvednének annyit, hanem az szükségekhez kévántató vecturákat rendek szerént s kevesebb haladékkal is moderáltattam volna ide való vectúrákkal és ennek utánna is jobb renddel való ide szállíttatásak moderáltathatnék az szász

székeknek. Az vármegyéről peniglen ne is halaszszon Nagtok s kegtek borok szállíttatásával is, az miképpen forgolódnak ő kegmek és mikorra fogják kiteljesíttetni, mert ha arra fog czéloztatni várakoztatásunk, bizonyason megnyugodjék Nagtok s kegtek felette, hogy teljes lehetetlenség itt subsistálni akárkinek is. Szükségesképpen kévántatnék uram bizony, ha a nemes ország végezésit in bone forma assequálhatnám, had moderálhatnám, mint feljebb is irám az correspondentiákat, honnét s mit mennyi számmal tudnék várni ide is és had requirálhatnám a szükséghez képpest az helybeli tiszteket is.

Külczím: Az mü kegmes urunk ő nagysága méltóságos tanács úri s főrenden levő deputatus híveinek én nekem jó uraimnák ő nagoknak s ő kegmeknek alázatoson.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

Jegyzet. Maga a levél egészen a Bálintith kezeírása. A más kéz által írt utóirat külön félíven van írva, s az eredeti levélnek mellékletét képezi.

c)

Dec. 3. Az előbbi jelentés utóirata.

S. P. Levelemet elvégeztem vala, azomba hívata generál uram ő naga s mingyárt nagy panaszon kezdé el beszédét. Látja-é Kegmed, úgymond, valamiket én megjövendölök, azok beteljesednek, de nem akarja Kegmetek semmiben magát accommodálni, semmi kérésünket, semmi fogyatkozásunkat nem akarja respectusban venni s megorvosolni, semmiben nem akar ő felsége hadainak könnyebbséget mutatni, addig halogatja, vontatja a választételeket, hogy mindennap nehezedik Kegmetek dolga. Immár most négy regiment jő be. A ketteje nem oly hamar jő ugyan be, de ha elérkeznek is, azokat Szeben felé küldöm, mert itt el nem férnek, mindazáltal azokról többet beszél ezután velünk. A más két regimentnek penig egyike, mely a Neoburgumi herczegé, aki egy a császárnéval, holnap estvére ide érkezik, azok mind gyalogok s beszállítja őket ide a városba, mert azokra nagy respectussának kell lenni. Az lovas compániákot penig mind kiszállítja a városból. A Castelli uram öt compániája, akiknek Szamosujvárra, Désre, Bethlenbe kellett volna menni, immár Máramarosba megyen, maga is ő naga elmegyen s Huszton lesz quártélya, a várban-é, vagy a

városon, még nem tudja. A Castelli uram compániái helyén az hannoviai regiment jő be, mely is annyi számú csak, mint a Castelli uramé s azokat szállítja immár a megnevezett helyekre amazok helyén.

Innét penig Beszterczéről tíz compánia megyen ki a Castelli uramén kívül, kiknek öténck immár a beszterczei tanács quártélyt igírt a magok falujokban, vagyon hátra még öt compánia quártély nélkül, azért engemet erőltetett ő naga újobban, hogy azoknak denomináljak quártélynak való helyet. Én megmondottam, minthogy arra authoritásom nincsen, én bizony nem denominálok, de ha volna is, nem tudnék denominálni, mert én itt a helyeket nem tudom. Avval ő naga contentus nem volt, hanem elkülde, mondván, hogy csak gondolkozzam a dologról és commissarius uramékkal is beszélgessek s valami helyeket csak találjunk fel, akik quártélynak alkalmatossok lehessenek és egy óra múlva ő kegmekkel együtt menjek fel ő nagához.

Én lejövén szállásomra megbeszéllém Maxai Ferencz uramnak és Széki Márton uramnak ő kegmeknek a dolgot, mű csakhamar resolválók magunkat, minthogy reánk a dolgot nem bízták, semmiképpen quártélyt nem denominálunk. Felmenvén, megmondók ő nagának a dolgot, elég haragot s kemény szókat szenvedénk ő nagától (s készebbek is volnánk messze földre inkább menni, mintsem ő nagával szemben lenni, sok okokra nézve). Végtire látván ő naga, hogy ugyan semmiképpen mű quártélyt nem rendelünk, maga ő naga elé vevé a lajstromokot, kikben a faluknak nevek, quantitások, possessorok az erdélyi határtól fogva Medgyesig mind fel vadnak írva, azokból rendelt maga quártélyt az őt compániának, úgymint Újfaluba comp. 1., Györgyfalvára comp. 2., Rettegre comp. 1., Előrbe comp. 1., mindezekben a mű instantiánk ő naga előtt semmit sem fogott.

Azomba műnekünk meghagyá ő naga, hogy commissariusokat rendeljünk mind kik a hadakot elkisírjék a quártélyig, mind a tiszteknek írjanak, hogy szállítsanak a nevezett helyekre élést, hogy az szegénység annál inkább ne romoljon, mert most is úgy elpusztúltak a faluk, kiváltképpen a hol a hadak alá s feljártak, hogy immár semmiek sincs s elpusztulnak jobban, ha csak igy viselünk (úgymond) gondot reájok! Jó lött volna most, ha salagvardájok lött volna, de minthogy maga a fejedelem kívánta, hogy senki instantiájára ezután ne adjak, én nem adtam az ő naga híre nekül, nem is adok, noha a faluk kezeket öszve fogják, úgy kérnek, de nem kellett volna a salagvardákot általjába

megvetni, hanem ha azok valami excessusokat, exactiókat (akaratom kűl) töttek, meg kellett volna elsőbben nekem panaszlani, oly ordinantiát adtam volna ki, hogy mind megorvoslódtak volna a dolgok, négy, öt forint fizetés is nem tött volna igen sokat egy-egy falutól, azomban mind megoltalmazták volna kár nékűl a falukat, de engemet senki meg nem talált, majd két hétig hejába ültem itt, olyan voltam, mint egy chimaera. Végtire Szebenbe küldöttek panaszlani reám, azt gondolták, ott mingyárt megfeszítnek, melylyel engem úgy exacerbáltak, hogy soha életembe el ne felejtem.

Ide egy úri embert kíván egész plenipotentiával, aki tudós ember legyen és az ő nagok dolgaihoz jól értsen, kivel a portióknak és quártélyoknak occurrálható difficultási felől beszélhessen és concludálhasson s ne igazítsa mindenkor Fogarasban, mert úgy rosszúl lesz a dolog, hogy meg sem gondolnók, mert semmiképpen a dolog nem complanálódik, valamíg ő nagával egyet nem értenek. Kívántatik is uram ide egy tekintetes ember, akire respectussa is legyen, mert műnekünk szónkat is alig akarja meghallani. Oly subtilis argumentumokkal is szokott ellenünk élni, melyekre meg nem tudunk felelni, meg sem tudjuk írni.

Commissarius uramhoz is ma jó reggel oda mentünk, most jöttünk meg onnét, kértük, legyen jóakarattal s könnyebbséggel ezekben a difficultásokban, elhittük, urunk ő naga is nem leszen felejdékeny róla. Igírte mindenekben jóakaratját oly becsülettel, hogy míg is csak aszerént kívánhattuk volna azokban a casusokban, mivel másképpen is discordálnak a generállal. Ami húzásokat, vonásokat, exactiókat cselekedtek azok a salagvardák, kiket a falukra erővel imponáltak (mert azokról nem szól, akik magok kívánták a salagvardákot) azokat csak jegyezzék fel s egy kevés idő múlva informálják azokról, mindeneket egy krajczárig acceptáltat a portióban s fizetésekben tudja.

Amely két regiment most elsőben bejő, azt a felvetett portióból kell tartani.

A hátramaradott két regiment felől olyan parancsolatja Caraffa uramnak ő nagának, hogy distribuálják őket az országban. Azomban ő naga is bejövén, jobb dispositiót akar a fejedelemmel ő nagával egyező értelemből tenni.

Igírte egyéb dolgokban is commissarius uram jóakaratját, ha mi excessusok lesznek, requirálják, azért küldetett a császártól, hogy mindennek igazságot tegyen s bizony el is követi, csak tudhassa.

Igen szükséges volna ennek a commissariusnak valami

kedveskedéssel lenni, ha Nagtok Kegtek jóakaratja volna, mert szolgálhat, ha akar. Úgy látjuk, hogy ezen a generálon keménséggel semmit sem vehetni, a jó szóval inkább hajthatni, a mennyiben lehet, azért Nagtok Kegtek dissimulálja dolgait, mert másképpen ennek a földnek egész romlása leszen miatta, azomba a felsőbb tisztek elméjét is, ha kik jőni fognak, ha mi kicsin jó volna is bennek, elbontja. Egyébiránt most ajánlja igen jóakaratját a mű kegmes urunknak ő nagának s az országnak, ha mit könnyebbségére feltalálhat, de megvárja, hogy a dolgokról accommodatio legyen onnét is.

Ma Széki Márton uram az Nagtok, kegtek dispositiója szerént kimegyen, hogy Désre, Bethlenbe, Szamosujvárra menő németeket megszállítsa. Ezen kűl amely öt falukban (amint feljebb megírtuk) quártélyt rendelt generál uram ő naga, az öt lovas compániának, annak commissariusok kívántatnának és dispositió a sustentatiókról. Mi addig, míg Nagtok, Kegtek parancsolatja érkezik, ha találunk valakit, küldünk azokba a helyekbe, ha mi excessusok lesznek, vigyázzon s találja meg a tiszteket s orvosolja, ha lehet. Ezzel a jó Istennek ajánljuk Nagtokat, Kegteket. Datum Besztercze 3. Decembris 1687.

Nagtoknak kegteknek alázatos szolgái

Bálintith Sigmond, m. p.
Maxay Ferencz, m. p.
Széki Márton, m. p.

Külön czédulán: Nem vöttük volt eszünkbe a sok beszéd s indulat között. A beszterczei lovas németeket ide a város jószágiba szállítják mind. Az hannoviai regiment is tíz compánia lévén (nem öt, mint ezelőtt írtuk volt) annak felit úgymint öt compániát szállítja ez szerént: Désre 3 compániát, Szamosujvárra egyet, Bethlenbe egyet, mert a Castelli uram ő naga regimenti kimegyen Máramarosban; a felit penig azokba a falukba rendelte ő naga, melyeket Nagtoknak, Kegteknek megírtunk, de elsőbben úgy tudtuk, hogy beszterczei compániák lesznek azok, azután mondották meg, hogy az is hannoviai lesz.

(Eredetije Bálintith irása az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

d)

A decz. 8-iki jelentés.

Ngtoknak és Kglmeteknek ajánlom alázatos szolgálatomat.

Alázatosan kelleték Ngtokat Kglmeteket tudósítanom. Az estve nyolcz óra tájba hivatott vala generál uram ő nga, azt gondolám valami jó dolog végett, azomba rettenetes indulattal kezdé el beszédit minemű megbántódott ember légyen az erdélyiek miatt, azt gondolta, remittálnak valamit az ellene elkezdett dologban, de naponként szaporítják, ihon most is úgymond minemű méltatlan panaszokat küldöttek ellenem Szebenbe Falchehaim uramhoz (akkor a difficultásokról elévete egy idézést), de commissarius uram mint discretus úri ember tudván, hogy én mindenkor is hadi disciplinát szoktam tartani, nem hitte, hanem hozzám küldötte. Nem gondolták-e meg az erdélyiek, hogy még énnekem Szebenbe nem készítettek akasztófát, mit itílnek felőlem, hogy nekem Szebenből parancsolnak, még nagyobb helyekről sem, sőt inkább én parancsolok rövid nap másoknak, holott én is fejedelmi familia vagyok etc. Sok volt a beszéd. Mi hasznom nekem is sok írással Ngtok kglmetek füleit terhelnem, ha akarnám sem írhatnám meg, se ki nem mondhatnám minemű rettenetes indulattal, fenyegetéssel volt teljes beszéde. Én is amint lehetett megfeleltem, s oly kiáltással voltunk ketten, hogy csudával hallgatták, végtire elunván a sokát, kijöttem, mert se szómat, se ratióimot, se a mentségeket meg nem hallgatta. Én soha olyan embert többet nem láttam. Másnap reggel audientiát kérettem tőle, akkor is olyan constellatióban találtam, még az szine is elváltozott, elsőbben nekem sem akart szólani. Azomban én az urunk ő nga parancsolatjában includált difficultásokat proponáltam, melyek nagyobb részint ennekelőtte is fenforgottak. Én semmi jó választ nem impetrálhattam. Mert immár nekem szómat sem akarta elvárni. Annak oka, és fundamentuma az, miért hogy elsőbben Szebenbe küldött Ngtok kglmetek ellene panaszolni, ha mit vétett volna vagy maga ő nga, vagy vitézi, elsőbben magát kellett volna megtalálni felőle, tudták azt, hogy Szebenbe senki neki nem parancsol: annakfelette az igaz nemességnek, becsületnek, jó rendtartásnak regulája is azt kivánta volna, így kész lött volna megorvosolni minden excessusokat, de minthogy ímmár két versen így exacerbálták, ha mi jót akart volna is cselekedni, ezután nem míveli. Egyébiránt is azt mondja, mind

magát személyében (mivel azokat is magára tudja a mikkel alatta valóit vádolják) mind vitézit hamisan vádolták, mert soha még eddig egyet sem tudtak megnevezni se Pétert, se Pált akikre vádolhattak, ha százszor panaszolkodnának is, de ha meg nem nevezik, ki cselekedte, mind hamisnak mondja s haszontalan előtte, mert ő nga egynek vétkiért, compániástól a császár hadát fel nem akasztatja. Ilyen oechonomiátok vagyon nektek, ilyen emberek vagytok ti; semmi dolgotoknak jól végire nem mentek s ilyen embert, mint én, mindjárt akárki hamis vádolására böcstelenítetek, azt tudjátok, hogy avval engem mindjárt megfeszíthettek, császár hadaira is fundamentum nékül mindent reá fogtok, de meglátjátok rövid nap mi lesz a gyümölcse, minthogy barátotokból ellenségtekké csináltatok. A szegény vásárhelyiekre fenyegetődzik erősen s azt mondja, hogy ha meg nem alkhattak a mostan ott levő compániákkal, azokat falukra onnét kiszállítja s olyan capucinusokat viszen helyekben, hogy azok eleget tesznek nékik. Haszontalannak is látom én ez ellen Szebenbe panaszolni, mert semmiképpen onnét nem dependeál s mind több több rosszat követ el, ahol hatalma vagyon, mivel engesztelhetetlen haragú ember. Most levelet küldött Vásárhelyre a tiszteknek, mindjárt inquiráljanak minden dolgokról, megakarja hamisítani, hogy a vásárheliek, úgymond, hamisan panaszolkodtak, ha penig valami igaz lött volna is benne, mért nem panaszlottak elsőbben ő ngának.

Hogy penig annyi exactiókat, dúlást, fosztást, praedálást, excessusokat töttek volna a vitézek, azt sem akarja semmiképpen elhinni, miérthogy csak egyet is meg nem neveznek közülök, annakfelette a salaguardák is régen ímmár mind bémentek statiójokban, azért azok sem cselekedhették. Az ördögök elszaggassák ezerszer a lelkét s több átkokat is mondott: ha senkinek is ezután saláguardát ad akármi szükségiben, noha reá vötte volt ímmár az elméjét, látván hogy a közönséges jó úgy kívánja és hogy ha a fejedelem is akarja, hogy adjon, de ímmár nem cselekeszi.

A hatezer forint felől melyet a beszterczeijek adtak azt mondja ő nga: nem lévén magánál költő pénze, zálogjára kérte a beszterczeiektől azt a pénzt, tízezer forint érő pohár székit s ezüst tálait adta volna kezekben: de a városiak annyi becsületet töttek ő ngával, hogy zálog nékül adták, melyet mennél hamarébb nekik maga pénzéből megfizet, vagy ha halad a dolog, minthogy nem megyen olyan hamar ki Erdélyből, portiójába tudathatik ő ngának, abból kára az országnak nem következik.

Voltak továbbá olyan difficultások felírva a jegyzésben,

melyek a szebeni s másutt való statiókbeli tiszteket illették, én azokat nem itíltem az generálnak proponálni, mert még supremus generálnak nem tötték, ha azután nem teszik, és így nem is orvosolhatná azokat, annakfelette azok a tisztek is úgy offendálódhatnának avval, mint ez offendálódott Szebenbe tött panaszokért, azt is gondoltam, talám a deák is véthetett, nem tudván választást tenni a difficultások között.

Végtire látván én ezeket a fen megírt kedvetlen válaszokat és hogy semmit nem használhatok generál uram ő nga előtt, mivel számát nem tudom mennyiszer hoztam elé és instáltam ímmár nagyobb része felől azoknak a megbántódásoknak s mindenkor egyforma válaszokat adott: annakfelette egyéb dolgoknak folytatásában is semmi módom nem levén, én az mi kglmes urunk ő nga méltóságos parancsolatja szerént onnét eljöttem, hogy mennél hamarébb udvarhoz mehessek, noha az Ngtok s Kglmetek engedelme szerént egy kevéssé házam népét megtekintem, mert még ott nem voltam.

Mi karban legyenek penig itt a hadak, quártélyok állapotja voltaképpen, Ngtoknak kglmeteknek megírtam ez szerént:

A Castelli uram ő nga regimente szeredán s csütörtökön ment ki Beszterczéről Máramarosban, Lápos felé amint akkor mondották.

Ma esmét délben jött be a neoburgumi gyalog regiment a városban, aki nem lehet igen sokkal több háromszáznál. A szállásokat sem occupálták, hanem mint azelőtt voltak, meghagyták.

Azt mondja commissarius uram, aki ennek a regimentnek a gondját viseli, hogy a császár pénzén akarja tartani ezeket, nem kíván ő felsége Erdélytől portiót nekik. Nem is rendelt volt még eddig semmit is nekik a felvetett portióból, hanem pénzen kerestetett mindent s kölcsön kért.

Azt is mondja, hogy a Herbvile és Taff két regimentet is, kik még Erdélybe nem érkeztek, de bejőnek: hasonlóképpen pénzin akarja tartani a császár, azoknak sem kíván portiót. Úgy lesz-e, nem tudom. Hova akarják penig azt a két regimentet szállítani, bizonyoson végire nem mehettem, a napokban Szeben felé mondja vala generál uram ő nga hogy igazítja őket, most egy részivel a vásárhelyieket fenyegeti.

Az hannoviai fejdelem regimente penig a Castelli uram ő nga regimente helyén jő bé, de még az is el nem érkezett. Annak öt compániáját szállítják Désre, Szamosujvárban, Bethlenbe, a monostori statió helyén.

Az öt compániáját penig rendelte generál uram ő nga maga quártélyba (minthogy minket reá nem vehetett) Szász-Ujfaluba, Rettegre, Fel-Órbe, Györgyfalvára, amint azelőtt is Ngtoknak Kglmeteknek megírtam volt.

A portió penig avval is nem szaporodik semmit, amint commissarius uram mondja, mert a mennyit a Castelli uram regimentére kellett volna adni a beszterczei statióban rendelt élésből, azt ímmár ennek a hannoviai regimentnek adják, ki is telik jól, amint mondja.

Amely élést penig a monostori statióban rendelt volt a nemes ország, és e napokban parancsolt is vala Ngtok kglmetek Maxai uraméknak, hogy azt a Désre, Szamosujvárba, Bethlenbe szállítandó vitézek számára administráltassák, mivel oda transferálódik a monostori statió, azt mondja commissarius uram, hogy annak meg kell maradni, meg is tiltotta, hogy az ország commissariusi ahhoz ne nyúljanak, mert azt más szükségre tartják, és ha fogyatkoznék valahol a had élésből, oda fordítják. És így nem kívántatnék több portiót felvetni az országnak, amint e napokban generál uram ő nga fenyeget vala, hogy legalább két vagy 3 ezer portióval meg kell toldanunk adónkat.

Széki Márton uram ő kglme egynéhány nappal ezelőtt kiment, hogy gondot viseljen és collocálja, ha elérkezik, azt a hannoviai regimentet.

Kívántatnék ímmár, hogy a több statiók szerént osztatnék fel a beszterczei statióban rendelt portió, mert mi ahhoz semmit sem tudtunk, s nem értettünk, hogy valami igazítást tehettünk volna benne. Szükség azért Ngtoknak Kglmeteknek arról mennél hamarébb rendelést tenni.

A Piccolomini uram ő nga öt companiájának a város adott quártélyt, melybe mi semmit sem tudtunk, míg meg nem lött: micsoda falukba rendelték penig azokat, jegyzésben Ngtoknak kglmeteknek elküldöttem.

Az élést administrálják ugyan alkalmasint, de commissariusok kívántatnának mind a generaltól, mind a várostól rendelt statiókban, különben kár fog következni.

Pénzt még eddig semmit sem administráltak Dobokából, azt mondá Almádi uram. Én eléggé serkengettem, fenyítettem mind ő kglmét, mind másokat, hogy tisztekben eljárjanak, úgy látom eléggé volnának rajta, csak a szegénység adhatná. Szolnok vármegyében úgy mondák bizonyoson 9 ezer forintot szedtek fel, de az alá s feljáró hadak miatt a szegénség úgy megijedett, hogy sokan falujokat oda hagyták, s olyan helyen, amit kaphattak, minden praeda volt, ahol penig az emberek hon voltak, azt mondják igen sok

kárt nem töttek. Nem tudom Ngtokat Kglmeteket egyébről tudósítani, a dolgok ebbe a karban voltak, hogy ma kijöttem. Ezek után Isten Ngtokat Kglmeteket számos esztendőkig éltesse kívánatos állapotban. Datum in Olá Budak, die 8 Decembris hora vespertina 1687.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgája

Bálintith Sigmond m. p.

P. S. A commissariusok mind azt igírik, hogy bizony valami károkat, exactiókat töttek a Piccolomini uram hadai, mind portiójokban tudják, csak legyen inquisitió felőle. Úgy látom, mind azok s mind az alatta valói male contentusok véle, fogtak is ellene oda ki írni, amint mondák.

Külczím: **Az mi kglmes urunk ő nga méltóságos tanács úri és főrenden levő deputatus híveinek etc. nekem is uraimnak ő Ngoknak és ő kglmeknek alázatoson.**

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXXV.

1687. decz. 5—9.

Levelezés Falkenheinnel és Veteranival a beszállásolások ügyében.

a)

1687. decz. 5.

Falkenheim levele.

Celsissime Princeps, domine gratiosissime.

Gravamina et difficultates de quibus Celsitudo Vestra in postremis suis sub 2. huius mentionem facit, a magnifico domino Ladislao Szekel mihi acclusas fusius intellexi, in substantia quidem iteratam priorum tantum modo quaerelarum exaggerationem continentes, quibus medendis prima jam tum expeditione ab excellentissimo domino generale Scherffenberg emanata satis prospectum, et omnia dudum composita arbitrabar, et certe fuissent, si generosus dominus Balintit consignatos sibi eo super ordines, quos hic tanta celeritate urserat, tum temporis directe adeoque citius illustrissimo domino generali vigiliarum praefecto comiti Piccolomini transmisisset, et non, 29. elapsi nuper mensis Novembris Bistricium tandem allati fuissent. Unde, quamvis non dubitem congruam medelae a dicto domino generale

hucusque impendi operam, attamen, ut eo solidiori effectu praetensus hic in casum deficientis administrationis scopulus evitetur, expressum eo expedivi commissarium cum rigorosissimo mandato, ut cognita gravaminum causa, et rebus delato modo se habentibus, quosvis excessus exorbitantis militiae severissime coerceri faciat, quibusvis inconvenientiis et querelis prompte medeatur, causis satisfactionem procuret, et omnes imposterum conquerendi ansas praevertat; sin minus ego ipse in persona illuc me conferre parabo, quod hucusque, etiam suscepissem, nisi pluralitas negotiorum excellentissimi domini generalis Caraffa ad confinia Transylvanica approximationem operiri iuberet, quam propediem sperans Celsitudinem Vestram de die et loco instituendae generalis quarteriorum visitationis protinus certiorem reddere non intermittam, eandem de cetero divinae recomendans protectioni

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibinii die 5. Decembris 1687.

Fr. L. B. a Falkenhain, m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino dno Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti domino domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel; Falkenhain levele de data 5. Decembris Szebenből. Anno 1687.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. decz. 6.

Veterani levele.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratiosissime.

Monet me zelus et fervor fidelis erga sacratissimam caesaream regiamque Majestatem ex una, altera vero partibus candor et synceritas christiana, qua in Celsitudinem Vestram feror, ut quod res est circa naturalem militiae caesareae alimentationem detegam. Facta est repartitio, ut nonnulli regimini in specie illustrissimi domini baronis de Pace ad decem ex plura; alteri itidem plura miliaria tam pro oralibus equilibusve portionibus advehenda sit annona, quae vectura hactenus tam rara, ut nihil a milite, quam lamentationes et gemitus audiantur, eo quod in conspectu multorum equi sui perire: ipsimet milites etiam satis pro-

ximi conspiciantur. Celsitudo Vestra penitius benigne penetrabit, si lubrica viarum hactenus futura propediem deteriora pensitare dignabitur; rustica gens in tam longinquo itinere, prout par est, onerare currus nequit, imo foenum mucidum putridumque advehendo, equis pascendis ineptum, et si quod adfert, vix non in via absumptum, nec hominum pecorumque meretur fatigationem: quidquod vix in villas et casas suas reverti, allata jam sunt absumpta. Unde candide Celsitudini suae debita cum observantia suggerendum ratus, quatenus indigentiae militari, ex paterna sua in subditos suos cognita circumspectione, qua fertur, succurrere placuerit, imminens malum praecavendo, si e vestigio severissime demandari faceret, omnem per hoc tollendo confusionem, ut propediem non tam parvae et rarae sint vecturae annonariae, sed in antecessum ad 3 aut 4 menses naturalis praestatio fiat, ut miles et equus commodius interteneantur. Ex re quoque futurum, si hic Albae Juliae plenipotentiarius a Celsitudine resideat commissarius, qui et belli commissarius dominus Commornik una simul hinc inde insinuatae regiminum indigentiae mederi statim, aliunde ubi reperibile, accipere, et dispensare queant; non solum inde miles in bona contineri disciplina, sed etiam omnis turbatio et disordo tolli poterit, quae sane si ipsimet panem pabulumque quaesituri forent dimittendi, praecaveri nequeunt.

Insuper etiam cum nunc excellentissimus dominus generalis Comes a Caraffa per Hungariam et Transylvaniam a sua Majestate generalis commendans declaratus, finibus regni hujus proximus existat, alium sustentandi modum in adventu suo suggerere non intermitteret. Mihi quidem per serenissimum Lotharingiae ducem commissum post abitum excellentissimi generalis comitis a Scherffenberg, ut me Cibinium conferam, et vices in commendando milite geram, male interea valens hic Albae Juliae maneo, quantum potero via utrimque observaturus, quae Celsitudini Vestrae pro pristino candore cum profundo respectu emendanda aperire praesumpsi, servitia mea licet exilia contestaturus resto

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Albae Juliae 6-ta Decembris 1687.

Fridericus Comes Veterani, m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, nec non Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo Fogerassini.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. decz. 9.

Falkenhein levele Székely Lászlóhoz.

Spectabilis ac magnifice domine mihi colende.

Testantur et verificant concurrentes undiquaque hybernantis militis querelae, quas ex parte Caesarei generalatus ac commissariatus jam a primordio conceptae universalis administrandorum repartitionis de modo praxeos moveramus difficultates, et in plerisque impossibilitates, quin testis ipsa est rerum omnium magistra experientia, dum nescio, qua causa, an locorum distantia, an exigua commissariorum cura accrescens in dies administrationis defectus, extrema necessitate pressos milites, praecipue in Thorda, Enyed, Colos ad conquirenda sibi ipsismet necessaria emittere coegit, nec potuit viso extremitatis casu illustrissimus dominus generalis comes Veterani petitioni eorundem adversari, quamvis cum praescitu dominorum commissariorum celsissimi principis et eorundem, necnon judicum vicinorum interventu bono ordine pabulationem hanc institui demandaverit, postquam vero pessimum hoc exemplum proxime ad illos, qui Albae Juliae sunt et demum facile ad quosvis alios pari penuria laborantes gliscere possit adeoque accidere, quod toties ablegatis celsissimi principis praedictum fuit, ut consumptis, quae in uno comitatu sunt, victualibus, militia in alium migrando et sic administrationis, quae ex quovis districtu pluribus stationibus communis esse deberet, impedito cursu totum brevi tempore regnum cum totali incolarum ruina et summae confusionis periculo funditus exhauriatur. Credidi juxta officii mei debitum spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram hisce iterum atque instanter requirendam, quatenus suffocando, ut dicitur, in ipso adhuc ortu, huic malo omnem sollicitudinem ac curam sine ulla penitus mora adhibere velit et magnam statim et ad aliquod notabile tempus, aliquot etiam mensium anticipatam necessariorum omnium tam ad suprafata loca, ubi excursionum necessitas maximam confusionis ansam praebet, quam ad alias quasvis stationes diu noctuque certo ac indesinenter comportari faciat provisionem, quippe cum sufficiens aliud in hoc frangenti, aut magis congruum expediens non suppetat, nec sumptibus, nec labori, nec tempori in tantae consequentiae rebus parcendum sit.

Alterum quod queritur, est commissariorum ex parte suae Celsitudinis ordinatorum modica sane cura, qui plerique

aut absentes, aut si adsunt, inpotentiam suam et effectuandis rebus necessariis deficientem authoritatem causantes, nulla habita cum collegis suis aut correspondentia, aut subordinatione fortuitam tantum et literalem ex repartitionis conceptu administrationis eventum non provisionabiliter, sed in dies et horas dubii praestolantur, promittendo, negando, disputando et vel maxime ardua, quasi levi ut ita dicam, somnio tractantes, unde minor militis fiducia et accrescente penuria plena praemissorum succedit desperatio. Necesse proinde videretur commissarium quempiam sufficienti et plena authoritate instructum praesertim Albae Juliae, unde seu regiminum directio est, continuo praesentem in loco residere, qui et reliquos commissarios in functionibus suis corrigere disponere possit et si quae subita exoriatur difficultas, statim de plano opportuno medendi potestatem habeat, nec ad aulam Celsitudinis Vestrae relegando negotia et tempus perdatur et invalescenti malo nimis sera quandoque afferatur medicina.

Tertium est, quod perspecta, velut dixi, in plerisque eximia difficultate, in multis quoque impossibilitate, mihi quemvis facilitandi modum suggerere volenti, proponendum occurrit, an non ad sublevandas vecturas et tollendas multas in quantitate et qualitate praestationis enascentes incommoditates, res eo componi possit, ut nonnullae officialium portiones hinc inde per districtus tolerabili quodam pretio inter status et militiam cum consensu et authoritate commissariatus Caesarei bellici statuendo, in parata pecunia redimerentur, eoque habito officiales, quo melius sibi ipsi pro quota et rata necessaria comparare tenerentur, quod meo judicio, si et quibus ita placeret, valde consultum aestimarem. Ceterum et in eo non levis jam dudum haeret scrupulus, quonam modo cum a commissariis, velut superius recensui, nil certi sperari possit, in casum defectus militia assignari debeat per districtus, ut sibi per repartitionem debita urgere et obtinere valeat, quippe cum verear, ne ex quinque, sex, aut pluribus stationibus, quae omnes ex uno, eodemque districtu sua assignata habent, deputati eum in finem victualium coactores convenirent, vecturas quisque pro se et suis principalibus uno tempore in diversa loca exigentes. Quare tandem cum nec hic, nec in prioribus aliam magis certam et securam obsistendis inconvenientiis modalitatem agnoscam, nisi ut promptissima et anticipata ad aliquot menses administratione succurratur, denuo tantae necessitatis causam spectabili ac magnificae dominationi Vestrae, cui id a celsissimo principe commissum est, enixe

commendo, ac de quibusvis aut hactenus exortis, aut in posterum ex hoc defectus capite exoriundis damnis et confusionibus solennissime protestatum volens, sum et maneo etc.

Spectabilis ac magnificae dnationis Vestrae ad servitia paratissimus

Cibinii, die 9. Decembris, anno 1687.

Fr. L. B. a Falchenhain.

d)

Falkenhein levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine mihi gratiosissime etc.

Confluentibus uno eodemque tempore vix non ex quavis hybernantis militis statione, praecipue vero ex Thorda, Enyed, Colos, Alba Julia gravissimis super defectu administrationis quaerelis ac lamentationibus, dum miles non modo nullam, nec pro uno quidem die anticipatam obtinendo provisionem, sed anxia plane spe fortuitam magis. quam certam aut sufficientem quotidie expectando praestationem, saepius una cum equo penuriam coactus, ultra eo modo subsistere nequeat, sed ipsemet excurrere et sustentandae vitae media ubicunque deprehensa conquirere necessitetur, adeoque nisi opportunis a parte Celsitudinis Vestrae et statuum remediis et sine ulla prorsus mora ingruenti malo subveniatur, jam dudum praevisa totius quarterialis machinae eversio infallibiliter subsecutura sit, incumbentis officii mei debitum et conservandae Caesareae militiae, utpote supremae mihi legis obligatio, exposcere videbantur, ut Celsitudinem Vestram et primarios aulae suae ministros hucusque procul dubio per grosum dnum Stephanum Daniel atque ex locis ipsis etiam sufficienter ea de re informatos decenter requirerem, quatenus viso hocce praecipiti suboriundae confusionis statu, seriam operi admoventes manum, anticipata provisione, aliisque, quae spectabili ac magnifico dno Ladislao Székely perscribo, mediis, absque ulla temporis perditione congruum imminenti malo injicere obicem adnitantur, velut ego mea ex parte nil, quod tantae rei conducere possit, intermissurus, Celsitudinem Vestram diu incolumem valere exopto.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus

Cibinii, die 9. Decembris anno 1687.

Fr. L. B. a Falchenhain.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXVI.

1687. decz. 10—28.

Juszuf Kapucsi basa küldetése Erdélybe.

a)

1687. decz. 10.

Sárossy János jelentése.

Méltóságos fejedelem, kglmes Uram.

Isten Ngod méltóságos házának birodalmát hosszas üdőkre terjessze, szűből kévánom.

Tegnap reggel expediálok Kglmes uram Balásháziékat, csakhamar az vezér felvitetvén bennünket, az kaputsit előttünk expediálá, nékünk is reménségünk kűl választ adván elbocsáta, Isten jóvoltából kegyelmes urunk ma útra készelődünk, holnap megindulván, az mennyiben az út nehézsége és hitvan lovaink engedik, útunkat continuálván, Ngod méltóságos udvarában menni sietünk. Az kaputsi mellé, kglmes uram, két embert akartam adni, de Lengyel László kedvem s akaratom ellen magát felkapván Balásháziékkal elméne, én ilyen dolgot soha sem hallottam, hogy pósta csak felkapja magát, vagy küldik vagy nem, elmenjen, ha ezt szokásban vehetik, nem tudom mi haszna az pósta ide küldésnek, bizony megvallom, nagy gyalázatnak tartom. Mindazáltal az mint itt való beszédéből értettem, nem igen vagyon kedve az Ngtok szolgálatjához. Jövőben azt cselekedte, hogy az becsült lovakkal meg nem elégedvén, szegény emberek lovát hozta el, két szolgával hét lovat felfűzött s úgy jött ide, az néki adott úti költséggel hogy érte volna meg, csak borra is, minthogy éjjel nappal részegeskedett harmad magával nem sok volt, kihez képest az lovakat adton adta, ki is meg az szűk praebenda miatt elholt. Látván fogyatkozott állapotját, magam mellé való maradással kénáltam legyen mellettem, kimenőben egy szolgájával két lovával az magam költségemen eltartom. Mely szófogadatlansága mia Korodit dispositióm szerént kglmes uram az kapucsival nem expediálhatám. Ez iránt való panaszomat alázatoson akarám Ngod méltóságos személye eleiben terjeszteni, hogy az ilyen rossz példa miatt, olykor nagy akadály ne essék. Ezek után Isten Ngodat jó egészségben boldogul éltesse. Constantinopoli 10. Decembris. Anno 1687.

Ngod alázatos szolgája s igaz híve

Sárosi János m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nékem kglmes uramnak ő ngának alázatoson irám.

Más kéz: 25. die Decembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. decz. 19.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, dne frater, amice et vicine nobis benevole.

Fényes portárúl Ngodhoz expediált ezen kapedzi bassának érkezésével parancsoltatott nékünk is, hogy emberinket mellée rendelvén igazéttassék el útjábau Ngodhoz általunk. Melyre nízve tehát mi is azont követvén mind meneteliben, mind pedig jöveteliben mellée rendeltük (gondját viselésnek okára nízve) két szolgáinkat, ugyanezen occasio találtatván, nem akarók mulatni levelünkkel Ngodat meg ne látogassuk, kívánván Istentűl levelünk találhassa Ngodat szerencsés órában s kedves állapotjában. Quibus in reliquo Illtem Vram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 19. Decembris anno 1687.

Illustritatis Vrae fratres amici et vicini benevoli

oláh aláirás.

Külczím: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

Ugyanott, más kéz: H. vajda levele, hozta Kalarássa a kapudsival a. 1687.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1687. decz. 24.

Veterani levele.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratosissime.

Gratiosissimas Celsitudinis Vrae literas reddidit mihi debito cum honore exhibitor harum tabellarius, ea, quae communicare placuit, ratione Turcarum, perlegens. Quemadmodum nunquam de synceritate animi Celsitudinis Vrae

qua in christianitatem fertur, dubitaverim, ut si quae ad incrementum ejus tendere posse noverit, communicationem eorum mihi persuadendo, vice versa perscribendum officiose ratus, mihi heri a prandio aliunde adventum ablegatorum ad portam advicinantium jam innotuisse, nihilominus demissas refero gratias, rogaturus, si quae nova acciderint in Turcia, continuationem communicationis non posthac denegandam, prout et ego, quae mihi acciderint, eorum suam Celsitudinem reddam certiorem. Insuper doleo, quod celsissimus Walachiae Transalpinae princeps conceptui Celsitudinis Vrae non corresponderit, credam tamen tanti regni principem non ita esse indignum, ut vicinum implorare necesse sit, exoptando, ut hoc ineunte novo anno isti penuriae deus optimus maximus, omnium rerum affluentia medeatur. Quibus felicem agonizantis finem apprecaturus, Celsitudinem Vram diu cupio felicissimam, maneoque

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Dabam Cibinii 24. Decembris 1687.

Federicus comes Veterani, m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae dno, necnon Siculorum comiti, dno dno mihi gratiosissimo, Fogerasini.

Hátlapján más kézzel: Veterani generál 24. Decembris költ levele, némely tudósításokra felel meg a. 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

d)

1687. decz. 28.

Apafi levele Maurocordatushoz.

Illustrissime domine nobis observandissime.

(Megjelent Török-Magyarkori Államokmánytár VII. 286. ll.)

Datum in arce nostra Fogaras, die 28 mensis Decembris a. 1687.

Illustritatis Vestrae ad officia parati

M. Apafi, m. p.

Lap alján: Dno Maurocordato.

Külczím: Illustrissimo dno Alexandro Maurocordato in Fulgida Porta Ottomanica interpreti christiano universali etc. domino observandissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXVII.

1687. decz. 11—29.

Caraffa levelezése a fejedelemmel.

a)

1687. decz. 11.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy nem sokára Erdélybe jön.

Celsissime princeps, domine dne mihi gratiosissime.

Respectu eo, quo par est, epistolas Celsitudinis Vestrae ad me exaratas suscepi, quarum collecto sensu perquam necesse debiti mei munus exigere, sum arbitratus eandem Vram Celsitudinem humillime insinuare, qualiter groso dno Michaeli Inczédy nihil deerit pro itinere suo ad optatum perducendo finem, omnisque necessaria data est assistentia, litteras vero eiusdem Celsitudini Vrae sonantes hisce annectere praetermittendum haud fore censui, eo minus certiorem reddere, Turcarum Agriensium tandem domita obstinata cervice, Caesareis armis succumbere, inque nostram se dare potestatem fuisse coactos. Quam ob rem compositis negotiis civitatis hujus et fortalitii, omnibusque ad bonum redactis ordinem subito Transilvaniam versus iter meum intendam, sperans (ut diu cordicitus desideravi) praesentialiter Celsitudini Vestrae inserviendi honorem fore habiturum, meaque submisse obsequia offerre. Ulterius itaque non progrediar modo, me reservans ea vice prolixius propensissimum animum meum aperire, solummodo omnia ad votum prospera in bona valetudine animitus exoptans, me devoveo

Celsitudinis Vestrae umillimus servus

Datum ex Agria die 11. Decembris 1687.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján: Caraffa generál levele 11. Decembris írta, Egerből hozták Fagarasban 22. Decembris a. 1687.

b)

1687. decz. 22.

A fejedelem válasza.

A levél másik lapján a válasz fogalmazványa, megjelent Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 284. l.

c)

1687. dccz. 29.

Caraffa válasza az előbbi levélre.

Celsissime Princeps, domine dne mihi gratiosissime.

Per manus spectabilis ac grosi dni Michaelis Vay literas Celsitudinis Vestrae eo, quo par est, honore suscepi, ex quibus et uberius a dicto dno ablegato oretemus ejusdem Vrae Celsitudinis mens aperta mihi est, praecipue in negotio promovendarum rerum coram clementissimo Imperatore dno dno meo, propter quod demisse rogo Celsitudinem Vram, dignetur pro indubitato habere, quod in quibus inservire valuero, tam respectu debiti mei muneris, quam propter naturalem animi mei propensionem erga inclytos status et regnum omni studio conabor: imo cum negotia Hungariae hujus regni directioni quoque meae concrediti ad bonum ordinem reduxerim, plane Transilvaniammet intrabo, ubi spero sortem habiturum praesentialiter servitia mea obsequiose Celsitudini Vrae offerre et demonstrare posse, quod non sicuti fortasse rumor aliquis false tulit, verum et militiam in strictissimo retenturum ordine et disciplina, sicut experientia uberius erit edoctura. Haec praetermittendum duxi, quatenus peracta reflexione currentibus temporibus pessimas esse vias, praememoratum dnum ablegatum requisivi ratione vecturae, pro personae meae ingressu. De cetero brevi sperans Celsitudinem Vram in perfecta salubritate videre, ut cordicitus apprecor, me devoveo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Tokayni die 29. Decembris 1687.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján: Caraffa generál 29. Decembris Tokajban költ levele, hozta Vaji Mihály uram Fogarasban 14. Januarii 1688.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXVIII.

1687. decz. 12—23.

A nagyszebeni tárgyalások.

a)

1686. decz. 12.

Bethlen Miklós és Daniel István uramék szebeni követsége punctumi.

(Megjelent Alvinczy II. 285.)

b)

1686. decz. 12.

Falkenhein uram resolutiói az feljebb írt fő argumentumokhoz illusztrált propositiókra.

(Megjelent Alvinczy II. 285—7. ll.)

c)

1687. decz. 14.

Bethlen Miklós és Daniel István jelentése.

Mint bizodalmas urainknak kötelesen szolgálunk és Istentől minden áldásokot kívánunk Ngtoknak, Kglmeteknek etc.

Akarók Ngtokot Kglmeteket tudósítani. Mü ide tegnapelőtt úgymint 12. estve felé érkeztünk, az nap a commissariussal szemben lenni késő volt. Tegnap délután löttünk szemben, és gondolván azt, hogy talán a dolgok apellatióban is mehetnek Caraffa uram, vagy éppen az ő felsége udvara forumára is, írásba tettük mind a difficultásokot, a mennyire tudtuk s úgy adtuk bé, szóval is sokat beszéltünk. Ma délig devotió s egyéb dolgok vetették délutánra a dolgot, és noha hozzá akartunk menni, de más német úrnál lévén vendégségbe, onnét csak maga a béadott punctumokkal a szállásunkra jöve, és punctatim elolvasván, mindkét részről sok szó, sok beszéd lőn egy végtében tovább három óránál, mely discursusokból csinálandó resolutióját holnapra halasztá, hogy írásba adja, de nehezen hisszük, kezünkhez jőjjön még holnap, mert ebédig sok expeditiói lesznek, ebédre Veterani uramat várja; ímmár valamikor adja, de mindjárt Ngtoknak Kglme-

teknek elküldjük. *Azt penig az újjabban bejövő hadakra nézve* késöllők várni, hanem szomorúan írhatjuk Ngtoknak kglmeteknek, azt mondja, nincs semmiképpen hatalmába azoknak bé nem bocsátása, mert Bécsből azoknak béjövetelekről való ordinantia, melyet ő igen neheztel és igyekezte is Bécsbe írása által elbontani, mert maga is látja az abból kijövő sok akadályokot, és fél mindezeknek az hadaknak megszűkülésétől, és mindazok miatt a maga becstelenségétől, mindazáltal most is újabban eleikbe postán küldött, és megírta, hogy subsistáljanak, valahul éri az embere, már az hul lészen, megválik, de azt mondja, hogy avval a portiószám Erdélyen nem nevekedik és parancsolatja vagyon felőle, hogy urunkkal ő Ngával úgy accommodálja azoknak a regimenteknek dolgát, hogy minél kisebb és tűrhetőbb akadályokkal, vagy azok nélkül legyen tartások, melyben ő talált is jó módot, a melyet egy két nap alatt communicál velünk, mi lészen az, akkor válik meg, de az akármint legyen, ez kettőről szükség Ngtok Kglmetek gondolkozzék. 1. *Caraffa uramnál próbálja mi* urunk, utána írván, ha künn maraszthatja. 2. *Parancsoljon idején a szélekben*, hogy ha érkeznek, kik legyenek commissariusi, és mivel tartsák, hogy a szegénység inkább ne romoljon, előttök futás ne legyen, mert úgy mindent elpraedálnak. Azok igen sokan nem lesznek, ha commissariusok lészen, és a már *kiszállított kolosvári szamosujvári etc. élésből pro interim sustentáltatnak*, mégis tűrhetőbb lészen, ettől ugyan fenyítékjek leszen írás által. Gondoljuk hulmi szavaiból, talán a több hadak közzé osztja, de e csak vélekedés.

Az Istenért az élés administratiójáról erősen provideáljon kglmetek és a pénzről, hogy ad 1. Januarii meglegyen hiba nélkül, mert azt igen kéri felette, és sok gonoszt mond kijőni belőle, ha hibázik, külömben jóakaratját igíri mindenekben tehetsége szerént. De úgy látjuk, mindenütt csak megkívántatik a *mészárszék s a pincze, mert ő ugyan azt mondja, hogy a marhát lábán is elvennék*, de olyan sok válogatással, hogy a szegénység is elúnná a sok visszahajtogatását, és a miatt az had is megkoplalna, azért *jobb csak a fonttal hozzá*, amit a szegény ember kaphat, akár borjú, akár ökör légyen libra controversiam decidat. Ebből mü azt a gonoszt látjuk kijönni, melyet objiciáltunk is, hogy marha szám lévén kapú számra vetve, aki kisebb marhát viszen, megcsalja azt, aki nagyot viszen, mert maholnap ismét marhát kell felvetnünk, és akkor az ártatlan pótolja ki a vétkes, vagy rossz marhájú ember dolgát; arra azt mondja, hogy legyen jegyes kinek-kinek a marhája s

quietáltassék de libris, non de animalibus és pótolja ki-ki a maga marháját másnak injuriája nélkül, de ők egyáltaljába non possunt accipere vitulum pro bove, egyébaránt bizony elvennék a jó marhát lábán is, ha mind azt vinnének, de mihaszna száz között sincsen illendő marha húsz, vagy huszonöt, a melyből 250 bécsi font kijőne. In hac angustia csak idején parancsolni kell *minden ember jegyes marhát vigyen,* annak szénát vigyen, és a font számról quietáltassék, ne csalják meg egymást, hiszen kapú számra négy marha esnék, mely tenne bécsi fontot 1000, avagy erdélyi fontot 1440, így nem lészen annyi csalárdság s kár magunk között. *A bort is csak pinczéből s mérve veszi* amint kezdette, de csak az officireknek kell jó borokot válogatni, a rosszat is elveszik a szoldatok, itt szólni sem mernek. Tessék Ngtok kglmeteknek, amely ó borokot itt a brassaiak vesznek kglmetektől, deputáltassék az tisztek számára Tordára Kolosvárra hova, annyi mint az a vectura, hadd vonja el a savanyut. Mü úgy hisszük itt semmi kívánatos dolgot nem viszünk végbe; azt ugyan mondá a tiszteknek a portiójért pénzt, ha szép szerént magok az emberek nem akarják, ne adjanak, mert akármint ijeszszék, de bizony nem merik bántani, csak in natura administrálják igazán. *Mü már nem tudjuk* amely írásbeli resolutiót várunk, és mihelyt kezünkhöz jő Ngtoknak kglmeteknek küldjük, arra ismét Ngtoktól Kglmetektől *választ várjunk-e itt, arról tudósítson* Ngtok Kglmetek ezen levélre való válaszával együtt. Sokat kellene írnunk, de ez a summája. Ajánljuk Isten oltalmába Ngtokat Kglmeteket. Szeben 14. Decembris. Anno 1687. Éjszaka.

Ngtok kglmetek köteles szolgái

Bethlen Miklós m. p.
Daniel István m. p.

Keresztesi uraméknak igen nagy difficultások vagyon, és annál is több lészen, ha *a szászok a sáfárságból kiállanak, melyet* mü felette károsnak látunk, magok ő kglmek írtak Ngtoknak Kglmeteknek.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. decz. 16.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratiosissime.

Coram illustrissimis et magnificis dominis Michaele de Bethlen et Stephano Daniel, ab illustrissimo domino barone de *Falkein* supremo belli colonello commissario *propositum fuit, qualiter in praesens duo adhuc regimina in procinctu sint,* intrentque hoc regnum hybernatura: unum sub illustrissimo domino generale comite *Piccolomini;* alterum vero sub meo districtu elocandum, suae Majestatis servitia cum aliis promotura. Non enim Celsitudo Vestra aegre eorum adventum feret, ex eo, quod *in nullo recessus inter serenissimum* Lotharingiae ducem, prout *et Celsitudinem Vestram turbabitur,* praesertim, cum aliunde ipsis providebitur, prout Vestra Celsitudo uberius ab illustrissimo supremo belli commissariatus colonello, domino barone de Falkenhain informationem audire dignabitur, quae ex parte mea Celsitudini Vestrae recensenda duxi. Servitiorum meorum promptissimam commendationem contestaturus, resto profundo cum respectu

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 16-ta Decembris 1687.

Fridericus Comes Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi partium regni Ungariae domino, nec non Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo. Fogerassini.

Ugyanott, más kézzel: 1687. die 16. Decembris Szebenből az béjött két új regiment felől Veterani generál levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. decz. 19.

A levél tiszta oldalára van írva a válasz.

19. Decembris.

Excellentissime domine, comes nobis observandissime.

Literas Excellentiae Vestrae sub dato Cibinii 16-ta praesentis emanatas gratanter accepimus, de prospero Excel-

lentiae Vestrae Cibinium ingressu gratulamur. Quod attinet rationem istorum duorum regiminum modo Transylvaniam ingressorum, fatendum est conclusioni tractatus serenissimi ducis Lotharingiae (cui nos firmissime et immote adhaeremus) totaliter praejudicare, qua de re dum ad fideles ablegatos nostros magnificos ac generosos Nicolaum de Betlen et Stephanum Daniel uberiora documenta damus Vestram Excellentiam ad eosdem referimus atque nihil dubitamus, quin hactenus expertam et ulterius oblatam suam nobis et statibus regni benevolentiam Excellentia Vestra sit contestatura. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Dabantur in arce nostra Fogaras 19. Decembris 1687.

Excellentiae Vestrae

ad officia parati.

(Fogalmazvány Alvinczy Pétertől. Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

f)

1687. decz. 17.

Bethlen és Daniel jelentése.

Kötelesen szolgálunk és Istentől minden áldásokot kívánunk Nagtoknak Kegteknek etc.

Szinte most két óráig beszéllénk Tíll urammal, ki csaknem minnyájokot tanácsolja, mert noha beteg, de az estve ide adott resolutió is tőlle sült ki, sok volt a beszéd, de csak ez a sietős.

Az Istenért Ngtok Kegtek siessen az éjjel elküldött intimatiónk szerént a Taaff és Herbeville regimentek dolgába a commissariusokkal és minden szükséges dispositiókkal, hadd collocálhassák hamar oda őket, mert ha csak mi késedelem és difficultás leszen is, a secretarius Brassót és Barczát emlegeti három regiment számára, most avval ütteték el, hogy ímmár az a fő commissarius és Veterani uram dispositiójok azon két regiment felől, melyet az estve Nagtoknak Kegteknek megírtunk. Azt, hogy a had pénzén éljen, a secretarius sem javallja, mert nehéz a szegény parasztságnak a vitézekkel alkunni, hanem a mü commissariusink gazdálkodtassanak nékik, úgy a mint az éjjel írtuk s mind acceptáltatik. Immár azért szükséges újjobban kiírni, hogy az első terminusi administratióról való quietantiák reportáltassanak, ha hul mi restál, exigáltassék s administráltassék és a második terminusi administratióhoz készüljenek, mert

bizony ha fogyatkozás leszen, megromlunk. Caraffát karácsonra várják Szathmárra és onnét újesztendő hetibe ide beljebb Erdélybe. Ajánljuk Isten kegyes oltalmába Nagtokat Kegteket. Szeben 17. Decembris délután egy órakor 1687.

N. K. köteles szolgái
Bethlen Miklós m. p. Daniel István m. p.

Külczím: Az méltóságos tanácsi és főrendből álló deputatiónak etc., nekünk bizodalmas urainknak ő nagoknak s ő kegmeknek adassék.

Erre a válasz ugyanazon levél belső oldalára írva:

Ajánljuk Kegmeteknek szolgálatunkat. Mind az Kegmetek két rendbeli leveleit, mind pedig az Kegmetek propositióit és azokra lett resolutiókat vévén, közönségesen megolvastuk s az mi kglmes urunknak ő Nagának is proponáltuk, melyekről szorgalmatosan discurrálván s az mi kglmes urunk ő Naga kglmes consensusát is vévén, tetszett Kegmeteknek megírnunk.

Látjuk micsoda terminusokkal akarják az herczeggel való contractust magyarázni, de ha az ratio ponderálna előttök, akár in literis, akár pedig in thesi interpretálták fent azon contractust sano sensu, mi annyi difficultásokkal nem aggraváltathatnánk, sem hogy újabb hadak hozattatnának reánk, de az erőszak ellen sem tehetünk. Az statiók változtatásáról és az hadak más helyekre való szállíttatásáról is mit resolváltanak, látjuk, de az iránt is minket nem okozhatnak, mivel nem mi adtuk és rendeltük azokat az helyeket, hanem magok, az hol és melyeket szerettek, ott és azokat választották magoknak s ha akkor az szerént tetszett s az contractusba is hit alatt acceptáltanak, nekünk is annuálnunk kelletvén, miért kell már ottan-ottan változtatniok, holott az oblatióknak praestálásában nem volt s azon vagyunk, ezután is fogyatkozás ne legyen, sőt ha ők az hadakat az statiókban tartanák, az szegénység is helyben lakván, nem pusztulna s nem romlanék, de az ő változtatások s széllyeljárások miatt az incolák végső pusztulásra jutnak és az oblatiók praestálásában is megorvosolhatatlan confusió származik. Az Hunyad vára iránt lett Kegtek propositiójában nemcsak kételkednek, sőt contemnálták, úgy látjuk, az mint hogy egyéb difficultások iránt lett Kegtek propositióit is igen könnyen értik, de mivel az Kegtekhez küldött levelek hiteles emberek irási, tovább is méltó Kegteknek munkálódni, sőt az mely difficultásokat elmulatott

is, felkeresvén az levelekből, proponálja, és valamit resolválnak, vegye irásban, ne legyünk teljességgel mentség nélkül ottan-ottan terjedő gravamináink orvosoltatása munkája felől. Az újabb hadak bejövetele mint ezelőtt is megírtuk kegteknek, essentialiter ellenkezik az contra- . . . *(folytatása, mivel új ívre jött, elveszett.)*

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. gr. Kemény-féle gyűjteményében.)

g)

1687. decz. 18.

Nagy István levele a biztosokhoz.

Kegmeteknek uram ajánljuk szolgálatunkat. Isten Kegmeteket minden jókkal boldogítsa.

Kegmeteknek küldött mái levelünkben az dolgot megírtuk ugyan, miben légyen, de azolta is az dolgok sokkal ujjultanak, mert azt kévánja tőllünk, hogy ujjolog való portiót írjunk és adjunk írásban kezéhez, néki restantia élés nem kell, melylyel azt akarná, akárhová ördögben menjenek az magyar commissariusok, nem bánja, de ő innét meg nem mozdúl, mindjárt küld ismét más compania németért s azokkal az élést egészen béhajtatja, addig be is nem mégyen, miglen egészen az ő portiójokat bé nem hajtatja, az mi ratiónknak semmiben nem enged, sőt hogy olyan dologhoz nyúlni nem merünk, az ki nem lehet s irást nem adhatunk kévánsága szerint, mingyárt az vitézinek szabados quártélyt s praedálást engedvén, az szegény emberek marháit levereti és közönséges károkat cselekesznek, magunkat is arestáltatott, lovainkat, fegyverünket elszedette, szolgáinkat megverette, fejeket is bétörette, mindeneket meg nem írhatunk, micsoda bestelenűl bánik velünk és az szegénységet is miképpen károsítják. Az Istenért kérjük uram Kegmeteket, minél hamarébb igyekezze ez nagy gonoszt orvosolni és ide küldeni, mert minékünk igen rosszúl vagyon dolgunk, az szegénység egészen elpusztulnak, az mint hozzá fogtanak és nem is hisszük, hogy az faluk el ne fussanak, melyből következhetik osztán, hogy minden adó és élés hajtásban nem sok telik. Istennek ajánljuk uram Kegmeteket.

Örménszékes die 18. Decembris anno 1687. kegmetek jóakaró szolgái

Nagy István, m. p. és Katonay István, m. p.

Azzal fenyegetőzik, ha regestumot nem írunk s nem adunk kezében, másképpen is meg kell lenni s mindjárt militaris executióhoz kezd, nem gondol ő senkivel semmit, hajt magának elég élést.

Ha Betlen Mlklós és Daniel István uramék Szebenben nem találnának lenni, kegd uram Keresztesi uram orvosolja és sietve küldjen ki, ha lehet, talám supersedeálnak, ha parancsolatjok érkezik.

Az dolgot peniglen igen sietve udvarhoz is Kegtek uram írja meg.

Külcztm: Tekéntetes nemzetes Betlen Miklós, Daniel István és Keresztesi Sámuel uraméknak (cum titulo pleno et honore) minékünk bizodalmas uraméknak ő Kegmeknek igen sietséggel etc.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

h)

1687. decz. 22.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Quod citius ad literas Celsitudinis Vrae die 10. Decembris datas per spectabiles ac magnificos dnos Nicolaum Bethlen et Stephanum Daniel mihi redditas non responderim, non negligentiae meae, sed multae et infinitae occupationi meae adscribendum. Ea propter Celsitudini Suae pro praesentato equo summas agendas habeo gratias, quod me gratiis suis et benevolentia cumulare dignetur, qui nec priora demeritus, obligationes meas insuper augere non gravetur. Sine hoc suae Majestatis servitia fideliter absque aliorum injuria promovere consuevi et post hac ubi valuero, provinciae hujus incolas ab omni injuria conservare contendam, nutum Celsitudinis Vrae desuper praestolaturus. Quibus me gratiis et favoribus Celsitudinis Vrae commendaturus profundam faciendo reverentiam, resto

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Dabam Cibinii 22. Decembris 1687.

Federicus comes Veterani m. p.

Külcztm: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Sicculorum comiti, domino dno mihi gratiosissimo Fogerassini.

Hátlapján más kézzel: Veterani uram levele 22. Decembris 1687. Szeben. Köszöni az lovat és igíri szolgálatját urunknak ő Nagának.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

i)

1687. decz. 23.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Literas Celsitudinis Vrae 19-a currentis emanatas per spectabiles ac magnificos dnos Nicolaum de Bethlen et Stephanum Daniel venerabundus accepi, eisque lectis, contenta intellexi, Celsitudinem Vram et inclyti status regni nimirum pacta inter serenissimum Lotharingiae ducem et hoc regnum conventa, quoad regimina adventantia, nequaquam violaturos, sed illibate observaturos, unde non exiguum intrantia regimina praefato contractui derogatura existimetur, licet alieno aere veniant intertenenda. Convocatis itaque praelibatis spectabilibus et magnificis dnis Bethlen et Daniel, conferentiam habuimus cum supremo commissariatus bellici colonello libero barone de Falkenhain, causam hanc ventilantes, et quid conclusum fuerit, tam a supremo commissariatus bellici colonello, quam a modofatis dnis fusius Celsitudo Vestra informari dignabitur, quo me brevitatis causa refero. De cetero Celsitudini Vrae felicissima Christi nascentis festa faustissimumque novi anni auspicium, finemque vero agonizantis apprecor auspicatissimum, ut multos subsequentes tam seros quam faustos vivere queat, me vero gratiis et favoribus suis prosequi, tanquam minimum suum servum, non dedignetur. Quibus profundam faciendo reverentiam, resto

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Cibinii 23-a Decembris 1687.

Federicus comes, Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino necnon Sicculorum comiti, domino dno mihi gratiosissimo

Fogerassini.

Hátlapján más kézzel: 1687. 23. Decembris. Veterani uram levele, repraesentálja az resolutiókat és magát offerálja.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

k)

1687. decz. 24.

Falkenhein levele.

Celsissime Princeps, domine gratissime.

Quemadmodum pro novis, quae litteris 23. hujus emanatis mihi significare placuit, summas Celsitudini Vestrae rependo gratias, ulterioremque rumorum certitudinem, et quae redituri proxime a porta ablegati attulerint, iuxta gratiosam oblationem communicanda praestolabor: ita displicet, quod exhinc nullis e contra pro tempore placidioribus novis Celsitudini Vestrae obsequiorum meorum vices reddere valeam, sed odiosis continuo quarterialis materiae negotiis distentus iuxta resolutionem tantum spectabili ac magnifico domino Nicolao Betlem his diebus exhibitam militiae caesareae necessitates iterum iterumque repraesentare debeam. Ceterum exposcente ita obligationis meae debito praesentia nativitatis Salvatoris festa, una cum subsequentis mox novi anni auspicio foelicissima christiano more cordicitus apprecor sincero exoptans voto, quatenus divina maiestas Celsitudinem Vestram cum omnibus suis ad plures quoque feliciores annorum recursus, pro christianitatis bono, inclitae Transylvaniae emolumento et propria sua satisfactione salvam incolumem et omni prosperitatis genere affluentem conservare dignetur, ego vero uberiorem nanciscar occasionem, qua contestari possim, quam sim et maneam

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibinii die 24. Decembris 1687.

Fr. L. B. a. Falkenhain.

Külczím: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae Principi nec non partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti domino gratissimo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LXXXIX.

1687. decz. 12.

A lengyel király levele a fejedelemhez.

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kiioviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Cerniechoviaeque.

Illme princeps grate nobis dilecte. Facit Illustritatis Vestrae constans in nos studium, promptusque semper in omni desiderio erga nos affectus, quod nobilem Basilium Dymicki fidelem Nrum in partes Transylvaniae repetendorum ibidem debitorum suorum gratia proficiscentem, Regia Nostra prosequamur commendationem. Amice proinde contendimus ab Illte Vra velit authoritatem suam interponere, jubereque quatenus faciliorem cum eiusmodi debitoribus pro justitiae et aequitatis ratione experiatur satisfactionem. Quod veluti Nobis futurum est gratissimum: ita bonam eidem a deo precamur valetudinem. Datum in arce Nra Zolkieviensi die XII. Mensis Decembris 1687. Regni vero nri 14. anno.

Joannes Rex m. p.

ad principem Transylvaniae.

Külczím: Illmo domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium Hungariae domino et Siculorum comiti, grate Nobis dilecto.

Ugyanott, más kéz: 1688. mense Mart. hozta Dimicki maga dolgában Fogarasban.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XC.

1687. decz. 17—30.

A delegatió tárgyalásai Fogarasban.

(Megjelent Alvinczy Péter II. 289—90. ll.)

XCI.

1687. decz. 27.

A fejedelem levele Piccolominihoz.

27. Decembris. Anno 1687. Piccolomininak.

Excellentissime Domine nobis observandissime.

Binas Excellentiae Vestrae litteras de datis 16. et 19. praesentis mensis Decembris ad nos datas habemus allatas; quarum continentiis probe intellectis, accommodationem, quam amicabiliter pollicetur, gratanter intelleximus. Dedimus uberiorem rerum, Excellentiae Vestrae oraliter referendarum notitiam spectabili ac generosis Sigismondo Balintit de Körtvélyfája et Francisco Maxay de Naradtő Excellentiae Vestrae ad nos ablegatis, qui commissa sibi negotia fideliter repraesentavit; ad quae nos referentes, Excellentiam Vestram amantissime ac debita rogamus observantia, candidam realemque nobiscum fovere cointelligentiam amicabilemque stabilire accomodationem ac juxta rerum occorrentium exigentiam satisfactionem largiri ne gravetur. Nos quoque Excellentiae Vestrae studium et promptitudinem benevolentiae nostrae reponemus reciprocationibus. Quod, dum nobis ab eadem pollicemur, Excellentiae Vestrae in anni vertentis primordiis faustissima quaeque ac votiva apprecamur solatia.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi.

(Fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

XCII.

1687. decz. 29.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Datas 27-a ex arce Fogaras Celsitudinis Vrae literas venerabundus obtinui et juxta earundem seriem pluribus a spectabilibus ac generosis dominis consulis et regii inclyti Civitatis Cibiniensis etc. edoctus sum, neque intermittam hodie excellmum dnum generalem comitem a Caraffa abeunte posta desuper informare. Ceterum pro votivis multorum natalis domini dierum ac novorum annorum solatiis apprecatis infinitas ago gratias et Celsitudinem Vram diu exopto felicissimam ac incolumem, qui sum

Celsitudinis Vrae obligatissimus servus

Cibinii 29. Decembris 1687.

Federicus Comes Veterani, m. p.

P. S. Quandoquidem in dies expectatur excellmus dnus generalis a Caraffa et praesertim cum in nonnullis stationibus praestandae annonae raritas sit, insinuandum Celsitudini Suae duxi, ut ad 4. menses tam de avena et foeno fiat administratio anticipato et sic pro toto hybernio, ne postmodum ob querimoniam illorum regiminum, quae patiuntur, fiat turbatio rerum, si ipsamet exigere debuerint, ego prout consuevi, tam de justitia, quam de aequitate mea contribuere non sum defuturus, ut omnia pacata permanere queant, unde praeinsertam anticipationem necessariam existimo.

Külczím: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, dno dno mihi gratiosissimo etc.

Fogerassini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

XCIII.

1687. decz. 30.

A vajda-hunyadi őrség esküje.

Mi, T. T: Esküszünk az élő Istenre, ki Atya, Fiú Szent-Lélek, teljes szentháromság, egy bizony örök Isten, hogy mi főről főre magunk szabad jóakaratunkbúl, beállván az méltóságos erdélyi fejedelem méltóságos Apafi Mihály urunk ő nga, méltóságos fejedelemasszony méltóságos Bornemissza Anna asszonyunk ő nga és méltóságos választott, confirmáltatott ifjú urunk méltóságos Apafi Mihály urunk ő nga ő ngok vajdahunyadi várokban tizedességre és darabontságra, melyre hópénzt is vévén ő ngoktúl, kötjük, igérjük ugyan szabad jóakaratunkbúl erre magunkat, hogy mi ő ngoknak főről főre, igaz, jámbor, tökéletes hívei, szolgái leszünk, ő ngok jóakaróiknak jóakarói, ellenséginek ellenségi leszünk, ő ngokat személyekben és ő ngok vajdahunyadi várát s abban ő ngoktúl állíttatott tiszteit, jámbor szolgáit semmi szín s mód alatt el nem áruljuk, sem ajándékért, sem kedvezésért ő ngok hűsége mellől el nem állunk, sem magunk között, sem előnkben állíttatott tiszteik ellen, vagy valaki ellen magunk között pártütést nem indítunk, és semmi úton és módon nem pratticálunk, szorulásnak és ő ngok ellenségi közelítésének idején, senkit közülünk, vagy tiszteinket az megemlített várbúl akárkinek, kivált az ellenség-

nek ki nem adjuk, egymás mellett, tiszteink mellett, sőt az mi nagyobb, az mi kglmes urunk ő nga hűségében, és ő ngok vajdahunyadi vároknak oltalmazásában peniglen való megtartásában fejünk, életünk fenállásáig megmaradunk, vérünket kiontjuk s valamit ő ngok méltósága vagy vára, vagy tiszteink ellen valakitűl hallunk, minden kedvezés nélkül tiszteinknek megmondjuk, semmi szót az várbúl ki nem viszünk, előnkben adatott éjjeli s nappali cirkálásokat, strásálásokat, minden rendes cirkáló helyeken tehetségünk szerint végben viszünk, igazán, hűségesen strásálunk s czirkálunk, az kik peniglen pattyantusok vagyunk az mi hivatalunk szerint jó idején munitiókhoz tartozó minden készségeket végben viszünk, praeparálunk (azokhoz való eszközök kezünkhöz adatván) minden lövőszerszámokra szorgalmatos gondat viselünk, annak idejében igaz lövéseket teszünk ő ngok ellenségi ellen. Ha kik peniglen közülünk, vel in toto, vel in parte, az feljebb megírt dolgok ellen csak miben is inpingálnának, vagy vétenének, ezen conjuratiónkat hitetlenül felbontván, minden kegyelem nélkül halál legyen fejünkön. Melynek nagyobb bizonyságára adjuk fide nostra mediante ezen obligatiónkat és conjuratiónkat kezünk írásával és pecsétünkkel is megerősítvén. In Vajda-Hunyad 30. Decembris. Anno 1687.

Kinger András tizedes.
Szabó András tizedes.
Kandó Jánas tizedes.
Darabont András.
Szakács András.
Gálfi András.
Vitez Mihály.
Antall Péter.
Alibás János.
Lengyel Bálint.
Pap András.
Buda János.
Gálfi Istók.
Ecsei Opra.
Bolota Nikola.
Dragán Miklós.
Budai Mihály.
Dobos Péter.
Bakó István.
Bakó János.
Vitéz István.
Balasi Bálint.
Desi Tamás.
Antall Ferencz.
Juga Istók.
Furka Gáspár.
Furka Daniel.
Grosán Szuba.
Simon Péter.
Horvát Péter.
Deák János tizedes.
Biró Mihály.
Alnási György.
Forgács Ádám.
Gábor Sándor.
Fejérvári Mihály.
Mihaila Viszárim.
Dravo András.
Takács János.
Szász Mihály.
Pető András.
Farkas Tamás.

Orbonás György.	Szakuly Pál.
Egy név kitörölve.	Farkas János.
Pattantyus Dániel.	Keresi Péter.
Nagy András tizedes.	Kozolyi Miklós.
Kerekes Mihály.	Keressi Mihály.

Minden aláírás alatt pecsét.

Hátlapján: A. 1688. 30. Decembris. Ő ngok v.-hunyadi várokbeli hópénzes gyalogok conjuratiójok.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCIV.

1688. kiegyezés Komornikkal.

a)

1688. jan. 1.

Veterani a fejedelemnek: Komornik Fogarasba megy a tárgyalások befejezése végett.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Literas Celsitudinis Vestrae gratiosissimas fidem indubiam postulantes magnifico domino Nicolao de Bethlen impertiendam, per modo fatum dominum pari, ut convenit, honore accepi; et quae proposuit intellexi: unde quoque commissarium caesareum bellicum dominum Kommornick Fogerassinum simul experiendum ratus; prout et Celsitudo Vestra per magnificum dominum de Bethlen pluribus edocebitur, quid pro patriae conservatione militumque continentia, pacationeque servire posset acceptandum, inprimis vero, ut aliquis Albae plenipotentiarius maneat, ratione suppeditandae annonae ne sit defectus, anticipatio et cetera alia sibi commissa bene ventilanda, tandem concludenda, ut miles cum colono et inquilino, paucillo residuo tempore in solatium subditorum hybernia sua transigere queat, ad quae brevitatis causa refero, sperans futurum, ut cum expectata resolutione Celsitudinis Vestrae et inclytorum statuum brevi ad me expediatur. Interea reciprocando initiantis 88-ici anni auspicium felicissimum finem quaeque felicissimum sum mansurus

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 1. Januarii 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi domino, domino Michaeli Apafi electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo. Fogerassinum.

Ugyanott, más kézzel: Veterani generál 1. Januarii Szebenben kelt levele, hozta Caroly Komornik 3. Januarii Fagarasban.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. jan. 8.

Komornik commissarius urammal való contractus in anno 1688.

(Megjelent Alvinczy II. 292—66.)

XCV.

1688. jan. 8.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Eas quas mittere Celsitudini Vestrae placuit literas 6-ta currentis exaratas reverenter accepi; ad novalia acclusa se referentes: unde etiam nunc propediem adventanti excellentissimo domino generali Caraffa novalia ipsa accludere non sum abfuturus, qui ex pluribus imminentibus minis Turcarum et publicae rei bono, regnoque Transylvaniae prospicere erit studiosissimus. Interea pro exhibita communicationis gratia, infimos ago grates, eaque illustrissimo domino bellici commissariatus supremo colonello C. baroni de Falkenhain communicare non intermisi; et si quae mihi acciderint communicandae, neutiquam morabor. Quibus Celsitudinem Vestram divis tutelaribus commendando existo

Ejusdem Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Cibinii die 8-va Januarii 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

Külczím leszakadva.

(Eredetiről.)

XCVI.

1688. jan. 4—8.

Gyulai által Bécsből hozott végválasz.

a)

1688. jan. 8.

A resolutionale decretum.

(Alvinczy II. 290.)

b)

Dietrichstain levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, domine colendissime.

Traditae sunt mihi litterae 8. Novembris praeterlapsi anni 1687. ad me datae, ex quibus desiderium Celsitudinis Vestrae pluribus intellexi, neque defui loco meo omnia ea contribuere quaecunque modernus rerum status, necnon totius christianitatis et Celsitudinis Vestrae propria securitas admisit. In reliquo eidem vicissim omnes faustos successus reprecando, permaneo

Celsitudinis Vestrae paratissimus ad serviendum

Posonii 8. Januarii 1688.

Ferdinandus princeps a Dietrichstain, m. p.

Külczím: Dietrichstain fejedelem levele hozta Incsedi Mihály uram Fogarasban anno 1688.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCVII.

1688. jan. 14.

Apafi kéri Falkenhaint, hogy ne avatkozzék az ő hatáskörébe.

Excellentissime domine nobis observandissime.

Post conclusum cum serenissimo duce Lotharingiae tractatum, quae super administratione conventorum in rationem venire poterunt, hactenus difficultates licet cum magnifico domino Paulo Carolo Comornik bellico sacrae caesareae regiaeque Majestatis commissario cum plenipotentia ab

Excellentia Vestra ad nos emisso, eas non tantum composuerimus, verum in tam enervato quoque regni statu suprafatam conventionem ex devotione nostra erga sacratissimam caesaream et regiam Majestatem (sicut ea praefato domino Comornik Excellentia Vestra hactenus cognoscere potuit) oblationem certorum cubulorum avenae dederimus; praeterea omnem curam et solicitudinem commissariorum nostrorum administrationibus conventorum inpenderimus, fatemur tamen nos (qui meliora ideo sperabamus) non parum turbatos ac dolore affectos esse, occasione commissarii nostri generosi Pauli Barcsai loco suo et functione dimoti et cum literis Excellentiae Vestrae (quarum copiam ignoramus) Coronam expediti. Quandoquidem probe constet Vestrae Excellentiae juxta tractatum quoque serenissimi ducis Lotharingiae omnes dispositiones in manibus nostris relictas esse, idque nostrum interesse quomodo ad praefixos in tractatu terminos conventa ad loca necessaria debeant administrari: nostrum etiam sit nostris fidelibus Coronensibus hoc vel illud demandare, qui omnes dies ac noctes administrationibus naturalium impendunt, partim per concambia, partim pecunia, partim vero mutuis acquisiturum, hoc futuro etiam tertio (sicut convenire potuerunt) anno suis creditoribus refundendarum, quarum administrationum veritatem Excellentiae Vestrae quotidiana experientia persvadebit. Cum ergo negotia faciendas a latere istius modi dispositiones juxta vigorem quoque tractatus non desiderent, authoritati etiam nostrae principali et regimini praejudicent: Vestram Excellentiam amanter rogandam duximus, velit statum rerum ulterius ita accommodare et nobis et tractatui satisfiat, suboriundas etiam difficultates et confusiones dimovebit. Interim tamen dum a magna Excellentiae Vestrae discretione et aequanimitate, nec aliud speramus, insimul ipsam divinae recommendamus protectioni. In arce nostra Fagaras, 14. Januarii. Anno 1688.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

Apafi m. p.

Külczím: Excellentissimo domino Friderico libero baroni a Falkenhain sacrae caesareae regiaeque majestatis imperialis aulae consiliario, camerario ac supremo commissariatus bellici colonello, domino observandissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjt.)

XCVIII.

1688. jan. 16—febr. 3.

A fejedelem és német tábornokok közt folyt levelezés.

a)

1688. jan. 16.

Jörger levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Literas Celsitudinis Vestrae de dato 10. currentis debito, quo par est, cum honore percepi et ex illis excessus militum aliquorum directionis meae factos intellexi, non sine magno animi sensu. Assecuro Celsitudinem Vram illos, qui hac in parte rei deprehensi fuerint, pro gravitate delicti a me serio puniendos; ego interea gratias humanissimas defero Celsitudini Vrae pro meliori, quam de me habet opinione, inconvenientias videlicet illas sine meo scitu subortas credens, sic enim omnino in re est; ut autem similes imposterum non fiant, pro ratione officii mei omnimode invigilabo; de cetero Celsitudinem Vram divinae protectioni, me vero ejusdem Celsitudinis gratiae et favori demisse commendans maneo

Celsitudinis Vrae servus obsequiosissimus

Caudiopolis 16. Jan. 1688.

Comes Jörger m. p.

Külczím: Celsissimo domino domino Michaeli Apafi, principi Transylvaniae, Siculorum comiti, necnon partium Hungariae domino, domino mihi clementissimo.

Hátlapján: Comes Jörger levele, január a. 1688. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. jan. 14.

A fejedelem levele Piccolominihoz.

Excellentissime domine comes, nobis observandissime.

Quandoquidem spectabilis ac grosus Sigismundus Balintith de Keörtvelyfája in illis partibus authoritate supremi a parte nostra commissariatus muniri et ob hoc ex itinere suo reverti debuerit — transmisit nobis officio-

sas Excellentiae Vestrae literas, quas cum oblato Excellentiae Vestrae nobis complacendi studio perquam gratanter accepimus. Ceterum in reliquis negotiis referimus nos ad fidelem expositionem praefati Sigismundi Balintith, atque Vestram Excellentiam amanter requirimus, velit oblatam suam benevolentiam erga nos et status regni contestari, nos etiam vestram Excellentiam de officiosa nostra erga ipsam observantia securam reddidimus. Eandemque divinae recommendamus protectioni. Datum in arce nostra Fogaras 14. Januarii a. 1688.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

M. Apafi m. p.

N. B. Az vásárhelyi németek hogy azmint ez elébb csendesedtek volt is, újólag excurrálnak az falukra, szénájokot és egyéb prófontjokot vesztegetik, az falukot praedálják, mely mia egynéhány falú statióját el akarja hadni, el is hattak némelyek egynéhány falut, az falut pusztán akarják hadni, mely ha úgy leszen, micsoda nagy defectus leszen az megígírt summa adásban.

Külczím: Excellentissimo domino comiti a Piccolomini, sacrae caesareae regiaeque Majestatis generali vigiliarum, praefecto camerario ac unius inclyti regiminis cataphractorum colonello, domino observandissimo.

Jegyzet. Ez az első el nem küldött fogalmazvány, mely helyett ez alábbi küldetett el.

Cogit nos afflictio miserorum hominum et desolatio aliquot jam pagorum ut occasione praesentium Vestram Excellentiam amanter compellamus. Siquidem milites Suae Majestatis in Vasarhely existentes licet elapsis diebus se continebant, iterum tamen excurrere, praedarique coeperunt et miserorum hominum victualia, foenum et reliqua ad vitam necessaria, in quae Vasarhely juxta dispositiones administrant, inordinate diripiunt ac depopulantur. Propter quod jam plurimi suas habitationes amiserunt et dietim amittunt, unde magnus in administratione conventorum suborietur defectus. Velit igitur Vra Excellentia illis quoque inconvenientiis seriam, adeoque efficacissimam medelam quantocius adhibere et milites in suis stationibus stricta militari disciplina contineri facere, ut miseri homines administrandis conventis eo magis sufficere valeant. Sicut Vestrae Excellentiae hactenus innotuit fidelem nobis dilectum spectabilem ac generosum Sigismundum Balintith supremis in illis partibus a parte regni commissariatus

officio munivimus, quocum Vram Excellentiam bonam cointelligentiam culturam non dubitamus, interea Vrae Excellentiae firmam valetudinem et votiva apprecamur solatia.

(Eredeti és fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. jan. 22.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, domine domine mihi gratiosissime.

Acclusos recommendarunt mihi patres fratres Minoritae Nagybanienses, quatenus eas ad Celsitudinem promoverem, pro ipsis intercessurus, ut ex gratia Celsitudinis Vrae calcem et lateres ex Kővár gratiose dari demandare dignaretur dirutum aedificium restauraturi. Instat quoque apud me, ut apud Celsitudinem Vram interveniam illustrissima Comitissa Csakiana, ut ex gratia Celsitudinis Vrae dnus Hidy Istvan arrestatus captivitate liberaretur, qui licet in castris Caesareis fuerit, inibique dno comiti Csaki locutus, tantum non spero per hoc perpetrasse scelus, ut ad carceres detrudendus fuisset. Unde humillime rogando Celsitudinem Vram implorandam praesumpsi, quia clementia et innata pietas Celsitudinis Vrae major et exuberantior, quam suorum subditorum lapsus et errores. Quare prioribus fratribus elemosynam, arrestato vero liberationem obtinere confido, sentientes commendationem meam fuisse ponderosam, quam gratiam ceteris adscripturus obligationibus gratiisque dispensatis resto

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Cibinii, 22. Januarii 1688.

Frid. Comes Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae Principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo

Fogarassini.

Hátlapján más kézzel: Veterani generál levele a bányai barátok és Hidy István mellett.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

1688. jan. 27.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime. Eo, quo par est, honore literas 25-ta Januarii datas 27-ta labentis accipio, et quae ratione Tartarorum concursus ex Chrimea in Budsak insinuare placuit grato animo pervolvi. Nos hic in ornatis bonis et calidis hypocaustis eorum adventum expectabimus, et tormenta jam ad excipiendos illos parata habemus, mihi gratulaturus, si deo optimo maximo visum, ut residentiam et hujus regni metropolim strenue defendere possim, laudem a Celsitudine promereri spero. Insuper cum regni hujus incliti status Fogerassini in comitiis praesentes sint, Celsitudini Vestrae suaviter insinuandum duxi, ut negotium commissariatus de meliori in praestandis naturalibus commendatum habeant, ne ob defectum brachio militari, militiam caesaream ab interitu vindicare cogar, praecipue cum appareat, quod meum regimen in Wincz et Albae existens, ex rara Coronensium praestatione patietur, et loca valentia pro non valentibus perlustrare necessitur. Summa mihi fiet gratia, si huic penuriae et egestati tempestive adhibeatur medela. In cujus expectatione semper maneo

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 27. Januarii 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

e)

A következő oldalon a válasz.

Accepimus Excellentiae Vestrae 27-ma Januarii datas ad nostras responsoriales. Admaturandis administrationibus conventorum in his comitiis serio incumbitur. Hoc tamen ex informatione fidelis nostri generosi Samuelis Keresztesi a parte regni commissarii, dolenter cognoscimus, quod senatores Coronenses arestum paterentur, ex cujus modi incorvenientiis in administrationibus suborietur defectus.

Veniunt querelae multae etiam e comitatu Hunyadiensi, dominus commendans militum in Deva existentium nostram cauponam occupavit et suas decem erexit ad suum

usum convertit et molendinum neque bonorum nostrorum provisori concedit in dispositionibus libertatem, propter quod portiones miserorum hominum administrari non possunt. Occupata est caupona nostra etiam Hunyadiensis et in defectum proventus nostri plures erectae vinorum nostrorum a militibus depotatorum pretium tam ibi, quam Devae non persolvitur. Pluribus Vestram Excellentiam onerare nolumus, verum amanter requirimus, velit istius modi inconvenientiis seriam medelam adhibere. Excellentiae Vestrae gratis pensaturi sumus officiis.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo.

Fogerassini.

Ugyanott, más kézzel: 1688. D. 27. Januarii. — Veterani uram levele. Megvárja az szebeni meleg házakban az tatárt az kész ágyukkal és Szeben városát megoltalmazza etc.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

f)

1688. febr. 2.

Pace levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime etc.

Non dubito, quin Celsissimus Princeps meas pro responsione omni possibili respectu dimissas, benevolis gratiis acceperit, qualiter regimina secundum repartitionem quartiria occupaverint, dominus generosus Nicolaus Horvath de Szeplack hodie quoque mihi de Sua Celsitudine mihi transtulit litteras, qualiter inde omni decenti respectu pergrate intellexi, quod praedictus dominus, pro commissario absoluto, hospitationis quam alimentationis militiae huc delegatus sit, inde gavisus eram, cum necessario opus sit talem semper praesentem esse, quando difficultas eveniet, statim ex utroque mediationem subministrandi, qui dominus vero se excusat, non ita se habere potestatem de transcriptis disponendi: idcirco Suae Celsitudini haec repetere volui, et rogo obsequentissime supradicto domino Nicolao Horvath absolutum ad ea demandare, quidem sine praescriptione ali-

qua veniam precor prout iam in nuperrimis mentionem feci, quando querela aliqua progreditur, ut talis hic in loco remediari possit et Sua Celsitudo non semper ita inutilibus molestiis conficiatur, quoque de omnibus concurrentiis unacum commissariis ordinatis reconciliandi de die in diem, qualiter bona observantia status militiae et patriae pro meliori modo evertenda esset, omni tempore summo conatu incumbens ero, ubi ad nutum Suae Celsitudinis omnia mea peragentia exhibere et impendere possim. Prolatum haud dubio erit, quod in Maijereij duae compagniae quoad quartiria sufficientia, nec equites unacum equis ad domos seu stabula subvenire poterint, qualiter omnes impossibilitatem cognoscunt, ideo etiam humillime rogo, unacum aliis domino Nicolao Horbath aliam assignationem quartiriorum pro Magerij Sua Celsitudo denominare dignetur, ubi aptitas pro militibus, quam pro incolis patriae commode vertilitatem *(sic)* concederet, et subvenire possint. Summo maerore lugens sciscitabar, qualiter Sua Celsitudo falsis, nefandisque dictis de me opinionem malam susceperit. O utinam pertingere possem talem susurratorem, qui me ita iniquis, apud Celsissimum principem ita fraudibus subolevit, spero percontationem, quod inde mea defensionalia propugnare potero, et Sua Celsitudo reperietur, quod nunquam mihi in mente, minus in opere, minimum contra Celsissimum Principem loquendi, spero tamen Sua Celsitudo concedet pro gratia, mihi per alium significare, ubi ista mala narrata contradicere ausus sim, prae languore finio et Suae Celsitudinis gratiae me summa demissiore prosternare volui, et obsequentissimis meis servitiis promptissimus persevero, gratiam reconciliare et Suam Celsitudinem gratiosissimam mihi obtinere cupio, quousque sum

Celsitudinis Suae humillimus devotissimus servus

Datum Medies 2. Februarii. 1688.

Carolus Maria lib. baro de Pace, m. p.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCIX.

1688. jan. 21—28.

Fejedelmi biztosok jelentései.

a)

1688. jan. 21.

Bálintith és társai jelentése.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk uram kglmednek, Isten Kglmedet szerencsés hosszú élettel megáldja kévánjuk.

Minekelőtte Kglmedet uram minden itt kévántató dolgokrúl tudósítanok, alázatosan akarók Kglmednek uram értésére adni, mindenekben felette micsoda nagy fogyatkozással vagyunk az húsnak nem léte miatt, minden nap ottan ottan busíttatunk, fenyegettetünk. Ez Beszterçze vidékén, és ittbenn lévő német vitézeknek mennyi marha kévántassék megitélheti uram Kglmed, Beszterczei uraiméktól, és Doboka vármegyérűl béjövő marha az mennyi kévántatott bé . . . . . béjűni háromszázhuszonnyolcznak, de abban az vármegyében lévő hannoviai hadra, annak nagyobb része administrálódott és érogálódott, mihez nyulnunk már nincsen, Kglmedet uram alázatosan kérjük minél hamarább ennek megorvoslásában micsoda utat és módot kövessünk, tudósítani bennünket ne nehezteljen, alkalmaztathassuk magunkat mi is, mert uram itt egy vágó-marha sincsen. Az monostori statióra való élés az honnét deportáltatott is, egy kevés zabnál egyéb nem administráltatott suhunnat, de kiváltképpen vágómarha, bor és széna semmi sem administráltatott, mely miatt azokban az statiókban is nagyok az fogyatkozások; kihez képest még is felette igen ker . . . . . sietséggel bennünket . . . . . nehezteljen. Az extractusoknak csinálásában mostan munkálódunk, azokat is megkészíttetvén minél hamarább kglmed kezéhez küldeni el nem mulatjuk. Ezt is akarók uram Kglmednek értésére adnunk, az napokban ment volt az itt való commissarius Serpilius uram ő kglme M.-Vásárhelyre az ott való vitézeknek élésekről való computus csinálására hivatván magához az ott való tanácsot, hogy jövendőbéli confusiónak eltávoztatásáért eddig való prófontozásokrúl és tartásokrúl velek együtt igazítást tégyen, de az vásárhelyi tanács ő kglmek relégáltak én reám mi tévők legyenek ő kglmek. Én pedig ő kglmeknek egyebet nem tudtam írni, hanem

töttem ilyen választ: vagyon az mi kglmes urunknak ő ngának és az méltóságos deputatiónak ő ngoknak s ő kglmeknek az ilyen dologrúl való végezések (melyrűl való punctumot abban részben párban vivén. ő kglmeknek el is küldöttem) megírván ő kglmeknek alkalmaztassák magokat az szerént ő kglmek; Kglmedet is ezen dologrúl tanálják meg ő kglmek, ennekutánna is ha ilyen dolgok lésznek mi tévők legyünk, Kglmed uram tudósítson, mert ha commissarius uram visszajű, itt is azt kévánja, hogy véle számot vessünk, mind ezekrűl kglmed tudósítását uram alázatosan minél hamarább elvárjuk. Ezzel Istennek oltalmában ajánljuk uram Kglmedet. Besztercze 21. Januarii. 1688.

Kglmednek alázatos szolgái

Balintith Sigmond m. p.
Maxay Ferencz m. p.
Széki Márton m. p.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. jan. 22.

Keresztesi és Frank jelentései.

Ajánljuk Kglmednek köteles szolgálatunkat. Isten Kglmeteket minden áldásival boldogítsa, kévánjuk etc.

Kglmed levelét becsülettel vettük. Nem kétljük, hogy kglmed az élésnek administratióját nem siettetné, de ide bizony igen rosszúl hoznak s mostan is felette nagy fogyatkozás vagyon főképpen széna s szalma dolgából, mivel szalmát eddig is Szebeni uraimék sokat adtanak, már nincsen honnét adni. Fontoknak s ejteleknek elkészítésében munkálódunk, vékákat is egy-egy vékásakat minden statióra csináltatunk, de mivel az mesteremberek fizetésért csinálják s sietve is kelletik, többre nem érkezhetünk, különben is mindenik statióban az egy vékához, két vékásokat is készíthetnek, főcommissarius uram ő nga az itt való vékát s ejtelt acceptálja ugyan, de az mását, az itt való száznegyvennégy másával akarja acceptálni. Carolussal celebrált contractust is főcommissarius uram subscribálni nem akarja, hanem azt mondja, hogy elég az, hogy kiküldi az státiókra mindenüvé s azt kévánja, hogy kglmes urunk ő nga is küldje ki az mü részünkről való commissariusoknak. Az mészárosokat mü ugyan kénszerítjük, de minthogy a szolgálat nagy, melyben szüntelen kell foglalatoskodniak fizetés

nélkül nem erőltethetjük. Az marhák bőreinek s fadgyának illendő hely rendeltetett, csak volna ember ki gondot viseljen reája. A mi kglmes urunk ő nga Vinczi pásztorának megöletése s sertés marháinak elhordása felől s mind penig az Hunyad vármegyében való helytelen exactióról Keresztesi uram ő kglme az generált ő ngát megtalálta (királybíró uram nyavalyája miatt el nem mehetvén) mind azokról az generál ő nga igírte jóakaratját s ki is írt azon helyekre parancsolván megorvoslásáról. Ajánljuk ezzel Istennek oltalmában Kglmedet. Szeben 22. Januarii. Anno 1688.

Kglmed mindenkori kész szolgái

Franck Bálint m. p.
Keresztesi Sámuel m. p.

Külczím: Spectabili ac generoso domino Ladislao Székely de Boros Jenő, illustrissimi ac celsissimi domini domini principis Transylvaniae consiliario intimo ac in judiciis in persona ejusdem praesidenti, comitatusque Colosiensis comiti, ac civitatis Kolosvar capitaneo etc. Domino confidentissimo et plurimum observandissimo.

Ugyanott, más kézzel: 1688. 22. Januarii. Keresztesi Samuel uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

Kelet nélküli jelentés.

Illustrissime ac celsissime Princeps domine, domine nobis naturaliter clementissime!

Fidelitatis fideliumque servitiorum nostrorum paratissimam humilimamque commendationem.

Szintén most requiráltata bennünket Caraffa general ő nga, kivánván nyolczvan kasos szekereket, és noha először is örömest az Ngod méltóságos dispositiójától vártunk volna, de minthogy igen szoros alkalmatosságunk és dilatió nélkül való dolognak mondotta, és csak Fejérvárig mennénk, kiván azon kűvül kilenczvenegy pár ökröt jármastól, téslástól et quidem, hogy duodecima mensis jelen légyenek, kellett ez iránt az mint lehetett dispositiót tennünk. Melyről kivántatott Ngodat mint kegyelmes urunkat tudósítani. In reliquo eandem illustrissimam Celsitudinem Vestram quamdiu vivere feliciterque valere et regnare desiderantes.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae servitiorum humillimi et perpetui servitores

Frank Bálint, Keresztesi Sámuel.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában, Tunyogi-gyűjtemény.)

d)

1688. jan. 22.

Gyerőffy György jelentése Székely Lászlóhoz.

Mint bizodalmas jóakaró uramnak Kegmednek ajánlom uram szolgálatomat.

Isten Keglmedet minden kívánta jókkal áldja meg, kévánom.

Én uram az Keglmednek tegnapi napon írt levelemben írtam vala, hogy a szamosújvári extractust várom és azzal edgyütt küldém az ide valót el uram, az mi keglmes urunk ő naga commissiója szerint, de mivel uram azzal késnek, ime ezen levélben includálva a kolosvári statióban lévő extractust Keglmednek uram elküldettem, a melyben is a vagyon, hogy mivel tartoznék, mely szék, vármegye, szász és oláh papság és már abból mit percipiáltattam és erogáltattam is a németek számára, noha ugyan még vagyon az ex . . . . . son kívül is ide administrált búza, zab és bor, ... a búzát némelyt meg kell palolni, avagy sze . . . . . némelyike meg lágy, a malom meg nem járhatja; a . . . . . némelyik fültes, a bor penig valamennyi az ext . . . . . kívül itt vagyon, lészen circiter száz hordóval, azt nem tudják elvenni, de kivált a Nagy Sink székit, mivel igen savanyú, sőt olyan nagyobbára, az mineműt lehetetlen, hogy elvétethessük vélek, az embere is itt van most mellette, azért uram az olyan (az mint declarálám) búzát, zabot és bort számban sem vétettem, extraordinarie uram én semmit is egyebet nem erogáltam, hanem a Hunyadon lévő két regimentre hatvanöt köböl lisztet, hanem minekelőtte én ide nem jöttem volna, az mit a várossal a német vitézek erogáltattak, azt a város követjei magokkal elvitték, Vizakna várossa, uram, a mely bort ide administrált, az mely embere véle itt volt, az innet csak re infecta ment el, sem quietantiát nem vött, abban nagy confusio vagyon, hanem keglmes uram parancsoljon, hogyha kárt nem akarnak vallani, azon embereket, az ki által administrálták, küldjék ide, mivel azon borban azután is visszavetettek reánk, igazítsa el dolgokot, külömben én károknak nem lészek oka. Kolos-

vármegyében penig olyan difficultásom vagyon, ide harminczkét nemes embert írtak, huszonnégy penig alig vagyon, ki mia itt fogyatkozás lészen annyiban. A szamosújvári extractust is, mihelt ide érkezik, Keglmednek uram keziben küldem. Ezzel Isten oltalmában ajánlom uram kegmedet s Kolosvár, die 22. Januarii a. 1688.

Kegyelmednek kész szolgája

Gerőffi György m. p.

Külczím: Tekintetes nemzetes Székely László uramnak ő kglmének T. T. nékem bizodalmas uramnak ő keglmének.

Hátlapján más kézzel: 1688. 22. Januarii Gyerőfi György uram holmi difficultási.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

e)

1688. jan. 23.

A Torda vármegyeiek folyamodása Telekihez.

Mint minékünk méltóságos jó urunknak, főispánunknak, ajánljuk Keglmednek köteles szolgálatunkat. Isten Keglmetek minden terhes dolgaiban boldog előmenetelt engedjen, kívánjuk.

Keglmedet, mint minekünk jó urunkat, főispánunkat igen alázatosan kelletett irásunk által megtalálnunk ilyen dolog végett. Jó emlékezetiben lehet uram keglmednek ez elmúlt esztendőben a nemes ország gyűlésében ő nagok s ő keglnek, az nemes Torda vármegye felső járásából a római császár ő felsége hadainak élésének való administratiójára minket közönségesen méltatlan szolgáit rendeltenek volt, melyeknek administrálásában, a mint mü tüllünk lehetett, éjjel és nappal szorgalmatoskodni el nem mulattuk. De mivel viceszolgabirák uraimék ő keglmek közűl némelyike, vagy ketten ő keglmeken kívül minekünk többire semmi assistentiával nem voltanak (sőt lenni sem akarának), melyhez képest sem az első és második terminusra fogyatkozás nélkül semmineműféle élést nem administrálhattunk, úgy az egyházi nemes személyek uraimék ő keglmek részekről is, a mint kivántatott volna. Melyről is Keglmedet, mint méltóságos jó urunkat, főispánunkat tartozó kötelességünk szerént alázatosan tudósítani el nem mulattuk. Búzát a thordai statio(ra) administráltunk cub. minor. 217·3, zabot ugyanazon

statióban cub. minor. 3363, bort vasa quadragenaria 38 lir. 10, vágó marhát ökröt nro 38, tehenet nro 26. Summa nro 64. Szénát pedig vittenek curr. nro 163 juxta tenorem quietantiorum, de a széna annál sokkal is több volt, csakhogy a németek kevesebbet csináltak belőle, a mint hogy az első administratióbeli 111 szekér szénát is 81 szekér számban vették be. A másodszori administratiókor is hasonló formán cselekedének. A kolosi statióra pedig administráltunk e szerént, búzat cub. nro 554.3, zabot cub. nro 762'3, bort vasa ad quadragenaria 98 nro 22, vágómarhát, ökröt nro 71, tehenet nro 64, szénát curr. 509. A vágómarhának pedig jobb része a nemes országnak végezése szerént egészlen beszolgáltatott volna, csakhogy commissarius uraimék mind Thordárúl és Kolosrúl igen sokat küldtek vissza bennek a szegénységekre. Kegmedet azért mint méltóságos urunkat, főispánunkat alázatosan kérjük azon, hogy méltóztassék továbbra parancsolni viczetiszt uraiméknak ő kegmeknek, hogy legyenek oly assistentiával ő kegmek mellettünk, ne periclitálódjunk mindennemű dolgainkban a nemes országnak parancsolatja szerént, melyet Kegmednek alázatosan megszolgálni el nem mulatunk. Azomban az egyházi nemes személyek is ő kegmek jobb részént igen nagy defectust cselekedtenek, némelyek ő kegmek közűl, mivel sem búzát, zabot, bort, vágó marhát és szénát, a mint kivántatott volna, nem administráltanak, melyről is Kegmed méltóztassék parancsolni tiszt uraiméknak ő kegmeknek, mi tevők legyenek. Mivel pedig a szegénység mind a két rendbeli administratiókot igen nehezen és késedelmesen administrálhatták, az élést sok fogyatkozással s minéküink sokáig való fáradozással kellett miattok a statiókban commorálnunk, nem kevés költségünkben tölt az idők alatt is, Kegmednek azért, mint minekünk méltóságos jó főispán urunknak alázatosan instálunk, magunk életünk táplálására való kegyes jóakaratját hozzánk mutatni méltóztassék, melyért a szent Isten sokáig éltesse uraságodat, kívánván ezzel, méltatlan irásunk találja szerencsés órában Kegmedet. Datum ex Szász-Régen, 23. Januarii a. 1688.

Kegmed méltatlan alázatos szolgái

Dodoni Sigmond m. p. Egyedi István m. p.
Eölivedi Dániel m. p. . . . . István m. p.
és Török Pál m. p.

Külczím: Az méltóságos úrnak, tekintetes, nemzetes Széki Teleki Mihály urunknak, a mi kegmes urunk ő naga belső tanácsúr hívének, Erdély országának főgeneralisának, Thorda

és Máramaros vármegyének főispánjának, Huszt és Kővárnak főkapitányának, nekünk jó urunknak alázatosan. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

f)

1688. jan. 23.

Keresztesy Sámuel jelentése.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagtoknak Kegmeteknek. Isten Nagtokat Kegteket jó egészséges hosszú élettel áldja meg, kévánom etc.

Nagtok Kegtek levelét alázatosan vöttem, parancsolatjok szerént mind az Hunyad vármegyei, mind az aranyosszéki panaszszal elmentem az generál és commissarius uramékhoz, az alkalmatosság úgy hozván, elsőbben commissarius uramhoz kellett mennem, proponálván a dolgokat ő naga előtt, az aranyosszéki dologról halaszta ő naga commissarius Serpilius és Kendeffi Pál uramékra, ő keglmekkel is communicálván az dolgot, Serpilius uram menté azzal az hadat: hogy nem tettek annyi kárt, inquisitiónak kell felőle lenni, másik az, hogy meghadta volt, az gazdák közűl senki ne gazdálkodjék, szálljanak ingyen, de nem ment senki panaszolni hozzá; Kendeffi Pál uram penig azt mondja, ha több károkról írtak volna is, elhiszi, ő keglme penig azért nem adott károkról quietantiát, vagy testimonialist, hogy az bírák nem akartak fide mediante attestálni . . . ő keglme instructiójában úgy lévén, hogy fide mediante attestáljanak károkról. Annakutána az generálhoz menvén, ő naga jobban fogá az dolgot, mert az aranyasszéki kárról való regestumot kezében vévén, mingyárt külde az Taff generál főstrázsamesteréhez s mondá, hogy azt csak meg kell fizetni. Hunyad vármegyében is azokról az tolvajokról s több elegy-belegy gyülevész hadakról is parancsola az szászvárosi commendánsnak, hogy ne patiálja, az vármegyét ne vesztegessék, hanem az török földére menjenek s ott lakjanak, senkinek kárt ne tegyenek, senki jobbágyát, szolgáját zászló alá ne írják, sőt az kiket eddig oda írtak is, kiadják, az Nagtok, kegtek levelét is elkévánván tőlem, elküldte generál Magninak Szászvárosra. Az dévai perceptorokra nagy panasz vagyon: hogy az szegénységet nem akarják quietálni, mikor valami élést visznek oda, melyről Nagtoknak, Kegteknek méltó ő kegmeket meginteni, mert nagy kára következik az szegény-

ségnek belőle. Ezzel ajánlom Isten oltalmában Nagtok Kegtek életét. Szeben, 23. Januarii, a 1688.

Nagtok kegtek alázatos szolgája

Keresztesi Sámuel m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelem, kegmes urunk ő naga tanácsúri és főrendű deputatus igaz híveinek ő nagoknak s kegmeknek alázatoson adassék. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

g)

1688. jan. 24.

Pócsay jelentése.

Alázatos mindenkori kész szolgálatom ajánlása után Istentűl kévánatos jó egészséget kévánok uram Kegmednek.

Kegmes urunk ő naga parancsolatja szerént s mind kegmed nekem szóló instructió formában írt leveléből az szamos-újvári statió iránt kegmedet, mint uramat egynehány ízben kellett volna eddig difficultásink iránt terhelnem irásommal, de mind kegmed nagy foglalatosságit és ottan sok ízben reánk jövő s jöhető viszontagságit szemem előtt viselvén, mulattam azért el, hogy kegyelmed uram tempestive fog succurrálni s parancsolni, mely dispositiójához ezután is hasonló reménséggel lévén, akarok csak ilyen dolgokat megjelenteni. 1. Szamos-Újvárban circiter ha nem több vagyon nro 85 német, azoknak sustentatiójok kolosvári commendástúl lévén, valamit oda hoznak, német hozatja és az ott való commendans kezében adván, úgy erogálja, az mint akarja, melynek én akarván végére menni, hogy én is tudhassam az iránt is a dolgot, csak azt felelé: A mit kolosvári commendans oda küld, a benvaló vitézekkel költi el, az iránt nekem semmi dispositióm nincsen. 2. Honnabriensis fejedelem regimentéből szállván egy compánia Gerlára, Deésre három, azoknak hertelen kívántatván a gazdálkodás, a mely része a vármegyének hódoltságnak mondatik, az nemes országnak articulusában nem látván exemtiójokat, Deésre, Gerlára élést hozattunk az németek számára, azomban Gyerőffi uram megirá, hogy onnan semmi élést ne szállíttassunk, mihez kellessék uram az iránt magunkat tartanunk, várunk a dispositiótúl. 3. A mely szénát a szegénység szállított Gerlára, a künn levő compania számára, az németek el nem vötték, mivel a széna feketés volt, hanem

ott csak lerakták s most is ott vagyon, az urunk ő naga szénájában s Tholdalagi János uraméban s valami szegény emberek szénájában hordottanak el, eléggé ellenzettük, de azzal semmit se gondoltanak. Hasonló dologtúl félünk ezután is, mit kellessék ez ilyen dolgokban cselekednünk méltó disponálni. 4. Minden kedvem s akaratom ellen Gerlán levő companiának fele Füzesre szállott, sustentatiójok ugyan általam a várbúl vagyon s onnan Váraljára vagy Szásznyiresre igyekeznek menni, a környűl való falukat hozzájok hódoltatják, hogy tilalmazom a falukat hozzájok menni, engemet fenyegetnek s inhoneste tractáltak már vagy kétszer. 5. Az élésekbűl szintén megfogyatkozunk, a Szolnok vármegyei éléshez nem sokat bízhatunk, honnan kell várnunk, mert hacsak miben is megfogyatkoznak, a falukra excurrálnak. Többekkel uram nem akarván Kegmedet terhelni, várom ezek iránt a dispositiót. Ajánlom Isten oltalmában uram Kegmedet. Besztercze die 24. Januarii a. 1688.

Kegmed alázatos szolgája

Pócsay Ferencz m. p.

P. S. Bővebben megirám uram Kegmednek a dolgokat, kérem alázatoson, megolvasván, vegye oly consideratióban mind bőcsületem iránt s mind erőm felett való dolgaim orvosoltassanak meg, bízom Kegmed alázatos szolgájához megmutatandó jó akaratjában.

Külczím: Tekintetes nemzetes úrnak, Borosjenei Székely László uramnak ő kegmének (titulus cum honore) etc. nagy jó uramnak ő kegmének alázatoson irám.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

h)

1688. jan. 29.

A marosvásárhelyi biztosok jelentése.

Ajánljuk Kglmednek, mint jó urunknak alázatos szolgálatunkat; Isten szerencsés hosszú élettel látogassa uram Kglmedet, kivánjuk.

Kglmednek mint jó urunknak alázatoson akarók feletébb való sok bajoskodásunkat értésire adni; Segesvár székből az mely szénát hoztanak magok az német furierok vötték bé és minthogy egy holnapra se szénát, se marhát és egyébféle élést is (ha mikor kiadhattuk volna is) nem akar-

ják elvenni, rakásában kellett rakatnunk; egy kevés havas eső érvén az útban, már az ki bévette akkor hamar Bécsbe menvén, ezek semmiképen nem akarják elvenni, mely széna lenne Cur. 200, Küküllő vármegyéből is kelletvén szénának béjőni, hol öt, hol hat, ki tíz szánnal hoznak, szakadozva nem egyszersmind, melyet is felette válogatva vesznek el, kit nem szeretnek, visszaküldik, ki miatt is igen nagy fogyatkozástól félünk, Isten tudja, vélek mint vagyunk. Az Barczáról is még uram semmit nem hozának, Vásárhelyről penig kapuszám után a mi illenék, hozván ő kglmeknek emlékezetben, úgy tapasztaljuk, minthogy novemberben ő kglmek tartották quoquo modo: egyáltaljában semmiből contribuálni nem akarnak érteni, sőt azzal járnak többet költöttek volna, holott beszállások után negyednapra mindjárt kihordozták őket sallagvárdaságnak színe alatt egynehány hetekig; melyet ő kglmek is nem tagadhatnak, annyéra ki is akarják ő kglmek magokat fogni, zab, búza felmérésének alkalmatosságával segítséggel lenni sem akarnak; percipiálni, erogálni, írni, vékát is forgatni egész munkálódás dolgunk, étünket sem érdemeljük; Kglmedet mint jó urunkat kérjük alázatoson, méltóztassék a dolgokban bétekinteni és tanácsával éltetni. Az zabot is meglopták, illendő szállást az ország zabjának nem rendelvén, és őröket sok kérésünkre is ő kglmek nem adván, melynek is honnan kellessék kitelni, Kglmed jó tetszését alázatoson várjuk. Honnan mit hoztak légyen pedig bé eddig és mennyi legyen az erogatió, Kglmednek his inclusis megküldöttük, kérvén alázatoson Kglmedet mindenekről informálni, és ahol mi restantiák azoknak is administratiójáról provideálni méltóztassék. Éltesse az Isten uram Kglmedet sok esztendeig jó egészségben. Vásárhely 29. Januarii 1688.

Kglmed alázatos szolgái:

Mvásárhely statióban levő commissariusok.

Külczím: Méltóságos úrnak tekintetes nemzetes Székely László urunknak cum pleno honore titulo nekünk jó urunknak ő kglmének.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

i)

1688. jan. 25.

Bálintith Zsigmond jelentése Székely Lászlónak.

Mint uramnak alázatos szolgálatomat ajánlom Kegmednek.

Kelleték uram Kegmedet sietséggel tudósítanom: generál uram ő naga parancsolatjából mint volt itt való commissarius uram M.-Vásárhelyre, hogy ott az eddig való vitézek tartásáról és költségekről számot veszen. Vásárhelyi uramék nem akarván én hírem nékül cselekedni, nekem írtanak, mi tévők legyenek. Én minthogy magam nem mehettem, mert itt az extractus készítésében kell munkálódnom, egyéb választ ő kegmeknek nem tudtam adni, hanem pariáltattam az instructióból, ami ahoz a dologhoz való volt, minthogy penig abban e vagyon írva, tudni illik, amit a gazdák erogáltak, avagy particularis administratiók, vagy kártételek eddig löttek, azokról számot vélek ne vessen, ha kinálnák is véle, hanem csak az ország rendes felvetett élésekről, amannak igazíttatását bizzuk nagyobb emberekre. Minthogy penig commissarius uram azt kívánta, hogy valamit a gazdák költöttek, erogáltak a 1-a Novembris és a vitézek is ha mi kárt töttek, mind azokról számot vessenek. Azért amint értem, vásárhelyi uramék nem nyultak a dologhoz, azután onnét commissarius uram megjövén, generál uramnak megmondotta, ő naga engemet hivatván, meg nem tudom írni, micsoda indulattal volt, mind én ellenem, mind a vásárhelyiek ellen, én ellenem, hogy miért nem engedtem meg, hogy számot vessenek. Megmondottam, hogy én instructióm kűl nem cselekedhettem, mindazáltal abba meg volt írva, hogy az ország felvetett élésiről számot vethettek volna, de amit a gazdák erogáltak, ami kártételek, vagy particuláris administratiók löttek, arról nem. Arra mind generál uram, mind commissarius uram azt felelték, hogy egyik dolgot a másik nekül semmiképen nem computálhatják, mert a gazdák erogatiójából, a kártételekből és egyéb administratiókból láthatják azt meg, mi volt eddig az expensa, mi lehet a restantia, és ha a vitézek kárt töttek, vagy rendkívűl költöttek, mind generál uram (de kiváltképen commissarius uram nagy maga ajánlásával igíré magát), hogy valamint itt e napokban cselekedett, amint commissarius uraméktól is hallom, úgy akart ott is mindeneket jó rendbe venni és tudván, hogy mennyi panaszok vadnak abba a helybe, kiváltképen

akart szolgálni és a dolgokat oly igazításban venni, hogy másképen nem kívánhatták volna, de minthogy ímmár az elmúlt, minemű nagy károk forog a vitézeknek is benne, császár dolgainak hátramaradása és több sok végetlen argumentumokat forgattak. Azért meghagyá generál uram, írjam meg mingyárt udvarhoz, hogy mennél hamarébb lészen meg az a computus, mert ha császár dolgait csak így halogatjuk, így akarunk vélek játszani, bizony másképen nyul a dologhoz. Azért azt kívánja, hogy a prima Novembris mind eddig való expensákról indifferenter számot vessenek vélek, mind Vásárhelyen, mind itt s másutt is. Azért uram Kegmedet kérem alázatoson, ne nehezteljen engemet minél hamarébb tudósítani, mi tevő legyek, mihez alkalmaztassam ezen dologban magamot, ez penig semmiképen az haladékot nem akarja szenvedni. Itt is, uram, én nem tudom a város és districtus részirőll, hogy hogy tudjanak extractust iratni, ha a commissariussal együtt számot nem vetnek elsőbben, mert oly összveelegyedett dolgok s oly difficultások vadnak, melyeket nem győzök s nem is tudnék mind megírni, hogy lehetetlenség a német commissarius nékűl (ha annak is számot nem vetünk) még a vármegyén való expensákban is eligazodni, így az országnak is káros, mert bizonyossá nem tehetjük Nagtokat Kegteket a dolgokról, amit az extractus alkalmatosságával kívánna. Ezt is újjobban akarom, uram, Kegmednek jelenteni, hogy itt teljességgel nincsen marha, amit a vitézeknek adjunk, csak egy ebédre való is, mert a városiak azt mondják, hogy lefizették a mivel tartoztak s annál sokkal többet, ő kegmekkel sem vethetünk számot, mert a német commissarius nékűl nem tudnak ő kegmek is eligazodni benne, de ugyancsak azt affirmálják, hogy megfizették mind a marhákot. Máshonnét penig nem várhatunk, mert ami Szolnok vármegyében lött volna, azt az külső statiókra fizették, ímmár azoknak sincsen, mert a monostori statióban rendelt élésből még csak egy marhát sem hajtottak, egyéb élést is igen igen keveset hoztak, ha Kegmed severe nekik újjobban nem parancsol, az Beszterczére rendelt élést is sehunnan nem administrálhatjuk, bizony egyébbűl is csak ötöd-hatod napok alatt is megfogyatkozunk, arról is uram Kegmed parancsoljon mindenfelé, a marha penig legsietőbb volna és a bor és széna, mert kiváltképen hús csak egy napra való sincsen; oly dolgokat követnek penig a fogyatkozásokért rajtunk, hogy ember bizony életét sem kívánja ebben a formában. Küküllő vármegyéből hoztanak uram egy kevés élést ide, arról is semmi parancsolatom nincsen, soha nem tudom hova, kiknek deputáltatott.

Én itt bizonyos helyre lerakattam. Az új regimen állapotja felől is semmit uram nem tudok, azoknak noha hoztanak élést Segesvárról, de az sem sokáig tart, kiváltképen a vágómarha.

Doboka vármegyére vetett marhákban, mely 210-re ment, több még el nem költ, mintegy 20-nál. A többi készen vagyon és amint tiszt uramék mondják, nincsen még arról semmi parancsolat, hogy valahova hajtassák, ha Kegmednek uram tetszenék, minthogy közel is vagyon, jó volna ide fordítani, míg többről provideálna Nagtok Kegtek. Kérem az Istenért is uram Kegmedet, küldjön énnekem punctatim resolutiót mindezekre, mint kellessék cselekedni, mert meg nem tudok közöttök maradni, talám el nem hiszi uram Kegmed, a minemű szenvedésben vagyunk itt minnyájan miattok, naponként árad penig és nehezedik dolgunk, mennél tovább halad eligazodása. Azért még is kérem az Istenért uram Kegmedet, ne halaszsza uram Kegmed ezekre nekem sietséggel választ adni. Az elmúlt napokban is az mélt. deputatiónak írtam volt, egynéhány punctumokban tevén fel a dolgot, azokra is alázatoson várom uram a választ mennél hamarébb, mert soha nem tudom s nem is merek instructió nékül semmi dolgokat illetni és így nem is tudok semmi difficultást orvosolni, nem tudván, mire legyen hatalmom, mire nem, a sok rettenetes károk, panaszok penig csak nevekednek. Én penig uram instructió nékül bizony semmit sem merek cselekedni. Ezek után Istennek oltalmában ajánlom mint jó uramat Kegmedet és jó válaszát hamar időn várom. Datum Bisztriczii, die 25. Januarii 1688.

P. S. Az extractusokon holnap egy hete lesz uram, hogy mind munkálódunk, de oly rettenetes bajos akadályos dolgok vadnak a számadásban, hogy mindeddig is el nem készülhettek, egyébiránt én rajtam bizony el nem múlt volna. Úgy hiszem holnap vagy holnapután, a mennyiben a rövid idő engedte, elküldhetem, de bizony az is félbe való munka lesz, ha a német commissariussal beszterczei uramék kiváltképen nem vethetnek számot mi is. Azért tudósítson uram Kegmed arról a dologról minél hamarébb, mit cselekedjünk, azért praemittáltam ezt a postát.

Kegmednek alázatos szolgája

Bálintith Sigmond m. p.

(Eredetije a Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

j)

1688. jan. 27.

Bálintith és Maxay jelentése Székely Lászlónak.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk mint jó kegmes urunknak Kegmednek etc.

Az mi kegmes urunk ő naga méltóságos parancsolatjából igyekeztünk uram teljes tehetségünk szerént, hogy minél hamarébb expediálhattuk volna commissarius uramék ő kegmek számadását és a rendelt napra udvarhoz küldhettük volna; több már egy hetinél, hogy éjjel-nappal azon munkálódunk, de eléhb el nem végezhettük, mert igen akadályos materiák voltanak benne. Most azért elküldöttük uram mind ratiójokat, mind extractusokot commissarius uraméknak. Az extractus nem ártott volna, ha rövidebb lehetett volna, de igen könnyen kiszedhetni ímmár abból, ha úgy kívántatik.

Itt uram micsoda rettenetes sok fogyatkozások vadnak majd mindenik statiókban, alig tudjuk Kegmednek megírni. Az élések a hadaknak ezekben a helyekben mind mind elfogy, kiváltképen marha, széna, bor, abrak. A távuljabb való helyekről, melyeket ide rendeltek, ugyan semmit sem akarnak hozni, ha Kegmed nem parancsol. Szolnok vármegyére is írtunk ugyan valami restantiát, de nem hisszük, hogy azt administrálhassák mind. Itt Beszterczén is városi uramék nem gazdálkodnak ímmár, mert portiójokat megadták, azt mondják, ímmár csak reánk szorult a gazdálkodás. A német tisztek tegnapelőtt, tegnap s ma mind küldöztek reánk, borbéli portiójokat (minthogy eddig ki nem fogták, noha egyebet sem) adjuk ki, mert azt egyszersmind ki akarják venni, azért adassunk 59 hordó bort nekik, de olyanokat kívánnak, mineműt maga a generális iszik, ha olyanokat mi nem adunk, ők találnak s erővel is vesznék. *(így!)* Mi megengedtük, hogy a minemű borokat gyűjtöttek, azokban válaszszanak a tisztek számára, de azok közül egy sem tetszett nekik, voltanak nagy indulattal, le nem csendesíthettük őket, hanem hozzá fogtak ma és az urak, fő és nemes emberek pinczéiben csak erővel bemenvén, a borokat kóstolták, pecsételték, mind pinczéikkel együtt. Húst is nem volt honnan adnunk nekik, eleget igyekeztünk, de marhát nem kaphattunk, mert a beszterczevidéki mind elkölt, azt mondják, Szolnok vármegyében nem sok restál, onnét sem hajtathattunk, mert az ott

való statiók is megfogyatkoznának és így ma megizené generál uram ő naga, hogy ha mindjárt nem lesz marha a vitézek számára, a vásáros népnek mindjárt aresztáltatja a marháit és benn rekeszteti őket. Mi uram ilyen nagy szorongattatásban lévén, nem tudtunk mit mívelni, hanem minthogy a Doboka vármegyei marhákot még sehuva nem rendelték volt, az vármegye tiszteitől kellett kérnünk vagy százig valót; azonkűl Szolnok vármegyei tisztek kezibe volt 9 ökör harmad idén felvetett marhaféle, azt is elkértük ő kegmektől, avval a míg érjük, de az is 4 öt nap ennyi lélek között ha tart. Széna is uram se künn a statiókban nincsen, se itt benn, rettenetes panasz vagyon, ezek egy szóval mind egyik, mind másik fogyatkozásért militaris excursióra akarnak kimenni, eddig amint lehetett, tartóztattuk uram őket, de ímmár bizony tovább nem bízhatunk semmihez. Vadnak uram több sok difficultások is, melyeket külön jegyzésben Kegmednek elküldöttünk. Kérjük uram az Istenért is Kegmedet, hogy mennél hamarébb igyekezzék azokra választ adni, mert bizony periculum in mora, mi is tudjuk mihez alkalmaztatni magunkat és azokat is a kártételtől tartóztatni, másképen mi uram mind Isten, mind ember előtt mentesek legyünk, ha valami kár következik, mert ez az nemzet csak nem akarja szenvedni a várakozást, azért uram a Kegmed tudósítását sietséggel elvárjuk alázatoson. Ezek után tartsa Isten uram kegmedet sok esztendeig szerencsésen boldogul. Datum Bisztriczii die 27. Januarii hora 11. vespertina 1688.

Kegmed alázatos szolgái

Bálintith Sigmond m. p.
Maxay Ferencz m. p.

P. S. Szikszai uramat kellett uram az levelekkel oda küldenünk, hogy a dolgokat szóval is declarálja: ő kegmét penig regalissal is hívták a gyűlésben, de mivel ő kegme perceptor itt a vármegyén, hogy fogyatkozás ne essék a dologban, ne neheztelje uram Kegmed ő kegmét visszabocsátani etc.

Külczím: Tekintetes nemzetes Székely László uramnak (cum pleno titulorum honore) nekünk bizodalmas jó urunknak ő kegmének alázatoson.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

k)

1688. jan. 14.

Meghivó a január 24-iki országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc.

Spectabiles, magnifici, generosi, egregii et nobiles fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Szegény hazánk fenforgó szoros állapotjához képest eddig érkezett és naponként is mindenfelől terjedő külömb-külömbféle materiákrúl kelletvén discurrálnunk és szegény hazánk javára concludálnunk is, tetszett becsületes meghitt tanácsúr híveinknek velünk megegyezett akaratjokbúl ide Fogarasban pro die 24 praesentis mensis Januarii közönséges ország gyűlését sub poena fl. 200 sine conspectu personarum et dilatione exequendorum promulgáltatnunk. Tetszett ennek felette publicáltassék az is, voltaképen hogy minden rendek indifferenter az elmúlt országgyűlés reájok vagy jószágokra vetett mindenféle élést az arrúl való dispositió szerént mingyárást bészolgáltassák, a pénzbéli summának hátravaló részét penig, kiknek incumbál, magokkal ide Fogarasban az fen megírt terminusra béhozzák, mert külömben minden felé brachiumot küldünk ki és azok által kedvezés nélkül cum gravi animadversione exequaltatjuk, a kiknek penig negligentiájok vagy vakmerőségek az iránt comperiáltatik, akár nemes, akár penig egyéb rendbeli személyek légyenek, minden személyválogatás nélkül fogva hozatnak ide részek szerént való contributiónak megfizetésére és méltó büntetéseknek elvételére. Igyekezzen azért Kegtek és hűségtek mind a gyűlésen való comparitió, mind penig a megírt contributiók bészolgáltatása felől lött kegyelmes dispositiónkat kegyelmesen és igen serio parancsoljuk magokat ahoz alkalmaztatni semmiképen el ne mulassák, ha a megírt büntetéseket és fejedelmi animadversiónkat eltávoztatni akarják. Secus sub poena praespecificata neque facturi. Datum in arce nostra Fogaras die 14. Januarii anno 1688.

M. Apafi, m. p.

P. S. A kapú szám után állítandó gyalogokért articulariter igért pénzt is ezen gyűlésen kegtek és hűségtek administrálni el ne mulassa.

Lap alján: Fejérvármegye alsó járásának.

Külczím: Spectabilibus, magnificis, generosis egregiis et nobilibus, supremis et vicecomitibus, judicibus vicejudliumque ceteris etiam juratis assessoribus ac notariis, toti denique universitati dnorum magnatum et nobilium comitatus Albensis Tranniae processus interioris. Fidelibus nostris dilectis.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CI.

1688. jan. 24—febr. 5.

A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

A törvények.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum et generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum quartum mensis Januarii anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi octavi in oppidum Fogaras ex edicto suae celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

A generális perceptorok mellé többek rendeltettenek.

Hogy az mostani nagy summának mind perceptiója, mind pedig administrátiója jobb módjával és kevesebb kárral mehessen véghez, annak eddig való generális perceptori is, úgymint Henter Ferencz, Horváth Ferencz és nagysinki szék király-bíró atyánkfiai mostan is helyben hagyatván, mellékjük perceptoroknak rendeltük kglmes urunk Nagod kglmes consensusából Bándi Kovács István, Boronnyai Gergely és brassai polgár Szabó János atyánkfiait, úgy hogy haton lévén, hárma mindenkor az perceptióban szorgolódjék alternatim, hárma peniglen az pénzzel Szebenben menvén, az administratióban az gőrögök mellett assistentiával legyenek. A pénznek olvasásában is hogy kevesebb defectus essék, végeztük, hogy az szebeni compánia tartozzék négy ahoz értő értékes és hiteles görögöket adni, az kik azon generalis perceptorok mellett hűségesen forgolódván, a pénzt

olvassák, úgy hogy ugyan magok a perceptorok mellett administrálják is Szebenben és ha az pénzben mi defectus találtatik, azon görögök az compániával együtt pótolják ki.

Articulus secundus.

A tizenötezer köböl zab felvetéséről.

Nem tagadhatjuk kglmes urunk, hogy mind magunk, mind szeginségink elviselhetetlen mindennémű contributiókkal elégségesen ne terheltetnénk, de a szükség úgy kívánván, kénszeríttettünk az egész országra Nagod kglmes consensusa is accedálván, újjobban bizonyos számú zabot felvetni az ide alább megírt mód szerént:

Az universitas kapuszám után adjon	cub. nro	3.
A vármegyék is minden kaputól	cub. nro	3.
Fejérvármegyében lévő hét birák jószága lévén porta nro $62^1/_2$, erről is adjanak kapuról	cub. nro	3.
mely tészen	cub. nro	$187^1/_2$.
Marosvásárhely az 31 kaputól	cub. nro	93.
A székelység in gre	cub. nro	3000.
Fogaras földje adjon	cub. nro	700.
Szász papok	cub. nro	800.
Oláh papok	cub. nro	100.
Hunyad városa	cub. nro	12.
Fejérvár városa	cub. nro	10.
Abrugbánya	cub. nro	60.
Vízakna	cub. nro	100.
Kolosvár	cub. nro	50.
Udvarhely	cub. nro	20.
Illyefalva	cub. nro	10.
Sepsi-Szt-György	cub. nro	15.
Kézdi-Vásárhely	cub. nro	35.
Bereczk	cub. nro	10.
Csíkszereda	cub. nro	5.

Articulus tertius.

Szalma vettetik újólag fel.

Az római császár ő felsége itt benn telelő hadai számára felvetett élés alkalmatosságával bizonyos számú szekér szalma felől lett volt dispositió ennek előtte, melynek suppleálására mostan újjobban kénszeríttettünk kglmes urunk

bizonyos számú szekér szalma felől ez ide alább megírt mód szerént dispositiót tenni:

Minden helyeken lévő kapuszámoktól adjanak kaputól két szekér szalmát és egy felet.

... ... C. nro $2^1/_2$.
A törcsvári jószág adjon ... ... C. nro 25.
Tolmács szék ... ... C. nro 25.
Fogaras földe ... ... C. nro 34.

Articulus quartus.

Az adószedésben való difficultásokról.

Sok panaszolkodások és az adószedésben való akadályok jöttenek előnkben kglmes urunk, melyek miatt hogy országostól meg ne károsodjunk, azoknak megorvoslása felől Nagod kglmes annuentiájából végeztük egész országúl, három nemzetűl ez ide alább megírt punctumok szerént:

1. A desertáknak eligazodása, vagy defalcálása e hazának csendesebb idejére haladván, eddig a dominus terrestris ez mostani szoros contributiókot tegye le, külömben magát kössék az vicetisztek nyakon s hozzák udvarhoz. Ha hol pediglen olyan possessor más vármegyében, vagy székben lakik, az oda való főtiszteknek transscribáljanak és ott is kössék nyakon, valamely vicetiszt pedig az ilyen executiót praetermittálja, azon tisztet kössék nyakon. Ide nem értetvén azok a deserták, melyekről az pusztaság miatt egynéhány esztendőktől fogva nem adóztak, hanem azok értetnek, az mely helyekről ez mostani alkalmatossággal bujdostak el az emberek.

2. A fiscalis jószágokban levő tisztek és udvarbírák is úgy forgolódjanak, hogy a kezek alatt levő jószágokra felvetett mindennémű élést és summát igyekezzék szorgalmatoson felszedni és administrálni, külömben ha mi defectust ejtenek, a vármegyék vicetisztei az olyan contumax udvarbírákot és fiscalis tiszteket kössék nyakon, kik is mindaddig fogva tartassanak, míg mindenekről contentatiót tesznek.

3. Az adófelszedésben az egyházi nemesek iránt, tehetetlenségeket és szegénységeket praetendálván, vannak nagy difficultások, de mivel e mostani szoros ügyében ez hazának senkit az adótól nem immunitálhatunk, úgy őket is nem eximálhatjuk, ha azért annál szegényebb is, tegye szerét az reá vettetett summának és contributiónak, külömben az vicetisztek kössék nyakon és a ki az adót leteszi érette, szabadon negyven forintig megkötelezhesse, örökös

jobbággyá mindazonáltal ne kötelezhesse. Az mely egyházi nemes ember pediglen örökségét elhagyván, elbujdosott, annak örökségét negyven forintig szabadoson eladhassák zálogára. Ezen adózásból szolgaságnak színe alatt senki magát ki ne vonhassa, hanem azokon is az vicetisztek modo supraspecificato csak megvegyék.

4. Vannak néhul olyan nemes emberek is, kiknek kezek alatt magok fundusokon holmi sellérek lévén, e mostani súlyos adózásból magokat ki akarják vonni, valakiknek azért rótt helyen adózó jobbágyok nincsen, azokon is annyi adót, mint egy egyházi nemes emberen az vicetisztek szabadoson megvegyék modo supra declarato, non obstante eo, hogy maga fundusán sellért tart.

5. Estenek abban is sok fogyatkozások, hogy némelyek az rovatalokat egyik helyből másban vivén, az adószedésnek modalitását annyira confundálták, hogy az tisztek az adószedésben efféle miatt nem procedálhatnak, végeztük azért Nagod kglmes consensusából, hogy senki a rovataljját egyik vármegyéből másik vármegyében által ne vigye, sőt azon egy faluban levő rovatalok közűl is más faluban levő jószágoknak segítségére senki jobbágyát ne transferálja, hanem minden faluknak rovataljait azon falukban levők segítsék proportionaliter, az igazság is azt kivánván, hogy a ki mely falu határán élődnék, annak terhét is viselje, reá vigyázván mindazonáltal az tisztek, hogy egyik az másiknak jószágán extraordinaria exactiót ne tégyen; ha ki pedig maga rovatalit azon egy vármegyében comportálni akarja, tisztek híre nélkül ne cselekedhessen, hanem tisztek hírével, úgy mindazonáltal, hogy azzal a faluk meg ne károsodjanak, se pedig az adó öszveszedésben meg ne károsodjanak. Vagyon némely faluban olyan dolog is, hogy a falu három, négy és több részekre is lévén,[1]) némelynek rovatalja több, embere kevés, másnak pedig rovatalja kevés, embere több, ez ilyen helyeken senki maga jószágát ne separálhassa s külön ne adóztathassa, hanem az olyan falukban az terhet viseljék egyaránt, az tisztek igazán felcirkálván az rovatalnak számát, de azt mindazonáltal meg ne szaporítsák, így remélvén az terhüknek könnyebbségét a szegénységen, az hét birák jószági ide nem értetvén.

6. Jöttek elinkben ilyen difficultások is ezen adónak felszedésében, hogy némely faluból egészen, némelyből pediglen csak rész szerént az emberek elbujdosván, helyeket pusztán hagyták, az ilyenekhez is adójokat az dominus ter-

[1]) A Halmágyi példányában »részre is lévén«.

restrisek tartozzanak letenni, hogyha pedig az dominus terrestrisek megadását posthabeálnák, modo, ut supra a vicetisztek executiót vehessenek.

7. Vannak sok helyeken ilyen akadályok is, hogy sok helyen az adózó személyek felettébb való szegínségek miatt adójukat le nem tehetik, földesurok is le nem teszik s le nem tehetik, ha az szegény embernek marháját az tisztek elhajtják, csak oda hagyják veszni, ha pedig magokat megfogatják, a fogságban szenved az szegény ember, de az adó ugyan ki nem teljesedik. Hogy azért az efféle akadályok miatt országostúl meg ne károsíttassunk, Nagod kglmességéből végeztük, hogy efféle fogyatkozásokat is az dominus terrestrisek tartozzanak suppleálni és az adót jószágukról letenni, melyet ha posthabeálnának, modo supra declarato executiót tehessenek a vicetisztek az olyan dominus terrestriseken.

Articulus quintus.

Idegen haddal jószágot foglalók ellen.

Hallatnak oly hírek kglmes urunk, hogy némelyek más emberek jószágihoz való praetensiójokot, melyet békességes üdőben is törvénynyel kellene prosequálniok, ez mostani disturbiumos állapotokban ez hazában mostan benn levő idegen hadak segítségével és assistentiájával akarják magokat contra jura regni az olyan jószágokban intromittálni, kiknek is, hogy az ő ez iránt való gonosz szándékok refrenáltassék és hogy az kik vagy eddig effélét cselekedtek volna, vagy ezután cselekednének, érdemlett büntetéseket elvegyék, végeztük kglmes urunk Nagod kglmes consensusa is accedálván, hogy valakik ez haza lakosi közül, vagy eddig affélét cselekedtek, vagy ezután cselekednének, vagy magok, vagy arra rendeltetett emberei által mostan ez hazában lévő idegen hadak közűl vagy egy, vagy más szín és praetextus alatt vagy zászlóstúl, vagy csoportonként alliceálnának magok mellé, avagy azoknak tisztviselőitől impetrálnának, vagy csak sollicitálnának is hadat, annál inkább azok által, vagy azoknak assistentiájokkal jószágokot foglalnának, vagy foglaltatnának és a possessorokat eddig való birodalmokban potentiose turbálnák, vagy turbáltatnák, tehát eo facto az olyan emberek magoknak és maradékjoknak azon jószághoz való minden praetensiójokot és ha mi jussok, igazságok volt volna is, in perpetuum ammittálják cum refusione damni interea ibidem patrati.

Articulus sextus.

Az ő naga commissiójának kik nem engedelmeskedtek, azok ellen poena és processus.

Nagod kglmes izenetiből szomorúan ertettük kglmes urunk, hogy sokan az haza fiai közűl Nagod méltóságos poroncsolatjára sem a gyűlésben, sem külömben Nagod méltóságos udvarában el nem jöttek, kik ellen végeztük kglmes urunk, hogy az kik ország gyűléséből, vagy az deputatióból magokot absentálták, vagy absentáljuk, az arról való végezések szerént légyen büntetések. Az kik pediglen ezeken kívül Nagod méltóságos poroncsolatjára Nagod méltóságos udvarában el nem jöttenek, azok admoneáltassanak az méltóságos deputatió eleiben és ott magok mentsége meghallgatván, ha kinek azon méltóságos deputatió méltó mentségét találja bene quidem, alioquin director atyánkfia ez ilyen contumaxokot evocáltatván prosequálja iuris ordine, Nagod kegyelmessége is accedálván, végeztük.

Articulus septimus.

Az kik pénzeket, búzájokot kölcsön adták, arról való assecuratoria.

Kglmes urunk ez haza fiai közűl számoson pénzeket, búzájokot ország szükségire sub spe refusionis kiadták, kiknek is ez mostani rajtunk forgó szoros állapotokhoz képest semmiképen refusiót nem tehetünk: végeztük azért Nagod kglmes annuentiájából, hogy az mely búza és egyéb gabonája az országnak az arra rendeltetett helyekben van, azon városoknak tisztei oly gondviseléssel legyenek az ország búzájára és gabonájára, hogy ha elvész, vagy megdohosodik, magok fizetik meg. Isten ő felsége kevés pihenést adván kegyelmes urunk, azon creditor urainк és atyánkfiai kiadott pénzeket és búzájokot, gabonájokot refundálni ügyekezünk. Melyről azon urainkot és atyánkfiait ez mostani végezésünkkel assecuráljuk praesentis per vigorem. Az fenn specificált ország búzájáról, gabonájáról, marhájáról és egyéb restantiákról is minden károsok halogatás nélkűl hiteles regestrumokat küldeni el ne mulassák az méltóságos deputatió eleiben.

Articulus octavus.

A reájok vetett élést contumaciter meg nem adók miatt esett kárnak refusiójáról.

Ez mostani súlyos és terhes contributiókban estenek kglmes urunk eddig is némelyek szófogadatlansága miatt olyan akadályok, hogy az reájok vettetett élést az rendeltetett helyre annak idejében nem administrálták, mely miatt mások nem kevés károkat vallottanak, sőt ezután is hasonló szófogadatlanságok miatt némelyeknek több helyek és atyánkfiai is károsodhatnak meg. Hogy azért kglmes urunk némelyeknek vakmerőségek miatt és az reájok vetett élésnek annak idejében való nem administrálása miatt mások, kik részek szerént való contributiót praestálták károsodtanak meg, vagy ezután károsodnának, az olyan károkat az olyan contumax helyek fizessék meg, egész országúl három nemzetűl végeztük.

Articulus nonus.

Az kik másoknak kölcsönöztenek, azoknak contentiójokról.

Az mostani fenforgó szoros contributióknak kételenítő szükségitől viseltetvén, következendő nagyobb gonosznak eltávoztatására sok becsületes és főrenden levő atyánkfiai bort, búzát, szénát és egyéb élésbeli alkalmatosságokot hitelben és pénzet is kölcsönben adtanak némely helyekbéli atyánkfiainak, nevezet szerént brassai atyánkfiainak, melynek megfizetése felől az méltóságos deputatiónak deliberatuma is extál. Végeztük azért kglmes urunk Nagod kglmes annuentiájából, hogy valakik úri, fő és nemes renden való uraink és atyánkfiai közül pénzeket kölcsön és egyéb élést hitelben adtanak ki, valakik ha szintén a deliberatió előtt, vagy csak a deliberatióra adtak volna is éléseket, vagy pénzeket ki, avagy pediglen adóslevélre, és abban valami defectus volna is, mindezek ezen articulusunknak vigorával, ha praefigált napja van írva, ha pediglen nincsen, hová hamarébb való terminusra igéretek szerént az olyan debitorok nem satisfaciálnának, vagy nem satisfaciálhatnának absque omni juris strepitu dupplumig való executiót vehessenek és tétethessenek az creditorok, vagy azoknak maradéki és legitimus successori azon debitoroknak az ménemű jószágát szereti, elfoglalhassa és tíz esztendőkig szabadoson bírhassa és annak eltelése után depositis deponendis vehesse

kezéhez az verus haeres, amaz is visszabocsátani tartozzék, alioquin etiam cum brachio restituáltassék azon helynek tisztei által.

Articulus decimus.

Minden vármegyékre, székekre kimenendő adó executori felől voltanak kglmes urunk eddig is kemény végezésink azok ellen, az kik ez nagy summának részek szerént való megfizetésében vakmerőlködnének, mostan pediglen újjobban Nagod kglmes annuentiájából végeztük unanimi consensu, hogy minden vármegyékre, székekre menjenek ki becsületes személyek, azok között az deputatió közűl egy-egy becsületes ember, az kik is szorgalmatoson investigálják az difficultásokot és legelsőbben is ez mostani nagy summának hasonfelét vegyék meg a paraszt emberen és ha kívántatik, magát mentesen megfogatván, az más felét pediglen az dominus terestris tegye le a jobbágyért, annak utána szabadságában álljon, veszi-e meg; ha pediglen a dominus terrestris le nem tenné, azon kimenendő becsületes atyánkfiai azon contumax possessoroknak jószágát szabadoson adhassák annak, az ki letészi érette, ki is tíz esztendeig szabadoson bírhassa, tíz esztendő eltelve depositis deponendis tartozzék azon creditor az jószágot remittálni, melyet ha nem cselekednék, azon helynek tisztei etiam cum brachio restituáltatni tartozzanak. Az universitáson levő faluk pediglen, a kik adójokot meg nem adnák, vagy meg nem adhatnák, ha azon székbeliek érettek le nem teszik, szabad legyen más külső embernek az adót érettek letenni, ki is modo supra megirt ideig szabadoson bírhassa.

Ezen mostani nagy summa hogy annyival is hamarébb bejöhessen, executorokot minden vármegyékre rendeltünk ez ide alább megírt mód szerént:

Fejérvármegyében Bánfi Farkas és Geréb János.

Kolosvármegyében Kabos Gábor és Keczelei András.

Küküllővármegyében Balogh Boldisár és Dániel Ferencz.

Doboka- és Szolnokvármegyében Maxai Balás és Keczelei István.

Tordavármegyében Toroczkai Péter és Rácz István atyánkfiait.

Ezen executorok mellé brachiumot Torda-, Doboka- és Szolnokvármegyékre adjon kolosvári kapitány atyánkfia.

Küküllővármegyében udvarhelyszéki kapitány atyánkfia.

Fejérvármegyében háromszéki főtiszt atyánkfia, kik is az adó felszedésről mostani írt articulusinkat in veris pari-

bus kivévén, mentést kiki az rendeltetett helyre kimenvén, úgy forgolódjék, hogy minden helyekről ad primum Martii az pénzt, az élést pediglen ad diem decimum quintum eiusdem Martii proxime affuturi fogyatkozás nélkül administrálhassák. Az universitásra is kglmes urunk hasonlóképen executorokot akarván kirendelni, ő kglmek solenniter instálván kérének azon, hogy azokra való expensákkal ne terhelnék az köztök való szeginséget, arra compromittálván magokat, hogy ad praefixum et supra specificatum terminum minden contributiójokat fogyatkozás nélkűl praestálják, melynek nagyobb bizonyságára szebeni királybiró Franck Bálint uramot kezesnek is adák. O kglme is a kezességet felvállalván, Nagod kglmes consensusából az executorokot ki nem küldtük.

A fen specificált mostani articulusunkat kglmes urunk ha a mostani alkalmatossággal ki nem nyomtathatjuk is, jövendőben hogy kinyomtatása el ne muljék, Nagod kglmesen disponálni méltóztassék, alázatosan instálunk.

Nos itaque etc. Datum in oppido Fogaras die quinta mensis Febr. ultima videlicet die congregationis nostrae, anno dni millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Ladislaus Székely, m. p.
praesidens.
(P. H.)

Magister Petrus Allvinczi protonotarius m. p. (P. H.)

Magister Joannes Sárosy protonotarius m. p. (P. H.)

(Eredeti kézirati példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. jan. 24.

A székelyek postulatumai.

Postulata dnorum Siculorum ad universos status et ordines, spectabiles, magnificos, generosos, prudentesque ac circumspectos dominos trium nationum regni Transylvaniae.

1. Vannak megbántódásink az városokra rendeltetett commissariusok alkalmatlansága mia. Sok helyekről búzát, zabot, marhát visznek be s percipiálni nem akarják, szállást sem adván neki, csak visszakergetik, magokat is némelyeket közülök megvervén, sőt magunkot is egész natióúl bőcstelenítettenek. És némelyeket más statióban levő németek erő-

szakoson elvettek, az hun penig elvettek is valamit, rendkívül való mérveket vetvén neki, igen megkárosíttatunk.

2. Az statiókban levő németek sok helyekre excurrálván, felettébb való sanczoltatással aggraválnak némely falukot, feles pénzt vonván rajtok, ingyen gazdálkodtatván magoknak, istállójokat akaratjok ellen felnyittatván, marhájokat erőszakoson eladóvá teszik. Postalovakot fognak rajtok, egyéb sok excessusokot cseleküsznek: hogy ezek megorvosoltassanak, alázatoson instálunk.

3. Vadnak ilyen difficultások is, hogy az mely szegénység adóját meg nem adhatja, marháját fogván, csak oda hagyják az perceptoroknak veszni. És az kiknek marhájok nincsen is, azok is némelyek refractariuskodnak, melyek mia is az adóban fogyatkozás esik. Ezekben is mit kellessék cselekednünk és miképen procedáljunk, alázatoson várjuk.

Ult. Sok böcsületes atyánkfiai adván ki pénzeket, gabonájokat sub spe futurae restitutionis, nagyobb része közülök ez mai napig sem contentáltattanak. Hogy azért indifferenter mindeneknek contentatiójok legyen, alázatoson instálunk.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CII.

1688. febr. 5—17.

Caraffa Erdélybe érkezése.

a)

1688. febr. 5.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy febr. 8-ára Szebenbe érkezik.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Debiti mei munus praeteriissem, si Celsissimae Dominationi Vrae debito respectu non significarem foelicem in bona salute appulsum meum in Claudiopoli iter meum prosecuturus versus Czebinium, ubi infallibilissime die octava currentis in persona adero. Cujus intuitu illustrissimum dominum comitem Jerger, sacratissimi Romanorum imperatoris domini, domini mei clementissimi camerarium et regiminis inclyti Sereniani vicecolonellum ad salutem indicandam humillimaque mea servitia offerenda Celsitudini Vrae expedire debitum meum esse officium sum arbitratus: innixe insinuando eandem Vram Celsitudinem (siquidem memoriale

quoddam fuerit mihi praesentatum ab officialibus militiae, haud dedignaretur) si molestum non foret, ablegatos aliquos ad me Czebinium emittere, cum quibus negotia dicta uniformi consensu accomodare valeremus. De coetero itineris prosecutio in scribendo brevem me reddit dum festino, omnia tantummodo ad vota prospera ominor, sicut maneo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Claudiopoli die 5. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján: Caraffa general levele. Hozta gróf Jörger 8. Febr. a. 1688. Fogarasban.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. febr. 10.

Caraffa kéri a fejedelmet, hogy meghizottakat küldjön hozzá.

Celsissime Princeps domine, dne mihi gratiosissime.

Per spectabilem ac magnificum dnum Ladislaum Gyulafi allatae mihi sunt epistolae Celsitudinis Vrae, quibus debito honore perlectis, video, dignata est eximiae humanitatis officio gratulari de foelici meo appulsu in urbe Czebiniensi, de quo humillimas aeternasque refero Celsitudini Vrae gratias. Omnibus iis subinde, quae coram me oretenus expectoravit affatus spectabilis dnus ablegatus, debita fide praestita, summae consolationis mihi fuit percipere Celsitudinem Vram missuram fore aliquos ad me ablegatos pro contestando affectu et propensione erga sacrmum imperatorem meum: innixe vero personae meae, devotissimi Celsitudinis Vrae servi causa visitandae. Quam ob rem eo, quo par est, respectu Celsitudinem Vram hisce insinuandam duxi, ut sine mora aut procrastinatione ad me emitteret affatos ablegatos plenipotentiarios, inter quos et prae omnibus infallibiliter excellentissimum dominum Teleky sicuti in nuperrimis uberius scripsi et quibus pro brevitate me remitto, dictisque dominis ablegatis liberum erit in eorundem arbitrio stare, commorari et discedere, quotiescunque placuerit sine minimo impedimento: sicuti hisce sub parola honesti equitis assecuro et promitto; de coetero, quod attinet negotium transfugi famuli Celsitudinis Vrae signati mihi cubicularii, tum intuitu recommendationis ejusdem Vrae Celsitudinis, tum justitia causae sic expetente non

intermittam studium particulariter adhibere, omnemque praestare assistentiam, ut adinveniatur famulus unacum equis juxta intentionem Celsitudinis Vrae, quam dum diu ad vota, valere in omni prosperitate desidero, permaneo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 10. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján más kézzel: Gyulafi László uram ő n. hozta Caraffa generál ő naga levele 1688.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. febr. 17.

A Caraffához küldött biztosok teljhatalma.

Nos Michael Apafi, dei gratia princeps Trannie, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes: Quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus expedivimus ad excellentissimum dominum comitem Antonium a Caraffa aurei velleris equitem, sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis consiliarium, camerarium, unius regiminis cataphractorum colonellum, equitatus ac Hungariae superioris generalem, necnon armadae Caesareae in Trannia existentis generalem commendantem, syncere nobis dilectos generalem nostrum Michaelem Teleki, Alexium de Bethlen, Georgium Bánfi de Losoncz, Valentinum Frank, consiliarios nostros intimos, Petrum Alvinczi de Borberek magistrum nostrum prothonotarium et Stephanum Apor de Al-Torja supremum regium judicem sedis Siculicalis Csik. Quibus tenore praesentium damus plenariam ac integram facultatem cum praelaudato excellmo domino generale tractandi, concludendi et omnes si quae fuerint difficultates complanandi. Promittentes sub verbo nro principali nos omnia illa, quae a praenominatis legatis nostris conclusa fuerint, rata firma et accepta habituros ac observaturos. In cujus testimonium praesentes nostras literas plenipotentiales dandas duximus.

Datum in arce nostra Fogaras, die decima septima mensis Februarii, anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

M. Apafi m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa generalhoz Szebenben ment introscriptusok plenipotentiája. Fogaras 17. Febr. 1688. Sub verbo principali.

(Eredetije pecséttel a Teleki család levéltárában 3589. sz. a.)

CIII.

1688. febr. 6.

Veterani válasza a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Datas Celsitudinis Vrae gratiosas literas ea, qua par est, observantia 5-ta datas in momento 6-ta intra decimam et undecimam accipio. Hic ille est officialis, cui tres adjunxi desultorios, ut mandata Celsitudinis Vrae in stipando funere spblis ac magnifici dni Naláczi defunctae dilectissimae sociae obsequentissime exequatur. Quibus faciendo profundam reverentiam maneo

Celsitudinis Vrae humillimus servus.

Dabam 6-ta Febr. 1688.

Fer. Comes Veterani m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti dno dno mihi gratiosissimo.

Fogarassini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CIV.

1688. febr. 12.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Ngod méltóságos levelét böcsületes követivel együtt, tekintetes nemzetes Bethleem Samuel urammal, atyafiságos szeretetit leányunk lakadalmi sollenitásánál föltiszteltetésit Ngdtűl nagy atyafiságos szeretettel vettük. Adja Isten hasonló alkalmatosságokkal mi is Ngodnak kedveskedhessünk és tiszteltethessük. Itt fönforgó hírekrűl s állopotokrúl fön megírt böcsületes Ngod követire relegálván, ugyan ő kglmétűl mindenekben bőven vehet Ngod informatiót. Qui-

bus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 12. Februarii, Anno 1688.

Illustrissimae Dominationis Vestrae fratres amici et vicini benevoli

oláh aláírás.

Külczím: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti etc. domino fratri amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CV.

1688. febr. 15—20.

Teleki Mihály jelentései.

a)

1688. febr. 15.

A fejedelemnek.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram fejedelmem.

Tudván, hogy az hosszas irásnak olvastatása most Ngodnak terhére vagyon, bő irásommal Ngod méltóságos fejedelmi személyét terhelni nem akartam, siettetvén az generál ő Nga is az expeditiót, az uraknak és delegatusoknak ő ngoknak, ő kglmeknek bővebben írtam, tudom az dolgokat alázatosan Ngodnak repraesentálják. Az dolgok bizony nehezek, de hiszem Istent kglmes uram az dolgok az én sokszor Ngodnak lött mondásim szerint lesznek és Isten Ngodat egész fejedelmi házával s becsületes híveivel együtt még megvigasztalja, kit is adjon Isten szent fiáért és Ngodat az én jó kegyelmes asszonyommal s ifjú urunkkal ő Ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen s jó egészségben éltesse. Szeben, 15. Februarii 1688.

Ngod alázatos szolgája méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő Nagának, jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

1688. febr. 20.

A fejedelemasszonynak.

Méltóságos fejedelemasszony, nékem jó kegyelmes asszonyom.

Ngod méltóságos levelét alázatosan vettem, betegségét Ngodnak szomorú szívvel értettem, hogy Ngod olyan állapotjában is rólam érdemetlen szolgájárúl el nem feledkezett, hanem tudósítani méltóztattatott mint kegyelmes asszonyomnak alázatosan megszolgálom. Valamennyire való könnyebbedésén Ngodnak szivem szerint örülök, jobban is gyógyítsa erősítse Isten Ngodat és jó egészségben sok esztendőkig éltesse. Már Isten jóvoltából kglmes asszonyom itt az dolgokon alkalmasint általestünk, még valami irásoknak kelletik lenni, azok meglévén, nem késünk Ngtok méltóságos udvarában menni. Hunyadban Ngtok tekintetiért praesidiumot nem tétet, noha nehezen lehetett elvonni abbeli szándékától. Ngtok várai s jószági iránt való alkalmatlanságoknak megorvosoltatását igírte, az alkalmatlankodóknak is megbüntetését, mely végre commissariusok küldetnek ki mind a két részről, úgy is hiszem, ha mind nem is, avagy csak valamely részben megorvosoltatnak az alkalmatlanságok. Palatinus urammal való dologban pedig ugyancsak serio ajánlja Ngtoknak szolgálatját. Isten Ngodat az én jó kglmes urammal s ifjú urunkkal ő Ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen éltesse.

Szeben, 10. Februarii 1688.

Nagyságod alázatos szolgája

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos Bornemissza Anna erdélyi fejedelemasszonynak, nekem jó kegyelmes asszonyomnak ő Ngának adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CVI.

1688. febr. 15.

A marosvásárhelyi biztosok jelentése.

Tekintetes urunk!

Isten Keglmedet szerencsés hosszú élettel áldja meg s minden bajos dolgaiban segélje elő!

Ezelőtt elmúlt napokban is tudósítottuk volt uram Keglmedet ebben az marusvásárhelyi statióban levő mind közönséges, mind személyünkbeli sok és majd elviselhetetlen difficultásokról. Némely nap (a mint uram keglmed ez inclusából megláthatja) Jacobus Antonius Scheidler nevű német commissarius Beszterczéről ide jövén, elsőben ez városiakat neki szorongatta, hogy a mit novemberben az vitézekre költött a város, azt computálják, előhozatván inquisitiójokat; azután nekünk fordult, a mi quietantiáinkat is, melyeket deczemberre és januariusra adtanak volt előhozatván, az három holnapi expensát egybeírta, restantiákat írt, noha eléggé mondottuk, hogy mikor magyar és német főcommissariusok ide jőnek, akkor kell eligazítani, olyan parancsolatunk vagyon; de ő arra csak azt felelte, meg vagyon neki Caraffától ő nagától parancsolva, hogy a mit eddig kiadtunk, azt computusban vegye; sok officirek gyűlvén egybe, hogy subscribálni nem akartuk, szidalmaztak, fenyegettek, ez előtt is kinek szakállát, kinek bajuszát akarták közülünk kiszaggatni, kötve karófához vitetni, végtére sok szidalmazások után Sámuel deák urammal és a város notariusával, annyiban, mennyiben az elmúlt három holnapokra kiadtuk az élést, subscribáltatta. Sok insolentiákat cselekesznek újabban, az gazdákat saczczoltatják, kötözik, az falukra és utakra étczakának idején kimennek, házakat felverik, fosztogatnak, senki őket nem meri bántani, aféle hitván oláhok magokat hozzájok adják, emberséges embereket fenyegetnek, a mint egy régi tolvaj Kecskés János nevű oláh Harczon lakó János deákra mostan reá izent, hogy békéljék meg véle, mert németeket viszen reá s elprédáltatja. Az vágómarhák miatt is vagyunk nagy búsulásban, mivel Medgyesszéki tiszt uraimék most erre a februariusra olyan hitván, semmirekellő marhát hajtattak Musnárúl, melyeket el nem akartak venni, a szászok magok kihíttanak innet németeket, hogy ott válogassanak, mily eléggé tartánk ellent benne, hogy azt ne cselekedjék, mert mind magoknak s mind másoknak azzal a cselekedetekkel kárt tesznek, ajándékon azok

ki nem mennek, mikor behajtatják, akkor is mása számra veszik el, de ők a mi szónkkal semmit sem gondoltak.

Minden hordónak seprejéért húsz-húsz ejtel bort kívánnak, az hordókat is penig nem akarják visszaadni, hogy kértük, azt mondotta Morczin az itt való mostani commendans, övék az, nekik hozták mind hordóstúl a paraszt emberek, nem hozhatták tarisznyába, hogy ő is már tarisznyába tétette volna.

Az szalma miatt is nagy bajoskodásunk vagyon, az szászkézdi capitulum szállított 84 szán szalmát, azt most a commissarius vötte be 4348 kévéért, az elmúlt holnapokra tött fel restantiát 6236 kévét, még mi leszen hátra, azt mind fentartja.

Tegnap szénát Küküllő vármegyéből felesen szállítottanak 27 szekérrel, többet el nem vöttünk, hogy erre a februariusra kitölt, martiusra semmiképen el nem akarnak venni semmit, hanem minden holnapnak az elein többet vittek vissza hatvan szekérrel, le sem mertük rakatni, mert ellopják, dúlják, mint azelőtt cselekedték.

Ha a méltóságos deputatió Nagtok s Kegtek meg nem orvosolja jó idején, itt vagyon olyan dolog is, hogy némely tisztek közülök eleitűl fogva itt nem voltanak, úgy mint Lamberg Bécsben még az herczeggel elment, in natura annak portiója benmaradott, hogy mondottuk, vegyék ki, arra azt mondották, vigyük utána Bécsben, azomban a generálisé, több tiszteké is, kik Menticellivel felmentek Bécsben, pénzűl kívánnák, minket bizony megfognak, magokkal elviszsznek, a mint szavokból eszünkben vöttük.

Még csak amaz hitván szállásosztók is itt a körűl levő falukon szénát húztak-vontak, eltöltének; immár válogatnak a szénába, ezt mondván, nem kell nekik széna, inkább adnának pénzt.

Alázatoson kérjük uram Keglmedet, ezeknek az akadályoknak orvoslásárúl el ne feledkezzék, kiért Isten áldja meg uram keglmedet. Datum in Marusvásárhely 1688. die 15. Februarii.

Keglmed szolgái

Marusvásárhelyi statióban
levő commissariusok.

Külczím: Tekintetes nemzetes úrnak Székely László urunknak a méltóságos erdélyi fejedelem ő naga egyik belső tanácsának (cum pleno honorum titulo) jó urunknak ő keglmének.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CVII.

1688. febr. 17.

A Szebenbe küldött követeknek Porumbákból a delegatióhoz küldött levele.

Kglmeteknek ajánljuk szolgálatunkat.

Isten kegyelméből ide békével érkezvén, vettük az úr Teleki uram ő kigyelme levelét, melyben ő kigyelme mindenek felett az Szebenben lévő sok fogyatkozásokról ír, kiváltképpen pedig vágó marhák dolgából lévén igen nagy fogyatkozás, kivántatik, hogy kigyelmetektől minél hamarébb disponáljon felőle, azzal is az fenforgó materiák ne aggrávváltassanak.

Maga az generál szükségére is az mely szénát Vizaknáról kegyelmetek onnan ki nem telik, az iránt is, hogy kigyelmetek minél hamarébb disponáljon igen szükséges.

Az szász uraknak sem irtanak commissiót, hogy az végezés szerént az generálnak gazdálkodjanak, azt is maturálni igen szükséges, mert commissió nélkül nem fogadják.

Ezzel kegyelmeteket ajánljuk Isten oltalmában. Porumbak, 17. Februarii 1688.

Ngtok köteles atyjafiai szolgái

Bethlen Elek.
Banffi György.
Alvinczi Péter.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CVIII.

1688. febr. 16.

A lengyel király levele a fejedelemhez.

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernichoviaeque.

Ilme princeps, grate nobis dilecte. Cujus rei gratia notum jam alia in occasione Ilti Vrae, virum grosum Constantinum Wyszynski, gubernatorem nostrum Striiensem, denuo ad Iltem Vram expediendum duxerimus, a magn. comite Teleki fidentissimo domestico suo Iltas Vra cognoscet. Ut vero ab eodem justum desiderium nostrum vel ipsamet

Iltas Vra, si integrum fuerit. intelligat, excipiat, vel saltim per delegatos suos excipi, tractari, probeque concludi mandet, ac jubeat, amantor requirimus, votiva quaevis Ilti Vrae exoptantes. Datum Grodnae die XVI. mensis Februarii anno dni MDCLXXXVIII. Regni vero nostri XIV. anno.

Joannes rex m. p.

Külczím: Ilmo dno Michaeli Apaffi Transylvaniae principi, partium Hungariae dno, et Siculorum comiti, grate nobis dilecto.

Anno 1688. mense Mantio hosta Visinczki követ Fogarasban.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

CIX.

1688. febr. 16—21.

Újabb kiegyezés Caraffával.

a)

1688. febr. 16.

A deputatió észrevételei Caraffa pontozatira.

(Megjelent Alvinczy okm, III. 195.)

b)

Kiegyezés Caraffával.

(Megjelent Alvinczy okm. II. 295. l.)

c)

1688. febr. 21.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Servitiorum meorum oblatione devota praemissa. Non satis laudibus commendare possum condignis demonstratam promptitudinem et propensitatem Celsitudinis Vrae erga suam Sacrmam Mattem dnum dnum meum clementissimum et ejusdem zelum erga inclytum regnum et status in celeri expeditione excellentissimi dni Michaelis Teleky, unacum aliis adjunctis ablegatis juxta petitionem meam pro accommodandis exortis differentiis, quae (Deo auxiliante) summa

mei consolatione ex utraque parte unanimiter compositae sunt, sicuti uberius a dictis dnis ablegatis intelligere erit, nil dubitans, quod eadem et Vra Celsitudo eximio gaudio sit perceptura dictam accommodationem, quae in beneficium boni publici, vel maxime redundat et per eandem extinta est origo, quae alioquin malas peperisset consequentias: Ego ex parte mei summas decenti honore gratias Celsitudini Vrae refero, nec intermittam bonam voluntatem et animi promptitudinem repraesentare coram clementissimo meo imperatore, qui data occasione Celsitudini Vrae demereri haud intermittet. Quidcunque vero in mea persona Celsitudo Vra adinveniat, sciat et pro certo habeat futurum fore dispositum omne ejusdem servitiis, sicuti omni tempore et mihi summo erit honori et conabor. Interim deus ter O. M. eandem per multos annos in tranquillo statu et regno (sicuti cordicitus ominor) conservet et demisse maneo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 21. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa generál 21. Febr. Szebenben költ levele, hozta az úr Teleki uram ő keglme, a. 1688. Fagarasban.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CX.

1688. márcz. 1.

A szebeni biztosok jelentése.

Méltóságos fejedelmünk, kegyelmes urunk!

Nagod méltóságos commissióját alázatoson vöttük, méltóságos parancsolatja szerént penig hogy az extractusnak felküldésében kevés remora esett, ez az oka, hogy Serpilius uram, az Taff generál regimentjére kimenvén, míg meg nem érkezett, dolgainkat holmi quietantiák miatt igazításban nem vehettük, mostan azért az Nagod kegyelmes parancsalatja szerént, ebben az szebeni statióban az hyberniumnak első három holnapjai alatt mind mi és szebeni uraimék is jó distinctióval, mind extractusok, mind peniglen generális quietantiánk igaz párjok szerént elküldöttük, sőt de praesenti kezünk alatt mennyi élés és restantiában is kün mennyi vagyon, melyeknek bé kell jőni, Nagodnak alázatoson megírtuk. És tovább is Nagod kegl-

mes parancsolatjához alázatoson magunkat igyekezzük mindenekben alkalmaztatni. Ajánlván az szent Isten keglmes oltalmában Nagodat etc. Datum Cybinii 1. Martii a. 1688.

Nagodnak alázatos méltatlan hívei szolgái
Keresztesi Sámuel m. p.
Torday János m. p,
Kaszin Joseph m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelem ő nagának, méltóságos Apafi Mihály jó kegmes urunknak ő nagának alázatoson adassék.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXI.

1688. márcz. 1.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Ingenti animi maerore intelligere cogor ex litteris Celsitudinis Vrae (quas summo eo, quo par est, suscepi respectu) molestias quales intulit militia Siculiam intrans sub titulo coemendorum equorum. Celsissime Dne, rogo, dignetur fidem mihi praestare qualiter rigorosissime officialibus majoribus et minoribus ubique demandatum sit, ne excessus etiam minimos patrantur in patria. Verum enim vero impossibile mihi esse sane fateor, praesentialiter ubique me existere posse: eo minus generaliter totam militiam pro particulari crimine punire, quod si Celsitudo Vestra dignaretur mihi scribere, cujus regiminis sint ii, qui haec patrati sunt, taliter certissime punirem, quod coeteri ipsorum exemplo edocti continere sibi consulerent, sed repeto, universaliter castigare non licet. De coetero Celsitudini Vrae prosperitatem ad vota dum apprecor, permaneo

ejusdem Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die prima Martii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXII.

1688. márcz. 1.

Baló Mátyás portai követ utasítása.

Instructio pro egregio Matthia Balo de Baczon etc. ad fulgidissimam portam Otthomanicam ablegato nostro die 1. Martii. Anno 1688. expedito.

1. Isten jóvoltából ő kglme útját admaturálván siessen az portára bemenni, hogy késedelmes menése miatt valami incommoditas ne legyen.

2. Elhisszük kétség kűl az portának lehet haragja reánk az ő felsége hadainak az hazában való lakása és quártélyozása miatt, melyből ő kglme méltán bennünket menthet, hogy mi sem egyszer, sem másszor nem híttuk, hanem mint olyan győzedelmeskedő nép, győzedelmes fegyverének erejével foglalta magának ez hazát quártélyúl s minékünk is mint nálunknál hatalmasabbnak kedvét kellett keresnünk és kellett engedelmeskednünk nem lévén sehunnét semmi reménségünk, az confusió akkor lévén az portán is, úgy reménlvén az hazában való kicsin pihenésünket és megmaradhatásunkat.

3. Szorgalmatoson vigyázzon, és ha valamit értene, hogy az hazára török vagy tatár hadakat akarnának küldeni, azt minden utakon módokon ügyekezze elfordítani. Mert ha hadakat küldenének reánk, nemhogy azzal hasznot tennének, sőt inkább elpusztítnak és végső veszedelemre hoznak bennünket. Ez mellett így még is reménljük kimeneteleket, de ha reánk hadakat küldenek, még az több armadákat is azzal bevonják az hazában.

4. Ha adónknak be nem küldéseért haragusznak (melyet másképpen lenni nem is hiszünk) megmondhatja, hogy soha ez az haza két felé nem adózhatik, sőt valamíglen ez mostani nagy terehviseléstől meg nem szabadul, oda adónkat be nem küldhetjük: semmiképpen nem lehet, az mostani terhe viseléstűl nem vihetjük véghez.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

CXIII.

1688. márcz. 5—8.

A szebeni biztosok jelentései.

a)

A márcz. 5-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak s kglmeteknek Isten jó szerencsés hosszú élettel megáldja Nagyságtokat s kglmeteket.

Akarók Ngtoknak s Kglmeteknek értésére adni; mi ide tegnap, Kálnaki Sámuel uram ő kigyelme is ma reggel béérkezénk, most szintén azon munkálódunk Isten segítségével az mint tőlünk lehet mentől jobban audientiánk adatván megindíthassuk az reánk bízott dolgokat; de nékünk úgy tetszik, mind az mi kglmes urunk ő nga méltóságára s mind Ngtok Kglmetek tekintetire és az előttünk álló dolgoknak hasznosabb elkövetésére nézve szükséges volna minden statiókban lévő generáloknak és főtiszteknek kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos neve alatt credentionálisokat íratni, kikkel ha késedelem nem lészen úgy reménljük bennünket még itt érhetnek. Fogyatkozásunkkal tapasztaljuk azt is, hogy ide sem hoztunk másnak levelet Caraffa generál uram ő nagyságán kűvül. Tovább mint procédálhatunk Nagyságtokat Kegyelmeteket tudósítani el nem mulatjuk, ajánlván Isten oltalmában. Szeben 5. Martii 1688.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgái

Kálnoki Sámuel.
Nagy Pál.
Alvinczi Péter.
Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

A márcz. 6-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunknak ajánlásával jó egészség és hosszú élettel megáldja Isten Ngtokat s Kigyelmeteket kívánjuk.

Tegnap estvefelé Caraffa urammal ő ngával szemben voltunk, bécsi expeditiói miatt elébb nem adatván audentiánk, mind szóval s mind in scriptis Ngtok s Kigyelmetek

előnkben adatott parancsolatját az mint lehetett bővségesen declaráltuk. Audentiánk adattatásakor magában megolvasván az punctumokat, azokra való resolutióban halasztott Falkenhain uramra; ő nagyságával is szemben lévén déclaráltuk mind szóval s mind írásban béadtuk az punctumokat; úgy látjuk szóval mindenik igíri az fenforgó difficultásokban kévántató jóakaratjokat. Az inquisitiónak perágálásában, Caraffa uram ő nga dispositióját vöttük ez szerént, hogy Kálnaki Sámuel uram ő kigyelme cum sibi adjuncto menjen Fejérvárra és ott commissarius Komornyik urammal kezdjék az inquisitiót, mivel ott vadnak terhesebb difficultások, ott végezvén az dolgot más commissarius hagyatik Komornik uram helyében. Itílőmester és Nagy Pál uramék útjok rendeltetett Kolosvárrá egyenesen, hogy az ott lévő commissariussal végezzék az ott való difficultásoknak inquisitióját; onnét ő kegyelmek menjenek Beszterczére, hova is Komornik uramat rendelte Caraffa uram ő nga bemenni ott tartván nagyobb difficultásokat lenni; és noha eleget instáltunk ez üdőnek megnyeréséért, hogy hadd continuálhatnók dolgunkat folytában más mellénk rendelendő commissariusokkal, de csak resolválá magát, külömben nem lehet, mert nincsen hiteles embere más, az kire bízhassa; ehhez képest minthogy Komornykon kell megfordulni az dolgoknak, Ngtok s Kglmetek dispositióját várjuk alázatoson, miben kellessék meghatároznunk magunkat az Komornyik uramnak való igíretben.

Minthogy pedig reméljük talám ma délután innet ki fogunk mozdulni s kétfelé kelletik szakadnunk, Ngtok s kegyelmetek méltóztassék bennünket úgy tudósítani, hogy mindkét részről vehessük parancsolatjokat előttünk álló dolgainknak elkövetéséhez. Bizonyoson úgy értettük, hogy Rabbatha meghalván, Caraffa uram ő nga állíttatik helyében. In scriptis béadott punctumokra való választételünk halasztatott tizenegy órára délelőtt, kiadattatván azokat is Ngtoknak Kglmeteknek megküldeni el nem mulatjuk. Éltesse Isten Ngtokat Kglmeteket. Szeben 6. Martii. Anno 1688. Ngtoknak kglmeteknek alázatos kész szolgái

Kálnaki Sámuel.
Alvinczi Péter.
Nagy Pál.
Inczédi György.

Postscripta. Noha mi szóval Ngtok kglmetek parancsolatját megjelentettük király bíró s Keresztesi Sámuel uraméknak az itt való statiókban levő difficultásoknak

inquisitio által kitanulására; mindazáltal, ha Ngtoknak Kglmeteknek úgy tetszik, specialis commissió által is pro majori fide méltóztassék ő kegyelmének róla parancsolni.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyüjtemény.)

c)

A márcz. 7-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunk ajánlásával, Isten jó egészséges hosszú élettel megáldja Ngtokat Kegyelmeteket, szűből kívánjuk.

Tegnapi Ngtoknak Kigyelmeteknek küldött tudósításunk után lévén második audientiánk Caraffa generál uram ő ngánál, béadott punctuminkra minémű résolutiónk adatott, Ngtoknak Kglmeteknek megküldöttük; most azon munkálódunk azon resolutiókra való replicatiónkat mint obtineálhassunk kévánatosabb resolutiót, mely meglévén Ngtoknak Kglmeteknek megküldeni el nem mulatjuk; tovább kelleték gondolatunk felett itt mulatnunk az kijött válaszra nézve. Úgy látjuk első audientiánkon szóval több oblatióival ellenkezik írásban kiadott resolutiójok; mi mint legjobban lehetne Isten segítségéből ügyekezzük Ngtok Kigyelmetek parancsolatját elkövetni. Éltesse Isten Nagyságtokat kglmeteket. Szeben 7. Martii 1688.

Ngtoknak Kglmeteknek

P. S. Magokviseléséből s köz hírek hallásából olyat veszünk eszünkben, azt akarják végben vinni, hogy az élésbeli restantiát pro mensibus Februario, Martio et Aprili pénzül vehessék meg, nem igen sollicituskodván az élés perceptióján.

Kész alázatos szolgái

Kálnaki Sámuel.
Alvinczi Péter.
Nagy Pál.
Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

d)

A márcz. 8-iki jelentés.

Méltóságos fejedelem nékünk jó kglmes urunk.

Nagod keglmes parancsolatjából s az méltóságos tanácsurak s deputatus főrendek ő nagok s ő keglmek tetszéséből az mint expediáltattunk előttünk lévő dolgoknak végben vitelére, eddig micsoda difficultásokkal procedálhattunk, az urakat ő nagokat s ő keglmeket informáltuk bőségesen alázatosan. Nagodat nem akarván hosszas írásunkkal terhelni, tudjuk Nagod méltóságos személye eleiben írásink bémennek. Várjuk Nagod keglmes parancsolatját tovább is az urak ő nagok s ő keglmek dispositiójával alázatoson. Ajánljuk ezek után Isten oltalmában Nagod életét, méltóságos fejedelmi házával edgyütt.

Szeben, 8. Martii a. 1688.

Nagod alázatos szolgái

Kálnoki Sámuel m. p.
Allvinczi Péter m. p.
Nagy Pál m. p.
Inczédi György m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagának etc. nékünk jó keglmes urunknak ő nagának adassék alázatoson.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXIV.

1688. márcz. 10—17.

A fogarasi országgyűlés törvényei.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum mensis Martii anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi octavi in oppidum Fogaras ex edicto suae Celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

Az három elmúlt első hónapokra esett restantiákról és az radnóthi gyűlésben felvetett adónak felszedéséről.

Szomoruvan értjük kegmes urunk Nagod méltóságos leizent propositiójából, hogy ez szegény hazának mostani elviselhetetlen adózásbeli terhit miképpen nevelték némely székek, vármegyék és adózó széliek annak idejiben az ráok felvetett római császár ő felsége vitézi számára való élést nem administrálván, melyről midőn Caraffa generálhoz ő nagához küldött úri rendből álló követek számot vetettek volna, usque ad ultimum Januarii találtatott mindenféle restantiáknak computusa terjedett ad florenos 112,581. den. 53. Mely summának paratis pecuniis való megfizetésit ad diem decimum praesentis mensis Martii kellett megígírni. Megvalljuk kegmes urunk az közönséges igazság azt kívánja, hogy azon summa pénzt azok suppleálják, az kiknek szófogadatlanságok miatt esett az restantia és noha mostan az időnek rövid volta miatt, kik ejtették az defectust, végire nem mehettünk, arról való extractusok minden statiókból nem jöhetvén kezünkben, de Isten velünk lévén, mihelt kitanólhatjuk, illendő igazításban venni Nagod kegmes tetszésiből el nem mulatjuk. Mely miatt, hanemha újabb adónak felvetésivel kellene magunkat terhelnünk, de ezt is haszontalanságnak ismervén, mivel az eddig felvetett adónak is sok helyeken való felszedésiben vékony reménségünk vagyon, Nagod kegmes annuentiája accedálván végeztük, hogy az elmúlt ezerhatszáznyolczvanhét esztendőben ad diem vigesimum sextum mensis Julii Radnótra promulgáltatott közönséges gyűlésünkben felvetett adónak felszedésit, mivel peniglen mind azon gyűlésünkben, mind annak utána az novemberi itt fogarasi gyűlésünkben meg volt poroncsolva azon fen specificált adónak felszedése és administrálása, melyre nézve sok helyeken azon adót felszedték az mint értjük, végeztük azért Nagod keglmes tetszéséből keglmes urunk, hogy valamely helyeken felszedték, minden halogatás nélkül post expirationem praesentis nostrae congregationis ad decimum quintum, az hol penig fel nem szedték, éjjel-nappal szorgalmatoson szedjék és ad summum az közelebb következendő húsvét napján fogyatkozás nélkül arra rendeltetett gralis perceptor Ugron Ferencz atyánkfia keziben ide Fogarasban administrálni el ne mulassák. Valakik peniglen annak idejiben nem administrálnák, az

tisztek, az kiknek incumbál, az arról írott régi articulusok tartása szerént minden kedvezés nélkül exigálni el ne mulassák sub amissione honoris et officii.

Articulus secundus.

Az harminczezer köböl búza administratiójáról.

Hogy Nagod Caraffa generál ő naga intimatiójára római császárnak ő felségének az méltóságos deputatió tetszéséből harminczezer köböl búzát hazánk jovára következhető, vagy hasznos jóknak oblatiójára megígírte, akarván ezzel is jövendőben ez szegény haza megmaradásának consulálni, Nagod ez iránt való atyai jó gondviselésit, Nagodnak mint keglmes urunknak alázatoson megszolgáljuk. Mü is azért egész országúl, három nemzetűl, Nagod keglmes annuentiája is accedálván, hazánk közönséges jovára czélozó jövendőbeli nagy haszonnak jó reménsége alatt azon megígírt búzát szegénységinknek ily súlyos terehviselésével is nem gondolhatván, vetettük fel ez ide alább megírt mód szerént:

Mind székekre, vármegyékre és egyes kapuszámban adózó helyekre kapuszám után vetettünk:

	Cub.	Sax. nro	8
Az egész Székelységre	Cub.	Sax. nro	5000
Fogaras földire	Cub.	Sax. nro	1000
Oláh papokra capitatim ... ..., ...	met.	m. nro	1
Az vármegyében levő rovatlan személyekre capitatim	met.	m. nro	3
Az egyházi nemesekre capitatim	met.	m. nro	1
Hunyad városára	Cub.	Sax. nro	40
Haczag városára	Cub.	Sax. nro	20
Fejérvár városára	Cub.	Sax. nro	20
Abrugbánya városára	Cub.	Sax. nro	50
Vízakna városára	Cub.	Sax. nro	150
Kolosvár városára	Cub.	Sax. nro	300
Udvarhely városára	Cub.	Sax. nro	10
Illyefalva városára	Cub.	Sax. nro	10
Sepsi-Szent-Györgyre	Cub.	Sax. nro	8
Kézdi-Vásárhelyre	Cub.	Sax. nro	10
Bereczk városára	Cub.	Sax. nro	10

Ezen felvetett búzának generális perceptorinak rendeltük Dévára Jandaroczki György, Balog László és Segesvári Kőhalmi András, Kolosvárra viszont Jó Mihály, Kálnoki Péter és Brassai Recsi János atyánkfiait.

Ezen felvetett búzának húszezer köblit Kolosvárra, tízezerit Dévára ad ultimum mensis Aprilis proxime affuturi minden rendek az arról leendő Nagod méltóságos dispositiója és rendelése szerént, ki hova vigye, fogyatkozás nélkül administrálni el ne mulassák. Annak generális perceptori peniglen mindenik helyen azon búzának felmérésiben és perceptiójában éljenek az Szebenből mostan kiadott és az statiókban kiküldött pecsétes vékával, köblöt ahoz csináltatván. Azon búzának megőrlésire Kolosvár körül való malmok és az Déva körül valók rendeltettenek, kiadván a vámot azon búzából, melyet ha az németek kiadni nem engednének, országostól igírjük azon becsületes atyánkfiainak az vámnak refusióját.

Ez felett minden székek, vármegyék és helyek az elszállítandó búzának malmokban való ki- és visszavitelre való szekerek felől provideálni tartozzanak.

Articulus tertius.

Az élést későn administrálók ellen.

Az mostan ben quártélyozó római császár ő felsége vitézi számára felvetett élést, minthogy némely helyek sok fogyatkozással és későn administrálták, mely miá eddig is mások károsodtak, ezután is károsodhatnak még, kik ellen az elmúlt februáriusi gyűlésünkben Nagod keglmes consensusából végeztük volt, azon végezésünköt most is ez mostani articulusunkkal Nagod keglmes tetszése accedálván, confirmáltuk.

Articulus quartus.

Az ő naga poroncsolatinak nem engedők ellen.

Az Nagod méltóságos poroncsolatjának nem engedelmeskedők ellen az közelebb elmúlt februáriusi gyűlésünkben végeztük volt keglmes urunk, mostan is, hogy Nagod azon végezésünkkel legyen contentus, az szerént procedáltatván ellenek, Nagodnak, mint keglmes urunknak alázatoson megszolgáljuk.

Articulus quintus.

Kővár vidéki adó felszedéséről.

Kővár vidékiről jött keglmes urunk olyan panasz fülünkben, hogy az ott való terehviselésnek elkerülésire

nézve némely possessorok egész falujokot, némelyek bizomos portiójokot az adózás elől elszállították, némely faluk peniglen szökve szöktenek el. Ez mellett puskások, nemesek és szabadosok is. Azon darab földnek is akarván consulálni és mint ez haza egyik részinek végső pusztulásának eltávoztatására akarván vigyázni, végeztük keglmes urunk Nagod keglmes annuentiájából, hogy az olyan possessorok, az kik magok szöktették el, visszaszállítsák post expirationem praesentis congregationis ad decimum quintum, melyet ha posthabeálnának, az olyan possessoron magán vegyék meg az jószágára esett summát. Az kinek jószága peniglen ura híre nélkül állott félen, ura azért nem büntetődhetik, hanem az olyan bujdosó kővárvidéki akár puskás, akár nemes, akár szabados, akár paraszt embereknek sehul senki helyet adni ne merészeljen, hanem minden faluk és városok magok közül exturbálván, kénszerítsék az visszamenetelre, nevezetesen Lápos vidéke. Különben ha mely possessorok, faluk, vagy privata personák lappangtatnák ez constitutiónk ellen és post expirationem praesentis congregationis post quindenam ott találtatik, az olyan possessorok, faluk és privata persónák fizessék meg az olyan bujdosóknak adójokot. Ez constitutiónkot peniglen az főtisztek ezen gyűlésünkből az vicetiszteknek megküldjék és az vicetisztek is mindenütt tempestive promulgálják, hogyha peniglen az vicetisztek ez iránt való negligentiája miatt vallanának kárt valakik, az vicetisztekkel fizettessék meg azon helyeknek főtisztei.

Articulus sextus.

Boronyai Gergely atyánkfia incorporáltatik.

Méltó tekintetben vévén keglmes urunk az Maros-Járában lakó Boronyai Gergely mind Nagodhoz mutatott hűséges szolgálatját, mind pediglen ez haza lakosi közül mindenekhez az dolgoknak és időknek mivoltához képest számos szolgálatbeli maga alkalmaztatását, melyet számos esztendőktől fogva, miolta ez hazában bejött, nevezetes és hasznos szolgálatokkal megmutatott. Melyre nézve mi is egész országostól, három nemzetűl Nagod méltóságos kegyelmessége is accedálván, magunk közi incorporáljuk és mint szintén az haza szülte egyik igaz tagját hazafiának és magunk tagjának s atyánkfiának pronunciáljuk ez articulusunknak rendiben, azon atyánkfia is az unióban specificált homagiumát előttünk deponálván.

Articulus septimus.

Tallér verésiről.

Hogy Nagod keglmes urunk az pénz szűk voltát megtekintvén és az rend kül való sok adózásnak terheinek könnyebb supportálására nézve ez haza lakosinak alázatos instantiájára az tallérveretést fejedelmi authoritása szerént megengedte, Nagodnak mint kglmes urunknak alázatoson megszolgáljuk; melyre nézve keglmes urunk Nagod méltóságos dispositiója szerént Brassóban és Segesvárat mind azon helyeknek lakosi, mind egyéb helyeken lakó hazafiai szabadoson, Szebenben peniglen csak azon városnak lakosi verethessék az tallért Nagod kglmes annuentiájából mi is egész országúl, három nemzetűl végeztük. Ilyen declaratióval mindazonáltal, hogy az tallérnak igaz ligájára az fen specificált helyekben úgy vigyázzanak, hogy ha helyes és jó ligában az tallérok ki nem kelnek, azon váras búsul meg miatta és abból következhető minden kárvallásokat azon városok fizetik meg. Az bélyegző vasakra peniglen mindenik városoknak czímere felmetszessék, hogy az rosz ligában vert tallérnak fészke annál könnyebben feltaláltassék. És az hol afféle fraus deprehendáltatik, azon várasiak tartozzanak kikeresni. Az példázó vasat peniglen minden helyekre az Ngod arany tallérverője, praefectus atyánkfia hírével minél hamarébb adja ki. Az többi között azon specificált tallérverő helyekben arra is igen reá vigyázzanak, hogy az tallérverő mesteremberek forrasztott ezüstöt az tallér ezüsti közí ne elegyítsenek, hanem az ezüstöt finommá tevén, úgy szállítsák az igaz ligára.

Conclusio.

Nos itaque etc. Datum in oppido Fogaras, die decima septima mensis Martii anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi octavi, ultima videlicet die congregationis nostrae.

Ladislaus Székely m. p.
praesidens. (P. H.)
Magister Joannes Sárosi m. p.
protonotarius. (P. H.)

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXV.

1688. márcz. 13—29.

A hadi biztosok jelentései.

a)

Kálnoki és Inczédi jelentései.

1.

1688. márcz. 13.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek, kévánva Istentől jó egészséget, hosszú életet.

Ngtoknak kegyelmeteknek két rendbeli parancsolatját majd egy órában vöttük. Szebenből kijövén Caraffa uram ő nga dispositiója szerént, utunkat continuáltuk Szeredahelyre s Szászsebesre és az ott levő commissariusokkal s székek tiszteivel communicaltuk az Ngtok kglmetek előnkben adott instructióját, az utrumokat is ő kigyelmeknek kiadtuk, hogy mikorra oda érkezünk találhassuk conpendiálva az difficultásokat, nyerhessük meg annyival is inkább az üdőt; harmadnapja ide érkezvén, commissarius Komornik urammal sok disceptatiónk után az dologhoz hozzáfogánk, az mint Isten bennünket segét, teljes tehetségünkkel igyekezzük az haza szegény lakosinak hasznokra elkövetni; itt mi pusztítást annyit találtunk, hogy ember ki nem mondhatja, de azoknak refusiójára s acceptáltatására Komornik uramot nem inducálhattuk eddig, okozván az fának nem lételét, és hogy az hideggel az ő felsége vitézi nem vétethették meg magokat; mi mindazáltal felírjuk s Ngtoknak kglmeteknek reproducáljuk, egyéb extraordinaria exactióknak acceptálásába mégis inkább accomodálja magát; az Ngtok kglmetek hozzája való oblatióját, hogy megjelentettük, szóval még is tött igíretet a továbbra való dolgokban. Meg kell vallanunk, az igeniek bizony sok kárban vadnak s sokat erogáltak az ő felsége vitézire, mikor rajtok voltanak, de velünk nem communicálván, semmit is tőlünk nem is várván, magokat praecipitálák s károknak complanatióját Komornik urammal, valami aprólékos német commissariusok mellett peragált inquisitió szerént vették; noha bizony az nem lött volna, ha magok sponte ne annuáljanak.

Az portuson való szóbeli kár mennyére terjedjen még determinálva nincsen, de annyira nem mégyen, a mint Páter János uram általunk Szebenben declaráltatta. Az Köpetzi uram szolgáját is hivatván, az patika állapotját tudakoztuk,

de semmi kárt benne nem mond egyebet, hanem két üveg rósavizet s valami eczetet kéretett volt az itt való commendans, abból vöttenek ki valami keveset, az többit visszaküldötte maga az commendans az ő kegyelme szolgájának. Az mi az státiókban az nemes ország részéről lévő commissariusokat ő kigyelmeket illeti, szintén együtt lévén velünk Lugosi Ferencz uram ő kigyelme Ngtok kglmetek parancsolatját exhibéáltuk ő kigyelmének. Az mi kegyelmes urunknak ő ngának Lugosi Ferencz urammal ő kigyelmével vöttük alázatosan méltóságos commissióját, az Kis-Faludon megöletett két németekért megfogatott melafactoroknak persecutiója felől; de az mint Lugosi uram ő kigyelme mondja, már exequáltatott is, az ki pátrálta az gyilkosságot s lovok, fegyverek is visszaadatott az megholt németeknek, az kik még hárman fogva tartatnak azon patratumért, cselekedetek nem constál, egyébiránt, minthogy eddig tagadták magokat részeseknek lenni az cselekedetben, torturára intézték őket vonni s az míg az inquisitióban Hunyad vármegyében foglalatoskodunk, az vármegye tisztei ő kigyelmek is ide superveniálnak s Lugosi uram ő kigyelme nem halasztja dolgukat judicialiter el azítani, az inclusában Ngtok kglmetek küldte német nyelven lévő attestatiót is ő kigyelme kezéhez resignálván. Az elmúlt estve levelünket eddég érvén, jöve későn hozzánk szállásunkra Komornik uram s jelenté, hogy Caraffa uramtól ő ngától érkezett levele, melyben disponál úgy, hogy az élést percipiáló commissariusok ő kigyelmek által készíttessen nyolczszáz köböl lisztet ad 20 praesentis, melyet kenyérnek akkorra meg is süssenek; Szászvárosra is ez az dispositió s Dévára meg száz köbölről; hajókat tudakoz tőlünk, hol vehetnének: Cseztvéhez is elküldött, hogy az ott lévő hajókat behozzák; még álgyukat is monda Komornik uram, hogy Szebenből hoznak ide, úgy látszik, hogy próbálni akarnak valamely felé. Az élést in natura hogy elvegyék Ngtok kglmetek parancsolatja szerént, mindenütt megmondjuk, úgy is hiszszük, hogy elvészik az mint Szebenben mind Caraffa s mind Falkenhain urak ő ngok megmondották, csak az státiokb an lévő commissariusok ő kglmek kezekhez in suo termino menjen le az administratió az dispositió szerént, de zabból Szászsebesben i közelít az fogyatkozás, mert az mi Maros-Székről oda rendeltetett, semmit is benne nem administráltak, azt kellene siettetni, hogy in Martio administrálják. Ma s holnap azon lészünk, hogy az itt és körül lévő difficultásokat végezhetjük: Caraffa uram ő nga dispositiója szerént mégyünk Vinczre, onnét Szászsebesben, onnét Szász-

városra, Dévára, Hunyadra, holott is compendiálván az dolgokat, Enyed, Torda, Kolos, Küküllővár, Balásfalva, Medgyes felé continuáljuk operatiónkat s utunkat. Az szénából s az húsból jelentik Lugosi uramék, hogy mindenek felett hamar üdőn következik fogyatkozás, ha az Ngtok kglmetek dispositiója nem administráltatik; ide érkezésünkkel hajtottanak Ujedgyház székből százhárom marhákat promiscue; melyeket magunk is láttunk, némelyike alig nyomott volna csak negyven fontot is, melyekben hetvenötöt lábán, hetvenkét másában acceptáltanak, huszonnyolczat bennek visszahajtottanak; Ngtok kglmetek mégitílheti az ilyen hitván marhák administratiójából mennyi kár következék, azon kívűl is messzünnen hajtják az marhákat s itt semmi élések nem lévén, ha ugyan jó marhákat hajtanának is csak kevés üdő alatt az hús rólok le esik. Komornyik urammal újabban szintén most beszélvén, azt mondja, hogy csak in termino suo légyen az administratió, in natura sua mindeneket elvésznek. Továbbra is mire mehetünk, Ngtokat kglmeteket alázatoson tudósítani el nem mulatjuk. Éltesse Isten Ngtokat kglmeteket. Albae 13. Martii 1688.

P. S. Az brassaiak ő kigyelmek itt lévén, becsületes polgárok, eleget fáradtak széna szerzésben, de sohult sem kaphattak. Kiváltképpen az épületbeli ruinakban levő nagy difficultások, azok iránt mit kövessünk, elvárjuk Ngtok kglmetek parancsolatját alazatoson.

Kész alázatos szolgái

Kálnaki Sámuel.
Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 16.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagyságtoknak kegyelmeteknek jó egészség és hosszú életnek kívánásával.

Fejérváratt az mennyire lehetett tőlünk sok bajoskodásunkkal munkálódtunk, az ott levő differentiáknak kitanulását és complanálását; honnét tegnap ide Vinczre s Borberekre béjöttünk, itt is magával commissarius Komornik urammal az mi kegyelmes urunk ő nga kastélyát s kertit megjártuk; mind az ő nga s mind az több lakosak részirőll az épületekben vagyon igen nagy pusztítás, melyeket

írásban vévén az több dolgokkal reportáljuk Nagyságtoknak kegyelmeteknek, maga a commissarius uram csudálkozással nézte s nem hihette volna, ha nem látta volna, az miket ezen statiókban cselekedtenek. Minthogy Veterani generál uram ő nagysága közöttök régen nem volt, mind az Fejérváratt s mind itt lévők nagy szabadságban követnek mindent, noha úgy látjuk eléggé rigorozuskodik Komornyk uram. Ide jövetelünk után az estve érkezék Fejérvárról tudósításunk, hogy Lugosi Ferentz uramat ő kigyelmét sietve fogva elvitték, még csak szállására sem bocsátották, mely ő kigyelme változásán igen megháborodott elménk; commissarius uramnak megjelentvén, kérdettük mi lehessen az oka s nem tud-é valamit benne, maga is sokfelé való gondolatokra fokadott, úgy mindjárt íra az fejérvári colonellusnak hogy tudósítsa valósággal, mire nézve kelletett ennek lenni, honnét az válasza megjövén azt írja: vötte Caraffa generál uram ő nga parancsolatját, melynek continentiája az, hogy küldje mindjárt elsőbben az Szász-Sebesben lévő colonellushoz s onnét pedig Szebenben, okát pedig nem tudja gondolni, hanem ha az commissariusságban talált volna exorbitálni, de arról Comornik uram azt mondja, hogy fejét köti belé, abból nem következett semmi is, ő kigyelmének tudni kellett volna, ha mit az iránt committált volna; hanem gondolja azt, hogy valaki traducálta volna valami szavaira nézve ő kigyelmét s ad examinandum vitették el, de az is idegen dolognak tetszetik előtte lenni. Az Lugosi uram után lévő commissariusok megijedkeztenek, mi ugyan megírtuk, hogy hivataljokban perseveráljanak, valami kára az nemes országnak ne következzék, mert ő kigyelmek adnak számot: szükség hogy mindazonáltal Ngtok kigyelmetek méltóztassék provideálni s rendben hozni az dolgokat. Itt ha Isten segítségéből végezhetjük dolgunkat, holnap Szászvárosra ügyekezünk, sietünk tehetségünk szerént, hogy minél hamarébb végeznetnűk s reportálhatnuk az difficultásokat mind az mi kegyelmes urunk ő nga s mind Ngtok kigyelmetek parancsolatja szerént: az mint ennekelőtte is megírtuk s megmondottuk, hogy in natura erogálják anticipative is az élést percipiáló commissariusok ő kigyelmek iránt benne fogyatkozás nem lészen, csak az restantiák administráltassanak, minthogy Fejérvári uram, mikor az mi kegyelmes urunk ő nga commissióját hozta Hegyessi István uramnak, akkor már ő kigyelme megholt volt, mivel senki is mellettünk nem volt, kelletett ő kigyelmét várakoztatnunk, hogy légyen ki által Nagyságtokat kigyelmeteket tudósítanunk. Itt az fejérvári statiókban az élésből, kiváltképen

az széna és hús dolgából vagyon s lészen fogyatkozás. Továbbá is Ngtokat s kegyelmeteket tudósítani kötelességünk szerént el nem mulatjuk, ajánlván Isten oltalmában.

Borberek 16. Martii, anno 1688.

Ngtok kegyelmetek alázatos kész szolgái

Kálnoki Sámuel.
Inczédi György.

Postscripta. Ngtokat kegyelmeteket kérjük alázatoson, az oda ment vármegyék szolgabiráit ne tartóztassa, mert nálok nélkült bajoson procedálhatunk.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

3.

1688. márcz. 19.

Ajánljuk köteles szolgálatunkat Ngtoknak kglmeteknek, Isten kivánt áldásokkal boldogítsa kivánjuk.

Tegnap 12 órakor érkezvén ide Magni uram ő nga, mentest szállásunkra küldé adjutántját s igen nagy becsülettel láta. Az mint itt való királybiró uramtól s másoktól értjük, jól alkalmaztatta magát az szegénységhez, az panaszló feleket meghallgatta, nem úgy, mint az Borberekbe lévő vicecolonellus Horán, holott is legtöbbek az dificultások. Hunyad vármegyei viceispán uramék itt lévén, megvizsgáltuk az dificultásokat, kik között legnagyobb az, hogy midőn az hadaknak az élést felvetették, ő kigyelmek in partialitatibus falunként nem distribuálták, melyik faluból, mennyi portáról, mennyi rótt helyekről kellett volna mindenféle élést az perceptoroknak s itt való commissariusoknak ide bévárni s már sem az tisztek, sem perceptorok nem tudják honnan mennyi restantiát várhassanak, hanem az mi javallásunkból most keddre vármegye gyűlését promulgálnak Dévára s ott veszik azokat jobb igazításban. Itt 250 köböl búzánál több jelen nincsen, commissarius uram computálván azzal mártiust éppen kifizethetik; de pro aprili hogy teljék ki s honnan, arról teljességgel desperáltak, mert az búzának szűk léte miatt az szegénységen fel nem szedhetik, hanem azon könyörgenek, hogy az urak ő ngok s ő kglmek adnának kölcsön; mert kettő az periculum az dologban: 1. Hogy nem lévén az hadaknak kételen ki kell menni s valahol kaphatnak, azt károson erővel elviszik, sőt meg is mondották ma is az commissariusnak. 2. Hogy restantiáinkat készpénzül megki-

ványák. Itt pro Martio az búza, zab, bor és hús kitelik, de az széna és szalma olyan szűk, hogy teljességgel nem kaphatni. Itt az széna öt s hat forintot ér s az limitatio flor. 2 ‖ 40. Magni uram ma megmondotta az tiszteknek, hogy megjártatta minden helyeken, hol kaphatna szénát s Bábolnán, Gyógyon, Kápoton találtatott s arra csak reá küld s valamennyi szekér szénára telik, az limitatio szerént való árát letészi, ha császáré volna is, azzal nem gondol. Ha azokkal az szénákkal meg nem éri, eleget talál az hírneves kaszálóhelyeken, s reá hajtja az vármegyét hordására. Ezekről igen hamar tudósítást várunk, mert nékünk fakultásunk arra nincsen, hogy egy becsületes ember búzáját vagy szénáját kiadassuk, de anélkül is ezek bizony hozzányúlnak. Vinczről és Borberekről való dolgokat megírtuk vala, az mennyiben lehetett, az károkat acceptáltattuk sok importunuskodással s azokat placide componáltuk. Szénát az az két hely 720 szekérrel comprobálta, hogy elköltötték, azért az limitatio szerént készpénzűl az brassaiakkal az commissarius megfizetteté. Az épületbéli károkat elsőbben is az ő maga kastélyabélit signáltatjuk Etsedi urammal: adjungálván tiszteket az német részről. Azokról mü semmi compositiót nem tészünk, hanem bévisszük Ngtoknak kegyelmeteknek az fejérvári rettenetes pusztítással együtt, eddigelé mi commissariusra olyanra nem találtunk, mint Etsedi uram, mert annak az statiónak minden alkalmatosságát rendesen dirigálta, egyébből meg sem fogyatkozik, hanem szénából és szalmából, Fejérváratt és Szászsebesben csak névvel viselik némelyek az commissariusságot, és ha Sebesben amaz kettőnek egy kemény ember nem proficiáltatik, az ország is megkárosodik, s az fogyatkozások miatt Caraffa uram animadversiójától is félhetni. Mi bizony itt elvégezvén dolgunkat; Hunyadra általmegyünk, az hová Haczokot elidéztettük; onnan Dévára megyünk s oda Illyei udvarbiró uram feljő. Igyekezünk szorgalmatoson mindenekben procedálni és Ngtokat s kglmeteket tudósítani. Az extractusokat mivel Fejérvárról, Borberekből és innen is béküldötték, az perceptumokkal való quietantiákat cum quietantiis erogationum comportálván magunkkal bévisszük. Commissarius uram költségére az országból min úgy látom, mindenütt magunknak kell provideálnunk, hús, bor, széna, ábrak küvül egyéb nem, hanem az commissariusinknak egyéb aprólékot magunk pénzünkből kell némely helyeken procurálnunk. Ngtok kglmetek siettesse az administratiót az specificatiók szerént, mert még most igérik, hogy pénzzel kell pótolni, sőt noha haragjokban az contractusnak violatióját is emlegetik immár.

Isten Ngtokat kglmeteket sokáig éltesse, kivánjuk. Datum Szászváros. Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgái
Die 19. Martii 1688.

Kálnoki Sámuel.
Inczedi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

4.

1688. márcz. 20.

Gróf Magni Károly ezredes levele.

Celsissime Princeps, domine gratiosissime.

Nagyságodnak de die 8. Martii énnékem írt levelét tegnapelőtt Kálnoki uram ő kegyelmétűl nagy kedvesen vettem és mindenben a szerint alkolmaztottam magamat, hogy ő kegyelméket nemcsak illendőképpen böcsültem, hanem nagy kedvesen láttam és mindenben ő kegyelmeknek szolgálni magamat ajánlottam, mivelhogy örömöst láttam, hogy a szerint az inquisitiót tartották, mert én minden dolgokat úgy eligazítottam, hogy minden dolgok panasz nélkül, Istennek hála, szépen eligazítottunk ,és végbe ..... commendálok, mint magamat ..... mentémet Nagyságodnak Isten ..... commendo.

Celsitudinis Vestrae servus humillimus
Szászváros, die 20. Martii. 1688.

Carolus comes de Magni
colonellus m. p.

Külczím: Celsissimo principi domino domino Michaeli Apafy, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, dno meo gratiosissimo. Fogarassinum.

Hátlapján más kézzel: Magni colonellus 20. Mart. írt levele 1688. Magyarúl expediáltatott.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

5.

1688. márcz. 21.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek.

Mi eddig itt is sok bajoskodással continuáltuk az inquisitiót, de superveniált olyan difficultás, hogy az hadak útjokban az holott megszállottak s mit elköltöttek nem akarják acceptálni, mely ha pro nihilo reputáltatik, azon helyek nagy kárban maradnak. Minékünk Ngtoktól kegyelmetektől ez aránt nem lévén semmi instructiónk, nem tudjuk mit cselekedjünk. Itt Magni uram azt praetendálja, hogy damnificationes acceptabuntur a die introitus in quarterium militae suae Majestatis, mely szerént az Felkenyériek is computusok szerént maradnak közel kétezer forint kárban, mivel hogy akkor még ide quartélyban bé nem szállottanak volt, noha post emanationem contractus et mente Novembri in hibernium computando szállottanak meg rajtok. Ngtokat kegyelmeteket alázatoson kérjük, bennünket minél hamarébb ne nehezteljen tudósítani s parancsolni, tudjuk magunkat mihez tartani. Mü innet Hunyadra szintén induló félben vagyunk. Az restantiák administratióját is az statiókra méltóztassék Nagyságtok kglmetek siettetni, mert félő fogyatkozás és abból következő dificultások lésznek az nemes haza kárára belőle. Éltesse Isten Ngtokat s kglmeteket. Szászváros, 21. Martii. 1688.

Ngtok kglmetek kész alázatos szolgái

Kálnoki Sámuel.
Inczédi György.

(M. N. Múzeum Tunyogi-gyűjtemény.)

6.

1688. márcz. 24.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek, Istentől jó egészséges hosszú életet kivánván megadatni.

Szászvárosról az ott való difficultásokról tudósítottuk Ngtokat kglmeteket, honnét Hunyadra continuálván utunkat, onnét jöttünk ide Dévára, itt is lévén fenn az többi között, legelsőbben is az szénának és marháknak szüksége, melyre nézve az nemes vármegye öszvegyűlt azon dificultásoknak eligazítására, elég fogyatkozással találtuk az per-

ceptiókat s erogatiókat, melyek között annak végére nem mehettünk, hogy egy holnapra mit erogáltanak s mennyi szokott kimenni: mert mindeneket mindegyre confusióval adtanak ki. Az marhákat is eddig mind lábán osztották ki, melyeknek bőrök mind oda vagyon s nem akarják visszaadni; az perceptorok magokat mentik azzal, hogy mindeddég is ő kglmeknek nem érkezett az első, még novemberi Ngtok kglmetek dispositiójáu küvűl más dispositiójok. Búzát itt annyit erogáltanak, hogy az áprilisi erogatiót is meghaladja háromszáz egynehány köböllel; zab és bor is pro Aprili lészen, de az marhákból lészen fogyatkozás, mert az nemes vármegye az marhákat számra vétette fel, az német vitézek pedig mása számra kévánják húsbéli portiójokat. Caraffa generálnak ő ngának érkezett tegnap parancsolatja commissarius Komornik uramnak, pro 29 praesentis lészen Szászsebesben; négyszáz ökrökről parancsolt, hogy készen legyenek ideérkezésekor munitiók és szekerek elejben. Búzáról is nyolczszáz köbölről jött dispositiója, melyből való kenyérsüttetéshez most Komornik uram hozzá fogat, Komornik uram azt mondja, assecuratiót ad róla, akar paratis pecuniis persolválja, akar restantiákban, vagy az ide szállítandó tízezer köböl búzában acceptálja, azmint Ngtoknak kglmeteknek fog tetszeni; úgy látszik intentiójok egyenesen Lippára lészen: mi is egy vagy két nappal fogunk érkezni előbb Szászsebesben Caraffa uramnál ő ngánál s tartunk attól, ha Komornik uramat mellőlünk elvészi s az több statiókbéli dificultásoknak investigálására más valami alkalmatlan embert rendel mellénk. Az hunyadi dificultásokat az mi illeti, commissarius Komornik uram eddég kétszer fizetvén az Kis Balás uram hadainak, ezernégyszáz egynéhány forintokat adott maga az hunyadiaknak contentátiójokra, mely pénznek secundum proportionem damnificatorum felosztására rendeltetett főbiró uram másodmagával; úgy azután következett kártételeknek comprobatiója szerént megigérték az contentatiót. Az perceptumokról, erogatiókról, restantiákról, az extractusokat innet is Ngtoknak kglmeteknek magunkkal bévisszük. Az ő felsége hadai quartélyokban való bészállások előtt utazásokban az mit elköltöttenek, Szászvárosról is megírtuk vala Ngtoknak kglmeteknek, hogy azokban semmit is nem akarnak acceptálni; újabban is kérjük alázatosan Ngtok kglmetek parancsolatját és dispositiójat mit kövessünk el az aránt. Az mi kglmes urunknak ő Ngának Szászváros on négy muskaterossát megadták, mit tégyünk azokkal is nem tudjuk; gondolkodunk úgy, hogy Hunyadra vitetnők őket, nem lévén más hely az hová tudnók küldeni,

udvarbiró uramnak hírt töttünk, hogy küldjön érettek, vagy maga is jöjjön Szászvárosra, hova is Isten azt adván érnünk elmégyünk. Pace uramnak írtunk vala Fejérvárról útjában hadai által megkárosíttatnak contentatiójokról, mint résolvált requisitiónkra, Ngtoknak kglmeteknek in paribus megküldöttük: úgy látjuk semmire sem akar condescendálódni, kételenek lészünk véle Caraffa uram ő ngának felőle emlékezni levelünk által. Ajánljuk Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket. Déván, 24. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek kész alázatos szolgái

Kálnaki Sámuel.
Incedi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi Gyűjtemény.)

7.

1688. márcz. 29.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak Kglmeteknek; Isten kivánt áldásival boldogítsa.

Déváról alkalmasint megírtuk vala az eddig való dolgokat, már ott jócskán kezdtünk vala procedálni, ha azon nap nem érkezik vala Császár Mihály Caraffa uram ő nga siettető parancsolatja commissarius és az dévai colonellushoz, hogy mindjárt száz szekeret hat-hat ökörrel, százharmincz pár ökröt téslákkal, 800 köböl lisztet megsüttetni siettette az vármegyét, és az commissariusokat, hogy két nap alatt effectuálják. Egész propositiója Caraffa uramnak hogyha meg nem lészen, fenyegetődzött mód nélkül, sőt ha azon az embertelen Császár Mihályon állott volna az dolog, minket bizony árestáltat vala, az mint imez discursusokból kitetszik. Az dévai colonellus és commissarius uramék nem keménykednek vala, az az böcstelenség rajtunk megesik vala, sőt ide érkezésünkkor Caraffa uram ő nga némelyikünket innen is elküldi vala szekér hajtani, hogyha Veteráni uram és az commissarius meg nem változtatják vala. Az statiókban bészálló hadak szállván falukban meg, mind az contractusnak emanatiója után, mind pedig in mense hyberniorum s Novemberi az két ratiókra nézve valóba urgeáltuk acceptáltatni. Nevezet szerént Magni uram Szászvárosra bészállván, Felső-Kenyéren éjjel megszállván, igen sok károk esett, valóban urgeáltuk; végezetre rettenetes fenyegetőzésekre fokada ki, hogy megtanítja azokat az defraudatorokat, és így in suspenso hagytuk. Mindazáltal egyéb dificultáso-

kat ezzel együtt irásban tettünk, és tegnap jó reggel ő ngának porrigálni akartuk, de mivel igen sietteté útját, excusálá ő nga magát, hogy nincsen ideje olvasására, hanem szóval proponáljuk, melyet meg is cselekedtünk, az több punktuminkra mind jó resolutiónk lőn, de az elsőre (hogy acceptáltassanak az statiókban bészálló hadakra való expensák) azt felelé, hogy contra regulam militarem lenne azt acceptálni, mi nem vitattuk, hanem ez után is nagyobb emberek annak idejében proponálhatják; meg kell vallani, hogy ha ez az Caraffa uram ő nga mostani expeditiójára való kemény és siettető parancsolatok nem érkeznek vala, alkalmasint véghez vittük volna instructiónkat, de az mennyi panaszt orvosoltunk meg, annyit vagy többet is meg nem hallgathattunk az üdőnek rövid volta miatt, és hogy egészben arra kellett commissarius uraméknak fordítani elméjét s idejét, mint készíthesse Caraffa uram parancsolatja szerént az szekereket és kényereket, kirekedének az jó alkalmatosságból; sőt most is igen sietve kell mindenütt procedálnunk. Az nevezetes épületek felirattatását obtineáltuk, de az alacson és kerti épületek elégetése csak abban marad, okozván fejérvári és vinczi statiókban lévő szűk fát, hogy kételenséggel kellett elégetni. Legnagyobb difficultást láttunk legelsőbben abban, hogy az első dispositiója szerént Caraffa uramnak Tordáról Besztercze felé kellett volna Komornik uramnak menni itílőmester uram mellé, ő kigyelme pedig semmiképpen nem mégyen el mellőllünk, valamig ezt az járását végezi, addig pedig itílőmester uram héjában töltené az üdőt; szükség mentől hamarébb Falkenhajn uramat Ngtoknak kglmeteknek requirálni sietve, hogy parancsoljon, melyik commissarius legyen itílőmester uramék mellett.

Déván oly confuse erogáltak mindeneket, hogy per menses distribuáltatták; úgy más helyeken is; mi még eddig sohul kezünkhöz nem vehettük az ratiókat, mentvén mindenütt való commissariusok magokat azzal is, hogy béküldötték Fogarasban; mindazáltal megparancsoltuk, hogy minden statióbéliek utánunk elküldjék Ngtok kglmetek instructiója szerént. Legnagyobb difficultas van látjuk az szénában, húsban és szalmában, kikért pénzt az limitatió szerént sok helyt elvésznek. Itt pediglen Maros-székről kellett volna administrálni 3432 köböl zabot, melyben im most jött ide Cub. 500. Egy részét úgy halljuk, hogy Beszterczére administrálták. Immár martiusban alkalmasint meg van fizetve itt az zabon és húson kűvül; széna is pro Aprili nagy része meg van adva. Mindenütt való statióknak ez két naturákból légyen defectusok. Mi ma Vinczre,

holnap Fejérvárrá megyünk, onnat Enyedre, Tordára, Küküllővárrá és Medgyesre megyünk. Isten Ngtokat klgmeteteket éltesse. Datum Szászsebes. Die 29. Martii 1688. Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Kálnaki Sámuel.
Inczedi György.

Postscripta. Ngtokat kglmeteket alázatoson kérjük gyakrabb parancsolatjával s informatiójával értessen bennünköt.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

8.

1688. márcz. 29.

Alázatos kész szolgálatunkat Ngtoknak kglmeteknek; Isten Ngtoknak kglmeteknek jó egészséges életet szerencsésen adjon, szűből kívánjuk.

Mikor szintén Szászsebesből indulnánk elébb való dolgainknak cooperálására érkezék Ngtoknak kglmeteknek levele, melyben nekünk parancsolja, hogy az alá- s feljáró és quártélyban szálló ő felsége vitézi szükségekre tartozó erogatiókat ne acceptáljuk in computum; hanem reportáljuk Ngtoknak s kglmeteknek; mi mind azokat látván, hogy az nemes haza lakosi kárára tartoznak, eddig is in suspenso hagytuk, továbbra is igaz s tartozó kötelességünk szerént igazságoson mindeneket comportálni el nem mulatunk, de nékünk szemünkre veté commissarius Komornik uram, hogy recommendál bennünket Caraffa uram ő nga előtt, hogy ezer tallér poena alatt meghagytuk s parancsoltuk volna az lakosoknak et circumjacentibus, hogy ki-ki ne convenináljon és panaszát ki ne adja, ennek Nagyságtok s kegyelmetek végére mehet, hogy kitől származott, elég hogy mi böcstelenül tractáltatánk. Éltesse Isten Nagyságtokat kegyelmeteket. Szászsebes, 29. Martii. Anno 1688.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek kész alázatos szolgái

Kálnaki Sámuel.
Inczedi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

Jó Mihály, Kálnoki Péter jelentései.

1.

1688. márcz. 29.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk uram kigyelmednek; Isten minden üdvességes jókkal boldogítsa kglmedet.

Akarók uram kigyelmednek értésére adni alázatoson: már úgy látjuk, hogy az nemes ország azt az bajos és terhes munkát, az húszezer köböl búzának Kolosváratt való perceptióját egyszersmind lisztűl való elkészítését, nyakunkban vetette. Az arról való articulus mit contineáljon, úgy az mü kegyelmes urunk ő nga méltóságos commissiója, látjuk. De nékünk úgy tetszik uram, hogy még ahhoz particularis instructiónknak is kellene lenni, mert annak az sok búzának perceptiójában, úgy megőrletésében sok difficultások interveniálhatnak, melyeket Ngtok kegyelmetek vehet jó rendben eszében, nem mü, szükségesképpen tudnunk kell, mert nem szól az articulus róla micsoda búzát vegyünk el; mert elhozzák az poros, zabos, verembeli dohos búzát, külömben is elegyes rosos búzát, ez iránt uram kegyelmed dispositióját választételit várjuk. Mert ha alkalmatlan búzát találunk elvenni, két felől tarthatunk: vagy az nemes ország vádol véle miért kellett olyant elvennünk, vagy az német vitézek rajtunk hagyják, akadályoskodnak miatta, és egyéb inconvenientiát is várhatunk magunkra, hogy ha szép búzát nem fogunk bévenni, az minthogy az mindennapi experientia bennünket megtanított, hogy sok statiókban az elegyes és nem tiszta búzát el nem vötték. Továbbá micsoda elmélkedéssel határozta meg Ngtok kglmetek három embernek személyeben ezt az nagy munkát, azt uram nem tudjuk. De az lehetetlenséget eleve látjuk. Mert ha az meglehetne is, hogy minden nap reggeltől fogva sötét estig, ámbár ebédet s vacsorát nem ennénk is, ezer véka búzát három embernek sákokból felméretni, megint más sákokban töltetni, nékünk úgy tetszik uram elég munka volna. És így nyolczvanezer véka búzának felmérése nyolczvan napot kivánna, annyi búzának megőrlése itíletünk szerént bizony uram több napokra fog terjedni: kétség nélkül Ngtok kglmetek ezt az materiát mélyebben investigálta, örömest akarnók uram tudni, sőt írásban instructiót róla venni: kik és micsoda emberek fognak ebben az nagy munkában assistentiával lenni nékünk, mert hogy benn az városban

az búzát percipiáljuk, egyszersmind három, négy vagy több molnokban is magunk őröltessük, minden sák búzának lisztnek szekerekre való feltételiben, vámolásában, sákok megtöltésében hárman mindenütt jelen lehessünk, teljes lehetetlenség, az uram nem három embernek, hanem tizenháromnak elég munka; az kinek pediglen becsületiben, kötelességében, számadásában nem jár, szabad annak lopni; ha minden malomban magunk nem lészünk, ha minden véka búza perceptiójában magunk nem forgunk, mennyi kár s lopás eshetik körűlünk megitílheti kigyelmed. Kigyelmedet uram alázatoson kérjük, adja az urak s ő ngok eleikben ezeket a dolgokat, és ha valami rend, dispositió ezek felől, és több ezekhez hasonló occurrentiák felől nem volt, tegyen Ngtok kglmetek olyan rendelést, hogy mi is a nemes ország ez iránt való dolgában jó renddel procedálhassunk, ha úgy tetszik Ngtoknak kglmeteknek, parancsoljon az kolosvári hadnagynak ő kigyelmének, sőt az mi kglmes urunk ő nga is in patenti méltóztassék committálni, hogy az ország közönséges dolgában kévántató emberséges, hiteles és arra elégséges embereket adjanak mellénk, kik is reversalist adjanak, hogy minket is defraudálni nem kévánnak; azomban uram az administratiókról és egyéb occurrálható akadályokról gyakorta kelletvén Ngtokat kglmeteket tudósítanunk, parancsoljon kigyelmed vicekapitány uraméknak ő kigyelmeknek, levelünknek elvitelére ő kglmek katonát, vagy városi embert adjon, külömben nem lészen ki által Ngtokat kglmeteket informálnunk. Az mi kglmes urunk ő nga ott levő magyar gyalogi közül ha szekerek mellett vigyázni vagy malmokban is vigyázni kévántatnának, ha nem illetlen kévánság, uram az iránt is parancsoljon kglmetek, az kiknek illik, alázatoson megszolgáljuk kglmednek. Ezekről való instructiónkat különös írásban és kglmed subscriptiója alatt alázatoson elvárjuk. Tartsa meg Isten sokáig kévánt jó egészségben kglmedet. Thorda 29. Martii 1688.

Kglmednek alázatos szolgái

Jo Mihály.
Kálnoki Péter.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

2.

1688. ápr. 12.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak s kegyelmeteknek; Isten Ngtokat s kglmeteket számos esztendőkig szerencsésen éltesse.

Alázatoson kelleték Ngtokat kglmeteket az itt való difficultásokról tudósítanunk; az német commissarius ő kglme az malom vámját tíz vékából egyet kiadatni felette nehezteli, mivel az városiaktól tizenhatodát szokták az itt való molnokban venni, azért hogy az város csinálja és tölti az gátakat, commissarius uram is az szerént akarná, hogy az vámot kiadatnók, az úr Gyerőfi uram is az profont búzától tizenhatodát adatta, de minthogy az ecclesiáké és az ispotályé itt az molnok, mik tizedét adattuk ki eddig, mert ha tizenhatodán fogjuk vámoltatni, az szamosfalvi, fenesi, suki, és több malmokban is az szerént kívánják, Ngtok kglmetek az iránt ez iránt mit parancsol alázatoson elvárjuk.

Commissarius uramék kívánságok az, hogy midőn az búzát az szebeni vékával percipiáljuk s megőröltetjük, tőlünk mása számra végye bé, ez iránt is mit cselekedjünk és mihez alkalmaztassuk magunkat, reá menjünk-e, hogy másával percipiálja, sőt ha most mit kezéhez akar venni oda adjuk-é, vagy az administratiónak végén kellessék együtt béadnunk, Ngtok kglmetek parancsoljon felőle. Az kolosvári nemes tanácsnak parancsolt ugyan az mi kegyelmes urunk ő nga, hogy ebben az munkában ő kglmek is assistentiával legyenek, rendeltek is ő kigyelmek három emberséges embereket, kik az molnokban vigyázzanak, de extra territorium szomszéd falubéli molnokra embert ő kigyelmek nem adnak, praetendálják sok distractiójokat és hogy nem is tartoznak véle; alázatoson instálunk Ngtoknak kigyelmeteknek az vármegyék és székek administratorinak lenne parancsolatok felőle, hogy administrált búzájokat őröltetnék is meg ő kglmek jó vigyázás és gondviselés alatt, mert mik hárman arra bizony semmiképpen nem érkezünk, az perceptió elég munka rajtunk és az dolgoknak circumstantiai. Vagyon ilyen difficultásunk is, hogy az közel lévő vármegyékről, Kolos, Doboka, és Thorda vármegyékről, csak két három s négy rótt helyekről is hozton hozzák az búzát s felette nagy bajoskodásunk az ilyen particularitásokkal, mert tíz, 12 véka búza mellé mindjárt külön-külön az malomban rendelni bajos dolog, ha pediglen percipiáljuk s quietáljuk róla, csak eláll az olyan administor szegény ember az üres

szekérrel s más osztán nem tartozik annak búzáját az malomban ki- és béhordozni, hogyha Ngtoknak kglmeteknek tetszenék az vármegyékről, avagy csak egy szolgabíró járása egy helyben gyűjtvén az vármegyében az búzát, administrálná egyszersmind, nékünk könnyebb; s másként is rendesebben lenne, melyről is mit parancsoljon Ngtok kglmetek ahhoz alkalmaztatjuk magunkat. Tartsa meg Isten Nagyságtokat kegyelmeteket sokáig jó egészségben. Kolosvár 12. Aprilis. 1688.

Ngtok s kegyelmetek alázatos szolgái

Jo Mihály.
Kálnaki Péter.
Joannes Rot..

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

3.

1688. ápr. 16,

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk kglmednek: Isten üdvösséges jovaival boldogítsa uram kglmedet.

Akarók alázatoson mint urunkat kglmedet tudósítanunk: ez órában érkezék Komornik uram ő nga levele, melynek his inclusis, pariáját kigyelmednek elküldöttük. Azt írja ő nga, hogy az előbbi dispositió megváltozott és hogy csak tízezer köböl búzának kellene ide Kolosvárra jönni, húszezernek Fejérvárrá, már uram mi confundálódtunk és az perceptiót is talám suspendálni fogjuk, mert nem tudjuk micsoda vármegyékről és székekről fogja Ngtok kglmetek ide rendelést tenni, holott Thorda vármegye ide legközelebb lévén, az is az Komornik írása szerént Fejérvárra vagyon rendelve. Alázatoson kérjük uram kigyelmedet azt az új dispositiót siettesse kezünkhöz jőni, külömben nem tudom, mitévők légyünk. Az búzának megőröltetésében az itt való német commissarius ő kglme (az mint ennek előtte is Ngtoknak kglmeteknek megírtuk volt) az egész vámnak kiadását nehezteli s azt mondja, hogy Falchelmhaim ő nga ő kglmének azt parancsolja, hogy csak az molnár részit, negyven köbölből egyet, engedjen vámban kivenni, mi mindazonáltal eddig az rész vámot kiadattuk, továbbá mit kell cselekedni, ha semmiképpen meg nem engedi, parancsoljon uram kegyelmed felőle: csak addig halasztotta az dolgot, még az méltóságos deputatiótól ő ngoktól s ő kglmektől s úgy Falchemham ő ngától válasz

érkezik. Vagyon uram ilyen scrupulusunk is, hogy jóllehet az articulusban egyházi nemes emberekre metretas 1. rovatlan személyekre metr. 3. capitatim vetett az nemes ország, de nékünk kezünkhöz jütt registrumban az vármegyékről csak az kapuszámok vadnak feltéve, és ahhoz képest az administrálandó búzának köböl száma, egyházi nemes emberekről úgy rovatlan személyekről semmi emlékezet, azomban Doboka vármegyéből egynéhány szegény egyházi nemes ember hozta be, bé nem vöttük, mit parancsoljon uram kegyelmed felőle örömest értenők. Azomban eddig mit percipiáltunk az vármegyékről és székekről ez includált capturában csak rövideden töttük le, kglmed az uraknak s ő kglmeknek megmondhatja.

Most csak az üdőt töltjük, tegnaptól fogva az búza késedelmesen érkezik az utólján fog megszorgosodni az mikoron osztán az őrlésével is nehezen érkezünk.

Tartsa meg Isten sokáig jó egészségben uram kigyelmedet. Kolosvár 16. Aprilis 1688.

Kglmednek alázatos szolgái

Jo Mihály.
Kálnaki Péter.
Joannes Rot.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

c)

Alvinczi és Nagy Pál jelentései.

1.

1688. márcz. 16.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Ngtok kegyelmetek die 8. praesentis költ parancsolatját vettük 15. ejusdem alázatoson; Caraffa generál ő nagyságával viselt dolgainkat irásban küldöttük volt Ngtoknak kglmeteknek, azután ott semmit nem mulattunk: ideérkezésünkről is penig Nagyságtokat kegyelmeteket alázatoson tudósítottuk: már Kolosvári uramék dolgokat ma kezdjük munkában venni; az egész Kolos vármegyében, Szilágyban, és Kalotaszegben is kiküldöttünk, úgy hisszük nem fognak késni. Commissarius uramékkal is Ngtok kglmetek parancsolatja szerént procedáltunk; úgy az statiókbéli élés administratióját is hűségesen munkálódni s egyéb Nagyságtok kglmetek parancsolatjában is fáradozni, és az dolgokat,

minél jobban lehet, expediálni igyekezzük. Ajánljuk Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket.

Datum in Kolosvár die 16. Martii. Anno 1688.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 20.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk. Nagyságtok kegyelmetek parancsolatja szerént igyekezvén magunkat alkalmaztatni, már az élés dolgát német és magyar commissarius uramékkal rendben vettük, melyről való írást Ngtoknak kglmeteknek el is küldöttük alázatoson. Valóban sok az restantia és ha mégis bé nem szolgáltatják, az kiknek incumbál, félő nagy summa fizetés következik belőle. Minthogy azért, ha jó élést hoznának, az mint commissarius uram mondja, Aprilisnek első hetiben is elvenné, Ngtok kglmetek jó tetszése mint disponál felőle. Már az inquisitiók készülnek, de bizony kevés hasznát látjuk és reméljük, mert igen bátortalanok az emberek, sőt az mint kévántatnék, nem is bizonyíthatnak. Az servitz dolga súlyos lészen az ő magyarázatjok szerént, arról nem is tudtak sokan gondolkozni; mindazáltal, az mire Isten bennünket segít, elkövetjük. Az commissarius megértette, hogy Ngtok kglmetek az beszterczei commissariusnak kedveskedett, panaszolkodott; mi az iránt nem tudjuk, mit cselekedjünk, mindazáltal, ha kételenek lészünk véle, valami kedveskedéssel is megpróbáljuk; várván továbbról is Ngtok kegyelmetek parancsolatját alázatoson.

Ajánljuk Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket.

Datum in Kolosvár 20. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

3.

1688. márcz. 22.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat. Igen sietve kelleték Nagyságtokat kegyelmeteket alázatoson tudósítanunk; ma délután külömb-külömbféle dolgokról lévén conferentiánk commissarius urammal, úgy látjuk másutt vagyon kolcsa az mi dificultásunknak és annak complanatiójának, nem ő kigyelménél; nevezetesen az servicz iránt akarván elméjét vennünk, mondók Caraffa uramnak ő ngának proponálván instálunk: mivel egy égő kemencze, egy házat megmelegit, és egy égő gyertya is megvilágosit, sőt egy fazékbeli meghozott étekkel, három, négy s öt zoldat is megelégedhetnék: azért légyen elég egy házból egy servicz; de nem determinálá ő nga; mi pedig most is úgy kivánjuk magyaráztatni, monda commissarius uram, nincs oly értelemmel való instructiója nem is lépik reá, hanem külön-külön minden személyre megkévánja, az hol nem proponálták; sőt mivel az lumens, sal, lignum csak fél servicz, bár az herczeggel ő felségével való recessusban ne légyen is feltéve, de egész serviczet, úgymint fűszerszámot, kerti vetemént, ágyat kévánna; az absens officérek és zoldátok részéről is hasonlóképpen praetendálván, melyek ellen is mi szorgalmatosan contendáltunk ugyan, de semmit nem használtunk. Az inquisitiót noha tudta, de mikor vége lött, deákokat, városi böcsületes emberekkel lévén regiusok, semmiképpen nem akar annuálni; újabban akarja peragáltatni, hogy negyedik német regius légyen, melynek nékünk ís kellett annuálnunk, már holnap ahhoz is nyulunk. Az victualékat többire mind in natura kivánják, sőt hogy administratióját maturáljuk, ma délután ammoneáltatták commissarius uramékat búzán, zabon kűvül (mely is nem sok) mindennek nagy szűki vagyon, és minden órán solicitálják, fenyegetőzéssel emlegetvén az úr Bánfi György uram ő naga bonczidai szénáját, melyet disponálnak is magok számokra. Feles ökröket osztottak már az falukra, s többeket is akarnak osztani, praetendálván azt, hogy viva animalia in portiones data tartozunk tartani. Az főtisztek pedig gratiam suae celsitudinis amplectuntur, et exspectant, ratione pecorum suorum. Az transfugák aránt itt is lévén solicitatorok instáltunk és Caraffa uram ő nga resolutióját is előhoztuk, de nem akarja tovább érteni, csak az urunk ő nga fizetett hadairól; sőt azt mondja, szabad akarkinek az ő felsége zászlója alá menni, de onnan ki nem adathatnak.

[illegible] extraordinaria expensájokat is pro-
[illegible] potenter urgeáltuk s egy részét
[illegible] nagyobb részét csak nem akarja accep-
[illegible] novemberben többire azzal
[illegible] az ő felsége hadai. vagyon is holmi docu-
[illegible] de csak Caraffa uramra ő ngára relegál.
[illegible] magyarázó írásokat. Ngtoknak kglmeteknek
[illegible] commissarius uram is ezen dol-
[illegible] postán akar küldeni Caraffa uramhoz ő ngához.
[illegible] mi válasza lesz a déterminálja az dolgot. Ezeket
[illegible] Ngtok kglmetek így értvén, mikről tetszik Caraffa
uramnak ő ngát megtalálni és nékünk is mikről, mit fog
parancsolni, álljon Ngtok kglmetek jó tetszéséből. mi is
pedig alázatosan elvárjuk minél hamarébb, hogy valami
[illegible] az dolgok elkövetendő munkánk miatt hijába ne
akadozzunk.

Ajánlván ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.
Datum in Kolosvár, 22. Martii 1688.
Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Muzeum. Tunyogi gyüjtemény.)

4.

1688. márcz. 22.

Ngtoknak kegyelmeteknek ajánljuk alázatos szolgála-
tunkat.

[illegible] meddig mehettünk, Ngtoknak
[illegible] megirtuk, oda küldvén az az victua-
[illegible] is, melyből mit percipiáltak az
[illegible] legyen hátra, kitetszik; azon
[illegible] bizonyos számú victualékat
[illegible] is volt az conclusum, sőt
[illegible] részént pénzül bévészi,
[illegible] tennek neve Antonius
[illegible] szászok jöve, változtatá
[illegible] csak in natura
[illegible] noha azt is
[illegible] ha az kiknek incum-
[illegible] ezen dificultá-
[illegible] nem igen lehet
[illegible] zabért és

marháért felettébb importunoskodni és executióval fenyegetni, sőt az egész restantia victualék administratióját szorgalmaztatni, csak az fa miatt is képtelen az busulás, mert nincsen kivel hozatni. Micsoda helyeken mennyi és micsoda féle victualék légyenek restantiából arról is Ngtokat s kglmeteket alázatosan tudósítottuk; hoznának azért in natura is, pénzül is, talám szaporább lészen: mert az városbéli specialis dificultások munkájához akarunk nyúlni, de bizony félő az Ngtok s kglmetek eleiben sokszor terjesztett panaszokat az inquisitió által meg nem bizonyíthatjuk, mivel igen kemény és félelmes emberek ezek az városiak is. Az nemes vármegye külső lakosira is kiküldöttünk, de mi alig hisszük, hogy derék szaporája lehessen igyekezetünknek, némelyeknek vakmerősége, némelyeknek pedig vakmerőségek és félelmes voltok miatt. Az német szállók is minden útonmódon igyekezik magokat igazítani és ha ki mit jelent is panaszképpen felettébb valamit, fenyegetik őket. Már az falukra, kivált az hol salvagvárdák vadnak, marhájokat hajtatják tartatni, álljon Ngtok kglmetek jó tetszésében orvoslása. Mi mindazáltal valamit tudhatunk munkálódunk, várván tovább való Ngtok kglmetek parancsolatját alázatoson.

Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.

Kolosvár 22. Martii 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

5.

1688. márcz. 24.

Caraffa a kolozsváriak kocsmároltatása ügyében.

Spectabiles, generosi, nobiles ac egregii dni observandi. Salutis exoptatione premissa. Recordabuntur Dominationes Vrae praetitulatae, quatenus ante aliquos dies institerunt coram inclyto generalatu conquaerentes, quod militia caesarea Claudiopoli existens vina ibidem educillabat cum summo praejudicio et damno civitatis hujus: Cui ego intuitu serio demandavi mercatandris et aliis, ne ex militia quisvis auderet vina educillare, dum civitati spectabat. Nunc vero lamentationes gravissimas percipio a caesareis militibus Claudiopolim inquartirysatis, nimirum quod propter communem usum et sustentationem acquirere nequeunt nec vinum, nec carnes, cum non divendant civitatenses. Quapropter presen-

tibus intimandum duxi serio injungendo dominationibus Vestris praetitulatis, ut susceptis his meis statim in debita sufficientia et civitatis jam in recto contractu pretiis vinum et carnes, utpote in sua perfectione divendere debeant, ut miles sustentari possit, secus enim facturi senatum cum primoribus exemplariter puniendum sciam, imo et militiae demandabo, ut cum gravissimo civitatis prejudicio militia libere divendere queat vinum, carnes et coetera commessabilia. Studeant igitur praetitulatae dominationes mandatum hoc exequi et observare, ut evitare possint animadversionem inclyti generalatus. Quibus permaneo

Dominationum vestrarum praetitulatarum ad officia paratus

Antonius Caraffa.

Datum Zebinii, die 24. Martii 1688.

Transsumptum ex originali per Samuelem Járai jur. Cittis Colosvar notarium.

Külczím: Grosis nobilibus ac egregiis dnis N. N. Capitaneo et vicecapitaneo, judici et senatoribus, coeterisque juratis assessoribus civitatis Claudiopolitanae, dnis honorandis. Claudiopolim.

Hátlapján: 1688. 24. Martii költ Caraffa ganerál ő nga levele az korcsomarlásról és húsvágatásról.

(Egykorú másolata az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

6.

1688. márcz. 24.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek talám terhére is lehetünk sokszori búsításunkkal; mindazáltal kételenségünk szerént akarván, az mint lehet, magunkat alkalmaztatnunk, ha miben megfogyatkozni találunk s itiltetünk is Ngtokat kglmeteket alázatoson követjük, változó elméjéhez képest az commissariusnak és az német főtiszteknek is. Az úr Gerőfi uram írta volt ugyan, hogy pro victualibus elvészik az pénzt, és mi is írtuk volt, hogy egy részt victuálekért pénzt is elvésznek, de már most csak serio in natura urgeálják administráltatni, melynek oka lehet rész szerént az garázda, rész szerént pedig az, hogy (mint írtuk is az marhák iránt) mindenféle victuálékat tőlök drágábban megvésznek, mintsem mi tartoznánk nékik megfizetni juxta limitationem. Ma reggtől

bajoskodtunk vélek kivált az széna, vágó marha és bor dolga végett és szenvedtünk sok fenyegetőzéseket is, nem is hiszszük, hogy megcsendesíthessük őket az militaris executiótól, praetendálván ez iránt érkezett Caraffa generál ő nga parancsolatját: és noha mi kemény instructióval kiküldöttünk az hová lehetett, minél hamarébb hozzanak élést, intimálván azt is, pénzre is hozzanak szénát: de németet nem mertünk adhibeálni, sőt hogy ők is ne küldjenek, instáltunk és protestáltunk is. Csakugyan nem akarja foenum et avenam pénzül acceptálni, az bornak pedig és búzának, szalmának s vágó marháknak is valami részét pénzül is fogják acceptálni. Ngtoknak kglmeteknek azért alázatoson instálunk, méltóztassék ezen dificultásinkat bölcsen considerálni; és mind az victualéknak administratiója, mind penig az mi magunk alkalmaztatása iránt voltaképpen disponálni; mert azok miatt egyéb dolgokat már nem akar folytatni. Ngtokat kglmeteket alázatoson kérjük, méltóztassék az restantia victuálék felől szorgalmatoson disponalni s minket is az sok s minden órán szaporodó dificultások iránt kivántató magunk alkalmaztatásával informálni; különben ha semmit nem cselekedhetünk az rossz consequentiák miatt nem okoztathatunk: quártélyban szállás előtt semmiféle károkhoz nem akar nyúlni, azt mondván, tunc fuistis in violento statu propter inobedientiam vestram, ergo debetis pati; ez iránt is mit kellessék cselekednünk, várjuk alázatoson az Ngtok kigyelmetek resolutióját. Midőn ezt írnók, reánk izene az commissarius, semmiképpen el nem mulathatja, Nagy-Sink és Kőhalom székekre executorokat indít ma, nem mervén elmulatni ez iránt az Caraffa uram ő nga ordinatióját, melyet is avvagy csak halasztani sokszori instantiánkkal munkálódtunk, de semmit nem obtineálhattunk; meghagytuk az Katonának éjjel-nappal menjen, hogy az mi nékik írt levelünk s az Ngtok kegyelmetek szoros dispositiója az militaris executiót megelőzhesse: oda is emberünket kivánta, hogy rendeljünk, de mi réá nem mertünk lépni. Több falukra is executorokat akar küldeni s azok mellé is emberünket kivánja, de mi magunktól nem cselekesszük, nem akarván Ngtokat kglmeteket afféle dologgal ellenünk felindítani. Egyébiránt, ha mire facultásunk tehetségünk lészen, hűségesen elkövetni el nem mulatjuk. Kolosvár 24. Martii. A. 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

7.

1688. márcz. 24.

Gyeröffy levele.

Mint bizodalmas jóakaró uramnak ajánlom kigyelmednek szolgálatomat.

Micsoda változó elméjek légyen ezeknek, uram alkalmasint tudhatja már kigyelmed. Micsoda nagy fogyatkozással vagyunk az széna dolgából, az sok szó fogadatlansági miatt, elhitetvén magokkal, hogy pénzűl felvészik, az németek igíretet is töttek volt nékik, mihez képest annyéra megfogyatkoztunk, hogy el kellett vetésemet, szántásomat hagynom, az magam szénáját béhordatnom úgy pedig, az mint az német maga szerette, az mi restantiát itt az vármegyén hátrahagytam volt, ma az után kellett kiküldenem és béhozatnom, az is nem lészen sok. Az mely emberek az szászoknak itt volt, máig is mind szóval tartott, hogy érkezik az széna, már maga is kétségben esett, hogy semmi nem lészen igiretiben. Kglmeteket kérem parancsoljon, hogy ide úgy jőjjenek, hogy itt vegyenek szénát, mert ha megfogyatkoznak, bizony az militaris executióhoz nyúlnak, nekem ugyan megigirték, hogy eltésznek láb alól, de avval én bizony semmit nem gondolok, csak ki ne küldjön executióra. Ha pedig az szászokat Kglmetek meg nem ijeszti, nagy kár követi az hazát, ha pedig oda szászok azzal mentenék magokat, hogy én nem parancsoltam, hogy szénát hozzanak, ne higyje kegyelmetek, mert mindenkor megmondottam nékik, hogy az szénáért semmiképpen pénzt el nem hagynak venni az tisztek, ha az közlegények is bátor kivánják. Az marháért is pénzt ide ne hozzanak, mert el nem veszik, mert Magyarországban nagy ára vagyon az marhának, itt is tíz, tizenkét ember is várja, úgy vészi el tőle az marhát. Most mondák uram, hogy Gyulatelkén az nagysinki szászok háromszáz szekérre való szénát vöttek volt, azt is odahagyták.

Ezzel Isten oltalmában ajánlom uram kglmeteket.

Kolosvár 24. Martii. 1688.

Kglmednek kész szolgája

Gyerőfi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

8.

1688. márcz. 27.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Az mitől fogva itt bajoskodunk, Ngtokat kglmeteket egynéhány ízben tudósítottuk, és holmi dificultásokról resolutiót is solicitáltunk alázatoson, de még eddig resolutio nélkül voltunk; az üdőtől fogva is nem színtünk meg bajoskodni, noha keveset használhattunk. Az élés dolgát váltig forgatjuk, de többre nem mehettünk, mint Ngtoknak kglmeteknek megírtuk; kivált az vágómarhát és szénát csak in natura kivánják, melyeknek fogyatkozása miatt, némely nap, etiam atque etiam compedes igirtenek (. . . concionem!) és bizony ha mesterséggel az tisztek között confusio nem származik vala, az militaris executio el nem múlik vala; mi pedig akarván az rosz consequentiákat megelőzni, itt az környékben szénát kerestünk, és az hol találnak, hordatja az úr Gyerőfi uram, úgy hogy az nagysinkiek és kőhalmiak ide tartozó szénájokat pénzül béhozván, az más becsületes emberek szénája árát, azon pénzből Gyerőfi uram substrahálja juxta limitationem. Azon kűvül az vectura felől is, az kikkel illik, alkudjanak meg, sőt ha az széna árával is contentusok nem lésznek, az Ngtok kglmetek dispositiója szerént kötelesek legyenek suppleálni. Az urgens necessitas többre is kénszerítvén, Thordán s Koloson is az mi szénája maradott az nemes országnak, kételeníttettünk ide hozatni; úgy hogy az helyett is az ide rendelt közelebb való restantia szénából megmeg annyi conserváltassék. Az vágómarhák fogyatkozásában hasonló dificultásban fo(rogtunk), írtunk Ngtoknak kglmeteknek jó akaratjából, nemes Fejér és Küküllő vármegyei vicetiszt urainknak, a superflua marhákból másfél százat ide hajtatni ne késsenek, és az helyett az Bartzán és Nagy-Sink székben más marha maradhat, írtunk szebeni főtiszt urainknak is, az Tolmáts széki, Nagy-Sink széki s kőhalmi tiszt urainknak is az restantiák felől (az borokért és szénájokért nagyobb részént el fogják az pénzt venni, csak ne késsenek véle) az bor és marha administratiójával ne késsenek. Ha Ngtok kglmetek is méltóztatik felőle parancsolni, az rossz consequentiákat megelőzhetjük; méltóztatván az megírt két vármegyére is committált háromszáz ·/. 300 marhákat, úgy az Thordáról ide hozandó száznegyven és Kolosrúl is 32 szekér szénák helyett is az távolabb való helyeken másokat conserváltatni. Nemes

Kraszna és Közép-Szolnok vármegyei difficultások is és kártételek újabb inquisitiója és azoknak determinatiója Caraffa uram ő ngára relegáltattak, maga is küldvén commissarius inquisitort oda ki. Az itt való már harmadszori inquisitiónak még vége nincsen, kimondhatatlan sok akadályok miatt; ezeknek vége lévén, azon lészünk mennél hamarébb és jobban expediálván az dolgokat, innen elmehessünk, meg is írtuk az más statiókban mint készüljenek, hogy az üdőt megnyerhessük, Ngtoknak s kglmeteknek alázatoson megszolgáljuk s instálunk, méltóztassék az mikről illik resolválni, ne láttassunk magunk tartozó nem alkalmaztatása miatt valamiben okoztatni; jelentjük alázatoson Ngtoknak kglmeteknek, az Monte-Cuculli fejedelem vicecolonellusa igen bajos ember lévén, az elmúlt három hónapi restantiában (noha eléggé mondjuk, azon dojog már egészen determinálódott) bizonyos számú marhát kéván, mi Ngtokra kglmetekre relegáltuk magunkat. Az messzebb lévő restantia szénáért ily conditióval ígírik az pénzt elvenni, hogy itt közelebb az mi szénát tanálnak, csak elhordatják; várjuk Ngtok kglmetek resolutióját alázatoson, egyébiránt nem fogják többször commissarius uramékat az iránt requirálni, magok gondot viselnek az szénáról. Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat.

Kolosvárott, 27. Martii 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

9.

1688. márcz. 29.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Az mitől fogva Ngtok kegyelmetek parancsolatjából eljöttünk, mikben mint lehettünk munkások, Ngtokat s kglmeteket valósággal tudósítottuk; Szebenben viseltetett dolgokról, minthogy irásban folytattuk, Ngtokat s kglmeteket is irás által informáltuk; itt pedig Kolosváratt, az minden nap változott discursusok, sőt némely conclusumokhoz képest is Ngtokat kglmeteket alázatoson tudósítottuk, várván, sőt solicitálván is Ngtok kglmetek resolutióját alázatoson: de az alatt újabb s meg újabb difficultásokkal terheltetvén, csaknem, vagy ugyan talám ki is rekedénk az üdőből, kevés

szenvedésinkkel. Az mi élés az ő felsége vitézire erogálódott és restantiában is mik légyenek, commissarius uramék is honnan miket percipiáltanak s azokból mit erogáltanak s hol mi restáljon Ngtok kglmetek az küldött extractusokból által láthatja. Eszünkben vettük mi is az úrnak Gyerőfi uramnak abbéli fogyatkozását, hogy az vitézek részekről értett kévánságokhoz képest hertelenségből megírta volt, hogy az restantia élésnek fogyatkozásától nem tartana, mert többire pénzűl elvennék; de midőn ellenkezőt tapasztaltunk volna, mi is Ngtokat kglmeteket alázatoson informáltuk; írván több occurrált dificultásokról is, melyek iránt ez óráig várjuk az resolutiót; most is egyebet az élés iránt nem írhatunk, az búza és zab in natura kitelik; az szalma árát pénzűl acceptálják, de az bor, széna és vágómarhák fogyatkozási miatt, hogy az executiót elmulassák, mi nem írhatjuk. Mert ámbár az thordai és kolosi szénát ide szállítsák is, ámbár Fejér vármegyéből Nro 150 és Küküllő vármegyéből is Nro 150 vágómarhát hajtsanak is; de ha az több ide rendelt vágó marhákból, szénából és borból is, az már Ngtok kglmetek kezénél irásban lévő restantiák nagyobbára in natura nem pótlódnak és az többi pénzűl nem praestáltathatnak; az ő magokviselése és kemény fenyegetőzésekhez képest írjuk: félő az militaris executiónak szomorú gyümölcsét sok helyeken sokan meg ne érezzék, mert bár vágómarha nincsen is, de szénát is alkalom szerént, sohult nem találnak; az hol vagyon is, tiszt uraimék assecuratió nélkűl nem merik bántani, ezek penig csak várják; egyáltaljában mondják meg commissarius uramék quod, non habent facultatem, az után vagy még azt sem fogják várni, indifferenter elhordatják, bort penig és marhát is hasonlóképpen szereznek. Az inquisitió dolga már harmad úttal is nem kevés nehézségekkel végben menvén, midőn az mint lehetett volna expediálni akartuk volna, mihelt látá commissarius uram holmi praetensiójokat (noha bizony az informatiók gyengék) és azok acceptáltatását urgeáltuk volna, sok altercatiók után csak azt mondá, néki nincs módja benne, hogy egyebet cselekedjék; hanem compendiumban vévén az servicz dolgát, és egyéb dificultásokat is rescribálja uramnak és főcommissarius uramnak ő ngoknak: melyet ha mi eddig eszünkben vehettünk volna, ennyi üdőt itt csak haszontalan bajoskodással nem mulattunk volna, már mindkét részről rövidítjük az dolgokat, és mire déterminálhatjuk írásban vésszük s küldjük Ngtoknak s kglmeteknek alázatoson. Azután innen elébb menvén Ngtok s kglmetek parancsolatjához képest, az mint lehet magunkat alkalmaztatjuk és

ahhoz alkalmaztatni hűségesen ügyekezzük; de ha megfogyatkozunk, arról bizony mi nem tehetünk, mert potentia etc. Mint megírtuk vala nemes Karaszna vármegyének és Közép-Szolnok vármegyének is damnificatióját Caraffa generál ő nga reiiciálta, úgy látjuk (mivel hibások is) ezen Kolos vármegyei damnificatiók mellől is csak el akar múlni, mert noha az mint lehet, minden az felséges herczeggel s minden az után az commissariusokkal, mind penig Caraffa ő ngával lett accordákból, az miket tudhatunk, előhordjuk és ratiókkal is állítani igyekezzük, de instructiónk szerént való determinatiót nem obtineálhattunk. Isten tudná az interlocutorie és izenetekbéli nehézségeket előszámlálni. Ha azért Ngtoknak kglmeteknek az innen eddig tett alázatos informatióink iránt mi parancsolatja lészen, méltóztassék bennünket minél hamarébb tudósítani s kész alázatossággal magunkat alkalmaztatni el nem mulatjuk; egyébiránt, hogy az ide elébb való dolgokban is procedálhassunk, ha menekedhetünk, ha penig Ngtoknak kglmeteknek az több statiók dolgait más becsületes emberekre tetszenék bízni, alázatoson megszolgálnók. Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket és míg élünk maradunk Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Kolosvárott, 29. Martii, 1688.

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

P. S. Az mely marhák bőrei itt vadnak, pénzen most eladhatnák commissarius uramék, méltóztassék Ngtok kglmetek parancsolni felőle.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

10.

1688. ápr. 4.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Die 31. Martii költ Ngtok kegyelmetek levelét ma reggel vöttük alázatoson. Megvalljuk Ngtok kegyelmetek előtt csak az mi tetszésünk és igyekezetünkhöz képest is jobban folyhattak volna az kezünk alatt forgott dolgok, de mivel minden igyekezetünk iránt, többire ellenkezőket kellett szenvednünk, azokhoz képest kellett Ngtokat kglmeteket is tudósítanunk; hogy azokhoz képest vevén resolutiókat magunkat tudhassuk mint alkalmaztatni, de az üdő sem szenvedvén haladékot, az mint lehetett procedáltunk. Az

dolgok folyásiról Ngtokat kglmeteket alkalmasint tudósítottuk. Az extractusban az három első holnapra tartozó victualékat feltettük külön, az mivel az német commissarius többet tött volt azon holnapokra, azokat külön punctumokban felírtuk. Az mi élés pedig az három utolsó holnapokra illik, az mint hamarjában lehetett, és abból mit erogáltak s mi restál azt is feljegyzettük, sok lévén pedig az restantia, és az élésbéli fogyatkozás is nagy, az miatt való fenyegetőzés is veszedelmes, hova mik felől írtunk volt Nagyságtoknak kglmeteknek alázatoson értésére adtuk, de kevés vagy semmi effectumát nem tapasztaltuk s bizony félő az széna és marha fogyatkozása miatt, nem késnek excurrálni. Mi egyebet nem cselekedhetünk, ma vagy holnap az Kolos vármegyebéli dolgok elvégeződvén Ngtokat kglmeteket alázatoson tudósítjuk és innen az Beszterczéhez tartozó statiókra Bethlen felé megyünk, ott pedig tartunk, várakozásunk lészen ha Ngtok kglmetek Comornik commissariust nem solicitáltatja ide küldeni vagy mást solicitáltatni: mindazáltal minden órán várjuk Beszterczéről és Szebenből is az arról való dispositiót. Az kolosvári extraordinaria erogatiókról való minden írásokat cum declaratione Ngtoknak kegyelmeteknek elküldöttük volt, most azokkal terhelnünk Ngtokat kegyelmeteket szükségesnek nem itéltük. Ajánlván ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.

Datum in Szamos-Ujvár 4. Aprilis 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

P. S. Az Kolosvárra kívántató széna és vágómarhák felől méltóztassék Ngtok kglmetek szorosan disponálni, úgy az egyebek árában tartozó pénz administratiója felől is, hogy az nehéz consequentiák megelőztessenek.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

11.

1688. ápr. 14.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk!

1. Írhatjuk alázatoson Ngtoknak kglmeteknek, die 10 praesentis ide jöttünk, és attól fogva az itt való dificultások rendben vételében s orvoslásában is, az mint tudhatunk és

lehet, munkálódunk, de sok akadályok miatt vagyunk nagy szorongattatásban.

2. Az itt való commissarius uramék ő kigyelmek, az victualék igazitása iránt, az partialis commissarius és perceptorokra is, ezek közűl pedig ki egyre s ki másra vetnek, sok intésinkkel esetlenkedésinkkel együtt való munkálódással is még eddig csak mire sem mehettünk.

3. Az szénának, marhának és bornak nagy fogyatkozása miatt már az militaris executió kiindult volt s most is készen vagyon, parolánkra tartóztattuk nagy munkával kevés ideig és mivel csakugyan sohunnan semmit nem hoznak, félünk magunk rosszúl ne járjunk és az tartomány s kivált Bálintith és Maxai uramék jószági meg ne romoljanak: szoros ordinantiája lévén Caraffa generálnak ő ngának az mindenféle restantiák exequáltatása felől, melyet nem is mér Piccolomini uram úgy látjuk halasztani, állítván azt hogy ímmár az victualék administratiójának ideje eltölt, az kiszállás felől való parancsolatot is minden órán készen várják. Mi ezeket nem terjesztjük sem nem exaggeráljuk, hanem instálunk alázatoson Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék bennünket magunk alkalmaztatásárúl instruálni, és méltóságos dispositiója által is, az ide deputált élésnek restantiáját partim in natura, kivált marhát, szénát, partim in pecunia, úgy mint egyebet mindent administrálni; hogy az sok rossz consequentiák miatt az mi tehetetlenségünk ne okoztassék.

4. Az negligens szófogadatlan perceptor és commissariusokkal is mit kellessék cselekednünk, alig tudhatjuk.

5. Valami szekereket kévánnak, rendeljünk Szatmárra vagy tovább is holmi portekáknak bészállítására, mely felől az Doboka és Szolnok vármegyebéli becsületes emberekkel beszélgetvén, semmiképpen reá nem léphettünk, melyért is nagy nehézséget viselünk, és félünk magok erőszakkal el ne hajtsák az emberekét.

6. Az ide rendelt victualék restantiáiról registrumot sollicitálnak, mellyel executióra kimenjenek, de még eddig azt halasztottuk sok nehézségekkel, mivel végére sem mehetünk: de ha az mint lehet, elkészítik is, mit cselekedjünk ha ugyancsak élést nem hoznak, várjuk az Ngtok kglmetek resolutióját: egyéb aránt vagy adjunk ki vagy nem, de bizony megromlanak az környékbéli faluk.

7. Az inquisitió iránt lassan lassan procedálunk, de többire mind conveniáltak az lakosok vélek, részszerént pedig gondviseletlenségek s együgyüségek miatt az embereknek kevés hasznot tehetünk. Mi az mint tőlünk le

hívségesen munkálódunk, de ha mikben az fen megírt ratiókra nézve megakadunk róla nem tehetünk, várjuk azért mindenekben Ngtok kglmetek resolutióját alázatoson. Ajánlván Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket. Besztercze, 14. Aprilis. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

Par responsionis horum.

Ad 3. Az restantiák dolgát az mi illeti, mivel azokban mi semmit nem tudunk, hol és kiken vagyon, kglmetek sem írta meg, az nem tudommal nem tudunk semmi dispositiót tenni.

Ad. 4. Vagyon kegyelmeteknél, úgy tudjuk, egy pátens, mely mellett procedáljon az olyan szófogadatlan perceptor s commissariusok ellen.

Ad 5. Szekéradással nem tartozunk úgy tudjuk, sőt az herczeggel való contractus szerént azzal nem is aggráváltathatunk, annak rendelésében kigyelmetek ne elegyítse magát.

Ad 6. Az restantiák iránt kegyelmeteknek azt kell az német vitézekkel megértetni, hogy az egész restantiához nincsen de jure közök, mivel az első három holnapra sokat megfizettünk pénzzel, hiszem az mit pénzzel megfizettünk, miénk az. Bálintith uramék némely nap azt írják, hogy az restantiáknak nagyobb része Besztercze széken vagyon, arra nézve annak felhajtására Rátz István uramékat executióra is küldők, de azmint értjük, semmit sem procedálhattunk, azért Beszterczei uramék úgy tudják, ha nem administrálják az mivel tartoznak, brachiumot küldünk mellejek. Ez mellett az német vitézeknek ennyére importunoskodni nem volna illendő, hiszem ha minden számvetés és károknak eligazodása véghez mégyen és azokon kűvül mi restantia lészen, vagy pénzzel, vagy in natura meg kell fizetődni, az contumax helyeken mi is, ha kívántatik, szükségesképpen hagyjuk exequáltatni, nékünk hagyatván az egész dispositió az herczegtől is. Látjuk s úgy hisszük magunk is, hogy az inquisitióban való kglmetek munkája kevés haszonnal fog végben menni, kihez képest az üdőt kigyelmetek haszontalanúl az mennyiben lehet, ne töltse, hanem visszajőni siessen.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

12.

1688. ápr. 21.

A fejedelem levele a biztosokhoz.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Generosi fideles Nobis dilecti salutem et gratiam nostram! Igaz dolog parancsoltunk vala kegyelmednek Alvinczi Péter hívünk, hogy 25. praesentis okvetetlen Szebenben compareáljon. De minthogy több becsületes híveink is 27-re mennek bé, kegyelmeteknek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, admaturálják úgy az inquisitiót, hogy mindketten a jövő kedden Szebenben lehessenek jelen, ha pedig teljességgel semmiképpen az inquisitiót addig nem végezhetik, mint elébb is íránk Nagy Pál hívünk annak continuálására maradjon el, de kegyelmed itélőmester hívünk okvetetlen kedden estvére Szebenben bémenni el ne mulassa, secus non facturus. Datum in arce nostra Fogaras, die 21. Aprilis, anno 1688.

M. Apafi m. p.

Külczím: Generosis magistro Petro Alvinczi de Borberek, alteri prothonotario nostro Paulo Nagy de Petek fidelibus nobis dilectis.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

Keresztesi Sámuel jelentése.

1.

1688. márcz. 22.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Alázatoson akarom Ngodat, mint kegyelmes uramat fejedelmemet tudósítanom, Caraffa generál uram ő nga küldvén az estve hozzám Dieric uramat az generális adjutánst izente ő nga, commissariusra lévén szüksége el kell véle mennem, tudakoztam meddig és mihez, de nem determinálta külömben, hanem hogy két vagy három nap múlva nem igen messze Brassó felé vagy más felé, csak így mondotta. Én kegyelmes uram megizentem ő ngának nekem uram fejedelmem vagyon, az kinek parancsolatjából itt való számadó szolgaságot viselek nem kevés bajoskodással, az ő felsége vitézinek leszállásától fogva, melyet félben nem hagy-

hatok magamnak is kiváltképpen való kárommal, másik az hogy az én kegyelmes uram ő nagysága híre parancsolatja nélkül én csak fel nem váltathatom, azután is rám izene hogy Nagyságodat tudósíthatom, de azomban csak készüljek. Én kegyelmes uram, ha Nagyságod nem parancsolja s kételen nem lészek véle, bizony fel nem vállalom, mert eddig is elég szolgálatom s szenvedésem lőn, másik az kegyelmes uram: se szolgáim sem lovam itt nincsenek s nem mehetnék úgy, hogy Nagyságod méltóságának megfelelhessek, azt sem tudom még jól, hogy hova s miért menek, az hazának légyen valami búsulása miatta s én causaltassam, megvallom, kegyelmes uram, bizony idegen vagyok az dologhoz, mert nem vagyok bizonyos benne, de gondolom kegyelmes uram, hogy Lippa felé czéloznak és az Maroson való passust igyekeznek elfoglalni. Azért kegyelmes uram Ngodnak, mint kegyelmes uramnak alázatoson könyörgök, ha dolgom meg nem változhatik, méltóztassék fejedelmi kegyelmességéből úgy disponálni, hogy felelhessek meg Nagyságod méltóságának s instructiót is adni, hogy ha az hadakkal mégyen, mihez tartsam magamat? Ezek után ajánlom kegyelmes uram Nagyságodat az szent Istennek oltalmában és kivánom alázatoson írásom találja Nagyságodat örvendetes órában s jó egészségben. Szeben, die 22. Martii. 1688.

Nagyságodnak alázatos híve s méltatlan szolgája
Keresztesi Sámuel.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. ápr. 2.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram, fejedelmem.

Alázatoson akarám Ngodat, mint kegyelmes uramat tudósítanom: Caraffa generál tegnap úgymint 1. Aprilis indúlván Dévárról jött Dobráig, ma mégyen Kápolnáig, az lovas hadak már előre mentek volt én nem is láthattam őket, maga pedig az munitiókhoz közel szokott járni, három öreg álgyut s az tüzes szerszámokban is valami részecskét s holmi prófontot hajókon visznek, öt öreg hajójok, öt apró lévén, úgy hiszem kegyelmes uram holnap Tottváradját megpróbálják, úgy beszélik 60 töröknél több nincs benne, tegnap estve érkezvén egy rácz, ki ez előtt két nappal indúlt ki Lippáról, examinálván az generál azt mondta, még addig az ideig semmi híre nem volt az német hadnak s ő nga menetelinek, melyen igen örűle, holnapután szállják meg

kegyelmes uram Lippát, az törököknek sohult semmi gyülekezeteknek híre nincsen; most találkozván valami Szegedről jött paraszt emberekkel, tudakozám, de azok is se Szegeden, se jövő útjokban nem hallottak semmi török hírt, váratlan fogják Lippát is találni, nem is csuda, mert az mint beszélik se olának, se rácznak nem hisznek, már egynéhányat az hírvivők közül megöletvén. Engem kegyelmes uram Dobráról ma visszabocsáta, mivel az én commissariusságomnak az török földén semmi hasznát nem vette volna, commissariusokat kivánván az marhák és szekerek mellé, csak hogy azon kére vagy parancsolá, hogy visszajövetelére élést szereztetnénk. Hunyad vármegyében lennék itt addig, de én Ngod kegyelmes parancsolatjától várok kegyelmes uram, ide alá legyek-é addig, és valami élést kell-é felvetni vagy nem, mely is nem kevés tereviselésével ugyan lészen az vármegyének; de hogy ne irritálódnék, az mivel lehetne nem ártana kedveskedni, mert most is igen male contentus. Hunyad vármegyével énnékem kegyelmes uram nem kicsiny bajoskodással és lelkem keserüségével kellett mostani szolgálatomat continuálnom. Maros-széki lovas és ökör szekereket is (kik élést hoztak volt) kapván el, vissza nem tudtam szerezni, az Hunyad vármegyei szekereknek s marháknak nem léte miatt, sőt az mi kegyelmes urunk ő nga kútfalvi jobbágyinak s magam jobbágyimnak is nem szerezhettem vissza marhájokat, az generál igaz dolog csak marhákat hoztak volna helyekben, mind visszaadta volna nékiek, utána két napot várakozván Déván (nekem is nem kicsiny szenvedésemmel), de hogy nem hozánok elég vonómarhákat, szekereket, csak megindula, már az marhák mellől az béreseknek nagyobb része elmenvén, csak az Isten tudja, mely nagy bajom lőn az éjjelig az béreseknek s kalauzoknak szerzések miá; igen megijedvén az szegénység s az faluk is puszták lévén, az generáltól ő ngától kegyelmes uram, ha erre az nyomra várjuk-e, melyen elmégyen, de azt mondá, hogy az Vaskapu felé fog visszajőni, mindazáltal az üdő mutatja meg, melyről is tudósít ő nga, ha itt lészek Hunyad vármegyében; már kegyelmes uram Ngod kegyelmes parancsolatjától várván, ahhoz alkalmaztatom magamat nagy engedelmességgel s alázatossággal. Ajánlván Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket. Datum Dobracze, die 2. Aprilis 1688.

Ngtoknak alázatos szolgája s méltatlan híve

Keresztesi Sámuel.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

e)

Bálintith és társai jelentései.

1.

1688. márcz. 24.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat. Kelleték Ngtokat kglmeteket alázatoson tudósítanunk, mitől fogva az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos későbbik parancsolatját vöttük (noha annak előtte is sokszor), de azolta mind szünetlenül kináljuk az németeket az naturális éléseknek bévételével. Commissarius uram sokszor megmondotta volt, hogy az ő kegyelme assignatiója nélkül ne adjunk senkinek semmit, most mi nem tudjuk, kinek mit és mennyit kell adni s olynak adhatunk, hogy ratióban bé nem vétetődik. Mi ezt értvén, ő kegyelmét is váltig solicitáltuk, és majd ugyan importunuskodtunk is rajta az commissiónknak kiadása felől, hogy annál hamarébb administrálhassuk az éléseket, mivel némelyeknek vagyon kedvek az felvételére. Commissarius uram is igírte ugyan elsőbben magát, hogy kiadja az februáriusi restantiát, és az aprilisi portiójoknak számát: de martiusról addig nem adhat, míg computust nem csinál, mivel arra is sokat vöttek ki némelyek, sok is restál, adott is ki commissiókat, de tartozva, ma pedig hivata bennünket szállására, s mutatá Caraffa uram ő nga levelét, melyben parancsolják, az mint magyarázá, hogy ezután ne vegyenek naturális portiót, hanem az kik eddig meg nem adták fizessék meg mindjárt pénzül, ha pedig nem fizetik harmadnapra executorokat küld ki, kikkel mi közülünk is egyiknek el kell menni. Megmondottuk, hogy mi bizony nem megyünk, mert arra parancsolatunk s fejünk nincsen, sőt inkább ő nga is azt az szándékát tégye le, mert eddig való contractusok s végezések nem azt tartják. Több ratiókkal is, az miket feltaláltunk, állítottuk dolgainkat s úgy igyekeztünk csendesíttetni abbéli szándékát; de akkor csak abban persistált. Azomban eljövén szállásáról, egy darab üdő múlva izené, hogy az miben lehetne igyekeznék az szegény haza könnyebbségére lenni, azért jegyezzük le s küldjük kezéhez, mennyi élésünk vagyon s lészen, hadd informálhassa Caraffa uramat ő ngát felőle, nékünk is jónkra fog szolgálni; mi írásban nem mertük adni, hanem szállására mentünk s megmondottuk, hogy vagyon készen búzánk cub. 2000, zab cub. 5000, borunk vas. 100, marha, széna is volna restantiában felesen, de

amazokhoz kevés mentségünk vagyon, várnók ugyan mindennap, ha hoznának. Az kész élésnek, látjuk, ugyan örülnek, úgy gondoljuk azokat ugyan elvészik, de azon ugyan strictissime sollicitálják, hogy az mit in natura mindjárt nem adhatunk, az naturális éléssel együtt pénzűl mindjárt fizessük meg: mindazáltal hozzá jövén, azt is Caraffa uram ő nga írta, az mely regimenek élés nélkül nem szűkölködnek, naturális élésekrűl eddig magok gondot viseltenek, az olyanok, ha pénzt kévánnak, pénzzel fizessenek nékiek. Minket azért valóban szorgatnak, hogy pénzzel azokkal mindjárt fizettessünk, az kik in natura eddig bé nem fizették: úgy látjuk némelyeknek kedvek volna ahhoz, hogy pénzzel fizetnék meg, nevezet szerént brassai uramék akarnak pénzzel fizetni, kivált az szénát, úgy hisszük az marhákat is, az mint szavokból eszünkben vöttük, de mi sem ő kglmeknek, sem másoknak meg nem engedtük eddig, hogy pénzzel fizessenek az egy szalmán küvűl, mivel arról parancsolatját nem vöttük Ngtoknak kegyelmeteknek. Alázatoson kérjük azért Ngtokat kglmeteket errűl minél hamarébb méltóztassék bennünket tudósítani. Méltóztassék arról is, az mely régimenek nem akarnak naturális élést venni, és az szegénység is pénzt nem adhat nékik, azomban executióra akarnak reájok menni, mitévők légyünk az ilyen cásusokban, tőlünk is előbb kívánják hogy jegyzésben kiadjuk kiken vagyon az restantia, ha ki nem adjuk, az hol kaphatnak, akárhol megvészik. Mi pedig ki nem adjuk az Ngtok kegyelmetek parancsolatja nélkül. Ezt is akarók Ngtoknak kglmeteknek alázatoson jelenteni: Pikolomini uram ő nga colonellusa egynéhány sorban kért azon bennünket, írnók meg Ngtoknak kglmeteknek bár csak az maga és rittmajszterére naturális portióját fizetnők meg pénzzűl, igíri mindenekben magát s szolgálatját, errűl az mi kegyelmes urunknak ő ngának maga is levelet küldött.

Az Ngtok kglmetek parancsolatját alázatoson várjuk mindenekrűl. Ezekután Isten Ngtokat kglmeteket éltesse szerencsésen boldogúl.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Datum Beszterczeini 24. Martii 1688.

Bálintith Sigmond.
Maxai Ferencz.
Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 31.

Ngtoknak és kegyelmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Alázatoson és igen sietséggel kelleték Ngtokat kglmeteket tudósítanunk az itt való dolgokról.

Az miképen élést ide Beszterczére administráltak volt, az egy zabon kűl azt mindinkább administráltuk.

Búza itt mán túl talám csak ötven köböl sem marad.

Zabunk még sok vagyon; mondják hogy azt is mind elvészik, de eddig az búza méréstől nem érkeztek az furerok, proviant mesterek, noha mi azt is eléggé szorgalmaztattuk.

Az mi marhákat eddig ide hajtottak, azt is mind bévötték (kihányván valami keveset az igen rosszában), de bizony nem úgy amint kívántuk volna, mert ímmár hitvánok is az marhák, csak kevésre becsülik: sok marha restantia vagyon hátra miért nem hozták bé nem tudjuk, mi eléggé szorgalmaztattuk minden felé, okai nem vagyunk. Borok volna még brassai uraméknak mintegy 45-tig való, de az többi restantiában vagyon, mindazáltal nemcsak ő kglmeknél, hanem másoknál is.

Az mint Ngtok kglmetek nékünk parancsolt volt, hogy az Castély régimentekre rendelt élést fordítsuk az hannoviai regimen számára. Az az élés nem volt külön nevezet alatt, hanem beszterczei statióra rendelt élés között volt, az mint az Ngtok kegyelmetek dispositiójából látjuk.

Mi azért abból rendeltünk annyira valót az restantiákból (miért készen nem volt, hogy ezeknek fogyatkozása nélkül innet küldhettük), de azokat az restantiákat igen lassan viszik minden felől, mely miatt nagy fogyatkozása vagyon annak az régimentnek, és minden nap jő az panasz reánk, minket ímmár arra kénszerítenek, hogy avagy élést adjunk nékik, avagy az restantiákat adjuk ki s búsulásunk ne légyen. Eddig nagy bajjal magunkról elvetettük, de ímmár látjuk csak reánk erősödtek, bizony valóban tartunk az gyalázattól s becstelenségtől: mi örömest ki nem adjuk az restantiákat mind addig, míg elkerülhetjük. Ennek előtte is, ezen dologról írtunk volt Ngtoknak s kglmeteknek. Most is igen alázatoson instálunk méltóztassék mennél hamarébb tudósítani in hoc casu mitévők légyünk, és hogy jámbor szolgálatunkért ne kellessék ezeknek fenyegetések szerént nagy kisebbségünkkel és bántódásunkkal szenvednünk. Az

oda ki való commissariusok nékünk azt írják, hogy az bethleni német commissarius Caraffa uram ő nga levelét mutatván egynéhány versben fenyegetett mindnyájunkat, hogy authoritása vagyon reá, nevezet szerént az oda ki valóknak vasat, fogságot igírt, minket is az alatt értett, az mint colligáljuk az írásból. Mi pedig azt mások vétkeiért nem érdemlenők. Bízzuk azért magunkat az Ngtok és kglmetek istenes jóakaratjára alázatoson.

Ezt is alázatoson akarók Nagyságtoknak s kegyelmeteknek jelenteni: parancsolta volt Ngtok kglmetek, hogy ha élést kell szállítani innen belől az falukra beszterczei uramék adjanak szekeret. Most pedig valóban kívántatnék, mert az hannoviai régimennek többet kellene küldenünk ezer köböl zabnál, mi száma nélkül ő kigyelmeket solicitáltuk, az mi kegyelmes urunk ő nga és az Ngtok kglmetek arról való parancsolatját megadtuk, mutattuk, de semmiképpen többet 22 szekérnél nem extorqueálhattunk, azt is igen sok utánok való járással, és nagy bajjal. Ímmár oda ki annál is inkább fogyatkozás lészen, félünk, hogy az miatt az vármegyéről az uraknak nemeseknek jószágiból hajtanak az németek szekeret. Mi uram semminek okai ne legyünk Ngtoknak kegyelmeteknek alázatoson jelentjük.

Beszterczei uramékon is csaknem fele majd az reájok vetett élésnek hátra vagyon. Azon kűl az ország búzájával, zabjával is adósok. De ő kigyelmek mivelünk az magok dolgát nem közlötték. Most Nagyságtokat kegyelmeteket többet nem búsítjuk, s nem is terheljük, másszorra hagyván egyebeket; csak alázatoson instálunk méltóztassék minket protegálni és az feljebb megírt casusokban mitévők légyünk parancsolni.

Ezek után Isten Ngtokat kegyelmeteket számos esztendőkig éltesse jó egészségben szerencsésen boldogúl. Datum Besztricii die 31. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Bálintith Sigmond.
Maxai Ferencz.
Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

3.

1688. ápr. 3.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Ma az mi kegyelmes urunknak ő ngának és Ngtoknak s kglmeteknek három rendbeli parancsolatját alázatoson vöttük, mindeniket tartozó kötelességünk szerént engedelmességgel igyekeznők teljesíteni, de alig tudhatjuk, mihez kell magunkat alkalmaztatnunk, mert az parancsolatokban nagy difficultásokat látunk.

Az egyik azt contineálja, hogy mi ketten Bálintith Sigmond urammal és Maxai Ferenczczel se napot, se órát ne várjunk, mindjárást idúljunk, és az Besztercze székre felvetett búzát és hatvanöt forintos adót az praefigált napokra administráltassuk.

Az másikban ilyen parancsolatunk vagyon, hogy ad 8 praesentis Aprilis minden okvetetlen az hat holnapi administratióhoz kívántató requisitumokkal egyikünk udvarhoz menjen.

Az harmadikban parancsolja Ngtok kigyelmetek, minthogy hibások az elébbeni extractusink, azokat másképpen igazítsuk az előnkben adatott rend szerént. Azomban az éléseknek administratióját is véghez vigyük.

Ha az felvetett búzának s pénznek administráltatására ki megyünk, sem Fogarasban menni ad 8 praesentis nem érkezünk, sem az extractusokat olyan hamar, az mint kívántatnék, el nem készíthetjük: kiváltképpen ahhoz tartozó s kívántató quietántiák is csak külömb statiókban, és távulvaló commissariusok kezeknél lévén, míg azokat comportáltatjuk (minthogy küldözésre is alkalmatos embereink nincsenek), két három nap belé telik.

Annakfelette ha elébb az német commissariussal is nem communicáljuk számvetésünket, udvarnál is jó módjával és megállhatóképpen alig igazíthatjuk el az rátiókat, ahhoz pedig négy vagy öt nap kivántatik. Ezen kűvül nagy bajban vagyunk az német miatt, mert azzal is most akarnak számot vetni velünk, ha az quietantiákot elvisszük, Isten tudja, miket fognak követni.

Azért alázatoson instálunk Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék az dificultásokban minket eligazítani, mitévők legyünk és miképpen vihessük véghez mind ezeket az parancsolatokat valamelyiknek elmulatása vagy megbántódása nélkűl, hogy magunkra is az mi kegyelmes urunk ő ngának és Ngtoknak s kegyelmeteknek nehézségét ne vonjuk.

Ezt is akarók alázatoson jelenteni Ngtoknak kglmeteknek: vagyon két punctum az Ngtok kglmetek levelében, melyet jól meg nem érthetünk. Az elsőben ezt parancsolja Ngtok kglmetek ezen szókkal:

Minémű restantiákat adott légyen ki az német az első három hólnapra, abban az statióban mennyi restantiát computáltak, azokat szükség nékünk énodálnunk és külön registrumban küldenünk, hadd vetessen Ngtok kglmetek valami lument az maga hasznára. Azon restantiákat is Ngtok kglmetek inclusában elküldötte.

Ha azért Ngtok kglmetek ezt mi nékünk megvilágosítani nem méltóztatik, mi soha nem tudhatjuk, mit kellessék énodálnunk, holott az három holnapra való restantiákat magok az németek kiadták.

Az másik punctumba az vagyon parancsolva. Nem ellenzi Ngtok kegyelmetek, az kik az élések felől pénzbe megalkhatnak az németekkel Caraffa urammal ő ngával való contractus szerént. De arra kell vigyázni, hogy az mely első három holnapra való restantiát már pénzűl fizették meg, azt senki oda héjába ne fizetné, hanem az ki akar alkunni, az három utolsó holnapra tartozandó fele éléséről alkudjék.

Ebben ilyen difficultásunk vagyon, minthogy ezt az Ngtok kglmetek parancsolatját előbb nem tudtuk, ahhoz képest az dolgot nem observálhattuk, és az kik az első három holnapra el nem hozták volt éléseket, az után némelyek egészen, némelyek nagyobb részit administrálták, és immár erogatióban is ment, így lehetetlenség immár, hogy csak azoknak maradjon el fele élések, kik az első három holnapra nem administrálták.

Ebben lévén az dolog, egyebet immár nem tudunk tenni, hanem in genere hagyunk annyi restantiát fenn, mennyit az németek kiírtak az első három holnapra, az után tehet Ngtok kglmetek igazítást benne.

Az mely három holnapi restantiák Ngtok kglmetek inclusában ide nékünk küldött, azt mi conferáltuk az német commissariusnál lévő restantiákkal, de sokkal is kevesebb restantia vagyon az német commissariusnál felírva, mintsem az mennyit Ngtok kglmetek ide küldött, mi mindeniket pariáltattuk és inclusában Ngtoknak kglmeteknek elküldöttük.

Az felvetett éléshez képest lehetetlenség annyi restantiának maradni az három első holnapra, mennyi az Ngtok kglmetek inclusájában vagyon írva, hogy februáriusra, mártiusra, aprilisre való is kiteljék. Egyébiránt nem régen

vöttük az mi kglmes urunknak ő ngának is olyan parancsolatját, melyben az három holnapi restantiák ki vadnak írva, de az is mindenekben egyez az német commissariusnál levő restantiákkal, mi ahhoz tartottuk magunkat eddig.

Mindenekről alázatoson várjuk az Ngtok kglmetek parancsolatját, mihez kellessék magunkat alkalmaztatnunk.

Az mi kegyelmes urunknak ő ngának az pénz és búza felől való méltóságos parancsolatját az patens mandatummal együtt beszterczei biró uramnak és az tanácsnak magunk felvittük, megmutattuk és azokat beszolgáltatni siettettük és szorgalmaztattuk, ezután is el nem mulatjuk, csakhogy szegénységök miatt arra az üdőre elégteleneknek ösmerik magokat. Ezek után Isten Ngtokat kglmeteket éltesse sok számos esztendeig.

Datum in Besztercze, die 3. Aprilis. Anno 1688.

Ngtoknak és kglmeteknek alázatos szolgái

Bálintith Sigmond.
Maxai Ferencz.
Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

4.

1688. ápr. 14.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Hogy az Ngtok és kglmetek parancsolatja szerént eddig is egyikünk udvarhoz mehetett volna az ratiókkal, azon teljes tehetségünk szerént igyekeztünk s éjjel-nappal munkálódtunk, hogy azokat elkészíthessük, de ilyen nagy dolognak végbenvitelére magunk is elégtelenek voltunk, azon kűvül mind az statióknak sok részre való szakadása, mind egyéb külömb-külömbféle dificultásinknak miatta eddig semmiképpen el nem készíthettük. Reméljük azért, hogy két nap alatt immár elvégezzük, s mindjárt Ngtoknak és kglmeteknek elküldjük. Eddig való késedelmünkért alázatoson kérjük Ngtokat kglmeteket nehézsége reánk ne légyen, mert bizony nem restségünkön s akaratunkon múlt el, hanem az dolgoknak nehéz és nagy volta annak volt az oka.

Az mi az német vitézeknek portiójoknak megfizetését illeti, valamit kezünkbe hoztak és az mennyit gondoltunk, az első három holnapi pénzűl megfizetett restantiákon kűl illendőnek lenni, igyekeztünk mindent nékik erogálni; de ezeknek sok lévén még az praetensiójok, az mint most az

német commissarius extractusa mutatja, mindenfelé, minthogy az sok restantia élés vagyon künn, immár nincsen teljességgel miből nékik fizetnünk az egy zabon kűvül, búza is egy kevés vagyon, de ha mind azt megadjuk nékik, az mennyit kérnek, annyi talám nem is marad, az mennyi restantiáról az ország pénzűl megfizetett, mindazáltal, ha az mi extractusinkat is conferálhatjuk az mutatja rész szerént meg. Itélőmester uram ő kigyelme is Nagy Pál uram ő kigyelmével együtt szívesen munkálódnak, mind azon s mind egyéb ő kegyelmekre bizatott dolgoknak legjobban való véghezvitelében, de ez tűrhetetlen nemzet lévén, nem akarták végit várni annak is, hogy mi elkészítettük extractusinkat, melyből megvilágosodhassék, mit adtunk eddig nekik és mivel tartozunk. Hanem tegnapelőtt egy falka németet elküldöttek vala, hogy az mi, úgymint Balintith Sigmond és Maxai Ferencz jószágunkon executiót tégyenek, nagy nehezen nyerhettük meg 3—4 napig való várakozásokat, személyünket is láttatnák fenyegetni némelyek: immár az eltelvén, várjuk fejünkre az szenvedést és nagy kárvallást. Holott, kit Isten lát, vétkünk nincsen s ártatlan szenvedünk, ha mi rossz történik rajtunk, mert mi örömest erogáltuk volna, csak hoztak volna, mi magunkra az ország jovát (annál inkább másra) nem tékozlottuk, igazábban nem tudtunk volna soha szolgálni, az mint szolgáltunk, de csak avval nem gondolnak, kivánságok csak az általjába, hogy vagy kiadjuk irásban az restantiákat, vagy az mi jószágunkon és valahol valami jovainkat kaphatják satisfactiót tésznek. Igen alázatosan könyörgünk azért Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék ily nagy és mások vétke miatt reánk következendő romlásinkat istenes kegyessége szerént megorvosolni, ne kellessék ártatlanúl jámbor és hűséges szolgálatunk után ilyen keserves szenvedésre és kárvallásra jutnunk. Mely Ngtok és kglmetek istenes indulatját igyekezzük teljes tehetségünk (szerént) szolgálnunk. Ezek után Isten Ngtokat és kglmeteket éltesse számos esztendőkig szerencsésen boldogúl. Datum Bisztricii, die 14. Aprilis 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Balintith Sigmond.
Maxai Ferencz.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

f)

1688. márcz. 29.

Lugossy Ferencz jelentése.

Mint uramnak ajánlom kglmednek köteles szolgálatomat, kedvelje Isten életét s egészségét, kglmednek sokáig kivánom.

Kegyelmed levelét most közelebb való napokkal is vöttem becsülettel, rajtam való szánakodását uram köszönöm hasonlóképen. Ugyancsak az szánakodással való maradásokat hittem volna uram bizony maradékimnak, ha azon casus véghez is ment volna rajtam fejelt commissariusságomért is ártatlanúl, de bizonyára azon méltatlan Szebenben való hurczoltatásommal is nem voltam nagyobb tribulatióban, hogy vétkesnek sem tudtam magamat méltó okkal lenni; miképpen voltam mostan Szebenből való visszafordulásommal még annál is nagyobb szorongatásban, ha Caraffa generál ő nga az híre szerént ide is elérkezik vala Fejérvárrá az munitiókhoz, lövő szerszámokhoz kivántató feles szekereknek, ökröknek olyan sietséggel való összveszereztetések felett az miképpen szorongattanak és rút szitkokkal kéméletlenűl rettentettenek akasztófával is bennünket, mint s hogy vádolnak: ha Caraffa generál elérkezik, hogy soha szerit nem tétethettem vala ezekkel az istentelen szófogadatlan vicetisztekkel, az mennyin vadnak mind annyifelé félrevonván magokat és bujdokolván, az kikkel kerestettem is előttök. De már ezeken is általmenvén Istennek jóvoltából: Istenért jó szerencséjekért kérem Ngtokat kglmeteket nagy alázatossággal, ne vegye Ngtok kglmetek nehéz neven, ha tovább is kelletik lépnem, mintsem méltó volna irásommal: akármit cselekedjék Ngtok kglmetek velem, szabados légyen felette; de én bizony soha tovább ezt az statiókra való inspectiót nemhogy valósággal, de névvel is nem viselem, sem közömet kozzá semmiképpen nem attendálom, sem pediglen érette magamat akasztófára nem prostituálom, lássa kiki maga szolgálatjának rendiben mint viseljen gondot. Én is az miképpen érkezhetem, tehetségem szerént igyekezem ezen statióban csak én szolgálatomnak rendit elkövetnem, elsőbben is pediglen úgy procedálhatnék foganatosabban, ha valaha Ngtoktól s kglmetektől sokszori dificultásimnak megirásával vehetek vala az szükségekhez kivántató választételekkel is más külömb foganatosságát dificultásim között felett való resolutiómnak.

Mert tudja csak az úr Isten s nem is hiszi talám Ngtok s kigyelmetek, mennyiféle tűzzel emésztetődünk mi itt naponként az sok akadályok miatt; jól tudván Ngtok s kglmetek miképpen tölthettük mi itt ki sok mindenféle requisitumokat, székes helye sem lévén Fejérvárnak, semmirekellő s marhátlan elszéllyedett voltát lakosinak, az fiscalis jószág is kifáradva, elvonván magokat az sokféle servitussal és most közelebb ötven bokor ökröknél is többet hajtatván el az levivő szerszámokkal és munitiókkal. És végtére immár kifogyván az éléseket szállító szekerekből is, honnét mihez nyúljunk, kivel hordattassuk csak az süttető tüzi fát is? holott az városból még csak egy taligás szekeret is ki nem teljesíthetünk négy ökörrel, hogy csak az malomban jártatunk is minden napon kétszer; hát még minden napon és éjszakán három öreg kemenczével kételeníttetvén eleitől fogva öt-öt sütet kenyereket készíttetnünk, hogy győzzük el fával? viszontagsággal pediglen az előbb való tiszteknek honnét succurráltassunk tüzi fájokkal? mégis írom lehetetlen azt Ngtoknak elhinni, az minémű anxietásban mi nyomorgunk naponként, sőt nincsen is egyik statióban is ennyi átok bajoskodás mint itt vagyon, csaknem minden órán, hátravetvén az többit az mint vagyunk, csak az süttetés miatt is szüntelen. Öt sütőkkel voltunk eddig, kik közűl is már ketteje elhalván az éjjeli-nappali sok nyughatatlanságok miatt, és az mellettek lévő emberek is ketten kibetegedvén belőlök, feküsznek házoknál. Ezen szoros szükségre is, ha német sütőket nem kérhettünk volna több falukbéli szomszédságokkal együtt segíttetvén ezen expeditióra hova löttünk volna? már ezek az sütők is fizetés nélkűl nem akarván tovább segíteni, annál is inkább bajoskodásban lészünk. De mindezen materiában is az fa dolga nagyobb dificultásunk; kiváltképpen, hogy már az fiscális jobbágyok is az fiscus dolgára elvonódnak és nem akarván ő ngok azt is elhinni, hogy bizony esze veszett az majorkodásnak, és ha ezeknek az nemzeteknek nem praestálhatni szükségeket, bizony mindenért excurrálnak és jobban is elszélesztik az szegénységet s megválik osztán úgy is, mit dolgoznak és én úgy is nem tehetek róla. Kihez képest sietne kivántatnék talám Ngtok kglmetek hebdomadatim az közelebb lévő helyekről, bárcsak tüzi fával az vármegyéből is segiltetni vagy pediglen definitive honnan tudjuk magunkat segiltetni? hadd tudhassuk tartozásképpen honnét várnunk? Bizonyára elkölt volna mostan az ideje az contractusról az zalaknai jószágnak is állapotja, ha csak az alsó része is ut supra segíthetne ide hetenként tüzifahordással;

mely nélkűl teljes lehetetlenség, még is irom, nékünk itt subsistálnunk; vagy nem marad egy ház is kövön kűvül, és bizonyára visszakarózzák jobban is az szőlőkarókat az szőlőhegyről? megválik, hol vetnek kerti vetemént ő ngok is, végtére, úgy látom, itt Fejérvárról szólok. Elvégtére pediglen már az sokfelé való szaladás miatt confundálódván, csaknem minden dispositió is az fejérvári statióhoz tartozó deputatiók iránt, ki tudna rendes extractust is iratni, honnét mennyi restantiákkal és mifélékből tartozzanak, egész labirinthus az nyakunkon, és én bizony nem tehetek róla, hogy nem is tudhatjuk bizonyoson az fen megemlített szakadások miattt honnét mivel, vagy mennyivel tartozzanak, legközelebb az szénának már kifogyása miatt innet Fejérvárról e kiváltképpen való szorgoztatásáért is, hogy csak in natura megadják és kivánják effectuáltatni (az szalmát pediglen in copia itt most készen látván, sem birván senki érette jönnie: extrahálhatván az széna restantiákat, his inclusis Ngtoknak kigyelmeteknek elküldöttem, melyek iránt ha szintén deputatió interveniált volna is, de azoknak sok defectusokkal való administratiójok miatt, magok menthetetlenűl ugyan csak tartoznak suppleálni az defectusokat, midőn szemmel látottképpen jó lélekkel irom nagy sokaknak csak az lajtorjájok felűl is alig haladott szénahozások. Ez okáért, ha Ngtok s kglmetek különben is nem compelláltatja admaturáltatásokat, az én irogatásom csak semmi effectummal vagyon, és én bizony nem is tudok immár kit jártatni csak hozzájok is; sőt ha pénzt hoznak is (miképpen sok helyekről meg is volt eddig is) én bizony hír nélkűl pénzt nem vétetek semmiért is, hanem ha dolo malo vel fraude történnék hírem nélkül cselekedni valaki: úgy az marhákért is, nem vétetek senkitől valameddig Ngtok kglmetek facultálásokat nem látom.

Mindezek felett pediglen nekünk periculumunk lévén in mora; segélje Isten Ngtokat kglmeteket minden jóra.

Alba 29. Martii.

Kglmednek köteles szolgája

Lugosi Ferencz.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXVI.

1688. márcz. 14.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Grosus dominus Innocens Béldi ad me ex Siculia vocatus per dnum caesareum capitaneum Aspek eo, ut informationem aliquam de passibus confiniorum mihi daret Fogarassinum proficisci deliberatus est, requisivit itaque me, ut praesentibus eundem munirem pro evitanda quacunque suspicionis nota in hoc suo ad me adventu. Quam ob rem spero ex summa generositate Celsitudinis Vrae eundem hoc in passu molestari non permittet. Quam dum ad vota foeliciter valere exopto, permaneo debito cum obsequio

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 14. Martii 1688.

C. Antonius Caraffa, m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXVII.

1688. márcz. 17.

A fejedelem levele a tatár khámhoz.

De 17-a Martii 1688.

Hatalmas győzhetetlen császárunk belső meghitt igaz híve, Krim tartományának, Ornak, Bucsáknak, Nohajnak, Kapacsáknak felséges méltóságos chámja, Isten fölségedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára szerencséssen éltesse.

Hatalmas győzhet tlen császárunkhoz való hűségünk szerint ezekben az háboruságos időkben is akartuk felségedet, mind ezen levelünkkel, mind penig becsületes követünk nemzetes László Balás hívünk által látogatni, kívánván tanálja felségedet szerencsés órában. Eddig is felségedhez követünket küldeni el nem mulattuk volna, de az ellenkező idők miatt, ezen követünket is igen titkon küldhettük felségedhez. Kérjük azon felségedet, követünk szavainak teljes hitelt adni és kívánt jó válaszszal hozzánk vissza bocsátani méltóztassék. Általa küldött ötszáz arany s kupabeli ajándékunkat is vegye jó szívvel és mind hozzánk, mind ez megromlott szegény hazához jóakaratját tartsa

fenn, elhitetvén azt magával, hogy régi igaz hűségünket ezen változó időkben is hatalmas császárunk fényes portájához megtartani igyekezzük. Kívánván hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára Isten felségedet számos esztendőkig éltesse. Iratott Fogaras várunkban 17. Martii 1688. esztendőben.

Hatalmas győzhetetlen császárunk igaz híve, felséges tatár cham fővezére, Isten kglmedet hatalmas esászárunk hasznos szolgálatjára éltesse.

Ez mostani bajos időkben becsületes követemet, N. T. T. hívemet küldvén a felséges chámhoz; kglmedet kérem légyen néki kívántató jóakarattal; és a felséges chám előtt segítséggel, hogy mennél hamarébb hozzánk jó válaszszal térhessen vissza. Küldöttünk kglmednek, felségednek kétszáz aranyakat, kérvén kglmedet arra vegye kedvesen kevés ajándékunkat, és hozzánk, ehhez a szeginy megromlott hazához jóakaratját tartsa fenn. Elhitetvén kglmed magával, hogy mi ennyi sok nehéz változásokban is, hatalmas császárunk fényes portájához igaz hűségünket megakarjuk tartani, és kívánjuk kglmed életét hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sok időkre számos esztendőkre terjedni.

(Egykorú fogalmazvány, az Orsz. Levtár E. F. L. XVI. 127.)

CXVIII.

1688. márcz. 24.

A fejedelem levele Telekihez a nádor követelései ügyében.

Michael etc. Spectabilis etc. Keglmed itt hagyott memoriái szerint akartuk keglmedet tudósítani, hogy nem javalhatjuk, hogy Caraffa generált ő kglmét azon sollicitálja, hogy az palatinus uram erdélyi jószága iránt való praetensiója ellen aperte agáljon mellettünk az bécsi udvarban, his rationibus praemissis: 1. Hogy palatinus uram minket eddig, mint vér szerint való atyafiainak, mind confidens jóakaróinak tartott; 2. Mind mi, mind palatinus uram magyarok levén, az egymással való altercatiót abban a méltóságos oda fel való udvarban sokan balitíllettel magyaráznák, azomban a magyar nemzetnek is romlására, nem épülésére célozna; 3. Mivel csaknem mindenkor continuus római császár ő felsége udvarában palatinus uram bajt és akadált szerezhetne mind nekünk, mind ez szegény hazának; 4. Ez is nekünk ebben akadályosnak látszik, hogy palatinus uram szolgái praetendálják, hogy oda felment mi

embereink, mi nevünkkel tettek volna olyan igíretet, hogy mi készek vagyunk palatinus urammal az jószágok praetensiója iránt megalkudni. Nékünk azért úgy tetszik, hogy keglmed csak ilyen forma említést tenne az generális előtt: Római császár ő felsége palatinus uram erdélyi jószágihoz való praetensiója iránt nekünk írt méltóságos levelét igen nagy affectióval vettük s akartunk volna is ő felségének ez iránt is complaceálni, de mivel az palatinus uram praetensiói az jószágok iránt olyan nagyok és terhesek, hogy azon jószágoknak valorát régen felyülmúlják, ezenkívül is némely verus praetendensekkel azon jószágoknak egy része felett meg is alkudtunk, mindezekre s több ratiókra nézve a mostani nehéz állapotokban lehetetlen ennyi expensáink között közelítenünk. Ha Isten ő felsége mind nekünk, mind az országnak, egy kis pihenést engedne, az erdélyi törvények szerint juxta aequum valorem praetensionis készek lennének palatinus urammal ő keglmével jó módok alatt megedgyezni. Ha azért sinistra informatiókat tennének ellenünk, a generál ő keglme ez iránt mellettünk való assistentiáját az bécsi udvarban kell kívánni. És mivel azon jószágokban való belészállást emlegettek az palatinus uram szolgái, abban is, hogy az generál ő keglme jóakaratját mutassa, kívánni kelletik, mivel meg nem engedhetjük belészálásokat.

Hátlapján: 1688. 24. Martii Fogarasbúl este Teleki uram után Szebenben küldött urunk ő naga levele páriája az palatinus uram praetensiója iránt.

(Minuta az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXIX.

1688. márcz. 24—27.

Falkenhein levelei a fejedelemhez.

a)

1688. márcz. 24.

Celsissime Princeps dominé, mihi gratiosissime.

Agnoscere mihi dignabitur Celsitudo Vestra, quod eandem hactenus frequentioribus non inviserim literis, scivi necessarias cum Celsitudine Vestra, excellentissimi domini generalis Caraffa correspondentias ideoque neque curas neque fatigia ejusdem Celsitudinis Vestrae, pro iuvandis

interessis sacratissimi imperatoris duplicare nolui, si tamen quidpiam intermissum est, majori imposterum officio compensabitur. In alleviatione onerum, quibus comitatus Maramarosiensis aggravari praetenditur ex toto corde conatus sum gratificari Celsitudini Vestrae: sed haec est praesentium temporum conditio et publica necessitas, ut ad votum semper servire nequeamus, quod si tamen in rebus mei arbitrii aliquid praestare potero, reddam testimonium, meae erga Celsitudinem Vestram obsequiosae devotionis et jam in recommendatione ejusdem Celsitudinis Vestrae promptitudinis, quam in subministratione tritici exhibuit, feci in augustissima aula meum debitum, neque desinam etiam in futurum pro emolumento Celsitudinum Vestrarum et communi istius regni bono ferventissime laborare, ut ex ipsis effectibus evidenter appareat, quod semper sim et maneam

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibini die 24. Martii 1688.

Frid. L. B. a Falkenhain m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo. Fograssini.

Ugyanott más kézzel: Falkenhain commissarius 24. Martii írt levele. Anno 1688.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

1688. márcz. 27.

Celsissime Princeps domine, domine gratiosissime.

Quod Celsitudinis Vestrae malam corporis dispositionem intelligere debuerim vehementer doleo, apprecor Celsitudinem Vestram omni perpetua, ac diuturna frui reconvalescentia, ut non solum ea quae circa sustinendam militiam et servitia suae Majestatis sacratissimae prodesse et promoveri possent, sed etiam ad majorem incrementum et utilitatem inclyti regni Transylvaniae exequi valeant; praeterea iteratim recomendo negotium hybernii et spero Celsitudinem Vestram . . . . . administrandam militis subsistentiam, quam et alia ad servitia Suae Majestatis proficua quantocius admaturaturam, quae omnia cognito, et hucusque experto Celsitudinis Vestrae transfero zelo. Caeterum

Celsitudinem Vestram praeprimis reconvalescere cordicitus desidero et diu incolumem valere exopto.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibinii die 27. Martii. 1688.

Fr. L. B. a Falkenhain m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, necnon partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti. Domino mihi gratiosissimo. Fogaras.

CXX.

1688. márcz. 31.

Báró Pace levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Conquerentes commissarii comitatus Thordensis malam informationem suae Celsitudini protulerunt: et res se ita non habet, prout illi exararunt, cum illi ipsimet in mora fuerunt, quando regimen huc ad quartiria pervenerit, cur illi non relicta statim adduxerunt, et tamdiu exspectarunt, interim milites ex propriis vivere debuerunt, et maxime male egerunt, singulariter dominus Jo, quare illi foenum relictum Claudiopolim duxerunt econtra carentia iam evenit cum hic de foeno in tantum subministratio fieri non potest, de pluribus dominus generosus Horvat dabit certificationem; qualiter necessaria adducuntur Sua Celsitudo dignetur mihi adhibere fidem, quod mea voluntate nullus gravatur et non libenter habeo querelas, quandoquidem et utroque difficultates ita eveniunt, attendo omni modo quomodo mediatio in omnibus perhiberi poterit. Rogo solumodo ut illis bene injungatur qui adducunt victualia, ut saltem promant acceptabilia. Hisce me humillimo respectu et submissa devotione ad Suae Celsitudinis gratias perseveranter prosterno.

Suae Celsitudinis humillimus, obligatissimus servus

Datum Medies 31. Martii 1688.

Carolus Maria Lib. Bar. de Pace m. p.

Kívülről: Anno 1688. 2. Aprilis hozták Fogarasba Pace uram levelét.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXI.

1688. márcz. 31.

Maurocordatus levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps ac domine enixe mihi colendissime. Debito honore perlectis Celsitudinis tuae litteris iuxta ipsius, mandata generosum dominum ablegatum ad excelsum supremum Vesirium introduxi et res ab eodem propositas sincere declaravi. Responsa praetitulati primi Vesirii innotescent Celsitudini tuae tam ex literis eiusdem, tam ex relatione domini ablegati, ita ut nihil aliud mihi reliqui sit, nisi ut iterum atque iterum obsequia mea et observationem erga Celsitudinem tuam et promptitudinem in ejusdem servitiis contester, atque conformem rogo ne me frequenti mandatorum meorum honore cohonestare desinat, experietur semper me sedulum et propensum ad omnia officia.

Praeteritis mensibus legatus Celsitudinis tuae item cum legatis omnium statuum pro aliquibus necessitatibus accepta mutua pecunia me sponsorem ac debitorem constituere, rogo ne sinat me premi debito illo, etenim certe volui hac in parte etiam servire multum rogatus, etiamsi praesens mea egestas hoc mihi haud permittat. Deum non latet, quantum patior pro debito Debrecinensium etiam qui obliti videntur pristinae gratitudinis, haec audacter et confidenter tanquam domino meo propono, spero enim ab ipsius clementia et benignitate posse sublevari, dum interea maneo

Celsitudinis tuae addictissimus servus

Datae Constantinopoli 1688. 31. Martii. s. v.

Alexander Maurocordatus m. p.

Kívül: Anno 1688. Baló Mátyás uram hozta Maurocordatus uram levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXII.

1688. ápr. 1.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps domine, frater, amice et vicine nobis benevole.

Mostani alkalmatossággal is kelleték requirálni Ngodat levelünkkel, kívánjuk Istentűl találhassa Ngodat szerencsés órában, kedves állapotjában. Azomban újannan certificáljuk Ngodat tartományunkban lévő Dealya nevő kalastromnak megkároséttatásáért, melyet tettek valami (kik ott az Ngod biradalmában találtatnak s vannak máig is) tolvajok, kik reá rohonván minden ezüst eszközt és sokat egyebet, amit találhattak fölprédálván s úgy tolvajlással nyert prédával visszatértek, mely dolognak eszerint történt alkalmatosságárúl ezelőtt is requiráltuk Ngodat s akkor lehet oka, hogy az tolvajok föl nem találtathattanak, eziránt tehát újalag tudósétjuk Ngodat, mert itt találtatott oly ember, ki maga hüti szerint megesküszik, hogy azon tolvajokat nyilván ösmeri s tudná hol volnának s hol laknak s kicsodák nevezet szerint tudja elő számlálni (kiknek az mint az laistromban designált neveket is rendszerint megláthatja Ngod) őket. Ily napfényre terjedvén tehát az dolog, Ngodat atyafiságosan kérjük méltóztassék parancsolni megfogattatásokrúl s arestáltotásokrúl s így tudtunkra adattatva emberünk által megfogattassuk, akkor kiküldvén az fön megírt bizonyos kalácsost, aki az tolvajokat ösmeri s ugyan akkor az kalastromnak egész kárárúl tudóséttattatni fog, Ngod s kárát tekéntvén az kalastromnak ne nehezteljen Ngod satisfactiót tétetni, mely ebbéli atyafiságos szeretettel mutatott jóakaratját mi is hasonló vagy más dolgokban megkölcsönözni Ngodnak el nem mulatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 1. Aprilis. Anno 1688.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli
oláh aláírás.

Külczím: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

Ugyanott, más kézzel: 1688. 1. Aprilis, a tolvajokról.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXIII.

1688. ápr. 12.

Sándor Pál kapitiha levele a fejedelemhez.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem.

Az Ngod 3. Martii nékem méltatlan szolgájának iratott kegyelmes commissióját Baló Mátyás uram által alázatoson vettem, és teljes tehetségem szerint, ő kegyelmével együtt azon Ngod kglmes parancsolatja szerint, az Ngod és haza dolgait promoveálni ügyekezzük s mit efficiálhattunk pedig és minden egyéb itt fenforgó dolgokról tudom ő kglme Ngodat voltaképpen tudósítja: ennek utána is szivesen azon lészek vékony tehetségem szerint, hogy az Ngod és az szegény haza dolgaira vigyázhassak. Kérem ezen is alázatoson Ngodat mint kegyelmes uramat, mivel már Isten jóvoltából ide bé való esztendőm szintén mulólag vagyon, mutassa hozzám méltatlan szolgájához szokott fejedelmi kegyelmességit, és hova hamarébb deportálja s illendő alkalmatosság levén, méltóztassék ezen hivatalra más szolgáját küldeni: ne terheltessem én is, szegény legény voltomra, más ebben az hivatalban Ngodat és az hazát szolgáló fiainál súlyosabban. Kiért Isten Ngodat mind egész méltóságos fejedelmi házával együtt megáldja és minden szomorúságtól oltalmazza. Ajánlván ezzel Istennek kegyelmes gondviselése alá Ngodat mint kegyelmes uramat.

Datum Constantinopoli, die 12. Aprilis. Anno 1688.

Ngodnak mint kegyelmes uramnak alázatos legküsebbik méltatlan szegény szolgája

Sándor Pál m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc., nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatoson irám.

Ugyanott, más kézzel: Anno 1688. Baló Mátyás uram hozta M. Cordatus uram (így) levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXIV.

1688. ápr. 23.

Az ország assecuratoriája a lengyel királynak.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Tranniae ac partium Hungariae eidem annexarum.

Notum facimus per praesentes, quandoquidem serenissimum et potentissimum principem dnum dnum Joannem III. Dei gratia regem Poloniae, magnum ducem Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Csernichoviae etc. pro singulari patrono et bono vicino recognoverimus, eum propter summam illam pecuniae omnibus computatis ad decem et quinque millia aureorum extendentem, defuncti Moldaviae palatini Duca (quam vidua ipsius per suos homines in urbem Bisztricium transmiserat et ad quam altenominata sua regia Mattas praetendebat) quam primum favente deo res nostrae complanabuntur, plenarie et integre per decursum trium pacandorum felicium annorum ab undecima Decembris anni elapsi millesimi sexcentesimi octuagesimi septimi computando, suae sacrmae Matti vel, quod divina bonitas avertat, si sua Mattas pensum mortalitatis exsolveret, serenissimis suae Mattis posteris persolvemus.

Summa fiducia sperantes, quod juxta benignas suas oblationes, malorum nrorum sublevamen, pacem, principatus legum et libertatum in suo esse et solito more conservationem apud augustissimum Romanorum imperatorem ac reliquos principes christianos sua quoque regia Mattas clementissime sit operatura. De quo suam serenissimam regiam Mattem bona fide christiana per praesentes antecedenter assecuramus.

Fogaras, 23. Aprilis 1688.

Hátlapján: Lengyel királynak adott ország assecuratoriájának pariája az Duca vajda pénzirűl. 23. Apr. 1688.

(Egykorú fogalmazvány a Teleki család levéltárában. 3457. sz. a.)

CXXV.

1688. ápr. 23.

Báró Pace levele a fejedelemhez.

a)

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Litteras de 15. currentis mensis Aprilis ad me illatas, accepi inde decenti respectu, gravamina quae milites causant intellexi, quidem verum est, quod in absentia Suae Excellentiae domini generalis comitis Caraffae, et illustrissimi domini comitis Veterani sub meo commando horum locorum sacratissimae caesareae Majestatis regimina fuerint, sed postquam redditus factus est, illud commando etiam finitum erat, statim autem eo missi perceptum in Sitvé et Bolkacs, cuius milites nam sint, retulit mihi ille dimissus, quod de istis duobus regiminibus nec de meo, nec de Erbeville sint, sed sunt ex regimine de generali comitis Styrum quod regimen sub commando domini generalis comitis Veterani est. Cum vero de me nihil est, quod mandare possim, credo Sua Celsitudo me excusatum habebit; quantum ad me, fateor me pessimum habere, quod ita excessus oriantur, cum ita invigilo in quantum possum et inhibeo qualiter impertinentiae impediri poterunt, tamen non sufficienter refraennandae sunt; quoad illum capitaneum, qui est in Felső-Bajon ad salvaguardiam, pariter non est sub meo commando, sed modo sub commando domini supremi commissarii, domini baronis de Falckenhann: quando autem cum illo provisore ex Küküllovar nuper contentiones fuerunt factae, statim per mei regiminis capitaneum equitum Dominum Marchionem Cufrani interpositio inter istos duos contendentes facta est, condoleo summopere, quod Sua Celsitudo ita molestiis afficiatur, et promitto ex parte mea, me omni conatu istis excessibus interdicturum, in quantum potero; etiam Suae Celsitudini referre volui, quod ante sex septimanas, iam unum magistrum vigiliarum cum duobus equitibus de meo regimine unacum salvo passu Suae Celsitudinis ad emendos equos emiserim et hactenus non redivit, nec reperire possum, quonam isti devenerint, obsecro igitur humilissime, Sua Celsitudo dignetur mihi pro gratia ad confinias Siculorum Moldaviam versus eo demandare, an de ipsis aliquid percipi poterit, ero iterum in aliis prout semper fui, et vivo

obsequentissimus, Suae Celsitudinis gratia perfrui prout perseveranter cupiens

Suae Celsitudinis humillimus obligatissimus servus

Medies, 23. Aprilis, anno 1688.

Carolus Maria Lib. Baro de Pace m. p.

b)

A második lapon a válasz fogalmazványa.

Literas Illustrissimae Dominationis Vestrae et oblatam in protectione nostrorum bonorum benevolentiam gratanter excepimus, neque in bono erga nos affectu dubitamus.

Quod attinet negotium emissorum ad equos emendos vigiliarum praefecti et duorum equitum potest fieri, quod sicut alii quam plurimi, ii quoque a nobis salvum passum impetraverint quo tamen abveniunt et ubi commorentque? penitus ignari sumus, si quid de illis habebimus Vestrae Illustrissimae Dominationi ad notitiam dabimus et interea Vestram Illustrissimam Dominationem divinae recommendamus protectioni.

94. Aprilis.

(A M. T. Akadémia birtokában.)

CXXVI.

1688. ápr. 24.

Az oláh rajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Az fényes portára expediált meghitt Ngod böcsületes követje által méltóságos levelét atyafiságos szeretettel vettük, már onnat visszatérvén s ezen által költözvén ugyan ő kglme által is Ngodat levelünkkel, hogy meg ne látogatnók levelünkkel (adatván ezen alkalmatosság) nem mulathattuk, kivánván Istentűl levelünk találja Ngodat szerencsés órában s kedves állapotjában. E mellett az mi az hírek s állapotok dolgát illeti az fényes portárúl, ezen meghitt böcsületes követje által mindeneket bőven megértheti Ngod, Ngodat atyafiságos szeretettel kérjük lévén vagymi oly occurentiái s fönforgó hírei, azokkal minket is tudósétani s részeséteni ne nehezteljen, mi is a szerint azon atyafiságos szeretetnek (tudóséttatva lévén mi is másoktúl) nyomdokit követni el

nem mulatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest die 24. Aprilis. 1688.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli
oláh aláírás.

Külczím: Illustrissimo principi Domino Michaëli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino et Siculorum comiti etc., domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXVII.

1688. ápr. 24.

A fejedelem megbízó levele a Caraffához küldött követek számára.

Nos Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes, quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus, expedivimus ad excellentissimum comitem dominum Antonium a Caraffa syncere nobis dilectos, generalem nostrum, Michaelem Teleki Gregorium et Alexium de Betthlen, Ladislaum Székely de Boros-Jenő, Valentinum Frank, et Christianum Szabó, consiliarios nostros intimos, Nicolaum de Betthlen, Stephanum Apor de Alltorja, item magistros nostros prothonotarios, Petrum Allvinczi de Borberek, ac Joannem Sárosi, de Kis-Sáros, quibus tenore praesentium damus plenam et integram facultatem cum praelaudato excellentissimo domino generale, tractandi, concludendi et omnes, si quae fuerint difficultates complanandi; promittentes nos omnia illa quae a praenominatis legatis nostris conclusa fuerint, rata, firma et accepta habituros et observaturos. In cujus rei testimonium praesentes nostras literas plenipotentiales dandas duximus. Datum in arce nostra Fagaras, die vigesima quarta mensis Aprilis. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apafi, m. p.

(Pecsét.)

Kívül más kézzel: Anno 1688. 24. Aprilis ezzel mentenek a követ urak Caraffa generálhoz.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXVIII.

1688. május 2.

Meghivó a május 10-iki fogarasi országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Spectabiles, generosi, egregii et nobiles, fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram. Interveniálván az hazának olyan kiváltképpen való dolgai, melyek az nemes ország státusi öszvegyűléseket elmúlhatatlanúl kivánják; arra nézve a mellettünk levő becsületes tanácsúri deputátus híveink ő kegyelmek tetszésekből generális országgyűlését kellett kegyelmeteknek promulgáltatnunk. Parancsoljuk azért kegyelmeteknek és hűségteknek kegyelmesen, és igen serio ad 10 praesentis okvetetlen expediálják vármegyéjekből ide fogarasi várunkba becsületes és hiteles atyjokfiait egész plenipotentiával és authoritással. Secus sub poena in generali decreto et articulis regni expressa nec facturi. Datum in arce nostra Fogaras, 2. Maji, anno 1688.

M. Apafi.

Czímzés: »Spectabilibus, generosis, egregiis et nobilibus supremo et vicecomitibus, judicibus vicejudliumque, ceterisque juratis assessoribus ac notariis, toti denique universitati dominorum magnatum et nobilium comitatus Kolozsiensis, fidelibus nobis dilectis.«

(Eredetije Keresztesi Papp Miklósnál.)

CXXIX.

1688. máj. 2.

A delegatió irományai a Caraffától küldött punctumokra.

a)

I. Caraffa generáltúl ő ngától Szebenben proponált 5 punctumokra való voxom. Anno 1688. 3. Maj. Fogaras.

Noha a proponált punctumok olyan nagyok és nehezek, a mineműek ebben a saeculumban, ebben az hazában nem hallattattak, mindazonáltal, mivel az Isten keze, cedendum necessitati.

Hogy azért az hazát ennél is nagyobb és hirtelen egyszersmind elborító árvíz formájú veszedelembe ne ejtsük,

tentálni kell minden tehetséggel, hogy a 3 utolsó punctumok állapotjába, ha mi könnyebbítést nyerhetne ember a két első punctumnak admittálásával. Mindezek penig tali conditione legyenek, hogy Caraffa ő nga tanquam plenipotentiarius Suae Mattis assecuráljon bennünket, de libertatibus omnibus et praesertim conscientiae vel religionis és hogy ő felségétől is usque ad primum Junii azokról solenne diplomát és assecuratiót hozat. Addig penig az homagium praestálás, sőt ha lehetne, a várak assignatiói is, haladjon; avagy ha meglenne is, de ha ő felségétől modo ut supra nem assecuráltatunk, kiváltképpen quod ad libertatem conscientiae: Isten és az világ előtt az az hüt minket ne kötelezzen.

A diploma a Caraffa ő nga emberével, nekünk is emberünk menjen fel.

Bethlen Miklós.

II. 1688. die 3. Maji.

1. Az első punctumra való voxtól ország híre nélkül igen félek; mert egyik monarchától elszakadni és máshoz ragaszkodni, nem privatus embert illet, nem is levén hatalmában egyes embernek a tartományoknak birodalma. Ehezképest egyebet nem mondhatok erre magamról, hanem ha a kételenség vagyon rajtunk, hogy fegyverrel ültek nyakunkra, így a deákok mondásával mentem magamat: Scilicet necessitas frangit legem. Az kinek keze alatt voltunk, ha nem oltalmazott vagy nem oltalmazhatott, az hatalmasabb elkövette akaratját. És ha azt végbevitte, az homagium praestálását is azon hatalommal kivánja, az kételenség viszen arra is bennünket. Azért a két első punctumra így felelek.

3. Az öt erősségekben vigyen-e praesidiumot vagy ne, abból vagyon példa előttünk, mert eddig az hová fegyverét bevitte, kért egyfelől, de másképpen fenyegetődzéssel is megjelentette, hogy véghez viszi szándékát erővel is. Azért, ha nem bizunk, hogy resistálhatunk nekik, avval is, úgy látom, kételenek leszünk, mert azt eddig is elkövette az ország.

4. A táborban való szállás talám magunk oltalmára nézve is szükséges sok külön-különféle hírekhez képest; itt mindazáltal azon kell munkálódni, hogy az országból ki ne vigyen bennünket sok okokra nézve.

5. Az szekéradásra is azon ok kénszerit, mint az feljebb megírt okok. Ezeket mindazáltal a mint lehetne circumscribálni kellene. Ebből azt is kellene várnunk, hogy ne kapdossanak aztán szegénységünk marháján, ezzel is ha kedveket töltjük.

Haller János.

III. Énnékem az fejérvári gyűléskor beadott voxom szerént az tetszett volt, hogy valameddig Egret, Váradot, Temesvárt, Nándor-Fejérvárát az római császár ő felsége fegyvere vissza nem nyeri, addig az portától el nem szakadhatunk. De mivel már Isten ő felsége az mi bűneink érdeme szerént boldogtalan hazánknak fő erősségét az német nemzetnek az kezébe adta s emberi reménség kívül vagyunk: in tantis extremitatibus nincsen mit cselekednünk, hanem az kételenségnek kell engednünk és az mostani propositioira Caraffa urnak expediáltatott méltóságos tanácsi rendeket, itélőmester uraimékat s adjunctussit az követi személyeknek authorálom, megnyugován ő ngok s ő klmek jó conscientiájában és abban is, hogy mentől hasznosabban s szegény hazánknak könyebbségére munkálódhassanak, azon lesznek és ha mikre condescendálnak sub assecuratione diplomatis caesarei kívánják hazánkat assecuráltatni. Fogaras 3. Maji 1688.

Samuel Kálnoki.

IV. Az Caraffa generál ő nga mostani kiadott punctumi végett Szebenbe expediáltatott követ urak és itilőmesterek ő ngok s ő klmek jó lelkek ismeretiben és igaz hazafiúságokban egészben megnyugodva lévén, hogy mind religiónk szabados exercitiumi, kegyelmes uraink méltóságokban való megtartattatások és szabadságunk megmaradása iránt valamit elkövethetnek és végben vihetnek, el nem mulatják; mindazon dolgokról való sub bona fide ő felsége neve alatt emanálandó diplomának kévánásával és impetrálásával végbe vinni: azon egész munkában ő ngokat s ő klmeket authorálom. Datum in arce Fogaras. 3. Maji. 1688.

Nagy Pál.

Még a következő deputátusoknak vannak ugyanezen csomagban rövid és kevésbbé jelentékeny voxai:

Apor István.
Pernyeszi Zsigmond.
Gyulaffi László.
Segesvári Szabó Mihály.
Inczédi Pál.
Kendeffi János.
Kollatovit György.
Thoroczkai Péter.
Thoroczkai Mihály.
Thoroczkai István.
Bánffi Farkas.
Toldalagi András.
Alsó János.
Haranglábi Zsigmond.
Naláczi András.
Lutsch János.
Filstich Mihály brassai bíró és a medgyesi bíró.

(A gr. Teleki nemzetség közös levéltárából.)

b)

1688. máj. 3.

A fejedelem megbízó levele a követek számára.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes, quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus, denuo expedivimus ad excellentissimum comitem dominum Antonium a Caraffa aurei velleris equitem, sacrae caesareae regiaeque majestatis consiliarium, camerarium, cavelleriae generalem, unius regiminis cathaphractorum colonellum, necnon Hungariae et armadae caesareae in Transylvania existentis supremum commendantem syncere nobis dilectos generalem nostrum Michaelem Teleki, Gregorium et Alexium de Bethlen, Ladislaum Székely de Boros Jenő, Valentinum Frank et Christianum Szabó, consiliarios nostros intimos, Nicolaum de Bethlen, Stephanum Apor de Altorja; — item magistros nostros prothonotarium Petrum Alvinczi de Borberek ac Joannem Sárosi de Kis-Sáros. Quibus damus plenam et integram facultatem cum praelaudato excellentissimo domino generale tractandi, concludendi et omnes, si quae fuerint difficultates, complanandi; promittentes nos, omnia illa, quae a praenominatis legatis nostris tractata et conclusa fuerint, rata firma, et accepta habituros et observaturos. In cujus testimonium praesentes nostras literas plenipotentiales dandas duximus. Datum in arce nostra Fogaras, die tertia Mensis Maii. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo etc.

M. Apafi, m. p.
(P. H.)

Kívül más kézzel: 3. Maji. Anno 1688. Fagarasban költ plenipotentiája az introscriptus uraknak és deputatusoknak, mellyel Caraffa generálhoz mentek és tractáltak.

(Eredetije a Teleki fam. lev.-tárjában. 3586.)

c)

1688. máj. 3.

A rendek megbízó levele.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum. Recognoscimus per praesentes. Quandoquidem ad excellentissimum dominum dnum Antonium comitem a Caraffa, aurei velleris equitem sacrae Caesareae, Regiaeque Majestatis consiliarium, camerarium, cavalleriae generalem, unius regiminis cataphractorum colonellum, necnon Hungariae ac armadae Caesareae in Trannia existentis supremum commendantem ex consiliariis intimis ac deputatis celsissimi principis domini, dni nostri clementissimi dominos generalem Michaelem Teleki, Gregorium de Betthlen, Alexium de Betthlen, Ladislaum Székely de Boros Jenő, Valentinum Frank judicem regium ac Christianum Szabó consulem Cibiniensem, item Nicolaum de Betthlen, Stephanum Apor de Altorja, necnon magistros regni prothonotarios Petrum Alvinczi de Borberek ac Joannem Sárosi de Kis-Sáros, fratres nostros pro instituendo ac concludendo super certis et arduis rebus quibusdam tractatu, ex benigna celsissimi principis domini, domini nostri clementissimi annuentia emittere debuerimus. Eosdem bona fide Christiana assecuramus, quicquid cum praelaudato domino generale concluserint, id omnes nos etiam in omnibus punctis, clausulis et articulis accepturos, ratihabituros ac confirmaturos, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in arce Fogaras, die tertia mensis Maji, anno dni millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Hátlapján: Caraffa grálhoz Szebenben ment introscriptusok statusoktól adatott plenipotentiája. Fagaras 3. Maji 1688.

(Eredetije három pecséttel a Teleki levéltárban 3582. sz. a.)

d)

1688. máj. 3.

A Caraffához küldött követek utasításai.

Instructio pro fidelibus syncere nobis dilectis generali nostro Michaeli Teleki,

Gregorio et Alexio de Bethlen, Ladislao Székely de Boros Jenő, Valentino Frank judice regio et Christiano Szabó, consule Cibiniensi, consiliariis nostris intimis, Nicolao de Bethlen, Stephano Apor de Altorja, item magistris nostris prothonotariis Petro Alvinczi de Borberek, Joanne Sárosi de Kis-Sáros et Michaele Filstich, judice Coronensi ad excellentissimum generalem dominum Antonium comitem a Caraffa etc. expeditis legatis nostris data.

Nem kételkedünk semmit az ő kegmek hozzánk való hűségében, sem peniglen igaz tökéletes hazafiúságokban, mindazonáltal akartuk ő kegmeknek az dolgokat az ide alább megírt punctumokban instructiójokban adni.

1. Ha már a státusok három pecsét alatt az assecuratoriát ő kegmeknek megadják, római császárhoz ő felségéhez való devotiónk iránt szükséges nékünk is légyen assecuratiónk. Elsőben: De quatuor religionum receptarum securitate et libero exercicio és az parochiáknak, scholáknak, collegiumoknak és ahoz tartozó proventusoknak intacte szokott állapotjokban való megtartásokról. Második: De principatu tam nostro, quam filii nostri ac futurorum principum hactenus usitata libera electione et canone ac authoritate és hogy azt semmi szín és praetextus alatt nem turbálják. Harmadik: De universis libertatibus et privilegiis regnicolarum cujuscunque status et ordinis ac conditionis sive seculares sive eclesiastici sint.

2. A várakban, városokban és erősségekben maradandó praesidiumok legyenek hitesek a fejedelemnek s az országnak.

3. Felette sok praesidiummal egyik hely is ne terheltessék, és feljebb való számú ne légyen, hanem csak annyi, mint a mennyi a mi praesidiumunk lészen.

4. A váraknak, városoknak és egyéb praesidiált helyeknek szokott jövedelmit, sem azokban levő templomok, scholák, parochiák proventussit, sem penig azon erősségek körűl levő urak, nemesek és akármi renden levő embereknek javokat, jövedelmeket a praesidiariusok semmi szín alatt el ne vegyék, se magoknak ne usurpálják, sem peniglen a közel való szegénységet szolgálattal ne terheljék, se javokban meg ne károsítsák.

5. Az várakban, városokban levő tiszteket az eddig usuált minden authoritásunkban intacte meghadják és tartják, eddig való szokott szállásokban nem turbálják, sőt ratione superioris authoritatis, azoknak kell elsőknek lenni.

6. A véllek együtt praesideáló, vagy refugii causa, vagy másképen oda ment, vagy oda menni akaró ez országbeli akármi állapotbeli rendeket akármi időben bebocsátják, őket jól tractálják és semminemű ellenségnek onnét ki nem adják, se ott lévő semminemű javokban meg nem károsétják.

7. A fiscális várakhoz való minden proventusokat, úgy az aknákat, mindenféle bányákat, harminczadokat, vámokat nem impediálják, hanem azoknak minden ususát fructussát a mi számunkra intacte et inviolabiliter meghagyják.

8. Ez hadakozásnak Isten végit adván, vagy békeség által, vagy fegyverrel az dolgok megcsendesedvén, az erősségekből, városokból, várakból az eddig bévitt, vagy beviendő praesidiumokot kiviszik és a várakat, városokat és erősségeket visszabocsátják és sem mitőlünk, sem szerelmes fiunktól, sem successor fejedelmektől, sem ez hazától semmi úton-módon el nem idegenétik. Azalatt is, azután is peniglen, míg az erősségekben lészen, azokat a mi, szerelmes fiunk, successor fejedelmek és az ország hűségétől el nem szakasztják s ha tractára mégyen a dolog a portával, a mi, szerelmes fiunk személye és az egész Erdély országa in pacificatione inseráltassunk a mi kévánságunk szerint.

9. Ha azon helyekben való tisztviselők közül azalatt valaki decedál, az eddig való szokás szerint mi, szerelmes fiunk, successor fejedelmek, vagy a kiknek eddig illett, mást tehessenek helyekben, és abban semmiképpen magokat ne inmisceálják, se arról való authoritást magoknak ne vindicáljanak.

10. Ha kik az urak, főrendek és nemesek közől a praesidiált helyekből vagy magok kijőni, házoknépeket kivinni s behozni, vagy egyéb javokat kivinni akarnák, valamikor akarják, szabados légyen és abban meg ne háborétsák.

11. Kővárban a felső várban való tétellel legyenek contentusok, az alsó a mi praesidiumunk számára maradván.

12. A keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, kik ő felségének jóakarói, legyen szabad követséget instituálni: az ő felsége előtt érettünk való intercessióért.

13. A Partiumot Erdélytől elszakasztani nem igyekeznek, hanem azt is usque ad suos veros et antiquos limites engedik bírnunk.

14. A várakból, városokból semmiféle munitiókot ki nem vesznek, sem azt nem tékozolják.

15. Quártélyok, pénz és élésbeli exactióval nem terhelnek.

16. Az hamis delatoroknak sem mi ellenünk, sem más híveink ellen hitelt nem adnak.

17. A portai dolgok iránt igyekezzék kegmetek bizonyos conclusumot tenni.

18. Az erdélyi hadaknak insurrectióját, annál inkább ez hazából való kivitelit hogy lehagyja, kegmetek munkálódja, melyekre, nem kételkedünk benne, hogy kegmetek illendő rátiókat fel nem talál.

19. Hallatlan terehviseléssel levén ez haza lakosi ezen az egész télen megterhelve, nem reménlhetjük, hogy a mostan kévánt szekereknek számát suppleálhassuk, munkálódjék azon kegmetek, hogy ennyi sok terehviselésünkkel, adásinkkal, gratificalódásunkkal légyen contentus és abbeli kévánságát remittálja.

20. Az feltett várakban, ha mind nem is, az mit lehet, kegmetek hagyasson le véle, nevezetesen Fagaras vára állapotjában nagy megbántódásunkat, szomoréttatásinkat és bestelenségünket látjuk, ez levén az egy alkalmatosságunk magunk életének sustentatiójára, mivel minden egyéb helyeink elpusztultanak.

21. Az mezőbeli had benhagyásra szükségünket nem látván, azt is kegmetek evitálni igyekezze.

22. Mindezek felett, ha mit az mi méltóságunk és ez haza megmaradására ő kegmek feltalálnak, igaz hazafiúságot és hozzánk való kötelességek szerint elhisszük, szorgalmatoson munkálódni el nem mulatják, melyre mi is ő kegmeknek plena authoritast engedünk.

Mindezekre Isten ő felsége ő kegmeket vezérelje, segélje és hozzánk kévánatos válaszszal hozza meg, kévánjuk.

Datum in arce nostra Fagaras, 3. Maji. a. 1688.

M. Apafi, m. p. (P. H.)

Hátlapján: Caraffa generálhoz Szebenben menetelek, hogy (?) való instructiója az introscriptusoknak.

(Eredetije a Teleki levéltárban 3571. sz. a.)

e)

1688. máj. 3.

Apafi rendelete a görgényi őrséghez.

Michael Apafi dei gratia princeps Tranniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes. Nemzetes nemes vitézlő Berkeszi Kereszturi János uramnak, görgényi várunk kapitányának Lanczai András deáknak porkolábunknak, had-

nagyoknak, zászlótiszteknek, tizedeseknek, egyéb tisztviselő híveinknek és az egész praesidiumnak, akik ez levelünket látják, olvassák, vagy olvasását hallani fogják, fejedelmi kegyelmességünket. Római császár ő felsége parancsolatjából kévánván méltóságos Caraffa generál ő kegme görgényi várunkban is bizonyos conditiók alatt az ő felsége praesidiumát recipiáltatni, becsületes tanácsúr s főrenden levő deputatus híveinknek ő kegmeknek egyező tetszésekből parancsoljuk kegmesen és serio kegmednek s kegmeteknek ezen levelünket praesentáló Naláczi András hívünk az mennyi számuakat fog mondani, az ő felsége vitézi közzől bocsássák bé minden akadályoztatás nélkűl, ezen levelünket hozzánk tartozó kötelességeknek mentségére megtartván, úgy alkalmaztassák magokat, reánk s ez hazára is veszedelmet ne hozzanak. Secus non facturi. Datum in arce nostra Fogaras die tertia mensis Maji anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

M. Apafi, m. p. (P. H.)

Hátlapján: **Urunk ő nga görgényi tiszteinek és praesidiariusainak szóló commissiója az ő felsége praesidiumának a várban való bébocsátásárúl. Fagaras 3. Maji a. 1688.**

(Eredetije pecséttel a Teleki levéltárban. 3619. sz. a.)

CXXX.

1688. máj. 6—10.

A Caraffával folytatott tárgyalások irományai.

a)

1688. máj. 6.

A bizottság jelentése.

Ajánljuk keglmednek köteles szolgálatunkat.

Itt mi formában folytak eddig az dolgok és az várak iránt miben állapodtanak meg, ezek az ő nagoknak írott levélbűl megláthatja, külömben az semmiképen nem lehetett, ha az dolog úgy nem megyen végben, az mint ő nagoknak megírtuk, mi okai nem leszünk az rosz és igen hamar való veszedelmes következésnek; mi formán kell patenst iratni s commissiókat az várakban urunk ő naga méltsgos neve alatt megirattuk, úgy azt is asszonyunk ő naga neve alatt Husztban hogy kell iratni. Istenért kérjük keglmedet, mindennemű gondolkozásokat tegyenek félre és siettessék az megírt patensek, commissiók expediáltatását s a megírt

órára való ide küldését, máskép mi okai nem leszünk semminek is. Keglmetek az ő nagoknak írott levélnek megolvasásánál pedig semmit se késsék, úgy az pátenseknek, commissióknak az innét küldött formában való expediáltatásánál, mert abban csak egy szónak variálásával is akadály leszen. A patenseknek, commissióknak formáit keglmetek levelében includáltuk.

Ugron Ferencz uramat keglmetek siettesse ide jönni az pénzzel, mert itt valóban siettetik az pénzt.

Donát János uram sem jöve el. Isten éltesse keglmedet jó egészségben.

Szeben 6. Maji 1688.

Keglmetek szolgái, attyjokfiai

Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Bethlen Miklós m. p.
Sárosi János m. p.
Teleki Mihály m. p.
Székely László m. p.
Apor István m. p.

Lap szélen: Az párokat keglmetek visszaküldje, Istenért kegltek jól reá vigyázzon, az patensek és commissiók írásában valami változás ne legyen, mert bizony egy nagy megorvosolhatatlan akadály leszen.

Külczím: A mi keglmes urunk ő naga méltsgos udvarában levő tekintetes nagyságos nemzetes tanácsúri és fődeputatus rendeknek közönségesen, jóakaró urainknak kedves atyánkfiainak adja.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. máj. 6.

A bizottság egy második jelentése.

Ajánjuk keglmeteknek köteles szolgálatunkat.

Másik levelünknek megírása után gondolkozván, hogy inkább az expeditiók hamarébb menjenek végben az mi keglmes urunk ő naga mltsgos neve alatt való patenseket commissiókat itt megirattuk, immár csak subscribáltatni kell urunkkal ő nagával s pecsételtetni. Asszonyunk ő naga nevével micsoda patenst kell iratni és micsoda commissiót, azokat párban küldöttük meg, azokat úgy kell szóról szóra leiratni, ha bajt s búsulást nem akarunk magunknak szerzeni. Clavissal is mit kell asszonyunk ő naga neve alatt iratni, azt is leirattuk.

Istenért kérjük keglmeteket, siessenek az patensekkel, commissiókkal és az asszonyunk ő naga neve alatt irandó commissiónak és clavissal való írásának mintáit küldjék vissza. Isten éltesse keglmeteket

Szeben, 6. Maji 1688.

Keglmetek szolgái, attyokfiai

Teleki Mihály m. p.
Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Székely László m. p.
Bethlen Miklós m. p.
Allvinczi Péter m. p.
Sárosi János m. p.

P. S. Nékünk az tetszenék, hogy az kővári fő s viceporkolábot Buczi István és Buczi Benedek uramékat az ott nem maradó praesidiummal úgy a huszti gyalog hadnagyot is azon gyalogokkal, kiknek Husztban nem kell maradni, be kellene hivatni, keglmetek jelentse meg ő nagoknak s ha úgy tetszik ő nagoknak keglmeteknek is, hogy béjöjjenek, patenseket kellene jó formában iratni számokra, melyek mellett bejöhessenek, meg is kellene biztatni őket, hogy idebe fizetések, állapatjok leszen.

Külczím: **A mi keglmes urunk ő naga méltóságos udvarában levő tekéntetes nagos, nemzetes tanácsúri s fődeputatus rendeknek közönségesen, jóakaró urainknak, kedves atyánkfiainak.**

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt 34. köt.)

c)

1688. máj. 9.

A bizottság máj. 9-iki jelentése.

Méltóságos fejedelem, keglmes urunk.

Nagodat, mint keglmes urunkat alázatoson akarók tudósítani, az commissariusok már mind az három várakban való praesidiumok bévitelére ma elindúlnak, hasonlóképpen Brassónak is az várában, az hova is csak annyi gyalog mégyen, az mennyi annak az helynek mekkoraságához kévántatik, azon kül két compania dragony mégyen azoknak kísérésére, útjok penig nem arra lészen Fogaras felé, hanem Szent-Ágota és Kőhalom felé, Nagtok azért ha külömbözőképpen vinnék is az hírt Nagtoknak, hitelt ne adjon. Az mi az egyéb dolgokat illeti keglmes urunk, reméljük Isten kegyelméből hova hamarább magunk is

visszamenve Nagtoknak, mint keglmes urunknak referálhatjuk. Ezek után Isten Nagodat sokáig jó egészségben éltesse.

Szeben, 9. Maji a. 1688.

Nagod alázatos hívei s méltatlan szolgái

Teleki Mihály m. p.
Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Székely László m. p.

Külczím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, keglmes urunknak ő nagának alázatoson írók.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

1688. máj. 9.

Erdély elszakadása a portától.

Declaratio subjectionis ac fidelitatis Transsylvaniae vigore praeinsertarum plenipotentialium (l. XXIX. c.) facta.

Nos Michael Teleki de Szék . . . (egész terjedelmében közölve Szász Sylloge 40. s köv. ll.)

In cujus rei majorem fidem atque firmitatem, et ut notitia istius assecurationis nostrae et recessus a protectione Turcica ad omnem posteritatem transeat, ideo eandem usualibus sigillis Trium Nationum Regni Transsylvaniae corroboravimus. Actum in civitate Cibiniensi die 9-a mensis Maji. Anno D. 1688.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

e)

1688. máj. 9.

A várak átadása ügyében Caraffával kötött szerződés.

(Alvinczy III. kötet 201—3. ll.)

f)

1688. máj. 10.

Caraffa levele a bizottság működéséről.

Celsissime princeps Dne, Dne mihi gratiosissime.

Incolumes deo dante nuperrimis diebus Czebinium appulerunt excellentissimus dnus gralis Teleky una cum adjunctis dnis deputatis sufficienti muniti plenipotentia, cujus vigore omnia negotia ad debitum sunt finem deducta ex unanimi vicissim consensu et satisfactione, ut uberius Celsitudo Vra in reditu oretenus percipere haud dedignabitur, ab attacto excellentissimo dno Teleki, in cujus adventu ad me grato intellexi animo, quaecunque fuerunt ipsius confidentiae concredita a Celsitudine Vra, quae debito respectu, rogo, dignetur esse secura, quod in quibus inservire mihi sese praesentabit occasio, particularissimae meae adscribam fortunae studium et operam meam omni conatu impendere, ut Celsitudo Vra et filius effectibus experiantur obsequiosissimam animi mei propensionem erga Celsitudinem Vram, desiderium autem ardentissimum inserviendi inclyto regno et statibus; quam dum diu ad vota foeliciter exopto, animitus me devoveo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 10. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

LXXXI.

1688. máj. 9.

Picolomini bucsú levelére válasz.

Excellentissime comes, domine observandissime!

Gratissimas nobis Vestrae Excellentiae literas ejusdem secretarius reddidit, voluissemus omnino ipsius magis praesentiam intueri, et praesentialiter magis, quam literaliter venerari. Non est cur a nobis veniam Vestra Excellentia exposcat, quia donec apud nos commorata est, fecit munia laudandi et experientissimi belli ducis. Discedet Vestra Excellentia, sed manebit inter nos grata ejus memoria. Nec dubitamus de constanti Vestrae Excellentiae in nos domumque nostram et universos regni status synceri-

tate, qua nos tam in aula augustissima quam etiam alibi data occasione sit recommendatura! quod uti amanter contendimus, reciproce eandem petimus nostrum animum, quibuslibet nostris complacendi studiis sibi magis devincire non gravetur. Interim Vestrae Excellentiae foelix iter, foelicissimosque rerum successus et nominis incrementum desideramus. Eandemque divinae recommendamus protectioni, permaneantes

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

In arce Fogaras 9. Maji 1688.

Kívül más kézzel: Anno 1688. 9. Maji. Piccolomini generál bucsuzó levelére való válasz.

(A M. N. Múzeum birtokákan. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXII.

1688. máj. 10—jún. 12.

A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

A törvények.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum mensis Mai anni praesentis millesimi sexcentesimi octuagesimi octavi in oppidum. Fogaras ex edicto suae Celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

Az ötszáz szekerek felrendeléséről.

Római császárhoz ő felségéhöz való devotiónkat akarván ez iránt is megmutatni méltóságos generál által lött intimatióra nézve az ő felsége vitézi tábori szükségére rendeltünk kegmes urunk Nagod kegmes consensusából ötszáz társzekereket, mely szekereket vetettünk fel az egész országra az ide alább megírt mód szerént.

Az kapuszámban lévő minden helyek tartozzanak minden két kaputól egy jó szekeret állítani.

Belső-Szolnok vármegyének az hódoltság alatt való részi azokon kívül adjon ... ... cur. nro. 3
Az székelység in genere ... ... cur. nro. 26
Fogaras földe ... ... cur. nro. 8
Marosvásárhely ... ... cur. nro. 4
Vizakna ... ... cur. nro. 3
Abrugbánya ... ... cur. nro. 3
Fejérvár városa ... ... cur. nro. 1
Haczag városa ... ... cur. nro. 1
Udvarhely városa ... ... cur. nro. 1
Illyefalva és Csíkszereda ... ... cur. nro. 1
Kézdi-Vásárhely ... ... cur. nro. 1
Bereczk és Szent-György ... ... cur. nro. 1

Ezen szekereket pediglen kiki úgy készítse, hogy az szekér jó erős, kasos és ernyős légyen, az mellett minden szekér előtt hat-hat ökör légyen alkalmatos járomra való és minden szekér mellett két-két bérest állítsanak, olyanokat, kiket az szekér mellől való elszökéstől ne kellessék félteni.

Ha ki pedig ez rendelésünk szerént az szekereket és ökröket nem állítaná, hanem vagy rossz szekeret küldene, vagy rossz ökröket adna eleiben és az német vitézek az olyan rossz szekér és ökör helyén más jámbor ökreit s szekerét vinnék el, tehát az olyan contumax ember az elvitt ökörért és szekérért tartozzék az károst három annyival contentálni.

Articulus secundus.

Ezen felvetett szekerek mellé commissariusok rendeltetnek, mivel megemlített méltóságos Caraffa generál ő naga olyan igíretet tött, hogy ezen mostan adandó szekereket az nyárnak végén visszaadja, erre nézve kegmes urunk azon megírt szekereknek gondviselésére rendeltünk bizonyos commissariusokat, Nagod kegmes consensussa is accedálván, kik is az szekerekre szorgalmatos gondot viselvén, az főcommissariustól hallgassanak és annak idejében jó gondviseléssel az szekereket igyekezzék visszahozni. Főcommissariusnak rendeltük Dési Széki Márton atyánkfiát, ki is hogy azon tisztinek jobban megfelelhessen, mivel az felvetett szekerek az ötszázat superálják, az kézdivásárhelyiek szekerit és az marosvásárhelyieknek egyik szekerét az két szekeret maga számára elvévén, rakassa meg éléssel az arról lött dispositió szerént.

Utánna való commissariusoknak rendeltük ezeket: Az székelységről Háromszéki Miklós deákot, Fejérvármegyéből Máthé János és Betski János, Küküllő vármegyéből Hosszuaszói Szathmári István, Thordavármegyében Thordán lakó Székely Márton deák, Kolosvármegyében Kolbász János atyánkfiát, ki is minden Doboka és Szolnok vármegyei szekerekre gondviselhet. Az taxás városok szekereinek gondviselését is főcommissarius atyánkfia ezeknek gondviselése alá rendelje.

Articulus tertius.

Az szekerek felhajtására bizonyos emberek rendeltetnek.

Hogy ezen felvetett szekerek keglmes urunk minden fogyatkozás nélkül inkább minden helyekről administráltassanak, azoknak összehajtására keglmes urunk Nagod keglmességéből küldöttük ki az vármegyékre az ide alább megírt személyeket, kik is úgy szorgalmatoskodjanak, hogy ad diem 20. currentis Maji ki ki közülök az reá bizattatott szekereket Fejérvárrá vitesse, külömben ha ki mi fogyatkozást közülök ejt és az szekereket plenarie elé állítani elmulatja és ha mi kára valakinek az miá következik, vagy pedig az helyén valakinek ökrét, szekerét viszik el, az olyan kárt hogy az mostan kiküldött emberünk azon vármegyének tiszteivel együtt, az hol az defectus esik, fizesse meg minden haladék nélkül, végeztük.

Fejérvár megyében az felső járásban küldtük ki az szekerek összveszedésére Béldi Dávid, az alsó járásban Diodi Vas György atyánkfiait;

Küküllővármegyében az vicetisztek mellé Balogh Boldisár atyánkfiát;

Thordában az alsó járásban Toroczkai Mátyás, az felső járásban Bodoni Balás atyánkfiait;

Kolosvármegyében Suki Mihály atyánkfiát;

Dobokában az vicetisztek hajtsák fel;

Belső Szolnokban Olá Mihály az vicetisztekkel, kik közzűl Alsó Mihály az szekereket Fejérvárig hozza el két szolgabíróval;

Hunyad és Zaránd vármegyében pediglen főispán atyánkfia tégyen oly dispositiót, hogy fogyatkozás azután is ne essék. Az universitásról felkelendő szekerekért szebeni királybíró atyánkfia viseltessen oly gondot, hogy ha mi fogyatkozás és kár az miatt esik, ő kegyelme ád számot rólla.

Az taxás városokról, ha mi fogyatkozás esik, annak tisztei búsulnak meg miatta.

Articulus quartus.

Az béresek dolga disponáltatik.

Hogy az szekerek mellé való béres állításnak alkalmatosságával az szegénységen felettébb való exactió ne légyen, rendkívűl való fizetést magoknak ne kívánjanak; fizetéseket intéztük el kegmes urunk az szerént, úgy hogy első hóra egy béresnek többet ne adjanak 8 forintnál, az több következendő holnapokra csak négy-négy forintokat, kezekben pediglen az béreseknek csak két hó pénzt adjanak, az többit főcommissarius atyánkfia kezében, ki is az két hovak eltelvén, fizesse ki nékiek. Élést pediglen minden béresnek adjanak egy-egy köböl lisztet, az mellé szalonnát és sajtot illendőképpen, mivel az generál ő naga czipót is igíre nékik naponként adatni.

Articulus quintus.

Az ő felsége alá s feljáró vitézit öldöklők ellen.

Római császár ő felsége alá s feljáró vitézinek némely helyeken értelmes és gonosz emberek által ölettetéseket értettük kegmes urunk, kiknek gonosz cselekedetek hogy annál inkább refrenáltassék és hogy abból következhető Nagod és az egész ország búsulását inkább elkerűlhessük, végeztük kegmes urunk egész országúl, három nemzetűl, hogy minden helyeken ezen constitutiónk szorgalmatoson meghírdettetvén, promulgáltassék, hogy valaki azon alá s feljáró ő felsége vitézinek öldöklésiben, vagy fosztogatásában elegyíti magát, confirmata rei veritate halállal büntetődik minden kedvezés nélkül, sőt ha szintén gonosz cselekedeti mostan eltitkolódik is, de ha ennek utánna egynéhány esztendővel jő is világosságra cselekedeti, akkoron is szoros büntetésit bizonynyal el nem kerüli s elvészi.

Az kik pedig eddig ezfélét patráltanak, minden helyeknek vicetisztei szorgalmatoson felcirkálván, érdemek szerént büntessék meg sub ammissione honoris et officii minden kedvezés nélkül.

Articulus sextus.

Az szomszéd oláh országokkal való veszekedésnek eltávoztatásáról.

Az elmúlt 1687. esztendőben Radnóton in mense Augusto celebráltatott közönséges gyűlésünkben igírte vala

Nagod fejedelmi kegmességét az moldovaiaknak és havasalföldieknek az határszéliben lett insolentiájoknak megorvoslása felől, mely Nagod fejedelmi keglmességiben (hogy az üdők szorossága mihelt engedi Nagodnak) semmit nem kételkedünk, mindazáltal, hogy azon és több controversiáknak és veszekedésre való alkalmatosságoknak jobb módjával való megorvosoltatása lehessen, szüksígesnek itíltük kegmes urunk, hogy elsőbben is azokat az alkalmatlan dolgokat tolláljuk, melyekből fundamentumoson mindkét részről való veszekedések vagy eddig származtak, vagy ezután származnának, melynek eddig kiváltképpen való oka az moldovai vajdának és egyéb rendeknek is az országból kiviendő pénzen vött jovoknak az országból törvéntelen megtartóztatása, melyet hogy ennek utánna senki cselekedni Nagod fejedelmi híre és consensussa nélkül ne merészeljen cselekedni sub gravi animadversione fienda interdicáltuk és eddig arestáltatott mindennémű bonumoknak felszabadítását végeztük. Másik oka lehetett az veszekedésnek innét az hazából általment tolvajoknak klastromoknak felverése*) és sok jóknak onnan való praedálása, juhoknak és egyéb marháknak tolvajul való elhozása: végeztük azért Nagod kglmes annuentiája is accedálván, hogy minden székeknek, vármegyéknek tisztei valaholott ditiójokban azféle eltolvajlott bonumokat és marhákat tudhatnak és érthetnek lenni, mindenekkel indifferenter akármi rendbéli embereknél találtassanak is, kedvezés nélkül elé hozassák post expirationem praesentis congregationis ad octavum. Valakik pediglen az főtiszteknek admonitiójára ezen végezésünket posthabeálván, az kezeknél lévő égyetmásokat egészen elé nem hozzák, az olyan contumax embereken azon főtiszt atyánkfiai szabadoson duplumot exequáltathassanak, kiknek ha annyi jovok és jószágok nem találtatnék, magokhoz is hozzá nyúlhassanak, kik közűl ha valakiknek valaki patrocinálni comperiáltatnék, azon poenában incurráljon. Hasonlóképpen az kik tudva szándékkal azféle tolvajlott marhákat megvettenek volna, vagy ezután megvennének és ezféle latroknak patrocinálnának, mint orgazdák kedvezés nélkül megbüntettessenek. Ennek utánna pediglen senki Nagod és az egész tanácsi rend consensussa nélkül senkit is az szomszéd országbeliek közzül se személyében, se jovaiban arestálni ne merészeljen.

*) V. ö. a CXXII. szám alatti okirattal.

Articulus septimus.

Kolosvármegyében. Tótfaluban öt rovatalnak defalkálódásáról.

Kolosvármegyében tótfalvi kolosmonostori romano catholica ecclesia jószágának mind elromlott állapotját s mind pedig azon kívül is sovány helyen lévén Kolosvári Páter Pál atyánkfiának arról lött alázatos supplicatiójára, méltó tekéntetben vévén, Nagod keglmes consensussa is accedálván, az eddig azon az possessión nyolcz rovatalban ötöt relaxáltunk, úgy hogy a modo deinceps az eddig felvettetett adókat megadván, plenarie csak három rovatalról adózzanak, az tisztek is rajtok többet ne exigálhassanak, az minthogy azon specificált faluban lévő rovatal közzűl öt rovatalt ezen articulusnak vigorával defalcálunk in posterum.

Articulus octavus.

Az restantia adóknak perceptiójának helyéről.

Mind az kétszáz forintos, mind az 65 forintos adónak perceptiójának helye eddig itt lévén Fogarasban, az mi azon adóbéli restantia még hátravagyon, annak perceptióját Nagod keglmességéből rendeltük, hogy kétszáz forintos adónak perceptori Medgyesen, az hatvanöt forintosnak viszont perceptora Segesváratt percipiálják, az holott is azon helyeknek tisztei azon atyánkfiainak alkalmatos szállást adni, gazdálkodni azon perceptoroknak tartozzanak.

Az restantiákat pediglen minden haladék nélkül minden helyekről éjjel-nappal administrálni siessék és az tisztek is, az kiknek incumbál, siettessék sub ammissione honoris et officii. Noha pediglen azon két rendbéli adóknak administratiójának terminussi régen eltöltek, mégis ex super abundanti, hogy az eddig vakmerőlködők magok menthetetlenek legyenek, adtunk újabb terminust ad diem 21. praesentis, úgy hogy valakik addig az nállok lévő restantiát nem administrálják, minden tovább való kedvezés és haladék nélkül az előbbeni emanáltatott articulusokban specificált poena executióban vétetődik.

Articulus nonus.

Az számvételre exactorok rendeltettenek.

Római császár ő felsége vitézi sustentatiójára felvetett kétszáz forintos adónak és egyéb mindennémű vic-

tuáléknak mindennémű fő- és viceperceptoroktól és statióbéli commissariusoktól való számvételre exactoroknak rendeltük keglmes urunk Nagod keglmes consensussából egyik itílő mester Sárosi János, Dállyai Ferencz és Brassai Grausz András atyánkfiait és azok mellé Sinkai István deákot és Luczai Lászlót rationistáknak, kik is ad diem 28 mensis praesentis Segesvárrá menni tartozzanak és mindenektől minden kedvezés nélkül számot végyenek az kezeken forgott mindennémű victuálékról és pénzről. Minden perceptorok és státiókbéli commissariusok pediglen valakiknek akárminémű victuálé és pénz forgott légyen kezeken, az vármegyékről és székekről oly készülettel compareáljanak, hogy elsőbben mindenik maga vármegyéjében és székiben mind pénz, mind egyéb victuálék dolgát az tisztekkel együtt vegyék oly igazításban, hogy készületlenségek miatt az számvételt ne remorálják. Hasonlóképpen az előttök való fővebb commissariusokkal is ha quietantiájokban mi fogyatkozás idején korán rectificálják, hogy eziránt is az számvételt ne procrastinálják.

Azalatt pediglen az vármegyékben, székekben elmaradt restantiákat akár pénz, akár victuále légyen, kiki közzülök szorgalmatoson felszedje és az számadásra az victuálékért pénzt szedvén fel az búzán küvül úgy jöjjön, hogy azalatt minden restantiákat pénzül az némettel való alkalom szerént administrálják Ugron Ferencz atyánkfia kezében, kinek is elégséges ahoz értő pénzolvasókat tartozzanak az segesváriak adni. Az búzát mindazáltal in natura kell mindenütt megtartani egyéb szükségre. Valakik pedig az rendelt terminusra az számadásra nem compareálnának, vagy pediglen az restantiákat fel nem szednék és arról való dispositió szerént nem administrálnák, eo facto az kik elő nem jönnének, nyakon kötve hozattassanak, az kik pedig noha eljövének, de készületlen, mentest tömlöczben vettessenek az tavalyi radnóti gyűlésben specificált számvételről írt articulus szerént.

Az taxás városok, szász és oláh papok és egyéb minden adózó rendeknek tisztei modo supra specificato jó készülettel az számadásról compareálni sub eadem poena el ne mulassák.

Az mely victuálék pediglen bizonyos székeken, vármegyéken és egyéb helyeken úgy maradtanak el, hogy annak administratiója felől semmi és sehuva való dispositió nem volt, arról is főcommissarius atyánkfiai tégyenek olyan rendelést, hogy mindenféle victuálékért az búzán küvül szerezzenek pénzt az szerént az limitatió szerént, az mint

azokért az németnek fizettünk, mely pénzt is az számadásig administráljanak Ugron Ferencz atyánkfia kezében.

Az székekben, vármegyékben és az adózni szokott helyekben egyébütt is az mi búza restantia maradott, annak perceptori szállítsák az ide alább megírt helyekre, úgy mint Kolos, Doboka, Szolnok, Thordavármegyékről és Beszterczeszékről szállítsák ugyan Beszterczére, Hunyad, Zaránd és Fejérvármegyének alsó járása, Szászváros, Szászsebes, Szeredahely és Szeben székek Medgyesre, az több helyek pediglen szállítsák Segesvárra, az holott is azon városbéliek tartozzanak alkalmatos helyeket adni azon búzának és két polgárt is mindenik helyben annak perceptorának, gondviselőjének állítani, kik is az administratoroknak quietantiát adjanak, magok pedig az búzára úgy viseljenek gondot, hogy annak idejében ratiocinálhassanak.

Az statióban maradt búzát pediglen az kik percipiálták, tartsák jó gondviselés alatt azon helyekben és annak idejében számot is adjanak rólla.

Az exactor atyánkfiainak megírt Segesvár várossa tartozzék illendő szállásadással és tisztességes gazdálkodással lenni.

Articulus decimus.

Az régi restantiákról.

Az elmúlt 1687 esztendőbéli, Marosvásárhelyen lett számvetésből elucescált és liquidált restantiákat és difficultásokat hogy mindennémű adózó rendek ad diem 28 praesentis Ugron Ferencz atyánkfia kezében administrálják, Nagod keglmes consensussából végeztük; valakik pedig administrálni posthabeálnak, ugyanaz tavalyi esztendőben az radnóti gyűlésben az olyanok ellen írt poena kedvezés nélkül exequáltatik.

Articulus undecimus.

Az kik másoknak kölcsönöztek, azoknak contentatiójokról.

Következhető nagyobb gonosznak eltávoztatásáért ez hazán fenforgott szoros contributiókban sokan az haza rendei bizonyos székeknek, vármegyéknek és személyeknek is sub spe futurae restitutionis adták ki pénzeket, búzájokat, borokat, gabonájokat, kik is hogy adósságokat az debitorokon jobb módjával exigálhassák, ezen esztendőbéli februáriusi gyűlésünkben emanáltatott Art. 9. Nagod keglmes tetszéséből töttünk volt végezést az afféle adósságoknak megvétele

felől, mely akkori végezésünket mostan is mindenekben in vigore hagyván, ezen ujjabb articulusunkat Nagod keglmes tetszéséből confirmálni szükségesnek itíltük. És hogy mindennemű creditorok, kik az rajtunk lévő szoros contributióknak alkalmatosságával pénzeket, borokat, búzájokat, gabonájokat kölcsönben kiadták, azon articulusunk vigorával indifferenter minden rendeken megvehessék.

Articulus duodecimus.

Az oláh országok felől való passusokra való szorgalmatos vigyázásról.

Az Oláország felől való passusokra szorgalmatossabb vigyázást, mintsem eddig volt, igen szükségesnek itílvén, keglmes urunk Nagod keglmes consensussából végeztük, hogy mind csiki és háromszéki mindennemű vitézlő lovas és gyalog rendek alkalmaztassák mindenekben magokat az főtisztek ő keglmek generális uram ő kigyelme parancsolatjából léendő dispositióhoz, mindenekben szót fogadván, valamit Nagod keglmességiből kinek-kinek az főtiszt atyánkfiai fognak parancsolni azon székekben: valamely hadnagy szófogadatlankodik, fogják meg, hozzák ki udvarhoz, az közlegények pediglen ne birsággal, hanem pálczával büntettessenek. Ha ki pediglen azon közlegények közzül kétszeri pálczázás után vakmerőlködnének, akasztófával büntettessenek. Hasonlóképpen beszterczei atyánkfiai az ott való passusokra szorgalmatoson gondot viseljenek, vigyázzanak, generális uram dispositiójához tartván magokat. Az vármegyék is hasonlóképpen, melyekről passusok vadnak. Az Oláországokra generális uram ő kigyelme dispositiójából függjenek, az holott is az szófogadatlanokat ő kigyelme modo supra declarato megbüntettethesse. Az tilalmas minden útakat, ösvényeket pediglen, az kiknek incumbál, kötelességek szerént minden helyeken bévágatni el ne mulassák.

Articulus decimus tertius.

Udvarnál continuuskodó székely gyalogokról.

Az Nagod méltóságos udvarában continuuskodó székely gyalogok állapotjáról végeztük keglmes urunk Nagod fejedelmi consensussából, hogy az két esztendőt eltöltvén Nagod méltóságos udvarában, az székely tisztek ő kigyelmek másokat irni helyettek el ne mulassák. Az alatt pediglen magok székekben és házoknál semminemű contributióval ne terhel-

tessenek. Az eddig rajtok forgott teherviselés iránt is pediglen tegyenek főtiszt atyánkfiai ő kigyelmek oly igazítást, hogy az kik közzülök felette terheltettek, vehessenek eddig való terehviselések iránt valami refusiót.

Articulus decimus quartus.

Az máramarosiak passusnak securitásáról.

Nagod méltóságos izenetiből és Apor István atyánkfia panaszából értettük keglmes urunk, hogy az máramarosi passuson az kereskedő emberek az tolvajok sok insolentiája miatt nem járhatnak, mely miatt mind az liber questus közönséges kárunkra, mind pedig az Nagod abból való jövedelme nem kevés fogyatkozására impediálódik és minuálódik, melynek megorvoslására végeztük keglmes urunk, Nagod keglmes consensussa is accedálván, hogy az beszterczei, máramarosi és Szolnok vármegyei fő és vicetisztek az eddig való tolvajkodásokat kikeressék és az tolvajokat érdemek szerént megbüntessék. Az alatt pediglen az kereskedő rendeket egész securitással beszterczei atyánkfiai tartozzanak Máramarosig által késértetni, mikor innen mennek, hasonlóképpen az máramarosiak is, mikor onnan felől jönnek Besztercze felé által késértetni tartozzanak mindaddig, míg az tolvajoknak kikeresésével azon passust bátorságossá tészik, kik is ha ez végezésünk ellen az késérést jó securitással véghez nem vinnék, az mi kárt az miatt az kereskedő rendek vallanak, ők fizetik meg. Az kereskedő rendek is mindazáltal hat- és hetenként ne járjanak, hanem mentől felesebben lehet, egymást összevárják. Az eddig eltolvajlott árujokat pediglen az kereskedőknek tartozzanak az feljebb megírt fő és vicetisztek kikerestetni és ha mit benne kitalálhatnak, azon károsoknak visszaadatni kötelességek szerént.

Articulus decimus quintus.

Az deputatio sustentatiójára való pénzről.

Nagod méltóságos tanácsúri és főrendekből álló deputatus urak atyánkfiai sustentatiójára rendeltünk fel keglmes urunk bizonyos summa pénzt az arról írt registrum szerént, melynek generális perceptorának rendeltük Apor István atyánkfiát, helyének pedig Segesvárat, holott is azon atyánkfiának illendő szállásadással és gazdálkodással legyenek, az reájok vetett summát pediglen minden rendek mához tizenötöd napra semmiképpen el ne mulassák és ott helyben perceptor

atyánkfiai egy hétnél tovább várakozni utánnok ne tartozzanak. Valakik pediglen addig nem administrálják, perceptor atyánkfiai az restantiát kiadván, itílőmester atyánkfiai tartozzanak az olyan contumaxoknak jószágán duplumot exequáltatni mox et de facto kedvezés nélkül.

Articulus decimus sextus.

Az városokban letött ország búzájáról.

Noha keglmes urunk ennek előtte is szoros végezésink voltanak arról, hogy az városokban letött ország búzáját jó gondviselés alatt tartsák, de az mint informáltattunk, némely helyeken az rossz gondviselés miatt azon ország búzája igen megveszett: végeztük azért keglmes urunk, hogy azon városnak tisztei azt az régi megveszett búzát magok szükségekre elköltvén, tegyenek mást helyében, mert ha mi kárt az ország fog vallani, ők fizetik meg.

Conclusio.

Nos itaque etc. Datum in oppido nostro Fogaras anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, duodecima mensis junii, ultima videlicet die congregationis nostrae.

Ladislaus Székely praesidens m. p. (P. H.)

Magister Petrus Allvinczy protonotarius m. p. (P. H.)

Magister Joannes Sárosi protonotarius m. p. (P. H.)

(Eredeti írott példánya a M. T. Akadémia birt.)

b)

1688. jún. 12.

A delegátió ujra szervezése.

Anno 1688. die 12. mensis Junii in generalibus regni comitiis in oppido Fogaras celebratis universi status et ordines trium nationem regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum de et super ordine dnorum deputatorum in posterum fienda et de sustentatione eorundem infrascriptorum talem fecerunt dispositionem.

Az tanács urak közzül:

Haller János uram naga,
Teleki Mihály uram ő keglme,
Naláczi István uram ő keglme,
Bethlen Gergely uram ő keglme,
Bethlen Elek uram ő keglme,
Székely László uram ő keglme,
Bánffi György uram ő naga,
Macskási Boldisár uram ő keglme,
Gyulai Ferencz uram ő keglme.

Az két ítílőmester:

Alvinczi Péter uram ő keglme,
Sárosi János uram ő keglme.

Az tábla bírái közzül:

Keresztessi Sámuel uram ő keglme,
Kemén János uram,
Dániel Mihály uram,
Kendeffi János uram,
Apor István uram,
Naláczi András uram,
Kálnoki Farkas uram,
Ugron Ferencz uram,
Alsó János uram,
Inczédi Pál uram.

Az regalisták közzül:

Bethlen Miklós uram,
Gyulaffi László uram,
Thoroczkai István uram,
Thoroczkai Péter uram,
Bethlen Sámuel uram,
Bánffi Farkas uram,
Bálinthit Sigmond uram,
Kálnoki Sámuel uram,
Lugosi Ferencz uram,
Bánffi Pál uram.
Jósika Gábor uram,
Kemény Boldisár uram,

Tholdalagi András uram,
Pernyeszi Sigmond uram,
Maxai Ferencz uram,
Nagy István uram,
Mikes Pál uram,
Földvári Ferencz uram,
Balogh László uram,
Nagy Pál uram.

Ez feljebb megírt deputatusok sustentatiójára vetettenek pénzt fel ez ide alább megírt személyekre, kik is magok házoknál nyugalomban lehetnek, hanemha az ország kiváltképen való szüksége úgy kivánván, közönséges ország gyűlésében kelletik ő keglmek és mi keglmes urunk ő naga parancsolatjábúl convocáltatni.

Kik is contribuáljanak ez ide alább megírt mód szerint:

Öregebbik Toldalagi János uram ... ... fl. nro 600
Gyerőfi György uram ... ... fl. nro 600
Haranglábi Sigmund uram ... ... fl. nro 300
Kollathovith György uram ... ... fl. nro 600
Bánffi Boldisár uram ... ... fl. nro 600
Rédai István uram ... ... fl. nro 100
Horváth Kozma uram ... ... fl. nro 200
Veselényi Pál uram ... ... fl. nro 400
Serédi Benedek uram ... ... fl. nro 100
Csáki Gábor uram ... ... fl. nro 200
Csáki István uram ... ... fl. nro 100
Haller Sámuel uram ... ... fl. nro 200
Orlai Miklós uram ... ... fl. nro 100
Mikola László uram ... ... fl. nro 600
Barcsai Péter uram ... ... fl. nro 200
Kendeffi Pál uram ... ... fl. nro 100
Daniel Péter uram ... ... fl. nro 100
Almási Bánffi György uram ... ... fl. nro 100
Bánffi Mihály uram ... ... fl. nro 500
Daniel Ferencz uram ... ... fl. nro 100
Thoroczkai Mátyás uram ... ... fi. nro 100
Folti Bálint uram ... ... fl. nro 300
Vitéz Ferencz uram ... ... fl. nro 100
Rácz István uram ... ... fl. nro 50
Barcsai István uram ... ... fl. nro 300
Barcsai Ábrahám uram ... ... fl. nro 100
Torma Christoph uram ... ... fl. nro 100
Szalánczi István uram ... ... fl. nro 200

Kun Miklós uram ... fl. nro 200
Öreg Vas György uram ... fl. nro 100
Iffiú Vas György uram ... fl. nro 150
Balogh Boldisar uram ... fl. nro 100
Kabos Gábor uram ... fl. nro 50
Buda János uram ... fl. nro 200
Maxai Balás uram ... fl. nro 100
Suuki Pál uram ... fl. nro 50
Suki Mihály uram ... fl. nro 50
Iffiú Thoroczkai Péter uram ... fl. nro 100
Harinnai Ferencz uram ... fl. nro 50
Nádudvari István uram ... fl. nro 100
Maurer Mihály uram ... fl. nro 200
Nápolyi Péter uram ... fl. nro 50
Zejk László uram ... fl. nro 100
Boros László uram ... fl. nro 50
Barcsai György uram ... fl. nro 500
Széki István uram ... fl. nro 100
Radák István uram ... fl. nro 50
Bodoni Balás uram ... fl. nro 20
Désfalvy Farkas uram ... fl. nro 100
Balpataki János uram ... fl. nro 200
Donáth János uram ... fl. nro 50
Ajtoni István uram ... fl. nro 50
Thordai Gábor uram ... fl. nro 100
Barcsai Ákos uram ... fl. nro 100

Relictae:

Rhédei Ferenczné asszonyom ... fl. 100
Tholdiné asszonyom ... fl. 200
Lázár Imréné asszonyom ... fl. 100
Kendeffi Miklósné asszonyom az fiával ... fl. 100
Bánffi Christophné asszonyom ... fl. 100
Bethlen Pálné asszonyom ... fl. 100
Sárpatakiné asszonyom ... fl. 50

Egyéb nemesek közzül:

Thordai János uram ... fl. 50
Thorma Miklós uram ... fl. 100
B. Kovács István uram ... fl. 100
V. Kovács István uram ... fl. 50
Görög Miklós uram ... fl. 50
Hegyesi András uram ... fl. 50

Barcsai Pál uram ... fl. 100
Kun Dániel uram ... fl. 100
Puj Gáspár uram ... fl. 100
Cserményi Sigmond uram ... fl. 100
Lukács Mátyás uram ... fl. 100
Nápolyi György uram ... fl. 50
Jó Mihály uram ... fl. 50
Bánházi Pál uram ... fl. 50
Kerekes Péter uram ... fl. 200
Rácz János uram ... fl. 50
Tornya Péter uram ... fl. 100
Farkas Ferencz uram ... fl. 50
Széplaki Márton uram ... fl. 50
Alsó Mihály uram ... fl. 100
Fodor György uram ... fl. 50
Szarka Sigmond uram ... fl. 50
Öreg Kun István uram ... fl. 200
Almási István uram ... fl. 25
Iffiú Pekri Gábor uram ... fl. 100
Fodor Pál uram ... fl. 100
Sebessi Benjamin uram ... fl. 100
Paczkó Péter uram ... fl. 100
Fabján János uram ... fl. 100
Batizi János uram ... fl. 200
Csiszár Miklós uram ... fl. 200
Kolosvári Sámuel uram ... fl. 200
Ecsedi Péter uram ... fl. 100
Küsfaludi Péter uram ... fl. 50
Kövér István uram ... fl. 100
Katonai István uram ... fl. 50
Szathmári Gáspár uram ... fl. 50
Borbereki István uram ... fl. 50
Csula Gáspár uram ... fl. 100

Közönségesen az egész székelység az deputatio sustentatiójára igírt ... fl. 3500
Az egész universitas igírt ... fl. 5000

Az universitas részéről lésznek deputatusok ezek:

Szebeni királybiró vagy polgármester uramék közül edgyik mindenkor,
Szebeni Márkus Dráuth,
Segesvári királybíró,
Medgyesi királybíró,
Brassai edgyik bíró Plekker Bálint,
Beszterczei Szabó Mihály.

Az feljebb megírt summának gralis perceptorának rendeltük Apor István atyánkfiát, az perceptiónak helyének Segesvárat, az holott is azon atyánkfiának illendő szállásadással, gazdálkodással legyenek — mindenek pediglen az reájok vetett summát mához tizenötödnapra beszolgáltatni el ne mulassák, mely administratio után egy hétnél tovább megírt preceptor atyánkfia Segesvárt ne várakozzék, az ki addig administrálja, bene quidem, az ki pedig administrálni posthabeálja, perceptor atyánkfia regestumban kiadván a restantiákat ítílőmester atyánkfiainak, kik is minden kedvezés nélkűl azoknak jószágokon, kik az reájok vetett summát administrálni elmulatják, duplumot exequáltatni kötelességek szerént tartozzanak.

Datum anno, die, locoque supranotatis.

Lecta et extradata per magistrum Petrum Allvinczi et Joannem Sárosi regni protonotarios.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1688. die 13. maji adták be voxokat az mostan fenforgó dolgok iránt ezek:

Az regalisták közül:

Buda János uram.
Bodoni Balás uram.
Almási Bánfi Georgi uram.
Thoroczkai Mátyás uram.
Szalánczi István uram.
Folti Bálint uram.
Béldi Dávid uram.
Ugron Pál uram.
Kendefi Mihály uram.
Radák István uram.
Rácz István uram.
Donát Mátyás uram.
Bernád Ferencz uram.
Bartsai Abrahám uram.
Kun István uram.
Suki Pál uram.
Bethlen Sámuel uram.
Zeyk László uram.
Suki Mihály uram.

Kun Miklós uram.
Dérffalvi Farkas uram.
Szent-Lászlai Sárosi János uram.
Daniel Ferencz uram.
Bánffi Pál uram.
Balogh Boldisár uram.
Toldalagi János uram.
Veselényi Pál uram.
Jósika Gábor uram.
Kálnaki Farkas uram.
Földvári Ferencz uram.
Szikszai György uram.

Az vármegyék közül:

Fejérvármegye.
Küküllővármegye.
Thordavármegye.
Kolosvármegye.
Belső Szolnokvármegye.
Hunyad és Zaránd.
Krasznavármegye.
Közép Szolnok.

Az Universitásról:

Szeben szék.
Brassó.
Segésvár.
Szász Sebes.
Nagy Sink.
Kőhalom.
Ujegyház.
Medgyes.
Beszterczе.
Szászváros.
Szeredahely.

Székelység:

Háromszék.
Udvarhelyszék.
Marosszék.
Csik Gyergyó Kászon.
Aranyosszék.

Taxás városok:

Szék várossa.
Kolosvár várossa.
Udvarhely várossa.
Sepsi Szent György.
Bereczk.
Illyefalva.
Vizakna.
Kézdi-Vásárhely.
Maros-Vásárhely.
Kolos várossa.
Fejérvár várossa.
Csik Szereda.

Relictae viduae:

Bethlen Pálné asszony követe.
Lázár Imréné asszony követe.

d)

1688. máj. 13.

Kérdőpontok a megszálló hadak által elkövetett visszaélések ügyében.

Materia inquisitionis.

Az római császár ő felsége Erdélyben quartélyozó vitézi alkalmatosságokkal, az elmúlt ősztől fogván, lett károsittatások, költségek és pusztittatásokról való kérdések: juramenti formula praemissa.

Tudod-e, nyilván láttad-e szemeddel, vagy más hiteles emberektől hallottad-e bizonyosan.

Az ő felsége vitézi miatt, az elmúlt ősztől fogva, az mitől fogva Erdélyben béjöttenek, az hol, vagy táborostul, vagy zászlóstul, vagy csoportonként, vagy ketten, hárman, fel s alá jártanak az quartélyban szállás előtt és az után is, megkülömböztetvén az dolgokat is.

Vagy quartélyokból kiszéledtenek, és salvagvardiaknak is ki mentenek.

Vagy quartélyokban és szállásokon is, vagy egy vagy más alkalmatossággal és akármi szinek és tekintetek alatt.

Hol, kik, micsoda károkat vallottanak búzájokban, gabonájokban, borokban,barom kosztjokban, öreg és apró marhájokban s egyéb akarmi javokban, sőt épületekben is micsoda pusztításokat szenvedtenek?[1])

Hát egy vagy más alkalmatossággal szép szín alatt erőszakosan titkon és nyilván is, hogy valahol s valakiken valami summa pénzt, buzát, bort, gabonát, füszerszámot, marhát vagy akármit is egyebet vöttenek, vontanak volna, sőt valakinek valami károkat is töttenek volna. Ennekfelette hogy magok mentségére, az megkárosodott emberektől akármi szin alatt recognitiot, testimonialist vettenek légyen némelyek s kítelenítettek is adni az lakosok sok helyeken?

Hát hogy valakiket fenyegettenek, szidtanak, vertenek, vagdaltanak, megfogtanak, vasban vertenek, sőt meg is öltenek volna az haza lakosi, és az ő felsége vitézi közül is? s ha miket efféléket tudsz, láttál, vagy hallottál, voltaképpen mondd és világosíts meg; azt is meg magyarázván, akkik efféléket cselekedtek, az vitézek közül is kik, melyik zászló alatt valók, vagy companiabeliek. Az erdélyi lakosok közül pedig kik, hova valók, és micsoda rendbeli emberek lehettenek, és az olyan patratumok is hol, micsoda városban, faluban, vagy város és falú határán történtenek és cselekedtenek?

Hát magad micsoda huzásokat, vonásokat, károkat és pusztíttatásokat vallottál és szenvedtél, igaz hütöd szerént mondd meg, és ha kik azon magad kárvallásídról bizonyságot tehetnének, nevezd meg azokat is, megvilágosítván azokat is, az kik miatt afféléket szenvedtél, micsoda regiment vagy companiabeliek?

Miolta az ő felsége vitézi az itt levő statiójokban bészállottanak, hány házat tudsz, amelyekben gazdák nem lettek volna, fával, sóval és gyertyával nem gazdálkodhattak volna; sőt az mely házakban gazdák voltak is, mind azok az házok hány számuak lehettenek? sőt mind az az gazda nélkül való s mind pedig az mely házakban gazdák voltanak is, a szállók száma mennyi volt, valósággal mondd meg mind az két részről.

Hát volt-e olyan dolog, hogy az ő felsége vitézi számokra rendelt éléssel kinálták volna az magyar commissariusok az német tiszteket s commissariusokat és ő keglmek nem akarták volna bévenni, sőt most is csak huznák halasz-

[1]) *Oldalt:* Az buzát, gabonát és baromkosztot s marhát számán az pusztításokat pedig becsüként tévén fel.

tanák, az magyar commissariusok kezek alatt készen lévő élésnek bévételit? és az élés bé nem vételinek micsoda okát hallottad, vagy tudod?

Hát mikor az élést bévették az ő felsége vitézi commissariusi s profontmesterei, micsoda módot követtenek el az buzának és zabnak bémérésiben, az bornak, husnak, marháknak, szénának és szalmának bévételében; az borseprőt és boroshordókat visszaadták-é; az marhát és hust mint válogatták, és egyébiránt is eféléken micsoda rendeletben és káros dolgokat tapasztaltál?

Hát azon az élésen kivül, melyet az nemes ország kapuszám után felvetett volt, valamely magyar commissarius, vagy az nemes vármegye vicetisztei parancsolatjaira, valahová valami élést ezen vármegyéből (faluból) adtak és szállítottak-é valahová; sőt magad is azon kivül a mi személy szerént reád háromlott, adtál-e? melyeket sem együtt, sem másutt nem acceptáltanak volna? s ha mit effélét tudsz, láttál, hallottál, vagy magad is cselekedtél, valósággal mondd és világosíts meg, sőt ha kik mások aziránt bizonyságok lehetnének, magyarázd meg s add elő.

Hát az magyar commissariusok az buzának, zabnak, bornak, vágómarhának, szénának és szalmának is bévételében micsoda rendet tartottak; az élés bészolgáltató embereket az magyar commissariusok közül kicsoda becstelenítette, rendkivül kicsoda várakoztatta; az élésnek bévételében valakit kicsoda sanczoltatott, vagy akármi módon kicsoda károsított valakit közülök? Hát hogy valamelyik az magyar commissariusok közül az német vitézek számára rendelt élést, maga vagy mások hasznára fordította volna?

Cibinii 13. Martii. Anno 1688. Per inquisitorum commissarios.

1. Ha kárt vallottál, melyik regimentbeli avagy companiabeli német mia vallottad károdat?

2. Azon kárt mikor vallottad, akkor-e mikor az német tábor béjött, vagy az után hogy quartélyban bészállottak?*)

3. Világosíts meg károdat, a németek beszállása előtt vallottad-e károdat avagy beszállások után, miből és mennyit?

4. Servitzet vel servitust, fát, sót, gyertyát, hány házhoz adtál, szolgáltattál és hány szállód volt, kiadtad-e azoknak a fát, sót és gyertyát?

Hány házhoz nem adtak fát, sót, gyertyát, azon házaknál penig hány szállók voltanak?

---

*) Idegen kéz által betoldva.

5. Erőszakból adtál-e az szállódnak valamit; ha adtál, fán, són és gyertyán kivül, mennyit adtál és az mire ment?

6. Az commissariusoknak, az kik itt Kolosváratt percipiáltak, erogáltak, micsoda vétkes cselekedeteket tudod, az erogatióban és perceptioban, és kivel mit cselekedtek, mit és miért erogáltak és percipiáltak.

7. Erővel testimonialist kitől vött a német valamiről?

8. Mondd meg igazán, hány szekér szénádot hozták el, hány véka buzádot, vagy egyéb gabonádot, mikor, kik és honnan, egyéb károkat is mikor vallottál?

Cum omnibus requisitis.

(A M. N. Múzeum birtokában; Tunyogi gyűjtemény.)

CXXXIII.

1688. máj. 15—30.

A brassaiak lázadása.

a)

1688. máj. 9.

A szebeni biztosok jelentése.

Ajánljuk kglmeteknek szolgálatunkat.

Az mi kegyelmes urunkat ő ngát alázatoson tudósítottuk, az brassai várban menő praesidiumnak megindulása felől, kiknek is utjok az Szászságon lészen Kőhalom felé. Kglmeteket kérjük ha az hireket külömben vinnék is az dolgokat disponálja az szerént. Sőt Fogaras földire küldjön ki bizonyos embereket, hogy az szegénség helyiből ki ne bolduljon.

Kalnaki Samuel uram lévén commissariusok, kglmetek az mi kegyelmes urunk ő nga neve alatt expediáltasson egy patens mandatumot, hogy őket, az hol elfogja vinni alkalmaztassák magokat ahhoz az mint ő kglme fog dispositiot tenni, melyet is kglmetek postán küdjön ő kglme eleiben. Ezek után Isten kglmeteket jó egészségben éltesse.

Szeben 9. Maii 1688.

Kglmetek jóakaró atyjafiai

Teleki Mihály m. p.
Betlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Székely László m. p.

P. S. Háromszékre is kellene egy commissiót iratni, meg ne futamodnának az emberek.

Külczím: **Az mi kegyelmes urunk ő nga mellett lévő deputatus uri és főrendeknek jóakaró atyánkfiainak ő kglmeknek.**

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. máj. 14.

A brassaiak levele a fejedelemhez.

Illustrissime ac celsissime Princeps domine, domine nobis clementissime.

Fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque semper oblationem.

Kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk, nagy megszomorodott szivvel kételeníttetünk Ngodhoz kglmes fejedelmi atyai voltához nagy alázatosan folyamodnunk: minekutána Ngod kegyelmesen nekünk írt commissiójából s mind penig az urak ő Ngok s ő kglmek nekünk dirigált böcsületes leveliből informáltattunk volna, hogy generál Caraffa ő nga kévánsága szerint concludálva legyen bizonyos számú praesidiumnak fellegvárunkban való acceptáltatása, mely conclusumnak is mü egész tanácsúl centum paterekkel együtt, mindenekben teljesen annuálni, engedelmeskedni akarván, de mivel penig lévén közöttünk sokféle esztelen elmével bíró személyek, melyeknek ő balygatalanságok és minden értelem nélkül követő cselekedetek miatt, eziránt való közönséges conclusumban elő nem mehettünk, nem is tudván mit kellessék cselekednünk, mivel minekutána egész tanácsúl centum paterekkel együtt tanácsházunkban, recipiáltatások végett consulálnánk, nem tudván mi okokra nézve az község felzendült állapattal, fegyveres kézzel, hírünk akaratunk ellen, megírt fellegvárunkat hatalmasan occupálván, velünk s sokféle szép admonitióinkkal semmit nem gondolván, mely ellenkező izetlen dolgot eddig is Ngodnak kglmes fejedelmünknek értésére adni el nem mulattunk volna, de tartván mind tőle, hogy meghábarodott igyekezetek csendességre hajolni fog, látván penig mostan hogy általunk, intésink által disturbiumok semmiképpen nem akarának megszünni, sokféle remediümok által kételenítettünk az ecclesiasticus statusnak is tudtára adni, melyek az dolognak ő valóságát megértvén, velünk együtt mind-

járást consentiáltanak, eleget is munkálkodván abban, hogy talám ő általuk fog ezen dolog jó karban állíttatni községünktől, de eziránt is semmiképpen igyekezetünkben elő nem mehettünk, nem is tudván már mit kellessék cselekednünk. Folyamodunk annakokáért Ngodhoz, mint természet szerint való kegyelmes fejedelmünkhez, méltóztassék ily nagy ügyefogyott s utolsó reménségünkre jutott inségünkben kegyelmes fejedelmi assistentiával, tanácslásával succurálni, mivel önnen magunkkal továbbá jót tenni tehetetlenek vagyunk, látván egész városunkkal végső pusztulásra jutandó állapotunkat, hogy ha eziránt Ngod kegyelmes fejedelmi atyai volta nem accedál hozzánk; vagy bár csak két vagy három napig való commoráltatása districtusunkban ezen praesidiumnak perficiáltattassék, tartván mégis attól, Isten segedelmével hogy aziránt való disturbiumok placidis mediis sopiáltatik, mert Isten bizonyságunk, hogy nekünk egész tanácsnak centum patereknek, az reverendum capitulummal és némely czéheknek előjáróinak semmi vétkünk nincsen, mely ártatlanságunk jövendőben is elucescálni fog, mivel mindenekben az nemes ország rendelése conclusuma szerint alkalmaztatni akarván magunkat. In reliquo illustrissimam ac Celsitudinem Vestram quam felicissime vivere et valere desideramus. Corona die 14. Maji. Anno 1688.

Ejusdem illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles fideles perpetuique servitores

Judex senior villicus senatus totusque ordo centum virilis.

Külczím: Illustrissimo ac celsissimo principi domino, domino Michaeli Apafi dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino domino nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

c)

1688. máj. 15.

Az erdélyi rendek Alvinczyhez.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Akarók keglmedet tudósítani, Verder uram itt münékünk jelenté, hogy szebeni királybiró uram izente ide szebeni lovas legény által (az mely lovas legényt ő keglme Brassóban küldött), hogy Caraffa generál ő naga lövőszer-

számokot akar inditani Brassó alá s midőn az levelünköt írnók. Brassóból is jöve levelünk, hogy az községet még egészen le nem csendesíthették, mindazonáltal azon vadnak mind az tanács és az centumpaterek, hogy az motusokot csendesítsék, reménlik is, hogy két-három napok alatt az dolgok megcsendesednek. Kihez képest egész országostól az három nemzetből követeket küldtünk hozzájok, az mü keglmes urunk ő naga maga méltóságos személyében küldte Macskási Boldisár, az vármegyék részéről országostól küldtük Toroczkai Mihály, székelység részéről Kun Miklós, szászság részéről Teceli Mihály atyánkfiait. Keglmed azért az grálnak ő nagának megindulását csendesítse, mivel reménljük Isten után három négy napok alatt az ő naga fáradsága nélkül is őket lecsendesíthetjük. Az urunknak ő nagának útlevelét az brassai tanácsnak in specie keglmednek elküldtük. Isten keglmedet jó egészségben éltesse. Datum in arce Fogaras, ex grali congregatione, die 15. Maji a. 1688.

Keglmed attyafiai

Erdély országának három nemzetből álló minden rendei.

(Egykorú példány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. k.)

d)

1688. máj. 15.

Az erdélyi rendek a brassaiakhoz.

Prudentes ac circumspecti fratres amici et vicini nobis benevoli.

Isten kglmeteket minden jókkal megáldja, szűből kívánjuk!

Holmi alkalmatlanságra czélozó dolgok jövén az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos füleiben, melyet ő nga mi nékünk is országostól kegyelmesen proponáltatott; nagyobb gonosznak eltávoztatására tetszett mind az mi kegyelmes urunknak ő ngának s mind münékünk közönségesen, hogy kglmeteknek ő nga becsületes hiveit s mind peniglen mi egész országostól három nemzetből becsületes atyánkfiait küldenők kglmetekhez. Az mi kglmes urunk ő nga maga méltóságos képiben küldte Macskási Boldisár uramat. Az vármegyék résziről küldtük Toroczkai Mihály, az székelység résziről Kun Miklós, az szászság résziről Draut György atyánkfiait, kiket kglmetek az mü kegyelmes urunk és az ország követeinek ismervén lenni, mindenekben az

mü szónkkal mondandó ő kglmek szavainak adjon hitelt, és minden ez hazára célozó veszedelmeknek reánk hozására okot ne szolgáltasson, magára való végső pusztulás és veszedelem hozásával. Különben ha az mü atyai intésünkkel nem gondolván végső veszedelmét siettetné magára, veszedelmének maga lészen oka. Jó egészségben éltesse Isten kglmeteket. Datum in arce Fogaras ex generali nostra congregatione, die 15 mensis Maji. Anno 1688.

Fratres amici et vicini benevoli universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae partium Hungariae eidem annexarum.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

e)

Maj. 15. 1688.

Memoriale.

Notandum: Akárki megitílheti, az holott az birák, tanácsok, centumpaterek s az czéheknek az elei s az papok jó terminusban vannak, afféle fellázott község, ha hamar nem is, de ugyan megszokott csendesedni, és afféle alkalmatlan emberek rosz cselekedetekért az embereknek az javának s jámborának miképpen kelljen szenvedni, másképen is mikor csendes uton megcsendesíthetik, miért kelljen sok ártatlanoknak veszedelmekkel való megorvosoltatásához nyúlni? midőn már az szebeni conclusumot az nemes ország is ratihabeálta, nem lehet gyanú sem a mi keglmes urunkhoz, sem az nemes országhoz, annálinkább miért kellene egynéhány rosz emberekért mind az mi keglmes urunknak s mind több böcsületes embereknek szenvedni, holott magok is azt írják, két-három napok alatt sopiálódik köztök.

Szóval ezeket beszíli az brassai szolga. Hogy tegnap az egész barczai papok brassai papokkal együtt munkálódták, hogy megcsendesíthessék a fellázadt községet.

Mára az egész bárczai bírákat is behívatták, azokkal is próbálják megcsendesítéseket.

A fellegvárban egy ötvöst praeficiált a fellázadt község.

Azt mondja, hogy az embereknek a rossza s alávalója tumultuálódik.

Én Teleki Mihály ha ugyan a generál ő naga semmiképpen meg nem csendesednék, kérem jószágimat protegálja, szóljon Absolon uramnak ő keglmének, disponálja Balku Pál és Rácz István uramékat is.

f)

A Caraffának írt levél.

Excellentissime comes, dne observandissime.

Ex senatore (qui in diaeta presens est) Cibiniensi intellexi, Excellentiae Vestrae magnam erga Coronenses conomotionem, quare statim meo et statuum regni nomine ad ipsos Coronenses expedivi ablegatos et credo intra tres vel quatuor dies compescantur, quid ab ipsis allatum est, fidelis meus prothonotarius, generosus Petrus Alvinczi, vestrae Excellentiae expositurus est. Rogo Vestram Excellentiam, velit intentioni suae parcere se ad reditum meorum ablegatorum continere.

Hátlapján: Caraffa grál ő nagyságának írt levél páriája.

Külczím: Tekintetes nemzetes Allvinczi Péter uramnak, jóakaró atyánkfiának ő keglmének adassék.

Hátlapján Allvinczi kezével: Udvartól jött az Brassai dolgok iránt, quid faciendum. 16 Maji. hora 12.

(A státusok levele, a memoriale s a Caraffának írt levél másolata az Allvinczi Péternek írt levélbe voltak zárva.

(Az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt)

g)

1688. máj. 17.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps.

Domine gratiosissime etc. litteras Vestrae Celsitudinis summa cum reverentia accepi, benevolam voluntatem, quam inde percepi, lubenter ad nutum sequor, praesertim cum per magnificum dominum Kalnoky intellexerim, quod Vestra Celsitudo legatos Coronam, ut rem ibidem componant, miserit, a quibus de hora ad horam responsum expecto. His me Vestrae Celsitudini humillime commendo manens

Vestrae Celsitudinis humillimus servus
Mariaburgii die 17. Maji 1688.
Georgius Ericus L. Baro ab Egkh.
supremus vigiliarum praefectus m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, dei gratia regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino domino mihi gratiosissimo. Fogaraschinum.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

1688. máj. 19.

A levél másik oldalán a válasz:

Illustrissime Baro, domine honorande!

Litteras Illustritatis Vestrae de data 17. praesentis mensis Maii ad nos expeditas gratanter accepimus. Legati nostri Coronam expediti hesterna die vesperi appulerunt. Denuo mittimus ad eos legatos, qui adhuc tumultuantur; ex superabundanti demandantes, ut inconsultos suos animi motus deponentes tractatibus statuum cum excellentissimo generale domino Antonio a Caraffa conclusis se ipsos accomodent; quod a fidele nostro generoso Samuele Kalnoki uberius intelliget. Proinde Illustritatem Vestram amanter rogamus, quatenus cum praedicto fideli nostro cointelligentiam fovere ne gravetur. Obtinuit generosus Kalnoki commissionem ad districtum de intertenenda Illustritatis Vestrae commenda. Divinae Illustritatem Vestram recommendamus protectioni.

Illustritatis Vestrae ad officia parati.

h)

1688. máj. 17.

A delegatió levele Alvinczyhoz.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Az generál ő naga az úrnak Teleki Mihály uramnak ő keglmének írt leveléből látjuk, hogy Kálnoki Sámuel uram ő nagánál az menetel felől magát annyira megmentette, hogy ímmár ő naga is helyette mást kéván rendelkezni. Mihez képest afféle dolgokban versatus lévén, ennek előtte is Széki Márton uram minékünk tetszenék, hogy arra az szolgálatra elégséges expertus és alkalmatos ember volna, ő naga maga is úgy hisszük megnyugszik véle. Keglmed azért ő nagának ez iránt való tetszésünket proponálja, megmondván, hogy noha rendiben és állapotjában alább való rend Kálnoki uramnál, de abban az szolgálatban semmiben nem lészen alább való, deáksága is jó lévén, urunk ő naga minden expeditióiban is ő keglmét adhibeálván abban az hivatalban. Keglmed megjelentvén lássa, lesz-e ő naga véle contentus, nem-e, különben ugyan mi rendehetünk nagyobb állapotbeli embert, de félő, az szolgálatra nem lesz olyan alkalmatos. Keglmed tudósítását sietséggel elvárjuk. Jó egészségben éltesse Isten keglmedet. Fogaras 17. Maji a. 1688.

Keglmed jóakaró attyafiai az mi kglmes urunk ő naga mellett levő deputatus úri és főrendek.

P. S. Keglmednek nem kellene az dolgokat elfelejteni, mint az hunyadvármegyeit, melyről való leveleket keglmednél hagyván, még válaszunk nem jöve.

Külczím: Tekintetes nemzetes Allvinczi Péter jóakaró atyánkfiának ő keglmének adassék.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

i)

1688. máj. 18.

A delegatió levele Alvinczyhez.

Ajánljuk kglmednek szolgálatunkat.

Caraffa generál ő nga Székely László uramnak írt leveléből értjük, hogy az májusi restantiát az servitussal és az élésbeli restantiákkal együtt még 80 ezer német forintra computálja. Mi peniglen annyival magunkat adósnak lenni nem tudjuk. Mivel májusra be vagyon adva Ren. ft. 46,000. Az szebeni adó is polgármester uramnál R. Fl. 16,000, azt is Ugron uram oda rendelte béadatni. Mostan is visznek fl. R. Nr. 22,000, legalább is így igen sok az májusi pénzben hátra nem lészen, melyet is nem sokára reménljük administrálhatunk, mivel újabban mihelt haza jöttünk mindenfelé az pénzért kiküldtünk. Az servitus dolga felől parancsoltunk mindenfelé, hogy az bőrök és faggyú árát abban administrálják és ha ki nem telik is egészen, azon lészünk, kipótoljuk. Az élésbeli restantiák felől mivel kigyelmedtől semmi tudósítást nem vettünk, semmit benne nem is tudunk, annál inkább disponálni felőle semmit nem is tudtunk. Az generál ő nga írásából conjiciáljuk, hogy 13 ezer német forintra fogta kglmetek számlálni, de ez mivel csak conjectura, semmi bizonyost determinálni nem tudunk.

Kglmed azért ez szerént lett dispositiónkról informálja mind az generált ő ngát, mind Falkenhain uramot. És ha polgármester uram az pénznek szerét nem tészi, semmiképpen kipótolni nem tudjuk, azért kglmed ő kglmének is az dolgot adja ez szerint ő kglme eleiben.

Az servitus megfizetésére, mint feljebb is írtuk, az bőrök és faggyú árát disponáltuk. Melyről commissio is ment mind Keresztesi s mind királybíró uraméknak, mind penig az több helyekbeli commissariusoknak, kglmetek azért

tégyen az szerént ott dispositiót felőle, ha honnét hozzák administrálják sine confusione. Isten kglmedet éltesse jó egészségben.

Fogaras 18. Maji. Anno 1688.

Kglmed jóakaró atyjafiai

Az mi kegyelmes urunk ő nga mellett lévő deputatus úri és főrendek.

P. S. Vajda postája hozott egy levelet, melyet his inclusis elküldtünk, melynek continentiáját kglmed ő ngának az generálnak megjelentheti s ha külömben nem lehet in specie is megmutathatja.

Külczím: Tekintetes nemzetes Alvinci Péter uramnak jóakaró atyánkfiának ő kglmének.

(Eredetije a M. N. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

j)

1688. máj. 19.

A delegatió levele Alvinczyhoz.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Az brassaiakhoz expediált követeink megérkezvén, tetszett, hogy magok bemenjenek az generálhoz ő nagához, hogy ő naga az dolgokat magoktól jobban kitanulhassa, kik is megindulván, sietnek bemenni, azalatt keglmed az generálnak ő nagának jelentse meg. Kálnoki uram felől való írását keglmednek látjuk, úgy vesszük eszünkben, hogy keglmed kételkedett arról való nekünk írásában az generálnak, azért az generál ő naga levelének pariáját keglmednek elküldtük, az mely levelet az urnak generális uramnak írt volt ő naga. Mi az ő keglme megváltoztatását meg sem gondol(tuk) volna, ha ezt az írást nem láttuk volna. Nekünk mindegy, akármelyik menjen ő keglmek közül, sőt hagyjuk az generál ő naga akaratjára, az melyiket ő naga akarja. Isten keglmedet éltesse jó egészségben.

Fogaras, 19 Maji 1688.

Keglmed jóakaró attyafiai

Az mi keglmes urunk ő naga mellett levő deputatus úri és főrendek.

Külczím: Tekintetes nemzetes Allvinczi Pérer uramnak jóakaró atyánkfiának ő keglmének.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

k)

1688. máj. 19.

A fejedelem levele Brassó városához.

Michael Apafi dei gratia princeps, Tranniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Prudentes et circumspecti, fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram. Hűségtekhez expediáltatott becsületes követ híveink megérkezvén, megértettük ő keglmek által hgtek ellenünk és ez haza ellen való kemény engedetlenségét, melyen nem kevéssé csudálkozunk, hgteket azért mégis természeti velünk született keglmességünkből ex superabundanti intjük, sőt poroncsoljuk keglmesen és igen serio, elkezdett vakmerőségektől supersedeáljanak és meggondolván abból mind magokra, feleségekre, gyermekekre és közöttök sok ártatlan lelkekre és közönségesen ez hazára következhető végső nagy romlást s veszedelmet, alkalmaztassák magokat az nemes ország velünk megedgyezett dispositiójához, valakik az eddig közöttök fenn lévő tumultusnak indítói s részesi voltanak, mind méltóságos nevünk alatt, mind peniglen az nemes ország három nationális pecséti alatt perpetua amnistiájokról s gratiájokról keglmes assecuratoriáinkat küldöttük, egyébiránt ha ugyancsak abban mennek el mind Isten s mind világ előtt szomorú veszedelmeknek magok lesznek okai; melyeknek eltávoztatására mégis természeti keglmességünktől viseltetvén mind mi s mind az nemes ország újjabban is becsületes követ híveinket tekintetes nemzetes rátóti Gyulafi László és tekintetes nemzetes Kálnoki Sámuel híveinket küldöttük az vélek való tractára; keglmesen és serió parancsoljuk hgteknek, ő keglmeket lássa becsülettel és hozzánk ne bocsássa szomorú orczával, secus non facturi. Datum in arce nra Fogaras 19. Maji a. 1688.

M. Apafi, m. p.

Lap alján: Brassó városának etc.

Hátlapján: a. 1688, 19. Maji. Brassaiaknak szóló commissió párja, melylyel Gyulafi László uram ő naga és Kálnoki uram bémentenek tractára. Amnistiával etc.

(Egykorú péld. az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 34. k.)

l)

1688. máj. 19.

A rendek levele a brassaiakhoz.

Prudentes ac circumspecti fratres amici et vicini benevoli officiorum nostrorum commendatione praemissa.

Isten kglmeteket minden jókkal megáldja, kévánjuk.

Kegyelmetekhez expediáltatott kglmes urunk ő nga, és az statusok követei megérkezvén, megértettük ő kglmek által kglmetek fejedelmünk és az haza ellen való kemény engedetlenségit, melyen nem kevéssé csudálkozunk. Kglmeteket azért mégis ex superabundanti atyafiságoson intjük, elkezdett vakmerőségektől supersedeáljanak és meggondolván, abból mind magokra, feleségekre, gyermekekre és közöttök sok ártatlan lelkekre, és közönségesen ez hazára következhető végső nagy romlást s veszedelmet, alkalmaztassák magokat, a mi kglmes urunk ő nga velünk megegyezett dispositiójához. Valakik az eddig közöttök fenn lévő tumultusnak indítói s részesi voltanak, mind az mi kglmes urunk ő nga méltóságos neve alatt, mind peniglen az mi három nationális pecsétünk alatt perpetua amnistiájokról s gratiájokról assecuratoriákat küldöttünk, egyébiránt ha ugyan csak abban mennek el, mind Isten s mind világ előtt szomorú veszedelmeknek magok lesznek okai. Melyeknek eltávoztatására mind az mi kglmes urunk ő nga s mind mi, mégis becsületes követ atyánkfiait küldöttük az vélek való tractára, kiket is az mi személyünket repraesentáló követeinknek ismervén lenni, szavainak mindenekben hitelt adjon és kívánságunk szerént való válaszszal bocsásson vissza. Éltesse és vezérelje Isten kglmeteket hazánk és magok megmaradására. Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

Prudentum ac circumspectarum dominationum Vestrarum fratres amici et vicini benevoli ad officia parati:

Universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum.

Kívül, más kézzel: Anno 1688. 19. Maji. Brassaiaknak írt levelének párja.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

m)

1688. máj. 19.

A Telekinek adott assecuratió.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit universis. Quod nos generalem nostrum Michaelem Teleki ablegatum ad excellentissimum dominum, dominum Antonium comitem a Caraffa ad tractanda et componenda negotia praesentium regni difficultatuum imo tam a nobis, quam a principissa contorali nostra carissima et a regni statibus invito ad subeundam legationem impulsus. Eundem praefatum generalem nostrum tenore praesentium assecuratum esse volumus, nos ea omnia quaecunque pro necessitate praesentium rerum, per eundem acta et conclusa fuerint, rata et accepta habebimus, dantes atque concedentes eidem sufficientem plenipotentiam agendi tractandi et concludendi. Imo ad futura etiam tempora eundem assecuramus et quietum reffere volumus, quod ea omnia quaecunque per ipsum acta, facta et conclusa fuerint, pro nostris actis et conclusis habituri erimus, nihil eidem neque posteris ipsius quicquam criminis imputantes, uti pro eisdem, neque ipsum neque posteros ipsius, neque nos vel successores nostri, neque status regni, vel successores eorundem damnificabimus, vel damnificare calumniare promittemus assecurantes sub verbo nostro principali. In cuius firmitatem literas nostras praesentes extradendas duximus et concedendas. Datum in arce nostra Fogaras die 19. Maii. Anno 1688.

Apafi, m. p.

(P. H.)

Kívül: Anno 1688. 19. Maii. Az úr Teleki uram ezzel az assecuratióval ment Szebenbe urunk ő nga neve alatt.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

Jegyzet. Egy más eredeti példány megvan a Teleki család levéltárában.

n)

1688. máj. 19.

A rendek assecuratoriája.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae, et partium Hungariae annexarum. Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit

universis, quod nos generalem dominum Michaelem Teleki, ad excellentissimum dominum dominum Antonium comitem a Caraffa, ad tractanda et componenda negotia, praesentium regni difficultatum eundem praefatum dominum generalem tenore praesentium assecuratum esse volumus, nos ea omnia, quaecunque pro necessitate rerum praesentium, per eundem acta, et conclusa fuerint, rata et accepta habebimus, dantes atque concedentes eidem sufficientem plenipotentiam agendi, tractandi, et concludendi. In cuius rei firmitatem, literas nostras praesentes, sigillorum trium nationum regni Transylvaniae, et partium Hungariae eidem annexarum munimint roboratas extradandas duximus et concedendas. Datum in arce Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

(A három nemzet pecsétjei.)

Kívül, más kézzel: Fogaras 19. Maji. Anno 1688. Generális uram nevére, midőn Caraffa generálhoz ment Szebenben a statusok neve alatt költ plenipotentialis.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tárjában.)

o)

1688. máj. 19.

A Telekinek adott utasítás.

Instructio pro generale nostro Michaele Teleki de Szék, consiliario nostro intimo, comitatuum Albensis Transylvaniae, Thordensis, et Maramarus comite, sedium Siculicalium Csik Gyirgjo, et Kászon, item arcium nostrarum Huszt et Kővár capitaneo, ac decimarum fiscalium arendatore, ubique supremo.

Az mostani édes hazánk fennforgó szükséges dolgai úgy kívánván, hogy ő kglmét méltóságos Caraffa generálhoz ő kglméhez expediálnók, az nemes ország statussinak velünk megegyezett tetszésekből Szebenben. Sok szóval ő kglmét instruálnunk az mint nem is lehet (az ott való dolgok mutatván meg, az fennforgó dolgoknak folytatását) úgy szükségesnek sem itíljük; melyre nézve mi az nemes ország statusival ő kglménék hozzánk való igaz hűségében és a nemes országhoz való hazafiúságában tökéletesen megnyugodt elmével lévén, valamire a szegíny hazának mostani felháborodott és szintén veszedelmére czélozó gonosza elháritásában való orvoslásra a dolgok bocsátják ő kglmét, igaz synceritására s discretiójára bizzuk, kivánván Isten ő kglme utját

szerencséssé tévén, dolgait boldogítsa s hozzánk örvendetes állapotban jó hírrel hozza.

Data in arce nostra Fogaras. 19. Maji Anno 1688.

(P. H.) Apafi, m. p.

Kívül, más kézzel: Generális uram ő kglme instructiója Szebenbe Caraffa generálhoz menvén 19. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki család levéltárában.)

p)

1688. május 19.

A fejedelem által adott amnestia.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.

Damus pro memoria per praesentes, hogy mi eleitől fogván, természeti velünk született kglmességünktől viseltetvén, az kik méltó büntetésre érdemesek löttenek volna is, fejedelmi kegyelmességünkkel kívántuk inkább éltetni, hogysem mint az igazságnak kemény rendit rajtok elkövettük volna. Azok között nem tekintvén mostan is azt, hogy brassai városunkban, az nemes országnak három nemzetből álló statusinak velünk való megegyezésének magokat sokan vakmerőképpen opponálták, magoknak egész városastól, és ez hazának is tumultus szerzésekkel szomorú veszedelmét s változását siettetik: assecuráljuk mind azokat per praesentes sub verbo nostro principali, valakik azon brassai városunkban indított tumultusnak szerzői és részesi, csak supersedeáljanak s az nemes országtól elejekben adatott módhoz alkalmaztassák magokat, és igaz hűségeket hozzánk kövessék, sem közönségesen, sem személy szerint, sem törvény szerint, sem törvény útján kívül bántódások és javokban való megkárosíttatások tőlünk és az nemes országtól nem lészen, sőt mindeneknek generális amnistia s gratia adatik, amint hogy adunk is ez levelünk által, melynek bizonyságára adtuk ezen kezünk írása s pecsétünk alatt költ levelünköt. Datum in arce nostra Fogaras die decima nova mensis Maji. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apafi, m. p. (P. H.)

Kívül, más kézzel: Urunk ő nga brassaiaknak adta amnestialis és grationalis levele. Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tárjában.)

q)

1688. máj. 19.

A rendek által adott amnestia.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum; damus pro memoria per praesentes: Hogy ez nemes haza eleitől fogván atyai kegyelmességétűl viseltetvén, az kik méltó büntetésre érdemesek löttenek volna is, azokat atyai kegyelmességével kívánta inkább éltetni, hogysem mint az igazságnak kemény rendit rajtok elkövetni. Azok között azmint hogy a mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos fejedelmünk, úgy mi is nem tekintvén mostan is azt, hogy brassai városbéli atyánkfiai az mi kegyelmes urunknak ő ngának és nékünk az nemes országnak három nemzetből álló státusinak megegyezésének, magokat sokan vakmerőképpen opponálták, magoknak egész városostul, és ez hazának is tumultus szerzésekkel, szomorú veszedelmét s változását siettetik: assecuráljuk mindazokat per praesentes, az mi kegyelmes urunk ő nga assecurationalis és specialis grationalis méltóságos levelének tenora szerint valakik, azon Brassó városában indított tumultusoknak szerzői és részesi, csak supersedeáljanak, és az mi kglmes urunktól s tőlünk elejekben adatott módhoz alkalmaztassák magokat, és igaz hűségeket s hazafiúságokot ő ngához és hozzánk kövessék, sem közönségesen, sem személy, sem törvény szerint, sem törvény útján kívül bántódások és javokban való károsíttatások, az mi kegyelmes urunktól ő ngától, sem tőlünk nem lészen, sőt mindeneknek generális amnistia s gratia adatik, azmint hogy adjuk is ezen három natiobéli pecsétünk alatt költ levelünkben. Datum in generali congregatione nostra in arce Fogaras die decima nona mensis Maji. Anno domini millesimo, sexcentesimo, octuagesimo octavo.

In generali congregatione dominorum regnicolarum extradata per magistrum Joannem Sarosi celsissimi principis per regnum Transylvaniae prothonotarium, m. p.

A lap alján: Brassaiak amnistiája.

Kívül, más kézzel: Statusok amnistiája a brassaiaknak. Fog. 19. Maji. 1688.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tárjában.)

r)

1688. máj. 19.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine gratiosissime.

Celsitudo Vestra recenti tenebit memoria: quid inter eandem et status regni conclusum fuerit, ratione receptionis praesidii sacratissimi imperatoris domini domini mei clementissimi in arcem Coronensem. Hunc populus ille nefaria temeritate correptus tumualtuatur seseque opponit conclusionibus. Praemitto excellentissimum dominum generalem Veteranyi cum regiminibus caesareis, ipse sine mora subsequar, ut experiamur, quid poterunt. Interim si aliqui ex regnicolis interessati fuerint in hac rebellione, qui fortassis illorum proterviam clandestinis fovent et sustinent consiliis, assecuro Celsitudinem Vestram, quod contumaciae luent poenas, sicuti merebuntur. Interim Celsitudinem Vestram felicissime valere desidero. Maneoque ejusdem.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus.

Datum Cibinii 19. Maji 1688.

Antonius Comes Caraffa.

Külczím: Celsissimo domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino-nec non comiti Siculorum domino mihi gratiosissimo

Fogaras.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

s)

1688. máj. 19.

Caraffa levele Telekihez.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Praevideam temeritatem Coronensium, ideoque propositum mihi erat emittere aliquot regimina cum tormentis ad cohibendam earundem malitiam, sed Excellentia Vestra cum reliquis dominis deputatis institit, ne hoc facerem praetendendo bonam spem, quod se se accommodabunt. Nunc vero dum contrarietatem non sine maxima displicentia intelligo, debui praemittere excellentissimum dominum generalem Veteranyi cum certis regiminibus cesareis. Ipse etiam subsecuturus ut videam quid audebant. Quod si autem aliqui

complices illorum rebellionis ex statibus regni comperti fuerint, credat mihi Excellentia Vestra statuam exemplum, ut alii fiant cautiores. De coetero Excellentiam Vestram bene valere desidero. Datum Cibinii 19. Maji 1688.

Excellentiae Vestrae amicus servire paratissimus.

Antonius Comes Caraffa, m. p.

P. S. Doleo summopere de ista contumaci oppositione, una civitas audet recalcitrare armis Suae Majestatis, principi et toti regno; Excellentia Vestra cogitet, quae judicia exinde sint secutura. Omnes dicent esse in hoc negotio magnates aliquos regni interessatos, qui Coronenses ad hunc tumultum concitarunt.

Külczím: Excellentissimo domino domino Michaeli Teleki de Szék celsissimi Transylvaniae principis intimo consiliario exercitus Transylvanici generali etc. domino mihi colendissimo

Fogaras.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

t)

1688. máj. 19.

Caraffa levele Telekihez.

Excellentissime domine mihi colendissime. Ad coërcendam Coronensium insolentiam, qui et armis caesareis et principi atque regno contumaciter sese opponere non reformidarunt, praemitto excellentissimum dominum generalem Veteranyi, cui si semet etiam Excellentia Vra ex parte celsissimi principis cum aliis deputatis, si ita visum fuerit, conjungerit, forsitan non esset inutile et faceret hoc in passu Excellentia Vra resolutioni suae satis, quam nuper judici Coronensi in mea praesentia proposuit. Insuper si rebus ibidem transactis et compositis aliquod exemplum de refractariis et perduellibus *(így)* statuendum esset, in terrorem et documentum aliorum, remittetur arbitrio celsissimi principis, qui seditiosos et immitigatos secundum merita eorundem ex justitia et aequitate punire non intermittat, nolo enim privilegia regni praejudicare. Fateor, quod dolenter sentiam istum casum et timeo, ne majores sint interessati, quorum ductum et consilia Corenses sequuntur in suam perniciem. Quantum ad commissarium, qui ordinabitur ad provisionem et curam currum rogo, ut huc

mittatur sine mora, volo enim ipse cum eodem colloqui. His Excellentiam Vram bene valere desidero.

Datum Cibinii 19. Maji a. 1688.

Excellentiae Vrae amicus servire paratissimus

C. Antonius Caraffa m. p.

Külczim: Excellmo domino Michaeli Teleki de Szék celsissimi principis Tranniae consiliario intimo, exercitus regni generali, comitatuum Albensis et Torda etc. suppremo comiti etc. dno amico colendissimo.

Hátlapján Teleki kezével: Kende uram, a világi sz. sz. székelyek, lovashadak, gyalogosok, ha Caraffa uram és Veterani egyik . . . . Fogaras mellett elmenne secrete az ország gyűléséig . . . . csak . . . . . Absolon, Kálnoki . . . . . .

Más kézzel: Páterral is arrafelé inkább megegyezhet Veteráni uram.

(Eredetije a Teleki levéltárban. 3772. sz.)

u)

1688. május 20.

A biztosok levele Telekihez.

Ajánljuk uram kglmednek köteles szolgálatunkat.

Az Olt vizéről kglmed nekünk irt levelét ez órában vettük, az Echnek irt levelet most mentest megküldjük, abban semmi késedelem nem lészen, mivel póstán küldjük. Nekünk ugy tetszett, hogy Kálnaki Farkas uramat ő kglmét ugyan most mentest ujalag expediáljuk az brassaiakhoz és ő kglme által declaraljuk, hogy az hadak már elindultak ellenek, intvén őket, hogy az ő felsége praesidiumát várokban bébocsássák, protestalván mind Isten s mind ez világ előtt, hogy az ország s mind az magok veszedelmének ők magok lesznek az okai. Mi uram az kglmed estveli levelire kglmednek Szilágyi nevű étekfogó által választ irván, meghattuk estvére kglmedhez bémenjen, azon levelünkben bőven tudósítottuk mindenekről kglmedet. Az mint kglmed irja, bárcsak Veterani general menetelivel lenne az general contentus, kglmed uram ne gondolkodjék, mert itt semmi rendeletlen költözödés nem lészen. Mi uram most sem menthetjük egyébbel magunkat, hogy az brassaiak tumultuálódására adtunk volna okot, hanem az mint ma is megirtuk kglmednek. Az titkokat vizsgáló Isten

látja, ha mi okot adtunk és biztattuk őket, hogy azok az goromba emberek tumultuálódjanak, melyet kglmed maga is jól tud. De az mi vádlásunkat mind az innét való hamis informatióknak tulajdonítjuk. És ha az general ő nga az tökéletlen informatióknak hitelt ád, az ugyan meglehet, de az sok tökéletlen informatióknak soha vége nem lészen és igy syncera cointelligentia sem lehet az dologban, ha az hamisság praevaleal az igazságon.

Veterany generalnak urunk ő nga választ iratott, az mint ő nga ma is kglmednek megirta, azon formán ő nga azt iratta Veterany uramnak, hogy kglmed által ő nga azokat az vinczi karókat elégette, mely levélnek pariáját kglmednek elküldtük.

Mi uram most kglmednek egyebet nem tudunk irni. Nem vagyunk oly észnélkül való emberek, hogy még egy hete is alig vagyon, ő felségének assecuratoriát adtunk és ez mellett az ország annyi végházait kézben adtuk s azzal az alábbvaló helyen való kapdosással mocskolnók magunkat és az veszedelmet mind magunkra, urunkra, hazánkra ily bolondúl hoznók. De ha ő nga előtt hitelünk nincsen, nem tehetünk róla, külömben lelkünk ismerete tiszta. Olyan hír jött ide, hogy az birót az várból lebocsátották volna. Igy van-e, nincs-e bizonyosan nem tudjuk. Jó egészségben éltesse Isten kglmedet.

Fogaras, 20. Maji 1688.

Kglmed jóakaró szolgái

Bethlen Elek, m. p. Betlen Gergely m. p.
Bánffi György, m. p. Székely László m. p.
Naláczi István, m. p. Gyulai Ferencz m. p.

Külczím: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (cum titulis et honore) etc. Bizodalmas jóakaró urunknak ő kglmének.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

v)

1688. máj. 20.

A rendek levele Brassóhoz.

Prudentes et circumspecti domini amici et fratres benevoli, salutem et officiorum nostrorum commendationem!

Noha tegnap is az mi kegyelmes urunkkal ő ngával együtt becsületes atyánkfiait tekintetes, nagyságos, nemzetes Gyulafi László s Kálnoki Sámuel uramékat expediáltuk

kglmetekhez, mindazonáltal újabban értvén méltóságos Caraffa generalnak ő ngának kglmetek ellen való nagy commotióját és az hadakkal való megindulását, ex superabundanti küldtük kglmetekhez nemzetes Kálnoki Farkas atyánkfiát ő kglmét, intimálván és kérvén kglmeteket atyafiságosan, nevünkkel mondandó ő kglme szavainak hitelt adván, alkalmaztassák úgy magokat, hogy törvényes uton is életek, privilegiumok, és minden javak elvesztését elkerülhessék és magokra, városokra, districtusokra és az egész hazára veszedelmet ne hozzanak. Ha kglmetek mindennyi sok atyafiságos intéseink után is engedetlenkedni fog, Isten s ez világ előtt protestálunk, végső romlásoknak s veszedelmeknek magok lesznek okai. Easdem Dominationes Vestras benevalere desiderantes. Datum Fogarassini, 20. Maji. Anno 1688.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum fratres et amici ad officia paratissimi

Universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum.

Külczím: Prudentibus et circumspectis dominis, judici primario, juratis senatoribus ac notariis, toti item universitati centum virorum ac incolarum et inhabitatorum civitatis Brasso. Dominis fratribus et amicis nobis benevolis.

Ugyanott, más kézzel: Az ő felsége praesidiumának bévételiről. Fogaras, 20. Maji 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

x)

1688. máj. 20.

A fejedelem levele a brassaiakhoz.

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus, et Siculorum comes etc.

Prudens et circumspecti fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram! Noha tegnap is expediáltuk hűségtekhez becsületes követ hiveinket tekintetes ngos nemzetes Gyulaffi László, Kálnoki Sámuel uramékat; mindazáltal ujobban értvén méltóságos Caraffa generálnak ő kglmének hűségtek ellen való nagy commotióját, indulását, ex superabundanti küldtük hüségtekhez nemzetes Kálnaki Farkas hívünket ő kglmét; intimálván és parancsolván hűségteknek

kegyelmesen, nevünkkel mondandó szavainak teljes hitelt adván, alkalmaztassák úgy magokat sub poena perpetuae notae infidelitatis, id est ammissione capitis, privilegiorum, et omnium bonorum, hogy magokra, városokra, districtusokra és az egész hazára veszedelmet ne hozzanak. Ha hűségtek mindennyi sok kegyelmes intésink után is engedetlenkednek, Isten s ez világ előtt protestálunk, végső romlásoknak s veszedelmeknek magok lésznek okai. Eisdem de reliquo sic facturis gratiose propensi manemus. Datum in arce nostra Fogaras, 20. Maji 1688.

Apafi m. p.

A lap alján: Brassó.

Külczím: Prudentibus et circumspectis judici primario, juratis senatoribus ac notariis, toti item universitati centum virorum, ac incolarum et inhabitatorum civitatis nostrae Brasso etc. fidelibus nobis dilectis.

Ugyanott, más kézzel: Az ő felsége praesidiumának bévitele, sub amissione privilegiorum et nota infidelitatis parancsoltatik. Fogaras. 20. Maji. Anno. 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

y)

1688. máj. 21.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Domine gratiosissime etc. Literas Celsitudinis Vestrae de dato 19. Maji summo cum respectu accepi, ex quibus intellexi alios legatos iterum Coronam ad compescendos adhuc ibidem tumultuantes animos vestram Celsitudinem misisse, de quibus autem hactenus nihil percepi; magnificus dnus Kálnoky ex superabundantia heri per hujus loci parochum literas illuc misit, ut mandato Celsitudinis Vestrae satisfaciant, ad quas ego responsionem germanice, sicuti ex copia in latinum versa gratiose percipere placebit, obtinui; magnificus dominus Julaffi hodie hic advenit, qui secundum suas commissiones omnia dirigit, pro gratiosa providentia pro me et meis militibus facta, humillimas ago gratias et me ulterius recommendo in favorem Celsitudinis Vestrae permanens.

Celsissimi Principis servus humillimus.

Mariaburgii, die 21. Maji 1688.

G. Ericus L. B. ab Egkh,
m. p.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffi, dei gratia Transylvaniae principi, Hungariae aliquarum partium domino et Siculorum comiti etc., domino domino mihi gratiosissimo Fogaraschini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

Erre válasz a túloldalon:

Illustrissime Baro, domine honorande.

Literas Illustritatis Vestrae accepimus, informationem ejusdem probe intelleximus. Pridie rursus fidelem nostrum generosum Volfgangum Kálnoki ad Coronensium tumultus desedandos ablegavimus, severe sub ammissione capitis et omnium bonorum notaque perpetuae infidelitatis iisdem demandantes, quatenus omni pervicacia deposita juxta capitulationes cum excellentissimo generale domino Antonio comite a Caraffa etc. factas accomodationem instituentes caesareum reciperent praesidium; verum tamen a praelibato fidele nostro hactenus de successu nequaquam edocti sumus. Mittimus dominum generalem quoque nostrum Michaelem Teleki cum certis proceribus nostris, ut se cum excellente Grali dno Friderico comite a Veterani conjungentes, quae exigentia rei dictabit, exequantur ex quo uberiorem poterit habere Illustritas Vestra rerum notitiam. In reliquo Illustritatem Vestram divinae recommendamus protectioni.

z)

1688. máj. 22.

Veteráni levele Telekihez.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Perveni heri tardo vespertino tempore Coronam, ibidemque dominum generalem adjutantem Dietrih significando adventum meum ad eos misi, admonendo, ne gravius damnum et vitae periculum, quam opinaturi sunt (quia pro compescenda tali perversa obstinacia plurima regimina et artigleria aliaque hujuscemodi requisita post me approximant) demum experientur, per quod maximum incommodum et damnum districtus iste perferre cogetur: ubi tamen inconsiderate in ista admonitione mea aliqua tormenta erga me exploserunt: irriti eorum stultitiam, semper meliorem finem

exspectando, sed omni spe frustratus, fateor tam urbem in cineres redigere, aliosve vita privare meae potestatis fuisse, sed peperci innocentibus adhucdum sese humiliare arbitrans; sed nec bonis quid perfici poteram, donec per aliud hostilitatis et expugnationis remedium submissionem docebo, sicuti pro itineris continuatione ordines una cum praesentibus ad regimina et artigleriam transmisi, eosque hic Widenbachii praestolaturus ero. Interim doleo, quod bonis auxiliari non potui et nunc tali casu maximae necessitatis foret, ut armadae et regiminibus huc venientibus pane succuratur; quapropter Excellentiam Vestram requirendam ducere volui, ut certum ordinem ad quemvis pagum vel aliorsim ad vecturam eius pro certa quantitate panis constituat et transmittat, per quem omnis penuria militis evitetur. De coetero Excellentiam Vestram diu incolumem valere exopto.

Excellentiae Vestrae obligatissimus servus

Widenbachii, die 22. Maji 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

P. S. Hoc momento venio redux domum, quia spatiatum in relaxationem animi, et perlustrandam a longe civitatem foras equitavi, ego pro parte mea, ut amicus nil male intendens, homines hos perversos vidi, accesserabant interim ad me ut hostes agentes saepissime bombardis, sclopetis ignem exagitantes, donec tandem discedere debui; video ergo implicantiam ut istos homines persuadere possim, et necessario ipsos expugnare debeo.

Dominus Kalnoki necesse est, ut semper ad latus meum sit, ideoque Celsissimus Princeps alios deputatos huc ad me mittere dignabitur, qui curam annonae habebunt, quatenus jam pro nunc hic existens miles penuria panis patiatur, quapropter affuturae armadae maior provisio tempestive facienda est.

Alvinczy Péter kezeirásával:

Mit írjon Veterani uram, megláthatja kglmetek.

Ugy látom Kálnoki uram megvetette az praestát *(így!)*

Az general ingyen kivánja azt a hadat tartatni. Nekünk sem instructiónk, sem plenipotentiánk, sem assecuratiónk, ha valamint tractálni akarnának az brassaiak.

Ha megtudták mondani, izentünk ifjú Thoroczkai Péter s Almadi uraméktul. Severilivel levő lövő szerszámokhoz bárcsak ötven vonó marhát küldhetnének.

A gyalogokkal való lövő szerszámokhoz bárcsak másfélszázat tartanának készen, de azt ki nem kellene mondani.

Minden falukban, a hol statiók volt mind lovasok, gyalogok mennyi károkat tettek, fel kellene irkáltatni s tudósítson kglmetek.

Az négy német levelet, az kit Ujvári viszen, a levelek hordozására ott maradott négy németeknek kellene adni, hogy sietséggel vigyék mindazokra mind az Uczán s Porumbakon maradott levélhordozó németekre provideáltatni kellene.

Ezen Veterani uram levelét ezen irásommal együtt vissza várom.

Külczim: Excellentissimo domino, domino Michaëli Telekÿ de Szek celsissimi Transylvaniae principis consiliario intimo, et supremo Transylvaniae generali. Domino mihi colendissimo Fogorasinum.

Ugyanott: Rogatam habeo Vram Exiam ut has quamprimum per expressum Excellmo dno transmittere dignetur.

Más kézzel: Veterani uram levele az brassaiak felől.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában 3631.)

aa)

1688. máj. 23.

Apafi rendelete Udvarhely megyéhez.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes. Fidelibus nostris spectabilibus, generosis, egregiis nobilibus agilibus ac strenuis capitaneo et judici regio supremis, vicejudicibusque regiis, juratis assessoribus et notariis, primoribus item, potioribus, primipilis, peditibusque pixidariis, ac toti universitati dominorum Siculorum et libertinorum sedis Siculicalis Udvarhely praesentes nostras visuris, nobis syncere dilectis, salutem et gratiam nostram. Becsületes meghitt belső tanácsúr s főgenerális hívünket tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramat ő kglmét, római császár ő felsége Brassó alá menő hadai mellé köldvén, kglmeteknek s hűségteknek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, vagy közönségesen, vagy rész szerint felüléseket valakiknek és személy szerint is kinek kinek ő kglme mellé, úgy másuvá való meneteleket fogja kévánni és a mit ő

kglme fog parancsolni, mindenekben a tevők legyenek. Secus nec facturis. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Fogaras die vigesima tertia mensis Maji. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apafi, m. p. (P. H.)

A lap alján: Udvarhelyszéknek.

Kívül más kézzel: Insurrectiórúl való mandatum Udvarhelyszékre Brassó ellen. 23. Maji. Anno 1685.

Minden székekre így írtanak akkor.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

bb)

1688. május 24.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Procul dubio Celsitudinis Vrae notitiae delati sunt refractarii Coronenses quanta se sustineant pertinacia et quod durius semper perseverent in eorum inobedientia erga Celsitudinem Vestram: quam ob rem ex aliis meis jam colligere potuit illustrissimum dominum generalem Veterani cum aliquibus copiis expedivisse, cui ordinem dedi, ne executionem ullam aggrederetur, sed reservaret eandem Celsitudini Vestrae hoc in passu laesae in sua authoritate. Videbit igitur, qualem habuerim observantiam et respectum erga sacras leges patriae et privilegia, imo quantum mihi sit cordi Celsitudinis Vrae laesi honoris reintegratio: qua de causa, ut strictius coercerentur affati Coronenses, deliberavi adhuc tormenta duo illac versus emittere; verum enim vero cum magna distantia ab Alba Julia, ubi cum armada caesarea existunt, tormenta Lippam versus dirigenda usque Coronam pretiosum tempus nimis contereret in iis devehendis, rogandam hisce duxi Celsitudinem Vram, ut duo media tormenta ex Fogaras curaret devehi usque attactam Coronam, cujus intuitu praemitto spectabilem ac gnrosum dnum capitaneum, Emanuelem Satter, ut videat et in transitu poenes Fogaras peditatus Celsitudo Vra concedere affata duo tormenta et mortariam unam cum sufficienti pulvere et globis aliisque necessariis requisitis haud dedignetur, hisce promittens sacrosancte restituere absque minima molestia dicta tormenta quamprimum erunt suffi-

cienter adhibita in hac expeditione. Nec dubito, quin etiam Celsitudo Vra necessaria providere annona mandabit militiam Caesaream, siquidem ego omnem adhibeo operam, ut Celsitudinis Vrae honor non laedatur. De quibus dum resolutionem cum affectibus praestabor, deus votis suis propitietur, ut animitus ominor et me devoveo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 24. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

P. S. Penes superius dictum dominum capitaneum emittere statui grosum dnum Absalonem, quem uti esse bene notum familialiter cum Celsitudine Vra scio, ita quoque rogo, omnigenam haud gravetur adhibere fidem in omnibus iis, quae meo nomine expectorabit et a me in commissis habuit affatus dnus Absalon.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény gyűjt. 34. köt.)

cc)

1688. máj. 24.

A fejedelem assecuratiója Telekinek.

Mi Apafi Mihály Isten kegyelméből Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja.

Adjuk tudtára mindeneknek, a kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, mind mostaniaknak, mind jövendőbelieknek: hogy az mostani fenforgó alkalmatosságok, úgy mint az brassaiaknak az mi és ez haza statusi végezési ellen magokat opponálván és sem az magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván római császár ő felsége benlevő armadájit magokra és városokra ellenségűl vonták; mind ezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni kételenéttettünk impositive imponálni és expediálni római császár ő felsége oda ment armadája mellé, meghitt becsületes tanácsúr hívünket s főgeneralisunkat Teleki Mihály uramat az végre, hogy az ott fenforgó mindennémő dolgokat ő kglme igazgassa úgy és mindenekben tégyen oly dispositiót, hogy az dolgoknak rendetlensége miatt se nekünk, se ez hazának kára s busulása ne következzék. Melyekre megírt becsületes hívünknek s generálisunknak mindenekben egész authoritást és pleni-

potentiát adunk és adtunk; nevezetesen pediglen, hogy generálisi tiszti szerint minden felé, az hova a szükség fogja kévánni az császár ő felsége vitézi számára való élés szállétásból szabados dispositiót tégyen minden helyekre. Assecurálván is említett Teleki Mihály uramat ő kglmét, hogy mindennémő rendelésit, dispositiójit magunkénak ismervén; azért se magát ő kglmét, se maradékit vétkesnek nem itéljük, se azért nem okozzuk, annál inkább semmi úton módon se magunk meg nem károsétjuk, háborétjuk, sem ez haza lakosi közől senkinek is okozni, se vétkesnek tulajdonétani, annál inkább megkárosétani, vagy károséttatni se magát, se gyermekit és maradékit meg nem engedjük. Az minthogy ez kezünk írása és pecsétünk alatt költ levelünkkel assecuráljuk és mindenek ellen való protectiónkat fogadjuk és igérjük. Költ Fagarasi várunkban 24. Maji. Anno 1688.

Apafi, m. p. (P. H.)

Kívül más kézzel: Urunk ő nga assecuratiója, melyben assecuráltatik generális uram ő kglme maga és maradéka, hogy az ő felsége vitézivel Brassó obsidiójára való menésirt vétkesnek nem tartatik, sőt protegáltatik és szabados dispositió is engedtetik. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

dd)

1688. május 24.

Az országgyülés assecuratióji Telekinek.

Mi nemes Erdély országának három nemzetből álló rendei és Magyarország Erdélyhez tartozó részeinek lakosi. Adjuk tudtára mindeneknek, az kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, mind mostaniaknak, mind jövendőbelieknek: hogy az mostani fenforgó alkalmatosságok, úgy mint az brassaiaknak az mi végezésinknek ellene magokat opponálván és sem a magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő felsége ben lévő armadájit magokra és városokra ellenségől vonták: mind ezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni, kételenéttettünk impositive imponálni és expediálni római császár ő felsége oda ment armadája mellé tekintetes nemzetes Teleki Mihály generális uramat ő kglmét, az mi kegyelmes

urunk ő nga kegyelmes tetszéséből az végre, hogy az ott fenforgó mindennemő dolgokot ő kglme igazgassa úgy és mindenekben tégyen oly dispositiót, hogy a dolgoknak rendetlensége miatt a hazának kára s búsulása ne következzék. Melyekre megírt Teleki Mihály uramnak mindenekben egész authoritást és plenipotentiát adunk és adtunk, nevezetesen peniglen hogy generálisi tiszti szerint minden felé, az hova a szükség fogja kévánni, az császár ő felsége vitézi számára való élés szállétásból szabados dispositiót tégyen minden helyekre. Assecurálván is említett Teleki Mihály uramat ő kglmét, hogy mindennemő rendelésit, dispositiójit magunkénak ismervén, azért se magát ő kglmét, se maradékit vétkesnek nem itéljük, se azért nem okozzuk, annál inkább semmi úton módon se magunk meg nem károsétjuk, háborétjuk, sem ez haza lakosi közől senkinek is okozni, se vétkesnek tulajdonétani, annál inkább megkárosétani se magát, se gyermekit és maradékit meg nem engedjük. Az minthogy ezen nationális három pecsétünk alatt költ levelünkkel assecuráljuk és mindenek ellen való protectiónkot fogadjuk és igérjük. Iratott Fagarasban, 24. Maji. Anno 1688.

(Három pecsét.)

Kívül más kézzel: A státusok neve alatt assecuráltatik generális uram maga és maradéka, hogy az ő felsége vitézivel való Brassó alá meneteliért vétkesnek nem tartatik. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

ee)

1688. máj. 24.

A fejedelem assecuratiója a Brassóba küldött biztosoknak.

Mi Apafi Mihály, Isten kegyelméből Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura, és székelyek ispánja.

Adjuk tudtára mindeneknek valakiknek illik az mi levelünknek rendiben, hogy az mostan fenforgó alkalmatosságok, úgymint brassaiaknak, az mi és az nemes ország státusival megegyezett végezésünk és parancsolatunk ellen való magok oppositiója úgy kívánván, kik sem magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő fel-

sége benn lévő armadáját magokra s városokra ellenségül vonták; mindazokban a nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni az nemes ország statusinak megedgyezett tetszésekből kíteleníttettünk impositive imponálnunk és római császár ő felsége Brassó alá ment armadája mellé expediálnunk meghitt becsületes híveinket főgenerálisunkat, széki Teleki Mihály uramat, és ő kglme mellett tekintetes, nagyságos, nemzetes Bánfi György s Macskási Boldisár uramékat az tanácsi rendből: az deputatió közül penig Gyulafi László, Bethlen Miklós, Apor István, Kálnaki Sámuel és Farkas, üdősb Toroczkai Péter és Alsó János híveinket az végre, hogy ha azon megnevezett és mostan az mi és ez haza végezése ellen magokat opponált Brassó lakósi valami formában resipiscálnának, és magok rossz cselekedeteket megbánván, hozzánk és az hazához való engedelmességre fordulnának, és arrúl feljebb megírt híveinkkel tractálni akarnának, egész plenipotentiát és authoritást adtunk és engedtünk feljebb megírt meghitt híveinknek ő kglmeknek, hogy szabadoson tractálhassanak, mindenekrűl végezhessenek és concludálhassanak, és hogy mindazokat magunk munkájának végezésének esmérjük és tartjuk lenni, valami az ő kglme tractája által megyen végben. Assecurálván ő kglmeket, hogy mindazokat acceptáljuk, ratificáljuk és approbáljuk, és annak felette azért se magokat ő kglmeket, se maradékjokat, sem személyekben, sem javokban vétkeseknek tulajdonítván meg nem háborítjuk, károsítjuk, háboríttatjuk s károsíttatjuk, sem mi, sem utánunk következő successor fejedelmek, sem penig alattunk valók közül senkinek is vétkesnek itílni vagy azért kárhoztatni, sem személyekben, sem javokban magokat s maradékjokat meg nem engedjük. Melynek nagyobb valóságára adtuk ezen pecsétünk s subscriptiónk alatt költ levelünket. Irattuk Fogarasi várunkban. 24. Maji. Anno 1688.

Apafi m. p.

(P. H.)

Kívül más kézzel: A Brassó alá ment introscriptusokat assecurálja urunk ő nga. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

ff)

1688. máj. 24.

Az országgyűlés assecuratiója ugyanazoknak.

Mi nemes Erdély országának három nemzetbül álló rendei és Magyarországnak Erdélyhez tartozó részének lakosi adjuk tudtára mindeneknek akiknek illik, mind mostaniaknak, mind jövendőbelieknek ez mi levelünknek rendiben, hogy az mostan fenforgó alkalmatosságok, úgy mint brassaiaknak az mi kglmes urunk és országostúl az mi végezésünk és akaratunk ellen magok oppositiója ugy kivánván, kik sem az magok, sem ez haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő felsége benn levő armadáit magokra és városokra ellenségül vonták. Mindezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni, az mi kglmes urunk ő nga kegyelmes tetszésébül kítelenittettünk egész országostul impositive imponálnunk és római császár ő felsége Brassó alá ment armadái mellé expediáljunk meghitt becsületes atyánkfiait, ugy mint tekintetes, nagyságos, nemzetes főgenerális Teleki Mihály, Bánfi György, Macskási Boldisár uramékat a tanácsi rendbül; az deputatio közül penig, Gyulafi László, Bethlen Miklós, Apor István, Kálnoki Sámuel és Farkas, üdősbik Toroczkai Péter és Alsó János atyánkfiait: az végre hogy ha azon megnevezett és mostan az mi és ez haza végezése ellen magokat opponált Brassó lakosi valami formában resipiscálnának és magok rossz cselekedeteket megbánván hozzánk és ez hazához való engedelmességre fordulnának és arrul feljebb megírt atyánkfiaival tractálnának, egész authoritást és plenipotentiát engedtünk s adtunk feljebb megirt atyánkfiainak ő kglmeknek, hogy szabadoson tractálhassanak, mindenrűl végezhessenek és concludálhassanak, és hogy mindazokat magunk munkájának s végezésének esmérjük és tartjuk lenni, valami az ő kglmek tractája által megyen végben. Assecurálván ő kglmeket, hogy mindazokat acceptáljuk, ratificáljuk és approbáljuk; és annakfelette azért se magokat ő kglmeket, se maradékjokat személyekben vagy javokban (vétkeseknek tulajdonítván) meg nem háborítjuk, károsítjuk, háboríttatjuk s károsíttatjuk sem mi, sem az mi successorink és posteritásink senkinek is vétkeseknek itílni vagy azért kárhoztatni, annál inkább megkárosítani, vagy megkárosíttatni, meghaboríttatni, sem személyekben, sem javokban, magokat, maradékjokat meg nem engedjük: melynek erős bizonyságára

adtuk ezen nationalis három pecsétünk alatt költ levelünket. Iratott Fogarasban. 24. Maji. Anno 1688.

(A három nemzeti pecsét.)

Kivül más kézzel: A státusok neve alatt assecuráltatnak az introscriptusok, kiknek Brassó alá kelletett menni. Fogaras 24. Maji Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

gg)

1688. máj. 26.

A brassai örség levele Telekihez.

Spectabilis ac generose domine fautor ac patrone plurimum observandissime. Salutem servitiorumque nostrorum omni tempore paratissimam oblationem.

Méltóságos urunk! Bizodalmas patronusunk. Tegnapi nappal akarván uram kegyelmednek, az kglmed nekünk küldött böcsületes levelire választ tenni, melyben is occupatusok lévén, de mivel nem tudván mi okokra nézve feles számú had reánk felé jövén, ellenség képiben-e vagy nem, holott eziránt való közelgettetések bizonyos előljáró által értésünkre adhattatott volna, tudván mi is mihez alkalmaztatni magunkat, maradott félben; kérvén annakokáért kglmedet, mint bizodalmas patronus urunkat, ne nehezteljen kglmet eziránt való fellegvárunkban való praesidiumnak recipiáltatásáról más módot találni; mivel az populénk semmiképpen eziránt való meg nem adó szándékokról cedalni nem akarnak, ellenben hűségeket és az nemes országtól kegyelmes urunktól, elrohanni semmi módon nem akarnak, csak hogy mi is privilegiumink mellett és praesidium nélkült maradhassunk, melyért nagy alázatoson instálunk uram kglmednek, mint bizodalmas patronus urunknak, hogy ilyen mobilis dologért, városunknak utolsó romlása az egész országnak nagy kárára megelőzhessék, obligatus lévén az község mindenekben, az minthogy eddig úgy ennekután is tartozó kötelességünk szerint engedelmeskedni; az nemes országgal egyetérteni, kglmes urunktól el nem szakadni, nem kicsin oka lévén az is, méltóságos urunk, eziránt való visszavonásunknak, hogy ilyen communitast concurralo hely mind böcsületes delegatus uramiék, mind peniglen az egész község híre nélkült kezünk alól más dominiumra szálljon, biró uram is excusálván azzal magát, hogy ezen materiáról még csak

discursusa sem lött volna valakivel, annál inkább igéret való tötele. General Veterani uramnak ő ngának is irtunk, az dolgot declarálván, kivánván is, hogy bizonyos legatusit közünkben küldje, kikkel conferálván szándékunkot, melyekhez kglmed is az urak ő ngok ő kglmek közül egyet vagy kettőt adjungáljon, Isten ő szent felsége segedelme által talán megmaradásunk-, és közönséges javunkról tractálhatunk. In reliquo spectabilem ac generosam Dominationem Vestram quam felicissime vivere ac valere desideramus. Datum in arce Coronense, die 26. Maji. Anno 1688.

Spectabilis ac generosae Dominationis Vestrae ad officia paratissimi

Capitaneus supremus Vice-ceterique praesidiarii arcis Coronensis.

Külczím: Spectabili ac generoso Domino Michaeli Teleki Ill. (T. P. C. Cum titulis honoribus) domino nobis plurimum observandissimi.

Ugyanott, más kézzel: Brassaiak rebelliojokor irt levelek.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában)

hh)

1688. máj. 27.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Honore eo quo par est suscepi litteras Celsitudinis Vestrae sub 26 currentis exaratas, ex quibus collexi, quanta animi promptitudine tormenta cum globis pulvere coeterisque requisitis miserit versus Coronam pro coërcendis eiusdem loci habitatoribus, ut parere velint ordinibus Celsitudinis Vestrae, inclyti regni et statuum iuxta conclusionem factam cum iisdem: quamobrem non dubito illustrissimus Dominus comes a Veterani (quam primum appulerint dicti bellici apparatus) edocebit modos afflatis Coronensibus, quomodo accommodare se debeant mandatis Celsitudinis Vestrae, respectus vero et debitus eiusdem honor erit reintegratus.

Significat mihi Celsitudo Vestra annonam Coronam devehendam pro suppeditando militiae ibidem commoranti in defalcationem suscipi oportere ne aggravetur plebs. Verum fateor, non est plebs aggravanda hoc in passu, cum nullam habeat causam in hac Coronensium defectione: sed neque

video, quomodo praeiudicari possit miles, qui sanguinem et vitam suam exponit pro conservanda dignitate Vestrae Celsitudinis; quamobrem videbit ordinem dedisse illustrissimo Domino generali Veterani, ne in executione se in minimo quidem immisceret, sed eandem relinqueret curae et iustitiae Celsitudinis Vestrae, non solum in corporibus, sed omnia damna, quae propter ipsos sunt illata, ab rerum substantiis erunt reintegranda. Reus enim non innocens poenitentiae succumbere tenetur. De coetero eandem Vestram Celsitudinem ad vota incolumem valere desiderans, maneo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii. Die 27. Maji 1688.

Antonius Comes Caraffa, m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

ii)

1688. május 27—28.

Teleki jelentései a fejedelemhez.

a)

A máj. 27-iki jelentés.

Méltóságos Fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelmem.

Ngodat, mint kglmes uramat alázatosan követem, hogy Ngodnak eddig is nem irtam, bő irásom olvasásával nem akartam Ngodat terhelnem, az uraknak mindeneket megirtam, tudom ő kglmek alázatosan Ngoddal közlötték. Közlik elhiszem azokat is, melyeket most is ő kglmeknek megírtam. Már kglmes uram az brassai fellegvárban praesidium vagyon; ma egyéb dolgok is sopiálódnak, holnap az general a hadakkal visszatér, én is, ha Isten engedi, a generallal együtt Ngod szolgálatjára alázatosan jelen lészek; Isten Ngodat az én jó kegyelmes asszonyommal s ifjú urunkal ő ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen éltesse.

Szentpéter 27. Maji 1688.

Ngod alázatos szolgája, méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

A máj. 28-iki jelentés.

Méltóságos Fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelmem. Ngod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem, hogy Ngod az generált jó szívvel látja, megmondottam, úgy látom, az generális jó szívvel megyen Ngod udvarlására. Adja Isten Ngodat méltóságos szerelmesivel együtt jó egészségben találjam. 28 Maji 1688.

Ngod alázatos szolgája méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, jó kegyelmes uramnak ő ngának adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

kk)

1688. máj. 28.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Domine gratiosissime etc. His meis indignis lineolis Celsitudini Vestrae iterum in servitum humillime venio, spero omnem informationem de obsidione, traditione et constitutione hujus arcis antea sufficienter habere et accepisse, ideo submisse Celsitudinem Vestram tantum certiorem facio, quod cives rebelles passim capiantur et captivorum, qui hic superius sedent, jam 14 sunt, plures etiam adhuc quaeruntur; sicuti percipio, sunt isti homines tam nequitiosi, ut (re sopita) breviter novum tumultum incipere possint, interim autem gero bonam disciplinam, ne a militibus cives, aut incolae quocunque locorum in suis negotiis impediantur, aut ipsis aliquid damnum inferatur. His me Celsitudini Vestrae humillime commendo, manens

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Datum in citadella Coronensi, die 28. Maji 1688.

L. B. ab. Egkh mp.

Külczím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffi Transylvaniae principi, aliquarum partium Hungarie domino et Siculorum comiti etc. domino domino mihi gratiosissimo. Fogarachy.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

ll)

1688. jún. 1.

A brassai tanács levele a fejedelemhez.

Illustrissime ac celsissime princeps. Domine domine nobis clementissime.

Fidelium perpetuorumque nostrorum servitiorum, in gratiam illustrissimae Celsitudinis Vestrae, humilimam debitamque semper oblationem.

Kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk! holtig való alázatos kötelességünk hűségivel contestáljuk Ngod hozzánk conferáltatott atyai gondviselését, fejedelmi protectióját. Mivelhogy Ngod annyi arduitásiban is meghütt belső tanácsúr híveivel ő ngokkal, ő kglmekkel, eziránt való közönséges és végső romlásunkra czélozott veszedelmeinkben kegyelmes fejedelmi interpositiójával kegyelmesen succurált, és szegény várasunkat, districtusunkat, sok ártatlan lelkeket ellenünk felgerjedett haragnak effectumától kegyelmesen megőrzett; melyet is Istenünkkel contestálunk, ha Ngod fejedelmi kegyelmessége s atyai gondviselése hozzánk nem járult volna, végső pusztulásunknál és totalis való exstirpálásnál egyebet nem remélhettünk volna, melyért éjjeli, nappali buzgó imádságunkkal eziránt velünk közlött Ngod kegyelmes atyai voltát holtig deprecalni el nem mulatjuk. Ezmellett kegyelmes urunk kételeníttetünk eziránt is Ngod kegyelmes fejedelmi jóvoltához nagy alázatosan folyamodnunk, nyilván lévén Ngodnál, mely fr. 65 adó országostól felvetettetett levén, annak bennünk concurráló portiónk még ad praesens tempus usque sokféle s kimondhatatlan szegénységünk miatt nem admaturáltathatott, melynek hamarább való executiójára vettük alázatosan Ngod kegyelmesen emanáltatott commissióját, látván abban éjjeli-nappali admaturáltatásának való kegyelmes parancsolatját. Melyért természet szerint való kegyelmes urunknak, országunk atyjának, nagy alázatosan könyörgünk Christus kénszenvedésiért, méltóztassék Ngod fejedelmi kegyelmességéből megemlített restantiánknak pótlására, egy kis ideig való dilatiót kegyelmesen conferálni, mivel eziránt való szerencsétlenségünk s kimondhatatlan nagy kárunk rajtunk megfordulván, teljes elégteleneknek tapasztaljuk magunkat lenni, annak ily hirtelenséggel való megadására, mivelis falubeli lakosink mind elszélyedvén, akinek mi java is lévén hostájukban, annak mindene ki tűztől, ki ellenség kezétől elemésztődött, ellenben azok is, kik ezen hallatatlan dissensiónak kezdői s

mind penig tek. Apor István uram javainak prédálói naponként arestáltatnak, melyhez képest kglmes urunk, nem is tudván, kitől kellessék adót exigálnunk obligálván magunkat teljes erőnk szerint abban szorgalmatoskodni, hogy mentől hamarébb (Isten valamennyire való pihenésünket adván), Ngod tött parancsolatja szerint effectuálhassuk. In reliquo illustrissimam Celsitudinem Vestram quam felicissime vivere ac valere desideramus. Coronae, 1. Junii. Anno 1688.

Ejusdem illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles fideles perpetuique servitores

Judex villicus senatusque Coronensis.

Külczím: Illustrissimo ac celsissimo principi, domino domino Michaeli Apafi Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti domino, domino nobis naturaliter clementissimo.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXIV.

1688. aug. 12—25.

Caraffa levelezése a fejedelemmel.

a)

1688. máj. 12-iki levele.

Celsissime princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Illustrissimus dnus Stephanus comes Pettheő ex Hungaria ad Transilvaniam translatus propter accommodanda nonnulla negotia particularia in hoc inclyto regno cum omni directioni et notitia careat, requisivit me, ut coram Celsitudine Vra recommendarem. Quam ob rem cum mea non habeat decor familiae et claritas sanguinis, intermittere nolui occasione hac obsequia mea debito respectu Celsitudini Vrae ratificare, enixe per quam officiosissimam ejusdem Vrae Celsitudinis generositatem rogare, haud dedignetur etiam intuitu deprecantis omni assistentia protegere dictum illustrissimum dominum comitem Stephanum Pettheő harum delatorem, ut negotia sua advotum possit perficere. Quam favorem ac . . . . meam propriam personam collatum suscipiam, obligatissimumque toto meae vitae tempore habebit Celsitudo Vra, sicuti hisce me advoveo.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 12. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján más kézzel: Pető uram mellett való levele Caraffa uramnak.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. máj. 23-iki levele.

Celsissime princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Intra breve temporis intervallum binas Celsitudinis Vestrae debito cum honore suscepi, utraque sub hodierna die signata erat, aurifabrum ad examen producam, ut statum rerum intelligam, summas pro interim referendo gratias Celsitudini Vestrae de ejusdem ad me missione. Tabellarium principis Valachiae remittendum non contrarior, solummodo Celsitudinem Vestram rogo, ne usque ad ulteriorem resolutionem sacrmae suae Mattis dni dni mei clementissimi aliquem ad portam, vel alios hostes caesareos expedire velit, sed quod attinet ad vicinos principes, istos pro nunc ad lubitum mittere et remittere valebit libere. Celsitudinem Vestram respectu eo, quo par est, hisce exorandam duxi, velit demandare, cui competit, ut tam restantiae currentis mensis Maji, quam naturalis intertentionis et servitii celeritate possibili suppeditentur, alto enim Celsitudinis Vrae judicio considerandum relinquo, quam grave eveniat provinciae huic militiae pondus, quae tam ob defectum dictae pecuniae, quam et curruum ulterius praecedere non potest et Albae Juliae stat. Eo magis cum curruum quotta Saxonibus spectans sit in promptu, solum deest reliqua regno quotta attinens. Quaeso igitur, Celsitudo Vra haud dedignetur mandare, ut utrumque negotium citissime absolvatur. Interim vero non dubito ex appulsu excellentissimi dni gralis Teleki Coronam versus accommodabuntur illa negotia et unanimiter cum illustrissimo dno generali comite a Veterani conferentiam habebunt de modo tenendi; his autem deus ter Opt. Max. secundet intentionibus Celsitudinis Vrae et me devoveo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 23. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. máj. 25-iki levele.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Certior factus, quanto zelo Celsitudo Vra particularem animum suum direxerit in audiendis sincero corde progressibus armorum suae sacratissimae Majestatis dni dni mei clementissimi: intermittere nolui, quin hisce eandem significandam ducerem, quatenus caesareus cursor ad me expeditus hodie devenerit, referens Albam Juliam fuisse redditam in caesaris mei clementissimi potestatem, praesidiarii vero juxta accordam initam usque Belgradum fuisse concomitatos. Non dubito itaque, quin Celsitudo Vra internum gaudium sit ex hoc habitura. Interim vero me devoveo ad obsequia.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 25. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXV.

1688. máj. 13.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Sok foglalatosságink miatt alkalmas idein Ngodnak nem írhattunk, mostani alkalmatossággal pedig ez levelünk által láttatván Ngodat, kívánjuk Istentől birodalmának boldog országlásával, és kívánt jó egészséggel áldja Ngodat, jóllehet levelit Ngodnak vöttük, de mindeddig is, az mint feljebb írók, azokra választ nem tehettünk, írásában panaszit is látjuk Ngodnak holmi tolvajok dolga végett, kikben azmint Ngod írja, ott Fogarasban is volnának fogva, az károsi innen mennének oda eligazításra, mivel az tolvajok ez ide valók volnának. Való dolog ugyan, lehetséges az, hogy az ide való tolvajok is megegyezvén az oda való tolvajokkal, ide bélopják magokat s tésznek károkat, de az dolognak valósága szerént nem informáltatik Ngod, hanem sinistra expositiókkal hitetik el Ngoddal, holott sem az ide való, sem az oda való tolvajok itt az mi birodalmunkban

magoknak fészket nem verhetnek, sem meg nem maradhatnak, hanem az Ngod birodalmában lévén gazdájok, innet az oda való fészkekhez szaladnak s ott lappangtatnak s tartatnak alattomban, bennek kiket akarnak megfogatni, megfogatnak, kiket pediglen nem akarnak megbüntetni, békességes bátorsággal megmaradnak és így naponként az latorság, tolvajlás, lopás közöttök ki nem szakad, sem nem szakadhat. Az mi embereink ugyan kimennek elhitetvén magunkkal, hogy Ngod részirŏl igazságok kiszolgáltatik és ha egyaránt mindenütt az igazság nem akadályoztatik, senki nem maradna kárba, hanem mint ennek előtte az két birodalom közt az jó szomszédság fenn maradhatna, mivel minékünk abban semmi hasznunk nincsen, akár az ide valók, akár az oda valók töltözzenek is, csak az szegénység megkárosítását szánjuk.

Ngodnak innet most egyéb új híreket nem írhatunk, mivel az eddig valókat Ngod becsületes követje Baló Mátyás uram relatiójából megérthette bŏvön; ujult az hír csak ezzel, hogy az fővezér ő nga indignatióját terjesztvén Jegen nevű passára, ki is Nándorfejérvár felé szerazkárnek rendeltetett vala, most degradaltatta, ő nga is más szeraszker passát rendelt helyette, ő pedig feles hada lévén maga körül, a szófiai mezőben táborozik; portáról küldöttek oly parancsolatot ki, hogy personaliter felkeljenek ellene; már nem tudatik, ha az megírt Jegen passa híres hadakozó ember lévén, véle lévő hadaival opponálja magát porta parancsolatjára, vagy nem, értésünkre lévén azután miben legyen dolgok, Ngodat tudósítjuk.

Tatárok iránt úgy hallatik, hogy Neszterentől Puh nevű víz mellett akarnak mezőben kiszállani, szándékok továbbá mi légyen, újulván az hírek, Ngodat tudósítjuk. Nékünk elég súlyos terhünk érkezék most is, mivel portai követ nagy ember tulajdon császár udvarából való érkezék hozzánk, az jövendő adóban sok summa pénz és élés kéréssel, kivel az Neper vize mellett lévő várakbéli praesidiumoknak fizessenek. Ozia felé hirtelenséggel szorongattatván, csak az jó Isten tudja, mint úszhatnak ki belőle. Itt minálunk oly hír is futamodik, hogy bizonyos számú német hadak Brassó felé akarnának jŏni, úgy vagyon-é, nincs-é Ngod voltaképpen tudhatja, mind arról s mind pedig egyéb obcurrentiákról is ott kün fenforgó állapotokról Ngod atyafiságos tudósítását várjuk, innet való occurrentiákról mi is hasonlót követni el nem mulatjuk.

Quibus in reliquo illustrissimam Vestram Celsitudinem

diu ac foeliciter valere et regnare desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 13. Maji. Anno 1688.

Illustritatis Vestrae fratres amici et vicini benevoli.

Servanus Kanthachusenus.

(M. Nemz. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXVI.

1688. máj. 17—jún. 10.

Veterani levelezése a fejedelemmel.

a)

1688. máj. 17-iki levele.

Celsissime Princeps domine mihi gratiosissime.

Commissionem rerum damnificatarum decisivam domino Generali Teleky esse delatam, tam ex literis sub 3-a expeditis, quam ex collocutione praementionati generalis constat; quo super remissionem efflagitatum iri iterando Celsitudini Vestrae hasce transigo, maxime confidens, quin bonum effectum consecuturus sim (siquidem improvisa contiguitate a nostris in eadem statione collocatis et provisoris tarditate id accidisse sat sensu claro penetratum est.) Quod igitur unis alterisve vicissitudinibus mandato Celsitudinis Vestrae plus ultra insistere potero, promptitudinem meam pro possibili efficacia hisce committo, simulque vale discessus mei ad campum, castraque sequenda Celsitudini Vestrae obligatissime exhibeo et faventibus superis redux Celsitudinem Vestram optima fruitura valetudine iterum videre, eandemque ad vota valere cupiens.

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Cibinii, die 17. Maji 1688.

Fridericus comes Veterani.

Heri certior factus me forsan hic regni permansurum, sin idem in effectum redigat, obsequentissima mea servitia Celsitudini Vestrae et toti regno in omnibus occasionibus ad mandata offero.

Külczím: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti. Domino mihi gratiosissimo Fogarasinum.

Ugyanott, más kézzel: Anno 1688. 20. Maji jött Veterani generál levele az alvinczi statióbeli ő ngoknak tett károk relaxálásáról.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

1688. máj. 20.

A fejedelem válasza Veteraninak

Anno 1688. 20. Maji. Veterani uramnak.

Excellentissime Comes, domine observandissime.

Literas Excellentiae Vestrae de data 17. mensis Maji ad nos Cibinio exaratas eo, quo par est, honore accepimus. Damna in statione Alvinczіensi in bonis nostris patrata quod attinet, mentione facta remissioneque efflagitata, lubentissime annuentes; in totum nos ea remissuros paratissime offerimus; prout etiam remittimus praesentium per vigorem. Hodie demandavimus generali nostro Michaeli Teleki, quatenus damnificationem praetactam nomine nostro Excellentiae Vestrae in totum relaxaret. Nulli dubitantes Excellentiam Vestram in regno isto permansuram, tam quoad personam nostram et statuum regni, quam bona nostra ubicumque adjacentia talem accommodationem haud gravare facturam quae praeconceptae nostrae de Vestrae Excellentiae in nos affectu ac benevola propensione, opinioni respondere valeat, nos quoque ad majora officia praestanda dietim reddere possit obligatiores. Cui dum coelitus successus ad vota fluentes apprecamur; iterum nos ac negotia nostra Excellentiae Vestrae recommendamus, manentes

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi.

A hátsó lapon, más kézzel: Igen szükséges lévén a nemes ország statussinak együttlétek: kglmednek parancsoljuk kegyelmesen és serio, semminémű exceptiókkal nem élvén, sem órát, sem napot ne halasszon, hanem sietséggel jőjjön ide udvarunkban Secus sub poena.

(Fogalmazvány a M. Nemz. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

c)

Veterani 1688. jún. 10-iki levele.

Celsissime princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Literas gratiosissimas Celsitudinis Vestrae 4-ta Junii exaratas eo, quo par est, honore per generosum dominum commissarium Georgium Incédy praesentatas accepi; quemadmodum iisdem gratiam et propensi animi studium Celsitudini Vestrae placuit erga me contestari, mihi aggratu-

lando, quod cum militia Caesarea in Transylvania maneam, ita pariter me beatum reputabo, si obligationi meae, quae in dies gratiis et favoribus Celsitudinis Vestrae accrescit et augetur satisfacere compos fiam, officia mea humillima paratissimaque consecrandi, quod prout spero, ita me beatum fore confido, maneoque

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam ex castris ad Dobram positis 10-ma Junii 1688.

Federicus Comes Veterani, m. p.

P. S. Generosus dominus Incédi ex mandato Celsitudinis Vestrae in itinere in omnibus possibilibus astitit, pro quo gratias ago iteratas.

Külczím: Celsissimo domino, domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo etc.

Fogarassini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXVII.

1688. máj. 20.

A biztosok máj. 20-iki levele Telekihez.

a)

Mint bizodalmas jóakaró urunknak ajánljuk kglmednek szolgálatunkat, Isten kglmedet minden jókkal boldogítsa.

Az kglmed Porumbákról írott levelét most kilencz óra tájban vettük ebéd előtt. Kglmed szerencsésen Porumbákra való érkezésének örülünk, Isten, uram, továbbra is kglmed dolgát boldogítsa kivánjuk. Hogy az mi kglmes urunk és az deputatio biztatásából opponálták volna az brassaiak magokat, azt az sziveket vizsgáló Isten látja, s maga kglmed is testis benne, hogy azon materiában ártatlanok vagyunk, s ha számot vészen is az general tőlünk, ennél egyéb számot adni nem tudunk, de elhittük az kékbeli legény által lett ez az felőlünk való informatio is.

Az szekerek uram minden felől indulnak, az mint nékünk hozzák, az barczai szekereknek is egy része itt ment el tegnap, az háromszéki szekerek is utban vadnak, minden felé ujabban ismég kiküldünk felőlük.

Az pénzt is, ha lehet, úgy procuraljuk, ne essék fogyatkozás benne, Horváth Ferencz uram egy részivel mostan

indul. Elhisszük az kékbeli legény vitte azt az hírt is, hogy itt az részegség miatt vagyon az fogyatkozás és az dolgoknak késedelme.

Az télen azzal vádoltattunk Szebenben, minemű szomoruan viseljük itt magunkat, hogy soha nem is mulatunk.

Az mi az vinczi kastélybeli kárttételnek egész relaxatióját illeti, az mi kegyelmes urunkat ő ngát felőle megtalálván, ő nga azt mondja, hogy kglmed ő nga méltóságos nevével engedje el mind.

Hogy Caraffa generál ő nga az mi kglmeddel Szebenben való benlétünkkor mi közülünk bizony egyikünk sem emlékezik reá, hogy ő nga mi előttünk olyat proponált volna, hogy az Brassóban küldendő praesidiumot két ezer emberrel s lövő szerszámokkal akarta volna megindítani, de mi intercedáltunk, ne cselekedje, hanem az mint Sárosi uram referálja, mikor Allvinci urammal ő kegyelmek fen voltak, akkor mondott az birónak olyan szót, hogy az hadi regula azt kévánná, hogy az oda küldendő praesidiummal annyi hadat küldene, hogy ha bévenni nem akarnák az praesidiumot, mentest erővel is bétenné, de az országot annyi hadnak küldésével rontani nem akarja.

Tegnap uram mikor urunk ő nga bennünket behivatott vala kglmed elindulásakor, mivelünk ő nga semmitsem beszélett az brassai dolog iránt semmit is, hanem az kglmed mostan küldött levelét ő nga előtt elolvasván, ő nga azt mondá hogy kglmednek írjuk meg, hogy ha külömben nem lehet csak maga az generál ő nga bé ne menjen, és sok hadat bé ne küldjön (mivel az hol az had elmégyen az is, s az Barczaság is elromol) ő nga teljes tehetségével azon munkálódik, hogy az ő felsége praesidiumát bévegyék. Kglmed teljes tehetségével azon légyen, ő nga kegyelmesen parancsolja, hogy az maga ő nga méltóságos személye iránt, hogy magának ő ngának ne kelletnék bemenni, hanem kglmeddel több becsületes hívei bémenetelekkel lennének contentusok, mindazáltal ha külömben nem lehet (csak kglmednek iratja ő nga) Feketehalomban vagy valami bizonyos helyre maga is bémegyen ő nga.

Ha külömben nem lehet, csak maga az general ő nga bé ne menjen derék haddal, az mint kglmed irja, bárcsak arra menne az generál, hogy kevesebb hadat küldene.

Mi ez levelünket mentest megírtuk, most indul az étekfogó tíz óra után.

Mi ez levelünkben censuránkat noha megírtuk, mindazonáltal ha kglmed mi jobbat s hasznosabbat az ott való

occurrentiakra nézve feltalál, kglmedet mindenekben authoráljuk.

Az kglmed levelire gondot visel Betlen Elek. Isten hozza kglmedet örvendetes hírrel.

Fogaras, 20. Maji. Anno 1688.

Kglmed köteles szolgái:

Naláczi István m. p. Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p. Székely László m. p.
Bánffi György, m. p.

Külczím: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (cum pleno titulo et honore) bizodalmas jóakaró urunknak ő kglmének.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

b)

Mint bizodalmas jóakaró urunknak ajánljuk kglmednek szolgálatunkat, Isten kglmedet minden dolgaiban boldogítsa.

Másik levelünket, melyet kegyelmednek írtunk már be is pecsételtük vala s szintén indítani akarván superveniála az Caraffa generál ő nga levele melyet is in specie Kálnoki Farkas uram kezeiben adtunk, hogy az brassiaknak megmutassa, in paribus peniglen kglmednek elküldtük. Azon levélre urunk ő nga választ tétetett, azt is kglmed kezeiben küldtük, az pariáját annak is elküldtük, melyet kglmed megolvasván, ha illendőnek itíli, adja meg az generálnak, ha penig nem, elmaradhat. Isten kglmedet segílje minden jóra és hozza meg hozzánk jó egészségben kivánt válasszal.

Fogaras, 20. Maji. Anno 1688.

Kglmed jóakaró szolgái:

Naláczi István m. p. Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p. Székely László m. p.
Bánffi György m. p. Gyulai Ferencz m. p.

P. S. Brassó iránt miért neheztelhet méltán reánk az generál ő nga, mivel mikor az várakat kéri vala is, azt mondá, hogy Brassót nem kéri tőlünk, mert az szászoknak csak megparancsolja s meglészen. Hogy ezt elvégeztük vala, Bogdán is most érkezék az kglmed levelével és az inclusakkal.

Külczím: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (titulo) bizodalmas jóakaró urunknak adassék.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

CXXXVIII.

1688. máj. 23.

A hadbiztos levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, domine mihi colendissime.

Salutem et obsequiorum paratissimam commendationem. Necessitas me cogit rogare Celsitudinem Vestram propter certum numerum bovum, cum quibus possimus tormenta et alias munitiones devehere. Jam heri rogavi illustrissimum dominum comitem Teleki, promisit hodie nos abituros, si non veniant, debebo crastina die expectare in Scharkan; rogo humillime, dignetur nos adjuvare, praeterea non potero ulterius ire. Fiet retardatio damnosa cum istis bovibus, non poterimus plus ulterius ire, pariat, iterum humillime rogo et expecto gratiam et favorem responsus, interea maneo

Celsitudinis Vestrae servus addictissimus et obligatissimus.

Datum Monora 23. Maji 1688.

P. S. Saltem si tot boves non possimus habere, quaeso, mittantur tot, quot habent cum jugis ultima necessitas me cogit Celsitudinem . . . . . .

Külczím: Celsissimo celsissimo principi Michaeli Apaffi, principi Transilvaniae, domino meo celsissimo et colendissimo Fogaras.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXIX.

1688. jún. 1—9.

Bethlen és társai küldetése.

a)

1688. jún. 1.

Apaffi levele Caraffához.

Excellentissime Comes, domine observandissime.

Expediens ad Excellentiam Vestram una cum inclytis regni Transylvaniae statibus, fideles mihi syncere dilectos Alexium de Bethlen, Balthasarem Macskasi et Valentinum Frank consiliarios meos, ac magistrum Petrum Alvinczi regni prothonotarium: Excellentiam Vestram enixe ac confidentis-

sime rogo, praelibatorum legatorum verbis nomine meo statuumque proponendis fidem indubiam adhibere ac desiderata cum resolutione hilarique vultu ad me eosdem quantocius remittere ne gravetur. Instantias autem meas ac dominorum regnicolarum iuxta ejusdem Excellentiae Vestrae oblationem, in augustissimo sacratissimae suae majestatis conspectu promovere ne dedignetur. Factura id, quod Excellentiae Vestrae gratis officiis ac servitiis cum profundo respectu recompensabimus. Votaque infinita Deo pro ejus foelici vita nuncupabimus. Quemadmodum hisce etiam Excellentiam Vestram divinae protectioni recommendo, maneoque

Excellentiae Vestrae ad serviendum paratissimus
Apafi, m. p.
In arce Fogaras, 1. Junii. Anno 1688.

Külczím: Excellentissimo domino Antonio comiti a Caraffa, aurei velleris equiti, sacrae caesareae regiaeque majestatis consiliario camerario, ac unius regiminis cataphractorum colonello, cavalleriae generali, nec non Hungariae ac armadae caesareae in Transylvania existentis supremo commendanti. Domino observandissimo.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

b)

1688. jún. 1-én.

Puncta C. Antonio Caraffa a parte statuum et ordinum Transsylvaniae porrecta, in quorum sensu diploma expediri petebatur.

(Megjelent: Szász, Sylloge 45. és következő lapjain.)

Datum in generali universorum Statuum et Ordinum trium nationum regni Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum congregatione, in oppido Fogaras. Die 1-a mensis Junii. Anno 1688.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

(A három nemzet pecsétje.)

c)

1688. jún. 9.

A fejedelem levele Keresztessyhez.

Michael Apafi dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram. Az statusoknak lévén még holmi difficultások, melyeket keglmednek instructio formában elküldöttünk, parancsoljuk azért keglmednek keglmesen és igen serio, azon instructiót szorgalmatosan megolvasván s jó alkalmatosságot választván reá, industriálkodjék ezen difficultásoknak megorvoslásában méltóságos Caraffa generál uram ő keglme előtt és punctatim mindeneket írásban vévén, a resolutiókat késedelem nélkül küldje kezünkhöz. Minekelőtte penig ezen dolgok orvoslásához fogna keglmed, jóakaróinktól tanulja ki, micsoda modalitást javallanak ezen dolgok promótiója iránt, hogy valamint vagy Caraffa uram, vagy Veterani uram ne offendálódjanak, ha valamelyik posthabeáltatni láttatik; irattunk ugyan mi mindkét generáloknak becsülettel és párban keglmednek küldöttük, melyhez képpest, ha jóakaróink javalják, hogy specialiter generál Caraffa uramat ő keglmét találja meg keglmed, azt cselekedje s levelünket is úgy praesentálja, ha pedig generál Veterányi uramat javallják inkább s maga is úgy gondolja hasznosbnak, az szerént cselekedjék; meglévén penig a resolutiók, instáljon keglmed, committáljanak specialiter mindeneknek, az kiknek illik, mihez tartsák magokat, hogy igy az szegénység végső pusztulásra jutni ne kénszeréttessék. Secus non facturus. Datum in arce nostra Fogaras, die 9. Junii, a. 1688.

Apafi, m. p.

Lapszélen: Az mely hajók ő felsége vitézi számára való élés elszálléttatásra elvitettenek, azoknak nem létek miatt nemcsak a községnek, hanem egyéb rendeknek is veszedelmezések vagyon a mostani üdőhöz képest. Azért keglmed szorgalmatoskodjék visszaszerzésekben és keressen módot feljebb való hozásában is.

A szekerek dolgában esett fogyatkozásokat megértvén, mindenfele, az kiknek illett, igen serio parancsoltunk felőle, éjjel-nappal küldjék el kemény büntetés alatt, úgy is hiszszük, abbeli fogyatkozások megorvaslódnak. Keglmed azért ha előfordul, távoztassa, nehézség érette ne legyen, mivel a

több akadályok között őket akadályoztatta az ő felsége vitézinek rajtok való szüntelen alá s feljárások és kelések. Esvén olyan dolog sok helyeken, mint Szolnok vármegyében is, midőn az elkészült tábori szerekkel indultanak volna, a vitézek rájok mentenek s kénszerítettenek elfutni.

Római császár ő felségének is magunk és a statusok neve alatt Caraffa uram által a mely leveleket küldöttünk, keglmed a leveleket praesentálja Keresztesi Sámuel uramnak.

Külczím: Generoso Samueli Keresztesi de Nagy Megyer tabulae nostrae judiciariae jurato assessori ac ad excellentissimum generalem dominum Antonium comitem a Caraffa expedito legato nostro etc. fideli nobis dilecto.

(Eredetije az E. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXL.

1688. jún. 1.

Teleki Mihály folyamodása a válaszszal.

Teleki Mihálynak Ngodhoz mint kglmes urához alázatos supplicatiója.

Kegyelmes Uram! Micsoda alkalmatlan dolog történt tegnap a nemes ország előtt méltatlan személyem iránt, nem akarván én senkit vádolni Ngod fejedelmi méltóságos személye előtt, könyörgök Ngodnak mint kglmes uramnak igen alázatosan, méltóztassék végére menni és azon dolgot úgy megorvosoltatni, hogy érdemetlen voltomra nekem is contentumommal s kevés becsületemnek helyben maradásával legyen, Ngod fejedelmi kegyelmességét alázatosan megszolgálom. Másként Ngodat mint kegyelmes uramat alázatosan követem, de én ezen mocsokkal szolgai hivatalombéli kötelességemet nem követhetem. Nagyságodtúl mint kegyelmes uramtúl alázatosan kegyelmes választ várok.

(Alvinczy Péter kezeirásával.)

Az okirat külső lapján, más kézzel: Bizonyára valóban fájlaljuk a kegyelmed megbántódását, szenvedvén kegyelmed a mi hűségünk mellett, fejedelmi méltóságunk ellen is lévén, megporoncsoltuk neki Apor Istvánnak hoppmester és Székely László uramék által kegyelmedet mentest complanáljanak, úgy hogy a kegyelmed becsületi helyben maradjon, különben

magunk igazíttatjuk el az országgal minden haladék nélkül. Fogaras 1. Junii 1688.

Ugyanott, más kézzel: Apor uram által lött megbántódásomrúl való suplicatióm. 1688. 20 Junii.

(A Teleki-család levéltárában.)

CXLI.

1688. jún. 6.

Parolla generalis Scherffenberg.

Magnifice Domine.

Promitto me castra ultra Bistriczium non locaturum nisi vestrae dilectiones dilationes ultra spem supra petita mea adferrent, annonam procurandam transmitto officialem meum, ut me certificet de die et hora, qua potero illam certius obtinere et cum curribus meis secundum promissa asistam, maneo servus paratissimus

Fridericus C. de Scherffenberg, m. p.

Kívül más kézzel: Parolla G. Scherffenberg. Anno 1688. 6. Júnii.

(Eredetije a M. Nemz. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXLII.

1688. jún. 10.

A fejedelem levele a szebeni hadbiztoshoz.

Illustrissime domine nobis observande etc.

Ex quibusdam informationibus induratione Saxonum tam civitatensium, quam Barczensium distributione salvagvardiarum ad pagos et earum dipositionibus contraria audiebamus illis, quae ex literis Illustritatis vestrae ad generosum Stephanum Apor datis grátanter cognovimus, quibus sicut summopere aggratulamur, ita ut Vestra Illustritas et in posterum in iis constanter perseveret, amanter requirimus. Ad culturam realis ac candidae cointelligentiae summe necessarium est, ut Illustritas vestra vanorum delatorum obliquas informationes tempestive det nobis ad notitiam, ut omni meliori modo eorum medelas publicae tranquilitati et correspondentiae consulamus; salvagvardiis vero cum in

pagis amplius non sit necessum, rogamus Illustritatem Vestram, velit ex omnibus locis revocari curare; faciet Illustritas Vestra rem nobis et statibus gratissimam et gratis officiis recolendam, si villichi et inhabitatores pagorum cervices suas induraverint, semetque nobis mandatisque nostris opposuerint, in aulam nostram cervicatim ligatos ferri curabimus et severe in ipsos animadvertemus. Vestram Illustritatem in reliquo divinae recommendamus protectioni.

Illustritatis Vestrae ad officia parati

Datum Fogaras, die 10. mensis Junii, anno 1688.

M. Apafi m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXLIII.

A császár protectionálisa Telekinek.

a)

1688. jún. 17.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniae etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Virtembergae, comes Tyrolis, et Goritiae: memoriae commendamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, quod cum egregiam fidelis nobis dilecti Michaelis comitis Teleki fidem, devotionem, ac studium erga nos remque publicam christianam pluribus occasionibus in magnum utriusque commodum et emolumentum sincere fideliterque testatam praestitaque eximia servitia, certa exploratataque habeamus, in peculiaris satisfactionis ab ejus virtute, fidelitate, ac zelo nactae argumentum; eundem comitem Teleki una cum prolibus, domesticis et bonis suis, ubicunque sitis in peculiarem caesaream regiamque protectionem et tutelam nostram motu proprio clementissime suscepimus, prout etiam hisce ex certa scientia suscipimus ita, ut is cum praedictis prolibus, domesticis et bonis suis sub memorata caesarea regiaque protectione nostra esse, eadem pleno gaudere ac a nemine in personis eorum, sive bonis turbari, neque ulla molestia, injuria, vel damno quomodolibet affici, verum a quibuscunque incommodis, violentiis et vexationibus suam suorumque personas et bona sive mobilia, sive immobilia exempta esse, ac plena securitate ubivis,

protectioneque nostra potiri possint ac debeant absque ullo penitus impedimento. Universis proinde et singulis fidelibus nostris cujuscunque status, gradus, dignitatis et conditionis existant, officialibus quoque bellicis harum serie clementissime, firmiter ac serio praecipientes et mandantes, ut saepefatum comitem Teleki una cum suis prolibus, domesticis, et bonis non tam ipsemet hisce protectionalibus nostris caesareis et regiis imperturbate ac quiete frui, nec non ubique libere, tuto, et expedite ire, transire, proficisci, pro lubitu commorari, atque recedere sinant, quam ab universis id pariter fieri curent, eumque pro fideli, et de nobis, ac inclyta domo nostra semper merito agnoscant, et si a quopiam in sua suorumque persona, vel bonis, uti promissum est, impeteretur ac damnum ipsi, prolibus, domesticis, aut bonis inferretur: eidem meliori ac efficaci, omni modo assistere, indemnitatique illius, quantum in iis est, consulere velint, et teneantur, quo clementissimam omnimodam voluntatem nostram exequantur, gravi vicissim indignatione nostra a transgressoribus hujus mandati nostri incurrenda severaque animadversione in eos decernenda. In cujus majus robur hasce protectionales manu nostra subscripsimus, et sigillo caesareo firmavimus. Datum in civitate nostra Viennae, die decima septima Junii. Anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Regnorum nostrorum Romani trigesimo, Hungariae trigesimo tertio, Bohemici vero trigesimo secundo.

(L. S.) Leopoldus.

Henr. comes de Stratman.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque Majestatis.
Steph. And. de Werdenbourg m. p.

Kívül: Copia. Protectionis caesareae comiti quondam Michaeli Teleki in anno 1688. clemetissime elargitae.

(A Teleki-család levéltárában.)

b)

1688. jún. 17.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus.

Illustris fidelis dilecte. Retulit commendavitque nobis peculiariter camerarius noster, equestris militiae generalis, colonellus et commissarius generalis plenipotentiarius fidelis nobis dilectus Antonius comes Caraffa egregiam fidem

indefessamque operam vestram hactenus in promovendis servitiis desideriisque nostris sincere ac fructuose exhibitam, quam nedum omnimoda cum satisfactione nostra intelleximus, verum et gratam acceptamque habemus, confisi fore, ut in eadem erga nos, domum nostram inclytam, remque christianam fidelitate, studio ac zelo immutabiliter perseveretis, dum securos vicissim vos reddimus constantis caesareae regiaeque nostrae gratiae ac propensionis effectu in occurentiis vobis vestrisque comprobandae. Datum in civitate nostra Viennae die decima septima Junii. Anno millesimo sexcentesimo, octuagesimo octavo, regnorum nostrorum Romani trigesimo, Hungarici trigesimo tertio, Bohemici vero trigesimo secundo.

Leopoldus m. p.

Henr. C: de Stratman m. p.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque Majestatis proprium

Steph. And. de Werdenbourg, m. p.

Külczím: Illustri fideli nobis dilecto, Michaeli comiti Teleky, praesidii Kovariensis supremo capitaneo, ac illustrissimi principis Transylvaniae intimo aulae familiri.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

PÓTLÉK

az Erdélyi Országgyűlési Emlékekhez.

I.

1635. február 13.

I. Rákóczy György fejedelem patens levele, melylyel Kozma Péter cath. esperesnek engedélyt ad, hogy a háromszéki cath. egyházakban visitatiót tarthasson.

(Lásd az Orsz. Eml. IX-ik kötetét.)

Georgius Rákóczy dei gratia princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc. Fidelibus nostris, spectbus, magcis, grosis, egregiis, nobilibus et agilibus, supremis et vicecomitibus, judicibus vice judicibusque nobilium quorumcunque comitatuum; capitaneis et judicibus regiis supremis, vicecapitaneis vicejudicibusque regiis et juratis assessoribus, quarumcunque sedium Siculicalium, signanter autem trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai; reverendis item prudentibusque et circumspectis sacerdotibus, magistris et rectoribus ecclesiarum ac scholarum Romano catholicarum, judicibusque et juratis civibus in quibuscumque oppidis, villis et possessionibus dictarum trium sedium Siculicalium, nec non Bodola, Szárazpatak, Peselnek, Feltorja et Bereczk, comitatus Albensis Transylvaniae existentibus, commorantibus, eorumque vices gerentibus, modernis et futuris quoque pro tempore constituendis; cunctis etiam aliis cuiuscunque status, conditionis, honoris, officii, dignitatis et praeeminentis hominibus, praesentium notitiam habituris, nobis dilectis, salutem et gratiam nostram. Quoniam nos iuxta antiquas regni huius nostri Transsylvaniae praerogativas et jura, quibus inter alias

publicas immunitates, liberum etiam religionis exercitum permittendum esse statuitur, omnes hactenus et singulos secundum conscientiae cuiusvis deo debitae placitum, in suo consueto religionis cultu perservantes ejusque conservandae studium exemplo nostro, posteris etiam relinquendum semper esse duximus: Ex eo reverendum Petrum Kozma de Gelencze, ecclesiarum Romano catholicarum districtus trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai etc. archidiaconum, unacum omnibus et singulis earundem ecclesiarum sacerdotibus et scholarum magistris ac rectoribus moderno et quolibet tempore constituendos, in nostram principatum recipientes protectionem nomineque et in persona nostra, vestrae committentes defensioni. Eundem Petrum Kozma archidiaconum cum adiunctis sibi quolibet personis ecclesiasticis in medium vestri exmittendum, plenariamque et omnimodam authoritatem in eo eidem dandam et concedendam clementer esse duximus, ut ipse iuxta ecclesiarum publicamque in hoc regno nostro Transsylvaniae, approbatamque receptarum religionum consuetudinem, a modo deinceps dictas ecclesias et scholas Romano catholicas in praefatis tribus sedibus Siculicalibus Sepsi, Kézdi et Orbai, nec non Bodola, Szárazpatak, Peselnek, Feltorja et Bereczk, praefatis possessionibus et comitatu dicto Albensi Transsylvaniae existentibus, habitas visitet earundemque sacerdotes, magistros et rectores de doctrina, vita et moribus diligenter examinet, delinquentes ex antiqua consuetudine iuxta merita puniat, omnesque secundum suum posse in avitae, verae et syncerae pietatis normam revocet, templorum, parochiarum ac scholarum aedificia collapsa erigi et restaurari curet, atque omnia et singula, quae ad divinum cultum et piam catholicam religionem excolenda requiruntur, ac etiam quoquomodo sui muneris archidiaconatus ex usu et consuetudine antiqua esse censebuntur, tam in rerum ecclesiasticarum administratione, quam morum et vitae communis, probitate et bonitate totis viribus sedulo observet et cum omnibus archidiaconatus sui hominibus observari faciat, prout exmittimus praemissaque omnia peragendi plenariam eidem facultatem facimus, praesentium per vigorem. Quocirca vobis et vestrum singulis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus dum et quandocunque cum praesentibus fueritis requisiti, dictum Petrum Kozma archidiaconum, suoque archidiaconatui addictos sacerdotes, magistros et rectores in personis, rebus bonisque ipsorum, contra omnes et quoslibet illegitimos turbatores, impetitores, molestatores et refractarios tueri, protegere et defendere, ac dum et

quandocunque item Petrus Kozma archidiaconus, cum adiungendis sibi personis ecclesiasticis vestri in medium exire voluerit, eidem liberam, tutam securamque itinerandi, commorandi, eçclesias praedictas sui archidiaconatus visitandi potestatem et copiam dare et permittere darique et permitti facere, ac in rebus negotiisque divinum cultum et ecclesiasticam dispositionem concernentibus, obedientiam honoremque praestare, in bonis et proventibus ecclesiasticis, per etiam juramenti sacramentum, si necessum et aequitati visum fuerit, praestandum, requirendae veritatis causa minime denegare, imo testimonium perhibere et apud quos talia bona vel proventus reperientur, ad requisitionem eiusdem ecclesiis remittere et resignare; in hisque omnibus, ubi necessitas expostulaverit jurique et justitiae consonum fuerit, contra forte refractarios, brachio etiam et auxilio seculari eidem succurrere et pia eiusdem studia officiique sui exercitia promovere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Fogaras, die decima tertia Februarii, anno dni millesimo sexcentesimo trigesimo quinto.

G. Rákóczy m. p.
(P. H.)

Martinus Markosffalvi secr. m. p.

(Eredetije az országos levéltárban.)

II.

1640. aprilis 24.

A cath. rendek előterjesztése a fejedelemhez az 1640. april 24-iki országgyülésen, melyben sérelmeik orvoslását kérik.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. X. 48 és 290. ll.)

Ad Ilmam Celsnem Vram universorum catholicorum Transylvaniensium humillima supplicatio.

Ngodat kglmes urunk mai audientiánkkor is a minemű bántódásinkról alázatosan megtaláltuk vala könyörgésink által, mostan is Ngod kegyelmes intimatiójából alázatos supplicatiónk által azon dolgokról tudósítjuk Ngodat.

Első bántódásunk, kglmes urunk, ez, hogy ez országban recepta religio az catholica, nekünk sem püspökünk, sem vicariusunk cum plena authoritate inspiciendi et corrigendi ecclesias, et personas spirituales nem engedtetik,

holott a több recepta religióknak és csak emez oláhoknak is püspökök vagyon, kik cum plena authoritate visitálják és corrigálják alattok való ecclesiákat és egyházi személyeket.

Második bántódásunk ez, hogy némely helyekre, azhol a catholicusok minor parsok, nem intromittáltatnak az mi papjaink sem áldozatra, sem praedikálásra, se gyónásoknak hallgatására, se keresztelésre; holott az 1610. esztendőbeli articulus is azt tartja, hogy szabad pápista papot tartani mindennek, csak házánál tartsa; mostan pedig nemhogy némely helyeken lévő embereknek catholicus papot hadnának házánál tartani, de csak egy vagy két napra sem bocsátják bé. Az 1630. esztendőbéli articulus is azt tartja, ha hol pedig exercitiumja valamelyik helyben, valamelyik vallásnak nem volna is, betegek gyóntatására és in casu necessitatis gyermekek keresztelésére szabad legyen bémenni a magok vallásán lévő papoknak.

Harmadik bántódásunk ez, kglmes urunk: Ez elmult napokban lugasi Baán uram megbírságolta azt a catholicus embert, ki házához béfogadta az pápista papokat, kik csak alamisna kérni mentek volt Lugasra, az papokat pedig tömlöczözte és karóban való veréssel fenyegette. Az kárán-sebesi paternek háromszor is megizente nemes emberek által, hogy megöleti, ha Lugasra általmegyen, mint ennekelőtte az catholicusok visitatiójára.

Negyedik bántódásunk ez: hogy praefectus uram, nem tudjuk, ha Ngod akaratjából-e, avagy privata authoritate, pater István társát kiküldötte.

Ngodnak igen alázatosan könyörgünk, legyen kegyelmes tekinteti ilyen méltó panaszolkodásinkra, és tekintse meg igaz és tökélletes hű szolgáinak s híveinek alázatos könyörgésinket, remediálja bölcsen mindezeket és tegyen contentusokká bennünket religiónknak szabad exercitiumára nézendő kívánságinkban. Kire Ngod is boldog inauguratiójakor magát kegyelmesen ígírte; az országnak is articulusi azt kivánják és az unióban is minden böcsületes hazafiai magokat hittel kötelezték.

Kívül: Anni 1640. akkori Szentgyörgyi napi gyűlésben az catholicus statusok két rendbeli alázatos megtalálására és könyörgisire mint resolválta magát urunk ő nga az religió dolgából, azután privatim ő nga, Kornis Zsigmond, Haller István és Toldalagi Mihály uramék által mint jobbította az dolgot, itt vadnak leiratva etc.

(Eredetije orsz. ltár. Erdélyi kincstári osztálya XXII. Fasc. 13. G.)

I. Rákóczy György sajátkezű irásával: Ad primum. Legyen vicariussok bát(or) az mostan ittben lakók s hazafiai közzűl, de az mi neki adott visitatoriánkkal penig ne abutáljon, s határában is tartsa magát s kiljebb annál ne is terjeszkedjék.

Ad secundum. Az országnak vadnak articulusi, tartsák ahoz ő kegmek magokat, lám senki sem űzi, kergeti s háborgatja ő kegmeket, mi nem is tudjuk, ő kegmeknek hol s kitől volna olyan bántódások.

Ad tertium. Azokat az fenyegetődéseket s büntetéseket, az mit ő kegmek elénkben adtak, az mint az gyalog kapitán uramtól informáltatunk, nem cselekedte. Ha itt való tisztihez képest török földről jütt emberekre s egyházi rendekre vigyázott, jól cselekedte. Hogy mi hírünk nélkűl végek s még idegen helyekről bejőjjenek, annak nem annuálhatunk.

Ad quartum. Ezt mi hírünkkel cselekedte s parancsolatunkból az praefectus, 1. ratió, hogy hírünk s engedelmünk nélkűl jött be, 2. katonaköntösben, 3. itt is nem elégelvén meg az romana religiókon valókat dirigálni, az mienkéhez is benyult volt, az mi nagyobb. Olvassák meg ő kegmek 1588., 1607., 1610. esztendőbeli articulusokat s eligazodhatnak ő kegmek abban is.

(Eredeti conceptusa, belecsatolva a fentebbi gravamenhez, orsz. lvtár. Gyulaf. osztály. Misc. Cist. I. Fasc. 1. No. 41.)

III.

1640. április.

Rákóczy feljegyzése, hogy miért nem engedi meg, hogy az erdélyi fiúk a jezsuiták külföldi intézeteibe mehessenek tanulni.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. X. k. 48 és 290. ll.)

Hogy az Jezsuiták közé tanításért nem bocsátottunk, ratióink ezek.

1. Mivel az Jezsuitákat ez hazának okos és megmaradását kivánó s szerető emberek, még ezelőtt közel száz esztendővel is, de utolban is anno 1588., amikor még pápista fejedelme volt ez hazának, azt találták volt fel, veszedelmes igen az országban lakások és elannyira excludálták is innét, hogy béhozásokra mindennemű utakat el is rekesztettek volt.

Hogy azért az haza fiai olyak közt tanuljanak, akiket az haza communibus votis et suffragiis innen excludált, nem látjuk hasznosnak lenni, az ide alább megirt okokra nézve is: mint példa erre Gallia, Velencze, kik mihentest excludálták közülök az Jezsuitákat, azt is prohibeálták, tanulni közikben ne menjenek.

1. Mert ha azok közt tanulnának, azok minden uton módon azon mesterkednének, hogy azoknak azt inculcálhatnák, miképpen ők bejöhessenek és sokakot hittel is arra fognának kötelezni, kikkel azután mind országoknak szabadságokat s végezésit s megmaradásokat rontatnák, vesztetnék és fenékkel felfordíttatnák.

2. Tapasztalhatóképen látjuk, ha kit közikben vehetnek s látják jó elméjét, industriáját, semminek állitván az respublicának kárát, pusztulását, fogyatkozását, kevesedését, azon mesterkednek, hogy jezsuitákká tegyék, kiket aztán atyjokra*) s atyjokfiaira támasztván, őköt osztoztatják, az értékeket fogyatják és nem gondolván semmit az közönséges jónak épületi kárával, valamiből s mi móddal nevelhetik az olyanok által értékeket, proventusokat, mindent cselekedtetnek azok által; ezt is megcselekszik, hogy ha szinte jezsitákká nem tehetik is, szerzetökben esküdtetik.

3. Sokakkal halálok óráján magoknak legáltatják az jószágot és az igaz verus haerestől elidegenítik, mint példa Magyarországnak ebbeli siralmas állapotja; az igaz verus haeres csak siratja kárát s csak el kell szenvedni.

4. Még azelőtt közel 20 esztendővel Nagyszombatban egy könyvet nyomtattak ki, kiben minden papi jószágot, valamihez ők mind Magyarországban s ittben Erdélyben jussokat praetendálják, leirtak, hihető oly intentummal, hogy ha beférkezhetnének, vagy egy más úton lassan-lassan recuperálhatnák; merjük irni, annyi jószágot irtak fel bele (aki akarja látni, meg is mutathatjuk), nincs Erdélyben se város, se böcsületes ur s nemes ember, kinek jószága ott fel nem volna irva; hihető, gondolkodván arról, netalántán sokakat az ittben való uri s nemesi gyermekek közűl jezsuitává tévén, ki tudja ezek közt is micsoda confusiót, zűrzavart kezdenének indítani, most vagy ezután.

5. Látjuk azt is szemeinkkel, valamely országban fészket vernek, azt felháborítják, az religióját persequáltatják és oly tüzet gyújtnak, országok pusztulnak; kiben mennyi része legyen az egész imperiumnak, érti minden ember. Az békesség is ő miattok nem mehet végben a

*) Ezt a szót Rákóczy sajátkezűleg toldotta belé.

keresztyén királyok között, kik az hitben való exercitiumnak szabadosságát meg nem akarják római császárral ő felségével engedtetni.

Ezekből azért csak az egynehány ratiókból is ő kegyelmek eszekben vehetik, mi ebben is az ő kegyelmek jovára, megmaradására vigyáztunk; bizony azt tarjuk, ha az ő kegyelmek régi elejek hasznosnak ítílték volna ittben való lakásokat s gyermekeket is ő köztök akarták volna taníttatni, innét sem űzték volna ki őköt.

(Az eredeti fogalmazvány Rákóczy sajátkezű javításaival Orsz. levéltár gyulaf. oszt. Misc. Cist. I. Fasc. 1. Nro 30.)

IV.

1653. máj. 9.

Somogyi Ferencz egri prépost jelentése a császárhoz erdélyi útjáról.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XI. 27-ik l.)

Sacr. Caes. Regiaque Mtas, dne dne mihi clementissime.

Orationum mearum humillimarum ac sacrificiorum praemissa oblatione. Accepto Mtis Vrae Sacrmae mandato, sub dato diei vigesimae septimae mensis Decembris anni praeteriti unacum adjuncta instructione in negotio patrum societatis Jesu, et mihi exhibitis die vigesima tertia praeteriti mensis Januarii anni praesentis, intellectisque continentiis mandati Mtis Vrae Sacrmae, uti par fuit et debui, humiliter obediendo, me statim intra triduum accinxi itineri versus Transylvaniam. Et quia ob incommoditatem itineris et temporum per duas integerrimas hebdomadas in itinere moratus sum, tandem die octava Februarii, sub vesperum ingressus sum Albam Juliam, prius me excipiente in campo Sigismundo Banffy seniore, nobili Transylvaniensi, certis equitibus et carpento principis, quo deductus sum ad hospitium. Ac paulo post nomine principis requisitus, per dnum aulae magistrum, principem mihi velle dare audientiam in crastinum, pro die nona Februarii, quae fuit dies dominica. Licet Augustissime Imperator, me excusaverim, quod esset dies dominica; item fessus ex itinere, et quod ultimum est, me prius debere recolligere, ut eo meliori modo, Mtis Vrae Sacrmae voluntatem in instructione mihi data expressam eidem principi proponere

possem. Et hoc non alia ratione feci, nisi quod juxta contenta instructionis certam correspondentiam et informationem habere volebam a quibusdam catholicis et patre Milley superiore missionis Monostoriensis. Ursit tamen princeps ternis vicibus. Unde ulterius me excusare minime potui, sed prout noctu informationem habere valui, cum eadem et aliis mihi in instructione a Mte Vra Sacrma datis, altero die, quae fuit nona Februarii, accessi principem inter horam octavam et nonam ante meridianam, quem uti Mtis Vrae Sacrmae authoritas exigebat, prius salutando, porrexi credentionales. Quibus per principem lectis, Mtem Vram Sacrmam resalutavit, postulando ex me, ut ea, quae mihi commissa sunt a Vra Mte Sacrma, eidem principi seriatim proponerem, quae quia juxta contenta instructionis, et adjecti memorialis, ac informationis per catholicos mihi datae jam antea conceperam, eidem principi seriatim proposui, ultimario reservando mihi facultatem, si quae mihi in futurum occurrerent, liceat diversis vicibus eadem proponere principi, vel scriptotenus, vel vero verbaliter. Ad quae omnia proposita, licet quidem non seriatim, sed quomodo principi puncta occurrebant, respondit taliter: Intelleximus voluntatem suae Mtis, ex Vrae Dnis relatione, sed quia nos regnum Transylvaniae ad suas constitutiones observandas juramento adstrinxit, neque quicquam facere possumus, donec a juramento regnicolis dato non absolvamur. Et quia haec patria animadvertit, quod patres societatis Jesu, ex certis rationibus sunt valde nocivi huic patriae, ideo minime tollerandi. Unum enim est: quod omnia secreta e regno per diversa media rescribunt. Secundum est: Quod neque in Hungaria recepti sunt, eo magis hic in nostro principatu omnino non tollerandi. Tertium est. Ipsi non possunt esse contenti sua sorte, sed semper plura et plura desiderant. Quartum est, quod Vra Dnatio de quibusdam bonis mentionem facit, quae bona semel abjudicata ab illis, et fisco applicata sunt et propterea tamquam ex regno proscripti nihil habere possunt. Et quod magis est, ipsi patres per suas varias factiones vitae principum insidiantur, sicut et nobis, et aliis principibus, unde aliquis et vitam amisit. Quod vero Betthlenius illis patribus aliquem favorem fecit, qui in Karansebes fuerunt, non alia ratione factum est, sed per illos suas varias factiones exercebat inter regnicolas. Sicque evectus in principem, si quid favoris exhibuit, id proprio motu fecit, non ex consensu regnicolarum. Quid vero factum sit tempore Sigismundi Bathory? hoc metu factum est. Nam multi dominorum

capite plexi sunt, et sic princeps regnicolis territis, quicquid voluit, constituit. Attamen neque in Hungaria omnes domini illos patres amant, sicut dnus palatinus, dnus Battyany, dnus Forgách Adam, et alii quam plurimi dominorum illos in sua aula intertenere nequeunt. Neque vos dni ecclesiastici illos libenter habetis, quia sensim omnes abbatias et praeposituras, alia quoque beneficia ecclesiastica a vobis avellunt. Interim tamen expectabimus, ut nobis ea scriptotenus exhibeat vra dnatio, quae nobis per suam dnationem proposita sunt, ut eo commodius suae Mti respondere possimus. Ad quae ipsius principis dicta ego breviter respondi. Quod ad primum attinet: Licet sint principes juramento adstricti regnicolis ad observandas eorundem constitutiones, tamen illi articuli contra societatem conditi in generalibus ipsorum congregationibus per contrariam constitutionem sublati sunt, et ideo usque ad haec tempora patres societatis in Transylvania pacifice manserunt. Quod vero secreta e regno per diversa media efferant et perscribant aliis, non est solummodo dicendum, sed et probandum. Quod autem in Hungaria non sunt recepti, cum tamen et bona possideant, et collegia habeant, atque tolerentur, ideo dnus princeps expectet, quid futuris comitiis constituetur, et sic illi constitutioni poterit se accommodare. At quia patres societatis bona habere debeant, id omnino necessarium est, quia illi educationi juventutis magno studio incumbere debent et neque se distrahere possunt ad varias mendicationes, sicuti alii ordines mendicantium. Et inde est, quod per illorum studia magni et docti viri evadunt, unde regna et provinciae habent doctos homines, per quos dirigantur. Quod autem principum vitae insidientur, magna probatio ad ista requiritur, et comperta rei veritate, tanquam tales merito puniri debent. Quod sicut hactenus non est probatum neque in futurum probabitur. Ad quae mea verba respondit princeps: Quod regnum Transylvaniae et ejusdem principatus est absolutus, ideo quicquid sibi nocivi animadvertunt, hoc si non patiantur, liberum sibi sit. Interim tamen principem a me expectaturum in scriptis eidem proposita puncta, quae me eidem exhibiturum promisi. Et sic remissus sum ad hospitium. Tandem me existente in hospitio, ursit princeps scriptum. Quod compositum communicavi cum certis catholicis et patre Milley, quod necessario exhibendum principi censuerunt. Die vero decima Februarii eidem principi exhibui. Quarum quidem paria Mti Vrae sub litera A. transmisi, quae etiam puncta in latinum versa itidem Mti Vrae transmisi sub litera B. Tunc die unde-

cima Februarii, anni praesentis, nomine principis magister aulae intimavit mihi, proposuisse principem consiliariis suis, me juxta contenta instructionis velle habere apud regnicolas audientiam, quod omnino princeps permisisset. Sicque accessi eodem die status et ordines Transylvaniae, quibus eodem modo sicut principi, Mtis Vrae Sacrmae credentionales exhibui, et prout principi eisdem etiam regnicolis puncta instructionis meae eodem modo proposui, ac in scriptis etiam eadem puncta eisdem regnicolis exhibui, quae principi sub litera A. et B. prius exhibueram. Qui tandem Mti Vrae Sacrmae omnia felicia et fausta precati sunt et per praesidem, paucis tamen verbis, ad meas propositiones replicarunt eodem modo, sicut et princeps, quae superius recensui et me ad hospitium remiserunt, promittentes se velle dare responsum Mti Vrae. Interim Augustissime Imperator die duodecima Februarii princeps certos quosdam aulicos cum carpento misit pro me, quem cum accessissem, statim verbalem resolutionem dedit mihi eodem modo, sicut in prima audientia. Et ad eadem porrecta puncta exhibuit mihi idem princeps scriptam resolutionem sub proprio sigillo, sub litera C., quam resolutionem in latinum verti sub litera D. et itidem Mti Vrae Sacrmae transmisi; annexit etiam princeps missiles literas Mti Vrae sonantes sub litera E. Interea temporis sperabam me posse aliquam tractam instituere cum regnicolis. Ea ratione institi apud eosdem, ut si fieri posset, darent mihi audientiam et resolutionem. Tandem praeses resolvit in scriptis, me parum debere expectare, et brevi habiturum responsum. Extunc die decima quarta Februarii missis certis ablegatis me vocarunt ad audientiam. Cum vero eosdem regnicolas accessissem, nomine totius regni, praeses eodem modo et iisdem terminis, quibus princeps, ad puncta instructionis meae verbaliter se resolverat, itidem praeses repetiit, iteratis vicibus repetendo: regnicolas non posse tollerare patres societatis, quia praedecessores corundem animadverterunt esse nocivos regno. Et quia diversis vicibus praeteritis temporibus, certi articuli conditi fuissent de patrum Jesuitarum a regno abstinentia, et illi articuli conditi fuissent tempore catholicorum principum. Et neque inter tot et tam numerosos articulos se accomodare possunt, quinam servandi sint et qui tollendi? in quibus alicubi admittuntur patres societatis, alicubi vero excluduntur, unde supplicatum est principi, ut tales in contrarium conditi articuli tollantur, alii vero confirmentur et observentur. Satis est Augustissime Imperator, quod quicquid ipsi semel concluserunt de eliminatione patrum, hoc tamen facile non immu-

tabunt. Inter caetera annexit etiam praeses, quod practica patrum societatis erat prateritis temporibus, cum multi magnatum capti et capite etiam plexi fuerant per principem. Unde factum est, quod regnum Transylvaniae, una cum regnicolis avulsum erat per principem, ab ipsorum potentissimo et invictissimo imperatore Turcarum et dno ipsorum clementissimo, hinc est, quod Transylvania multis fatigiis, et magnis expensis allaborare debuit, ut imperator Turcarum eosdem sub suam tutelam et protectionem recipiat. His et aliis similibus verbaliter prolatis, exhibuit mihi scriptum seu resolutionem nomine regnicolarum, ad puncta eadem, quae ipsis in scriptis exhibueram. Quam resolutionem in specie, sub litera F. una cum latino, sub litera G. ac missilibus literis Mti Vrae nomine regnicolarum scriptis, et mihi porrectis, eodem modo sicut et caetera transmisi sub litera H. Interim quaedam, quae mihi ex fidedignis relata sunt, Mti Vrae perscribendum et intimandum putavi. Inter reliqua dixisse principem, quod si inimicus prae foribus esset, tamen conclusae rei de eliminatione societatis nunquam velle cedere. Et si quis patrem Stephanum Milley tolleret e vita, nunquam talem homicidam quisquam persequeretur in regno. Qui vero catholicorum antea et in futurum, qualemcunque eleemosynam elargitus fuisset, vel dare auderet patribus societatis, vel suos filios erudiendos traderet, talis in amissione capitis et bonorum convincetur, et in perpetuum proscribetur. Hinc est Augustissime Imperator, quod catholici in Transylvania variis calamitatibus opprimantur et in suam innocentiam declarandam quicquam cuiquam intimare audent, neque mecum propria in persona ausi sunt conferre, nisi per interpositam personam; licet quidem ea omnia gravamina, quae Mtas Vra Sacrma ad meas manus, die quinta mensis Januarii ex imperiali civitate Ratisbona, in mandatis transmiserat, mihi intimata fuere, tamen catholici summopere institerunt, ne quicquam nomine Mtis Vrae principi proponerem, quia in summum inciderent periculum. Nam princeps per inquisitionem rem indagaret, et sic vel omnia negare deberent, non esse ipsorum gravamina, vel vero, si quipiam ipsorum deprehenderentur fuisse per illos, eadem gravamina exhibita, ageretur in amissione bonorum et capitis talium. Idcirco eadem gravamina assignavi ad manus ilmi archiepiscopi Strigoniensis. Hoc quoque intimandum putavi Mti Vrae Sacrmae, quod a die septima Februarii, a quo Turcicus legatus intraverat, usque ad diem decimum quartum et decimum quintum, quotidie mane et vesperi, suas ceremonias, adorationes, quod ipsi Ikindi vocant, cum

timpanis, tubis ac aliis instrumentis musicis publicè exercuerunt, in ipsa sede principum, Alba Julia, quae ipsemet oculis vidi, quod antea tam solemni ritu nunquam admissum fuisse mihi relatum est. Hinc est, quod catholici se graviter offensos sentiant, cum Turcis eadem peragenda reliquantur, et receptae religionis catholicae exercitia denegentur, ac speciali articulo conclusum et prohibitum sit, ne quisquam catholicorum suos filios ad gymnasia exterarum regionum studiorum causa mittere praesumat absque praevia licentia principis. Ultimo hoc quoque censui intimandum Mti Vrae Sacrmae, quod certis temporibus dni barones Hungarici, dnus Battyány, Forgacs Adam et Homonnay certos suos ablegatos mittere solent ad principem visitandum, qui dum principis mensae assident, non exitentes catholici, varia scommata contra praecipuas personas ecclesiasticas, diversosque dnos catholicos, et societatem proferunt, non parcendo honori etiam Mtis Vrae, ut principi magis complaceant. Inde fit, ut cum principe liberalius potitando et se ingurgitando indecenter ac minus honeste se gerant. Judicarent itaque catholici, ut tales dni barones prohiberentur, ne sine praevia licentia Mtis Vrae, suos servitores ad principem mittere auderent. Id ipsum enim in principis ditione observatum est. Haec Mti Vrae Sacrmae et alia ad id pertinentia, humiliter perscribenda et transmittonda, sicut debui, feci orando dominum deum, ut Mtem Vram Sacrmam salvam incolumem feliciter valere et gubernare concedat. Datum Posonii, die nona mensis Maji, anno dni millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio.

Mtis Vrae Sacrmae

humillimus subditus et capellanus
Franciscus Somogi m. p.

(Eredetije Orsz. Levtár. Kancz. oszt. Litt. priv. No. 738. ex 1653.)

V.

1665—1668.

Országgyűlési tárgyalások a cath. statusok sérelmeik orvoslása ügyében.

a)

1665. május.

(V. ö. Orsz. Eml. XIV. k. 12 és 106. ll.)

Az nemes országtúl végezett unio ellen közönségesen az egész romano-catholicus

status ezekben bántódott, bántódik is naponként, úgymint rendszerént:

1. Hogy a romana-catholica religión levő statusnak nem engedtetik meg, hogy püspökök lehessen, vagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más religióknak püspökjök vagyon. Ez mindeneknél constál.

2. A pater Jesuiták semmi delictumban nem találtatván, sem juridice valamiben nem convincáltatván, a romano-catholica religiónak nagy injuriájával és sérelmével proscribáltattak ez országból. Ez is constál.

3. A városokban a pápistáknak templom nem engedtetik, kiért e mai napig is a kolosvári catholicus atyámfiai és magunk is nemességűl, mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető házban s annak udvarán, melegben, hóban, esőben kénszerítettünk isteni szolgálatot hallani, nem mervén a hatalmas közellakó török nemzetség miatt Monostoron levő ecclesiánkot megépíteni, annál inkább frequentálni. Ez is constál.

4. A paterek, mesterek és deákok táplálására testamentomban hagyatott jószágokot, quartákot, dézmákot a patereknek birni nem engedtetik. Úgymint Monostort, Sukot.

5. A hol pápista atyánkfiai egyéb religión levőkkel együtt laknak, a mely közönséges fizetés az egyes religión levő papoknak rendeltetett, abból a mi papjaink ki vannak rekesztve, jóllehet a catholicusok is azon helyeken mind dézmát, mind egyebet egyenlőképpen contribuálnak és így nem a magok papjoknak, hanem a más religión levőknek fizetnek. Úgymint Kolosváratt és Fejérváratt.

6. Némely helyekben, úgymint várakban, városokban temetésre és betegek látogatására a paterek be nem bocsáttatnak. Úgymint Kővárra, Szamosujvárra, Fogarasba s városokba.

A pater barátoknak nem engedtetik régi kalastromikot megépíteni. Nyujtódon, Hámromszéken és Tövisen.

A városokban a pápistákot nem veszik be polgári tisztekbe, csak azért, hogy pápisták. Kolosváratt, Vásárhelt.

Praedikátor uraimék a pápista személyeket, a kiknek egyébaránt impedimentumok volna az házasulásra, összeadják és eskütik.

Némely más religión levők pápista feleségeket és egyéb cselédeket erőszakkal, úgymint iszonyú szidalmakkal, verésekkel, tömleczezésekkel más religióra kénszerítik és magok religiójján levő templomokba nem bocsátják.

A pápisták mind magok s mind papjok rút szidalmakkal és gyalázatos nevekkel illettetnek.

Ultimo.

Hogy a pápista religió ellen az romlására formált articulusok absolute tolláltassanak, hanem illaese tartassék meg az unió minden czikkelében.

Más kézzel írva: Mindenek felett azt kívánjuk, hogy az unióban mi is úgy comprehendáltassunk, hogy nemcsak névvel, hanem valósággal is élhessünk annak gyümölcsénél, *(így!)* ugyanis ha bátorságos helyen nem lészen nekünk is iskolánk, templomunk, hanem minden szerencsére expositusok leszünk, úgy tetszik az olyanok minden gyámol nélkül vadnak inkább, hogysem mint a szent uniónak palástjával takartatnának be.

Particularis avagy personalis bántódások:

Bizonságok erre áros emberek és egyebek.

1. Az elmult 1664. esztendőben Enyeden a sokadalomban egy barát pater a calvinista deákoktól meghaigáltatott és veretett.

Constál.

2. A monostori paterek házát Gilláni Gergely uram a sziminy gyalogokkal felverette, borok fenekét kivágatta az ház nemesi szabadsága ellen.

Constál.

3. A monostori határon levő szőllejek hasznát a patereknek, jóllehet nem igen volt több egy cseber sendült szőllőnél, mégis megdézmálta Gillányi Gergely uram gondviselője, kit azelőtt való esztendőkben kolosvári uraimék is elkövettek, holott sohul is, a hol papok szolgálnak, mezei és szőllőbeli jövedelmekből nem szoktak dézmát adni.

Constál.

4. Kolosváratt egy ifjú pápista hütiért és hogy a pápista scholában akart járni, kemény veréseket és tömlöczezéseket szenvedett.

Ez is igy volt.

5. Azon ifjat, hogy a paterek hazától erőszakkal kivonnának, a calvinista deákok a paterek házára erőszakkal berohantak.

Constál.

6. Béldi Pál uram is a schola előtt egy deákot megfogatott és fogva el is vitetett.

Erre a Székelhid rontásárul megtért székel hadak bizonságok.

7. Somlyón egy catholicus embert, hogy contradicált és meg nem engedte, hogy praedikátor uraimék a pápista templomban celebráljanak gyűlést, Bánfi Zsigmond uram kegyetlenül megpálczáztatta.

8. A bort hogy a paterek Kolosvárra bevihessék, meg nem engedik kolosvári uraimék, holott ezen dolog más religión levő praedikátoroknak, sőt egyebeknek is megengedtetik.

9. Kovásznai uram anno 1665. circa 16. May praedikáló székből megtiltotta, hogy a pápista dögleletes tudományukat keresztkomáknak ne hínák, kit maga meg is cselekedett, mert egy kálvinista ember gyermekét megkeresztelvén, két pápista embert a keresztapaságra be nem vött, sőt azt is megtiltotta, hogy a pápistáknak csak ne is köszönjenek.

Most újabban itt Fejérváratt a paterünk szekerét a dézmára behajtották, quartaadásra kénszerítették az idevaló praedikátornak ő kglmének.

Kolosváratt is a paterek mustját megdézmálták, holott nemkülömben papjok a kolosvári catholicusoknak, mint a több ott lakos papi rendek magok religióján levőknek.

Hátlapján: Variae persecutiones catholicorum in Dacia contra unionem 4 receptarum religionum.)

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. Fasc. 13. G.)

b)

1665. május.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 12 és 106. ll.)

Resolutio ad postulata dnorum catholicorum.

Ad 1. Erről a nemes országnak elégséges articulusi extálnak, melyeket ha ki megtekint, ennek a szegény hazának boldog ideiben az országnak nagy elméjű és tekéntetű rendei kétség nélkül a dolognak eleit, utolját megfontolván, írták; az approbata constitutióban is erre czélozott az ország; hogy azért intacte az megtartassék, jovalljuk, sőt a kik az ellen cselekedtek, az olyanok ellen is extálnak az országnak articulusi, tartsa minden rend azokhoz magát.

Ad 2. Úgy tudjuk, mind Kolosváratt, mind több helyeken bizonyos helyek vagyon ő kglmeknek, a hol szokott isteni tiszteleteket véghezvihessék. Azért miért halasztották ő kglmek azoknak megépítését? Mert hogy más helyre transferálják ő kglmek a dolgot, abban módot nem látunk, úgy maradhatván meg az egyesség, ha kiki határában tartja magát.

Ad 3. Egynehány rendbeli punctumokat foglal be az ő kglmek kévánságok, ami a jószágok birását illeti, erről az országnak vagyon constitutiója. Dézmák és quarták a fiscusé, fiscale bonumot el nem adhat senki; az magok major-

kodása dézmáltassék-e meg avagy nem, azon válik meg, hogy ha dézmás adó helyen vagyon-e avagy nem, mert az hol a memoria hominum nem adtanak dézmát, hogy azzal terheltessenek, nem látjuk illendőnek. Az hallgatók a bért kinek mint fizessék, arról is extál articulus, mely continuus usussal roboráltatott, illendő, hogy minden religión levők tartsák meg azokat.

Ad 4. Erről extál az országnak articulusa, mely szerint ő kglmek procedálhatnak, csak azzal éljenek illendőképpen: de ellenben a magunk religióján levőknek méltó panasza lehet ezaránt is, mert némely becsületes főrenden lévő patronusnak házánál szolgái meghalván, még csak harangozni sem engedtek ő kglmek, hasonlóképpen temetőkertben is eltemetni testeket nem engedték. Mivel azért religiónkat keresztyén religiónak tartjuk, tagadhatatlan dolog, az ilyen bestelenséget sajnáljuk.

Ad 5. Hogy religiójáért valaki bestelenittessék, nem illendő, ellenkezőt kévánván az ország uniója, azért a kik afféléket cselekedtek, denominálják ő kglmek: de az magunk religióján levőknek eziránt felette igen nagy panasza vagyon, mert az ő kglmek monostori mestere némely irásában aereticusoknak, némelyben néma ebeknek nevezi a vallásunkon valókot.

Egy kolosvári jámbor embernek fiát hitegetvén, melyet úgy értjük elszöktetett, irásit in specie praesidens uramnak adtuk, megláthatja, a ki akarja. Sőt ezen kivül is többeknek hitegetésivel a szent sacramentomokot vallásunkon levő agonizáló embereknek obtrudálásával, és több dolgokban mit cselekedjenek ő kglmek, az vallásunkon lévő praedikátori rendnek alázatos supplicatiójából (melyet nekünk adtak be) megláthatják ő kglmek. Ezek hallatlan s keresztyénség között rettenetes dolgok: kegyelmesen intjük ő kglmeket, supersedeáljanak, az magok ecclesiájában járjanak el tisztekben, mert eddig is rendkivül való patientia, hogy bántódás nélkül próbálhassanak ily dolgot meg: ha mi alkalmatlanság követi, magok lesznek ő kglmek okai.

Ad 6. Az minemü praerogativája ő kglmeknek eddig volt és az mely tisztekre eddig választ adtak, hogy elvegyék tőllök, nem illendő, csakhogy ő kglmek is cselekedjék a mi illendő és a feljebb említett alkalmatlanságokat ne kövessék.

Ad 7. Ezzel éppen ellenkező panasza vagyon udvarhelyi magunk vallásán levő ecclesiának, melyet megláthatnak ő kglmek, azért kévántatik, mindkét fél között vegyenek ő kglmek igazitást.

Ad 8. A minemű szokása és szabadsága azelőtt Rákóczi fejedelem idejéből ő kglknek volt, abban ne impediáltassanak, de annál küljebb terjeszkedni ő kglmek ne igyekezzenek, ne szerezzenek magoknak is bajt, nekünk is búsulást.

Kívül: Variae instantiae status catholici et resolutiones.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

c)

1665. november.

Erdélyben levő egész catholicus statusnak Ngtokhoz és kgtekhez alázatos instantiája.

Jóllehet ennekelőtte való gyűlésben is találtuk volt meg Ngtokot és kglteket nyavalyáink felől, de mivel igen vékony válaszunk volt és mind csak előbbi articulusokra volt igazításunk; mi pedig azon előbbi nyavalyáktól terheltetvén, most is újalag folyamodunk édes hazánkhoz, mint kegyes anyánkhoz minden jó reménséggel, hogy mi rajtunk is fenmaradjon az Ngtok és kgltek kegyessége. Adta volna bátor a jó isten, ilyen dolog felől ne kénszeríttettünk volna búsítani a nemes országot, de ha istennek bölcs rendeléséből és látogatásából mink is kiszorúltunk az isteni szolgálatnak helyéről, mit tehetünk róla. Valameddig isten hazafiainak ez kis keresztény országban mi keveset meghágy, mink is azon hazának fiai és szolgái lévén, mindaddig reméljük az Ngtok és kglmetek igaz szeretetit és köteles jóvoltát hozzánk; attól soha el nem akarván szakadni.

Várjuk azért mégis az Ngtok és kglmetek atyai jóvoltát hozzánk, kit meg is igyekezünk teljes tehetségünkkel szolgálni.

A nemes országnak három nemzetéből álló minden rendeihez az egész romano-catholicus erdélyi statusnak alázatos könyörgések, melyekben közönségesen az unio ellen megbántódtak s bántódnak is naponként.

1. Az romano-catholica religión lévő statusnak nem engedtetik meg, hogy püspökjök lehessen, avagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más religióknak püspökjök vagyon.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem engedtetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai és magunk is nemességűl mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető elpusztult házban hidegbe, melegbe, hol az esőben,

nagyobb részént csak egy udvaron kénszeríttetünk sugorgani és isteni szolgálatot hallani.

3. Az paterek, mesterek és deákok táplálására testamentomban hagyatott jószágot és egyéb jövedelmeket, úgymint quartákat bírni és percipiálni az patereknek nem engedtetik, sőt még majorságból is azon helt, az hol szolgálnak, dézmaadásra kénszeríttetnek és mind ezek felett némely helyeken még magokat is catholicus atyánkfiait arra erőltetik, hogy praedicator uraiméknak fizessenek s nem a magok papjoknak.

4. Némely helyekre, úgy mint várakba, városokban nagy szükség idein is temetésre és az szent sacramentomoknak szolgáltatására paterink bé nem bocsáttatnak.

5. Paterek, mesterek, deákok és egyéb külső renden levő catholicusok religiójokért gyalázatos szidalmakat, haigálásokat, veréseket és sanyarú tömleczezéseket szenvedtek. Némely helyeken az ecclesiastica personák külső forumra, törvényre hozattatnak canonink ellen.

6. Az városokban catholicus atyánkfiait nem veszik bé polgári tisztekbe, csak azért hogy pápisták, holott annakelőtte megvolt.

Kívül: Status catholicus urget locum pro templo.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

d)

1666. februarius.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 23 és 180. ll.)

Az nemes országnak három nemzetből álló minden rendeihez az egész romano-catholicus erdélyi statusnak alázatos könyörgések, melyekben közönségesen az unio ellen megbántódtak s bántódnak is naponként.

1. Az romano-catholica religión lévő statusnak nem engedtetik meg, hogy püspökük lehessen, avagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen bé, holott minden más religióknak püspökjök vagyon.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem engedtetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai, és magunk is nemességűl mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető elpusztult házban hidegbe, mellegbe, hol az esőben,

nagyobb részént csak egy udvaron kénszeríttetünk sugorgani és isteni szolgálatot hallani.

3. Az paterek, mesterek és deákok táplálására, testamentomban hagyatott jószágot és egyéb jövedelmeket, úgymint quartákat, dézmákat bírni és percipiálni az patereknek nem engedtetik, sőt még majorságok is azon helt, az hol szolgálnak, megdézmáltatik és mindezek felett némely helyeken még magokat is catholicus atyánkfiait arra erőltetik, hogy praedikátor uraiméknak fizessenek, nem az magok papjoknak.

4. Némely helyekre, úgymint várakban, városokban nagy szükség idein is temetésre és az szent sacramentomoknak szolgáltatására paterink be nem bocsáttatnak.

5. Paterek, licentiátusok, deákok és egyéb külső renden lévő catholicusok religiójokért gyalázatos szidalmakat, haigálásokat, veréseket és sanyarú tömleczezéseket szenvedtek. Némely helyeken az ecclesiastica personák külső fórumra, törvényre hozattatnak canonink ellen.

6. Az városokban catholicus atyánkfiait nem veszik be polgári tisztekbe, csak azért, hogy pápisták, holott annak előtte megvolt.

Jóllehet ennekelőtte való gyűlésben is találtuk volt meg Ngtokat és kglteket nyavalyáink felől, de mivel igen vékony válaszunk volt, és mind csak eléhbi articulusokra volt igazításunk, mi pedig azon eléhbi nyavalyáktól terheltetvén, most is újolag folyamodunk édes hazánkhoz, mint kegyes anyánkhoz minden jó reménséggel, hogy mi rajtunk fenmaradjon az Ngtok és kgltek kegyessége, adta volna bátor az jó isten, ilyen dolog felől ne kénszeríttettünk volna búsítani az nemes országot, de ha istennek bölcs rendeléséből és látogatásából mink is kiszorúltunk az isteni szolgálatnak helyéről, mit tehetünk róla, valameddig isten hazafiainak ez kis keresztyén országban mi keveset meghagy, mink is azon hazának fiai és szolgái levén, mindaddig reminljük az Ngtok és kglmetek igaz szeretetit és köteles jóvoltát hozzánk, attól soha el nem akarván szakadni.

Várjuk azért mégis az Ngtok és kgltek atyai jóvoltát hozzánk, kit meg is igyekezünk teljes tehetségünkkel szolgálni.

Az mi az udvarheli ortodoxa religión levőknek panaszát az temetőben való útról illeti, semmiképen el sem foglalhattuk, holott országos szekérút vagyon az közönséges temetőben, melyen az romlás előtt ő kglmek kaput tartottanak, melyen most nem levén kapu, vetés idein porgoláttal kertelik be ő kglmek, tehát ő kglmek okai, hogy vetés idein

nincs kapujok az temetőben: az catholicusoknak levén az magunk cimetriumunkból utunk azon temetőben.

Az mi az udvarheli templom előtt való lövöldözést illeti isteni szolgálatt alatt, soha ex rancore vagy injuria nem cselekedtük s nem is cselekedtük; mi is keresztyének levén, bűnnek tartanók, hanem religiónknak régi szokása szerént husvét innepiben az ifjúság határ kerülni processióval szokott menni, akkor történhetett afféle.

Hogy az udvarheli praedicator szánát bevitték az tilalmasból és pápistáét nem, csak az volt az oka, hogy serényebbek levén, nem érték ott az tilalmasban, amazt peniglen ott találták, melyről az ortodoxa religión levő ott való esküttek bizonságot tehetnek.

Hátlapján: Universi status catholici in Transylvania, postulata celsmo principi et statibus regni porrecta et celsmi principi ad eodem resolutio. Acta anno 1665. mense Majo et anno 1666. mense Februario, in generalibus regni comitiis.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

e)

1667. január.

A catholicus status felsorolja sérelmeit, s a reformált status válasza ezekre.

Anni 1667.

Erdélyben levő romano-catholicus status az unió ellen ezekkel bántódott meg s naponként bántódik is.

1. A romano-catholica religiónak nem engedtetik meg, hogy püspökjök lehessen, vagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más Erdélyben levő religióknak püspökjök vagyon.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem engedtetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai és magunk is nemességül mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető elpusztúlt házban hidegben, melegben, hol esőben, nagy részint csak egy udvaron kénszeríttetünk sugorgani, az isteni szolgálat idején. Hogy pedig az közel levő hatalmas nemzetség miatt monostori templomunkat és scholák (így!) frequentálhassuk, nem bátorságos, hanem ha szántszándékkal el akarnánk veszni.

3. Paterink, mesterink és deákok táplálására testamentomban, vagy egyéb donatiókkal hagyatott jövedelmeket

bírni a catholicus statusnak nem engedtetik. Paterinket azon helyt, a hol szolgálnak, szokatlan dézmaadásra kénszerítik, sőt az catholicus embert arra erőltetik, hogy nem paterinek, hanem az praedicatoroknak fizessenek, erre Fejérváratt valóban is erőltették a catholicusokat.

4. Némely helyeken, úgymint várakban, városokban nagy utolsó szükség idején is temetésre és az szent sacramentomok szolgáltatására paterink be nem eresztetnek, ha pedig paterink olyan helyre találnak menni, még csak azokat is azkik paterinknek szállást adnak, derék büntetésekkel és fenyegetésekkel rettentik, a ki itt Fogarasba meg is volt. A borbereki várban odavaló praedikátor uram meg nem engedte, hogy a pater egy gyermeket megkeresztelljen, hanem le kellett jönni a berekbe s ott egy patak árkában kenszeréttetett a gyermeket megkeresztelni.

5. Paterek úgymint Enyeden megverettek, hajigáltattak; deákink minden ok nélkült megfogatnak, tömleczeztetnek, és az ecclesiastika personák külső foromra huzattatnak canonink ellen.

6. Magunk is, de legfőképpen paterink gyalázatos nevekkel, szidalmokkal illetnek, bálvány-imádóknak, hamis hütüeknek, dögleletes tudományuaknak, dúhásoknak neveztetnek, az kolosvári praedicator Kovásznay uram, circa diem 6. May anni 1665. az praedicálószékből hirdette, hogy ama dögleletes tudományú pápistáknak csak ne is köszönjenek, keresztkomáknak őket ne híják.

7. Az catholikusok várasbeli és czéhbeli tisztekre nem admittáltatnak csak azért, hogy pápisták.

8. Vadnak sok egyéb personalis bántódásunk is, melyeket, ha kévántatik, producálván, meg is bizonyíthatunk.

Az melyekkel az reformata religió vádolja az catholica religiót, az ellen való catholikusok mentsége és replicája.

1. Hogy az paterek erővel dugták volna be az úr vacsoráját az agonisáló ember szájába, ez képtelen vádlás, mert ha valamelyik pater még régi catholicus emberrel is cselekedné ezt, propter irreverentiam sacramenti irregulárissá tétetnék érette.

2. Hogy az paterek házanként jártak az reformáta religión levő betegekhez, jártak, de nem azokhoz, hanem azon háznál levő beteg német vitézekhez, ezenkívül soha semmit nem bizonyíthatnak, hanem ha valaki maga akaratjábúl hivatta volna az patereket.

3. Hogy az monostori mester illetlen irásával illette az reformata religión levőket, erre azt mondja a monostori paterünk papi lelkiismeretire, hogy az mestere sem irása, sem annak tenora tudtára nem volt, hanem megtudván, érette kiadott a mesteren, az ki nekünk is constál.

4. Az mi az udvarhelyi reformáta religión levőknek panaszát az temetőben való útról illeti, semmiképpen el nem foglalhatták az catholicusok, derék szekérútja levén az várasnak által az temetén, melyen az romlás előtt kaput tartottak, nem levén azért már ottan kapu, vetés után porgolattal kertelik be ő kglmek, tehát okai, hogy vetés után kapujok nincsen az temetőben, nékünk cimiteriomunkból lévén utunk által az temetében.

5. Az mi az udvarhelyi templom előtt való lövöldözést illeti isteni szolgálat alatt, soha ad injuriam nem cselekedtük, hanem religiónknak régi rendtartása szerént, husvét innepiben az ifjúság határkerülni a processióval szokott menni, akkor történhetett aféle lövöldözés.

6. Hogy az udvarhelyi praedicator szekerit bevitték az tilalmasból, az mi paterink szekerit pedig nem, csak az volt az oka, hogy serényebbek levén, nem érték az tilalmasban őköt, melyről az reformata religión lévő ott való esküttek bizonyságot tehetnek, az tilalmasba pediglen pater akaratja nélkül mentek el az szolgák.

Hátlapján: Anni 1667.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

f)

1667. június.

A catholicusok válasza a reformátusok panaszaira.

Anni 1667.

Az mint a catholica religión lévő atyafiak az reformáta religión lévőknek panaszok ellen mentik magokat, arra való válasz.

Ad 1. Nekünk úgy látszik, hogy ez nem igyenes mentség s nem válasz, mert ha sok szót kell szaporétani felőle, talám azon a szón, hogy erővel dugták volna be az úr vacsoráját, értik ő kglmek azt, hogy kötözvén, megvervén, tolnánk valaki szájában az úrvacsoráját, ha ilyen volna az vádlás, méltán képtelennek mondattatnék, de eléggé erővel dugta volna és dugná ennekutánna is annak az szájában az úr

vacsoráját az pater, az ki az ő kglmek ecclesiájában nem volt, és súlyos betegségben esvén, obtrudálná magát neki mind az úr vacsorájával együtt, ilyen hogy megvolt, nem tagadhatják ő kglmek semmiképpen, az ország constitutiói peniglen ezzel ellenkezőt mutatnak, úgy hogy egyik ecclesiának tanétója is ne elegyétse magát az más tanétójében, olvassák meg ő kglmek s alkalmaztassák ahoz magokat, távoztassák, ne következzék nagyobb alkalmatlanság az ő kglmek paterire miatta.

Ad 2. Erre való válasz az felsőben befoglaltatik.

Ad 3. Ez nemhogy mentség volna, de az ő kglmek ellen való panasznak világos comprobálása, sőt úgy tetszik, ezaránt való panaszunk öregbedhetik ezzel, hogy midőn az pater ő kglme megértette annak a mesternek mocskos irásit, meg nem büntette, hanem inkább elküldte az büntetés előtt, hogy más se bánthassa, azért ő kglmek távoztassanak efféle alkalmatlanságot, azt kivánja az igazság.

Ad 4. Az nemes ország rendeljen az udvarhelyi széki főtisztek mellé más religión levő commissariusokat is, az kik isten s igazság szerént igazítság el. Nekünk ezek tetszenek: az catholica religión levő híveink közűl Haller Pál uram az augustana confessión lévők közűl kőhalmi királybiró uram, az orthodoxa religión lévők közűl Betlen János uram; az unitaria religión lévő híveink közűl Pálfi István uram. Ezek penig 11. Martii menjenek ki ad faciem loci.

Ad 5. Ezt is az commissariusok igazétsák el akkor, hogy többé alkalmatlanság ne következzék.

Ad 6. Ezt is az commissariusok igazétsák el akkor.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

g)

1668. január.

A cath. status folyamodása a fejedelemhez.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. 47. ll.)

Bistricii 1668.

Ngodnak mint kglmes urunknak alázatoson könyörög az erdélyi catholicus status.

Kglmes urunk, Ngodnak kegyelmes emlékezetiben lehet, ennekelőtte is találtuk vala meg Ngodat, bölcs tanácsinak jelenlétekben az közelbik elmult fejérvári és fogarasi gyűlé-

seknek celebrálása alatt, egyéb szükséges dolgaink között kiváltképpen arról, mivelhogy az istennek igaz itíletiből az hatalmas török nem szegény hazánkon való igája annyira nevekedett, hogy az mely ecclesiánkban Kolosmonostoron eleitül fogva religiónknak liberum exercitiumja lévén, közülünk levő fő és nemes s egyéb közönséges rendek gyermeki, az ott való scholában vöttenek fundamentumot az deáki tudománnak tanulásában, azon helyben már nem lehet securitások az mi papjainknak és tanítómestereknek tanítványokkal együtt, az közel levő hatalmas nemzetnek szüntelen való fenyegetőzése s annak félelme miatt; melyhez képest az elmúlt változó állapotokban Kolosvár városába kelletvén bizonyos szállásra beköltözni, attól fogva ott voltanak papjaink, mesterekkel és tanítványokkal együtt, mely felette alkalmatlan és szoros állapattal lévén, csak az ott lakos catholicus atyánkfiainak is nem elégséges, annyival inkább mikor magunk is bizonyos innep napokon bemegyünk isteni szolgálat kedviért, nagyobb rész közülünk az házbúl kirekedvén, az udvaron viszi végben innep szentelését nem kevés alkalmatlansággal.

Lévén azért Kolosváratt az Óvárban egy puszta templum, mely az égés miatt elromló félben vagyon, az ott lakos orthodoxus atyánkfiainak semmi szükségek arra nincsen, baglyok és egyéb égi madarak verebeknek lakó helyévé lött, és noha Ngod kglmes urunk, akkori alázatos instantiánkra jó remínséggel való resolutiót adott vala, de még eddig haladékban levén, régtől fogvást nagy alázatossággal és csendességgel csak az jó reminség alatt voltunk, gyümölcsét mindazáltal abbeli Ngod kegyelmes jó indulatjának nem vöttük.

Mostan is annakokáért Ngodnak, mint kglmes urunknak alázatoson könyörgünk, hozzánk alázatos igaz híveihez közönségesen, méltóztassék abbeli kegyelmességit mutatni, bölcs tanácsival communicálván Ngod abbéli kegyelmességét, alázatos instantiánkat, azon óvári puszta templomot minekünk catholicus status számára adni és adatni, hogy felépítvén magunk költségünkön mostani ruinájából, religiónknak exercitiumjára és az deáki tudománnak tanítására lehessen bizonyos bátorságos helye papjainknak és mestereknek. Mely hozzánk való kegyelmességit Ngodnak minden üdőbeli tökéletes igaz hűségünknek megbizonyításával igyekezzük meghálálni Ngodnak, mint kglmes urunknak.

N. K. V. V.

Miolta isten ez mostani bajos hivatalban ő kglmek eleiben állatott, sem jószágunknak mások kárával való szaporításban, sem belső értékünk öregbítésében nem munkálódtunk, melyről bizonyságot tehet akármely keresztyén lélekkel biró hívünk; hanem ügyekeztünk csak azon, hogy híveink közűl kinek-kinek az ő igazságát kiszolgáltassuk, s egyébaránt is conditióinknak megsértődése nélkül kedveskedhessünk, melylyel ha több nem, akár csak az egy felőlünk való jó emlékezet legyen jövendőben nyerességünk; valamiben azért az feljebb említett conditióinknak sértődése nélkűl lehet, bizonyosan higyjék ő kglmek mind közönségesen, mind külön-külön magánoson, kegyelmességünket mutatni készek vagyunk, de tekintsék meg ő kglmek az ő kglktől sokszor említett unionak conditióit, az fejedelmek conditióit is, melyre erős hittel vagyunk kötelesek.

Egyik valláson valók templomát is elvenni, az másiknak adni, nekünk nem szabados. Látjuk ugyan, hogy azt írják ő kglmek, hogy az orthodoxa religión levőknek nem volna szükségek arra az templomra, az melyet kérnek tőllünk. Szükséges-e nem-e, azt az orthodoxa religión lévő híveink tudják, nem mü, de szálljanak magokban ő kglmek az négy recepta religión lévő híveink közűl akármelyiktől vennénk el templomat és másnak adnók, conditióink sérelmével cselekednők, abból való sáfárkodás nem lévén miénk, hanem azé, az kinek tulajdona, az mi kérettetik.

Látjuk, praetendálják ő kglmek, hogy religiójoknak liberum exercitiuma nem lehetne. Vegyék elő ő kglmek az ország articulusát, melyben világosan meg vagyon írva, hol és micsoda módon legyen liberum exercitiuma az ő kglmek religiójának, azt nem mi írtuk, hanem az ország, nem is az mi fejedelemségünknek idején, hanem annak előtte. Hogy ha abban valakiktől meg bántódtak ő kglmek, kötelességünkben jár, hogy megorvosoljuk, meg is cselekészszük jó szívvel, csak értsük az bántódásnak helyét és alkalmatosságát, de hogy mostan ő kglmek kivánsága szerint nem cselekedhetünk, az feljebb megírt okoknak tulajdonítsák ő kglmek: hatalmunkban álló és tőllünk lehető egyéb dolgokban (az mint feljebb is írtuk) kegyelmességünkben ő kglmeket részeltetni el nem mulatjuk.

Hátlapján: Anni 1668.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII, fasc. 13. G.)

h).

1668. február.

A cath. status folyamodása a rendekhez.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 47. ll.)

Az három nemzetből álló nemes Erdély országához az fejérvári romano-catholicus paterek alázatos supplicatiója.

Kénszeríttettünk Ngtoknak s kgltteknek egész nemes országúl alázatoson jelenteni, immár négy esztendőktől fogva, miképpen erőltettessünk ezen fejérvári határon lévő ecclesiai szőlőnkből való quartának megadására, s még a felett mint egy városi, világi embertől, vagy jobbágytól, urnatis egy-egy veder bort kívánnak tőllünk. Mivelhogy azért soha még egy mlgos boldog emlékezető fejedelem idejébe sem kénszeríttettünk afféle servitusra és exactióra; nincsen is példa egész e nemes országban, hogy akármely religión levő pap is, abba a helybe, a melybe actualis lelki pásztor, az ecclesiához birt azon a határon levő szőlőből, semmi földből dézmát, vagy quartát adna valakinek. Csak mi fejérvári paterek kénszeríttettünk ilyen hallatlan exactióra. Könyörgünk azért Ngtoknak s kgltteknek igen alázatoson, hogy méltoztassék abbéli sérelmünket megorvoslani. Kiért isten Ngtokat s kglteket üdvösséges jókkal áldja meg; mi is alázatos isteni imádságunkkal Ngtokat s kglteket ajánljuk istennek ő kglmének.

Ngtoktól s kgltektől K. N. N.

A. Fasc. 97. No. 189.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári osztály.)

VI.

1671. oct. 26.

Kegyelmes urunk ezek felől hallatik, hogy vádoskodnak Ngod méltóságos személye előtt és az haza közönséges javára és megmaradására való dolgokat és végezéseket megakadályoztatják, úgymint:

Praefectus Belényesi uram,
Naláczi István uram,
Balogh Máté uram,
Benczér Gergely uram,
Gillányi Gergely uram,

Alvinczi István uram,
Gyerőfi György uram,
Tholdalaghi János uram,
Lázár Imre uram,
Györkei az cancellarista,
Cserei György uram,
Daczó János uram,
Székely Mojzes uram,
Pater János,
Boér Sigmont uram,
Zámbó András az étekfogó,
Postamester Székely László,
Horvát András uram,
Piheni Ferencz uram,
Az fiscalis udvarbírák, kiváltképen az dévai udvarbíró.

Vadnak többek is az Nagyságod méltóságos udvarában, kik felől halljuk, hogy Nagyságod méltóságos személye előtt vádoskodnak, kiket névszerint általunk fel is tenni, úgy hiszszük, Nagyságod előtt constál, kik legyenek és kik akadályoztatják s bontogatják az közönséges jóról való végezéseket.

Albae, die 26. Octobris anni 1671.

Sárpataki Márton m. p. Kendi János m. p.

Ex parte universitatis Siculicae nationis.

Az kik az mi kegyelmes urunk ő nagysága mellett gyakrabban forganak és az ő nagysága házában szabadosabban járnak, azok is gondoltatnak inkább oldaltanácsoknak, csak ő nagysága elméjét sinistra informatiókkal bontogató embereknek lenni. Noha mi távolabb forogván semmi bizonyost egyikről sem tudunk, mindazonáltal talám gyanakodhatunk ezekhez:

Gilányi Gergely uram,
Toldalagi János uram,
Balogh Máthé uram,
Gyerőfi György uram,
Belényesi Ferencz uram,
Székely László uram,
Bencsér Gergely uram,
Gyulai Tamás uram,
Boér Sigmond uram.

Ezeken kívűl is lehetnek, kikhez az székely natió követei férfiemberek lévén, minthogy amazok nem férfiakból állanak, szóllani átaljuk.

VII.

1678. május 2.

Meghívó a júniusi országgyűlésre.

Michaël Apaffi Dei graa princeps Traae partium Regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Grose fidelis nobis dilecte, salutem et graam nram! Mivelhogy szegény megromlatt édes hazánknak már feles üdőktől fogva gyakorlat siralmas sok változási után minden ereje felett, képtelen summás költsége és egynehány erősségekben s határinak is elszakasztása igiretével csaknem máig is füstölgő üszögit elégetni szorgasztattyák; hazánk veszedelmére portára tavaszatt némely nyukhatatlan elméjü főrendek, mely fenforgó sullyos és kiváltképpen való dolgai az hazának szükségesképpen is ugyan de késedelem nélkül is azt kivánván: az minthogy articulussa is azt tartja, hogy az előbbi jó szokás szerént Szent Györgynapi országos gyűléseket is ne halasztanók kiszolgáltatni hűségteknek, mely gyűléseknek alkalmatosságával az eddig való diaetakon celebráltatni szokott törvényeket is folytatni akarván. Annakokáért kgsen és igen serio parancsollyuk hűségednek hogy ad diem 2. proxime affuturi mensis Junii anni praesentis Fejérvári várasunkban okvetetlen jelen lenni el ne mulassa hűséged; hogy illyen váratlan és veszedelmes nagy igéretekkel és dolgoknak nagy periculumát és casusát közönséges megmaradásunkra, Istent híván segítségűl, javasalhassunk hűségtek megedgyezett akaratból. *(igy!)* Secus sub poena in grali decreto et Articulis regni non facturus. Datum in arce nostra Fogaras die 2. mensi Maii. Anno 1678.

M. Apafi m. p.

Kívül: Generoso Stephano Rácz de Galgo, fideli nobis dilecto.

(Eredetije br. Orbán Balázs gyűjteményében.)

VIII.

1680.

Haranglábi számadása.

Examinata ratio grosi dni Sigismundi Haranglábi generalis perceptori tributi extraordinarii regni Transylvaniae pro anno 1680. ab exactoribus a statibus in eum finem exmissis in generalibus eorum comitiis ad diem 12. Novembris indictis.

Summa universa a generali perceptore percepta talleri nro ... ... 71,488, den. 10.

Erogatio: administravit spect. ac groso Valentino Szilvási, supremo in portam othomanicam expedito legato in paratis ... ... talleris nro 68,435.

In vasis argenteis ... ... taller. nro $1585^1/_2$.

Solutio pro cistis et bursis ... ... taller. nro 40.

Stipendium dom. perceptor. ... ... taller. nro 100.

Summa erogationum ... ... taller. nro $71060^1/_2$.

Restantia ő kglnél jelen van taller. nro $1327^1/_2$ den. 90.

Combustae apud dnos Bistricienses taller. nro 1000 nunc pro primo acceptantur.

Apud dnos Sespurgienses in possessionibus Erked et Segesvár portae nro 15, talleri 270, nunc primo acceptantur.

Apud dnos Coronensis in possessione Botfalva talleri nro 315.

In Keresztyénfalva imperiales acceptantur 36 nunc prima vice.

Apud dnos Ujegyházienses in possessione Oczena portae nro 5, talleri 90.

NB. Combustae universitatis sunt taller. nro $1344^1/_2$ reliqua administrarunt, nunc autem exhibent literas testimoniales de majori summa ipsi rectificent.

In bonis septem judicum Rakovicze portae $1^1/_2$, talleri 27. jam biennio acceptatae sunt. Kakova portae 1. col. 3. talleri $23^1/_2$ d. 20, nunc primo acceptantur.

In comitatu Colosiensi possessione Bátos portae 2. talleri 36, jam tertius exspiravit annus, nec ultra acceptantur.

Summa combustarum talleris nro 1431. den. 80. non administratarum.

Restantiae sic se habent:

Bereczk	talleri	30.	
Apud Abrudbányaienses	talleri	2.	
Albae Juliae	talleri	8.	
Csík-Szereda	talleri	11.	
Apud inspector. portus	talleri	100.	
Ex honorario navium quid?			
In comitatu Albensi	talleri nro	129.	
In » de Küküllő	talleri	46.	
In » Thordensi	talleri	35. den.	90.
In » Colosiensi	talleri nro	18. »	40.
In » Hunyadensi	talleri nro	$432^1/_2$.	
In » Zarándiensi	talleri	21. den.	40.
restantia est.			

Restat et apud officiales fiscales, nos latet, nam scribae portus rationem suam de summa navium onustarum non produxere, officiales autem fiscales nunc numero plures, nunc pauciores numerantur.

Summa restantiarum purarum	tall. nro	827 ·//.	70
Summa universa administranda	tall. nro	73,704 $^1/_2$	
Summa administrata	tall. nro	71,488 ·//.	10
Combustae universitatis	tall. nro	1344 $^1/_2$	
Comitatus et judicem Cibiniens. ...	tall. nro	$86^1/_2$·//.	30
Restantia	tall. nro	827 ·//.	70
Summa tallerorum ...		$73,746^1/_2$·//.	60
Hic superat administratio	tall. nro	48 ·//.	80

Causa. Licet superius pro combustis scripsimus ex bonis septem judicum portas 2. col. 8 tall. nro 50 ·//. 80, ea tamen summa est administrata.

Sic exurgit summa administranda ... ... tall. nro 73,704 $^1/_2$.

Quam quidem rationem spectabilibus, magcis, grosis dnibus vestris rescripsimus, uti per nos fuit expedita, fide nostra mediante.

Datum Albae, anno 1680. die vero prima Decembris.

Paulus Betlen m. p. (L. S.)

Stephanus Apor m. p. (L. S.)

Johannes Felvinczi m. p. (L. S.)

Joachimus Wallendorfficus m. p. (L. S.)

Ratio grosi dni Stephani Kovács generalis perceptoris tributi ordinarii regni Transylvaniae expedita, mansit restantia haec pro anno 1680.

In comitatu de Küküllő ... ... fl. 5 ·//. 40.
In comitatu Thordensi ... ... tall. 97½ ·//. 20.
In comitatu Colosiensi ... ... tall. 5.
In comitatu Dobocensi ... ... tall. 18 ·//. 40.
Ratio haec expedita per eosdem executores ut supra.

Kívül: Grosi dni Sigismundi Haranglábi perceptoris generalis contributioriis regni pro anno 1680. in comitiis general. statuum Albae-Juliae celebratis exhibita. A. 1680.

(Eredetije az orsz. levéltárban őrzött.)

IX.

1681. ápr. 7.

Apafi Mihály levele Teleki Mihályhoz.

Áldja meg Isten kegyelmedet.

Az mi illeti a Veselény Pál uram dolgát, kegyelmesen vettük kegyelmedtől tudósítását; az egy Jesus Christus tudhatja szívek állását, látom a másik is kegyelmed ide küldött leveléből eléggé menti magát s ajánlja, kegyelmed nem okoztathatik, mert minden leveleket ide küld, szívekben mi legyen, kegyelmed is csak úgy tudhatja, elhisszük, mert mi, egyébaránt miről tudjuk Veselény uramot assecurálni, holott azt sem tudjuk, a német micsoda igéreteket tett ő kegyelmének, de ha tudnók is, hogy tudnók assecurálni, az egy élő Isten kezében levén, az dolgoknak kimenetele, hanem kegyelmed megizenheti Kemény Jánosné asszonyomnak, hogyha a porta és a mi hűségünkben megmarad állhatatossan, a mi kegyelmességünkben meg nem fogyatkozik, a mi a quartély dolgát illeti, ő kegyelme levén közelebb az dolgokhoz, maga tudhatja, miképen conserválhatja magát és a hadakot a porta és a mi hűségünkben, kövesse azt mindazonáltal. Mindezeket bízzuk az kegyelmed censurájára is és ha kegyelmed jobbat feltalál, csak írja meg, örömest követjük, mivel az oda ki való dolgokat kegyelmedre bíztuk.

Fogaras 7. Apr. 1681.

Kegyelmednek minden jókat

Apafi Mihály m. p.

Külczím: Meghitt becsülletes hívünknek, tekéntetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék. 1681. 7. Apr.

(Eredetije a czímzéssel együtt Apafi kezével írva a Teleki család levéltárában. 3744. sz.)

X.

1682. júl. 1.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Nekem jó kglmes uram s méltóságos fejedelmem!

Ngod méltóságos levelét s parancsolatját alázatosan vettem, bajos dolog, kglmes uram, az ilyen nehézségekkel megelegyített dolgokat rendben venni és vajha elébb lesznek vala az dispositiok, avagy csak Porumbákrúl küld vala valakit az budai vezérhez, most könnyebben volnának az dolgok és bárcsak most Fejérvárat az urak jelenlétében lesz vala az hozzávaló követnek expeditiója! Az én elmém szerint jónak én nem itilhetem, hogy Ngod maga mentő levelet írjon az budai vezérnek, gyakrabban az üdő előtt való mentség vádlás gyanánt vétetik, jobbnak s rendesebbnek itilem egy tisztességes credentiával menni az követnek, a ki lészen és legyen annak instructiójában, ha látja nehézségét az vezérnek, hogy Ngod későcskén mehet, így az követség s ajándék kedvesebben esik, de ha eszében veszi, hogy mentségért ment oda, feljebb fogja az vezér az dolgot, sőt az követ úgy tettettesse, mintha így is igen hamarnak tartatnék az mi részünkről az indulás, egyébiránt is én alig hihetem, hanem hacsak garázdálkodni akar Ngoddal, hogy késedelemmel vádolhasson bennünket: 1. mert még ő maga sem szállott ki akkor, mikor az követje eljött, 2. még az hadai is mind el nem érkeztek volt, 3. úgyis gondolom, ő is nem igen sokkal érkezhetik elébb Bihar vármegyében, 4. Tökölyi uram részérül még az armistitiumnak denuntiatiójának hat hetiben legalább két hét hátra van, és így méltán nem neheztelhetne, de hogy ő az portán becsületit nevelhesse, elhiszem Ngoddal menti magát, és ha ő nem akarná is Ngodat s az országot vádolni, Tökölyi uram valamivel lehet Ngod s az ország ellen felültetni, el nem mulatja. Már az dolgok ennyiben lévén, csak lehetetlenség Ngodnak elébb indulni s az elrendelt napokat változtatni, adja Isten én maradjak az én vélekedésemmel, de én félek az rendelt terminusra is rendesen öszve nem gyűlnek az Ngod hadai. Vagyok én kglmes uram olyan gondolkozásban is, azért is urgeálják ily igen a Ngod indulását, tartnak (minthogy

Tökölyi uram azzal ültette fel őket, sem Ngod, sem az ország nem mégyen) Ngodnak az némettel ne légyen collusiója, tandem justitia szokott triumphalni, és minthogy hamis vádlásokkal ültették fel Ngod ellen; azonban kimenvén Ngod, eszekben veszik az vádlók tökéletlenségét, annál nagyobb becsületi lesz Ngodnak, noha megvallom a követek levelében való némely terminusok sok gondolkozást szerzenek elmémben, öszvevetvén azokkal az együnnen másunnan jött ijesztő hírekkel, mint feljebb is írám jobbnak itilem, hogy a Ngod követje credentiával menjen, melynek formáját is leirattam. Instructiójában mentségűl, ha előhozódik Ngod késése, és azért nehézséget lát, mentségűl inserálhatni azokat az okokat, melyeket Ngod most Fejérvárat az budai vezérnek maga követjétül küldött levelében feltétetett vala. Tudniillik 1. Ngod hadai lakos, inkábbára egy lovas hadakozó rendbül állók, messze vadnak, ha postán hozatja eláll lovok, azok nemfizetett rendek, adót is adnak hatalmas császárnak, és hogy Ngod távüllételében az portára beszolgáltatandó adóban fogyatkozás ne legyen, azon igyekeznék Ngod, rendben venné az adó dolgát, igen nehezen esvén az országbelieknek, hogy hadakozzanak, adót is adjanak, elővévén azon levélnek pariáját, minthogy azt az urak iratták az abban való mentségeket mind fel kellene az instructióban tenni. Javallanám azt is, ha Ngodnak is úgy tetszik, a Ngod követje ki lesz, mondaná azt Ngod az urak közűl akart küldeni, de a kit oda rendelt volt, hirtelen megbetegedett s úgy küldték ő kglmét hamarjában, ezt javallom ezért, félek attúl minthogy tudja azt az budai vezér, tavaly az váradi passához Barcsai uram volt, meg ne sajnálja, hogy ő hozzá alább való ember megyen. Szükség arrúl is Ngodnak az oda menő követnek parancsolni, Ali bék elméjét czirkálja meg, ezekben az dolgokban hol jár? és ha ugyan látná nehézségét az vezérnek, kérné azon hogy csendesítse. Elhiszem Ngod az vezérnek ajándékot is küld, mely nélkül a követnek oda menni nem is volna jó, az tihajának s Ali béknek is hogy Ngod ajándékot küldjön igen szükséges. Nem árt az instructióban azt is feltenni, tanulja ki a követ ő kglme, hol akar bizonyosan Ngoddal megegyezni az budai vezér, azon az acstriári mezőn mit értenek. Ali béktül kitanulhatja, hogy Ngodnak ily hosszas irással kellett választ tennem, alázatosan követem Ngodat, rövidebben nem lehet. Isten Ngodat sok esztendőkig szerencsésen éltesse. Karácsonfalva. 1. Julii 1682.

Ngod alázatos méltatlan szolgája

Teleki Mihály m. p.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő Ngának nékem jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XI.

1682. szept. 30.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Ajánlom kegmeteknek szolgálatomat.

Istennek hálá már urunk ő Naga az Tiszán békével által jött; az törököktűl is elvált, jó távulkán szállván az szilisztriai sienei passáktul úgy az váraditúl is, ki Várad felé az többi másfelé holnap eloszolnak. Mi is már Isten engedvén sietni fogunk béfelé, ha az posta szerént Debreczenre dirigálván utunkat. Sem az német, sem Tökölyi uram felől ez ideig is bizonyos hírt nem hallottunk, némelyek beszélik, hogy az német megszaporodván, lefelé nyomulna, még Patak, Szendrő, Ecsed, Szakmár kezénél van és hogy Kassát akarná visszavenni. Adja Isten kegmeteket jó egészségben látnom. Kegmeteknek szolgája.

Költ Szolnokon, innen az Tiszaparton, 30. Septembris 1682.

Teleki Mihály m. p.

Oldalt: Ma urunk Szejvivel szemben volt, katonáson látták egymást s igen ajánlotta magát Szejvi ő Nagának.

Minket valóban csúfos hírrel akartak az estve is felültetni az törökök.

Külczím: Az mi kglmes urunk ő naga asszonyunk ő naga mellett lévő becsületes tanácsúr híveinek, bizodalmas uraimnak adassék.

(Eredetije pecséttel a Teleki család levéltárában.)

TARTALOM.

XXIII. fejezet 1686—1688.

Lap

I. 1686. nov. 8—27. Fehérvári delegátió ... 3
II. 1687. jan. 1—9. Fogarasi delegátió ... 6
III. 1687. febr. 13. márcz. 2. Fogarasi országgyűlés és delegátió ... 9
IV. 1687. április 7—11. A fogarasi delegátió ... 13
V. 1687. április 20—29. Fogarasi delegátió ... 15
VI. 1681. máj. 13—14. Fogarasi delegátió ... 18
VII. 1687. jul. 7—9. A balázsfalvi delegátió ... 20
VIII. 1687. jul. 26. aug. 14. Radnóti országgyűlés ... 21
IX. 1687. szept. 19—22. Radnóti delegátió ... 25
X. 1687. okt. 2—7. Radnóti delegátió ... 27
XI. 1687. okt. 24—26. Szebeni delegátió ... 30
XII. 1687. nov. 7—23. A fogarasi országgyűlés és delegátió határozatai ... 33
XIII. 1687. nov. 23. decz. 1. Fogarasi delegátió ... 37
XIV. 1687. decz. 17. 1688. jan. 23. Nagyszebeni delegátió ... 37
XV. 1688. jan. 24. febr. 5. Fogarasi országgyűlés ... 40
XVI. 1688. febr. 5. márcz. 10. Fogarasi delegátió ... 42
XVII. 1688. márcz. 18. máj. 4. Fogarasi országgyűlés ... 44
XVIII. 1688. márcz. 18. máj. 4. Fogarasi delegátió ... 45
XIX. 1688. máj. 10. jun. 12. Fogarasi országgyűlés ... 50

Törvények és okiratok.

I. A delegatió novemberi határozatai ... 55
a) 1686. nov. 8. Edictum Máramaros és Kővár ügyében 55
b) 1686. nov. 25. Somlyó ügyében hozott edictum ... 56
c) 1686. nov. 25. A Szeben városában indúlt tumultus 56
d) 1686. nov. 27. Caraffa generál ajándékirúl ... 56
e) 1686. nov. 27. Marchisio ajándéka ... 56
II. 1686. nov. 11. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy a téli elszállásolások ügye reá bizatott ... 57
a) 1686. szept. 30. Leopold levele a fejedelemhez ... 57
b) 1686. nov. 11. Caraffa levele a fejedelemhez ... 58
c) 1686. nov. 24. A fejedelem válasza Caraffa levelére 59

Lap

III. 1686. nov. 10—nov. 13. Matskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz ... 60
a) 1686. nov. 10. A megbizó levél ... 60
b) 1686. nov. 12. Matskási megbízása ... 61
c) 1686. nov. 12. A titkos megbizás ... 62
d) 1686. nov. 12. Válasz a Vyssinszki Szaniszló által hozott pontokra ... 65
e) 1686. nov. 13. A fejedelem levele egy lengyel főúrhoz 67
f) 1686. nov. 16. ... 67
g) 1686. nov. 16. ... 67
IV. 1686. nov. 14—22. A fejedelem Hevessy Jánost bécsi követeihez küldi ... 68
a) A fejedelem levele Caraffához ... 68
b) A fejedelem a szathmári parancsnokhoz ... 68
c) A delegatió levele Gyulayhoz ... 69
d) 1686. nov. 22. Caraffa válasza a fejedelem levelére 69
V. 1686. nov. 14. A fejedelem levele a brandenburgi választóhoz ... 70
VI. 1686. nov. 15.—decz. 28. Jelentések a német hadak állásáról ... 71
a) 1686. nov. 16. Középszolnok vármegye jelentése ... 71
b) 1686. nov. 20. Olasz Ferencz jelentése ... 72
c) 1686. nov. 22. Fráter István jelentése ... 73
d) 1686. nov. 24. Olasz Ferencz jelentése ... 74
e) 1686. nov. 25. Olasz Ferencz jelentése ... 75
f) 1686. nov. 27. Fráter István jelentése ... 76
g) 1686. decz. 12. Olasz Ferencz jelentése ... 76
h) 1686. decz. 28. Olasz Ferencz jelentése ... 77
VII. 1686. nov. 20—29. A fejedelem levelezése Caraffával a megszállott vármegyék ügyében ... 78
a) 1686. nov. 20. A fejedelem levele ... 78
b) 1686. nov. 29. Caraffa válasza a fejedelemnek ... 79
VIII. 1686. nov. 27. Nemes János és Bálintith Zsigmond követsége Caraffához ... 80
Szathmári Commendansnak ... 82
Veteraninak ... 82
A császárnak ... 82
IX. 1686. nov. 28—1687. febr. 7. Matskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz ... 83
a) A nov. 28-iki jelentés ... 83
b) A deczember 1-ei jelentés ... 84
c) 1687. febr. 7. A fejedelem egyik tanácsosának votuma 86
d) A lengyel királyhoz a követség elmaradása ügyében irt jelentés tervezete ... 88

Lap

X. 1686. nov. 27. A fejedelem decz. 28-ára újabb delegatiót hirdet ... 90
XI. 1696. decz. 8. Gyulay Ferencz jelentése bécsi követségéről ... 90
XII. 1686. decz. 14. Haller József levele báró Harrachhoz ... 97
XIII. 1686. decz. 24. Heisler tábornok menedéklevelet kér lovak vásárlására ... 97
XIV. 1686. decz. 26. Maurocordatus levele a fejedelemhez ... 98
XV. 1687. január 1—8. A fogarasi consultatiok ... 99
a) Consultationes in arce Fogaras continuatae a die prima Januarii 1687 ... 99
b) 1687. jan. 4. A fejedelem rendelete Gerébhez a rendkívüli adó befizetése ügyében ... 99
c) 1687. jan. 6. A delegatio levele Veterani tábornokhoz 100
d) 1687. jan. 8. A fejedelem a bécsi kormány tagjainak ajánlja Gyulayt és Bálinthitot ... 101
e) 1687. jan. 11. Teleki levele Heisslerhez a debreczeniek ügyében ... 102
f) 1687. jan. 11. Teleki Mihály levele Gyulayhoz 103
XVI. 1687. jan. 12. A fejedelem Diosyt az oláh papok püspökválasztó ülésére elnöknek nevezi ki ... 104
XVII. 1687. febr. 6. Teleki Mihály levele Veteranihoz 105
XVIII. 1687. jan. 16.—febr. 9. Gyulay Ferencz visszatérése Bécsből ... 105
a) 1687. január 16. A Gyulay Ferencznek adott decretum ... 105
b) 1687. február. Gyulay követjelentése bécsi útjáról ... 106
c) 1687. febr. 9. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez 106
XIX. 1687. febr. 13.—márcz. 2. A fogarasi országgyűlés tavaszi irományai ... 107
a) 1687. febr. 13. A törvények ... 107
b) Az 1687. esztendőbeli februáriusi fogarasi gyűlés alatt, az generalis és partialis perceptoroktól lött számvételnek alkalmatosságával tapasztalt restantiák ... 117
c) 1687. febr. 18. Sim jelentése, hogy a zab beszedésénél kimélni fogja a népet ... 117
XX. 1687. febr. 19—márcz. 1. Olasz Ferencz jelentései 118
a) 1687. febr. 19. ... 118
b) 1687. febr. 22. ... 119
c) 1687. márcz. 1 ... 119
XXI. 1687. febr. 22—24. Teleki Mihály levelezése Heisslerrel 120
a) 1687. febr. 22 ... 120
b) 1687. febr. 24 ... 120
c) 1687. márcz. 13. Heissler válasza a fejedelemnek ... 121

Lap

XXII. 1687. febr. 26. A fejedelem levele a portai kapitihához ... 122
XXIII. 1687. febr. 27. A fejedelem a franczia király közbenjárását kéri ki ... 123
XXIV. 1687. márcz. 5. A fejedelem a lengyel királyt értesíti a német hadak garázdálkodásairól ... 125
XXV. 1687. márcz. 12—14. Donát János követsége a császárhoz ... 126
a) 1687. márcz. 12. A fejedelem levele a császárhoz 126
b) 1687. márcz. 12. A fejedelem levelének egy másik fogalmazványa ... 127
c) 1687. márcz. 14. Donát Janos utasítása ... 128
d) Secreta instructio generosi Joannis Donát 15. Martii Anno 1687 ... 129
XXVI. 1687. márcz. 14. Naláczy és Bálintith jelentése ... 129
XXVII. 1687. márcz. 16. Toldalaghy és Daniel jelentése a delegatióhoz ... 132
XXVIII. 1687. márcz. 19. A fejedelem rendelete Telekihez ... 132
XXIX. 1687. márcz. 24. Teleki levelezése Enebell küldetése ügyében ... 133
a) D. Generati Veterani 24. Martii 1687. ... 133
b) Magnifico domino capitaneo Julio Francisco Enebell de Visenberg ... 134
XXX. 1687. márcz. 24—25. Kolosvári János jelentése Kálnokynak ... 134
a) A márcz. 24-iki jelentés ... 134
b) A márcz. 25-iki jelentés ... 137
XXXI. 1687. márcz. 26. Teleki levele Gyerőfyhez a delegatió ügyében ... 139
XXXII. 1687. márcz. 28. Kálnoky jelentése a delegatiónak ... 139
XXXIII. 1687. ápr. 2. Teleki jelentése a fejedelemhez ... 142
XXXIV. 1687. ápr. 7—11. A fogarasi consultatiók ... 143
a) 1687. ápr. 7. A delegatió conclusumai ... 143
b) 1687. ápr. 8. A delegatusok levele Caraffához ... 143
c) 1687. ápr. 8. A delegatusok levele Veteranihoz ... 144
d) Assecuratio super restantiis jam promissis juxta deliberatum in Fogaras 8. Aprilis 1687 ... 145
e) 1687. ápr. 8. Naláczy András és Bálintith uramnak írt levél a deputatusok neve alatt ... 145
XXXV. 1687. ápr. 11. A fejedelem rendelete hadfölkelés ügyében ... 145
XXXVI. 1687. ápr. 11. Barcsai Mihály térítvénye ... 146
XXXVII. 1687. ápr. 14. Teleki Mihály levele Naláczyhoz ... 148
XXXVIII. 1687. ápr. 15. Baló Mátyás jelentése ... 150

Lap

XXXIX. 1687. ápr. 16. A fejedelem levele. Veteranihoz ... 152
XL. 1687. ápr. 16. A fejedelem levele Kálnokyhoz ... 153
XLI. 1689. ápr. 19. Olasz Ferencz jelentése ... 157
XLII. 1687. ápr. 20—29. A delegatió tárgyalásai ... 158
a) Consultationes ad diem 20. Aprilis anni 1687. in oppidum Fogaras indictae, cum negotiis ibidem expeditis ... 158
b) A portai és külországi expeditiók ... 158
c) Instructio Specialis pro legato ad portam Othomanicam expedito Anno 1687. die 24. Aprilis ... 158
d) 1687. ápr. 24. A fejedelem levele Veteranihoz ... 158
e) 1687. ápr. 26. A fejedelem levele a lengyel királyhoz 159
f) 1687. ápr. 28. A fejedelem levele a svéd királyhoz 160
g) 1687. ápr. 29. Móses János tolmács hitlevele ... 160
XLIII. 1687. ápr. 26—27. Az oláh vajda levelezése a fejedelemmel ... 161
a) 1687. ápr. 26 ... 161
b) 1687. ápr. 27 ... 162
XLIV. 1687. máj. 7. Teleki Mihály jelentése a fejedelemnek 163
XLV. 1687. máj. 7. Kálnoky levele a fejedelemkez ... 164
XLVI. 1687. máj. 13. A fejedelem levele Maurocordatushoz 164
XLVII. A fogarasi delegatió határozatai 1687. máj. 13—15. 165
XLVIII. 1687. máj. 15—17. Gyerőffy jelentése s az arra adott válasz ... 165
a) 1687. máj. 15. Gyerőffy jelentése ... 165
b) 1687. máj. 17. A fejedelem válasza ... 166
XLIX. 1687. máj. 20. Bálintith és Donát jelentése a delegatióhoz ... 167
L. 1687. máj. 27. Caraffa levele a fejedelemhez ... 171
LI. 1687. jún. 3. Olasz Ferencz jelentése ... 172
LII. 1687. jún. 4. Haller Pál levele Naláczyhoz ... 173
LIII. 1687. jún. 7. Gyulay Ferencz jelentése ... 173
LIV. 1687. jún. 17. Széchy György levele Olasz Ferenczhez 174
LV. 1687. jún. 22. Teleki Mihály jelentése ... 175
LXI. 1687. júl. 1. Wenzl nyugtája a restantiák kifizetéséről 176
LVII. 1687. júl. 3. Nagy István levele Telekihez ... 177
LVIII. 1687. júl. 4—9. A balásfalvi delegatió határozatai ... 178
LIX. 1687. júl. 7. Meghívó a júl. 26-iki országgyűlésre ... 178
LX. 1686. júl. 26—aug. 14. A radnóthi országgyűlés törvényei s irományai ... 179
a) 1687. júl. 26. A tagok névsora ... 179
b) 1687. júl. 26—aug. 14. A törvények ... 185
c) 1687. aug. 14—28. A delegatiónak augusztusi radnóthi határozatai ... 192

Lap

d) 1687. aug. 2. Büdöskuti küldetése Bécsbe ... 193
e) 1687. aug. 14. Gyulay Ferencz utasítása ... 194
f) 1687. aug. 21. Sárossy János portai követ utasítása 195
g) 1687. aug. 28. Sárossy János uramék követségéhez expediáltatott levelek minutája Almakerih 28. Augusti 1687 ... 200
LXI. 1687. aug. 12—20. Macskássy követsége a lengyel királyhoz ... 200
a) 1687. aug. 12. A lengyel király szükség esetére menedékhelyet igér az erdélyieknek ... 200
b) 1687. aug. 21. Matczynszky válasza ... 201
LXII. 1687. aug. 14. Amnestia Baranyai Gergely számára 201
LXIII. 1687. aug. 16. Caraffa válasza a fejedelemnek ... 202
LXIV. 1687. szept. 1. A fejedelem levele Teleki Mihályhoz 203
LXV. 1687. szept. 14—16. Báró Huochinnak, a lotharingiai herczeg követének levelei a fejedelemhez ... 204
a) 1687. szept. 14. Menedéklevelek ügyében ... 204
b) 1687. szept. 16. Újabb levele ugyan ez ügyben ... 204
LXVI. 1687. szept. 16. A fejedelem levele a moldovai vajdához ... 205
LXVII. 1687. szept. 19—22. A radnóthi consultatiók ... 206
a) 1687. szept. 19—22. A delegatiónak radnóthi szeptemberi határozatai ... 206
b) 1687. szept. 19. Alvinczy és társai jelentése ... 206
LXVIII. 1688. szept. 25—27. Gyulay Fereucz bécsi követsége 207
a) 1687. szept. 25. Gyulay szept. 25-iki levele ... 207
b) 1687. szept. 25. Gyulay jelentése ... 209
c) 1687. szept. 27. Gyulny Ferencz uramnak Bécsben adott decretum 27. Septembris 1687 ... 211
d) 1687. okt. 19. Apafi levele Kolozsvár megszállásáról ... 211
e) 1687. nov. 17. Gyulay Ferencz levele a fejedelemhez 212
f) 1687. nov. 19. Széchenyi György esztergomi érsek a fejedelemnek: válaszol a Gyulay által kézbesített levélre ... 213
LXIX. 1687. okt. 2—7. A radnóthi conclusumok ... 213
LXX. 1687. okt. 8. Macskási Boldizsár s Baló Mátyás bizonyitványa Maurocordatus Sándor Teleki ellen tett nyilatkozatáról ... 214
LXXI. 1687. okt. 17—19. Kolozsvár megszállása ... 215
a) 1687. okt. 17. Veterani levele ... 215
b) 1687. okt. 18. Lothringeni Károly téritvénye ... 216
LXXII. 1687. okt. 20. Caraffa levele a fejedelemhez: ajánlja közbenjárását az udvarnál ... 217

Lap

LXXIII. 1687. okt. 24—29. A szebeni delegatio irományai 218
a) 1687. okt. 24. A delegatio levele a lothringeni herczeghez 218
b) 1687. okt. 25. A szebeniek hüségesküje 219
c) 1687. okt. 24—29. Apafi fejedelem megbizó levelei a külföldi udvarokhoz kinevezett követei számára, melyekben a protestans hatalmak közbenjárását kéri ki 220
LXXIV. 1687. okt. 29. Scherffenberg levelei a fejedelemhez és követekhez 221
a) A delegatióhoz 221
b) A fejedelemhez 222
LXXV. 1687. okt. 22—27. A balásfalvi szerződés 222
a) 1687. okt. 22 222
b) Responsio ad propositiones dominorum legatorum serenissimi ducis Lotharingiae 222
c) Az felséges lotharingiai Herczeg 28. Octobris. 1687. Balásfalvánál fekvő táborról írt levele a capitulatió után urunknak ő nagyságának 223
LXXVI. 1687. okt. 31. Meghivó a nov. 7-én tartandó országgyűlésre 223
LXXVII. 1687. okt. 31—nov. 5. A szebeni biztosok jelentései ... 224
a) Az okt. 31-iki jelentés 224
b) A nov. 5-iki jelentés 225
LXXVIII. 1687. nov. 3—6. A német tábornokok levelezése a fejedelemmel a beszállásolások s élelmezés ügyében ... 226
a) 1687. nov. 3. Scherffenberg levele 226
b) 1687. nov. 4. Veterani levele 227
c) 1687. nov. 5. Scherffenberg levele 227
d) 1687. nov. 6. Scherffenberg levele 228
e) 1687. nov. 16. A fejedelem levele Scherffenberghez 229
f) 1687. nov. 24. Veterani levele a fejedelemhez 230
LXXIX. 1687. nov. 4. Az oláh vajda a fejedelemnek portai híreket ír 231
LXXX. 1687. nov. 6. A brassaiak mentegetőző levele a fejedelemhez 233
LXXXI. 1687. nov. 7—18. A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai 234
a) A törvények 234
b) 1687. nov. 18. Az adó kivetése Kolozsvármegyében 235
c) 1687. nov. 19. Alsó János utasitása 245
d) 1687. nov. 22. A szathmári parancsnok válasza a fejedelemnek 246
e) 1687. nov. 22. Falkenheim uram resolutiói hozzá a beadott punctumokra 247

Lap

f) 1687. decz. 15. Az oláh vajda válasza a delegatiónak, Alsó követségére ... 247
g) 1687. nov. 23—28. A delegatió novemberi határozatai ... 248
LXXXII. 1687. nov. 16. Caraffa a fejedelemnek. Jelenti, hogy Erdély és Magyarország commendánsává kinevezetett ... 248
LXXXIII. 1687. decz. 1. A brassaiak levele a fejedelemhez ... 249
LXXXIV. 1687. decz. 2—8. A Beszterczére küldött biztosok jelentései ... 251
a) A decz. 2-iki jelentés a fejedelemhez ... 251
b) A decz. 2-iki jelentés a delegatióhoz ... 251
c) Dec. 3. Az előbbi jelentés átirata ... 255
d) A decz. 8-iki jelentés. ... 259
LXXXV. 1687. decz. 5—9. Levelezés Falkenheinnal és Veteranival a beszállásolások ügyében ... 263
a) 1687. decz. 5. Falkenhein levele ... 263
b) 1687. decz. 6. Veterani levele ... 264
c) 1687. decz. 9. Falkenhein levele Székely Lászlóhoz ... 266
d) Falkenhein levele a fejedelemhez ... 268
LXXXVI. 1687. decz. 10—28. Juszuf kapucsi basa küldetése Erdélybe ... 269
a) 1687. decz. 10. Sárossy János jelentése ... 269
b) 1687. decz. 19. Az oláh vajda levele a fejedelemhez ... 270
c) 1687. decz. 24. Veterani levele ... 270
d) 1687. decz. 28. Apafi levele Maurocordatushoz. 271
LXXXVII. 1687. decz. 11—29. Caraffa levelezése a fejedelemmel ... 272
a) 1687. decz. 11. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy nem sokára Erdélybe jön ... 272
b) 1687. decz. 22. A fejedelem válasza ... 272
c) 1687. decz. 29. Caraffa válasza az előbbi levélre. 273
LXXXVIII. 1687. decz. 12—23. A nagyszebeni tárgyalások ... 274
a) 1686. decz. 12. Bethlen Miklós és Dániel István uramék szebeni követsége punctumi ... 274
b) 1686. decz. 12. Falkenhein uram resolutiói az feljebb írt fő argumentumokhoz illusztrált propositiókra ... 274
c) 1687. decz. 14. Bethlen Miklós és Dániel István jelentése ... 274
d) 1687. decz. 16. Veterani levele a fejedelemhez. 277
e) 1687. decz. 19. A levél tiszta oldalára írt válasz 277

Lap

f) 1687. decz. 17. Bethlen és Dániel jelentése 278
g) 1687. decz. 18. Nagy István levele a biztosokhoz 280
h) 1687. decz. 22. Veterani levele a fejedelemhez 281
i) 1687. decz. 23. Veterani levele a fejedelemhez 282
k) 1687. decz. 24. Falkenhein levele 283
LXXXIX. 1687. decz. 12. A lengyel király levele a fejedelemhez 284
XC. 1687. decz. 17—30. A delegatió tárgyalásai Fogarasban. 284
XCI. 1687. decz. 27. A fejedelem levele Piccolominihoz 285
XCII. 1687. decz. 29. Veterani levele a fejedelemhez. 285
XCIII. 1687. decz. 30. A vajda-hunyadi őrség esküje 286
XCIV. 1688. Kiegyezés Komornikkal 288
a) 1688. jan. 1. Veterani a fejedelemnek: Komornik Fogarasba megy a tárgyalások befejezése végett ... 288
b) 1688. jan. 8. Komornik commissarius urammal való contractus in anno 1688 289
XCV. 1688. jan. 8. Veterani levele a fejedelemhez 289
XCVI. 1688. jan. 4—8. Gyulai által Bécsből hozott végválasz. 290
a) 1688. jan. 8. A resolutionale decretum 290
b) Dietrichstain levele a fejedelemhez 290
XCVII. 1688. jan. 14. Apafi kéri Falkenheint, hogy ne avatkozzék az ő hatáskörébe 290
XCVIII. 1688. jan. 16—febr. 3. A fejedelem és német tábornokok közt folyt levelezés 292
a) 1688. jan. 16. Jörger levele a fejedelemhez 292
b) 1688. jan. 14. A fejedelem levele Piccolominihoz ... 292
c) 1688. jan. 22. Veterani levele a fejedelemhez 294
d) 1688. jan. 27. Veterani levele a fejedelemhez 295
e) A következő oldalon a válasz 295
f) 1688. febr. 2. Báró Pace levele a fejedelemhez 296
XCIX. 1688. jan. 21—28. Fejedelmi biztosok jelentései 298
a) 1688. jan. 21. Bálintith és társai jelentése 298
b) 1688. jan. 22. Keresztesi és Frank jelentései 299
c) Kelet nélküli jelentés 300
d) 1688. jan. 22. Gyerőffy György jelentése Székely Lászlóhoz 301
e) 1688. jan. 23. A Torda vármegyeiek folyamodása Telekihez 302
f) 1688. jan. 23. Keresztesy Sámuel jelentése 306
g) 1688. jan. 28. Pócsay jelentése 305
h) 1688. jan. 29. A marosvásárhelyi biztosok jelentése 306
i) 1688. jan. 25. Bálintith Zsigmond jelentése Székely Lászlónak 308
j) 1688. jan. 27. Bálintith és Maxay jelentése Székely Lászlónak 311

Lap

k) 1688. jan. 14. Meghivó a január 24-iki országgyülésre ... 313
CI. 1688. jan. 24—febr. 5. A fogarasi országgyülés törvényei és irományai ... 314
a) A törvények ... 314
b) 1688. jan. 24. A székelyek postulatumai ... 322
CII. 1688. febr. 5—17. Caraffa erdélybe érkezése ... 323
a) 1688. febr. 5. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy febr. 8-ára Szebenbe érkezik ... 323
b) 1688. febr. 10. Caraffa kéri a fejedelmet, hogy megbizottakat küldjön hozzá ... 324
c) 1688. febr. 17. A Caraffához küldött biztosok teljhatalma ... 325
CIII. 1688. febr. 6. Veterani válasza a fejedelemhez ... 326
CIV. 1688. febr. 12. Az oláh vajda levele a fejedelemhez ... 326
CV. 1688. febr. 15—20. Teleki Mihály jelentései ... 327
a) 1688. febr. 15. A fejedelemnek ... 327
b) 1688. febr. 20. A fejedelemasszonynak ... 328
CVI. 1688. febr. 15. A marosvásárhelyi biztosok jelentése 329
CVII. 1688. febr. 17. A Szebenbe küldött követeknek Porumbákból a delegatióhoz küldött levele ... 331
CVIII. 1688. febr. 16. A lengyel király levele a fejedelemhez 331
CIX. 1688. febr. 16—21. Újabb kiegyezés Caraffával ... 332
a) 1688. febr. 16. A deputatió észrevételei Caraffa pontozataira ... 332
b) Kiegyezés Caraffával ... 332
c) 1688. febr. 21. Caraffa levele a fejedelemhez ... 332
CX. 1688. márcz. 1. A szebeni biztosok jelentése ... 333
CXI. 1688. márcz. 1. Caraffa levele a fejedelemhez ... 334
CXII. 1688. márcz. 1. Baló Mátyás portai követ utasitása ... 335
CXIII. 1688. márcz. 5—8. A szebeni biztosok jelentései ... 336
a) A márcz. 5-iki jelentés ... 336
b) A márcz. 6-iki jelentés ... 336
c) A márcz. 7-iki jelentés ... 338
d) A márcz. 8-iki jelentés ... 339
CXIV. 1688. márcz. 10—17. A fogarasi országgyülés törvényei ... 339
CXV. 1688. márcz. 13—29. A hadi biztosok jelentései ... 345
a) Kálnoki és Inczédi jelentései ... 345
1. 1688. márcz. 13 ... 345
2. 1688. márcz. 16 ... 347
3. 1688. márcz. 19 ... 349
4. 1688. márcz. 20. Gróf Magni Károly ezredes levele 351
5. 1688. márcz. 21 ... 352

Lap

6. 1688. márcz. 24 ... 352
7. 1688. márcz. 29 ... 354
8. 1688. márcz. 29 ... 356
b) Jó Mihály, Kálnoki Péter jelentései ... 357
1. 1688. márcz. 29 ... 357
2. 1688. ápr. 12 ... 359
3. 1688. ápr. 16 ... 360
c) Alvinczi és Nagy Pál jelentései ... 361
1. 1688. márcz. 16 ... 361
2. 1688. márcz. 20 ... 362
3. 1688. márcz. 22 ... 363
4. 1688. márcz. 22 ... 364
5. 1688. márcz. 24. Caraffa a kolozsváriak kocsmároltatása ügyében ... 365
6. 1688. márcz. 24 ... 366
7. 1688. márcz. 24. Gyerőffy levele ... 368
8. 1688. márcz. 27 ... 369
9. 1688. márcz. 29 ... 370
10. 1688. ápr. 4. ... 372
11. 1688. ápr. 14. ... 373
12. 1688. ápr. 21. A fejedelem levele a biztosokhoz ... 376
d) Keresztesi Sámuel jelentése ... 376
1. 1688. márcz. 22 ... 376
2. 1688. ápr. 2. ... 377
e) Bálintith és társai jelentései ... 379
1. 1688. márcz. 24. ... 379
2. 1688. márcz. 31. ... 381
3. 1688. ápr. 3. ... 383
4. 1688. ápr. 14. ... 385
f) 1688. márcz. 29. Lugossy Ferencz jelentése ... 387
CXVI. 1688. márcz. 14. Caraffa levele a fejedelemhez ... 390
CXVII. 1688. márcz. 17. A fejedelem levele a tatár khámhoz 390
CXVIII. 1688. márcz. 24. A fejedelem levele Telekihez a nádor követelései ügyében ... 391
CXIX. 1688. márcz. 24—27. Falkenhein levelei a fejedelemhez 392
a) 1688. márcz. 24. ... 392
b) 1688. márcz. 27. ... 393
CXX. 1688. márcz. 31. Báró Pace levele a fejedelemhez ... 394
CXXI. 1688. márcz. 31. Maurocordatus levele a fejedelemhez 395
CXXII. 1688. ápr. 1. Az oláh vajda levele a fejedelemhez ... 396
CXXIII. 1688. ápr. 12. Sándor Pál kapitiha levele a fejedelemhez ... 397
CXXIV. 1688. ápr. 23. Az ország assecuratoriája a lengyel királynak ... 398

		Lap
CXXV.	1688. ápr. 23. Báró Pace levele a fejedelemhez ...	399
	a) ...	399
	b) A második lapon a válasz fogalmazványa	400
CXXVI.	1688. ápr. 24. Az oláh vajda levele a fejedelemhez	400
CXXVII.	1688. ápr. 24. A fejedelem megbizó levele a Caraffához küldött követek számára	401
CXXVIII.	1688. május 2. Meghivó a május 10-iki fogarasi országgyűlésre	402
CXXIX.	1688. máj. 2. A delegatió irományai a Caraffától küldött punctumokra	402
	a) ...	402
	b) 1688. máj. 3. A fejedelem megbízó levele a követek számára	405
	c) 1688. máj. 3. A rendek megbízó levele	406
	d) 1688. máj. 3. A Caraffához küldött követek utasításai	406
	e) 1688. máj. 3. Apafi rendelete a görgényi őrséghez	409
CXXX.	1688. máj. 6—10. A Caraffával folytatott tárgyalások irományai	410
	a) 1688. máj. 6. A bizottság jelentése	410
	b) 1688. máj. 6. A bizottság egy második jelentése	411
	c) 1688. máj. 9. A bizottság máj. 9-iki jelentése ...	412
	d) 1688. máj. 9. Erdély elszakadása a portától	413
	e) 1688. máj. 9. A várak átadása ügyében Caraffával kötött szerződés	413
	f) 1688. máj. 10. Caraffa levele a bizottság működéséről	414
LXXXI.	1688. máj. 9. Picolomini bucsúlevelére válasz	414
CXXXII.	1688. máj. 10—jún. 12. A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai	415
	a) A törvények	415
	b) 1688. jún. 12. A delegátió ujra szervezése	425
	c) 1688. díe 13. Maji adták be voxokat az mostan fenforgó dolgok iránt ezek:	430
	d) 1688. máj. 13. Kérdőpontok a megszálló hadak által elkövetett visszaélések ügyében	432
CXXXIII.	1688. máj. 15—30. A brassaiak lázadása	435
	a) 1688. máj. 9. A szebeni biztosok jelentése	435
	b) 1688. máj. 14. A brassaiak levele a fejedelemhez.	436
	c) 1688. máj. 15. Az erdélyi rendek Alvinczyhez ...	437
	d) 1688. máj. 15. Az erdélyi rendek a brassaiakhoz	438
	e) Maj. 15. 1688. Memoriale	439
	f) A Caraffának írt levél	440
	g) 1688. máj. 17. Báró Egkh levele a fejedelemhez	440

Lap

h) 1688. máj. 17. A delegatió levele Alvinczyhez ... 441
i) 1688. máj. 18. A delegatió levele Alvinczyhez ... 442
j) 1688. máj. 19. A delegatió levele Alvinczyhez ... 443
k) 1688. máj. 19. A fejedelem levele Brassó városához ... 444
l) 1688. máj. 19. A rendek levele a brassaiakhoz ... 445
m) 1688. máj. 19. A Telekinek adott assecurátió ... 446
n) 1688. máj. 19. A rendek assecuratoriája ... 446
o) 1688. máj. 19. A Telekinek adott utasítás ... 447
p) 1688. máj. 19. A fejedelem által adott amnestia 448
q) 1688. máj. 19. A rendek által adott amnestia ... 449
r) 1688. máj. 19. Caraffa levele a fejedelemhez ... 450
s) 1688. máj. 19. Caraffa levele Telekihez ... 450
t) 1688. máj. 19. Caraffa levele Telekihez ... 451
u) 1688. máj. 20. A biztosok levele Telekihez ... 452
v) 1688. máj. 20. A rendek levele Brassóhoz ... 453
x) 1688. máj. 20. A fejedelem levele a brassaiakhoz 454
y) 1688. más. 21. Báró Egkh levele a fejedelemhez 455
z) 1688. máj. 22. Veteráni levele Telekihez ... 456
aa) 1688. máj. 23. Apafi rendelete Udvarhely megyéhez ... 458
bb) 1688. máj. 24. Caraffa levele a fejedelemhez ... 459
cc) 1688. máj. 24. A fejedelem assecuratiója Telekinek ... 460
dd) 1688. máj. 24. Az országgyűlés assecuratióji Telekinek ... 461
ee) 1688. máj. 14. A fejedelem assecuratiója a Brassóba küldött biztosoknak ... 462
ff) 1688. máj. 24. Az országgyűlés assecuratiója ugyanazoknak ... 464
gg) 1688. máj. 26. A brassai őrség levele Telekihez. 465
hh) 1688. máj. 27. Caraffa levele a fejedelemhez ... 466
ii) 1688. máj. 27—28. Teleki jelentései a fejedelemhez 467
a) A máj. 27-iki jelentés ... 467
b) A máj. 28-iki jelentés ... 468
kk) 1688. máj. 28. Báró Egkh levele a fejedelemhez 468
ll) 1688. jún. 1. A brassai tanács levele a fejedelemhez ... 469
CXXXIV. 1688. aug. 12—25. Caraffa levelezése a fejedelemmel ... 470
a) 1688. máj. 12-iki levele ... 470
b) 1688. máj. 23-iki levele ... 471
c) 1688. máj. 25-iki levele ... 472
CXXXV. 1688. máj. 13. A oláh vajda levele a fejedelemhez. 472

Lap

CXXXVI. 1688. máj. 17 - jún. 10. Veterani levelezése a fejedelemmel ... 474
a) 1688. máj. 17-iki levele ... 474
b) 1688. máj. 20. A fejedelem válasza Veteraninak 475
c) Veterani 1688. jún. 10-iki levele ... 475
CXXXVII. 1688. máj. 20. A biztosok máj. 20-iki levele Telekihez ... 476
CXXXVIII. 1688. máj. 23. A hadbiztos levele a fejedelemhez. 479
CXXXIX. 1688. jún. 1—9. Bethlen és társai küldetése ... 479
a) 1688. jun. 1. Apafi levele Caraffához ... 479
b) 1688. jun. 1-én ... 480
c) 1688. jún. 9. A fejedelem levele Keresztessyhez. 481
CXL. 1688. jún. 1. Teleki Mihály folyamodása a válaszszal ... 482
CXLI. 1688. jún. 6. Parolla generalis Scherffenberg ... 483
CXLII. 1688. jún 10. A fejedelem levele a szebeni hadbiztoshoz ... 483
CXLIII. A császár protectionálisa Telekinek ... 484
a) 1688. jún. 17. ... 484
b) 1688. jún. 17. ... 485

Pótlék az Erdélyi Országgyűlési Emlékekhez.
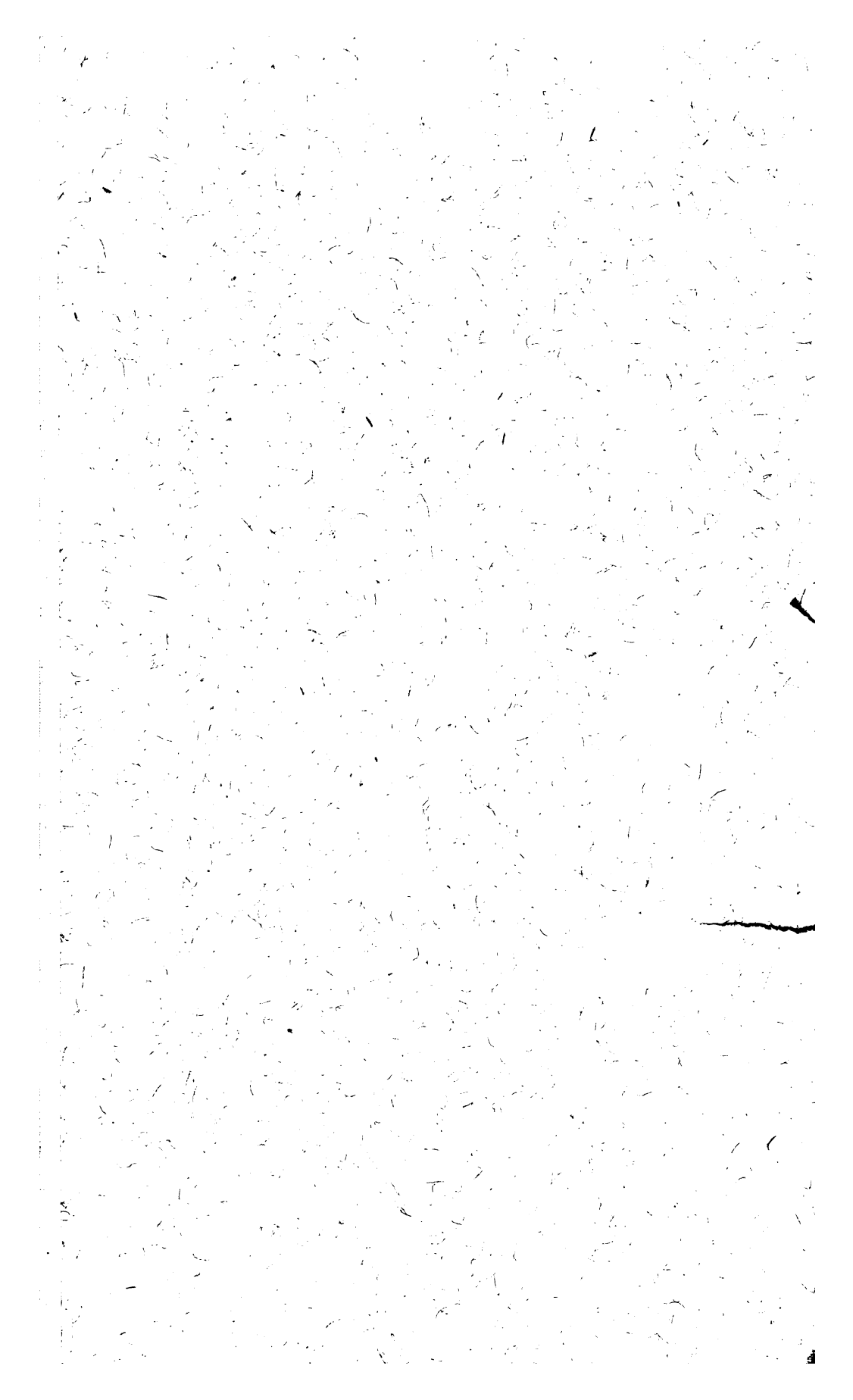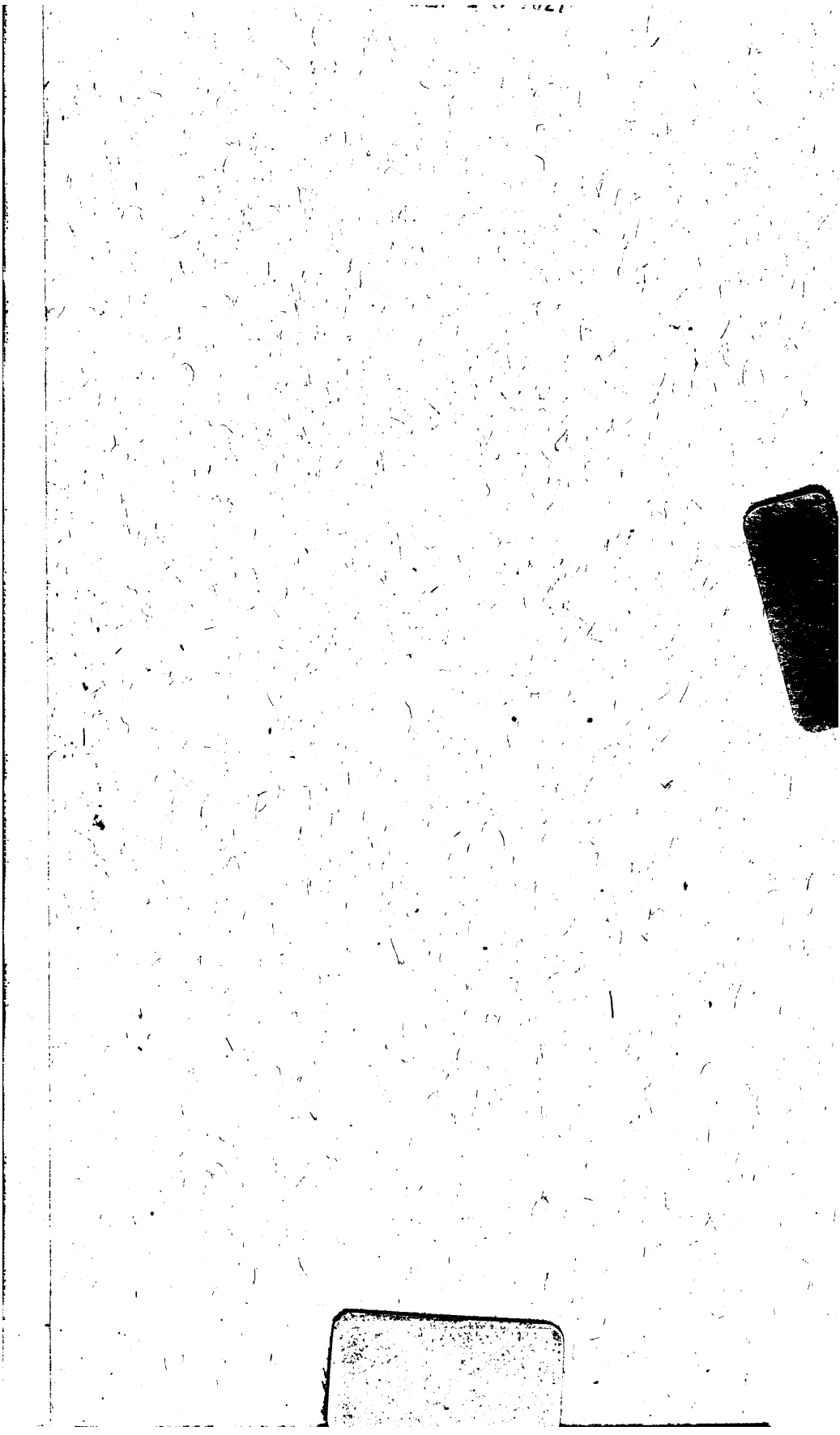
I. 1635. február 13. I. Rákóczy György fejedelem patens levele ... 487
II. 1640. április 24. A cath. rendek előterjesztése ... 489
III. 1640. april. Rákóczy feljegyzése ... 491
IV. 1653. máj. 9. Somogyi Ferencz egri prépost jelentése 493
V. 1665—1668. Országgyűlési tárgyalások ... 498
a) b) c) 1665. május—nov. ... 498
d) 1666. februarius ... 504
e) 1667. január. A catholicus status felsorolja sérelmeit. 506
f) 1667. június. A catholicusok válasza a reformátusok panaszaira ... 508
g) 1668. január. A cath. status folyamodása ... 509
h) 1668. február. A cath. status folyamodása ... 512
VI. 1671. oct. 26. ... 512
VII. 1678. május 2. Meghívó a júniusi országgyűlésre ... 514
VIII. 1680. Haranglábi számadása ... 515
IX. 1681. ápr. 7. Apafi Mihály levele Teleki Mihályhoz ... 517
X. 1682. júl. 1. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez .. 518
XI. 1682. szept. 30. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez 520